

75802

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΡΑΜΖΙΝΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

ΤΗΣ

ΡΩΣΣΙΑΣ.

ΕΞΕΛΛΗΝΙΣΘΕΙΣΑ ΕΚ ΤΟΥ ΡΩΣΣΙΚΟΥ,

ὑπὸ

Π. ΡΟΜΠΟΤΗ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ,

ΚΑΙ ΕΚΛΟΘΕΙΣΑ

ὑπὸ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Σ. ΚΡΟΚΙΔΑ.

ΤΟΜΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΟΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ Χ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ.

Παρά τῇ Πύλῃ τῆς Ἀγορᾶς, ἀριθ. 420.

1859.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΑΘΗΝΩΝ
29529 / 1979

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΟΥ (α).

(1828)

Δυνάμεθα τέλος εκπληρώσαι τὸν πόθον τοῦ κοινοῦ καὶ τὴν τελευταίαν θέλησιν τοῦ ἀθανάτου συγγραφέως τῆς ἱστορίας τῆς Ῥωσσίας.

Τῷ 1826, ὅτε ἡ οἰκογένεια καὶ οἱ φίλοι τοῦ Καραμζίνου ἠλπίζον ἔτι, ὅτι ἀποδημία καὶ εὐκραέστερον κλίμα βελτιώσουσι τὴν ὑγείαν αὐτοῦ, οὗτος ἀνέθηκεν ἡμῖν τὴν ἔκδοσιν τοῦ IB' Τόμου τῆς ὑπ' αὐτοῦ συγγραφείσης ἱστορίας, καὶ ἐβουλεύετο ἵνα περὰν αὐτὴν ἐν Ἰταλίᾳ· πρὶν δὲ ἀναχωρήσῃ ἠθέλησεν ἵνα ἐτοιμάσῃ τὰς εἰς τὰ ἤδη συντεταγμένα Κεφάλαια σημειώσεις· ἀλλ' ἐπέπρωτο ἵνα καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἔργον αὐτοῦ μείνῃ ἀτελές. Κατὰ τὰς πρώτας στιγμὰς τῆς φρικώδους καὶ οἰονεὶ ἀπροσδοκῆτου στερήσεως αὐτοῦ, καὶ περ ἐπὶ τέσσαρας μῆνας κατατηχομένου ὑπὸ τῆς νόσου, ὅτε ὁ νοῦς τῶν μέχρι τοῦδε θρηγούντων αὐτὸν περὶ αὐτοῦ μόνον ἐφρόντιζε, τὰ ὑπ' αὐτοῦ συναθροισθέντα πρὸς σύνταξιν τῶν σημειώσεων βιβλία καὶ χειρόγραφα ἀπεστάλησαν εἰς διαφόρους τόπους· ὥστε ἦν χρεία χρόνου πρὸς συνάθροισιν αὐτῶν ἐκ νέου καὶ τακτοποίησιν. Ἐκ τούτου οὖν καὶ τινῶν ἄλλων ἀδιαφόρων πρὸς τὸ κοινὸν περιστάσεων ἐβράδυνεν ἡ ἔκδοσις τοῦ τόμου, μετὰ πόθου, ὡς γνωστὸν, ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ἀναμενομένου. Ὁ Καραμζίν-

(α) Ὁ τόμος οὗτος ἐξεδόθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συγγραφέως ὑπὸ σοφοῦ ἀνδρὸς, τοῦ κόμητος Δ. Βλοῦδοβ.

νος διέμεινε μεγαλοφυής μέχρι τελευταίας αναπνοῆς· διότι και ἐν αὐτῇ τῇ ἐξασθενήσει τῶν φυσικῶν δυνάμεων αἱ φυσικαὶ οὐδαμῶς ἠλαττώθησαν, αἱ δὲ τελευταῖαι γραμμαὶ τῆς γραφίδος αὐτοῦ ἦσαν ὡσαύτως λαμπραὶ καὶ πισταί, ὡς αἰ χαρακτηρίζουσαι τὰ λαμπρότατα χωρία τῆς ἱστορίας ταύτης.

Ἐν τῷ IB' τούτῳ τόμῳ, οὗ ἴσως ἐλλείπει τὸ τέλος, ὅπως ἦ πληρέστατος, οἱ γινώσκοντες ἐκτιμᾶν τὸ καλὸν ἀναγνώσται εὐρήσουσι πᾶν ὅ,τι δικαίως θέλγει ἡμᾶς ἐν τοῖς πρώτοις τόμοις, πᾶν ὅ,τι καλοῦμεν ἴδιον χαρακτῆρα τοῦ ἀθανάτου τούτου συγγραμματος, ἥτοι τὴν θαυμασίαν ἀκριβείαν. ἐν ταῖς εἰκόσιν αὐτοῦ, καρπὸν πολλῶν καὶ ἀκαμάτων ἐρευνῶν καὶ εὐλαβοῦς ἀγάπης πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἥτις πάντοτε ὠδήγησε τὸν συγγραφέα, ἐκλογὴν πάντοτε ἐπιτυχῆ τῶν ἀσημάντων μὲν, ἀλλ' ἐνίοτε σπουδαιωτάτων λεπτομερειῶν, αἵτινες, οὕτως εἰπεῖν, ζωογονοῦσι τὴν διήγησιν τοῦ ἱστορικοῦ, τὴν τέχνην τοῦ διατηρεῖν καὶ διεγείρειν τὴν προσοχὴν διὰ τῆς καλλονῆς τῶν εἰκόνων ἀνευ βλάβης πρὸς τὴν συνέχειαν καὶ τὸ σύνολον, καὶ ἄλλην τινὰ ἀξιολογωτάτην τέχνην τοῦ διηγείσθαι τὰ πρὸ πολλοῦ συμβεβηκότα μετ' αἰσθήματος καὶ ζέσεως ἀνδρὸς συγχρόνου, κρίνειν ἀπαύστως αὐτὰ, ἀναφέρειν τὰ αἴτια καὶ ἐπακολουθήματα αὐτῶν ἀπαθῶς καὶ μετ' ἀγχινοίας φιλοσόφου, ἐγκρατοῦς τῶν γνώσεων τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος. Οὐδὲν λέγομεν ἤδη περὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἀμιμήτου τέως καὶ μοναδικοῦ παρ' ἡμῖν χαρακτῆρος τοῦ λόγου.

Ἡ διήγησις τῶν δεινῶν τῆς βασιλείας τοῦ Σούισκη καὶ τῆς μετ' αὐτὸν μεσοβασιλείας διακόπτεται τῷ 1644. Τοῦτο δὲ, ὡς φαίνεται ἡμῖν, οὐ μόνον ἐλαττοῖ, ἀλλ' ἴσως ἔτι αὖξει τὴν ἐκ τῆς διαγραφῆς τῆς τότε φρικώδους καταστάσεως τῆς Ῥωσσίας ἐντύπωσιν.

Δ. ΒΛΟΥΔΟΒ.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΟΥΙΣΚΗ.

Καταγωγή τοῦ Βασιλείου. — Χαρακτήρ τοῦ νέου βασιλέως. — Ὁρκος τοῦ Βασιλείου. — Προκήρυξις. — Στέψις. — Πτώσις. — Αὑσαρέσκειαι. — Ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων τοῦ Δημητρίου. — Νέος Πατριάρχης. — Ὑπερηφανία τῆς Μαρίνης. — Λόγος τῶν πρέσβερων τῆς Αἰθιοπίας. — Πρεσβεία εἰς Σιγισμούνδον. — Σχέσεις πρὸς τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν. — Στάσις ἐν Μόσχῃ. — Στάσις τοῦ Σιαχόβσκη. — Ὁ δεύτερος Ψευδοδημήτριος. — Βολοτνικόβ. — Ἐπιτυχίαι τῶν στασιωτῶν. — Προκόπιος Λιαπονόβ. — Ἀνακομιδὴ τοῦ Βορίση. — Οἱ στασιῶται παρὰ τὴν Μόσχαν. — Νίκη τοῦ Σκοπίν-Σουΐσκη. — Ψευδοσπέτρος. — Πολιορκία τῆς Καλούγας. — Οἱ Γοδουνόβ ἐν Σιβηρίᾳ. — Μέτρα τοῦ Βασιλείου. — Πρόσκλησις τοῦ Ἰωβ. — Γενναϊότης τοῦ Βολοτνικόβ. — Νίκαι τοῦ Ῥωμανόβ. — Ἀνδρία τοῦ Σκοπίν. — Ἀγγίνοια τοῦ Βασιλείου ἐν τῇ δυστυχίᾳ. — Δόξα τῶν στρατηγῶν τοῦ Τσάρου. — Πολιορκία τῆς Τούλας. — Ἐμφάνισις νέου Ψευδοδημητρίου. — Ἀλωσις τῆς Τούλας. — Γάμος τοῦ Βασιλείου. — Νόμοι. — Διατάξεις στρατιωτικαί.

1606—1608.

Ὁ Βασίλειος Ἰωάννου Σουΐσκη, Ἡ' ἀπὸ Δημητρίου Βασιλείου,
τῆς Σουσδαλίας, τοῦ ἐρίσαντος πρὸς τὸν Ταγαϊδικὸν

1606,
Καταγωγή τοῦ
Βασιλείου,

1606, περὶ τῆς μεγάλης ἡγεμονίας, ἦν ἐγγονος τοῦ μισητοῦ ὀλιγάρχου Ἀνδρέου Σουίσκη, θανατωθέντος ἐπὶ τῆς νεανικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰωάννου, καὶ υἱὸς τοῦ εὐπατρίδου καὶ στρατηγοῦ, τοῦ πεσόντος τοῦ 1573 ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Λόδε.

Χαρακτὴρ τοῦ
νέου βασιλέως.

Εἰ πάντα ἐκλεγόμενον κυριάρχην κρίνουσιν οἱ ἄνθρωποι αὐστηρότερον ἢ τὸν κληρονομοῦντα τὴν βασιλείαν, εἰ παρὰ τοῦ πρώτου ἀπαιτοῦσιν ἔξοχα προτερήματα ὅπως ὑπείκωσιν αὐτῷ ἐκουσίως, προθύμως καὶ ἄνευ φθόνου, ὁποίας ἄρα ἀρετὰς πρὸς βασιλείαν εἰρηνικὴν καὶ ἀπαρεγγχείρητον ὤφειλεν ἔχειν ὁ νέος μονάρχης τῆς Ῥωσσίας, ὅστις ἀνυψώθη εἰς τὸν θρόνον ὑπὸ τῶν περὶ ἑαυτὸν μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῆς πατρίδος ἐπὶ χρόνων στάσεων, κακουργημάτων, ταραχῶν καὶ διαφθορᾶς; Ὁ Βασίλειος, ὁ αὐλικὸς κόλαξ τοῦ Ἰωάννου καὶ κατ' ἀρχὰς φανερός ἐχθρός, μετὰ δὲ ταῦτα ἀσυνείδητος κόλαξ, ἀλλ' οὐχ' ἦττον κρύφιος ἐχθρός τοῦ Βορίση, κατορθώσας τὴν βασιλείαν διὰ τῶν μηχανημάτων, ἐδύνατο γενέσθαι μόνον ἄλλος Γοδουνόβ, ὑποκριτής, οὐχὶ δὲ ἀθλητής τῆς ἀρετῆς, ἥτις ἐστὶν ἡ πρωτίστη δύναμις καὶ κυριαρχῶν καὶ λαῶν ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις. Καὶ ὁ μὲν Βορίσης ἀναβαίνων εἰς τὸν θρόνον εἶχε τὸ πλεονέκτημα, ὅτι ἡ Ῥωσσία πρὸ πολλοῦ ἤδη καὶ εὐτυχῶς ὑπεῖκεν αὐτῷ, ἀγνοῦσα ἔτι τὰ ἐπαναστατικὰ παραδείγματα· ἀλλ' ὁ Βασίλειος εἶχεν ἕτερον πλεονέκτημα· διότι οὐκ ἦν φονεὺς Ἀγίου, ἀλλὰ μόνον μεμιασμένος τῷ αἵματι μισητοῦ· ἐκτίσατο δὲ τὸν θαυμασμὸν τῶν Ῥώσσιων διὰ λαμπροῦ ἔργου, ἀποδείξας ἐν τῇ πτώσει τοῦ αὐτοχειροτονήτου ἄρχοντος καὶ δολιότητα καὶ ἀφοβίαν, αἰτινες πάντοτε θέλγουσι τὸν λαόν. Τίνος δ' ἡ τύχη ἐν τῇ ἱστορίᾳ παρα-

θάλλεται πρὸς τὴν τοῦ Σουτσκῆ; Τίς ἐκ τοῦ τόπου τῆς καταδίκης ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, καὶ τὰ σημεῖα σκληρῶν βασάνων ἐκάλυψε διὰ βασιλικῆς χλαμύδος; Ἡ ἀνάμνησις αὕτη οὐδόλως ἔβλαπτεν, ἀλλὰ μᾶλλον συνετέλει εἰς τὴν κοινὴν πρὸς αὐτὸν εὐνοίαν· διότι ἔπαθεν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος! Καί περ δὲ ἀπολειπόμενος τοῦ Βορίση τοῖς μεγάλοις προτερήμασι, διέπρεπεν ὅμως ἐν συμβουλίῳ ἐπὶ νοτιμοσύνη καὶ πολυμαθείᾳ, ἣτις τοσοῦτον ἐξέπληττε τοὺς τότε δεισιδαίμονας, ὥστε ἐθεώρουν αὐτὸν μάγον· καὶ περ δ' ἔχων ἰδέαν μὴ ἐπαγωγόν, (διότι ἦν μικρὸς τὸ σῶμα, πολὺσαρκος, μελάγχρους, καὶ ἐστερεῖτο ἡγεμονικοῦ ἤθους, τὸ δὲ βλέμμα εἶχε βλοσυρόν, τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς νοσακεροὺς καὶ ἡμικλείστους, καὶ τὸ στόμα πλατὺ), μάλιστα δὲ καὶ τρόπους ἀπαρέσκοντας καὶ ψυχρὰν καρδίαν καὶ ὑπερβολικὴν φιλαργυρίαν, ἐδυνήθη ὡς μεγιστάν, ὅπως ἐφελκύσῃ τὴν ἀγάπην τῶν πολιτῶν διὰ τῆς τιμιότητος, τῆς τηρήσεως τῶν ἀρχαίων ἐθίμων, τοῦ εὐπροσίτου καὶ τῆς φιλοφροσύνης. Ἄλλ' ὁ θρόνος ἀπέδειξε τοῖς τότε τὴν ἀδυναμίαν τοῦ Σουτσκῆ, ἤτοι τὴν εὐπιστίαν αὐτοῦ, ἐπιθυμητὴν τῇ κακοβουλίᾳ, καὶ τὴν δυσπιστίαν ψυχραίνουσαν τὴν προθυμίαν. Ἄλλ' οὐχ ἥττον ἀπέδειξε τοῖς ἀπογόνους τὴν μεγίστην εὐστάθειαν τοῦ Βασιλείου ἐν τῇ πάλῃ πρὸς τὴν ἀκαταμάχητον τύχην· διότι, γευσάμενος ἀπάσης τῆς πικρίας ἀτυχοῦς βασιλείας, κεκτημένης διὰ φιλαρχίας, καὶ γνοὺς ὅτι τὸ στέμμα ἐστὶν ἐνίοτε οὐχὶ βραβεῖον, ἀλλὰ τιμωρία, ἔπεσε μεγαλοπρεπῶς ἐν τοῖς ἐρείπιοις τοῦ βασιλείου!

Ἐπεθύμει τὴν εὐημερίαν τῆς πατρίδος καὶ ἀναμφιβόλως εὐλικρινῶς, ἔτι δὲ μᾶλλον εὐαρεστεῖν τοῖς Ῥώσσοις. Μάρτυς δ' ὢν τοσοῦτων καταχρήσεων ἀπολύτου

1606

δεσποτείας, ἐβουλεύετο ἀπομακρύναι αὐτὰς καὶ ἐπισπάσασθαι τὴν Ῥωσσίαν διὰ νέου ἐπισήμου ἔργου. Καὶ δὴ, κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀναγορεύσεως αὐτοῦ, ὅτε οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ ἐν τέλει καὶ πολλῆται ὤμοσαν αὐτῷ πίστιν, ἐξέπληξε πάντας δούς καὶ αὐτὸς ὄρκον τέως

«Ὁρκος τοῦ Βασιλείου. τούτῃστι, 1) Μηδένα τιμωρεῖν θανάτῳ ἄνευ δίκης τῶν εὐπατριδῶν ἀληθοῦς καὶ δικαίας. 2) Μη δημεύειν τὴν περιουσίαν τῶν ἐγκληματιῶν, ἀλλὰ καταλείπειν αὐτὴν κληρονομίαν ταῖς γυναίξιν καὶ τοῖς ἀθώοις τέκνοις. 3) Ἐν ταῖς κατηγορίαις ζητεῖν ἀμέσους καὶ φανεράς ἀποδείξεις καὶ τιμωρεῖν τοὺς συκοφάντας τῇ αὐτῇ ποινῇ. Ἐλεγε δέ· «Ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν, » ὅπως οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ἀπολαύωσιν εἰρήνης » καὶ ἡσυχίας ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς ἡμετέρας βασιλικῆς » ἐξουσίας.» καὶ διατάξας ὅπως ἀναγνωσθῆ τὸ ἔγγραφον, ἐν ᾧ περιείχοντο τὰ εἰρημένα, ἠσπάσατο τὸν σταυρὸν εἰς ἀπόδειξιν ὅτι ἐκπληρώσει εὐσυνειδήτως ταῦτα. Διὰ δὲ τῆς ἱερᾶς ταύτης ὑποσχέσεως ἐσκόπει ὁ νέος Τσάρος τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς Ῥωσσίας τῶν δύο μεγίστων κακῶν τοῦ κατ' αὐτὸν αἰῶνος, ἦτοι τῶν ψευδῶν κατηγοριῶν καὶ τῶν παρανομιῶν, αἵτινες ἐξωλόθρευσαν οἴκους ὀλοκλήρους χάριν τοῦ φιλοκερδοῦς ταμείου· ἐσκόπει δ' ἔτι ὅπως κατὰ τοὺς δεινοὺς καιροὺς παράσχη τοῖς πολίταις ἀγαθὰ, ἄγνωστα τοῖς προγόνοις καὶ πατράσιν ἡμῶν μέχρι τῆς φιλανθρώπου βασιλείας Αἰκατερίνης τῆς Β'. Ἄλλ' ἀντὶ εὐγνωμοσύνης πολλοὶ τῶν ἐπισήμων καὶ ἀσῆμων ἀπέδειξαν ἀγανάκτησιν καὶ ὑπέμνησαν τὸν Βασίλειον τὸν κανόνα Ἰωάννου τοῦ Γ', ὅτι ὁ λαὸς μόνος ὀμνύει τῷ βασιλεῖ, οὐχὶ δὲ καὶ τὰνάπαλιν· οἱ δὲ Ῥῶσσοι οὗτοι ἦσαν ἀληθεῖς φιλοπάτριδες, οὐχὶ δὲ δούλοι καὶ κόλακες· διότι τὰ ἔναυλα δεινὰ

τῆς τυραννίας ἀνεμίμνησκον αὐτοὺς καὶ τὰς ταραχώ-
δεις ἡμέρας τῆς νηπιότητος τοῦ Ἰωάννου, ὅτε ἡ βα-
σιλικὴ ἀρχὴ ὑπνωπτεν, οὕτως εἰπεῖν, ἐν τοῖς σπαργά-
νοις. Διὸ φοβούμενοι τὸν περιορισμὸν αὐτῆς, ὀλέθριον
τῇ ἐπικρατείᾳ, ὡς αὐτοὶ ἐνόμιζον, προέκρινον τὴν ἐλευ-
θέραν χάριν τοῦ νόμου. Ἄλλ' ὁ Τσάρος οὐκ εἰσήκουεν
αὐτῶν, ἐνεργῶν ἢ οἰκοθεν ἢ χαριζόμενος πρὸς τινὰς τῶν
εὐπατριδῶν, ἀγαπῶντας τὴν ἀριστοκρατίαν, καὶ ὅπως
ἐπιδείξεται μεγαλοψυχίαν, ὑπισχεῖτο παρῆρησίᾳ παρα-
δοῦναι τῇ λήθῃ πᾶσαν ἰδίαν ἔχθραν, πᾶσαν δυσaráστησιν,
ἣν ἔλαβεν ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Βορίση· καὶ ἐπίστευσε
μὲν ὀλαδός, ἀλλ' ἐπὶ μικρόν.

Καταργήσας τὰς καινοτομίας τοῦ Ψευδοδημητρίου *Προκήρυξις*
καὶ ἐκ νέου συστήσας τὸ ἀρχαῖον συμβούλιον, ἔσπευσε
ἰν' ἀναγγεῖλῃ τῇ Ῥωσίᾳ τὰ περὶ τῆς ἀναγορεύσεως αὐ-
τοῦ καὶ ἐξαλείψῃ πᾶσαν ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ ἀπατεῶ-
νος. Πρὸς δὲ τοῦτο ἀπεστάλησαν ἐπιφανεῖς τινες τῶν ἐν
τέλει, ὅπως λάβωσιν ὄρκον πίστεως παρὰ τοῦ λαοῦ
καὶ ὑπόσχεσιν, ὅτι οὔτε ἐν ἔργῳ, οὔτε ἐν λόγῳ, οὔτε
ἐν διανοίᾳ βλάψουσι τὸν βασιλέα, τὴν μέλλουσαν
γυναῖκα καὶ τέκνα αὐτοῦ· κατὰ δὲ τὸ σῦνηθες παρηγ-
γέλθη τριήμερος κωδονοχρυσία καθ' ἅπασαν τὴν
Ῥωσίαν καὶ προσευχὴ ὑπὲρ ὑγείας τοῦ κυρι-
άρχου καὶ εἰρήνης τῆς πατρίδος· ἀνεγινώσκον-
δ' ἐν τοῖς ναοῖς γράμματα τῶν εὐπατριδῶν, τῆς
Τσαρίνης μοναχῆς Μάρθας καὶ τοῦ Βασιλείου,
ὅστις ἐπεκαλεῖτο ἐν τούτοις ἀπόγονος καὶ τοῦ
Καίσαρος τῆς Ῥώμης. Διαγράφοντες δὲ τὴν θρασύ-
τητα, τὰ κακουργήματα, τὴν νομολογίαν καὶ τὸν ὄλε-
θρον τοῦ αὐτοχειροτονήτου, ἐμεγάλυνον οἱ εὐπατρίδαι
τὸ γένος καὶ τὰ κατορθώματα τοῦ Σουΐσκη, σωτῆρος

1606

τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πατρίδος. Καὶ ἡ μὲν Μάρθα ἐπεμαρτύρητο τὸν Θεόν, ὅτι ἡ καρδία αὐτῆς ἀνεπαύθη ἐκ τῆς τιμωρίας τοῦ ἀπατεῶνος· ὁ δὲ Βασίλειος ὑπισχνεῖτο τοῖς Ῥώσσοις ἀγάπην καὶ εὐμένειαν μεγίστην. Πρὸς τούτοις ἐδημοσιεύθη ἡ ἀνευρεθεῖσα ἐν τοῖς δωματίοις τοῦ Ψευδοδημητρίου ἀλληλογραφία πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐλὴν καὶ τὸν κληρὸν περὶ τῆς παρ' ἡμῖν εἰσαγωγῆς τῆς Λατινικῆς θρησκείας, τὸ πρὸς τὸν στρατηγὸν τοῦ Σενδομίρου δοθὲν ἔγγραφον περὶ παραχωρήσεως τοῦ Σμολένσκου καὶ τῆς χώρας τοῦ Σεβέρσκου, ὡς καὶ αἱ ἀνακρίσεις τοῦ Μνίσεκ καὶ τῶν Βουτσίνσκων, Ἰωάννου καὶ Στανισλάου, ὧν ὁ μὲν Μνίσεκ προεφασίζετο πλάνην, λέγων, ὅτι καὶ αὐτὸς ἤδη οὐκ ἠδύνατο θεωρῆσαι τὸν Ψευδοδημητρίον ἀληθῆ, ἰδὼν τὸ κατὰ τῆς Ῥωσσίας μῖσος αὐτοῦ, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο πολλάκις ἐνόσησεν ἐκ τῆς λύπης, οἱ δὲ Βουτσίνσκη ὡμολόγησαν, ὅτι ὁ ἀρνησίθρησκος ἐβουλεύετο, τῇ βοηθείᾳ τῶν Πολωνῶν, ὅπως ἀποκτείνῃ τῇ 18 Μαΐου ἐν τῷ πεδίῳ Στρετένσκου εἴκοσι τῶν ἐπιφανεστάτων εὐπατριδῶν καὶ τοὺς ἀρίστους τῶν Μοσχίων, καὶ ὅτι ἀνετέθη τῷ μὲν μεγιστάνι τῆς Πολωνίας Ῥατόμσκη ἀποκτείνειν τὸν πρίγκιπα Μστιλάβσκη, τῷ δὲ Τάρλω καὶ τοῖς Σταδνίσκοις, τοὺς Σουίσκη· ὅτι οἱ Πολωνοὶ ἐμελλον καταλαβεῖν πάσας τὰς ἑδρας τοῦ συμβουλίου καὶ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ τε στρατοῦ καὶ τῆς ἐπικρατείας. Ἄλλ' ἡ μαρτυρία αὕτη οὐκ ἦν ἀξία λόγου· διότι εἰ μὴ ἦν πλαστή, ἐξέφυγε τοῦ στόματος τῶν δύο μικροφύχων δούλων ἐκ τοῦ φόβου· διότι, ἐπιθυμοῦντες τὴν σωτηρίαν, ἐσυκοφάντουν τὸν εὐεργέτην αὐτῶν! Καὶ οἱ μὲν σύγχρονοι ἐπίστευον, ἀλλ' οἱ μεταγενέστεροι δυσκόλως πείθονται, ὅτι ὁ Ψευδοδημητρίος, καί τοι ἀσύ-

νετος, ἠδύνατο τολμῆσαι τοσοῦτον παράτολμον καὶ φρικτὸν ἔργον· διότι εὐκόλως προέβλεπεν, ὅτι οἱ εὐπατρίδαι καὶ οἱ Μόσχοι οὐκ ἐπέτρεπον εὐχερῶς τὴν σφαγὴν αὐτῶν ὡς ἀρνίων, καὶ ὅτι ἐπακολούθημα τῆς αἱματοχυσίας ἦν ὁ ὀλεθρος τῶν Πολωνῶν καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν.

1606.

Τῇ 1 Ἰουνίου ἐτελέσθη ἡ στέψις ἐν τῷ ναῷ τῆς Κοιμήσεως μετὰ τῆς συνήθους μὲν μεγαλοπρεπειάς, ἀλλ' ἄνευ πολυτελείας· ἐπέθηκε δὲ τὸ στέμμα τοῦ Μονομάχου ἐπὶ τοῦ Βασιλείου ὁ Μητροπολίτης τοῦ Νοβογορόδου. Ἡ σύγκλητος καὶ ὁ λαὸς ἐπευφήμησαν ἐνθέρμως, οἱ δ' ἄλλοδαποὶ καὶ οἱ ἔμποροι προσήνεγκον αὐτῷ πλούσια δῶρα, ἀλλ' ἐπεκράτει κατῆφειά τις ἐν τῇ πρωτεύουσῃ· διότι οὔτε χάριτες, οὔτε συμπόσια ἐγένοντο, ἀλλ' ἀντὶ τούτων πτώσεις. Καὶ δὴ, μετέθηκαν τὸν ἀυλάρχην πρίγκιπα Ῥουπτοᾶ-Μασάλσκη, τὸν πρῶτον ἐπίορχον ἐπὶ τοῦ Βορίση, καὶ ἀπέστειλαν ὡς στρατηγὸν εἰς Καρελίαν ἢ Κεξχόλμον, τῷ δὲ Μιχαὴλ Ναγόνῃ ἀπηγόρευσαν τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ σταυλάρχου, εἴτε ὅπως καταργήσωσι τὸ ἐπίσημον τοῦτο ἀξίωμα, ὅπερ ἀνύψωσεν εἰς ἄκρον ὁ Γοδουνόβ, εἴτε μόνον ὅπως ἀποδείξωσι δυσμένειαν πρὸς τὸν μνησίκακον μάρτυρ τῆς μὴ εὐθύτητος τοῦ Βασιλείου ἐν τῇ περὶ τοῦ φόνου τοῦ Δημητρίου ὑποθέσει, τὸν δὲ μέγαν γραμματέα Ἀθανάσιον Βλάσιεβ ἀπέστειλαν στρατηγὸν εἰς Οὐφαν, ὡς φίλον τοῦ ἄρπαγος, τοὺς δὲ δύο ἐπιφανεῖς εὐπατρίδας Μιχαὴλ Σαλτικὸβ καὶ Βέλσκη ἀπεμάκρυναν, καταστήσαντες ἀρχηγούς τὸν μὲν ἐν Ἰθανγορόδω, τὸν δ' ἐν Καζάνῃ, πολλοὺς δ' ἄλλους τῶν ἐν τέλει καὶ εὐγενῶν ἀπαρέσκοντας τῷ Τσάρῳ ἀπέστειλαν ὡς ἄρχοντας ἀπώτατων χωρῶν· πολλῶν δ' ἐδήμεισαν τὴν περιουσίαν.

Στέψις.

Πτώσεις.

1606.
Δυσσαρέσκεια.

Ὁ δὲ Βασίλειος, κατὰ τὸν χρονογράφον, παρέβη τὸν λόγον αὐτοῦ, ὅπως μηδενὶ ἐκδικήσῃ ἄνευ αἰτίας καὶ δίκης· ὅθεν ἠκούσθησαν δυσαρεστήσεις καὶ γογγυσμοί. Ὁ Βασίλειος, ἔμπειρος ὢν παρατηρητῆς τῆς τριακονταετοῦς βδελυρᾶς τυρανίας, οὐκ ἐπέβαλλε διὰ τοῦ φόβου σιγὴν, ἥτις ἀποδεικνύει κρύφιον, ἀλλ' ἐπικίνδυνον μίσσος πρὸς τοὺς ὠμούς ἄρχοντας, ἀλλ' ἐπεθύμει ἵνα δμοιωθῇ κατὰ τὴν σύνεσιν πρὸς τὸν Βορίσην καὶ ὑπερβάλλῃ τὸν Ψευδοδημήτριον κατὰ τὴν φιλευθερίαν, διακρίνῃ τὸ ἀληθὲς τοῦ ψευδοῦς καὶ ὠφελῆται ἐκ τῆς εἰλικρινείας, μόνον δ' ἀπειλῇ διὰ τοῦ νόμου τοὺς συνωμώτας. Ἐπακολούθημα δὲ τούτου ἦν ἡ ἐλευθερία ἐν ταῖς περὶ τοῦ Τσάρου κρίσεσιν, ἡ ὑπεροψία τῶν εὐπατριδῶν καὶ ἡ θρασύτης τῶν ἐν τέλει· ἐφαίνετο δὲ ὅτι οὐκ εἶχον κυριάρχην αὐτοκράτορα, ἀλλ' ἡμιβασιλέα. Καὶ οὐδεὶς μὲν ἐτόλμα ἐρίζειν περὶ τοῦ στέμματος πρὸς τὸν Σουΐσκην, ἀλλὰ πολλοὶ ἐφθόνουν καὶ κατηγόρουν τῆς ἐκλογῆς ἀνομίαν ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ περὶ τὸν Βασίλειον ἠγανάκτουν διὰ τὴν μετριότητα αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀμεροληψίαν καὶ ἀφροντιστίαν τῶν περὶ αὐτόν· διότι οὐκ ἔλαβον μεγάλας ἀμοιβὰς ἀναλόγους τῆς ματαιοφροσύνης καὶ φιλοκερδείας. Ἐβλεπε δὲ τις προσέτι ἀσυνήθεις αὐθαιρεσίας τοῦ λαοῦ καὶ δισταγμούς· διότι αἱ συχναὶ μεταβολαὶ τῆς ἐξουσίας γεννῶσιν ἀστάθειαν καὶ ἀγάπην εἰς τὰς μεταβολάς. Ἡ Ῥωσσία ἐπὶ ἓν ἔτος εἶχε τέσσαρας ἄρχοντας, ἐπανηγύριζε δύο βασιλοκτονίας καὶ διεφώνει κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ τελευταίου ἄρχοντος. Πρὸς τούτοις τὸ γῆρας τοῦ Βασιλείου, ἄγοντος ἤδη τὸ ἐξηκοστὸν ἔτος, ἡ ἀγαμία αὐτοῦ καὶ τὸ ἀδῆλον τῆς διαδοχῆς προὔξενον ἀκηδίαν καὶ ἀνησυχίαν. Ἐνὶ λόγῳ αὐταὶ αἱ πρῶται ἡμέραι τῆς νέας

βασιλείας, αἵτινες αἰείποτε τὰ μάλιστα ἐγείρουσι τὴν προθυμίαν τοῦ λαοῦ, κατελύθησαν μᾶλλον ἢ παρεμυθήσαντο τὰς καρδίας παντός φιλοπάτριδος.

Ἐν τούτοις, ὡσεὶ μὴ ἤρχοντα τὰ κείθοντα τοὺς Ῥώσσοις περὶ τοῦ ψευδωνύμου Δημητρίου, ἐτόλμησεν ὁ Βασιλεὺς ἵνα ὑπομνήσῃ αὐτοὺς πανηγυρικῶς τῶν ἰδίων ψευδομαρτυριῶν, δι' ὧν, χαριζόμενος τῷ Βορίση, ἐκάλυψε τὰ κατὰ τὸν ὄλεθρον τοῦ Δημητρίου. Καὶ δὴ προσέταξε τοῖς Ἱεράρχαις, τῷ Φιλαρέτῳ τοῦ Ῥοστόβου καὶ Θεοδοσίῳ τοῦ Ἀστραχανίου, ἵνα μετὰ τῶν εὐπατριδῶν τοῦ πρίγκιπος Βοροντίνσκη, τοῦ Πέτρου Σερεμέτεβ καὶ τοῦ Ἀνδρέου καὶ Γρηγορίου Ναγόη ἀνακομίσωσιν εἰς Μόσχαν τὸν νεκρὸν τοῦ Δημητρίου ἐκ τοῦ Οὐγλίτσου, ὅπου ἐπὶ τοῦ Ψευδοδημητρίου ἔκειτο ἐν πενιχρῷ τάφῳ, ὑπὸ μηδενὸς ἐπισκεπτομένῳ· διότι οἱ μὲν ἱερεῖς οὐκ ἐτόλμων εὐχεσθαι ἐπ' αὐτοῦ, οἱ δὲ πολῖται ἐφοβοῦντο προσέρχεσθαι πρὸς τὸν τάφον τοῦτον, ὃς ἐξήλεγγε σιγῶν τὴν ἀπάτην τοῦ Ψευδοδημητρίου. Ἀλλὰ μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ ἀπατεῶνος πάντες οἱ κάτοικοι, συνερχόμενοι περὶ αὐτὸν, ἐδέοντο καὶ ἔχον δάκρυα συντριβῆς καὶ μετανοίας, μᾶλλον τῶν ἄλλων Ῥώσσων γινώσκοντες τὴν ἀλήθειαν καὶ σιωπήσαντες παρὰ τὴν συνείδησιν. Ὅτε δ' οἱ ἱεράρχαι καὶ οἱ εὐπατρίδαι τῆς Μόσχας, ἐλθόντες εἰς Οὐγλίτσον, ἀνήγγειλαν τὴν θέλησιν τοῦ κυριάρχου, ὃ λαὸς ἐπὶ πολὺ ἤρνεϊτο τὴν πρὸς αὐτοὺς παράδοσιν τῶν πολυτίμων λειψάνων τοῦ νέου μάρτυρος, κράζων· « Ἡμεῖς ἡγά- » πῶμεν αὐτὸν καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπάσχομεν! Στερηθέν- » τες δὲ ζῶντος αὐτοῦ, στερησόμεθα ἄρα καὶ ἀποθα- » νόντος; » Ὅτε δὲ ἀνώρουξαν τὴν λάρνακα καὶ ἀφε- λόντες τὸ κάλυμμα αὐτῆς εἶδον τὸν ἐπὶ δεκαπέντε

^{Ἀνακομιδὴ}
τῶν λειψάνων
τοῦ Δημητρίου

1606. ἔτη νεκρὸν ὀλίγον σχεδὸν φθαρέντα ὑπὸ τῆς ὑγρασίας τῆς γῆς, τὴν σάρκα ἐπὶ τοῦ προσώπου ἀκεραίαν, ὡς καὶ τὴν κόμην, τὸ ἐκ μαργαριτῶν περιδέλαιον, τὸ πεποικιλμένον ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ ρινόμακτρον, τὸ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἔνδυμα, τὰ ὑποδήματα, τὰ κάρυα τὰ ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ παιδίου εὑρεθέντα κατὰ τὴν σφαγὴν καὶ τεθέντα ἐν τῷ τάφῳ, τότε μεθ' ὁμοφύχου ἐνθουσιασμοῦ οἱ τε κάτοικοι καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ἐδόξασαν τὰ σημεῖα ταῦτα τῆς ἀγιότητος· θαῦμα δ' ἐπὶ θαύματος πυνέβαινε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν συγχρόνων· διότι οἱ πάσχοντες, μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης ἀπτόμενοι τῶν λειψάνων, ἐθεραπεύοντο. Ἐκ τοῦ Οὐγλίτσου ἔφερον τὴν λάρνακα ἐναλλάξ ἐπιφανεῖς ἄνδρες, στρατιῶται, πολῖται καὶ γεωργοί· ὁ δὲ Βασίλειος, ἡ μοναχὴ Τσαρίνα Μάρθα, ὁ κληρὸς, ἡ σύγκλητος, ὁ λαὸς προϋπήντησαν μακρὰν τῆς πόλεως, καὶ ἀποκαλύψαντες τὸ λείψανον τῇ Ἐϋθυμίου, ἐφανέρωσαν τὴν ἀφθαρσίαν αὐτοῦ, ὅπως παραμυθίσωνται τοὺς πιστοὺς καὶ φράξωσι τὰ στόματα τῶν ἀπίστων. Ὁ Βασίλειος ἔλαβε τὸ ἅγιον λείψανον ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ καὶ ἔφερεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ἵνα διὰ τοῦ ζήλου τούτου καὶ τῆς ταπεινώσεως ἐξαγνίσῃ ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ ἀναισχύντως συκοφαντηθέντος ἐπὶ αὐτοκτονία! Αὐτόθι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ ἡ Μάρθα ἰκέτευσε μετὰ δακρύων τὸν Τσάρον, τὸν κληρὸν καὶ πάντας τοὺς Ῥώσσοις ὅπως συγχωρήσωσιν αὐτῇ τὴν ἁμαρτίαν, ἐξαπατησάση αὐτοὺς συμφώνως πρὸς τὸν Ψευδοδημήτριον· οἱ δὲ Ἱεράρχαι, ἐκπληροῦντες τὴν θέλησιν τοῦ κυριάρχου, συνεχώρησαν αὐτῇ πανδήμως διὰ τὸ πρὸς τὸν σύζυγον καὶ υἱὸν σέβας. Ὁ λαὸς ἐπληρώθη κατανύξεως, καὶ μάλιστα ὅτε ἠκούσθησαν ἐν τῷ ναῷ αἱ

1606.

χαρμόσυνοι κραυγαὶ πολλῶν θεραπευθέντων αἴφνης τῇ ἐνεργείᾳ τῆς εἰς τὰ λείψανα τοῦ Δημητρίου πίστεως, ὡς ἀναφέρουσιν οἱ αὐτόπται. Ἐβουλεύοντο δὲ ἐνταφιάσαι τὰ ἅγια ταῦτα λείψανα· διὸ ἀνέσκαψαν τὸν καταχωσθέντα τάφον τοῦ Γοδουνόβ, ὅπως ἐναποθῶσι τὸ θῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ χωρίῳ, ὅπου ἔκειτο ὁ Ἰωάννης καὶ οἱ δύο αὐτοῦ υἱοί. Ἄλλ' ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν θεραπευθέντων καὶ ἡ ἐλπίς τῶν ἀσθενούντων ἔπεισαν τὸν Βασίλειον ὅπως μὴ ἀποκρύψῃ τὴν πηγὴν τῆς χάριτος· διὸ κατέθηκε τὸ σῶμα ἐν ξυλίνῃ λάρνακι, περιβεβλημένη ὑπὸ χρυσοῦφάντου σηρικοῦ, καὶ ἔστησεν αὐτὴν ἐφ' ὑψηλοῦ τύπου διατάξας ἵνα τελῶνται παρακλήσεις τῷ νέῳ Ἀγίῳ τοῦ Θεοῦ καὶ εἰσαεὶ πανηγυρίζηται ἡ μνήμη αὐτοῦ, καταρᾶται δὲ ἡ τοῦ Ψευδοδημητρίου.

Νέος Πα-
τριάρχης.

Ἡ Ἐκκλησία ἐστερεῖτο ἔτι Πατριάρχου· διότι κατ' αὐτὴν τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Βασιλείου, ἐκβαλόντες τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς τὸν Ἰγνάτιον ἄνευ δίκης, καὶ μόνον κατὰ διαταγὴν τοῦ κυριάρχου, ἐνέδυσαν μέλαν ῥάσον καὶ κατέκλεισαν ἐν τοῖς κελλίοις τῆς μονῆς τοῦ Τσουδόβου. Ὁ δὲ Ἰώβ, θλιβόμενος καὶ ἀποβάλλων τὴν ὄρασιν ἕνεκα τῶν δακρύων, οὐκ ἤθελεν ἐπανελθεῖν εἰς Μόσχαν, ὅπου παρῆσαν τότε πάντες οἱ Ἱεράρχαι τῆς Ῥωσσίας, πλὴν τοῦ Μητροπολίτου Ἐρμογένους, ὅστις, ἀπομακρυνθεὶς ὑπὸ τοῦ Ψευδοδημητρίου, ἐδοξάσθη παρὰ τῷ λαῷ· διότι ἐν ᾧ ὁ Ἰώβ καὶ ὁ κληρὸς ἀπέδειξαν ἀξιολύπητον δειλίαν, ὁ Ἐρμογένης, μηδὲ ὡς ἀπατηθεὶς ἐκ τῆς εὐνοίας τοῦ Ψευδοδημητρίου, μηδὲ φοβηθεὶς τὸν ἐκ τοῦ ζήλου ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας κίνδυνον, ἀπεδείχθη ὑπέρμαχος τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὁμοθυμαδὸν καὶ ὁμοφώνως ἀνηγορεύθη Πατριάρχης· μετὰ πόθου δὲ περιμενόμενος

1606, ἐχειροτονήθη μετ' ὀλίγον ὑπὸ τῆς συνόδου τῶν Ἐπισκόπων εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκ Καζάνης ἔλευσιν αὐτοῦ. Ὁ δὲ κυριάρχης, ἐγχειρίζων τῷ Ἐρμογένῃ μετ' ἀγάπης τὴν ράβδον τοῦ Ἁγίου Πέτρου τοῦ Μητροπολίτου, καὶ ὁ Ἐρμογένης μετ' ἀγάπης εὐλογῶν τὸν κυριάρχην, συνέθεντο μὲν εἰλικρινῆ καὶ πιστὸν σύνδεσμον τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς πολιτείας, ἀλλ' οὐχὶ πρὸς εἰρήνην καὶ εὐημερίαν αὐτῶν.

Ὁ Σουτσκης, στηρίξας οὕτως ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου διὰ τῆς μεγαλοφύχου ὑποσχέσεως τοῦ τηρεῖν τὸν νόμον, διὰ τῆς πανδήμου ἀπολογίας περὶ τῆς τοῦ ἐξωμότου τιμωρίας, διὰ τῆς στέψεως αὐτοῦ, διὰ τῆς πανηγύρεως τῆς τοῦ Δημητρίου ἀγιότητος, καὶ διὰ τῆς ἐκλογῆς Πατριάρχου ζηλωτοῦ καὶ μεγαθύμου, καταστήσας δὲ στρατὸν παρὰ τὸν Ὀσκαν καὶ ἐν τῇ Οὐκραίνῃ, καὶ διατάξας ἱκανοὺς ἀξιωματικοὺς εἰς ἐπιθεώρησιν αὐτοῦ καὶ στρατηγούς, ὅπως ἀναμένωσι πρόσταγμα καὶ ἐκστρατεύσωσιν ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς, ὅπου ἂν οὗτοι ἀναφανῶσι, μετ' ὀλίγον ἠσυχολήθη περὶ τὰ ἐξωτερικά. Σπουδαϊότατον δ' ἔργον ἦν ἡ εἰρήνη ἢ ὁ πρὸς τὴν Λιθουανίαν πόλεμος, ὅπως μὴ ταπεινώσῃ μὲν τὴν Ῥωσσίαν, ἀλλ' ἄνευ ἐσχάτης ἀνάγκης μὴ ἀρξῆται πολέμου κατὰ τὰς ταραχώδεις περιστάσεις τῆς Ἐπικρατείας, ὅτε ἡ ἐσωτερικὴ τάξις μετὰ προδοσίας καὶ ἐπαναστάσεις ἐδεῖτο χρόνου καὶ εἰρήνης. Ὁ νεκρὸς τοῦ ἀπατεῶνος ἔκειτο ἔτι ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς καταδίκης, ὅτε ὁ κληρὸς ἡμῶν ἀπέστειλε ταχυδρόμον εἰς Κίεβον πρὸς τὸν ἐκεῖ στρατηγὸν πρίγκιπα Ὀστρόβσκη, ἀναγγέλλων τὰ ἐν Μόσχᾳ συμβάντα καὶ βεβαιῶν τὴν εἰρηνικὴν διάθεσιν τῆς Ῥωσσίας κατὰ πάσης Λιθουανικῆς μηχανορραφίας. Τὰ αὐτὰ ἔκραττε καὶ ὁ γέρος μονάρχης.

προεφύλαττε δὲ τοὺς Πολωνοὺς ἀπὸ τῆς μανίας τοῦ λαοῦ, ἐπόριζεν εἰς αὐτοὺς ἄφθονα ἐπιτήδεια καὶ ἐντίμως ἀπέστειλε τὴν Μαρίναν πρὸς τὸν πατέρα, ὅστις, ἀπατῶν ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ἄλλους, ἀπεκάλει ἔτι αὐτὴν βασιλίσσαν, καὶ δίκην δούλου προθύμου ἐλάτρευε τὴν θυγατέρα. Ἡ δὲ Μαρίνα, ὑπεροψίαν μᾶλλον ἢ θλίψιν ἀποδεικνύουσα, ἔλεγε τοῖς οἰκείοις· « Ἀπαλλάξατέ με τῶν » υμετέρων ἀτόπων παραμυθιῶν καὶ μικροφύχων δα- » κρύων ! » Καὶ τοι δὲ ἀφείλον αὐτῆς τοὺς θησαυροὺς καὶ τὰ πολυτελῆ ἐνδύματα, ὅσα ἐδωρήσατο αὐτῇ ὁ ἀνὴρ, αὕτη ὅμως ὑπερηφανευομένη οὐδόλως ἐδυσφόρει. Ἄφειλον δὲ καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Σενδομίρου, ἧτοι δεκακισχίλια ρούβλια, ὀχήματα, ἵππους, ἵπποσκευὰς, οἶνους, τιμώμενα πάντα διακοσίων πεντήκοντα χιλιάδων τῶν νῦν ρουβλιῶν, εἰπόντες αὐτῷ· « Ἀποδώσομέν σοι τὰ σὰ, κρατήσομεν δὲ τὰ τοῦ δημοσίου. » Ὁ Μνίσεκ, ἐπισκεπτόμενος τοὺς εὐπατρίδας, οὐδόλως ἀπέκρυψε τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ θλίψιν καὶ μετάνοιαν, ἴσως καὶ ταύτην εἰλικρινῆ· διότι ἐπιφανέστατος ὢν μεγιστᾶν ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, νῦν ἦν δούλος ἐν τῇ ξένη, ὅπου ἡ δικαία κατ' αὐτοῦ ἐκδίκησις τοῦ λαοῦ ἠπέιλει αὐτῷ ὄλεθρον ἢ δεσμὰ μετὰ τὸ περὶ βασιλικῷ μεγαλείου ὄνειροπόλημα. Οἱ δὲ εὐπατρίδαι ὑπισχνοῦντο αὐτῷ οὐ μόνον ἀσφάλειαν, ἀλλὰ καὶ ἐλευθερίαν, ἐὰν ὁ βασιλεὺς ἀποδείξῃ τῷ Βασιλείῳ εἰλικρινῆ πρὸς εἰρήνην διάθεσιν.

Οἱ εὐπατρίδαι συγέτυχον πολλάκις καὶ τοῖς πρεσβευταῖς τῆς Λιθουανίας· καὶ πρῶτον τῇ 27 Μαΐου ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ὅπου οἱ μεγιστᾶνες οὗτοι εἶδον μεγάλην διαφορὰν· διότι ἐξέλιπεν οὐ μόνον ἡ πολυτέλεια τοῦ Ψευδοδημητρίου, ἀλλὰ καὶ οἱ χρυσοστόλιστοι σωματο-

1606.

φύλακες και τοξόται· και αυτοί δ' οί επιφανέστατοι τῶν ἐν τέλει, ὅπως εὐαρεστήσωσι τῷ Βασιλείῳ, ἀπέφυγον τὴν πολυτέλειαν. Ὡσε ἀντὶ πολυτελείας και τρυφῆς πανταχοῦ ἦν ἀπλότης και σοβαρὸν μεγαλεῖον και σιωπηλὴ θλίψις· διὸ γράφουσιν οἱ Πολωνοὶ αὐτόπται· « Ἐνομίζομεν, » ὅτι ἡ αὐλὴ τῆς Μόσχας ἔβαινεν εἰς τὸν τάφον. » Οἱ πρίγκιπες Μοτισλάβσκης, ὁ Δημήτριος Σουτσκης, ὁ Τρουβετσκόης, οἱ Γολίτσιν και ὁ Τατίσεβ ὑπεδέξαντο τὸν Ὀλεσνίσκην και Γοσέβσκην ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, ὅπου ἄλλοτε συνδιελέγοντο αὐτοῖς ἐν ὀνόματι τοῦ Ψευδοδημητρίου, καλοῦντες αὐτὸν τότε ἀήττητον Καίσαρα, νῦν δὲ βδελυρὸν ἔκτρωμα τοῦ ἄδου! Ὁ Μοτισλάβσκης, ἀπαγγέιλας σφοδρὸν λόγον περὶ τοῦ κατὰ παραγγελίαν τοῦ Γοδουνὸβ ἀθεμίτου φόνου τοῦ ἀληθοῦς υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου, περὶ τοῦ ἀπατεῶνος και τῶν μηχανημάτων τοῦ Σιγισμούνδου, ἀπέδειξεν ὅτι, εἰ μὴ ὁ τυχοδιώκτης ἐβοηθεῖτο ὑπὸ τῶν Πολωνῶν, οὐκ ἐγένετο κύριος τοῦ θρόνου τῆς Μόσχας, και ὅτι ὁ τυχοδιώκτης ἐπαξίως ἔδωκε δίκην τῇ Ῥωσσίᾳ, ὀλίγοι δὲ Πολωνοὶ ἐπὶ τῆς στάσεως ἐφονεύθησαν ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ τὴν ἀναίδειαν αὐτῶν ἐν ἀγνοίᾳ τῶν εὐπατριδῶν και τῶν εὐγενῶν· ἐπέρανε δὲ τὸν λόγον οὕτω· « Ἐνὶ » λόγῳ τίς ὁ αἴτιος τοῦ κακοῦ και πάντων τῶν δεινῶν; » Ὁ βασιλεὺς και ὑμεῖς, Κύριοι, παραβάντες τὴν συνθήκην και τὸν ὄρκον. »

Ὁ Ὀλεσνίτσκης και Γοσέβσκης, συμβουλευσάμενοι ἀλλήλοις, ἀπεκρίναντο ἐπίσης ἐντόνως και τολμηρῶς, και εἰ μὴ ὄλως εἰλικρινῶς, τοῦλάχιστον συνετῶς και εὐγενῶς, εἰπόντες· « Ἡμεῖς ἠκούσαμεν τὸν οἰκτρὸν » θάνατον τοῦ Δημητρίου και ἔλυπήθημεν ὡς χριστιανοί, βδελυττόμενοι τὸν φονέα· ἀλλ' ἐφάνη ἀνὴρ φε-

Λόγος τῶν
πρέσβειων τῆς
Λιθουανίας.

» ρώνυμος τοῦ βασιλόπαιδος τούτου, μαρτυρῶν διὰ
 » πολλῶν τὴν ἀλήθειαν καὶ διηγούμενος πῶς ἔσωσεν
 » αὐτὸν ὁ Θεὸς ἀπὸ τῶν φονέων, πῶς ὁ Βορίσης κρύφα
 » ἀπέκτεινε τὸν Θεόδωρον, ἐξηφάνισε τοὺς ἐπιφανεστά-
 » τους τῶν εὐγενῶν, κατεπίεξε καὶ ἐδίωκε πάντας τοὺς
 » ἐπιφανεῖς! Ἄρα οὐκ ἔλεγον ἡμῖν τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ
 » Βορίση καί τινες τῶν τοῦ συμβουλίου; καὶ ἀναγι-
 » νώσκοντες τὴν ἱστορίαν οὐχ εὐρίσκομεν παραδείγ-
 » ματα, ὅτι οἱ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀποθανόντες ἐπι-
 » φαίνονται ἐνίοτε ζῶντες πρὸς τιμωρίαν τοῦ κακουρ-
 » γήματος; Ἄλλ' ἡμεῖς ἐδυσπιστοῦμεν πρὸς τὸν τυχο-
 » διώκτην, ἐπίστευσε δὲ μόνον ὁ ἀγαθὸς στρατηγὸς
 » τοῦ Σενδομίρου· καὶ οὐ μόνον αὐτῷ ἐπιστεύσαμεν,
 » ἀλλὰ καὶ πολλοῖς Ῥώσσοις, οἵτινες ὠμολόγουν αὐ-
 » τὸν ὡς τὸν ἀληθῆ Δημήτριον, καὶ ὠμνυον ὅτι ἡ
 » Ῥωσσία ἀναμένει αὐτὸν καὶ ὅτι αἱ πόλεις καὶ ὁ στρα-
 » τὸς παραδοθήσονται τῷ διαδόχῳ τοῦ Ἰωάννου. Ὁ
 » δὲ Μνίσεκ, αὐτογνωμόνως ἐνεργῶν, ἤθελεν ὅπως γέ-
 » νηται μάρτυς τοῦ θριάμβου τοῦ Δημητρίου, καὶ ἐγέ-
 » νετο· ἀλλ' ὑπέικων τῷ προστάγματι τοῦ βασιλέως,
 » ἐπανῆλθεν ὅπως μὴ λύσῃ τὴν ἐπὶ τοῦ Γοδουνόβ
 » συνομολογηθεῖσαν εἰρήνην. Ὁ Δημήτριος, ὡς αὐτὸς
 » ἐκάλει ἑαυτὸν, ἔμεινεν ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Σεβέρσκου
 » ἔχων μόνον περὶ ἑαυτὸν Ῥώσσοις καὶ Κοζάκους.
 » Τί δ' ἔπραξαν οἱ Ῥώσσοι; ἔπεσον ὑπὸ τοὺς πόδας αὐ-
 » τοῦ, στρατηγοί τε καὶ στρατός. Τί δ' ἐπράξατε καὶ ὑμεῖς
 » εὐπατρίδαι; ἐξήλθετε προὔπανθήσαντες αὐτῷ μετὰ
 » βασιλικῆς στολῆς· ἐκραυγάζετε ὅτε ὑπεδέχεσθε τὸν
 » ἀγαπητὸν τῷ Θεῷ κυριάρχην, καὶ ἐξεμάνητε ὅτε οἱ
 » Πολωνοὶ ἐτόλμησαν εἰπεῖν, ὅτι ἔδωκαν τὴν βασι-
 » λείαν τῷ Δημητρίῳ. Ἡμεῖς αὐτόπται ἐγενόμεθα τῆς

1606·

» πρὸς αὐτὸν ὑμετέρας λατρείας. Ἐνταῦθα δὲ, ἐν αὐτοῖς
 » τούτοις τοῖς ἀνακτόροις, χρηματιζόμενοι πρὸς ἡμᾶς,
 » οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἀπεδείξατε περὶ τοῦ γένους καὶ
 » τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ. Ἐνὶ λόγῳ οὐχ ἡμεῖς οἱ Πο-
 » λωνοὶ, ἀλλ' ὑμεῖς οἱ Ῥῶσσοι ὠμολογήσατε τὸν τυ-
 » χοδιώκτην Ῥῶσσον ὡς Δημήτριον ἀπηντήσατε αὐτῷ
 » μετ' ἄρτου καὶ ἄλατος ἐν τοῖς μεθορίοις, παρεπέμ-
 » ψατε αὐτὸν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἐστέφατε καὶ . . .
 » ἀπεκτείνατε. Ὑμεῖς ἤρξασθε, ὑμεῖς καὶ ἐπεράνατε
 » τὸ ἔργον. Τί λοιπὸν αἰτιᾶσθε ἄλλους; Οὐκ ἄμεινον
 » ἄρα σιωπᾶν καὶ μεταμελεῖσθαι διὰ τὰ ἀμαρτήματα,
 » δι' ἃ Θεὸς ἐτιμώρησεν ὑμᾶς διὰ τηλικαύτης τυφλώ-
 » σεως; Οὐδὲν λέγομεν περὶ τῆς ἐπιπορκίας καὶ βασι-
 » λοκτονίας· οὐδόλως κατακρίνομεν τοῦ ἔργου ὑμῶν,
 » καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ λυπούμεθα περὶ τοῦ ἀνθρώπου,
 » ὅστις, καθ' ὑμᾶς, ὕβριζεν ἡμᾶς, ἐκαυχᾶτο καὶ ἀφρό-
 » νως ἀπῆτει ἀνηκούστους προσηγορίας, καὶ ἴσως οὐκ
 » ἦν πιστὸς φίλος τῆς ἡμετέρας πατρίδος· ἀλλὰ θau-
 » μάζομεν ὅτι ὑμεῖς, οἱ νοήμονες εὐπατρίδαι, ματαιο-
 » λογεῖτε ὅπως ἀπολογηθῆτε ὑπὲρ τοῦ φόνου, ἧτοι
 » τῆς ἀπανθρώπου σφαγῆς τῶν ἡμετέρων ἀδελφῶν . . .
 » Αὐτοὶ οὔτε ὑμῖν ἐπολέμησαν, οὔτε τῷ Ψευδοδημη-
 » τρίῳ ἐβοήθησαν, οὔτε ἐρρούρουν αὐτόν· διότι οὗτος
 » ἐπίστευσεν ἑαυτὸν οὐχὶ ἐκείνοις, ἀλλ' ὑμῖν μόνοις!
 » Ἀποδίδοτε τὴν αἰτίαν τῷ λαῷ· ἡμεῖς δὲ πιστεύσομεν
 » τοῦτο, εἰ δυνατόν· πιστεύσομεν, εἰ ἀβλαβῶς ἀπολύ-
 » σετε μεθ' ἡμῶν τὸν στρατηγὸν τοῦ Σενδομίρου, τὴν
 » θυγατέρα αὐτοῦ καὶ πάντας τοὺς Πολωνοὺς εἰς τὸν
 » βασιλέα, ὅπως ἡμεῖς δι' εἰρηνικῆς μεσιτείας ἀφο-
 » πλίσωμεν τὴν ἐτοιμὴν ἐκδίκησιν. Ἄλλ' ἐφ' ὅσον παρὰ
 » τὸ ἀλληλογενὲς δίκαιον, τὸ καὶ παρὰ τοῖς βαρβάροις

1606.
 » σεβαστόν, ἔχετε ἡμᾶς αἰχμαλώτους, ἐφ' ὅσον ἐνώ-
 » πιον τοῦ βασιλέως, τῆς δημοκρατίας καὶ πάσης τῆς
 » Εὐρώπης οὐχὶ ὁ λαὸς τῆς Μόσχας, ἀλλ' ὑμεῖς μετὰ
 » τοῦ νέου ὑμῶν βασιλέως ἐστὲ αἴτιοι τῆς αἵματοχυ-
 » σίας ταύτης, οὐκ ἐστὲ ἀσφαλεῖς. Κρίνατε! »

Οἱ εὐπατρίδαι ἤκουον μετὰ μεγάλης προσοχῆς, καὶ ἐπὶ μακρὸν διετέλουν ἐν σιγῇ βλέποντες ἀλλήλους· τέλος δ' ἀπεκρίναντο· « Ὑμεῖς ἦτε πρέσβεις παρὰ τῶν ἀπατεῶνι, νῦν δὲ οὐχί! Ἄρα ἀνοίκειον ὑμῖν λαλεῖν οὕτω παρρησίᾳ καὶ τολμηρῶς. » Ἄλλ' ἀπεχωρίσθησαν φιλοφρόνως καὶ ἐπανελθόντες εἶπον αὐτοῖς, ὅτι ὁ Βασιλεὺς εὐμενῶς προσέταξε τὴν ἀπόλυσιν πάντων τῶν μὴ ἐν τέλει Πολωνῶν καὶ τὴν ἔξω τῶν ὀρίων ἀποστολὴν, ἀλλ' ὅτι οἱ πρέσβεις, ὁ στρατηγὸς τοῦ Σενδομίρου καὶ οἱ ἄλλοι ἐπιφανεῖς Πολωνοὶ ὀφείλουσιν ἀναμένειν ἐν Ἑρσσία τὴν τύχην αὐτῶν ἐκ τοῦ Σιγισμούνδου, πρὸς ὃν ἀποστέλλεται ἀξιωματικὸς τοῦ Τσάρου χάριν σπουδαίων ἐξηγήσεων καὶ συνηκῶν. Καὶ δὴ ὁ μὲν πρίγκιψ Γρηγόριος Βολχόνσκης παραχρῆμα ἐστάλη εἰς Κρακοβίαν, ὁ δὲ Ὀλεσνίτσκης καὶ Γοσέβσκης ἔμειναν ἐν Μόσχᾳ φρουρούμενοι, ὁ δὲ Μνίσεκ μετὰ τῆς θυγατρὸς ἀπήχθη εἰς Ἰαρόσλαβον, καὶ ὁ Βισνεβέτσκης εἰς Κοστρομᾶν, οἱ δὲ ἄλλοι εἰς Ῥόστοβον καὶ Τβέρην· ἐπετράπη δ' αὐτοῖς γράψαι πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἔγραψαν εἰρηνικὰ, ἐπιθυμοῦντες τάχιον ἀπαλλαγῆναι τῆς αἰχμαλωσίας, ὅπως εἴπωσι καὶ πράξωσιν ἄλλα.

Ἢδὴ ἡ φήμη περὶ τοῦ ὀλέθρου τοῦ Ψευδοδημητρίου καὶ πολλῶν Πολωνῶν ἐν Μόσχᾳ κατετάραξε πᾶσαν τὴν Πολωνίαν· διὸ καὶ ἐν τοῖς πόλεσι καὶ ἐν ταῖς κώμαις οἱ Πολωνοὶ ἐκράτουν τὸν Βολχόνσκη καὶ τὸν γραμματέα αὐτοῦ, καὶ ὕβριζον καὶ ἀπεκάλουν φονεῖς καὶ

Πρεσβεία εἰς
 Σιγισμούνδον.
 Τῆ 3^ῃ Ἰουνίου.

1606.

κακούργους, καὶ ἔβαλλον κατὰ τῶν περὶ αὐτὸν λίθους καὶ πηλὸν, οἱ δὲ ἀξιώματικοὶ τοῦ βασιλέως ἀπεκρίνοντο, ὅτι οὐδεμία ἐξουσία δύναται κωλύειν τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ λαοῦ. Διατρίψας δὲ τέσσαρας μῆνας καθ' ὁδὸν, ἀφίκετο τέλος ὁ Βολχόνσκης εἰς Κρακοβίαν, ὅπου ὁ Σιγισμοῦνδος ὑπεδέξατο αὐτὸν σκυθρωπῶς, μὴ καλέσας αὐτὸν ἐπὶ δεῖπνον, μηδ' ἀξιώσας φιλοφρονήσεώς τινος· ἀποκρύψας δὲ τὴν λύπην περὶ τῆς τύχης τοῦ Ψευδοδημητρίου, παρ' οὗ ἀνέμενεν ἡ Πολωνία τοσαῦτα ἀγαθὰ, ἤκουσε ψυχρῶς τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν τοῦ νέου κυριάρχου τῆς Ῥωσσίας. Ἐν δὲ ταῖς πρὸς τοὺς μεγιστᾶνας συνδιαλέξεσιν ὁ Βολχόνσκης ἀπεδείκνυεν ὅ,τι καὶ οἱ εὐπατρίδαι ἡμῶν τοῖς πρεσβευταῖς τοῦ Σιγισμοῦνδου, οἱ δὲ μεγιστᾶνες ἀπεκρίναντο τὰ αὐτὰ, ὅ,τι καὶ οἱ πρέσβεις τοῖς εὐπατρίδαις. Καὶ ἡμεῖς μὲν ἐλέγομεν τοῖς Πολωνοῖς, « Ὑμεῖς ἐδώκατε ἡμῖν » τὸν Ψευδοδημήτριον! » οἱ δὲ Πολωνοὶ ἀντέλεγον, « Ὑμεῖς ἐλάβετε αὐτὸν εὐγνωμόνως! » Ἄλλ' ἑκατέρωθεν ἐμετριάζετο ἡ τραχύτης τῶν ἐκφράσεων, ὅπως μὴ κωλύσῃ τὴν εἰρήνην. Καὶ ὁ μὲν Βολχόνσκης ἀπῆτει ἱκανοποίησιν ἀντὶ τῶν δεινῶν ὅσα ὑπέστη ἡ Ῥωσσία ἐκ τοῦ Ψευδοδημητρίου, ἀντὶ τοῦ ὀλέθρου πολλῶν καὶ τῆς διαρπαγῆς τοῦ ταμείου· ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπῆτει τὴν ἀπόλυσιν τῶν πρέσβων καὶ ἀπότισιν τῶν ἐμπορευμάτων, ἅπερ ὁ Ψευδοδημήτριος ἔλαβε παρὰ τῶν ἐμπόρων τῆς Λιθουανίας καὶ Γαλικίας, ἣ διήρπασεν ὁ λαὸς τῆς Μόσχας. Καὶ διεφώνουν, ἀλλὰ οὐδεὶς ἠπείλει πόλεμον. Ἐλεγε δ' ὁ Βολχόνσκης· « Ἡ Σουη- » δία παραχωρεῖ τῷ Τσάρῳ μέγα μέρος τῆς Λιβονίας, » ἐπιθυμοῦσα βοηθήματα· ἀλλ' ὁ Τσάρος οὐκ ἐπιθυμεῖ » τὴν λύσιν τῶν συνθηκῶν. » Οἱ μεγιστᾶνες ἐβεβαίουν

ὅτι καὶ αὐτοὶ οὐ λύουσι τὴν συνθήκην, ἐὰν καὶ ἡμεῖς τηρῶμεν αὐτήν. Οὐδὲν δὲ συνωμολογήθη· τοῦ δὲ Σιγισμούνδου οὐδὲν τῶν δώρων δεχθέντος παρὰ τοῦ Βολχόνσκη καὶ θέλοντος ἐπιστεῖλαι τῷ Βασιλείῳ, ὁ πρεσβευτὴς ἀπεκρίνατο, «Οὐκ εἰμὶ ταχυδρόμος.» Ὅθεν ὁ βασιλεὺς ἀπῆλλαξεν αὐτὸν, διαγγείλας προσήσεις πρὸς τὸν Τσάρον καὶ εἰπὼν, ὅτι πέμπει εἰς Μόσχαν ἴδιον ἀξιωματικόν· ἀλλ' ἐχρόνιζε, μαθὼν ἤδη τὰς νέας ταραχὰς ἐν Ῥωσσίᾳ καὶ πρρασκευαζόμενος ὅπως ὠφελῆθη ἐξ αὐτῶν ὡς γείτων δραστήριος καὶ μισῶν τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς.

Ἦδη ὁ Βασίλειος εἶχε καιρὸν ἀνανεῶσαι τὰς φιλικὰς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἀγγλίας καὶ Δανίας σχέσεις. Ὁ ταχυδρόμος τοῦ Ῥόδολφου καὶ ὁ πρεσβευτὴς τῆς Σουηδίας ἦσαν ἐν Μόσχᾳ, διότι ὁ ἄσπονδος ἐχθρὸς τοῦ Σιγισμούνδου Κάρολος ὁ Θ' ἐθήρευε τὴν συμμαχίαν τῆς Ῥωσσίας· ἀλλ' ὁ Βασίλειος οὐκ ἔσπευδεν, ἐλπίζων συνδιαλλαγὴν πρὸς τὸν Σιγισμούνδον. Ὁ δὲ Χάνης Καζῆ Γιρέις ἐβεβαίωσεν τὸν Τσάρον, ὅτι τηρεῖ ἀδελφικὴν ἀγάπην, ὁ δὲ Νογάιος ἀρχηγὸς Ἰστερέκ ὅτι τηρήσει ὑπακοήν. Ὁ στρατηγὸς πρίγκιψ Ῥωμοδανόβσκη ἀπῆλθεν εἰς τὸν σάκην Ἀββᾶς, χάριν σπουδαίων διαπραγματεύσεων περὶ τῆς Τουρκίας καὶ τῶν χριστιανικῶν χωρῶν τῆς Ἀνατολῆς. Καὶ μέχρι μὲν τοῦδε ἡ αὐλὴ τῆς Μόσχας ἠσχολεῖτο περὶ τὰ τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, τῆς Αὐστρίας καὶ Περσίας, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον πολλοὶ καὶ φοβεροὶ ἐσωτερικοὶ κίνδυνοι ἀπέκρυσαν ἀφ' ἡμῶν τὰ ἐξωτερικὰ, διότι ἡ Ῥωσσία, σπαράσσουσα ἑαυτὴν, ἐπέλαθετο τῆς τε Εὐρώπης καὶ Ἀσίας!... Ἦρξαντο δὲ τὰ νέα ταῦτα δεινὰ ὡς ἐφεξῆς.

Σχέσεις πρὸς
τὴν Εὐρώπην
καὶ Ἀσίαν.

1606.
Στάσις ἐν
Μόσχᾳ.

Περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου νυκτὸς τῶν κρυφίων τινὲς κακούργων, οἵτινες, πρόθυμοι ἐργάται τῶν ταραχῶδων χρόνων, (ἐπέζητουν ἄρα ἀρπαγὴν ἢ σπουδαιότερόν τι, στάσιν, φόρους, πτώσιν τῆς ἀνωτάτης ἀρχῆς), ἔγραψαν διὰ κρητίδος ἐπὶ τῶν πυλῶν τῶν πλουσιωτάτων ἀλλοδαπῶν καὶ τινῶν εὐπατριδῶν καὶ εὐγενῶν, ὅτι ὁ Τσάρος παραδίδωσι τοὺς οἴκους αὐτῶν τῇ ἀρπαγῇ διὰ προδοσίαν. Τῇ δὲ πρωΐᾳ συνέβρευσεν πλῆθος λαοῦ, καὶ οἱ ἀρπαγεῖς ἤρξαντο τοῦ ἔργου· ἀλλ' ὁ στρατὸς διεσκέδασεν ἀναιμωτὶ αὐτούς.

Μετά τινος ἡμέρας συνέβη νέα στάσις. Διεθρυλλήθη ὅτι ὁ Τσάρος ἐπιθυμεῖ λαλῆσαι πρὸς τὸν λαὸν ἀφ' ὑψηλοῦ τόπου· διὸ πᾶσα ἡ Μόσχᾳ ἐκινήθη καὶ ἡ ἐρυθρὰ ἀγορὰ ἐπληρώθη ἀκροατῶν, ὧν πολλοὶ ἦσαν ἐπίβουλοι, ἐμβάλλοντες τὸν λαὸν εἰς στάσιν. Ὁ δὲ Τσάρος, ἀπερχόμενος εἰς τὸν ναόν, ἤκουσε τὴν ἔξω τοῦ Κρεμλίνου ταραχὴν, καὶ μαθὼν τὴν συρροὴν τοῦ λαοῦ, παρήγγειλεν ἵνα μάθωσι τοὺς αἰτίους τῆς τοιαύτης παρανομίας, καὶ μείνας ἐκεῖ ἀνέμεινεν ἀγγελίας.

Οἱ εὐπατρίδαι, αὐλικοὶ καὶ ἀξιωματικοὶ περιεκύκλωσαν αὐτόν· ὁ δὲ Βασίλειος ἀφόβως καὶ ἀταράχως ἠτιᾶτο αὐτοὺς ἀστασίαν καὶ κουφόνοιαν, λέγων· « Βλέπω τὴν » ἐπιβουλήν· ἀλλὰ διὰ τί προσφέρεσθε δολίως, ἐὰν ἀπαρέσκω ὑμῖν; ὅντινα ἐκλέξεσθε, δύνασθε καὶ καθελεῖν. » Ἦσυχάσατε· οὐδὲν ἀντιτάξω. » Δάκρυα δὲ κατέρρυσεν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀτυχοῦς φιλοδόξου, ὅστις, ρίψας τὸ βασιλικὸν σκῆπτρον, ἀφείλε τῆς κεφαλῆς τὸ στέμμα καὶ εἶπεν· « Εὔρετε ἄλλον βασιλέα. » Πάντες ἐσίγων ἐξεστηκότες. Τότε ὁ Σουΐσκης ἐπέθηκε πάλιν τὸ στέμμα, ἔλαβε τὸ σκῆπτρον καὶ εἶπεν· « Εἰ ἐγὼ εἶμι » βασιλεὺς, φοβείσθωσαν οἱ ἐπαναστάται! Τί θέλουσιν

» οὔτοι; τὸν θάνατον πάντων τῶν ἀθῶων ἀλλοδα- 1606.
 » πῶν, πάντων τῶν ἀρίστων καὶ ἐπιφανεστάτων Ῥώ-
 » σων καὶ ἔμοῤ, ἢ τοῦλάχιστον βιαιοπραγίας καὶ ἀρ-
 » παγίας. Ἄλλ' ὑμεῖς ἐγινώσκετέ με, ὅτε ἐξελέξατέ
 » με βασιλέα· ἔχω δ' ἐξουσίαν καὶ θέλησιν ὅπως τιμω-
 » ρήσω τοὺς κακούργους. » Πάντες δ' ὁμοθυμαδὸν
 ἀπεκρίναντο, « Σὺ ὁ νόμιμος ἡμῶν κυριάρχης! Ἡμεῖς
 » ὠμόσαμέν σοι καὶ οὐκ ἐγκαταλείψομεν! Ὀλεθρος
 » τοῖς στασιάζουσι! » Μετὰ ταῦτα ἀνήγγειλαν τοῖς
 πολίταις τὴν προσταγὴν τοῦ Σουΐσκη, ὅπως εἰρηνικῶς
 ἀπέλθωσι, καὶ οὐδείς παρήκουσε· συλλαβόντες δὲ πέντε
 ἐκ τοῦ ὄχλου, ὡς ἐμβάλλοντας εἰς στάσιν τὸν λαόν,
 ἐμαστίγωσαν ἡρεῦνων καὶ τοὺς κεκρυμμένους ἐπιφα-
 νεστάτους στασιαστὰς, καὶ ὑπώπτευον τοὺς Ναγόη·
 διότι ἐνόμιζον, ὅτι οὔτοι ταραττοῦσι τὴν Μόσχαν,
 ὅπως καθαιρέσωσι τὸν Σουΐσκη, καὶ συγκαλέσαντες
 ἐθνικὴν συνέλευσιν ἐγχειρίσωσι τὸ κράτος τῷ οικείῳ
 πρίγκιπι Μστισλάβσκη· ἀλλ' ἐξετάσαντες τὸ ἔργον τι-
 μίως καὶ εὐσυνειδήτως, ἀκούσαντες δὲ τὰς ἀποκρίσεις,
 μαρτυρίας καὶ ἀπολογίας, ἀνεκήρυξαν πανδήμως ἀθῶον
 τὸν φιλήσυχον Μστισλάβσκη. Οὐδὲ τοὺς Ναγόη ἠνώ-
 χλησαν· μόνον δ' ἐξώρισαν τὸν εὐπατρίδην Πέτρον Σε-
 ρεμέτεβ, στρατηγὸν τοῦ Πσκόβου, συγγενῆ αὐτῶν,
 ὅστις ἦν ἔνοχος. Καὶ ἀπέδειξε μὲν ὁ Σουΐσκης ἐν τῇ περι-
 στάσει ταύτῃ εὐστάθειαν, μὴ παραβὰς τὸν ὄρκον τοῦ
 δικάζειν νομίμως, ἀλλὰ παρεσκευάζοντο αὐτῷ σπου-
 δαιότεραι ἄλλαι δοκιμασίαι!

Ἡ πρωτεύουσα ἠσύχασεν ἐπὶ μικρόν· ἀλλὰ τὸ πλεῖ-
 στον τοῦ βασιλείου ἐστασίαζε! . . . ἐκεῖ δὲ ὅπου ἐφάνη
 ὁ πρῶτος Ψευδοδημήτριος ἐφάνη καὶ ὁ δεύτερος, οἶονεὶ
 πρὸς ἐμπαιγμὸν τῆς Ῥωσσίας, πάλιν ἀπαιτῶν εὐπι-

1606. στίαν, ἤτοι ἀναισχυντίαν, καὶ εὐρίσκων αὐτὴν ἐν τῇ τυφλότητι, ἢ ἐν τῇ διαφθορᾷ τῶν ἀνθρώπων, μεγιστάνων τε καὶ ἀπλῶν. Ἐφαίνεται δ' ὅτι ὁ ἀπατεῶν, καταλειφθεὶς ὑπὸ πάντων ἐν τοῖς δεινοῖς, ἐστερεῖτο καὶ φίλων καὶ ὀπαδῶν, πλὴν τοῦ Βασμάνοβ'· διότι οἱ ἀγαπώμενοι ὑπ' αὐτοῦ, πρὸς οὓς ἐπεδαψίλευσεν ἄπειρα δῶρα, μεγαλοφρονότερον πάντων κατηρῶντο τὴν μνήμην αὐτοῦ, ὅπως διὰ τῆς ἀγνωμοσύνης σωθῶσιν, ὡς καὶ ἐσώθησαν, διασώσαντες ἅμα καὶ τὰ λάφυρα τῆς προδοσίας, τὸ ἀξίωμα καὶ τὸν πλοῦτον. Τινὲς μάλιστα αὐτῶν ἐπιδεξιῶς ἔτυχον καὶ τῆς πίστεως τοῦ Βασιλείου. Οὕτως ὁ πρίγκιψ Γρηγόριος Σιαχόβσκης, ὁ γνωστὸς φίλος τοῦ Ψευδοδημητρίου, ἀπεστάλη στρατηγὸς εἰς Πουτιβλὸν πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ πρίγκιπος Βαχτεϊάροβ, τιμίου μὲν, ἀλλ' ἴσως οὐχὶ λίαν δραστηρίου καὶ τολμηροῦ. Ἡ κυβέρνησις ἐγίνωσκε τὴν σπουδαιότητα τῆς θέσεως ταύτης· διότι οὐδαμοῦ οἱ πολῖται καὶ ὁ λαὸς ἀπέδειξαν τοσαύτην προθυμίαν ὑπὲρ τοῦ ψευδοβασιλέως, καὶ οὐδαμοῦ ἐφοβοῦντο τοσοῦτον τὸν νέον Γσάρον, ὅσον ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Σεβέρσκου, ὅπου ἔμενον πολλοὶ ἔτι τυχοδιώκται, λησταί, κακοῦργοι καὶ συνεργοὶ τοῦ Ὀτρέπιεβ, καὶ ὅπου πολλοὶ αὐτῶν μετὰ τὸν ὄλεθρον τοῦτον ἐπανῆλθον. Ὁ Σιαχόβσκης ἀναμφιβόλως ἔλεγε τῷ Βασιλεῖ ὅ,τι καὶ ὁ Βασμάνοβ τῷ ἀτυχεῖ Θεοδώρῳ, καὶ ἔπραξε τὰ αὐτά. Γεννηθεὶς δὲ ἐν χρόνοις ταραχῶν καὶ παρανομίας, καὶ ἔχων τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ πρωτεύειν, ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ μίσους πρὸς τοὺς αἰτίους τοῦ ὄλεθρου τοῦ Ψευδοδημητρίου· ἐγίνωσκε τὴν διάθεσιν τοῦ λαοῦ τοῦ Σεβέρσκου καὶ τὴν ἀγανάκτησιν πολλῶν Ῥώσσω, οἵτινες εἶχον δικαίωμα ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ μονάρχου, ἀλλ' οὐ μετέσχον αὐτῆς· ἐγίνωσκε τὴν ταρα-

χὴν τῶν πνευμάτων ἐν τε Μόσχα καὶ πανταχοῦ τοῦ βασιλείου, ὅπερ ἐταράσσετο ὑπὸ στάσεων καὶ οὐκ ἤσυχάζεν ἐντελῶς· ἔβλεπε τὸν Βασίλειον ἀκροσφαλῆ, τὸν δὲ καιρὸν εὐθετον, καὶ θελγόμενος ὑπὸ τῆς δόξης, ἐπεχείρησε κακούργημα φρικῶδες καὶ τοῖς τότε. Καὶ δὴ, συγκαλέσας τοὺς πολίτας Πουτίβλου, εἶπεν αὐτοῖς παρ-
 ῥησίᾳ, ὅτι οἱ Μόσχοι ἐπαναστᾶται ἀντὶ τοῦ Δημητρίου ἀπέκτειναν Γερμανόν τινα, καὶ ὅτι ὁ Δημήτριος, ὁ ἀληθῆς υἱὸς τοῦ Ἰωάννου ζῆ, ἀλλὰ κρύπτεται πρὸς ὥραν ἀναμένων βοήθειαν παρὰ τῶν ἐν Σεβέρσκω φίλων· ὅτι ὁ μοχθηρὸς Βασίλειος παρασκευάζει τοῖς ἐν Πουτίβλω καὶ Οὐκραίνῃ διὰ τὴν ὑπὲρ τοῦ Δημητρίου προθυμίαν τὴν τύχην τῶν Νοβογοροδιῶν, κατασπαραχθέντων ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Φοβεροῦ· ὅτι οὐ μόνον ὑπὲρ τοῦ ἀληθινοῦ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς ἰδίας σωτηρίας ὀφείλουσι κατεξαναστῆναι κατὰ τοῦ Σούτσκη. Ὁ δὲ λαὸς παραχρῆμα ἐπανέστη· ἐφαίνετο δὲ, ὅτι ἅπασαι αἱ πόλεις τῆς νοτίου Ῥωσσίας ἀνέμενον μόνον παράδειγμα· καὶ δὴ τὸ Μοράβσκον, Τσερνίγοβον, Σταροδοῦβον, Νοβογοροδον καὶ Σεβέρσκον παραχρῆμα καὶ μετ' ὀλίγον τὸ Βιελγόροδον, Βορίσοβον, Ὀσκολον, Τρουβτσέβσκον, αἱ Κρόμαι, αἱ Λίμναι καὶ τὸ Ἐλετσον ἀπέστησαν τῆς Μόσχας, πολῖται δὲ, τοξόται, Κοζάκοι, οἱ περὶ τοὺς εὐπατρίδας καὶ οἱ χωρικοὶ ἄθροοι συνέρρεον ὑπὸ τὰς σημαίας τῆς ἀποστασίας, ἅς ἀνεπέτασαν ὁ Σιαχόβσκη καὶ ἄλλος ἐπιφανέστατος ἀξιωματικὸς, ὁ στρατηγὸς τοῦ Τσερνιγόβου, ὁ σύνεδρος τῆς δούμας, καὶ ὁ ἄλλοτε πιστὸς τῷ νόμῳ πρίγκιψ Ἀνδρέας Τελιατέβσκη. Ὁ θαυμάσιος οὗτος ἀνὴρ, ὁ μὴ θελήσας μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ ὅπως παραδοθῆ τῷ ζῶντι καὶ θριαμβεύοντι ψευδοβασίλει, παρεδόθη μετὰ πλήθους ἐπαναστατῶν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ, τυφλωθεὶς ὑπὸ

1606.

Στάσις τοῦ
Σιαχόβσκη.

1606. τῆς πλάνης, ἢ ὑπὸ τοῦ μίσους πρὸς τοὺς Σουίση. Οὕτως οἱ ἄνθρωποι, πλὴν τῶν ἀληθῶς μεγαλοφύχων, μεταβάλλονται ἐν ταῖς στάσεσι! Ἐν ᾧ δὲ οὔτε Δημήτριός τις, οὔτε ξίφος τι αὐτοῦ ἐφάνη, πάντες ἐφλέγοντο ὑπὸ τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ προθυμίας, ὡς ἐπὶ τοῦ Βορίση καὶ Θεοδώρου! Τὸ μαγικὸν τοῦτο ὄνομα μετὰ θαυμασίου εὐχερείας ἐνίκα τὴν νόμιμον ἐξουσίαν μὴ ἐξαπατῶν διὰ χαρίτων, ὡς πρότερον, ἀλλὰ καταπτοῦν διὰ βασάνων καὶ πτωμάτων· διότι ὅσοι οὐκ ἐπίστευον τῇ ἀναισχύντῳ ἀπάτῃ καὶ οὐκ ἤθελον προδοῦναι τὸν Βασιλεῖον ἢ ἠναντιοῦντο, τούτους ἔκτεινον, ἀπηγχόνιζον, ἐκρήμνιζον ἀπὸ τῶν τειχῶν, ἐσταύρουν! Οὕτω πρὸς δόξαν τῆς πατρίδος ἀπέθανον οἱ στρατηγοὶ Βοϊνόσοβ ἐν Βιελγορόδῳ, ὁ Βουτουρλιν ἐν Ὀσκόλω, ὁ Πλεσσεΐβ ἐν Λίβναις, οἱ δύο Βοϊκόβ, ὁ Ὀπούσκιν, ὁ πρίγκιψ Σερβάτοβ, ὁ Βάρτενεβ, ὁ Μαλτσόβ, ἄλλοι δὲ καθεύχθησαν. Διὰ τοῦ κακουργήματος ἀπεδεικνύετο ἢ πρὸς τὸν Τσάρον ἀγάπη· πίστις δ' ἐκαλεῖτο ἢ προδοσία καὶ τὸ κακούργημα· διὸ καὶ οἱ δοῦλοι ἤρπαζον τὰ τῶν κυρίων, ἠτίμαζον τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ ἐνουμφεύοντο τὰς θυγατέρας τῶν εὐπατριδῶν. Λουόμενοι δὲ ἐν τῷ αἵματι καὶ βιαιοπραγοῦντες, ἀνέμενον τὸν Δημήτριον μεθ' ὑπομονῆς καὶ μόλις ἠρώτων ποῦ αὐτός ἐστι. Καί τοι δὲ ὁ Σιαχόβσκης ἔπειθεν αὐτούς, ὅτι ἦν ἀναγκαῖα ἢ ἐπὶ τινα χρόνον σιωπῇ, ἀλλ' οὐχ ἤττον ὑπηνίσσετο τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἐκ Σενδομίρου!

Ἐδύνατο ἄρα εἰς μόνος ἐπιχειρῆσαι καὶ ἐκτελέσαι τοιοῦτον ἔργον, βδελυρὸν ἅμα καὶ παράλογον, ἀνευ παρρασκευῆς καὶ συνωμοσίας; Ὁ Σιαχόβσκης εἶχε συνωμότητας ἐν Μόσχᾳ, ὅπου ὀλίγον μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ

Ψευδοδημητρίου διεθρυλλήθη ὅτι ζῆ, φυγῶν που νυκτὸς μετὰ δύο αὐλικῶν μικρὸν πρὸ τῆς στάσεως. Συγχρόνως ἐφάνησαν παρὰ τὸν Ὀσκαν περὶ τὸ Σερπούχορον τρεῖς ἄγνωστοι καὶ μυστηριώδεις ὁδοιπόροι, ὧν τις ἔδωκε τῷ πορθμειῖ ἑπτὰ χρυσοὺς εἰπὼν· « Γινώσκεις ἄρα ἡμᾶς; σὺ διεπόρθμευσας τὸν κυριάρχην Δημήτριον Ἰωάννου, ὅστις σώζεται ὑπὸ τῶν Μοσχίων ἐπαναστατῶν, ὅπως, ἐπανελθὼν μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ, τιμωρήσῃ μὲν αὐτοὺς, σὲ δὲ καταστήσῃ μέγαν ἄνδρα. Ἴδου αὐτός!» Ταῦτα εἰπὼν, ἔδειξε τὸν γεώτερον τῶν ὁδοιπόρων καὶ παραχρῆμα συναπῆλθεν αὐτοῖς· ἄλλοι δὲ εἶδον αὐτοὺς καὶ πορρωτέρω, πέραν τῆς Τούλας περὶ τὸ Πουτίβλον καὶ ἤκουσαν τὰ αὐτά. Οἱ ὁδοιπόροι οὗτοι, εἴτε φυγάδες, ἀπῆλθον εἰς Λιθουανίαν, καὶ παραχρῆμα πολὺς ἐν Πολωνίᾳ ἐγένετο λόγος περὶ Δημητρίου, ὅτι δῆθεν ἀπῆλθεν ἐκ Μόσχας ἐν μοναχικῷ σχήματι, καὶ ὅτι κρυβεῖς ἐν Σενδομίρῳ ἀναμένει μεταβολὴν πραγμάτων ἐν Ῥωσσίᾳ. Ὁ δὲ πρεσβευτὴς τοῦ Βασιλείου, ὁ πρίγκιψ Βολχόνσκης, διάγων ἐν Κρακοβίᾳ, ἔμαθεν ὅτι ἡ γυνὴ τοῦ Μνίσεκ ἀνήγγειλεν ἄνθρωπόν τινα ὡς γαμβρὸν αὐτῆς, ὁμῶνυμον τοῦ Δημητρίου· ὅτι οὗτος διάγει ὅτε μὲν ἐν Σενδομίρῳ, ὅτε δὲ ἐν Σαμβόρῳ, ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς καὶ ἐν τῇ μονῇ, φεύγων τὴν μετὰ τῶν ἄλλων κοινωσίαν· ὅτι ἡ νομιζομένη πενθερὰ ἠγόρασεν ὑπὲρ αὐτοῦ πολυτελεῖ ἐνδύματα καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διακοσίους ὑπηρέτας καὶ σωματοφύλακας· ὅτι μετ' αὐτοῦ ἦν μόνον εἰς Μόσχιος, ὁ εὐγενὴς Ζαβολότσκης, ἀλλ' ὅτι πολλοὶ ἐπιφανεῖς Ῥῶσσοι, ἐν οἷς καὶ ὁ πρίγκιψ Βασίλειος Μασάλσκης συνεργοῦσιν αὐτῷ κρύφα. Ὁ νέος ἀπατεῶν, οὐδόλως ἦν ὅμοιος τῷ πρώτῳ· διότι καὶ μείζων τὸ

Ὁ δευτερος
Ψευδοδημη-
τριος.

1606. σῶμα ἦν καὶ μελάγχρους, οὐλόθριξ, μεγαλόφθαλμος, δασύς τὰς ὄφρεις καὶ σιμὸς τὴν ῥίνα· εἶχε δὲ γένειον ὑπὸ τὰς παρειάς, ἀποκείρας τὴν ὑπὲρ τὴν καὶ τοὺς μύστακας· ἀλλ' ὡς καὶ ὁ Ὀτρῆπιεθ ἐγίνωσκε καλῶς τὴν Πολωνικὴν καὶ πῶς τὴν Λατινικὴν. Ὁ Βολχόνσκη ἐμαθεν, ὅτι ὁ ἀπατεὼν οὗτος ἦν ὁ εὐγενὴς Μιχαὴλ Μολτάνοβ, ὁ βδελυρὸς φονεὺς τοῦ νέου βασιλέως Θεοδώρου, ὁ καὶ νομιζόμενος μάγος, μαστιγωθείς διὰ τοῦτο ἐπὶ τοῦ Βορίση καὶ κρυβείς κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τοῦ Βασιλείου. Ἐνεργῶν δὲ μετὰ τοῦ Σιαχόβσκη κατῶρθωσεν, ὅπως ἀναστήσῃ τὸν ψευδοβασιλέα καὶ υποθάλψῃ τὴν στάσιν ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Σεβέρσκου· ἀλλ' οὐκ ἔσπευδεν, ὅπως παραστή ἐκεῖ, ὅπου ἦν γνωστὸς, ἐπιθυμῶν ἵνα μεταδῶ τὸ τοῦ Δημητρίου ὄνομα ἐτέρῳ ἀγνωστοτέρῳ καὶ θρασυτέρῳ κακούργῳ.

Ἦδη ἡ πρώτη φήμη περὶ τῆς φυγῆς τοῦ Ψευδοδημητρίου κατετάραξε τὸν Μοσχιακὸν ὄχλον, ὅστις, τρεῖς ἡμέρας σπαράξας τὸν νεκρὸν τοῦ ψευδοβασιλέως, ἠγνόει τί πιστεῦσαι· διότι ἐνόμιζεν ὅτι ὡς μάγος ἐδύνατο ἀναστῆναι τῇ δυνάμει τοῦ ἄδου, ἢ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ κινδύνου γενέσθαι ἀφανὴς καὶ ἀντικαταστῆσαι ἑαυτὸν δι' ἄλλου. Τινὲς δὲ καὶ ἔλεγον, ὅτι ὁ ἀποκτανθεὶς μετὰ τοῦ Ψευδοδημητρίου ἦν ὅμοιος τῷ νέῳ εὐγενεῖ καὶ ἀγαπητῷ αὐτοῦ, γενομένῳ ἔκτοτε ἀφανεῖ. Πρὸς τούτοις ἐνήργει ἢ πρὸς τὸ παράδοξον καὶ πρὸς τὰς στάσεις ἀγάπη. Διὸ αὐτόπται ἀναφέρουσιν « Ὁ » ὄχλος τῆς Μόσχας ἐτοίμως εἶχεν ὅπως καθ' ἐκάστην » καθαιρῇ τοὺς βασιλεῖς, εὖρη κρείττονα, ἢ παρανομῆ » ἐν ἀναρχίᾳ. » Ὅθεν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἴσως ἦσαν καθημαγμένοι ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ αὐτοχειροτονήτου, ἤρξαντο ποθοῦντες τὰς χαρμοσύνους ἡμέρας αὐτοῦ, πα-

ραβάλλοντες μάλιστα αὐτὰς πρὸς τὴν πένθιμον βασιλείαν τοῦ Βασιλείου! Ἄλλ' ἡ εὐπιστία πολλῶν καὶ ἡ μοχθηρία τινῶν ἦσαν ἀδύνατοι ὅπως κινήσωσι πάντας ὑπὲρ τοῦ Ψευδοδημητρίου ἐκεῖ, ὅπου ἡ ἀνάστασις αὐτοῦ ἦν τρόμος, ὅπου πάντες, μεγιστάνες τε καὶ πολῖται, ἐκόμπαζον ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ. Οἱ περὶ τὸν Σιαχόβσκην ἐπεθύμουν μόνον ταραχὰς καὶ διεδίδοσαν γράμματα τοῦ Ψευδοδημητρίου, ρίπτοντες αὐτὰ ἐπὶ τῶν ὁδῶν καὶ κολλῶντες ἐπὶ τῶν τοίχων· ἠτιῶντο δ' ἐν τούτοις τοὺς Ῥώσσοις ἀχαριστίαν διὰ τὰ ἀγαθὰ τοῦ γενναιοτάτου τῶν βασιλέων, καὶ διεθρύλλουν ὅτι ὁ Δημήτριος ἔσται ἐν Μόσχᾳ κατὰ τὸ νέον ἔτος. Ὁ δὲ Βασίλειος, διατάξας τὴν ἀνεύρεσιν τῶν αἰτίων τῶν ταραχῶν, προσεκάλεσε πάντας τοὺς γραμματεῖς ὅπως παραβάλλωσι τὸν γραφικὸν χαρακτῆρα πρὸς τὸν τῶν γραμμάτων, ἀλλ' οὐχ εὔρον τὸν γράψαντα.

Ἄλλ' ἡ κυβέρνησις κατεφρόνει τῶν μηχανοβραφιῶν τούτων, θεωροῦσα αὐτὰς ἀνίσχυρον κακίαν τῶν ἀποκρύφων καὶ ὀλιγαριθμῶν φίλων τοῦ ψευδοβασιλέως. Ἀλλὰ μαθοῦσα ταῦτοχρόνως καὶ περὶ τῆς στάσεως ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ, καὶ περὶ τοῦ ἐν Σενδομίρω ψευδοβασιλέως, συνεῖδε τὸν κίνδυνον καὶ ἔσπευσεν ὅπως πρῶτον ἐνεργήσῃ διὰ τῆς πειθοῦς· ἀπέστειλε δ' ὁ Βασίλειος τὸν Κρουτίσων Μητροπολίτην Παφνούτιον εἰς τὴν χώραν τοῦ Σεβέρσκου, ὅπως συνετίσῃ τοὺς κατοίκους διὰ τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας καὶ εὐσπλαγχνίας, τοῦ νόμου καὶ τῆς συνειδήσεως· ἀλλὰ τὸν Μητροπολίτην οὔτε ἐδέξαντο, οὔτε ἤκουσαν. Ἡ δὲ Τσαρίνη μοναχὴ Μάρθα, πλήρης ζήλου, ὅπως ἐξαλείψῃ τὴν ἰδίαν εὐθύνην, ἔγραψε πρὸς τοὺς κατοίκους πκσῶν τῶν πόλεων τῆς Οὐκρατίας

1606.

νης, μαρτυρομένη τὸν Θεὸν καὶ τὴν Ῥωσσίαν, ὅτι ἰδίῳ ὀφθαλμοῖς εἶδε τὸν φόνον τοῦ Δημητρίου ἐν Οὐγλίτσω καὶ τοῦ ψευδοβασιλέως ἐν Μόσχα· ὅτι μόνοι οἱ Πολωνοὶ καὶ κακοῦργοι βεβαιοῦσι τὰ ἐναντία· ὅτι ὁ μεγαλόφυχος Τσάρος ὑπέσχετο αὐτῇ, ὅτι ἔσεται εὐμενῆς τοῖς πλανωμένοις· ὅτι οὐ μόνον οἱ ἐπαναστάντες, ἀλλὰ καὶ οἱ αἵτιοι δύνανται διάγειν ἀσφαλῶς καὶ ἡσύχως οἴκοι, ἐὰν μεταμεληθῶσιν· ὅτι ἀποστέλλει πρὸς αὐτοὺς τὸν ἀδελφὸν Γρηγόριον Ναγόην καὶ τὴν ἁγίαν εἰκόνα τοῦ Δημητρίου, ὅπως ἀκούσωσι τὴν ἀλήθειαν καὶ ἴδωσι τὸ ἀγγελικὸν πρόσωπον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, ὅστις ἐγεννήθη ἀγαπᾶν, οὐχὶ δὲ σπαράσσειν τὴν πατρίδα διὰ στάσεων καὶ κακώσεων. Ἄλλ' οὔτε αἱ ἐπιστολαὶ, οὔτε αἱ πρεσβεῖαι κατώρθωσάν τι· διότι ἡ στάσις ἤκμαζεν, ἡ δὲ λύσσα ἠῤῥαυε. Καὶ ὁ Σιαχόβσκη, ἀόκνως ἐνεργῶν, ἐκάλεσεν ἅπασαν τὴν Ῥωσσίαν εἰς ἔνωσιν μετὰ τῆς Οὐκραίνης καὶ ἔγραφε διατάγματα ἐν ὀνόματι τοῦ Δημητρίου σφραγίζων διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ βασιλείου, ἣν ἤρπασεν ἐκ Μόσχας κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς στάσεως. Ὁ στρατὸς τῶν στασιωτῶν ἠῤῥαυε καὶ ἐξεστράτευσεν ἡγουμένου ἀνδρὸς ἀξίου τοιοῦτου στρατοῦ, τοῦ Ἰωάννου Βολοτνικόβ, ὑπηρετοῦ τοῦ πρίγκιπος Τελιατέβσκη. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος, αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Τατάρων, πωληθεὶς δὲ τοῖς Τούρκοις καὶ λυτρωθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Γερμανῶν, διήγαγεν ἐπὶ τινα καιρὸν ἐν Ἐνετίᾳ· ἐπανερχόμενος δ' οἴκαδε, ἔμαθε τὰ περὶ τοῦ Ψευδοδημητρίου ἐν Πολωνίᾳ, ἐνθα προτείνας αὐτῷ ὑπηρετῆσαι, προσῆλθε πρὸς τὸν Σιαχόβσκη ἐν Πουτίτσω μετ' ἐπιστολῆς τοῦ Δημητρίου. Εἶτε δὲ πιστεύων, εἶτε μὴ, τῷ ψευδοβασιλεῖ, ἐνέβαλε πῦρ τοῖς ἄλλοις διὰ περιέργων περὶ αὐτοῦ

Βολοτνικόβ.

διηγήσεων ὀξύρους δ' ὦν καὶ εἰδήμων ὄπωσθ' ἰδὼν τῶν 1606.
πολεμικῶν καὶ θρασῶν, κατέστη τὸ κύριον ὄργανον τῆς
στάσεως, ἧς συμμετέσχον καὶ δύο πρίγκιπες, ὁ Μα-
σάλσκις καὶ ὁ Δολγορούκις.

Βλέπων ὁ Βασίλειος ὅτι ἀναγκαία ἦ αἱματοχυσία,
ἐξέπεμψε στρατὸν εἰς Ἐλετσον καὶ Κρόμας, οὗ ἡ-
γεῖτο ὁ εὐπατρίδης Βοροτίνσκις, υἱὸς ἐπιφνεστάτου
πατρὸς, καὶ ὁ πρίγκιψ Ἰούριος Τρουβετσκόης, ὅστις
ἠξιώθη μεγίστης τιμῆς ἔχων ὑφ' ἑαυτὸν πολλοὺς τῶν
τοῦ συμβουλίου. Καὶ ὁ μὲν Βοροτίνσκις παρὰ τὸ Ἐλε-
τσον διεσχόρπισε συμμορίας ἐπαναστατῶν, ἀλλ' ὁ ἀξιω-
ματικὸς τοῦ Τσάρου, κομίζων αὐτῷ χρυσᾶ νομισμα-
τόσημα εἰς ἀμοιβὴν τῆς ἀνδρίας αὐτοῦ, ἀντὶ νικητῶν
ἀπήντησε φυγάσιν. Ὅπου δ' ἄλλοτε αὐτὸς ὁ Σουίτσκις
μετ' ἰσχυρᾶς στρατιᾶς οὐκ ἐδυνήθη κρατῆσαι ὀλίγα-
ρίθμων στασιωτῶν, καὶ ὅπου ἡ προδοσία τοῦ Βασμά-
νοβ ἔκρινε τὴν τύχην τῆς πατρίδος, ἐκεῖ ἀπέναντι τῶν
ἀτυχῶν Κρομῶν ὁ Βολοτνικόβ ἐπετέθη πρὸς πέντε χι-
λιάδας ἰππέων τοῦ Τσάρου, οἵτινες μετὰ τοῦ Τρουβετ-
σκόη ἔστρεψαν τὰ νῶτα· κατόπιν δὲ τούτου καὶ ὁ Βορο-
τίνσκις ἐκ τοῦ Ἐλέτσου ἠτιῶντο δὲ καὶ ἐδίωκον ἀλ-
λήλους ἐπὶ τῇ αἰσχυρᾷ φυγῇ· καὶ οἷον αἰσχυρόμενοι
ἔτι, οὐκ ἤλθον εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἀλλ' ἀπελθόντες
οἴκαδε, ἀπέθεντο τὸ καθῆκον τῆς τιμῆς καὶ τῶν προ-
μάχων τῆς πατρίδος.

Ὁ νικητὴς Βολοτνικόβ ὕβριζε τοὺς αἰχμαλώτους, ἀπο-
καλῶν αὐτοὺς αἰμοχαρεῖς, κακούργους καὶ ἐπαναστά-
τας, τὸν δὲ Βασίλειον διφθεροῦργον, καὶ διέταξεν
ὅπως οἱ μὲν καταποντισθῶσιν, οἱ δ' ἀπαχθῶσιν εἰς
Πουτίβλον πρὸς τιμωρίαν, οἱ δὲ μαστιγωθῶσι καὶ
μόλις ζῶντες ἀπολυθῶσιν εἰς Μόσχαν· προῆγε δὲ καὶ

1606. καθίδρυε τὸ κράτος τοῦ ψευδοβασιλείως. Καὶ δὴ τὸ Ὅρελον, Μτσένσκον, Τούλα, Καλούγα καὶ πᾶσα ἡ χώρα τῆς Ῥεζάνης, ἐστασίασαν, ἐξωπλίσθησαν καὶ ἐξελέξαντο στρατηγούς τὸν υἱὸν τοῦ Πασκόβ, ἑκατόνταρχον Βενέβου, τὸν Γρηγόριον Σουμβούλοβ, στρατηγὸν ποτε τῆς Ῥεζάνης, καὶ τὸν εὐπατρίδην Προκόπιον Λιαπουνόβ, τέως μὲν ἀφανῆ, τὸν τευθεν δ' ἐπιφανῆ γενόμενον καὶ ἱκανὸν ἄρχειν ἐν ἀναρχίᾳ καὶ στάσεσι καὶ ταραχαῖς, εὐειδῆ καὶ ῥωμαλέον, ἰσχυρὸν τὸν τε νοῦν καὶ τὸ πνεῦμα, τὴν τε τόλμην καὶ ἀνδρίαν. Ὁ νέος οὗτος στρατὸς διέπρεπεν ἐπὶ ἀγνωτάτῳ ζήλῳ, συγκείμενος ἐκ πολιτῶν, ἰδιοκτημόνων καὶ εὐπόρων· ὄντες δὲ πρῶτοι καὶ θερμότατοι ὄπαδοὶ τοῦ Βασμάνοβ ἐν τῇ κατὰ τοῦ Θεοδώρου προδοσίᾳ, νῦν, εἰ καὶ ὠμοσαν πίστιν τῷ Βασιλείῳ, κατέκριναν τῶν Μοσχίων τὸν φόνον τοῦ Ψευδοδημητρίου, καὶ ἐνόμιζον, ὅτι ὁ πρὸς τὸν Σούτσκην ὄρκος λύεται ἤδη οἴκοθεν, ζῶντος τοῦ Δημητρίου, τοῦ ἀρχαιοτέρου καὶ μόνου νομίμου κυριάρχου. Ἄλλ' οὐχ ἦττον ὁ ζήλος ἤγεν αὐτοὺς εἰς κακουργήματα· ἔρρεε δὲ τὸ αἷμα τῶν στρατιωτῶν καὶ πολιτῶν, τῶν πιστῶν τῇ τιμῇ καὶ τῷ Βασιλείῳ. Ὁ τοποτηρητῆς τῆς Ῥεζάνης, ὁ εὐπατρίδης πρίγκιψ Τσερκάρσκης, οἱ στρατηγοὶ, ὁ πρίγκιψ Τροστένσκης, ὁ Βερδερέβσκης, ὁ πρίγκιψ Καρκαδίνοβ καὶ Ἰσμάηλοβ ἀπεστάλησαν δεσμῶται εἰς Πουτίβλον πρὸς δίχην ἢ θάνατον. Οἱ λησται τοῦ Σεβέρσκου ἐδήρουν τὰς κόμας, διαρπάζοντες δὲ, οὐδὲ τῶν ναῶν ἐφείδοντο· ἐνὶ λόγῳ κατήσχυνον τὴν ἀνθρωπότητα διὰ βδελυρῶν ἔργων. Ὁ φόβος διεδίδω τὴν στάσιν, ὡς ἡ θύελλα τὰς φλόγας, μετ' ἀπιθάνου ταχύτητος ἀπὸ Τούλας καὶ Καλούγας μέχρι Σμολένσκου καὶ Τβέρης. Ἡ Δορογοβούζη, ἡ

Προκόπιος
Λιαπουνόβ.

Βιάζμη, τὸ Ῥζέβον, τὸ Ζούπτσοβον καὶ ἡ Σταρίτσα ὑπέκυψαν τῇ σκιᾷ τοῦ Ψευδοδημητρίου, ὅπως σωθῶσιν ἀπὸ τῆς λύσεως τῶν ἐπαναστατῶν. Ἄλλ' ἡ Τβέρη, ἡ ἐκπαλαί ἐνδοξος ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡμῶν ἐπὶ πίστει, ἔμεινε πιστὴ, ὁ δὲ ἀξίος αὐτῆς Ἱεράρχης Θεόκτιστος, βαρέως φέρων τὴν δειλίαν τῶν στρατηγῶν, ἀπέδειξεν ἑαυτὸν ἀγρυπνῶν στρατηγόν· καὶ λοιπὸν ἐξοπλίσας τὸν κληρὸν, τοὺς ἐν τέλει, τοὺς περὶ αὐτὸν παῖδας τῶν εὐπατριδῶν καὶ τοὺς πολίτας, κατέστρεψε πολυάριθμον συμμορίαν κακούργων καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν βασιλέα ἑκατοστύας αἰχμαλώτων.

Καὶ περ ταραχθεὶς ὁ Βασίλειος ἐκ τῆς φυγῆς τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν περὶ αὐτοὺς, καὶ τέλος ἐκ τῆς δυνάμεως καὶ προόδου τῆς στάσεως, οὐδόλως ἐδειλίασε ἀνδρεῖος ὧν φύσει, ὅπως τοῦλάχιστον πέσῃ ἐνδόξως. Ὁ Χρονογράφος λέγει, ὅτι Ἰσάρος ἀνευ ἐμπειρῶν στρατηγῶν καὶ χρημάτων ἐστὶν ἀετὸς ἀνευ πτερύγων, καὶ ὅτι τοιαύτη ἦν ἡ τύχη τοῦ Σουΐσκη. Ὁ Βορίσης κατέλιπε τῷ διαδόχῳ χρήματα καὶ ἓνα μόνον ἐνδοξὸν στρατηγόν, Βασμάνοβ τὸν προδότην· Ψευδοδημήτριος δ' ὁ ἄσωτος κατέλιπε μόνον προδότας. Ἄλλ' ὁ Βασίλειος ἔπραττε τὸ κατὰ δύναμιν· καὶ δὴ διακηρύξας πανδήμως τὴν ἀρχὴν τῆς στάσεως, τουτέστι τὸν παράλογον μῦθον τῆς σωτηρίας τοῦ ψευδοβασιλέως, καὶ ὅτι τὰ στίφη ταῦτά εἰσι κλέπται καὶ κακοῦργοι, οἵτινες μετεχειρίζοντο τὸ ὄνομα τοῦ Δημητρίου ὡς πρόφασιν τοῦ κακοῦργεῖν ἐν αὐταῖς ταύταις ταῖς χώραις, ὅπου οἱ κάτοικοι πλανώμενοι δέχονται αὐτοὺς ὡς φίλους, ἀπέστειλε νέον ἰσχυρότερον στρατὸν καὶ οἶονεὶ ἤσυχος καὶ ἐν εἰρήνῃ διάγων ἠθέλησεν, ὅπως ἐξαλείψῃ τὴν ἀδικίαν τῶν συγχρόνων ἐνώπιον τῶν ἀπογόνων, τουτέστιν, ὅπως ἀρῇ τὴν ὕβριν ἐκ τοῦ διαδηματοφόρου,

1606. τοῦ μισητοῦ μὲν ἐπὶ πολλοῖς ἔργοις κακοῖς, ἀλλ' ἀ-
 ξιεπαίνου ἐπὶ πολλοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς· καὶ δὴ διέταξεν
 ὅπως μεγαλοπρεπῶς μετακομισθῆ ὁ νεκρὸς τοῦ Βορί-
 ση, τῆς Μαρίας καὶ τοῦ νέου Θεοδώρου ἐκ τῆς πε-
 νιχρᾶς μονῆς τοῦ Ἁγίου Βαρσονοφίου εἰς τὴν ἐπι-
 φανῆ Λαύραν τοῦ Σεργίου. Ἐπειδὴ δὲ πανδήμως
 διεκήρυξε τὸν φόνον καὶ τὴν ἀγιότητα τοῦ Δημη-
 τρίου, ὁ Σούισκης οὐδόλως ἐτόλμησεν ὅπως παραθῆ
 τοῖς λειψάνοις αὐτοῦ τὸν τάφον τοῦ φονέως· ἀλλ' ἤθε-
 λε διὰ τοῦτο ὅπως τιμῆσῃ τὸν μονάρχην ἐν τῷ Γο-
 δουνόβ· διότι καὶ αὐτὸς ἦν αἰρετὸς μονάρχης, ἤθελεν
 ὅπως κινήσῃ τὴν συμπάθειαν, εἰ οὐχὶ ὑπὲρ τοῦ Βο-
 ρίση, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς Μαρίας καὶ τοῦ Θεοδώρου τῶν
 ἀθῶων, καὶ οὕτω κινήσῃ ἀποστροφὴν κατὰ τῶν φο-
 νέων αὐτῶν, τῶν συνεργῶν τοῦ Σιαχόβσκη, διψώντων
 νέας βασιλοκτονίας. Παρόντος δὲ πολυαρίθμου πλή-
 θους, παντὸς τοῦ κλήρου, τῆς αὐλῆς καὶ τῆς συγκλή-
 του, ἠνέωξαν τοὺς τάφους· εἴκοσι δὲ μοναχοὶ ἔλαβον
 ἐπ' ὤμων τὴν λάρνακα τοῦ Βορίση· διότι ἐτελεύτησε
 μοναχός· τὴν δὲ τοῦ Θεοδώρου καὶ τῆς Μαρίας ἔφερον
 ἐπιφανεῖς ἀξιωματικοὶ, προπεμπόμενοι ὑπὸ ἱεραρχῶν
 καὶ εὐπατριδῶν· κατόπιν δὲ ὤχεϊτο ἐπὶ κλειστῶν ἐλκῶ-
 θρων ἢ ἀτυχῆς Ξενία, μεγαλοφώνως θρηνοῦσα τὸν ὄλε-
 θρον τοῦ ἑαυτῆς οἴκου, καὶ αἰτιωμένη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ
 καὶ τῆς Ῥωσσίας τὸν κακοῦργον ψευδοβασιλέα. Οἱ
 θεαταὶ ἐκλαιον, ἀναμιμνησκόμενοι τὰς λαμπρὰς ἡμέ-
 ρας τοῦ οἴκου αὐτῆς καὶ τῆς Ῥωσσίας κατὰ τὰ δύο
 πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Βορίση· πολλοὶ δ' ἐθλί-
 βοντο ἐπὶ τῷ ὀλέθρῳ τούτῳ, ταρασσόμενοι ὑπὸ τοῦ
 παρόντος καὶ φοβούμενοι τὸ μέλλον. Ἐν τῇ Λαύρᾳ,
 ἐξῶ του ναοῦ τῆς Κοιμήσεως, ἔθαψαν εὐλαβῶς τὸν

^{Ἐνακομιδῆ}
 τοῦ Βορίση.

πατέρα, τὴν μητέρα καὶ τὸν υἱὸν, καταλιπόντες τόπον καὶ τὴ θυγατρὶ, ἣτις ἐπέζησε δεκαἕξ ἔτη ἐν τῇ γυναικείᾳ μονῇ τοῦ Βλαδιμίρου, ἀπολαύουσα μόνον τῆς οὐρανίου ἀγαλλιάσεως. Οὕτω δὲ ἀποδοὺς διὰ νέας κηδείας τὸ ἀξίωμα τοῦ Τσαρίου τῷ Γοδουνόβ, ὅστις ἐξερίθη αὐτοῦ ἐν τῷ τάφῳ, προεῖδεν ἄρα ὁ Βασιλεῖος, ὅτι ποτὲ καὶ τὰ ἄστα αὐτοῦ κείσονται ἄγνωστα καὶ καταπεφρονημένα, καὶ ὅτι μεγαλόψυχος συμπάθεια, δικαιοσύνη καὶ πολιτικὴ ἀποδώσουσιν αὐτῷ τὴν βασιλικὴν τιμὴν;

Ἦδη οὐ μόνον ἡ πολιτικὴ συνδιήλλαττε τὸν Βασίλειον πρὸς τὸν Γοδουνόβ, ἀλλὰ καὶ ἡ συμφορὰ καὶ ἡ καταπληκτικὴ ὁμοιότης τῆς τύχης αὐτῶν· διότι ἀμφοτέρους προῦδωκεν ἡ ἐξουσία, καὶ τὰ στηρίγματα ἐκατέρων, ἰσχυρὰ κατὰ τὸ φαινόμενον, κατέπιπτον καὶ κατέβρεον ὡς σαθρά. Οἱ στρατοὶ τοῦ Βασιλείου, ὡς οἱ τοῦ Βορίση, ἐφαίνοντο ἀπονεαρχωμένοι ἐνώπιον τῆς σκιάς τοῦ Δημητρίου. Καὶ ὁ μὲν νέος πρίγκιψ Μιχαὴλ Σκοπὶν Σουΐτσκης, συγγενῆς τοῦ κυριάρχου, ηὐτύχησεν ἐν τῇ παρά τὸν Βάχραν μάχῃ, ἀλλ' οἱ ἐπιφανέστατοι στρατηγοὶ, οἱ πρίγκιπες Μοσιολάβσκης, Δημήτριος Σουΐτσκης, Βοροτίνσκης, οἱ Γολίτσιν, καὶ οἱ Ναγόη, ἔχοντες ὑφ' ἑαυτοὺς τοὺς εὐγενεῖς τῆς Μόσχας καὶ ἄλλους εὐπόρους, συμπλακέντες πρὸς τὸν ἐχθρὸν δεκαπέντε βέρστια μακρὰν τῆς Μόσχας ἐν τῇ κώμῃ Τραΐτσκη, ἔφυγον καταλιπόντες τοῖς ἐχθροῖς πολλοὺς ἐπιφανεῖς αἰχμαλώτους.

Ἦδη ὁ Βολοτνικόβ, Πάσκοβ καὶ Λιαπουνόβ, κρατήσαντες καὶ πορθήσαντες τὴν Κολόμναν ἐστρατοπέδευσαν κατὰ τὸν Ὀκτώβριον παρά τὴν Μόσχαν ἐν τῇ κώμῃ Κολομένσκη· διεκήρυξαν δὲ πανδήμως τὴν καθάρσειν τοῦ Βασιλείου καὶ ἔγραψαν πρὸς τοὺς Μο-

1606. σχίους ὅτι ὁ Δημήτριός ἐστι πάλιν ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἀπαιτῶν νέον ὄρκον, καὶ ὅτι ὁ πόλεμος ἔληξε καὶ ἀρχε-
ται ἢ φιλάνθρωπος βασιλεία. Ἐν τούτοις οἱ στασιῶ-
ται ἐφθειρον τὰ περίχωρα, ἐκάλουν πρὸς ἑαυτοὺς τοὺς
τυχοδιώκτας καὶ ὑπηρέτας, διέταττον αὐτοὺς ὅπως
σφάζωσι τοὺς εὐγενεῖς καὶ ἐμπόρους, ἀρπάζωσι τὰς
γυναῖκας καὶ τὴν περιουσίαν αὐτῶν, ὑπισχνόμενοι
πλοῦτον καὶ ἀξιώματα· διεσπάρησαν δὲ πανταχοῦ ἀπο-
κλείοντες τὴν πρωτεύουσαν. Οὕτω δ' ἐφαίνετο ὅτι καὶ τὸν
στρατὸν καὶ τὸ κράτος ἀπώλεσεν ἡ Μόσχα, γενομέ-
νη μετὰ τῶν ἱερῶν καὶ τῆς δόξης αὐτῆς ἔρμαιον
ἀγρίας στάσεως· ἀλλὰ κατὰ τὴν φοβερὰν ταύτην σιγ-
μὴν ἔλαμψε πάλιν μεγαλόψυχος ἀκτίς, ἥτις ἔσωσε
τόν τε βασιλεία καὶ τὸ βασίλειον, εἰ καὶ ἐπὶ μικρόν!

Ὁ Βασίλειος, παραγγείλας τοῖς στασιώταις, ὅτι ἀνα-
μένει τὴν μετάνοιαν αὐτῶν καὶ ἀναβάλλει τὸν ὄλε-
θρον, παρήγγειλεν ἀταράχως τὰ πρὸς ἄμυναν τῆς
πόλεως καὶ τῶν προαστείων. Ὁ κληρὸς προσήυχτο,
ὁ λαὸς ἐνήστευσεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ βλέπων ἀτά-
ραχον τὸν κυριάρχην, ἀπεδείκνυε καὶ αὐτὸς ἀταρα-
ξίαν. Στρατιῶται δὲ καὶ πολῖται οἴκοθεν ὤμοσαν πί-
στιν, καὶ οὐδεὶς ἠυτομόλησε πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Οἱ δὲ
στρατηγοί, ὁ πρίγκιψ Σκοπὶν Σουΐσκης, Ἄνδρέας Γο-
λίταιν καὶ Τάτεβ ἐστρατοπέδευσαν παρὰ τὰς πύλας
τοῦ Σερπουχόβου πρὸς ἐπιτήρησιν καὶ μάχην, τυχού-
σης ἐφόδου· ἀποσπάσματα δὲ ἀποκατέστησαν τὴν συγ-
κοινωνίαν πρὸς τὰς πέριξ καὶ ἀπωτέρω πόλεις. Ὁ δὲ
Πατριάρχης καὶ οἱ Ἱεράρχαι ἐπέστελλον πανταχοῦ πα-
ραινετικά γράμματα, ἐξ ὧν οἱ μὲν πιστοὶ ἀνεθάρρη-
σαν, οἱ δὲ ἀποστάται κατησχύνθησαν. Ἡ Τβέρη, καὶ τὸ
Σμόλενσκον ἐγένοντο παράδειγμα· διότι οἱ εὐγενεῖς

Οἱ στασιῶται
παρὰ τὴν Μό-
σχαν.

1606,

καὶ παῖδες τῶν εὐπατριδῶν καὶ οἱ ἔμποροι, καταλιπόν-
τες τοὺς οἴκους, ἔσπευσαν εἰς σωτηρίαν τῆς Μόσχας.
Τοῖς ἀγαθοῖς δὲ Τβερίοις ἠκολούθησαν οἱ κάτοικοι τοῦ
Σουπτσέβου, Σταρίτσης καὶ Ῥζέβου, τοῖς δὲ τοῦ Σμο-
λένσκου οἱ τῆς Βιάζμης, Δορογοβούζης καὶ τοῦ Σερ-
πέισκου, οἵτινες ἀπέβαλον τὴν δειλίαν καὶ ἀπεδείχθη-
σαν ἀξιοὶ Ῥῶσσοι· πανταχοῦ δὲ ἔτρεπόν εἰς φυγὴν
τοὺς κακούργους, ἀπεδίωξαν αὐτοὺς τοῦ Μοζάτσκου,
Βολόκου καὶ τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ καὶ ἀνη-
λεῶς ἐτιμῶרון τοὺς αἰχμαλώτους.

Τότε ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῆς Κολόμνας ἀνεκαλύ-
φθη σπουδαία προδοσία· διότι ὁ Βολοτνικόβ, ἀποκαλῶν
ἑαυτὸν στρατηγὸν τοῦ Τσάρου, ἤθελεν ἄρχειν· ἀλλ' οἱ
στρατηγοὶ τῶν πόλεων οὐχ ὠμολόγουν τὴν ἀρχηγίαν
αὐτοῦ καὶ ἀπήτουν τὸν Δημήτριον παρ' αὐτοῦ καὶ τοῦ
Σιαχόβσκη· μὴ ἰδόντες δὲ, ἤρξαντο δυσφορεῖν. Πρῶτος
ὁ Λιαπουνόβ ἐγνώ τὴν ἀπάτην, καὶ αἰσχυρόμενος τὴν
πρὸς τυχοδιώκτας καὶ δούλους καὶ ληστὰς συμμαχίαν
ἀνευ πολιτικοῦ τινος καὶ ὑψηλοῦ σκοποῦ, πρῶτος ὑπε-
τάγη τῷ Βασιλείῳ· μετὰ δὲ τὸν Λιαπουνόβ καὶ πάντες
οἱ Ῥεζανίται, ὁ Σουμβούλοβ καὶ ἄλλοι. Ὁ Βασίλειος
παρέσχεν αὐτοῖς συγγνώμην ἀναδείξας καὶ τὸν Λια-
πονόβ εὐγενῆ τοῦ συμβουλίου. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ
πολλοὶ ἄλλοι συναγωνισταὶ, μαθόντες τὴν ἐπιείκειαν
τοῦ κυριάρχου, ἤλθον εἰς Μόσχαν, ὅπου οὔτε φόβος,
οὔτε θλίψις ἦν ἤδη, πάντες δ' ἀνεθάρρῃσαν καὶ ἐδεί-
κνυον προθυμίαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Μόνος ὁ Βασίλειος
ἐχρόνιζεν· ἀποδεικνύων δὲ φιλανθρωπίαν καὶ συμπάθειαν
πρὸς τὰ ἄθλια θύματα τῆς πλάνης, ἔλεγε· « Καὶ αὐ-
» τοὶ εἰσι Ῥῶσσοι καὶ χριστιανοί. Εὐχομαὶ ὑπὲρ τῆς
» σωτηρίας τῶν ψυχῶν αὐτῶν, ὅπως μεταμεληθῶσι καὶ

1606. » μὴ βρεύσῃ τὸ αἷμα τῆς πατρίδος ἐν ἐμφυλίῳ πολέμῳ! » Ἐχρόνιζε δ' ὁ Βασίλειος, ἢ διότι ἤλπιζεν ὅτι κατενόησει τὸν πόλεμον ἀναιμωτῶ, συγχωρῶν καὶ αὐτοὺς τοὺς πρωτίστους αἰτίους, ἢ διότι πρὸς βεβαιωτέραν νίκην ἀνέμενε τοὺς Τθερίους καὶ Σμολενασίους, οἵτινες καὶ ἠνώθησαν ἐν Νογαΐσκῳ μετὰ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Τσάρου Κόλιτσεβ καὶ προσήγγιζον τῇ πρωτευούσῃ.

Οἱ ἐπαναστᾶται ἐπέμενον ἐτι πρὸς ἄλωσιν τῆς Μόσχας· διὸ ὠχύρωσαν τὰ στρατόπεδα καὶ ἐκαρτέρουν πρὸς τὸν χειμῶνα βαθέος φθινοπώρου· προσέβαλον δὲ τὴν μονὴν τοῦ Σίμωνος, τὴν κώμην Ῥογόβσκη· ἀποκρουσθέντες δὲ καὶ πολλοὺς ἀποβαλόντες, οὐδόλως ἐδειλίασαν, τοῦλάχιστον ὁ Βολοτνικόβ· διότι οὗτος κατεφρόνει τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Βασιλείου, ὅτι παραδώσει τῇ λήθῃ τὸ ἔγκλημα αὐτοῦ καὶ ἀναδείξει αὐτὸν ἐπιφανῆ ἀξιωματικόν, ἀποκρινάμενος· « Ἐγὼ ὤμοσα τῷ » Δημητρίῳ ἀποθανεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ φυλάξω τὸν λόγον μου. Ἔσομαι δ' ἐν Μόσχᾳ οὐχὶ προδότης, ἀλλὰ » νικητής. » Βλέπων τὰς σημαίας τῶν Τθερίων καὶ Σμολενασίων καὶ τὴν κίνησιν τοῦ Μοσχιακοῦ στρατοῦ, ὑπέμεινε θαρραλέως τὴν ἀνισον μάχην. Καί τοι δ' ὁ Βασίλειος ἦν ἔμπειρος περὶ τὰ πολεμικά, ἀπέφευγεν ἵνα αὐτὸς μάχῃται πρὸ τοῦ Κρεμλίνου, ὥσει αἰσχυνόμενος οὐτιδανὸν ἐχθρόν· καὶ ἦν μόνον ἀόρατος θεατῆς, ἐγχειρίσας τὴν στρατηγίαν τῷ προθυμοτάτῳ ἢ εὐτυχεστάτῳ ἥρωϊ, τῷ εἰκοσαετεί πρίγκιπι Σκοπίν-Σουΐσκη, ὅστις, συναγείρας τὸν στρατὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Δανιλόβσκη, διανοεῖτο τὴν ἐν τῷ στρατοπέδῳ πολιορκίαν τοῦ ἐχθροῦ. Ἄλλ' ὁ Βολοτνικόβ καὶ Πάσκοβ ἀπήντησαν τοῖς στρατηγοῖς τοῦ Τσάρου· καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἐμάχετο ὡς λέγων, ὁ δὲ δεύτερος, μὴ γυμνώ-

τῇ 2 Δεκεμβρίου.

1606.

Νίκη τοῦ Σκοπίν-Σουΐσκη.

σας τὸ ξίφος, παρεδόθη μετὰ πάντων τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ πλείστου στρατοῦ· παρὰ δὲ τῷ Βολοτνικόβ ἔμειναν οἱ Κοζάκοι, οἱ δούλοι καὶ οἱ ἐκ τοῦ Σεβέρσκου τυχοδιώκται· ἀλλ' ἐμάχετο ἕως ἀποκαμῶν ἔφυγε μετ' ὀλίγον εἰς Σερπούχοβον, οἱ δὲ λοιποὶ διεσπάρησαν. Οἱ Κοζάκοι ἀπεμάχοντο ἔτι ἀπὸ τῆς ὀχυρᾶς κώμης Ζαβορίας, τέλος δὲ μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Βεζουβτσοβ παρεδόθησαν, ὁμόσαντες πίστιν τῷ Βασιλείῳ. Πλὴν δ' αὐτῶν ἠχμαλώτισαν τοσοῦτους, ὥστε οὐκ ἔχωρον αὐτοὺς αἱ φυλακαὶ τῆς Μόσχας, καὶ κατεπόντισαν αὐτοὺς εἰς τὸν Μόσχαν, ὡς κακούργους ἀπονενοημένους. Ἄλλὰ τοὺς Κοζάκους ἀφήκαν ἀνενοχλήτους, κατατάξαντες αὐτοὺς ἐν τῷ στρατῷ. Ὁ νέος νικητῆς πρίγκιψ Σκοπίν, ὁ τιμήσας, παραμυθησάμενος καὶ θλίψας τὴν πατρίδα ἀνεδείχθη εὐπατρίδης, ὁ δὲ στρατηγὸς Κόλιτσεβ εὐπατρίδης καὶ αὐλικός. Ἐχαιρον πάντες καὶ ἐπανηγύριζον, ψάλλοντες Δοξολογίας μετὰ κωδωνοκρουσιῶν καὶ εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ διὰ τὸν ὄλεθρον τῶν ἐπαναστατῶν, ἀλλὰ πρόωρα.

Ὁ Βολοτνικόβ διανοεῖτο ἵνα διαμείνῃ ἐν Σερπουχόβῳ, ἀλλ' οἱ κάτοικοι οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν· διὸ κατέλαβε τὴν Καλούγαν, ἣν ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας ὠχύρωσε διὰ βαθειῶν τάφρων καὶ προχώματος· συναθροίσας δὲ 10,000 δραπετῶν, παρεσκευάσθη εἰς πολιορκίαν καὶ ἔγραψε πρὸς τὸ ἐν Σεβέρσκῳ συμβούλιον τῶν προδοτῶν, ὅτε χρῆζει βοήθειας, μάλιστα δὲ τοῦ ἀληθοῦς ἢ ψευδοῦς Δημητρίου· ὅτι τὸ ὄνομα μόνον οὐκ ὠφελεῖ, καὶ ὅτι πάντες οἱ ὀπαδοὶ αὐτῶν εἰσιν ἔτοιμοι, ὅπως μιμηθῶσι τὸν Διαπουνόβ, Σουμβούλοβ καὶ Πάσκοβ, εἰ μὴ φανήσεται ὀποθητὸς ἐξόριστος Τσάρος, ὁ τοσοῦτον ὑμνούμενος καὶ ἀόρατος καὶ ἐλκύσει τὸν ζῆλον τῶν νέων προμάχων.

1806.

Ἄλλὰ τίνα ὤφειλον προσαγαγεῖν; τὸν ἐν Σενδομιρῶ Μολτσάνοβ, τὸν γνωστὸν ἐν Ῥωσσίᾳ καὶ οὐδόλως ὁμοίον Ψευδοδημητρίῳ τῷ γνωστοτάτῳ: Ἄλλ' ὁ φυγὰς οὗτος ἠδύνατο ἐπενεργεῖν ἐπὶ τῶν εὐπίστων πόρρωθεν μόνον. Ἀναφέρεται, ὅτι οἱ κακοῦργοι οὗτοι ἐβουλεύοντο ὅπως ἀναδείξωσι Δημήτριον εὐγενῆ τινα Πολωνόν, ἀλλ' ὅτι οὗτος, λαβὼν ἴσως χρήματα, ἀπεποιήθη ἐπικίνδυνον μεγαλεῖον ἐν καιροῖς ταραχῶν καὶ ἔμεινεν ἐν Πολωνίᾳ, διαλύσας τὴν πρὸς τὸν Σιαχόβσκη φιλίαν, ὅστις ἐκ τύχης εὔρεν ἄλλο ὄργανον.

Ὁ Ψευδο-
πέτρος.

Ἐμνημονεύσαμεν ἤδη τοῦ τυχοδιώκτου Ἡλείκου, τοῦ Ψευδοπέτρου, υἱοῦ δῆθεν τοῦ Θεοδώρου. Οὗτος, μαθὼν τὸν ὄλεθρον τοῦ Ψευδοδημητρίου κατὰ τὴν εἰς Μόσχαν ὁδόν, ἀνεπόδισε μετὰ τῶν Τσερσκίων Κοζάκων πρὸς τὴν Καζάνην, ὅπου οἱ εὐπατρίδαι Μορόζοβ καὶ Βέλσκης ἐπειράθησαν συλλαβεῖν αὐτούς· ἀλλ' οἱ Κοζάκοι ἠπάτησαν αὐτούς· διότι, ὑποσχόμενοι ὅτι παραδώσουσιν αὐτὸν, κατέπλευσαν νυκτὸς τὸν Ῥᾶ, διαρπάζοντες τοὺς ἐμπόρους καὶ τοὺς ἐν τέλει, φθείροντες καὶ τέμνοντες τὰς παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ χώρας μέχρι τοῦ Τσαριτσίνου, ὅπου ἀπέχτειναν τὸν πρίγκιπα Ῥωμοδανόβσκη, ἀπερχόμενον ὡς πρεσβευτὴν εἰς Περσίαν, καὶ τὸν στρατηγὸν Ἀκινθέεβ· τέλος δὲ διαχειμάσκυντες παρὰ τὸν Τάναϊν, διεθρύλλησαν ἐν τῇ Οὐκραίνῃ τὰ περὶ τοῦ ψευδοβασιλόπαιδος. Ἀπάτη πρὸς ἀπάτην· διότι ὁ Σιαχόβσκης ἐπέγνω τὸν Ἡλείκον ὡς υἱὸν τοῦ Θεοδώρου καὶ καλέσας αὐτὸν μετὰ τῆς συμμορίας τῶν Τσερσκίων ἐπαναστατῶν, ὑπεδέξατο ἐν Πουτίβλῳ ὡς ἀνεψιὸν καὶ τοποτηρητὴν τοῦ Δημητρίου, καὶ μάλιστα ὑπισχνεῖτο αὐτῷ βασιλείαν, εἰ μὴ ἐφαίνετο ὁ Δημήτριος. Τὸν κακοῦργον τοῦτον σύνδεσμον ἐώρτασαν διὰ

νέου φόνου εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἐξουσίας τοῦ Ἡλεκκου· διότι οὗτος διέταξε τὸν φόνον πάντων τῶν καθειργμέ-
 των ἔτι ἐπιφανῶν αἰχμαλώτων, ἤτοι τῶν πιστῶν
 στρατηγῶν τῆς Ῥεζάνης, τοῦ συμβούλου Σαβοῦροβ,
 τοῦ πρίγκιπος Ῥοστόβσκη, τῶν πολιταρχῶν τῆς πό-
 λεως Βορισόβου καὶ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Πουτίβλου,
 πρίγκιπος Βαχτεριάτοβ, λαβὼν τὴν θυγατέρα τούτου
 παλλακίδα. Ἐθῆρευον δὲ καὶ ἐξωτερικοὺς συμμάχους
 ὅπου ἡ βλάβη τῆς Ῥωσσίας ἐθεωρεῖτο ὡφέλεια αὐ-
 τοῖς καὶ ὅπου τὸ ἀρχαῖον μῖσος ἠῤῥηξεν ἐκ τῆς μνη-
 σικακίας διὰ τὴν προτέραν ἀποτυχίαν· τουτέστιν ὁ
 νέος Ψευδοπέτρος ἀπέβλεψεν ἐπίσης εἰς τὸν Σιγι-
 σμοῦνδον, οἱ δὲ μεγιστᾶνες τούτου οὐδόλως ἠσχύνθη-
 σαν εἰπεῖν τῷ πρίγκιπι Βολχόνσκη, διαμένοντι ἔτι ἐν
 Κρακοβιά, ὅτι « Ἀναμένουσι πρέσβεις τοῦ κυριάρχου
 » τοῦ Σεβέρσκου, υἱοῦ τοῦ Θεοδώρου, ὅστις μετὰ τοῦ
 » ἐν Γαλικίᾳ Δημητρίου σκοπεῖ τὴν καθαίρεσιν τοῦ Βα-
 » σιλείου, καὶ ὅτι εἰ ὁ Τσάρος ἀποδώσει τὴν ἐλευθερίαν
 » τῷ Μύισακ καὶ πᾶσι τοῖς ἐπιφανέσι Πολωνοῖς, αἰχ-
 » μαλώτοις ἐν Μόσχᾳ, οὐδεὶς τότε Ψευδοδημήτριος
 » καὶ Ψευδοπέτρος ἔσται. Ἄλλως ἀμφοτέροι ἐσονται
 » ἀληθεῖς καὶ ἐξουσι συνεργοὺς ἐν τῇ δημοκρατία! »
 Ἄλλ' οἱ Πολωνοὶ ἠπεῖλουν μόνον τὸν Βασίλειον καὶ
 εἶλκον ἴσως τοὺς ἐπαναστάτας δι' ὑποσχέσεων, ἀλλ'
 οὐκ ἔσπευδον ἐν τοῖς ἔργοις. Ὁ δὲ Σιαχόβσκης, Τε-
 λιατέβσκης, Δολγορούκης καὶ οἱ Μασάλη μετὰ τοῦ
 νέου ἀρχηγοῦ Ἡλεκκου οὐκ ἀνέμενον αὐτούς· καλέ-
 σαντες δὲ τῶν πέραν τῶν καταβρακτῶν Κοζάκων ὄσους
 ἐδύναντο ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Σεβέρσκου, ἀπέστειλαν πρὸς
 σωτηρίαν τοῦ Βολοτνικόβ.

Ἐφελήθη ἄρα ὁ Βασίλειος ἐκ τῆς νίκης, ἐπιτρέψας

1606. τοῖς ἐπαναστάταις τὴν ἔνωσιν αὐτῶν ἐν Καλούγᾳ; Ἀπέστειλε μὲν στρατὸν, ἀλλὰ μετὰ τινὰς ἡμέρας, καὶ τοῦτον ὀλιγάριθμον καὶ καταθραυσθέντα ἐν τῇ πρώτῃ τολμηρᾷ ἐκδρομῇ· ἀπέστειλε καὶ ἕτερον ἰσχυρότερον ὑπὸ τὸν εὐπατρίδην Ἰωάννην Σουβσκην, ὅστις, νικήσας ἐν ἰσχυρᾷ μάχῃ τὸν Βολοτικὸν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Οὐγρά, ἐπολιόρησε τὴν Καλούγαν τῇ 30 Δεκεμβρίου, καίπερ μὴ ἐλπίζων ταχεῖαν τὴν ἄλωσιν αὐτῆς. Καθ' ἑκάστην δὲ κακαὶ ἀγγελίαι ἐτάρασσον τὴν Μόσχαν· διότι ἐν ταῖς χώραις τῆς Καλούγας καὶ Τούλας συνηθροίσθησαν νέαι συμμορίαι κακούργων καὶ κατέλαβον τὴν Τούλαν. Ἡ στάσις ἐξερράγη ἐν ταῖς χώραις τοῦ Ἀρζαμάσκου, ὑπηρετᾷ δὲ καὶ γεωργοὶ ἤρπαζον, ἔσφαζον τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ Τσαρίου καὶ εὐγενεῖς, κατεπάντισαν τὸν στρατηγὸν τοῦ Ἀλατίρσκου Σαβοῦροβ, καὶ ἐπολιόρησαν τὸ Κάτω Νοβογόροδον ἐν ὀνόματι τοῦ Δημητρίου. Ἀλλὰ καὶ τὸ Ἀστραχάνιον ἐπανεστή καὶ ὁ ἐπιφανὴς στρατηγὸς αὐτοῦ, ὁ πρίγκιψ Ἰωάννης Χβοροστίνιν, συνετάχθη τῷ Σιαρόβσκη. Οἱ ἐπαναστάται ἐκτεῖνον πανταχοῦ τοὺς πιστοὺς τῷ θρόνῳ, ἐν οἷς καὶ τὸν ἀγαθὸν καὶ ἀνδρεῖον γραμματέα Κάρποβ· ἡ δὲ στάσις ἤψατο καὶ αὐτῶν τῶν ὀρίων τῆς Σιβηρίας, ἀλλ' οὐκ εἰσέδυσεν εἰς αὐτήν· διότι ἤρχον ἐκεῖ οἱ πιστοὶ Γοδουνόβ, καίπερ ἐξόριστοι ὄντες. Ἐκ τῆς Βιάτκας καὶ Περιμίας ἐδίωκον τοὺς στρατιώτας εἰς Μόσχαν, εὐφημοῦντος τοῦ ὄχλου τὸν Δημήτριον. Πρὸς ταῦτα ἐπῆλθε καὶ ἕτερον φυσικὸν δεινόν, ἦτοι πανώλης ἐν Νοβογορόδῳ, ἔνθα ἀπέθανον πολλοὶ, ἐν οἷς καὶ ὁ εὐπατρίδης Κατίρεβ. Ἐν δὲ τούτοις ὀλόκληρος στρατὸς κακούργων ἐχώρει ἐκ Πουτίβλου εἰς Τούλαν καὶ Καλούγαν καὶ Ρεζάνην.

Πολιορκία τῆς
Καλούγας.

Οἱ Γοδουνόβ
ἐν Σιβηρίᾳ.

1607.

Ὁ Βασίλειος, γρηγορῶν ἀταράχως, ἔπεμψε στρατοὺς καὶ στρατηγούς, τὸν μὲν ἐπιφανέστατον ἐπ' ἀξιώματι πρίγκιπα Μσισιλάβσκην καὶ τὸν ἐπιφανέστατον ἐπ' ἀνδρία Σκουπίν-Σουτίσκην εἰς Καλούγαν, τὸν δὲ Βοροντίσκην, εἰς Τούλαν, τὸν δὲ Χίλκοβ, εἰς Βένεβον, τὸν δὲ Ἰσμάηλοβ, εἰς Κοζέλσκον, τὸν δὲ Χοβάνσκην, εἰς Μιχαήλοβον, τὸν δὲ εὐπατριδὴν Θεόδωρον Σερεμέτεβ, εἰς Ἀστραχάνιον, τὸν δὲ Πούσκιν, εἰς Ἀρζαμάσον· αὐτὸς δὲ ὁ Βασίλειος ἔμενεν ἐν Μόσχᾳ μετὰ τῆς φρουρᾶς πρὸς φυλακὴν τοῦ ἀγιαστηρίου τῆς πατρίδος καὶ τῶν ἱερῶν ναῶν καὶ φανῆ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης κατὰ τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην. Ἐπεθύμει δὲ ὁ Βασίλειος ἵνα κωλύσῃ τὴν ἔνωσιν τῶν στασιωτῶν, καταστρέψῃ αὐτοὺς κατὰ μέρος διὰ διαφόρων ἐπιδρομῶν καὶ οὕτω παραχρῆμα καὶ πανταχοῦ κατασθέσῃ τὴν στάσιν. Ἐνεργῶν δ' οὕτω ὡς ἔμπειρος στρατηγός, ἠθέλησεν ὅπως ἐνεργήσῃ καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἀναζωπυρῶν ἐν αὐτοῖς τὴν δύναμιν τοῦ ἠθικοῦ νόμου, καταπραύων τὴν συνείδησιν, τεταραγμένην ὑπὸ τῶν παρανομιῶν, καὶ συσφίγγων πάλιν τὸν μεταξὺ βασιλέως καὶ βασιλείου σύνδεσμον, τὸν ὑπὸ τῶν κακουργημάτων λυθέντα.

Συμβουλευθεὶς πανδήμως μετὰ τοῦ Ἑρμογένους, τοῦ κλήρου, τῆς συγκλήτου, τῶν ἐν τέλει καὶ ἐμπόρων, μετεπέμψατο εἰς Μόσχαν τὸν πρῶτον Πατριάρχην Ἰώβ πρὸς μέγα πολιτικὸν ἔργον. Ἐγραψε δὲ ὁ Ἑρμογένης πρὸς τὸν Ἰώβ· « Κλίνομεν τὰ γόνατα, δεόμενοι ὅπως

Τῆ 3 Φεβρουαρίου.

» ἀξιωθῶμεν ἰδεῖν τὸ σεμνὸν πρόσωπόν σου καὶ ἀκοῦσαι τὴν γλυκεῖάν σου φωνήν· Ἰκετεύομέν σε ἐν ὄνοματι τῆς στασιαζούσης πατρίδος. » Ὁ Ἰώβ ἦλθε, καὶ τῇ 20 Φεβρουαρίου παρέστη τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κοιμήσεως, περικυκλουμένη καὶ πλήρῃ ἀναριθμήτου λαοῦ·

Πρόσκλησις τοῦ Ἰώβ.

1607. ἔσθη δὲ παρὰ τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον δίκην ἀπλοῦ μοναχοῦ πενιχρὰ ἐνδεδυμένου· καὶ ὅμως ἦν ἐπιφανὴς ἐνώπιον τοῦ λαοῦ διὰ τὸ πρῶην ἀξίωμα, τὰ παθήματα ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ ἀγιότητα. Ἦν ἀναχωρητῆς, κληθεὶς σχεδὸν ἐκ τοῦ τάφου ὅπως διαλλάξῃ τὴν Ῥωσσίαν πρὸς τὸν νόμον καὶ τὸν Θεόν. Πάντα δὲ παρέσκεύασεν ὁ Τσάρος πρὸς τὸ πάνδημον τοῦτο ἔργον, ἐν ᾧ ὁ Πατριάρχης Ἑρμογένης παρεχώρησε τὰ πρωτεῖα τῷ γηραιῷ ἤδη ιδιώτῃ. Ἐπικρατούσης δ' ἤδη βαθείας σιγῆς καὶ προσοχῆς, προσήνεγκον τῷ Ἰώβ ἔγγραφον· καὶ διέταξαν τὸν γραμματέα τοῦ Πατριαρχείου ὅπως ἀναγνῶ αὐτὸ ἐπ' ἄμβωνος. Ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ ὁ λαὸς, καὶ μόνος ὁ λαὸς, ἰκέτευε τὸν Ἰώβ ὅπως συγχώρησῃ αὐτῷ ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ πάσας αὐτοῦ τὰς παρανομίας, τὴν δυστροπίαν, τὴν τύφλωσιν καὶ ἀπιστίαν· καὶ ὁμνύων τοῦ λοιποῦ πίστιν τῷ κυριάρχῃ, ἠτείτο συγχώρησιν ὑπὲρ ζώντων καὶ ἀποθανόντων ὅπως ἀναπαύσωνται αἱ ψυχαὶ τῶν ἐπιόρκων καὶ πέραν τοῦ τάφου, καὶ ἠτιᾶτο ἑαυτὸν διὰ πάσας τὰς συμφορὰς τῆς Ῥωσσίας, ἀλλ' οὐχὶ καὶ διὰ τὴν βασιλοκτονίαν, ἀποδιδούς τὸν φόνον τοῦ Θεοδώρου καὶ τῆς Μαρίας μόνῳ τῷ ψευδοβασίλει. Τέλος δὲ ἐδέετο τοῦ Ἰώβ ὡς ἀγίου ἀνδρὸς ὅπως εὐλογῆσῃ τὸν Βασίλειον, τοὺς πρίγκιπας, τοὺς εὐπατρίδας, τὸν φιλόχριστον στρατὸν καὶ πάντας τοὺς Χριστιανοὺς χάριν τοῦ κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν θριάμβου τοῦ Τσάρου καὶ εὐφροσύνης τῆς Ῥωσσίας. Ὁ Ἰώβ ἀπεκρίνατο ἐγκαίρως διὰ γράμματος φέροντος τὸν γνωστὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου αὐτοῦ, κατανυκτικῶς καὶ οὐχὶ ἀτέχνως· αὐτὸς δ' ὁ διάκονος ἀνέγνω αὐτό. Διαγράψας δ' ἐν αὐτῷ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ῥωσσίας, κτηθὲν διὰ τῆς συνέσεως καὶ ἐπιτυχίας τῶν

μοναρχῶν αὐτῆς, καὶ ἐπαινῶν ἰδίως τὴν σύνεσιν Ἰωάννου τοῦ Φοβεροῦ, ἀπεδείκνυε μετὰ ταῦτα τὴν ἐκ τῶν ἐπακολουθημάτων τοῦ ἀώρου θανάτου αὐτοῦ καὶ τῆς σφαγῆς τοῦ Δημητρίου λύπην, ἀλλ' οὐδὲν εἶπε περὶ τοῦ φονέως, διότι ἠγάπα ἄλλοτε καὶ ἐτίμα τὸν Βορίσιν-ὑπομνήσας δὲ τὴν ὁμόφωνον ἐκλογὴν τοῦ Γοδουνόβ εἰς Ἰσάρον καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην τοῦ λαοῦ, ἐθαύμαζε τὴν τύφλωσιν τῶν ὑπὸ τοῦ τυχοδιώκτου ἀπατηθέντων Ῥώσων, λέγων· « Ὁμοσα φρικτὸν ὄρκον » εἰς ἀπόδειξιν ὅτι αὐτὸς ἦν αὐτοχειροτόνητος, ἀλλ' » ὑμεῖς οὐκ ἐπιστεύσατέ μοι, καὶ διὰ τοῦτο συνέβη ὅ,τι » οὔτε ἐν τῇ ἱερᾷ, οὔτε ἐν τῇ ἄλλῃ ἱστορίᾳ ἐγένετο. » Ἐξιστορήσας δὲ πάσας τὰς ταραχὰς, τὰ δεινὰ τῆς πατρίδος καὶ τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ἰδίαν ἐξορίαν, τὴν βδελυρὰν βασιλοκτονίαν, ἣν, εἰ καὶ μὴ ἐξετέλεσεν, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ἐπέτρεψεν ὁ λαὸς, ἐπαινέσας τὸν Βασίλειον, τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον βασιλέα, διότι ἔσωσε τὴν Ῥωσσίαν ἀπὸ τῆς κατασχύνης καὶ τοῦ ὀλέθρου, ἔλεγε· « Γινώσχετε εἰ ἐφονεύθη ὁ ψευδοβασιλεὺς, γινώσχετε » ὅτι οὔτε τὸ σαπρὸν σῶμα αὐτοῦ ἔμεινεν ἐπὶ τῆς γῆς· » καὶ ὅμως οἱ κακοῦργοι τολμῶσι πείθειν τοὺς Ῥώσους ὅτι ζῆ καὶ ἐστὶν ὁ ἀληθὴς Δημήτριος! Μεγάλα τὰ ἡμέτερα ἁμαρτήματα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ κατὰ τοὺς ἐσχάτους τούτους χρόνους, ὅτε τὰ παράλογα ἐπινοήματα, ὅτε ὁ βδελυρὸς συρφετὸς, οἱ κλέπται, οἱ λησταί, οἱ δραπεταὶ δοῦλοι ταραῖτουσι τοσοῦτον τὴν πατρίδα! » Τέλος, ἀπαριθμήσας πάσας τὰς ἐπιπορκίας τῶν Ῥώσων, οὐδὲ καὶ τοῦ πρὸς τὸν Ψευδοδημήτριον ὄρκου ἐξαιρουμένου, ἐν ὀνόματι τῆς οὐρανόου εὐσπλαγχνίας καὶ ἐξ ἑαυτοῦ καὶ παντὸς τοῦ κλήρου ἐκήρυξεν αὐτοῖς ἄφεσιν καὶ συγχώρησιν, ἐπ' ἐλ-

1607. πίδι ὅτι τοῦ λοιποῦ φυλάξουσι πίστιν πρὸς τὸν νόμιμον Τσάρον καὶ διὰ τῆς πίστεως, καρποῦ τῆς καθαρᾶς μετανοίας, ἐξιλεώσουσι τὸν Ὑψιστον, ὅπως νικήσωσι τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἀποδώσι τῇ πατρίδι τὴν εἰρήνην.

Τὸ ἀποτέλεσμα ἦν ἀπερίγραπτον· διότι ὁ λαὸς ἐνόμιζεν ὅτι ἀπηλλάγη τῶν βαρέων δεσμῶν τοῦ θρκου, καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ Ὑψιστος διὰ στόματος τοῦ δικαίου ἐκήρυξε συγχώρησιν τῇ Ῥωσσίᾳ· ἔκλειον δὲ καὶ ἔχαιρον καὶ βαθέως κατενύγησαν, μαθόντες ὅτι μόλις ἀπελθὼν εἰς Σταρίτσαν, καὶ ἐξεδήμησεν εἰς Κύριον ὁ Ἰώβ· διότι ἐνόμιζον ὅτι αὐτὸς, ἰστάμενος ἐπὶ τῶν προθύρων τῆς αἰωνιότητος, ἠγόρευσε πρὸς τὴν Μόσχαν· μὴ ἀναμιμνησκόμενοι δὲ τοῦ ὑπηρέτου τοῦ Βορίση, ἐβλεπον μόνον ἅγιον ἄνδρα, ὅστις κατὰ τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς ἠύχετο ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ ἀπέθανεν εὐλογῶν αὐτὴν καὶ ἀναγγέλλων ἔλεων τὸν Θεόν!

Τῇ 8 Μαρτίου.

Ἄλλὰ τὰ ἐπακολουθήματα ἀπελείποντο τῶν ἐλπίδων· διότι οἱ ἀποσταλέντες στρατηγοὶ πρὸς ὄλεθρον τῶν στασιωτῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἀπέτυχον, ὁ δὲ Μστισλάβσκης μετὰ τοῦ πρώτου στρατοῦ, πολιορκήσας τὴν Καλούγαν, ἔβαλλε πῦρ ἐκ βαρέων τηλεβόλων καὶ προσήγαγε πρὸς τὰ τείχη ξύλινον ὄρος ὅπως καύσημετ' αὐτοῦ τὸ περίφραγμα· ἀλλ' ὁ Βολοτνικόβ δι' ὑπονόμου ἀνέβριψε τοῦτο, καὶ οὔτε αὐτὸς ἠσυχίαν ἤγεν, οὔτε τοῖς πολιορκουῖσι παρεῖχε· μαχόμενος δὲ νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ μηδενὸς φειδόμενος, μηδὲ ἑαυτοῦ, καὶ καθημαγμένος ἐκ τῶν συνεχῶν μαχῶν, ἔπανήρχετο νικητῆς, ἀποδεικνύων διὰ τούτου ὅτι ἡ σκλήρυνσις τοῦ κακούργου ἀμιλλᾶται ἐνίοτε πρὸς τὸν ἥρωα τῆς ἀρετῆς· καὶ ἐφοβεῖτο οὐχὶ τὸν θάνατον, ἀλλὰ τὴν μακροχρόνιον πολιορκίαν· διότι προέβλεπον ὅτι παραδοθή-

σεται ἐξ ἀνάγκης ὑπὸ λιμοῦ ὡς μὴ προλαβὼν ὅπως πορισθῆ ἐγκαίρως τὰ ἐπιτήδεια. Ἐν τούτοις οἱ μὲν κακοῦργοι τῆς Καλούγας ἤσθιον τοὺς ἵππους μὴ γογγύζοντες καὶ μὴ κάμνοντες ἐν ταῖς μάχαις· ὁ δὲ Τσάρρος ὑπέσχετο πάλιν συγχώρησιν τῷ ἀρχηγῷ, εἰ ὑπέτάσσετο· ἀλλ' οὗτος ἀπεκρίνατο, « Ἀναμένω ἔλεος ἐκ τοῦ Δημητρίου μόνον! » Μάτην προέβησαν καὶ εἰς τρόπους παρανόμους· διότι ὁ ἐν Μόσχᾳ ἰατρός Φίδλερος, καίπερ ὑποσχόμενος δι' ὄρκου ὅτι φαρμακεύσει τὸν ἀρχηγόν, λαβὼν 100 φιορίνια, ἠπάτησε τὸν Βασίλειον· καὶ ἀπελθὼν εἰς Καλούγαν, ὑπηρέτει τῷ Βολοτνικόβ ἐπὶ μισθῷ διὰ τὴν πρὸς τὸν αὐτοχειροτόνητον ἀγάπην. Ἡ ἀτυχὴς πολιορκία παρετάθη ἐπὶ τέσσαρας μῆνας.

Οἱ ἕτεροι στρατηγοὶ, ἀπαντήσαντες τῷ ἐχθρῷ ἐν τῷ πεδίῳ, ἔφυγον· καὶ ὁ μὲν Χοβάνσκης ἐκ τοῦ Μιχαηλόβου εἰς Περεάσλαβον τῆς Ῥεζάνης, ὁ δὲ Χίλκοβ, ἐκ τοῦ Βενέβου εἰς Κοσίραν, ὁ δὲ Βοροτίνσκης, ἐκ τῆς Τούλας εἰς Ἀλέξινον, κατὰ κράτος ἠττηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἐπαναστατῶν, τοῦ πρίγκιπος Τελιατέβσκη, ὅστις κατέλαβε πρὸ αὐτοῦ καὶ τὴν Τούλαν καὶ τὸ Δεδίλοβον. Μόνος ὁ Ἰσμαήλοβ καὶ ὁ Πούσκιν ἐξετέλεσαν τὸ καθήκον αὐτῶν· διότι ὁ μὲν, διασκορπίσας πολυάριθμον συμμορίαν τοῦ πρίγκιπος Δολγορούκη, ἐπελιόρκησε τοὺς ἐπαναστάτας ἐν Κοζέλεσκω, ὁ δὲ ἔσωσε τὸ Κάτω Νοβογόροδον, κατηύνασε τὴν ἐπανάστασιν ἐν Ἀρζαμάνη καὶ Ἀρδατόβη καὶ ἐγκαίρως προσήλθε τῷ Χίλκοβ εἰς Κοσίραν, ὅπως συνεστρατεύσῃ αὐτῷ εἰς τὰς Ἀργυρᾶς Πηγὰς, ὅπου κατέστρεψαν ὄμιλον κακούργων καὶ ἔλαβον αἰχμαλώτους τὸν πρίγκιπα Ἰωάννην Μασάλσκη καὶ τὸν Στορόβσκη. Ἀλλὰ παρὰ τὸ Δεδίλοβον κατεστράφησαν

1607. ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν στρατῶν τοῦ Τελιατέβσκη καὶ ἀτάκτως ἀπεχώρησαν εἰς Κοσίραν. Ἐν τῇ μάχῃ αὐτῇ ἔπεσεν ὁ στρατηγὸς Ἀδαδοῦροβ, πολλοὶ δὲ τῶν φευγόντων κατεπνίγησαν ἐν τῷ Σιάτῃ. Ὁ εὐπατρίδης Σερεμέτεβ, πρὸς ὃν ἀνετέθη ἡ ἄλωσις τοῦ Ἀστραχανίου, ἀπέτυχε διὸ ὠχύρωθη ἐν τῇ νήσῳ Βολδίνσκη, ὅπου, καίπερ κατατρυχόμενος ὑπὸ τοῦ χειμῶνος καὶ τῶν στερήσεων καὶ νόσων, ἀπέκρουσε τὰς ἐφόδους τῶν ἐκεῖ ἐπαναστατῶν, ὅτινες ἐμμανῶς ἐβασάνιζον καὶ ἔκτεινον τοὺς αἰχμαλώτους. Ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν πρίγκιψ Χβοροστίνιν ἐκήρυξε τὸν Σερεμέτεβ ἀποστάτην, ἠπειλεῖ αὐτῷ σκληροτάτην τιμωρίαν καὶ προσεκάλεσε τοὺς Νογαίους ἀρχηγοὺς εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Δημητρίου. Ἄλλ' ὁ Τσάρος οὐδαμῶς ἐφρόντιζε τί ἐγίνετο ἐν τῷ ἀπωτάτῳ κειμένῳ Ἀστραχανίῳ, ὅτε ἡ τύχη αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Βασιλείου ἐκυβεύετο 160 βέρστια μακρὰν τῆς πρωτευούσης.

Ἐλπίζων καθ' ἐκάστην νίκην κατὰ τοῦ Βολοτνικόβ, εἰ μὴ διὰ τοῦ ξίφους, τοῦλάχιστον διὰ τοῦ λιμοῦ, πρὸς τούτοις δὲ, ὅτι ὁ Βοροτίνσκης ἐν Ἀλεξίνῳ καὶ ὁ Χίλκοβ ἐν Κοσίρα ἐξασφαλίσουσι τὴν πολιορκίαν τῆς Καλούγας καὶ τηρήσουσι τὴν ἀσφάλειαν τῆς Μόσχας, ἀπέστειλεν ὁ γενικὸς στρατηγὸς, πρίγκιψ Μοτισλάβσκης, τοὺς εὐπατρίδας Ἰωάννην Ῥωμανόβ, Μιχαὴλ Ναγόη καὶ πρίγκιπα Νεζέτσκη ἐπὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ εἰς Καλούγαν. Συστάσης δὲ κρατερᾶς μάχης παρὰ τὸν Βέρκαν ἐπὶ τινα ἡμερονύκτια, ἔπεσεν ὁ Μασάλσκης, ἀποδείξας ἀνδρίαν ἀξίαν κρείττονος σκοποῦ. Οὕτως ἔπεσον καὶ πολλοὶ τῶν περὶ αὐτόν· διότι, στερηθέντες τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ στενοχωρούμενοι, οὔτε ἔφυγον, οὔτε παρεδόθησαν, ἀλλ' ἔπεσον μαχόμενοι. Ἔτεροι

δὲ ἐνέβαλον πῦρ τῇ πυρίτιδι καὶ ἀπέθανον θύματα
 μανίας, ἰδίας μόνον ἐμφυλίοις πολέμοις. Ὁ δὲ Ῥωμὰ-
 νόβ, ὁ τέως γνωστός μόνον ἐπὶ μεγαλοφυχία ἐν τοῖς
 δεινοῖς καὶ καρτερίᾳ, ἠξιώθη συγγνωμοσύνης τοῦ Τσά-
 ρου καὶ χρυσοῦ νομισματοσήμου.

1607.

Νίκαι τοῦ
 Ρωμανόβ.

Ἄλλ' οἱ ἐπαναστάται ἠτύχησαν ἀλλαχοῦ. Οὗτοι,
 ὡς ὁ Τσάρος, ἐβουλεύοντο περὶ τῆς ἐπιθέσεως, ἀκο-
 λουθοῦντες τῇ κοινῇ γνώμῃ καὶ ὀρμώμενοι πολλα-
 χόθεν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ
 Βολοτνικόβ. Ὁ δὲ ὄλεθρος τοῦ Μασάλοχ οὐδόλως ἐξέ-
 πληξε τὸν Τελιατέβσκη, ὅστις ἐστράτευε καὶ αὐτός
 εἰς Καλούγα καὶ ἀπήντησε τοῖς Μοσχίοις στρατηγοῖς,
 τοῖς πρίγκιψι Τάτεβ, Τσερκάσκη καὶ Βοριατίνσκη, οὓς
 ἀπέστειλεν ὁ Μοσισλάβσκης ἐκ τοῦ ἐν Καλούγα στρα-
 τοπέδου. Κατὰ τὴν ἐν Πτσέλνη κρατερὰν μάχην ἔπε-
 σεν ὁ Τάτεβ καὶ Τσερκάσκης μετὰ πολλῶν ἄλλων ἀγα-
 θῶν στρατιωτῶν· οἱ δὲ λοιποὶ ἐσώθησαν φυγόντες εἰς
 τὸ στρατόπεδον τῆς Καλούγας, ἐνθα ἐνεποίησαν τρόμον,
 ἐξ οὗ ὠφελήθη ὁ Βολοτνικόβ, ὅστις, ἐξορμήσας, ἐδίω-
 ξε τὸν ἔτι πολυάριθμον ὄντα στρατὸν καὶ πάντες
 ἔστρεψαν τὰ νῶτα, πλὴν τοῦ νέου πρίγκιπος Σκοπίν
 Σούσκη καὶ τοῦ ἥρωος Ἰστόμ-Πάσκοβ, πιστοῦ ἤδη
 τῷ Τσάρῳ. Οὗτοι δὲ, κρατερῶς μαχόμενοι, ἔδωκαν τοῖς
 μικροφύχοις φυγὴν, σώζοντες τοῦλάχιστον τὴν ζωὴν
 αὐτῶν, καὶ ἀπεχώρησαν μαχόμενοι εἰς Βορόβσκον, ὅπου
 ὁ ἀτυχὴς Μοσισλάβσκης καὶ λοιποὶ στρατηγοὶ συνή-
 θροισαν τὰ διασκορπισθέντ' ἀλείψανα τοῦ στρατοῦ, ἀπο-
 βαλόντες τὰ πυροβόλα καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν καὶ τὰ
 ἐπιτήδεια. Ἀλλὰ συνέβη ἔτι χείρων προδοσία· διότι 1500
 στρατιῶται τοῦ Τσάρου, ἐν οἷς 100 περίπου Γερμανοί,
 ἠυτομόλησαν πρὸς τὸν ἐχθρόν. Ὁ δὲ Ἰσμαήλοβ, μα-

Τῇ 1 Μαρτίου

Ἀνδρία τοῦ
 Σκοπίν.

1607. Ὦν τὰ ἐν Καλούγα γενόμενα, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν τοῦ Κοζέλσκου, ἀλλὰ, μὴ ἀποβαλὼν τὰ πυροβόλα, ἐκλείσθη ἐν Μετσόβσκι.

Ἀγγίνοια τοῦ
Βασιλείου ἐν
τῇ δυστυχίᾳ.

Ἡ ἀγγελία αὕτη κατετάραξε τὴν Μόσχαν. Καὶ ἐσάλευε μὲν πάλιν ὁ Σούτσκις ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἀλλ' ἦν ἀσάλευτος τὴν ψυχὴν· διὸ, συγκαλέσας τὸν κλῆρον καὶ τοὺς εὐπατρίδας καὶ τοὺς ἐν τέλει, παρήγγειλεν αὐτοῖς τὰ πρὸς σωτηρίαν, ἐξέδωκεν αὐστηρὰ διατάγματα καὶ ἀπήτησε τὴν παραχρῆμα ἐκπλήρωσιν, ἀπειλήσας τιμωρίαν ὧφειλον δὲ πάντες οἱ στρατεύσιμοι Ῥῶσσοι ὅπως ἐξοπλισθέντες ἔλθωσι πρὸς αὐτὸν, τὰ μοναστήρια πορίσωσι σίτον τῇ πρωτευούσῃ, τυχούσης πολιορκίας, καὶ οἱ μοναχοὶ παρασκευάζωνται εἰς πόλεμον ὑπὲρ πίστεως. Ἄλλὰ καὶ ἠθικὸν ὄπλον μετεχειρίσθησαν, παραδόντων τῶν Ἱεραρχῶν τῷ ἀναθέματι τὸν Βολοτικόβ καὶ τοὺς λοιποὺς πρῶτους ἀρχηγοὺς τῶν κακούργων, ὅπερ ἀπέφευγε μέχρι τοῦδε ὁ Τσάρος, ἐλπίζων τὴν μετάνοιαν αὐτῶν. Ὁ καιρὸς ἦν πολύτιμος, ἀλλ' εὐτυχῶς οἱ ἐπαναστάται ἐβράδυνον ἀναμένοντες τὸν Ἡλείκον, ἐρχόμενον εἰς Τούλαν μετὰ τοῦ Σιαχόβσκη καὶ τῶν ἄλλων στρατηγῶν. Τὴν 21 Μαΐου ὁ Βασίλειος ἐπέβη τοῦ ἵππου καὶ αὐτὸς ἤγε τὸν στρατὸν, ἐγχειρίσας τὴν Μόσχαν τῷ ἀδελφῷ Δημητρίῳ Σούτσκι καὶ τοῖς πρίγκιψιν Ὀδοέβσκη καὶ Τρουβετσκόη, πάντας δὲ τοὺς λοιποὺς εὐπατρίδας καὶ τοὺς ἐν τέλει λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ ὑπὸ τὴν βασιλικὴν σημαίαν, ἥτις πρὸ πολλοῦ ἤδη οὐκ ἐφάνη ἐν τῷ πεδίῳ μετὰ τολαύτης λαμπρότητος. Ἦδη οὐκ ἠσχύνοντο βαίνειν μετὰ παντὸς τοῦ βασιλείου ἐπὶ τὴν συμμορίαν ἀνδρείων κακούργων! Παρὰ τὸ Σερπούχοβον ἠνώθησαν μετὰ τοῦ Βασιλείου ὁ Μετισλάβσκη καὶ ὁ Βοροντίνσκη, ἀμφό-

1607.

τεροι φυγάδες καὶ κατησχυμένοι. Καίπερ δὲ χαίρων ὁ Βασιλείος ἐπὶ τῷ πολυπληθεῖ στρατῷ, ἀλλὰ φοβούμενος τὴν δειλίαν τῶν συναγωνιστῶν, ἐσπούδασε καὶ κατώρθωσεν ὅπως θαρρύνῃ αὐτοὺς διὰ τῆς ἰδίας μεγαλοφυχίας· διότι ἐνώπιον ἑκατοντακισχιλίων στρατιωτῶν, ἀσπασάμενος τὸν Σταυρὸν, ὑπέσχετο μεγαλοφῶως ὅτι ἢ ἐπιστρέφει εἰς Μόσχαν νικητῆς ἢ ἀποθαινεῖται. Οὐδένα δ' ὄρκον ἀπήτησε παρὰ τῶν ἄλλων, φοβούμενος ἴσως μὴ ἐμβάλῃ τοὺς ἀδυνάτους εἰς νέον ἀμάρτημα ἐπιορκίας· ἔδωκε δὲ τὸν ὄρκον ἐπὶ τῇ σταθερᾷ ἀποφάσει ὅτι ἐκπληρώσει αὐτόν. Οὕτως ἐφαίνετο ὅτι ἢ μὲν Ἑρωςσία εὔρε Τσάρον, οὗτος δὲ, ὑπηκόους· διότι πάντες προθύμως ἐπανελάβον τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Βασιλείου, καὶ ἤδη ἐτήρησαν τὸν ὄρκον.

Μαθὼν ὁ Βασιλείος ὅτι ὁ Ἡλείκος μετὰ τοῦ Σιαχόβσκη ἦσαν ἤδη ἐν Τούλα καὶ ὅτι ὁ Βολοτνικόβ ἠνώθη αὐτοῖς, ἀπέστειλε τοὺς πρίγκιπας Ἀνδρέαν Γολίτσιν καὶ Λίκοβ καὶ Προκόπιον Λιαπουνόβ εἰς Κοσίραν. Ὁ δὲ ψευδοβασιλεὺς Πέτρος, ὡς ἀνώτατος ἄρχων τῶν κακούργων, διέταξεν ἐπίσης τὸν Τελιατέβσκη ὅπως καταλάβῃ τὴν πόλιν ταύτην. Οἱ στρατοὶ ἀπήντησαν ἀλλήλοις *τῇ 1 Ἰουνίου.* παρὰ τὸν Βόσμαν καὶ ἤρξατο μάχη κρατερὰ, καθ' ἣν οἱ ἐπαναστάται ἐνίκων· ἀλλ' ὁ Γολίτσιν καὶ Λίκοβ ὤρ- *Δόξα τῶν στρατηγῶν τοῦ Τσάρου.* μησαν εἰς τὴν μάχην κραυγάζοντες, « Οὐ δυνάμεθα φυγεῖν· ἢ θάνατος ἢ νίκη!» καὶ δι' ἰσχυρᾶς καὶ ἀπελπιστικῆς ἐφόδου κατέθραυσαν τὸν ἐχθρόν. Ὅθεν ὁ Τελιατέβσκης ἀνεχώρησεν εἰς Τούλαν, καταλιπὼν τοῖς Μοσχίοις πάσας τὰς σημαίας, τὰ πυροβόλα καὶ τὴν ἀποσκευὴν· οἱ δ' ἐχθροὶ ἐδιώκοντο τριάκοντα βέρστια, καὶ πεντακισχίλιοι ἠχμαλωτίσθησαν. Οἱ ἀνδρειότατοι τῶν κακούργων, οἱ Τέρσκιοι, καὶ Γαίτσκιοι,

1607. τοῦ Τανάιδος καὶ τῆς Οὐκραίνης Κοζάκοι, περὶ τοὺς χι-
λίους ἑπτακοσίους ἀπεμάχοντο ἀπὸ τῶν φραγμῶν, καὶ
οὐ παρεδίδοντο, καίπερ στερούμενοι πυρίτιδος. Ἄλλὰ τέ-
λος τὴν τρίτην ἡμέραν ἔλαβον αὐτοὺς διὰ τῆς βίας καὶ
ἐτιμώρησαν πάντας πλὴν ἑπτὰ, οἵτινες ἄλλοτε ἔσωσαν
πιστοὺς τινὰς εὐγενεῖς ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἡλείκου. Ἐρ-
γον τοῦτο ἀξιέπαινον ἐν καιρῷ ἀδυσωπότητος ἐκδικήσεως!

Περιχαρῆς ὁ Βασίλειος ἐπὶ τῷ λαμπρῷ τούτῳ ἔρ-
γῳ καὶ ἐπὶ τῇ γενναιοφυχίᾳ τῶν ἰδίων στρατηγῶν μάλ-
λον ἢ ἐπὶ τῷ μεγάλῳ ὀλέθρῳ τῶν ἐχθρῶν, νύχαρ-
στησε θερμῶς τῷ Γολίτσιν καὶ Λίκοβ· εἶτα δ' ἀπῆλθεν εἰς
Ἀλέξινον, ὅθεν ἐδίωξε τοὺς ἐχθροὺς, καὶ εἶτα εἰς Τού-
λαν. Ἄλλ' οἱ κακοῦργοι ἐπειράθησαν ἔτι τῆς τύχης τῶν
ὄπλων, καὶ ἑπτὰ βέρστια ἀπὸ τῆς πόλεως παρὰ τὸ πο-
τάμιον Βορονέην ἐμάχοντο πρὸς τὸ σύνταγμα τοῦ
Σκουπίν-Σουίσκη συνασπισθέντες δ' ἐν τῷ δάσει μετα-
ξὺ ἐλῶν, ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐμάχοντο, ἕως τέλος οἱ Μό-
σχοι, προσβαλόντες αὐτοὺς ἐκ τῶν νώτων, συνετάραξαν
καὶ ἐδίωξαν εἰς τὴν πόλιν. Τινὲς δὲ εἰσέδυσαν μετ' αὐ-
τῶν εἰς τὰς ὁδοὺς, ἀλλ' ἐκεῖ ἔπεσον· διότι οἱ στρατηγοὶ
ἄνευ διαταγῆς τοῦ Τσάρου οὐκ ἐτόλμησαν γενικὴν ἔφο-
δαν· ἐπειδὴ ὁ Τσάρος ἠ ἐφείδετο τῶν ἀνδρῶν, ἢ ἐφο-
βεῖτο ἀποτυχίαν, γινώσκων ὅτι ἐν Τούλα ἦσαν ἔτι
πλείονες ἢ εἰκοσακισχίλιοι ἀπεγνωκότες κακοῦργοι.
Οἱ Ῥῶσσοι ἐδύναντο μὲν ἀπομάχεσθαι ἀπὸ τῶν φρου-
ρίων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κρατεῖν αὐτῶν. Πολιορκήσαντες
Πολιορκία τῆς δὲ τὴν Τούλαν, ὁ μὲν πρίγκιψ Ἀνδρέας Γολίτσιν κατέ-
Τούλας. λαβε τὴν ὁδὸν Κοσέρσκου, ὁ δὲ Μοσισλάβσκη, Σκο-
πίν καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ τὴν Κροπιβίνσκου. Ἔστη-
σαν τὸ βαρὺ πυροβολικὸν παρὰ τὸν Οὐπαν, τρία δὲ
βέρστια ἀπὸ τῆς πόλεως ἦσαν αἱ σκηναὶ τοῦ Τσάρου.

1607.

Τῆ 30' Ιουνίου.

Ἡ πολιορκία ἤρξατο τὴν τρίτην Ἰουνίου βραδεῖα καὶ αἱματηρὰ, ὡς ἡ τῆς Καλούγας. Ὁ αὐτὸς Βολοτνικὸβ μετὰ τῆς αὐτῆς τόλμης ἐμάχετο ἐν ταῖς ἐκδρομαῖς· καί περ δὲ καταφρονῶν τοῦ θανάτου, διέμενεν ἀβλαβῆς καὶ ἀκάματος· διότι τρὶς καὶ τετράκις τῆς ἡμέρας προσέβαλλε τοὺς πολιορκοῦντας, οἵτινες ἐνίκων μόνον ὡς πολυπληθεῖς καὶ οὐκ ἐδύναντο καυχᾶσθαι ἐπὶ τῷ πυροβολεῖν, ὡς μακρόθεν καὶ ἀστόχως πυροβολοῦντες. Οἱ Μόσχοι στρατηγοὶ ἐκυρίευσαν τοῦ Δεδιλόβου, Κροπίβνης καὶ Ἐπιφάνης, κωλύσαντες πᾶσαν κοινωνίαν μετὰ τῆς Τούλας· ἤθελε δὲ ὁ Βασίλειος ὅπως διὰ τοῦ λιμοῦ κρατήσῃ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἐν μιᾷ φωλεᾷ συλλάβῃ πάντας τοὺς ἀρχηγούς τῶν κακούργων καὶ καταπαύσῃ οὕτω τὸν δεινὸν ἐμφύλιον πόλεμον. « Ἄλλ' ἡ Ῥωσσία, » λέγει ὁ Χρονογράφος, κατεποντίζετο ὑπὸ τῶν στάσεων, καὶ κύματα ἐπὶ κυμάτων ὄρμων ῥηγνυμένων » δὲ τῶν μὲν, ὑψοῦντο ἕτερα. »

Ὁ ἐπίβουλος Σιαχόβσκης, ἤλπιζεν ἴσως ὅτι διὰ μόνου τοῦ μύθου περὶ τοῦ ἐξορίστου Τσάρου ἐκβαλεῖ τοῦ θρόνου τὸν Βασίλειον καὶ δώσει τῇ Ῥωσσίᾳ νέον ἄλλον ἡγεμόνα, εἴτε νέον τινὰ τυχοδιώκτην, εἴτε τινὰ τῶν ἐπιφανῶν μεγιστάνων· διότι ἴσως, καί περ θρασὺς ὢν, οὐκ ἐτόλμα περιποιήσασθαι ἑαυτῷ τὸ στέμμα. Ἄλλὰ σφαλεῖς τῆς ἐλπίδος, ἴστατο ἤδη ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς ἀβύσσου· διότι καθ' ἐκάστην ἠλαττοῦντο αἱ δυνάμεις καὶ τὰ πρὸς πόλεμον καὶ ὁ ζήλος τῶν ἐν Τούλα ἐπαναστατῶν, οἵτινες ἠρώτων, « Ποῦ ὁ ἀνὴρ, ὑπὲρ οὗ » ἀποθήσκομεν; Ποῦ ὁ Δημήτριος; » Ὁ Σιαχόβσκης καὶ Βολοτνικὸβ ὤμνουν, ὁ μὲν ὅτι ὁ Τσάρος ἐστὶν ἐν Λιθουανίᾳ, ὁ δὲ ὅτι εἶδεν αὐτὸν ἐκεῖ ἰδίως ὀφθαλμοῖς· ἀμφοτέροι δ' ἔγραφον πρὸς τοὺς ἐν Γαλιχίᾳ οἰκείους

1607, καὶ φίλους τοῦ Μνίσεκ, ἀπαιτοῦντες παρ' αὐτῶν Δημήτριόν τινα ἢ στρατὸν, παραχωροῦντες μάλιστα τὴν Ῥωσσίαν τοῖς Πολωνοῖς οὕτως· « Ἀπὸ τῶν μεθορίων » μέχρι τῆς Μόσχας πάντα ἡμέτερά εἰσιν· ἔλθετε καὶ » λάβετε· ἀπαλλάξατε ἡμᾶς μόνον τοῦ Σουίσκη. » Μετ' ἐπιστολῶν δὲ καὶ ὁδηγῶν ἀπέστειλαν εἰς Λιθουανίαν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Κοζάκων τοῦ Βορυσθένους Ἰωάννην Μαρτίνοβ-Ζαρούτσκη, τολμηρὸν καὶ δόλιον· ἀλλ' οὗτος, καί τοι κατῶρθωσεν ἵνα διέλθῃ τὸ Μοσχιακὸν στρατόπεδον, ἔμεινεν ἐν Σταροδοῦβω, ἐνθα διήγεν ἀσφαλῶς καὶ διήγειρε τὸ μῖσος κατὰ τοῦ Βασιλείου. Ἀπέστειλαν δὲ καὶ ἕτερον, ὅστις οὐδένα Δημήτριον εὔρεν ἐν Σενδομίρω, ἀλλ' ἠνάγκασε τοὺς οἰκείους τοῦ Μνίσεκ ὅπως εὔρωσιν αὐτόν. Καὶ δὴ εὔρον τυχοδιώκτην τινα ἐξ Οὐκραίνης, ἱερόπαιδα Ματθαῖον Βερέβκη, ὡς βεβαιοῦσιν οἱ χρονογράφοι, ἢ Ἰουδαῖον, ὡς ἀναφέρεται ἐν τοῖς τότε ἀρχείοις τοῦ κράτους. Ὁ ψευδοβασιλεὺς οὗτος διέφερε τοῦ ἄλλου κατὰ τε μορφήν καὶ τρόπους· ἦν ἀγροῖκος, θηριώδης καὶ ἐπ' ἄκρον πλεονέκτης· μόνον δὲ, ὡς ὁ Ὀτρέπιεβ, ἦν θρασύς καὶ ὀπωσοῦν δόλιος· ἐγίνωσκε καλῶς δύο γλώσσας, τὴν Ῥωσσικὴν καὶ Πολωνικὴν, πρὸς τούτοις δὲ, τὴν ἀγίαν Γραφήν καὶ τὴν Ἀκολουθίαν· ἐνόει, ὡς ἀλλοδαπὸς τις ἱστορικὸς λέγει, τὴν Ἑβραϊκὴν, ἀνεγίνωσκε τὸ Ταλμουδ καὶ τὰ βιβλία τῶν Ῥαββίνων ἐν μέσῳ καὶ αὐτῶν τῶν κινδύνων, καὶ ἐπήρετο ἐπὶ σοφία καὶ προορατικῶ. Ὁ μεγιστὰν Μεχοβέτσκης, ὁ φίλος τοῦ πρώτου ἀπατεῶνος, ἐγένετο ὁδηγὸς καὶ διδάσκαλος καὶ τοῦ δευτέρου, ἐντυπώσας τῇ μνήμῃ αὐτοῦ πάντα τὰ τοῦ Ψευδοδητρίου καὶ ἀποκαλύψας πολλὰ ἀπόκρυφα ὅπως ἐκπλήξῃ τοὺς περιέργους· ἐγένετο δὲ καὶ ἀρχηγὸς αὐτοῦ καὶ προσεκάλεσε συστρα-

Ἐμφάνισις
νέου Ψευδο-
δημητρίου.

τιώτας, ὡς ποτε ὁ στρατηγὸς τοῦ Σενδομίρου, ὅπως ἀποδῶ τῷ φυγάδι βασιλεῖ τὴν βασιλείαν. Καὶ ὀλίγους μὲν εὗρεν εὐπίστους, ἀλλὰ πολλοὺς φιλοδόξους καὶ φιλοκερδεῖς. Διό, λέγει ὁ Πολωνὸς ἱστορικὸς, « Οὐκ ἤ-
 » ρώτων εἰ ὁ ἀληθὴς Δημήτριος ἢ ἀπατεῶν τις ἐκάλει
 » αὐτοὺς, ἤρκει μόνον ὅτι ὁ Σουίσκης ἐκάθητο ἐπὶ
 » τοῦ ὑπὸ τοῦ αἵματος τῶν Πολωνῶν καθημαγμένου
 » θρόνου. Ὁ Λιβονικὸς πόλεμος ἔληξεν· ἡ δὲ νεολαία,
 » ἀθυμοῦσα ἐπὶ τῇ ἀργίᾳ, ὤργα εἰς πόλεμον μὴ ἀνα-
 » μένουσα πρόσταγμα τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἐν τέλει·
 » διότι ἤθελε καὶ ἡδύνατο ἐνεργεῖν αὐτογνωμόνως, »
 ἀλλὰ βεβαίως κρύφα, συναινοῦντος τοῦ Σιγισμούνδου
 καὶ τῶν μεγιστάνων τοῦ συμβουλίου. Οἱ πλοῦσοι ἐχο-
 ρήγουν χρήματα τοῖς πτωχοῖς πρὸς ἔργον, ἀποθλέπον
 εἰς τὴν διαρπαγὴν ὀλοκλήρου βασιλείου· ἀνεπέτασαν
 τὰς σημαίας καὶ ὑπ' αὐτὰς ἠθροίσθη στρατός· ἄγγελοι
 δὲ ἀλληλοδιαδόχως ἀνήγγελλον τοῖς κατοίκοις τοῦ Σε-
 βέρσκου ὅτι ἔρχεται ταχέως ὁ Δημήτριος.

Τέλος τῇ 1 Αὐγούστου ἐφάνησαν ἐν Σταροδούβω
 δύο ἄνδρες, ὧν ὁ μὲν ἀπεκάλει ἑαυτὸν εὐπατρίδην Ἀν-
 δρέαν Ναγόην, ὁ δὲ, Ἀλέξιον Ῥουκὶν, Μόσχιον γραμ-
 ματέα. Ἐλεγον δὲ ὅτι ὁ Δημήτριος, ἐγγὺς ὧν μετὰ
 τοῦ στρατοῦ, παρήγγειλεν αὐτοῖς ὅπως προπορευόμε-
 νοι μάθωσιν, εἰ ἠγάπων ἔτι οἱ πολῖται τὸν νόμιμον αὐ-
 τῶν Τσάρων καὶ εἰ ἐτοίμως εἶχον ὑπηρετεῖν αὐτῷ. Ὁ
 δὲ λαὸς ὁμοφώνως ἀνεβόησε « Ποῦ ἐστὶν ἐκεῖνος; Ποῦ
 » ὁ ἡμέτερος πατήρ; Πάντες πορευόμεθα πρὸς αὐτὸν
 » καὶ τὴν κεφαλὴν τίθεμεν ὑπὲρ αὐτοῦ. » Ἐν τ α ὕ θ ἄ
 ἔ σ τ ι ν, ἀπεκρίνατο ὁ Ῥουκὶν, καὶ ἐσιώπησεν, ὡσεὶ
 φοβούμενος. Μάτην οἱ πολῖται ἀπήτουν παρ' αὐτοῦ
 διασάφειν, ἕως τέλους, ἀποβαλόντες τὴν ὑπομονήν,

1607. συνέλαβον αὐτὸν καὶ ἐσχόπουν βασανίσαι. Τότε ἀνήγγειλεν αὐτοῖς ὅτι ὁ Ἄνδρέας Ναγός ἐστὶν ὁ Δημήτριος. Οὐδεὶς ἐδίστασε, καὶ πάντες ὤρμησαν ὅπως καταφιλήσωσι τοὺς πόδας αὐτοῦ κραυγάζοντες, « Δόξα τῷ Θεῷ! εὐρέθη ὁ θησαυρὸς τῶν ψυχῶν ἡμῶν! » Ἐκρουσαν τοὺς κώδωνας, ἔψαλον δοξολογίας καὶ ἐτίμησαν τὸν ψευδοβασιλέα, ὃν ἀπέστειλεν ὁ Μεχθοπέτσκης, παρασκευαζόμενος ἀκολουθῆσαι αὐτῷ μετὰ στρατοῦ· ἀπέστειλε δ' αὐτὸν μετὰ τινος συνεταίρου ἄοπλον, συνεννοηθεὶς ἴσως μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ Σταροδοῦβου ὅπως ἀποδείξῃ τοῖς Πολωνοῖς ὅτι δύνανται θαρρῆναι τοῖς Ῥώσσοις διὰ τὸν ὑπὲρ τοῦ Δημητρίου πόλεμον. Τὸ Πουτίθλον, τὸ Τσερνίγοβον καὶ τὸ Νοβογόροδον-Σεβέρσκον, μόλις μαθόντα τὴν ἔλευσιν τοῦ Ψευδοδημητρίου καὶ μὴπω βλέποντα τὰς σημαίας τῶν Πολωνῶν, ἔσπευσαν ὅπως ἀποδείξωσι ζῆλον καὶ παρέξωσι στρατόν. Ἦδη ἡ πλάνη οὐδόλως ἐδικαίου τὸ κακούργημα· διότι πολλοὶ τῶν τοῦ Σεβέρσκου ἐγίνωσκον τὸν πρῶτον ψευδοβασιλέα· διὸ ἐγίνωσκον καὶ τὴν ἀπάτην, βλέποντες ἕτερον ἄγνωστον αὐτοῖς· ἀλλ' ἀνεκέρυττον αὐτὸν βασιλέα ἀληθῆ ὑπὸ τοῦ μίσους πρὸς τὸν Σουίτσκην καὶ τῆς πρὸς τὴν στάσιν κλίσεως. Οὕτως ὁ ἀρχηγὸς Ζαρούτσκης, ὁ ἄλλοτε φίλος τοῦ ψευδοβασιλέως, προσέπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἐκ Σταροδοῦβου ἀπατεῶνος, ὑποσχόμενος ὅτι ὑπηρετήσῃ αὐτῷ μετὰ τοῦ προτέρου ζήλου, ἀναισχύντως ἀπαραριθμῶν τοὺς κινδύνους καὶ τὰς μάχας, ἐν αἷς ἀμφοτέρω ἀπὸ τῶν δὴθεν διέπρεψαν. Ἄλλ' ἦσαν καὶ εὐπιστοὶ ἔχοντες καρδίαν θερμὴν καὶ κρίσιν ἀσθενῆ καὶ γενναίαν ψυχὴν· καὶ τοιοῦτος ἦν υἱὸς τις εὐπατρίδου ἐκ Σταροδοῦβου. Οὗτος ἐνεχείρισεν ἐπιστολὴν τῶν πόλεων τοῦ Σεβέρσκου τῷ Τσάρῳ ἐν τῷ

παρὰ τῆ Τούλα στρατοπέδῳ, ἐν ἧ συνεβούλευον οἱ ἐπαστάται τὸν Σουίσκην ὅπως παραχωρήσῃ τὸν θρόνον τῷ Δημητρίῳ, ἀπειλοῦντες αὐτῷ τιμωρίαν. Ἐτόλμησε δὲ εἰπεῖν τῷ Βασιλείῳ τὰ αὐτὰ, ἀποκαλῶν αὐτὸν οὐχὶ Τσάρον, ἀλλὰ μοχθηρὸν προδότην· ὑπέμεινε βασάνους καυχώμενος ἐπὶ πίστει πρὸς τὸν Δημήτριον, καὶ ἐκάη ἐγκαρτερῶν θαυμασίως καὶ μὴ ἀποδεικνύων τὸν ἐλάχιστον φόβον.

Ὁ Βασίλειος, μαθὼν περὶ τοῦ νέου τούτου ψευδοβασιλέως καὶ τῶν νέων κινήματων τῶν ἐπαναστατῶν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ, ἐπεμψε στρατηγοὺς τοὺς πρίγκιπας Μασάλσκη καὶ Σέιτοβεῖς τὰ μεθόρια αὐτῆς. Καὶ ὁ μὲν ἐστρατοπέδευσε παρὰ τῷ Καζόλσκῳ, ὁ δὲ κατέλαβε τὸ Λίχβινον, Βέλεβον καὶ Βόλχοβον, ἐνθα ταχέως ἤκουσαν ὅτι ὁ Μεχობέτσκης ἦν ἤδη ἐν Σταροδούβῳ μετὰ ἰσχυρῶν Λιθουανικῶν ταγμάτων· ὅτι ὁ Ζαρούτσκης προσεκάλεσε χιλιάδας τινὰς Κοζάκων καὶ ἤνωσεν αὐτοὺς μετὰ τοῦ ὄχλου τοῦ Σεβέρσκου, καὶ ὅτι ὁ Ψευδοδημήτριος ἐκστρατεύει εἰς Τούλαν. Οἱ στρατηγοὶ τοῦ Τσάρου, μὴ δυναθέντες σῶσαι τὸ Βριάνσκον, παρέδωκαν αὐτὸ τῷ πυρὶ, ὅτε οἱ κάτοικοι ἐξῆλθον μετ' ἄρτου καὶ ἄλατος εἰς ἀπάντησιν τοῦ Ψευδοδημητρίου. . . . Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον εἰς τῶν Πολωνῶν φίλων αὐτοῦ, Νικόλαος Ἀρλέσκης, πλήρης ζήλου πρὸς αὐτὸν καὶ ἐλπίδος πρὸς κατάκτησιν τῆς Ῥωσσίας, ἔγραψε τοῖς οἰκείοις ἐν Λιθουανίᾳ τὴν περιεργὸν ταύτην ἐπιστολήν· « Ὁ Τσάρος Δημήτριος καὶ πάντες οἱ ἡμέτεροι εὐγενεῖς ἤρωες ὑγιαίνουσιν. Ἐλάβομεν τὸ Βριάνσκον, τὸ ἐμπρησθὲν ὑπὸ τῶν τοῦ Σουίσκη, οἵτινες ἐξήγαγον ἐκεῖθεν πάντας τοὺς θησαυροὺς καὶ ἔφυγον τοσοῦτον δρομαίως, ὥστε οὐκ ἠδυνήθημεν καταλα-

1607. » βεῖν αὐτούς. Ὁ Δημήτριος νῦν ἐστὶν ἐν Καρατσέβω,
 » ἀναμένων μεγάλην βοήθειαν ἐκ Λιθουανίας. Μετ' αὐ-
 » τοῦ εἰσι πεντακισχίλιοι ἡμέτεροι, ἀλλ' οἱ πολλοὶ κα-
 » κῶς ὠπλισμένοι. Προσκαλέσατε πάντας τοὺς γεν-
 » ναίους καὶ ἐλκύσατε αὐτοὺς διὰ τῆς δόξης καὶ
 » τοῦ μισθοῦ τοῦ Τσάρου. Διαθρυλλεῖται παρ' ὑμῖν
 » ὅτι ὁ Δημήτριος οὗτός ἐστιν ἀπατεῶν, ἀλλὰ μὴ πι-
 » στεύετε· καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἐδίσταζον, ἀλλ' ἰδὼν αὐτὸν
 » οὐδόλως διστάζω. Ἐστὶ θεοσεβῆς, ἠηγάλιος, νοή-
 » μων καὶ εὐαίσθητος· ἀγαπᾷ τὰ πολεμικὰ, ἀγαπᾷ
 » τοὺς ἡμετέρους, συμπαθεῖ καὶ τοῖς ἀποστάταις καὶ
 » ἀφήσει τοὺς αἰχμαλώτους ἐλευθέρους, ὅπως ὑπῆρε-
 » τήσωσιν ἢ αὐτῷ ἢ τῷ Σουΐσκη· ἀλλ' εἰσὶ τινες κα-
 » κοῦργοι, οὓς φοβεῖται ὁ Δημήτριος, καὶ οὐδέποτε
 » καθεύδει ἐπὶ τῆς βασιλικῆς κλίνης, ὅπου φρουρεῖται
 » κατ' ἐπιφάνειαν μόνον· διότι καταλείπων Ῥώσσόν τινα
 » ἐκεῖ, ἀπέρχεται νυκτὸς πρὸς τὸν ἀρχηγὸν ἢ πρὸς
 » ἐμὲ καὶ ἐπανέρχεται οἴκαδε τὴν πρωΐαν. Πολλάκις
 » παρίσταται μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἄγνωστος, ὅπως
 » ἀκούη τῶν λεγομένων καὶ γινώσκει πάντα· γινώσκων
 » μάλιστα καὶ τὸ μέλλον, λέγει ὅτι ἄρξει τρία μόνον
 » ἔτη, ὅτι στερηθήσεται τοῦ θρόνου ἐξ ἐπιβουλῆς, ἀλλ'
 » ὅτι πάλιν βασιλεύσει καὶ αὐξήσει τὸ κράτος. Ἄνευ
 » δὲ νέου ἰσχυροῦ στρατοῦ ἐκ Πολωνίας οὐ σπεύδει
 » εἰς Μόσχαν, καὶ εἰ ἐλάμβανεν αἰχμάλωτον καὶ αὐτὸν
 » τὸν Σουΐσκη, ὅστις ἔντρομος ἔλυσε τὴν πολιορ-
 » κίαν τῆς Τούλας. Πάντες φεύγουσιν ἐξ αὐτοῦ πρὸς
 » τὸν Δημήτριον . . . » Ἄλλ' ὁ ψευδοβασιλεὺς,
 ἐκλιπὼν τὸ Βόλχοβον, Βέλεθον καὶ Καζόνσκον, καὶ
 νικήσας τὸν Μασάλσκη παρὰ τῷ Μαστσόβσκῳ, ἔμαθε
 κατὰ τὴν εἰς Τούλαν πορείαν, ὅτι ἐν Τούλα εὐφη-

μαίται τὸ ὄνομα οὐχὶ τοῦ Δημητρίου, ἀλλὰ τοῦ Βασιλείου. 1607.

Οἱ ἐπαναστάται ἐμάχοντο ἐκεῖ καρτερικῶς μέχρι τέλους τοῦ θέρους, εἰ καὶ ἐσπάνιζον τῶν ἐπιτηδείων· μόνον δὲ ἐπινόημα στρατιώτου ἐγένετο αἷτιον τῆς ἀλώσεως ἄνευ αἱματοχυσίας. Καὶ δὴ ὁ ἐκ Μουρόμου Σουμινκρόφοβ, υἱὸς εὐπατρίδου, προέτεινε τῷ Βασιλείῳ τὴν κατάκλυσιν τῆς πόλεως, ἐγγυώμενος τὴν ἐπιτυχίαν διὰ τῆς ἰδίας ζωῆς. Ὅθεν ἀρξάμενοι τοῦ ἔργου, συνήθροισαν μυλοθροῦς, διέταξαν στρατιώτας ὅπως κομίζωσι χοῦν παρὰ τὸν Ὅκκαν κάτω τῆς πόλεως καὶ ἔφραξαν τὸν ποταμὸν διὰ ξυλίνου φράγματος. Οὕτω τὸ ὕδωρ ὑψωθὲν κατέκλυσε τὸ χαράκωμα, τὰς ὁδοὺς καὶ τοὺς οἴκους, ὥστε οἱ πολιορκούμενοι ἐπλεον ἐπὶ πλοιαρίων ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν· μόνον δὲ αἱ ὑψηλαὶ θέσεις ἐφαίνοντο ὡς νῆσοι. Αἱ μάχαι καὶ ἐκδρομαὶ ἐκόπασαν· ὁ τρόμος ἐκ τοῦ κατακλισμοῦ καὶ τοῦ λιμοῦ κατήνασε τοὺς ἐπαναστάτας, οἵτινες καθ' ἐκάστην προσήρχοντο εἰς τὸ στρατόπεδον, αἰτούμενοι συγγνώμην καὶ τυχχάναντες αὐτῆς ἄνευ ἐξαιρέσεως. Μόνον οἱ πρῶτοι τῶν κακούργων ἐνεκαρτέρουν ἐπὶ μικρὸν, ἀλλὰ τέλος καὶ ὁ Τελιατέβσκης, Σιαχόβσκης καὶ αὐτὸς ὁ ἄκαμπτος Βολοτνικόβ ἀνήγγειλαν τῷ Βασιλείῳ ὅτι ἐτοίμως ἔχουσι παραδοῦναι τὴν Τούλαν καὶ τὸν αὐτοχειροτόνητον Πέτρον, εἰ διὰ βασιλικοῦ λόγου ὑπισχνούντο αὐτοῖς συγχώρησιν· ἄλλως ἀποθανοῦνται μαχόμενοι, καὶ προτιμήσουσι κατασπαράσσειν ἀλλήλους ἢ παραδοθῆναι. Ὁ Βασίλειος, γινώσκων ἤδη ὅτι ὁ νέος Ψευδοδημήτριος ἦν ἐγγύς, ὑπέσχετο συγχώρησιν· καὶ τῇ 10 Ὀκτωβρίου ὁ εὐπατρίδης Κολιτσόβ, εἰσελθὼν εἰς Τούλαν μετὰ τῶν Μοσχίων στρατιωτῶν, ἔλαβε τὸν

*Ἄλωσις τῆς
Τούλας.*

1607. μοχθηρότατον κακούργον Ἡλείκον. Ὁ δὲ Βολοτινικόβ, παραστὰς τῷ στρατοπέδῳ καθωπλισμένος, ἀπέβη τοῦ ἵππου, ἐλκύσας δὲ τὸ ξίφος, ἐπέθηκεν ἐπὶ τοῦ τραχήλου καὶ πεσὼν πρηνῆς εἶπε τῷ Βασιλείῳ· « Ἐτέλεσα τὴν » ὑπόσχεσίν μου· ὑπηρέτησα πιστῶς τῷ ἀποκαλοῦντι » ἑαυτὸν Δημήτριον ἐν Σενδομίρῳ· ἀγνοῶ εἴ ἐστιν ἀ- » πατεῶν, ἢ ἀληθῆς βασιλεύς· ἀλλὰ προὔδωκέ με. » Ἦδη ὑποχειρίός εἰμι· ἰδοὺ τὸ ξίφος, ἐὰν θέλῃς τὴν » κεφαλὴν μου· ἐὰν δὲ ἀφῆς μοι τὴν ζωὴν, ἀποθανοῦ- » μαι παρὰ σοὶ προθυμότερον πάντων τῶν πιστῶν δού- » λων σου. » Ἐμαντεύσατο, φαίνεται, τὴν ἰδίαν τύχην· διότι τὸ ἐλεεῖν τοιούτους κακούργους ἐστὶ παρανομία. Ἄλλ' ὁ Βασίλειος, ἐπειδὴ ὑπέσχετο, οὐκ ἤθελε διαβ- ρήδην παραβῆναι τὸν λόγον· διὸ τὸν μὲν Βολοτινικόβ, Σιαχόβσκην καὶ λοιποὺς ἀρχηγοὺς τῆς στάσεως ἀπέ- στειλε μετὰ τοῦ δεσμώτου Ἡλείκου εἰς Μόσχαν, τὸν δὲ πρίγκιπα Τελιατέβσκην, ἐπιφανέστατον τῷ γένει, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα πάντων ἑνοχον, χάριν τιμῆς πρὸς τοὺς συγγενεῖς οὔτε τῆς ἐλευθερίας, οὔτε τοῦ ἀξιώματος ἐστέρησε πρὸς αἴσχος τοῦ ἀξιώματος καὶ σκάνδαλόν τινων ὅπερ ἐστὶν ἀδυναμία ἀναιδῆς ἐπιβλαβεστέρα τῆς σκληρότητος!

Ἄλλ' ἡ κοινὴ χαρὰ τὰ πάντα ἐκάλυπτε· διότι τὴν ἄλωσιν τῆς Τούλας ἐώρτασεν ὡς τὴν κατάκτησιν τοῦ βασιλείου τῆς Καζάνης, ἢ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Σμολέν- σκου. Θέλων δὲ ὁ Τσάρος ὅπως ἡ χαρὰ αὕτη τοῦ ἀπει- ρηκότος στρατοῦ ἢ μείζων, παρέσχεν αὐτῷ ἀνάπαυσιν, καὶ ἀπέλυσε τοὺς εὐγενεῖς καὶ παῖδας τῶν εὐπατριδῶν εἰς τὰ ἴδια, μαθὼν ὅτι ὁ Ψευδοδημήτριος, περίφοβος ἐκ τῆς τύχης τοῦ Ψευδοπέτρου, ἀνεχώρησεν εἰς Τρουπ- τσέβσκον. Παρὰ τὴν πεῖραν δὲ καταφρονῶν ὁ Βασίλειος

τοῦ νέου κακούργου τῆς Ῥωσσίας, καὶ μὴ σπεύσας εἰς καταστροφὴν αὐτοῦ, ἀπέστειλε μόνον ἐλαφρὰ ἀποσπάσματα εἰς Βριάνσκον, τὸ δὲ ἱππικὸν τῶν Τσερεμίσων καὶ Τατάρων εἰς τὴν χώραν τοῦ Σεβέρσκου πρὸς διαρπαγὴν καὶ τιμωρίαν τῶν ἐνόχων κατοίκων. Ἄλλ' οὐδ' ἀνέμεινε τὴν ἄλωσιν τῆς Καλούγας, ὅπου διῆγον ἔτι οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Βολοτνικόβ μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Σκοτνίσκη, καὶ μόνον ὀλιγάριθμον στρατὸν καταλιπὼν εἰς πολιορκίαν, ἐπληθῆθε τὴν 21 Ὀκτωβρίου εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἔνθα ὁ μὲν λαὸς ὑπήντησεν αὐτῷ ὡς νικητῆ, αὐτὸς δὲ εἰσῆλθε μεγαλοπρεπέστατα, προπεμπόμενος ὑπὸ δισχιλίων λαμπροστολίστων ἱππέων καὶ ἐπὶ πολυτελοῦς δίφρου, ὑπὸ λευκῶν ἵππων ἐλκυομένου· μετὰ κατανύξεως δὲ ἤκουσε τοῦ λόγου τοῦ Πατριάρχου, εἶδε τὸν ζῆλον τοῦ λαοῦ καὶ ἐφαίνετο εὐτυχής! Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐδοξολόγουν τὸν Θεὸν ἐν τοῖς ναοῖς διὰ τὴν πρὸς τὴν Ῥωσσίαν χάριν, καὶ ἐπὶ πέντε ἡμέρας προσήχετο ὁ Βασίλειος ἐν τῇ Λαύρα τοῦ Ἁγίου Σεργίου καὶ ἀπετέλεσε τὴν ἐκκλησιαστικὴν πανήγυριν διὰ τοῦ ἔργου τῆς δικαιοσύνης. Καὶ δὴ ὁ μὲν κακούργος Ἡλείκος ἀπηγχονίσθη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Σερπουχόβου παρὰ τῇ μονῇ τοῦ Δανιήλ· ὁ δὲ Βολοτνικόβ, ὁ ἀρχηγὸς Θεόδωρος Ναγόβιας καὶ οἱ ἐπισημότατοι τῶν ἐπαναστατῶν ἀπήχθησαν εἰς Καργόπολιν καὶ κρύφα κατεποντίσθησαν· ὁ δὲ Σιαχόβσκη ἐξωρίσθη εἰς τὴν λίμνην Κουβένσκη, οἱ δὲ Γερμανοὶ, περὶ τοὺς πεντήκοντα δύο, καὶ μετ' αὐτῶν ὁ ἰατρός Φίδλερος, εἰς Σιθέριαν. Πάντες δὲ οἱ λοιποὶ αἰχμάλωτοι ἀπελύθησαν ἀτιμώρητοι. Ἄλλ' ἡ Καλούγα καὶ τὸ Κοζέλσκον ἠναντιοῦντο ἔτι· πᾶσα δὲ ἡ μεσημβρινὴ Ῥωσσία, ἀπὸ τοῦ Δέσνα μέχρι τοῦ Ῥᾶ, πλην ὀλίγων πό-

1607. λεων, εἶχε βασιλέα τὸν Ψευδοδημήτριον. Οὗτος δ' ὁ κακοῦργος ἀνέμενε τὸν καιρὸν καὶ νέας δυνάμεις ὅπως προβῆ εἰς τὰ πρόσω, ἐν ᾧ ἡ Μόσχα, κεκμηκυῖα, ἀπῆλαυσεν ἡσυχίας μετὰ τρομερὰν καταγιγίδα καὶ προκειμένης τρόμερωτέρας. Οἱ Ῥῶσσοι, δακιμάσαντες τὴν σύνεσιν, τὴν σταθερότητα καὶ ἀνδρίαν τοῦ Τσαρῶ, ἐνόμιζον ὅτι τὸ πρότιστον ἔργον ἐξετελέσθη· διὸ ἤθελον ἐπὶ τινὰ καιρὸν ἀνάπαυσιν, ἐλπίζοντες εὐχερῆ ἐπιτυχίαν εἰς τὸ ἐπίλοιπον ἔργον.

Οὕτως ἐφρόνει καὶ ὁ Βασίλειος, ὅστις, διατελῶν ἀκαταπαύστως ἐν μερίμναις καὶ ταραχαῖς, καὶ σκεπτόμενος μόνον περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ βασιλείου καὶ ἑαυτοῦ ἐκ τοῦ ὀλέθρου, ἐμνήσθη τέλος καὶ τῆς ἰδίας εὐτυχίας καὶ τῆς νύμφης· διότι, στερηθεὶς ὑπὸ σκληρᾶς πολιτικῆς τῆς χαρᾶς συζύγου καὶ πατρὸς ἐν τῇ ἀκμαίᾳ ἡλικίᾳ, ἔσπευσεν ὅπως ἀπολαύσῃ αὐτῆς ἐν προβεβηκυῖα. Διὸ καὶ ἔγημε τὴν Μαρίαν, θυγατέρα τοῦ ἐκ Κροστόβ πρίγκιπος Πέτρου Γουϊνόσοβ. Κατὰ τινὰ χρονογράφον ὁ γάμος οὗτος ἀπέβη ὀλέθριος· διότι ὁ Βασίλειος, διψῶν ἔρωτος, ἀγνώστου τέως αὐτῶ, ἐπέδωκεν ἑαυτὸν τῇ θυμηδίᾳ, ταῖς ἡδοναῖς, τῇ πολυτελείᾳ καὶ ὀκνηρίᾳ, καὶ ἤρξατο ἀμεριμνῶν περὶ τῶν πολιτικῶν καὶ πολεμικῶν ἔργων καὶ ὑπνώττων ἐν μέσῳ τῶν κινδύνων· ἐψύχρανε δὲ διὰ τῆς ἰδίας βραθυμίας τὸν ζῆλον τῶν κρατίστων συμβούλων, στρατηγῶν καὶ στρατιωτῶν ἐν μοναρχίᾳ, ἐν ἧ τὸ πᾶν ζῆ καὶ κινεῖται ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ μετ' αὐτοῦ γρηγορεῖ ἢ ὑπνώττει. Ἀλλ' ἄρα συμφωνεῖ τοιαύτη μαγεία τοῦ ἔρωτος πρὸς τὰ φυσικὰ πλεονεκτήματα ἀνδρός, ὅστις ἐν τοῖς δεινοῖς τῶν στάσεων καὶ ταραχῶν ἐπὶ ὅλα δύο ἔτη ἐπελάθετο τῆς προσφιλοῦς νύμφης; Ὅποῖος δὲ ἔρως ἡδύ-

Γάμος τοῦ Βασιλείου.

1608.

Τῆ 17^ῃ Ἰαννουαρίου.

νατο ἔχειν τοσαύτην δύναμιν ἀπέναντι τοσοῦτων δει- 1608.
νῶν;

Τοῦλάχιστον μέχρι τοῦ χρόνου τούτου ὁ Βασίλειος ἐγρηγόρει οὐ μόνον πρὸς καταστροφὴν τῶν ἐπαναστα-
τῶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ θαυμαστῆς ἀταραξίας, μόλις ἀ-
παλλάξας αὐτῶν τὴν Μόσχαν, ἡσχολεῖτο καὶ περὶ τὴν
διάταξιν τοῦ βασιλείου ὡσεὶ ἐν εἰρήνῃ τυγχάνων. Καὶ
δὴ τὸν Μάρτιον τοῦ 1607, συμβουλευθεὶς μετὰ τοῦ
Πατριάρχου καὶ τοῦ κλήρου καὶ τῆς συγκλήτου, ἐξέ-
δωκεν ἐγκύκλιον περὶ τῶν ἑραπετῶν γεωργῶν, προ-
τάξας ὅπως ἀποδοθῶσι τοῖς κυρίοις, οἷς προσῆκον
τὸ 1593, τουτέστιν ἐκύρωσε τὸν θεσμόν τοῦ Θεοδώ-
ρου, εἰπὼν ὅτι ἐστὶν ἔργον τοῦ Γοδουνῶβ μὴ ἐγκριθέν
ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων εὐπατριδῶν, καὶ ὅτι παρήγαγε κατ'
ἀρχὰς πολλὰ κακὰ, ἄγνωστα ἐπὶ τοῦ Ἰωάννου, ὅτε οἱ
γεωργοὶ ἀκωλύτως μετέβαινον ἀπὸ χώρας εἰς χώραν.
Παρηγγέλλετο πρὸς τούτοις ὅτι ὁ δεχόμενος ἀλλοτρίους
γεωργοὺς ὀφείλει ἀποτίνειν τῷ ταμίᾳ δέκα ρούβλια
πρόστιμον ἀντὶ ἑνός, τοῖς δὲ κυρίοις αὐτῶν, τρία ἀνά
πᾶν ἔτος· ὅτι ὁ συνεργός, πλὴν τοῦ προστίμου, μα-
στιγοῦται· ὅτι ὁ ἀνὴρ δραπέτιδος καθίσταται δούλος
τοῦ κυρίου αὐτῆς· ὅτι ὁ κύριος, ἐὰν μὴ νυμφεύσῃ τὸν
δούλον μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας, τὴν δὲ
δούλην μέχρι τοῦ δεκάτου ὀγδόου, ὀφείλει ἀπολύσαι
αὐτοὺς ἐλευθέρους, καὶ οὐδὲν δικαίωμα ἔχει κατηγο-
ρεῖν αὐτῶν δραπέτευσιν ἐν δικαστηρίῳ, μάλιστα δὲ
καὶ τυχοῦσης κλοπῆς. Ὁ νόμος οὗτος ἦν συνετός καὶ
λυσιτελής πρὸς τε αὔξησιν τῶν ἀνθρώπων καὶ πρὸς
καθαρότητα τῶν ἡθῶν!

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ Βασίλειος διέταξεν ὅπως
μεθερμηνευθῇ ἐκ τῆς Γερμανικῆς καὶ Λατινικῆς γλῶσ-
σσου *Διατάξεις
ερασιωτικάι.*

(Καραμζ. Τόμ. 12.)

1608. σης κανονισμός στρατιωτικός, ὅπως, ὡς ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ λέγεται, « γινώσκωσιν οἱ Ῥώσσοι πάσας τὰς » νέας στρατιωτικὰς τέχνας, ἐφ' αἷς ἐπαίρεται ἡ » Ἰταλία, Γαλλία, Ἰσπανία, Αὐστρία, Ὀλλανδία, Ἄγ- » γλία καὶ Λιθουανία, καὶ δύνωνται ἀνθίστασθαι τῇ » ἰσχύϊ δι' ἰσχύος καὶ τῇ τέχνῃ διὰ τέχνης, μάλιστα » καθ' ὃν χρόνον ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἐπέδωκεν ἐν τῇ » ἐπιστήμῃ τῇ ἀναγκαίᾳ πρὸς εὐημερίαν καὶ δόξαν » τῶν βασιλείων, ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ νικᾶν τοὺς ἐχ- » θροὺς καὶ τηρεῖν τὴν ἀκεραιότητα τῆς ἰδίας χώρας. » Οὐδὲν δὲ παρελείπετο ἐν τῷ περιέργῳ τούτῳ βιβλίῳ· διότι ὑπῆρχον κανόνες πρὸς μὀρφωσιν καὶ διαίρεσιν τοῦ στρατοῦ, πρὸς παράταξιν, ἐκστρατείαν, στρατοπεδείαν, ἀποσκευὴν, κίνησιν τοῦ πεζικοῦ καὶ ἰππικοῦ, πυροβολισμόν ἐκ τηλεβόλων καὶ πυροβόλων, πολιορκίαν καὶ ἔφοδον σαφῶς καὶ ἀκριβῶς. Ἄλλ' οὐδὲ οἱ ἠθικοὶ τρόποι παρελείφθησαν ὥστε ἕκαστος στρατηγὸς ὠφείλε, προκειμένης μάχης, ὅπως θαρρῦνῃ τοὺς στρατιώτας φαιδρὸς, ἀνομιμνήσκων αὐτοῖς τὴν τε παρίδα καὶ τὸν ὄρκον, καὶ λέγων· « Προπορεύσομαι... αἶρε- » τώτερον ἀποθανεῖν καλῶς ἢ ζῆν αἰσχροῶς, » καὶ μετὰ τούτων ἐγχειρίσῃ ἑαυτὸν τῷ Θεῷ.

Καὶ τοι δὲ εὐχρέσται τῷ λαῷ ὁ Βασίλειος, ἀποδεικνύων ἀγάπην πρὸς τὰ ἀρχαῖα τῶν Ῥώσσων ἔθιμα, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐδίωκε τοὺς ἀλλοδαπούς· καὶ ἀπεδείκνυε μὲν τούτοις τὴν εὐνοίαν, δι' ἣν ἠτιῶντο τὸν Ψευδοδημήτριον καὶ αὐτὸν τὸν Γοδουνοβ, ἀλλ' οὔτε παρεδίω αὐτοὺς τῷ λαῷ πρὸς ὕβριν. Καὶ ἀπεδίωξε μὲν τοὺς σωματοφυλακὰς τοῦ Ψευδοδημητρίου καὶ τέσσαρας ἰατροὺς Γερμανοὺς, πλὴν τοῦ Βάσμερ, τοῦ ἀρίστου αὐτῶν, διὰ τὰς πρὸς τοὺς Πολωνοὺς σχέσεις, ἀλλ' ἐ-

σπούδαζεν ὅπως δι' εὐεργεσιῶν ἔχη παρ' ἑαυτῷ πάν- 1608.
τας τοὺς τιμίους Γερμανοὺς, στρατιώτας, λογίους,
καλλιτέχνας καὶ τεχνίτας, ἀγαπῶν τὴν πρόοδον καὶ
γινώσκων ὅτι οὗτοί εἰσιν ἀναγκαῖοι τῇ Ῥωσσίᾳ. Ἐνὶ
λόγῳ εἶχε ζῆλον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ χρόνον ὅπως κατα-
στῆ ἀναμορφωτῆς τῆς πατρίδος . . . Καὶ κατὰ ποῖον
αἰῶνα! καὶ ἐπὶ τίνων δεινῶν περιστάσεων!

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

Φυγή τῶν στρατηγῶν ἐκ Καλούγας. — Ἐπισχέται ὁ ψευδοβασιλεύς. — Ἐνδοξον ἔργον. — Ἐγκύκλιος τοῦ Ψευδοδημητρίου. — Πρότασις τῶν Σουηδῶν. — Νίκη τοῦ Λισόβσκη. — Νίκη τοῦ ψευδοβασιλέως. — Τρόμος ἐν Μόσχᾳ. — Προδοσία τῶν στρατηγῶν. — Ὁ ψευδοβασιλεύς ἐν Τουσίμφ. — Ἀνακοχὴ μετὰ τῆς Λιθουανίας. — Δολιότης τῶν Πολωνῶν. — Νίκη τοῦ Σαπίεγα. — Ἡ Μαρίνα καὶ ὁ Μνίσεκ παρὰ τῷ ψευδοβασιλεῖ. — Ὁ Σκοπὶν ἀπεστέλλεται εἰς Σουηθίαν. — Δραπέτευσις πρὸς τὸν ψευδοβασιλέα. — Διαφθορὰ ἐν Μόσχᾳ. — Ἐνδοξος πολιορκία τῆς Λαύρας. — Προδοσία τῶν πόλεων. — Δεινὴ κατάστασις τῆς Ῥωσσίας. — Τουσίνον. — Συνθήκαι τοῦ ψευδοβασιλέως πρὸς τὸν Μνίσεκ. — Ἡ Πολωνία κηρύττει πόλεμον τῇ Ῥωσσίᾳ. — Κίνδυνος τῆς Ῥωσσίας καὶ μεταβολὴ ἐπὶ τὸ κρείττον.

1607—1609.

1607—1608. Ὅτε ἡ Μόσχᾳ ἐπανηγύριζε τὸν γάμον τοῦ Βασιλείου, ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἀνεφλέγετο πάλιν.

Τῆς Καλούγας ἐγκαρτερούσης ἔτι, ἀπεστάλη πρὸς τοὺς κατοίκους αὐτῆς ὁ συγχωρηθεὶς ἐπαναστάτης ἀρχηγὸς Βεζούπτσεβ ὅπως πείσῃ αὐτοὺς εἰς ὑποταγὴν· ἀλλ' ἔλαβεν ἀπάντησιν· « Οὐδένα ἕτερον Τσάρον ἔχομεν ἢ τὸν Δημήτριον, ὃν ἀναμένομεν καὶ ταχέως ὀφόμεθα ». Ἴσως δὲ ἦν γνωστὴ αὐτοῖς ἡ ἐμφάνισις τοῦ δευτέρου Ψευδοδημητρίου. Ὁ δὲ Βασίλειος, φειδόμενος τοῦ ἰδίου στρατοῦ, προέτεινεν ἀσυνέτως τετρακισχιλίους τοῦ Γανάιδος ἐπαναστάταις, οἵτινες ἐν τῇ παρὰ τῇ Μόσχᾳ μάχῃ παρεδόθησαν, ὅπως ἐξαλείψωσι τὸ ἑαυτῶν

ἔγκλημα διὰ τῆς ἀλώσεως τῆς Καλούγας· οὗτοι δὲ 1607.
οὐ μόνον παρεδέχθησαν, ἀλλὰ καὶ ἀπέδειξαν μέγαν
ζῆλον, ὁμόσαντες ὅτι ἀποδείξουσι θαυμασίαν ἀνδρίαν.
Ἄλλ' ἐλθόντες εἰς τὸ παρὰ τῇ Καλούγα στρατόπε-
δον, ἐπανέστησαν μετ' ὀλίγον καὶ οὗτοι, ὥστε οἱ περί-
φοβοι στρατηγοὶ ἔφυγον εἰς Μόσχαν. Καὶ οἱ μὲν τῶν
ἐπαναστατῶν εἰσῆλθον εἰς Καλούγαν, οἱ δὲ ἀπῆλθον
πρὸς τὸν ψευδοβασιλέα.

Φυγή τῶν στρα-
τηγῶν ἐκ Κα-
λούγας.

Ὁ ἀναιδῆς οὗτος ἀπατεῶν ἐπὶ μικρὸν διέμεινεν ἀπρα-
κτῶν. Τάγματα δ' ἄλλεπάλληλα προσήρχοντο πρὸς
αὐτὸν ἐκ Λιθουανίας, πεζοὶ τε καὶ ἵππεῖς μετὰ στρα-
τηγῶν ἐπιφανῶν, ἐν οἷς ὁ τοῦ Μοζίρσκου στρατηγὸς
Ἰωσήφ Βουζίλος, οἱ μεγιστᾶνες Τισκέβιτς, καὶ ὁ Λι-
σόβσκη, ὁ φεύγων τὴν πατρίδα διὰ κακούργημα, γεν-
ναῖος τὴν ψυχὴν καὶ ἄρπαξ. Μαθῶν δ' ὁ Ψευδοδημή-
τριος ὅτι ὁ Βασίλειος διέλυσε τὸν πρώτιστον στρατὸν,
ἐστράτευσε παραχρῆμα κατὰ συμβουλὴν τοῦ Λισόβσκη
ἐκ τοῦ Τρουβτσέσκου μεθ' ἑπτακισχιλίων Πολωνῶν
καὶ ὀκτακισχιλίων Κοζάκων καὶ ὀλίγων Ῥώσσων. Οἱ
στρατηγοὶ τοῦ Τσάρου, πρίγκιψ Μιχαὴλ Κασὶν καὶ
Ῥζέβσκης ὠχυρώθησαν ἐν Βριάνσκη, ὁ δὲ ψευδοβα-
σιλεὺς ἐπολιόρησεν αὐτὸ, ἀλλ' ἀπέτυχε τῆς ἀλώσεως
διὰ τὴν ἀνδρίαν τῶν ὑπερασπιστῶν, οἵτινες ὑπέμενον τὸν
λιμὸν, ἔτρωγον τοὺς ἵππους καὶ στερούμενοι ὕδατος
ἐλάμβανον αὐτὸ ἀντὶ αἵματος, καθ' ἑκάστην ἐξορμῶν-
τες καὶ μαχόμενοι. Ὁ στρατὸς τοῦ Ψευδοδημητρίου
ἤξανε, προσερχομένων νέων Ταναϊδικῶν Κοζάκων.
Οὗτοι δὲ παρέστησαν αὐτῷ ἄγνωστόν τινα τυχοδιώ-
κτην ὡς βασιλόπαιδα Θεόδωρον, ὡς δεύτερον δῆθεν
υἱὸν τῆς Εἰρήνης· ἀλλ' ὁ Ψευδοδημήτριος οὐκ ἐπέγνω
αὐτὸν ἀνεψιὸν καὶ προσέταξε τὸν θάνατον αὐτοῦ. Τῆς

Ἐνισχύεται ὁ
ψευδοβασιλεὺς

1607. πολιορκίας δὲ διαρκούσης, ὁ Βασιλεὺς προπαρεσκευάσθη δεόντως. Καὶ δὴ ὁ μὲν πρίγκιψ Ἰωάννης Κουράκιν ἐκ τῆς πρωτευούσης καὶ ὁ πρίγκιψ Λίτβινοβ ἐκ τοῦ Μεσσοβόσκου ἀπήλθον πρὸς σωτηρίαν τοῦ Βριάνσκου. Πρῶτος δὲ ὁ Λίτβινοβ ἐλθὼν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Βέσσα, εἶδε τὴν πόλιν ταύτην καὶ τὸ στρατόπεδον τοῦ Ψευδοδημητρίου ἐπὶ τῆς ἐτέρας ὄχθης, ἀλλ' οὐκ ἐδύνατο μεταβῆναι ἐκεῖσε, διότι ὁ ποταμὸς ἐκαλύπτετο ὑπὸ πάγων. Καὶ οἱ πολιορκούμενοι ἰδόντες αὐτὸν, ἐκραύγαζον τοῖς Μοσχοῖσι ἀδελφοῖσι « Σώσατε ἡμᾶς! Οὐδὲ τεμάχιον ἄρτου ἐστὶν ἡμῖν! » καὶ μετὰ δακρύων ἔτεινον αὐτοῖς τὰς χεῖρας. Ἡ ἡμέρα αὕτη (15 Δεκεμβρίου 1607) ἐστὶν ἀξιομνημόνευτος ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἱστορίᾳ. Ὁ Λίτβινοβ ἐρρίφθη εἰς τὸν ποταμὸν ἔφιππος καὶ κατόπιν αὐτοῦ πάντες, κραυγάζοντες « Ἄμεινον ἀποθανεῖν ἢ προδοῦναι τοὺς οἰκείους. Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός! » Ἐνήχοντο ἀπωθύνοντες τοὺς πάγους ὑπὸ τὸ πῦρ τοῦ ἐχθροῦ, ἐκπλαγέντος ὑπὸ τῆς τόλμης ταύτης, καὶ ἀποβάντες εἰς τὴν ὄχθην ἐμάχοντο. Ὁ Κασίμ καὶ Ῥζέβσκης ἐξήλθον τοῦ φρουρίου, ὁ δὲ ἐχθρὸς οὐδόλως ὑπέμεινεν, ἀλλὰ θορυβηθεὶς ὑπεχώρησεν. Ἡ δὲ νίκη ἐτελέσθη, ὅτε ἦλθεν ὁ Κουράκιν, ὅστις, ἰδὼν μόνον τὴν ἀνδρίαν τῶν Ῥώσσων, ἐδόξασε τὸν Θεόν· ἀλλ' αὐτὸς ὡς ἀρχηγὸς οὐδόλως διέπρεψεν, ἐπόρισε δὲ μόνον τῇ πόλει τὰ ἐπιτήδεια, καὶ ὀχυρωθεὶς ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δέσσα ἔδωκε καιρὸν τῷ ἐχθρῷ ὅπως ἀναλάβῃ. Ὁ ποταμὸς ἐπάγη, ὁ δὲ Ψευδοδημητριος, ἐνώσας τὰς δυνάμεις, ὥρμησε πρὸς τὸν Κουράκιν. Ἐκατέρωθεν ἐμάχοντο ἀνδρείως καὶ πολλάκις ἄνευ τινὸς ἀποτελέσματος· καὶ ὁ στρατὸς τοῦ Τσάρου, ἐκλιπὼν τὸ Βριάνσκον, κατέλαβε τὸ Καράτσοβον. Ὁ ψευδοβασιλεὺς, μὴ

Ἐνθαξὸν ἔργον.

ἐλπίζων τὴν ἄλωσιν μηδεμιᾶς τῶν πόλεων τούτων, προὔχώρησε καὶ εἰσῆλθεν εἰρηνικῶς εἰς Ὀρέλον, ὅθεν ἔγραψε τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ψευδῆ πενθερόν, στρατηγὸν τοῦ Σενδομίρου. « Ἡμεῖς ὁ Δημήτριος Ἰωάννου, ἐλέω Θεοῦ Τσάρου πάσης Ῥωσσίας, μέγας ἡγεμὼν τῆς Μόσχας, τοῦ Δημητρόβου, . . . καὶ λοιπῶν πολλῶν χωρῶν καὶ τῶν Ταταρικῶν σκηνωμάτων, κυριάρχης δὲ καὶ κληρονόμος τῶν ὑποτελούντων τῇ Μοσχίᾳ βασιλείᾳ . . . τῷ ἡμετέρῳ ἀγαπητῷ πατρί! Αἱ βουλαὶ τοῦ Ὑψίστου ἀνεξιχνίαστοι πᾶν ὅ,τι γίνεται ἐν τῷ κόσμῳ ἀνεκαθὲν ἐστὶ προρισμένον παρὰ τοῦ Θεοῦ, οὔ ἡ φοβερά κρίσις ἐτελέσθη καὶ ἐπὶ ἐμοί! Ἴσως διὰ τὰς ἀμαρτίας τῶν προγόνων ἢ διὰ τὰς ἐμὰς διωχθεῖς τῆς πατρίδος καὶ πλανώμενος ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ὑπέμεινα μυρία δεινὰ καὶ θλίψεις! Ἄλλ' ὁ εὐσπλαγγνος Θεὸς, ἐπιλαθόμενος τῶν παραπτωμάτων μου, ἔσωσέ με, ἀποδίδωσί μοι τὸ βασίλειον, τιμωρεῖ τοὺς κακούργους, κλίνει τὰς καρδίας τῶν Ῥώσσιων καὶ ἄλλων πρὸς ἡμᾶς, ὥστε ἐλπίζομεν ταχεῖαν τὴν σωτηρίαν ἡμῶν καὶ πάντων τῶν ἡμετέρων φίλων πρὸς ἀπερίγραπτον χαρὰν τοῦ ὑμετέρου υἱοῦ. Δόξα τῷ Θεῷ! ἔστω ὑμῖν ἐπίσης γνωστὸν ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς Σιγισμουῦνδος, ὁ ἡμέτερος φίλος, καὶ ἅπαντα ἡ δημοκρατία συνεργουσί μοι μετὰ ζήλου πρὸς ἀνάκτησιν τῆς κληρονομικῆς βασιλείας. » Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη οὐ περιῆλθε πιθανῶς εἰς χεῖρας τοῦ ἐν Ἰαροσλάβῳ καθειργμένου Μνίσεκ, ἀλλὰ βεβαίως καὶ οὐκ ἐγγράφη χάριν αὐτοῦ, ἀλλὰ χάριν ἐκεῖνων, οἵτινες ἠδύναντο πιστεῦεῖν ἔτι τῇ ἀπάτῃ.

Ὁ ψευδοβασιλεὺς διεχείμασεν ἐν Ὀρέλῳ ἡσύχως

Ἐγκύκλιος τοῦ
Ψευδοδημη-
τρίου.

1608.

αἰξῶν τοὺς ὑπηκόους διὰ χαρίτων καὶ βίας· καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Σιαχόβσκη καὶ Βολοτνικόβ διήγειρε τοὺς χωρικοὺς καὶ ἐκήρυττεν ἐλευθέρους ἐκείνους, ὧν οἱ κύριοι ὑπηρετοῦν τῷ Τσάρῳ· ἀνεδείκνυεν ἀξιοματικούς τοὺς ὑπηρέτας, ἐδωρεῖτο χώρας τοῖς πιστοῖς τῶν περὶ αὐτόν, Ῥώσσοις τε καὶ ἄλλοις. Ἐκεῖ προσήλθον αὐτῷ οἱ πρίγκιπες Ῥοζένσκη καὶ Ἀδάμ Βισνεβέτσκη, ἄγοντες περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας ἰππέων. Ὁ πρῶτος, φιλόδοξος ὢν, ἀγέρωχος καὶ ἀχαλίνωτος, ἐρίζων πρὸς τὸν Μεχοβέτσκη, ἀπέκτεινεν ἰδίᾳ χειρὶ αὐτόν, τὸν φίλον καὶ διδάσκαλον τοῦ Ψευδοδημητρίου, καὶ κατέλαβε τὴν θέσιν αὐτοῦ γενόμενος ἀρχηγὸς τοῦ τυχοδιώκτου, οὗ κατεφρόνουσιν αὐτὸς τε καὶ πάντες οἱ νοήμονες Πολωνοί.

Ἄλλ' ὁ Βασίλειος οὐκέτι κατεφρόνει τοῦ κακούργου. Καίτοι δὲ μὴ καταλείπων τὴν νέαν γυναῖκα καὶ τὴν πρωτεύουσαν, ἐνεχείρισε τὸν στρατὸν τῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ Δημητρίῳ καὶ τοῖς πρίγκιψι Βασιλείῳ Γολίτσιν, Αἰκόβ, Βολχόνσκη καὶ Ναγόη, καὶ διέταξε τὸν Κουράκιν καὶ τὸ Ταταρικὸν ἰππικόν, τὸ ἐκ Τούλας εἰς τὴν χώραν τοῦ Σεβέρσκου ἀποστάλῃν, ὅπως ἐνωθῶσιν αὐτοῖς, καὶ εἰ μὴ ἦν, ἀλλ' ἐφαίνετο τοῦλάχιστον πεπεισμένος ὅτι ἡ νόμιμος ἀρχὴ καταβλάττει τὴν εὐαγγελίαν, καίπερ ταλαν-
 τευομένων τῶν Ῥώσσων. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὁ ἀξιοματικὸς τῆς Σουηδίας Πετρέος, διατρίβων ἐν Μόσχα, ἀπεδείκνυε τῷ Βασιλείῳ ὅτι ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ψευδοδημητρίου ἐστὶν ἔργον τοῦ Σιγισμούνδου καὶ τοῦ Πάπα, προτιθεμένων τὴν κατάκτησιν τῆς Ῥωσσίας, καὶ προὔτεινεν ἐξ ὀνόματος Καρόλου τοῦ Θ' συμμαχίαν καὶ ἐπιμαχίαν· ἀλλ' ὁ Βασίλειος, ὡς καὶ ὁ Γοδουνόβ, εἶπεν ὅτι μόνῃς τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ χρῆζει, οὐδενὸς δὲ ἐτέρου. Δυ-

Πρότασις τῶν
 Σουηδῶν.

στυχῶς ὁμῶς μετ' ὀλίγον μετέβαλεν ἐξ ἀνάγκης γνώμην. 1608.

Ὁ ἀρχηγὸς Δημήτριος Σούισκης διέπρεπε μόνον ἐπὶ μεγαλαυχία καὶ ἀλαζωνία, ἀλλ' οὔτε ἀγάπης, οὔτε τιμῆς ἀπῆλαυε παρὰ τῷ στρατῷ· καὶ οὔτε πολεμικὸς ἦν, οὔτε ὄξυς ἐν τοῖς συμβουλίαις καὶ τῇ ἐκλογῇ τῶν ἀνδρῶν· εἶχε δὲ μόνον ζῆλον πρὸς μεγάλα ἀξιώματα καὶ ἀδυναμίαν πρὸς τοὺς δολίους κόλακας. Διὸ ἴσως παρέλαβεν οὐχὶ τὸν νέον ἥρωα Σκοπὶν Σούισκην, ἀλλὰ τὸν πρίγκιπα Γολίτσιν, τὸν ὀνομαστὸν ἐπὶ προδοσίαις. Ὁ στρατὸς τῆς Μόσχας ἐστρατοπέδευεν ἐν Βολχόβῳ καὶ διὰ τὴν χιόνα τὴν πολλὴν οὐδὲν ἔπραξε μέχρι τοῦ ἔαρος, δούς καιρὸν τῷ ἐχθρῷ ὅπως ἐνισχυθῆ. Ὁ δὲ Σούισκης καὶ οἱ συναγωνισταὶ αὐτοῦ, καταπονηθέντες ὑπὸ τῆς χειμερινῆς ἐκστρατείας, ἀνεπαύοντο μετὰ 70 χιλιάδων στρατιωτῶν, αἱ δὲ συμμορίαι τοῦ Ψευδοδημητρίου, μήτε παγετοὺς, μήτε χιόνας φοβούμενοι, πανταχοῦ διεσπείροντο, ἐκράτουν πόλεων, ἐδήουν χώρας καὶ ἐπλησίαζον εἰς τὴν Μόσχαν. Οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Ρεζάνης, πρίγκιψ Χοβάνσκης καὶ ὁ σύμβουλος Λιαπουνόβ, ἐπεχείρησαν ὅπως ἐκδιώξωσι τοὺς ἐπαναστάτας ἐκ τοῦ Πρόνσκου, κυριεύσαντες δὲ τῶν ἐκτὸς ὀχυρωμάτων, εἰσέβαλον εἰς τὴν πόλιν· καὶ ὁ μὲν Λιαπουνόβ ἔλαβε βαρεῖαν πληγὴν, ὁ δὲ Χοβάνσκης ὑπεχώρησε, μετὰ τινὰς ἡμέρας ὑπὸ τὰ τεῖχη τοῦ Ζαραϊσκού, ἐνίκησε κατὰ κράτος αὐτὸν ὁ μεγιστὰν Δισόβσκης, ὅστις κατέλιπεν ἐκεῖ μνημεῖον ^{Νίκη τοῦ Δισόβσκη.} τῆς νίκης εἰσέτι σωζόμενον, ὅπερ ἐστὶν ὑψηλὸν χῶμα ἐπὶ τῶν τάφων τῶν πεσόντων Ῥώσων. Ὁ Τσάρος ὤφειλεν ὅπως ὑπερασπίσῃ τὴν Μόσχαν διὰ νέου στρατοῦ· διὸ ἔγραψε τῷ Δημητρίῳ μὴ βραδύνειν, ἀλλ' ἐνεργεῖν. ^{τῇ 13 Ἀπριλίου.} Καὶ ὁ Σούισκης τέλος ἐξεστράτευσεν, δέκα δὲ βέρστια μακρὰν τοῦ Βολχόβου ὑπήντησε τῷ ψευδοδασιλεῖ.

1608. Πρῶτος ἤρξατο τοῦ ἔργου ὁ Βασίλειος Γολίτσιν καὶ πρῶτος ἔφυγε, συνταραχθέντος καὶ τοῦ μεγάλου στρατοῦ· ἀλλ' ἡ ἐφεδρεία, ἀγομένη ὑπὸ τοῦ Κουράκιν, ἔστησε τὴν ὄρμην τοῦ ἐχθροῦ διὰ τολμηρᾶς ἐπιθέσεως. Ἐπιμακρὸν δὲ μαχόμενοι διελύθησαν ἄνευ νίκης. Ἐπεσον δ' ἐνδόξως πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν, Μοσχίων τε καὶ Γερμανῶν, ὧν ὁ ἀρχηγὸς Λάμσοδορβ ὑπέσχετο κρύφα τῷ Ψευδοδημητρίῳ ὅτι αὐτομολήσει πρὸς αὐτὸν μετὰ πάντων τῶν περὶ αὐτὸν, ἀλλὰ μεθύων ἐπελάθετο τῆς ὑποσχέσεως καὶ οὐδόλως ἐκώλυσεν αὐτοὺς τοῦ διαπρέφαι ἐν τῇ μάχῃ. Τὴν ἐπιούσαν ἀνενεώθη ἡ μάχη, ὃ δὲ Σουτσκης, ὁ λίαν προφυλακτικὸς ἢ δειλὸς, διατάξας ὅπως πρὸ καιροῦ σώσῃσι τὸ βαρὺ πυροβολικὸν εἰς Βόλχοβον, προεμήνυσε κακὸν τέλος τῆς μάχης τῷ στρατῷ. Ἐκ τούτου δ' ὠφελήθη ὁ Ψευδοδημητήριος· διότι μαθὼν

Νίκη τοῦ Ψευδοβασιλέως.

τούτο παρὰ κατασκόπου, υἱοῦ τοῦ εὐπατρίδου Λιχαρέβ, διὰ κρατερᾶς ἐφόδου κατέθραυσε τὰς τάξεις τῶν Μοσχίων. Πάντες ἔφευγον πλὴν τῶν Γερμανῶν· ὃ δὲ ἀρχηγὸς αὐτῶν Λάμσοδορβ, μὴ μεθύων ἤδη, προὔτεινεν αὐτοῖς ὅπως ἐνωθῶσιν ἀδελφικῶς μετὰ τῶν Πολωνῶν· ἀλλὰ πολλοὶ εἰπόντες, ὅτι « Αἱ ἡμέτεραι γυναῖκες καὶ » τὰ τέκνα ἐν Μόσχα, » ἔφυγον μετὰ τῶν Ῥώσων· ἔμειναν δὲ διακρῆσιοι μόνον, ἀναμένοντες ἐκ τοῦ Ψευδοδημητρίου τιμᾶς· ἀλλὰ κατεσφάγησαν ὑπὸ τῶν Κοζάκων· διότι ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Ῥοζίνσκης διέταξε τὸν θάνατον αὐτῶν ὡς ἀπατεῶνων καὶ διὰ τὸ αἶμα τῶν Πολωνῶν τῶν ὑπ' αὐτῶν τὴν προτεραιάν σφαγέντων. Ἡ προδοσία αὕτη τῶν Γερμανῶν ἦν ἄγνωστος τῷ Βασίλειῳ· διὸ οὗτος ἐβράβευσε τὰς χήρας καὶ ὄρφανὰ αὐτῶν, νομίζων ὅτι ὁ Λάμσοδορβ μετὰ τῶν γενναίων ἀγωνιστῶν ἔπεσεν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν δεινῇ σφαγῇ.

1608.

Οἱ στρατηγοὶ τοῦ Τσάρου καὶ ὁ στρατὸς ἔφυγον εἰς Μόσχαν, τινὲς δὲ μετὰ τοῦ πρίγκιπος Σέιτοβ ἔμειναν ἐν Βολχόβω, ἄλλοι δ' ἀπῆλθον εἰς αὐτὸν. Τὸ δὲ Βολχόβον, ἔνθα ἦσαν πεντακισχίλιοι στρατιῶται, παρεδόθη τῷ Ψευδοδημητρίῳ· πάντες δ' οὗτοι, ὁμόσαντες αὐτῷ πίστιν, συνεστράτευσαν αὐτῷ εἰς Καλούγαν, ἀλλ' ὑπὸ τὸν Σέιτοβ. Ἡ Μόσχα ἦν περίφοβος· διότι οἱ φυγάδες, ἀπολογομένοι ὑπὲρ ἑαυτῶν, ἤρξανον τὰς δυνάμεις τοῦ ψευδοβασιλέως, τὸν ἀριθμὸν τῶν Πολωνῶν, τῶν Κοζάκων καὶ τῶν ἐπαναστατῶν Ῥώσσιων· ἐβεβαίουν μάλιστα ὅτι ὁ δεύτερος οὗτος Ψευδοδημητρίος ἐστὶν ὁ αὐτὸς τῷ πρώτῳ καὶ ὅτι ἔγνωσαν αὐτὸν ἐν τῇ μάχῃ ἐκ τῆς ἀνδρίας μᾶλλον, ἢ ἐκ τοῦ προσώπου. Ὁ ὄχλος ἤρξατο ἤδη αἰτιώμενος τοὺς εὐπατρίδας διὰ τὴν πρὸς τὸν ἀναζήσαντα ψευδοβασιλέα προδοσίαν καὶ ἐνόμιζεν ὅτι ἐν κειρῷ κινδύνου ὀφείλει παραδοῦναι αὐτούς· ἀλλὰ τινες ἐφοβοῦντο μὴ αὐτὸς, ἅτε μάγος, ἴδῃ ἐπ' αὐτῶν τὸ τῶν κατασπαραχθέντων ὑπ' αὐτῶν Πολωνῶν ἢ τὸ ἴδιον αἷμα! Ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον οἱ ἀξιοὶ Ῥῶσσοι καὶ πολλοὶ εὐπατρίδαι καὶ παῖδες τῶν εὐπατριδῶν, ἐκλιπόντες τοὺς ἰδίους οἴκους, ἔσπευσαν ἐκ τῶν παρακειμένων πόλεων εἰς τὴν πρωτεύουσαν πρὸς ἄμυναν τοῦ κινδυνεύοντος Τσάρου. Ἐφάνησαν δὲ καὶ οἱ ψευδεῖς ἐπαναστάται τοῦ Βολχόβου, ἦτοι ὁ πρίγκιψ Σέιτοβ μετὰ τῶν πεντακισχιλίων· διότι οὗτοι, βεβαιωθέντες ὅτι ὁ ψευδοβασιλεὺς ἐστὶν οὐτιδανὸς κακοῦργος, κατέλιπον αὐτὸν καὶ ἀνεχώρησαν ἐκ τῶν ὄχθων τοῦ Ὀκκα εἰς Μόσχαν, προφασιζόμενοι στιγμιαῖον φόβον καὶ τὴν δουλείαν. Ὁ Βασίλειος συνήγειρε νέον στρατὸν καὶ ἐπέστησεν ἀρχηγόν, δυστυχῶς βραδέως, τὸν ἐνδοξον πρίγκιπα Σκοπὴν καὶ τὸν εὐπατρίδην Ἰωάννην Ῥωμανόβ.

Τρόμος ἐν
Μόσχῃ.

1608. Ὁ στρατὸς οὗτος ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὸν Νιεσνάνην, μεταξὺ τῆς Μόσχας καὶ Καλούγας, ὅπου, ἀναμένων τὸν ἐχθρὸν, παρεσκευάζετο εἰς μάχην· ἀλλὰ παρ' ὀλίγον ἐγένοντο θύμα βδελυρᾶς συνωμοσίας· διότι οἱ πρῶτοι συναγωνιστὰι τοῦ Σκοπὶν καὶ Ῥωμανόβ, ἀγνῶν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἐστεροῦντο τῆς γενναίας αὐτῶν ψυχῆς. Καὶ δὴ οἱ στρατηγοὶ καὶ πρίγκιπες Ἰωάννης Κατιρέβ, Ἰούριος Τρουβετσκόης καὶ Τροεκοῦροβ, νομίζοντες ὅτι ἤγγικεν ὁ ὄλεθρος τῶν Σουΐσκη, ὡς ἄλλοτε τῶν Γοδουνόβ, καὶ ὅτι κρεϊττόν ἐστιν ἵνα ἐπισπεύδοντες αὐτὸν τύχῃσι τῆς εὐμενείας τοῦ τυχοδιώκτου, ὡς ἐπραξεν ὁ Βασμάνοβ, ἢ ἀποθάνωσι μετὰ τοῦ ἀτυχοῦς Τσάρου, ἤρξαντο ἐνεργοῦντες προδοσίαν παρὰ τοῖς εὐπατρίδαις καὶ τοῖς περὶ αὐτοῦς. Ἄλλ' ἀνακαλυφθείσης ταύτης, ὁ Βασίλειος διέταξεν ὅπως συλλάβωσιν αὐτοῦς, ἀπαγάγωσιν εἰς Μόσχαν καὶ βασανίσωσιν· ὅτε δὲ ἐξηλέγχθησαν, κατέγνω αὐτῶν μόνον ἐξορίαν, τιμῶν τὴν ἡγεμονικὴν καταγωγὴν αὐτῶν. Καὶ τὸν μὲν Κατιρέβ ἐπέμπεν εἰς Σιβηρίαν, τὸν δὲ Τρουβετσκόην, εἰς Τότμανον, τὸν δὲ Τροεκοῦροβ εἰς Κάτω Νοβογόροδον. Ἄλλὰ τοὺς ἤττον ἐπιφανεῖς καὶ ὑπευθύνους ἐτιμώρησεν, ὡς τὸν Ζελιαβόβσκη καὶ Νέβτεβ. Ταραχθεὶς δ' ὑπὸ τοῦ συμβεβηκότος τούτου καὶ τῆς ἀγγελίας ὅτι ὁ ψευδοβασιλεὺς, παρερχόμενος τὸ στρατόπεδον, πλησιάζει εἰς Μόσχαν δι' ἄλλης ὁδοῦ, διέταξε καὶ ὁ Βασίλειος, ὅπως καὶ οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ ἔλθωσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν πρὸς ἄμυναν αὐτῆς.

ἌΚΑΔΗΜΙΑ
 Ὁ ψευδοβασι-
 λεὺς ἐν Τον-
 σίνφ.

Τῇ 1 Ἰουνίου ὁ Ψευδοδημήτριος μετὰ τῶν ἰδίων Πολωνῶν καὶ Ῥώσων ἐστρατοπέδευσε δώδεκα βέρστια μακρὰν τῆς πρωτεύουσας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Βολόχο-Λάμσκου, ἐν τῇ κώμῃ Τουσίνφ, νομίζων ὅτι διὰ

μόνης τῆς ἐμφανίσεως ταράξει τὴν Μόσχαν καὶ κα-
 θαιρέσει τὸν βασιλέα. Ἐγγραφε δὲ καὶ ἐγκυκλίους πρὸς
 τοὺς κατοίκους, ἀλλὰ μάτην ἀνέμενεν ἀπάντησιν· διότι
 ὁ πιστὸς τῷ Τσάρῳ στρατὸς ἐκώλυε τὴν πρὸς τὴν πόλιν
 συγκοινωνίαν· καὶ ἐγένοντο μὲν αἱματηροὶ ἀκροβολισμοί,
 ἀλλ' οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἔσχον. Λέγεται δὲ, ὅτι ὁ πρίγκιψ
 Ῥοζένσκης ἐβουλεύετο τὴν ἐξ ἐφόδου ἀλωσιν τῆς
 Μόσχας, ἀλλ' ὅτι ὁ Ψευδοδημήτριος εἶπεν αὐτῷ, Εἰ
 ἐκπορθήσετε τὴν πρωτεύουσαν, ποῦ βα-
 σιλεύσω ἐγώ; Εἰ ἐμπρήσετε τὸ ταμεῖόν
 μου, τίνι ἀνταμείψω ὑμᾶς; « Ἄλλ' οὗτος ὁ πρὸς
 » τὴν Μόσχαν οἶκτος ἀπώλεσεν αὐτόν, γράφει ἱστο-
 » ρικὸς ἀλλοδαπὸς, ὅστις ἠγάπα μᾶλλον τὸν κακουρ-
 » γον ἢ τὴν Ῥωσσίαν. Ὁ ψευδοβασιλεὺς ἐφείδετο
 » μᾶλλον τῆς πρωτευούσης ἢ τοῦ βασιλείου, ὅπερ παρε-
 » δόθη ὑπ' αὐτοῦ θῦμα τοῖς Πολωνοῖς καὶ λησταῖς. Ἐπὶ
 » τῆς τέφρας τῆς Μόσχας ταχέως ἀνεγείρετο νέα, ἀλλ'
 » αὕτη μὲν ἐσώθη, ἡ δὲ Ῥωσσία ἐγένετο τέφρα. » Ἄλλ'
 ὁ ψευδοβασιλεὺς, ἔχων πεντεκαίδεκα χιλιάδας Πολω-
 γῶν καὶ Κοζάκων, πενήτηντα ἢ ἐξήκοντα χιλιάδας
 Ῥώσσω ἐπαναστατῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κακῶς
 ὠπλισμένων, ἐδύνατο ἄρα κρατῆσαι τῆς Μόσχας, τοῦ
 εὐρυχώρου φρουρίου, ὅπου, πλὴν τῶν κατοίκων, ἦσαν
 περὶ τὰς ὀγδοήκοντα χιλιάδας ἀγαθῶν στρατιωτῶν
 ὀπίσθεν ἰσχυρῶν τειχῶν καὶ ἀναριθμῆτων τηλεβόλων;
 Ὁ Ψευδοδημήτριος, ἐλπίζων μᾶλλον ἐπὶ τῇ προδοσίᾳ
 ἢ ἐπὶ τοῖς ἰδίαις δυνάμεσιν, ἤθελεν ὅπως διακόψη τὴν
 πρὸς τὰς ἀρκτώας πόλεις συγκοινωνίαν τῆς Μόσχας·
 διὸ καὶ μετέστησε τὸ στρατόπεδον εἰς τὴν κώμην Ταϊ-
 νίνην, ἀλλ' ἐστερήθη πάσης συγκοινωνίας· διότι ὁ Με-
 σχικὸς στρατὸς κατέλαβε τὴν εἰς Καλούγαν ἄγουσαν

1608, καὶ διέκοψε τὴν συγκοινωνίαν αὐτῶν μετὰ τῆς Οὐκρανίας, ὅθεν ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν ταγματα Λιθουανικὰ καὶ ἐκομίζοντο ἐπιτήδεια· διότι ἐκεῖνα μὲν διεσκεδάσθησαν, τὰ δὲ ἐπιτήδεια διηρπάγησαν, καὶ ὁ Ψευδοδημήτριος ἐστενοχωρεῖτο ἐν μικρῷ χώρῳ. Ἄλλὰ διὰ κρατερᾶς μάχης ὁδοποιήσας ἐπανήλθεν εἰς Τουσίνον, ὅπου ἐξελέξατο ἐπιτήδειον τόπον μετὰ τῶν ποταμῶν Μόσχα καὶ Βοσχόδνα παρὰ τῇ ὁδῷ τοῦ Βολόκο-Λάμσκου, καὶ ἔσπευσεν ὅπως ὀχυρωθῆ ἐκεῖ διὰ βαθειῶν τάφρων (ὧν τὰ ἴχνη εἰσὶν ἔτι ὄρατά.) Οἱ στρατηγοὶ τοῦ Τσάρου Σκουπίν-Σουτσκης, Ῥωμανὸς καὶ ἄλλοι ἐστρατοπέδουσαν μετὰ τοῦ Τουσίνοῦ καὶ τῆς Μόσχας ἐν τῇ Χοδίνκῃ, κατόπιν δ' αὐτῶν καὶ αὐτὸς ὁ Τσάρος ἐν Βαγαγκόβῃ, περιστοιχούμενος ὑφ' ἀπάσης τῆς αὐλῆς καὶ τῶν ἐπιλέκτων ταγμάτων. Ἐξερχόμενος δὲ τῆς πρωτεύουσας, εἶδε τὸν ζῆλον καὶ ἀγάπην τοῦ λαοῦ, ἤκουσε τῶν εἰλικρινῶν αὐτοῦ ὑποσχέσεων τῆς πίστεως καὶ ἀπῆτει παρ' αὐτοῦ ἡσυχίαν καὶ ἀταραξίαν. Καὶ ὄντως ἡ πρωτεύουσα ἐφαίνετο ἡσυχος, φρουρουμένη ἔξωθεν μὲν ὑπὸ τοῦ Τσάρου, ἐσωθεν δὲ ὑπο τῆς φρουρᾶς, ἧς ἠγούντο οἱ εὐπατρίδαι, καὶ ἦτις, φρουροῦσα πάντα τὰ ὀχυρώματα ἀπὸ τοῦ Κρεμλίνου μέχρι τῶν προαστείων, ἠδύνατο μόνῃ ἐν καιρῷ ἐφόδου σῶσαι τὴν πόλιν. Ἀναμιμνησκόμενοι δὲ τῆς εἰσβολῆς, τῶν ἀπειλῶν καὶ τοῦ ὀλέθρου τοῦ Βολοτνικόβ ἠλπίζον, ὅτι τὰ αὐτὰ συμβήσονται καὶ τῷ ψευδοβασιλεῖ, τῷ δὲ Τσάρῳ νέα ἔσται δόξα· διὸ ἀνέμενον καθ' ἐκάστην τὴν μάχην. Ἄλλ' ὁ Τσάρος ὁ ἐτοιμῶς ἔχων πρὸς ἀμυναν μηδόλως διανοούμενος ἐπίθεσιν, ἔδωκε καιρὸν τῷ ἐχθρῷ πρὸς ὀχύρωσιν· ἡσχολεῖτο δὲ μόνον περὶ διαπραγματεύσεις.

Ἐπὶ τινὰς ἤδη μῆνας διέτριβον ἐν Μόσχᾳ οἱ τοῦ

Σιγισμούνδου πρέσβεις Βιτόβσκης καὶ ὁ πρίγκιψ Σοκολίνσκης, ὅπως συγχαρῶσι τῷ Βασιλείῳ καὶ ἀπαιτήσωσι τὴν ἀπελευθέρωσιν πάντων τῶν ἐπιφανῶν Πολωνῶν. Οἱ εὐπατρίδαι προέτειναν αὐτοῖς τὴν ἀνανέωσιν τῆς ἐπὶ τοῦ Γοδουνόβ εἰρήνης, λυθείσης ἀσυνειδήτως ὑπὸ τοῦ Σιγισμούνδου· ἀλλ' οἱ ἀπεσταλμένοι ἀνήγγειλαν ὅτι ὀφείλουσιν ἰδεῖν τοὺς ἐν Μόσχᾳ καθειργμένους Λιθουανούς πρέσβεις, καὶ ὅτι ἄνευ αὐτῶν οὐδὲν δύναται πράξαι. Ταῦτα παρεδέχθησαν οἱ εὐπατρίδαι. Οὕτω δὲ οἱ ἐπὶ δεκαοκτῶ μῆνας διάγοντες ἐν φόβῳ καὶ ἀθυμία καὶ μάτην πειραθέντες φυγῆς ἢ ἐκβιάσασθαι τὴν ἔξοδον Ὀλεσνίτσκης καὶ Γοσέβσκης πάλιν ἐφάνησαν ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Κρεμλίνου ὡς πρέσβεις τοῦ βασιλέως· λαλοῦντες δὲ ἤριζον καὶ ἀπῆρχοντο δυσηρεστημένοι ὅπως πάλιν συνέλθωσι. Καὶ ἡμεῖς μὲν ἐπιθυμοῦμεν εἰρήνης, οἱ δὲ Πολωνοὶ τῆς ἀπολυτρώσεως μόνον τῶν ἰδίων ἐκ τῶν ἡμετέρων χειρῶν. Ἐκκληρῶν δὲ ὁ Τσάρος τὴν αἴτησιν αὐτῶν, διέταξεν ὅπως ἔλθῃ εἰς Μόσχαν ὁ στρατηγὸς τοῦ Σενδομίρου, πρὸς ὃν ἐπέτρεψεν ὅπως διαλέγεται μετ' αὐτῶν κατ' ἰδίαν, καὶ περ ἀναμφιβόλως μὴ φρονῶν εἰρηνικά... Ἄλλ' ὁ ψευδοβασιλεὺς ἦν ἤδη παρὰ τὴν Μόσχαν! ὁ δὲ Βασιλεῖος, θέλων μόνον ὅπως ἀφέλῃ ἀπ' αὐτοῦ τοὺς συμμάχους Πολωνούς, ἐπέτρεψε τῷ πρίγκιπι Ῥοζίνσκη ὅπως μάθῃ, εἴτε προφορικῶς, εἴτε δι' ἐπιστολῶν, τὰ περὶ τῆς υἰγείας τῶν πρέσβεων τοῦ Σιγισμούνδου· διὸ καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς Λιθουανίας ἤρχοντο ἐκ τοῦ Τουσίνου εἰς Μόσχαν ἐλευθέρως καὶ ἀσφαλῶς. Τέλος τῆς 25 Ἰουλίου οἱ πρέσβεις συνωμολόγησαν μετὰ τῶν εὐπατριδῶν τὴν συνθήκην ταύτην· 1) Ἐπὶ τρία ἔτη καὶ ἑνδεκα μῆνας οὐδεὶς πόλεμος ἔσται μεταξὺ Ῥωσσίας

1608.

Ἀνακοπή μετὰ
τῆς Λιθουανίας.

1608.

καὶ Λιθουανίας· 2) Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον διομολογηθήσεται ἀτίδιος εἰρήνη ἢ εἰκοσαετῆς ἀνακωχή. 3) Ἄμφοτέρα τὰ βασίλεια ἄρξουσι τῶν ἰδίων χωρῶν. 4) Ὁ Τσάρος οὐδεμίαν βοήθειαν παρέξει τοῖς ἐχθροῖς τοῦ βασιλέως, ὡς καὶ ὁ βασιλεὺς τοῖς τοῦ Τσαρίου οὔτε δι' ἀνδρῶν, οὔτε διὰ χρημάτων. 5) Ὁ στρατηγὸς τοῦ Σενδομίρου μετὰ τῆς θυγατρὸς καὶ πάντων τῶν Πολωνῶν ἀπολύονται λαμβάνοντες τὰ πρὸς ὁδοιπορίαν μέχρι τῶν μεθορίων. 6) Οἱ πρίγκιπες Ῥοζίνσκης καὶ Βισνέβέτσκης καὶ λοιποὶ Πολωνοί, οἱ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ βασιλέως ὑπηρετοῦντες τῷ κακούργῳ, τῷ δευτέρῳ Ψευδοδημητρίῳ, ὀφείλουσι παραχρῆμα ἐκλιπεῖν αὐτὸν καὶ τοῦ λοιποῦ μηδέποτε προστίθεσθαι τοῖς τυχοδιώκταις, ὅσοι ἀποκαλέσουσιν ἑαυτοὺς βασιλόπαιδας τῆς Ῥωσσίας. 7) Ἀπαγορεύεται τῷ στρατηγῷ τοῦ Σενδομίρου ἀποκαλεῖν τὸν νέον τοῦτον ἀπατεῶνα ἴδιον γαμβρὸν καὶ ἐκδοῦναι αὐτῷ τὴν θυγατέρα. 8) Ἀπαγορεύεται τῇ Μαρίνῃ ἀποκαλεῖσθαι καὶ υπογράφεσθαι Τσαρίνα τῆς Μόσχας. Τὴν συνθήκην ταύτην ἐκύρωσαν δι' ὄρκου, ἀλλὰ μόνος ὁ Σιγισμουῆνδος κατῴρθωσε τὸν σκοπὸν· ἡ δὲ δολιότης τῶν Πολωνῶν ἀπεκαλύφθη ἔτι κατὰ τὸν χρόνον τῶν διαπραγματεύσεων.

Οἱ παρὰ τοῦ πρίγκιπος Ῥοζίνσκη ἀποστελλόμενοι ἀξιωματικοὶ ἐνήργουν ὡς κατάσκοποι, ἐπιθεωροῦντες τὰ ὀχυρώματα τῆς πόλεως καὶ τὸ ἐν Χοδίνκῃ στρατόπεδον· διότι ὁ μὲν Τσάρος ἦν ἀφύλακτος, οἱ δὲ στρατηγοὶ μάλλον αὐτοῦ· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐγρηγόρουν ἀόκνως, νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἔνοπλοι καὶ ἑφιπποὶ, καὶ μακρὰν μὲν οἱ ψιλοὶ, πέραξ δὲ ἄγρυπνος φρουρά· ἀλλ' ἡ ἡσυχία, ἡ ἀργία καὶ ἡ φήμη περὶ τῆς εἰρήνης μετὰ τῶν Πολωνῶν ἠλάττωσαν τὸν φόβον· καὶ οἱ Ῥῶσσοι ἤδη ἦσαν

Δολιότης τῶν
Πολωνῶν.

ἀφύλακτοι, ὁ δὲ ἀρχηγὸς τοῦ Ψευδοδημητρίου νυκτὸς 1608. μετὰ Πολωνῶν καὶ Κοζάκων, προσβαλὼν αἴφνης τὸ ἐν Χοδίνκῃ στρατόπεδον, κατέλαβε τὴν ἀποσκευὴν καὶ τὰ τηλεβόλα, ἔσφαξε τοὺς ὑπνώττοντας ἢ ἀόπλους καὶ ἐδίωξε τοὺς ἐκπλήκτους φυγάδας μέχρις αὐτῆς σχεδὸν τῆς Πρέσνης, ὅπου ὑπῆντησεν αὐτοῖς στρατὸς, πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Τσάρου. Ἐνταῦθα συνέστη μάχη κρατερὰ, καὶ ὁ ἐχθρὸς ὑπεχώρησεν ἐξ ἀνάγκης, στενοχωρούμενος καὶ διωκόμενος μέχρι Χοδίνκης.

Ὁ Βασίλειος ἐδύνατο δικαίως αἰτιάσθαι τοὺς Πολωνοὺς, ὅτι συνομολογοῦντες εἰρήνην πολεμοῦσι καὶ ἐπιτίθενται αἴφνης· ἀλλὰ ταχέως εἶδε τὴν ἐντελῆ αὐτῶν ἀπιστίαν· διότι, ἐκπληρῶν τὴν συνθήκην, ἀπέλυσε μετὰ τῶν πρέσβων εἰς Λιθουανίαν τὸν στρατηγὸν τοῦ Σενδομίρου, τὴν Μαρίναν καὶ πάντας τοὺς ἐπιφανεῖς ἐκ τῆς Μόσχας καὶ ἄλλοθεν, ὅπου αὐτοὶ ἦσαν· δούς δ' αὐτοῖς φρουρὰν ὑπὸ τὸν πρίγκιπα Βλαδίμιρον Δολγορούκην, ἠλπίζεν ὅτι ὁ Ῥοζίνσκις, Βισνεβέτσκις καὶ λοιποὶ, μαθόντες τὰ τῆς εἰρήνης, καταλείψουσι τὸν Ψευδοδημητρίον· ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν διανοήθη τοῦτο! Ἐδωκαν δὲ μόνον καιρὸν τοῖς πρεσβευταῖς καὶ τῶν Μνίσεκ ὅπως ἀπομακρυνθῶσι, καὶ πάλιν ἤρξαντο πολέμου, ὀλιγοροῦντες τῶν παρατηρήσεων τῶν ἡμετέρων εὐπατριδῶν, οἵτινες ἔγραφον αὐτοῖς ὅτι τοσοῦτον βδελυρὰ ἀπάτη ἐστὶν ἀναξία ἡρώων χριστιανικοῦ βασιλείου, ἀλλ' ἰδίᾳ χαμερπῶν δούλων καὶ χαμερποῦς κακούργου· ὅτι ἐὰν ὁ Ῥοζίνσκις ἔχη σπινθῆρα τιμῆς ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ὀφείλει παραδοῦναι τὸν ψευδοβασιλέα εἰς τιμωρίαν καὶ παραχρῆμα ἐξελεῖν τῆς Ῥωσσίας. Ἄλλ' ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀρπάγων Πολωνῶν ἠῤῥῆθη ἔτι ἐξ ἑπτακισχιλίων ἰππέων, πορευομένων εἰς Τουσίνον μετὰ τοῦ Σαπιέγα. Ὁ

1808. ἐπιφανῆς οὗτος στρατηγός, ὁ ὑπερβάλλον πάντα τοὺς συναγωνιστάς τοῦ τυχοδιώκτου ἐπὶ πολεμικαῖς ἀρεταῖς, ὑπερέβαλλέ τινας καὶ ἐπὶ ἀναισχυντία· διότι ἐγίνωσκε τίς ἐστὶν ὁ τυχοδιώκτης, καὶ σκώπτων αὐτόν τε καὶ τοὺς Ῥώσους ἔλεγεν· « Ἀναγορεύομεν Τσάρον » τῆς Μόσχας ὄντινα θελομεν. » Ἐκαίε δέ, διήρπαζε καὶ ἐκαυχᾶτο ἐπὶ Ῥωμαιοῦ ἀνδρία! Ὁ Σαπιέγας θέλων ὅπως διὰ μάχης λύσῃ τὴν τύχην τῆς Μόσχας, ἐτάρασσε το ἐν Χονδίνκῃ στρατόπεδον δι' ἐφόδων· ὁ δὲ Ῥοζίνσκις, ὁ διοικῶν τὸν ψευδοβασιλεῖα, ἐβράδυνεν ἀναμενων ταχεῖαν προδοσίαν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ· διότι ἐκεῖ ἐνήργουν ἤδη οἱ κακοῦργοι, οἱ ἐχθροὶ τοῦ Βασιλείου, οἵτινες συγκοινωνοῦντες πρὸς τοὺς πρέσβεις τῆς Λιθουανίας καὶ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Ψευδοδημητρίου, συνεβούλευον αὐτοὺς καὶ παρεσκεύαζον προδοσίαν. Ἐν τούτοις ὁ ἀνυπομόνητος Σαπιέγας ἀπεχωρίσθη τοῦ ἀρχηγοῦ· διότι ἐπεθύμει ἄρχειν ἀνεξαρτήτως καὶ κατακτᾶσθαι τὰς ἐσωτερικὰς χώρας τῆς Ῥωσίας· διὸ μετὰ πεντεκαίδεκα χιλιάδων ἐστράτευσεν εἰς τὴν Λιύραν τοῦ Σεργίου πρὸς διαρπικτὴν τοῦ πλούτου αὐτῆς. Ὁ δὲ Λισόβσκις, παρλιθὼν ἐξ ὀνόματος τοῦ Δημητρίου 30 χιλιάδας ἐπαναστατῶν ἐκ Τούλας καὶ Ῥεζάνης, ἐκράτησε τῆς Κολόμνας, ὅπου ἠχμαλώτισε τὸν ἐκεῖ στρατηγὸν Δολγορούκην, τὸν Ἐπίσκοπον Ἰωσήφ καὶ τοὺς πιδὸς τῶν εὐπατριδῶν, οὓς ἤγαγεν εἰς Μόσχαν· ἀλλ' ὁ Τσάρος ἀπέστειλεν ἐπ' αὐτόν τοὺς πρίγκιπας Κουράκιν καὶ Λίκοβ, οἵτινες παρὰ τὸν Μόσχαν μαχόμενοι δι' ὀλοκλήρου ἡμέρας, κατέστρεψαν τὸν ἐχθρὸν, ἠλευθέρωσαν τοὺς αἰχμαλώτους καὶ ὁ Λισόβσκις ἀντὶ νικητοῦ ἐφάνη ἐν Τουσίνω φυγὰς μετ' ὀλίγων ἰππέων. Ὅθεν οἱ στρατηγοὶ τοῦ Τσάρου,

Βουτουρλιν και Γλιέβοβ κατέλαβον πάλιν τὴν Κο- 1608
λόμναν.

Ἡ ἐπιτυχία αὕτη ἦν πρόδρομος συμφορᾶς. Οἱ πρίγκιπες Ἰωάννης Σουλσκη και Γρηγόριος Ῥωμοδινόβσκη, πεμφθέντες κατόπιν τοῦ Σαπιέγα, κατέλαβον αὐτὸν μεταξὺ τῶν κωμῶν Ἰδδιζένικου και Ῥαχμαντόβου, ὅπου ἀπέκρουσαν δύο ἐφόδους και ἔλαβον τηλεβόλα τινά. Καὶ ἐφαίνετο μὲν ὅτι ἐνίκησαν, ἀλλ' ὁ Σαπιέγας, και περ τραυματισθεὶς κατὰ πρόσωπον ὑπὸ σφαίρας, οὐκ ἀφῆκε τὸ εἶφος, και εἰπὼν τοῖς ἰδίοις, « Ἡ πατρις ἡμῶν μακράν, ἡ σωτηρία και ἡ τιμὴ ἐμ-
» πρὸς, ὅπισθεν δὲ καταισχύνη και ὀλεθρος, » διὰ τρίτης ἀπηλπισμένης ἐφόδου συνετάραξε τοὺς Μοσχίους. Οὗτοι δὲ αἰτιώμενοι τὸν στρατηγὸν Θεόδωρον Γολοβιν, διότι πρῶτος ἐταράχθη και ἔφυγεν, ἐπήρουν τὸν Ῥωμοδινόβσκη, ὅστις, μηδαμῶς φροντίζων τοῦ πεσόντος υἱοῦ, ἐμάχετο ἀνδρείως· οἱ δὲ λοιποὶ ἐμιμηθησαν τὸν Γολοβιν και οὐχὶ τὸν Ῥωμοδινόβσκη· διότι, δις ὄντες πολυπληθέστεροι τοῦ ἐχθροῦ, διεσπάρησαν ὡς ἀγέλη προβάτων. Οὕτω ὁ Σαπιέγας, διώξας αὐτοὺς δεκακέντε βέρστια, ἔλαβεν εἴκοσι σημαίας και πλῆθος αἰχμαλώτων. Καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ μετὰ τῶν ἐν τέλει ἔφυγον τοῦλάχιστον πρὸς τὸν βασιλέα, ἀλλ' οἱ στρατιῶται εἰς τὰ ἴδια κραυγάζοντες, « Ἀπερχόμεθα εἰς
» ἄμυναν τῶν γυναικῶν ἡμῶν και τέκνων κατὰ τοῦ
» ἐχθροῦ! »

*Νίκη τοῦ
Σαπιέγα.*

Ἐτερον σπουδαῖον συμβεβηκὸς ἦν τῇ τε Μόσχα και τῇ Ῥωσσίᾳ ὀλεθριώτατον. Οἱ πρέσβεις τῆς Λιθουανίας και ὁ Μνίσεκ, ἀναχωροῦντες τῆς πρωτευούσης, ἐγένωσκον ἤδη τί τὸ συμβησόμενον· διότι ἐκοινολογοῦντο κρύφα πρὸς τοὺς συμβούλους τοῦ Ψευδοδημητρίου, ὡς

1608.

εἶρηται. Ὁ Βασίλειος ἔδωκεν ὄπλα τοῖς κακούργοις, ἐλευθερώσας τὴν Μαρίναν, καὶ ἐπίστευεν εἰς τὰς συνθήκας καὶ τὸν ὄρκον· ἀλλὰ συνετὸν ἄρα ἦν πιστεύειν αὐτοῖς ἐν τοιαύταις περιστάσεσι τοιαύτην κοινὴν λήθην πάντων τῶν κανόνων τῆς τιμῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης; Ὁ πρίγκιψ Δολγορούκης ἀπήρχeto μετὰ τῶν πρέσβειων καὶ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Σενδομίρου διὰ τοῦ Οὐγλίτσου καὶ Γθέρης εἰς τὰ μεθόρια τοῦ Σμολένσκου, ἀλλ' ἐκεῖ ὑπήντησεν αὐτῷ ἰσχυρὸν ἰππικὸν, ἀποσταλὲν ἐκ τοῦ Τουσίνου πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Μαρίνης. Ὁ Δολγορούκης οὐκ ἠδύνατο ἢ οὐκ ἤθελεν ἀντίστασθαι· διότι οἱ μὲν στρατιῶται ἔφυγον, αὐτὸς δ' ὑπέστρεψεν εἰς Μόσχαν· οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ τοῦ Ψευδοδημητρίου, ἀναγγείλαντες τῇ Μαρίνῃ ὅτι ὁ σύζυγος ἀναμένει αὐτὴν μετὰ πόθου, ἐνεχείρισαν ἐπιστολὴν τοῦ πατρὸς αὐτῆς γράφοντος· « Ἐχάρημεν ἐκ καρδίης, μαθόντες » ὅτι ἀπῆλθες τῆς Μόσχας· διότι ἐφετώτερον τὸ γινώσκω ὅτι σὺ μακρὰν μὲν εἶ, ἀλλ' ἐλεύθερος, ἢ τὸ νομίζω ὅτι ἐγγύς, ἀλλ' ἐν αἰχμαλωσίᾳ. Σπεύσον πρὸς τὸν φιλόστοργον υἱόν, διότι οὐχὶ ταπεινὴν, ὡς νῦν, ἀλλ' ἐν τιμῇ καὶ δόξῃ, ὡς μετ' ὀλίγον ἔσται, ὀφείλει ἰδεῖν σε ἡ Πολωνία. Ἡ μήτηρ σου, ἡ ἡμετέρα γυνή, ὑγιαίνει καὶ εὐημερεῖ ἐν Σενδομίρῳ· γινώσκει δὲ τὰ πάντα. » Ὁ Μνίσεκ καὶ ἡ Μαρίνα οὐδόλως ἐδίστασαν· διότι ἡ πατρίς, ἡ ἀσφάλεια, τὸ ἀξίωμα καὶ πλοῦτος ἱκανὸς ἔτι πρὸς πολυτελῆ βίον οὐκ εἶχον αὐτοῖς τὰ θέλγητρα τοῦ θρόνου καὶ τῆς ἐκδικήσεως· οὔτε δὲ οἱ κίνδυνοι, οὔτε ἡ κατασχύνη ἐπέσχον αὐτοὺς ἀπὸ ἑτέρου ἀνιέρου καὶ βδελυροῦ συνδέσμου μετὰ κακουργήματος. Ὁ Ψευδοδημητριὸς προσεκάλεσε καὶ τοὺς πρέσβεις τοῦ Σιγι-

Ἡ Μαρίνα καὶ
ὁ Μνίσεκ παρὰ
τῷ ψευδοβασί-
λει.

σμοῦνδου, ἀλλὰ μόνος ὁ Ὀλεσνίτσκης ἐπανῆλθεν, οἱ 1608,
 δὲ λοιποὶ ἔσπευσαν εἰς Λιθουανίαν μὴ θέλοντες ἰδεῖν
 τὸν αἰσχρὸν θρίαμβον τῆς Μαρίνης, ἣτις ἀπήρχετο
 πρὸς τὸν ψευδοβασίλεα αὐτῆς πολυτελῶς καὶ ἀσφα-
 λῶς διὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ χωρῶν. Μαθὼν δὲ ὁ
 ψευδοβασίλευς ὅτι αὐτὴ προσήγγιζε, διέταξεν ἵνα πυρο-
 βολήσῃσι πάντα τὰ τηλεβόλα· ἀλλ' ἡ Μαρίνα ἔστη ἐν
 ταῖς σκηναῖς ἐν βέροστιον ἀπὸ τοῦ Τουσίνου, ὅπου ἐγέ-
 νετο ἡ πρώτη συνάντησις οὐχὶ χαρμόσυνος, ὡς γρά-
 φουσι· διότι ἡ Μαρίνα, καί περ γινώσκουσα τὴν ἀλή-
 θειαν, καὶ ὅτι ὁ ἀποθανὼν ἀνὴρ αὐτῆς οὐκ ἀνέστη ἐκ νε-
 κρῶν καὶ ἐγκαίρως προπαρεσκευάσθη εἰς τὴν ἀπάτην,
 εἶδεν ὁμῶς μετὰ θλίψεως τὸν δευτέρου τούτου ψευδο-
 βασιλέα, δυσειδῆ, ἀγροίκον καὶ ἀγενῆ· σώζουσα δ' ἔτι
 ἐν ἑαυτῇ τὰ αἰσθήματα τῆς γυναικειᾶς καρδίας, συνε-
 τaráχθη ἀναλογιζομένη ὅτι ἔμελλε συνοικεῖν αὐτῷ.
 Ἄλλα βραδέως! διότι ὁ Μνίσεκ καὶ ἡ φιλοδοξία ἐπει-
 σαν τὴν Μαρίναν ὅπως νικήσῃ τὴν ἀδυναμίαν· ὡς ε-
 νωμολογήθη ὅπως ὁ Πνευματικὸς τοῦ Μνίσεκ Ἰη-
 σουῖτης κρύφα τελέσῃ τὸν γάμον μετὰ τοῦ Ψευδοδη-
 μητρίου, ὅστις ὑπέσχετο ὅτι συμβιώσει αὐτῇ ὡς ἀδελ-
 φὸς μετ' ἀδελφῆς μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Μόσχας.
 Τέλος τῇ 1 Σεπτεμβρίου ἡ Μαρίνα εἰσηλθε πομπωδῶς
 εἰς τὸ ἐν Τουσίνω στρατόπεδον, ὑπεκρίνατο δὲ το-
 σοῦτον τεχνηέντως, ὥστε οἱ θεαταὶ κατενύγησαν ἐκ τῆς
 πρὸς τὸν σύζυγον στοργῆς. Τὰ δάκρυα τῆς χα-
 ρᾶς, αἱ περιπτώξεις, αἱ ὑπηγορευμένα ἴξις ἐφαίνον-
 το ἀληθῆς αἰσθημα· πάντα ἐγένοντο πρὸς ἀπάτην καὶ
 οὐχὶ ἀνωφελῶς· διότι πολλοὶ ἐπίστευον, ἢ τοῦλάχισον
 ἔλεγον ὅτι πιστεύουσι, καὶ οἱ Ῥῶσσοι ἀπαναστάται
 ἔγραφον πρὸς τοὺς οἰκείους· «Ὁ Δημήτριός ἐστιν

1608. ἡ ἀναμφιβόλως ὁ ἀληθής, ὅταν ἡ Μαρίνα ἐπιγινώσκη
 » αὐτόν. » Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἀπέβησαν τελεσφόροι·
 διό καὶ ἐκ διαφόρων πόλεων, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ στρα-
 τοῦ τοῦ Τσάρου, προσῆλθον τῷ κακούργῳ εὐγενεῖς,
 πολλοὶ τῶν ἐν τέλει καὶ αὐλικοί,, ἦτοι οἱ πρίγκιπες
 Δημήτριος Τρουβετσκόης, ὁ Τσερκάσκης, ὁ Ἀλέξιος
 Σίτσκης, οἱ Ζασέκιν, ὁ Μιχαὴλ Βουτουρλίν, ὁ γραμ-
 ματεὺς Γραμότιν, ὁ Τρετιάκοβ καὶ ἄλλοι, οἵτινες ἐγί-
 νωσκον τὸν πρῶτον Ψευδοδημήτριον καὶ ἐπομένως τὴν
 ἀπάτην. Συγκατελέγετο δὲ τοῖς ἀσημοῖς τούτοις ἐπα-
 ναστάταις καὶ ἐπιφανέστατός τις ἀνὴρ, ὁ αὐλάρχης
 τοῦ Ὀτρέπιεβ, ὁ πρίγκιψ Βασίλειος Ῥουμπέτς-Μασάλ-
 σκης. Οὗτος, ἀποσταλεὶς στρατηγὸς εἰς Κεξχόλμον,
 ἀνεκλήθη εἰς Μόσχαν ὡς ὑποπτος· ἰδὼν δὲ τὴν ἰδίαν
 καταδρομὴν, ἐφάνη πάλιν ἐν τῷ νέῳ θεάτρῳ τῶν κα-
 κουργημάτων. Ἄλλοι δὲ, ἦττον ἀσυνείδητοι, ἀλλὰ μι-
 κροῦχοι, ἐπειδὴ οὐδὲν ἕτερον ἀνέμενε τὸν βασιλέα ἢ
 δεινὰ, ἀπῆλθον ἀπ' αὐτοῦ οἴκαδε· μόνοι δὲ ἔμειναν πι-
 στοὶ μέχρι τέλους οἱ εὐγενεῖς τῆς Οὐκρανίας καὶ οἱ
 παῖδες τῶν εὐπατριδῶν, εἰ καὶ ἡ πατρίς αὐτῶν ἐστα-
 σίαζεν.

Βλέπων ὁ Βασίλειος τὴν φοβερὰν ἀρχὴν τῶν προ-
 δοσιῶν καὶ τὴν ὀσημέραι ἐλάττωσιν τοῦ στρατοῦ, ἀπέ-
 θαλε τὴν ὑπερηφανίαν· διότι, ἀποκρούων τέως πᾶσαν
 βοήθειαν ἐξ ἠλλοδαπῶν, παρήγγειλε τῷ ἀνεπιῶ, τῷ
 πρίγκιπι Μιχαὴλ Σουίσκη, ὅπως ἀπελθὼν πρὸς τὸν
 ἐχθρὸν τοῦ Σιγιτιμούνδου Κάρολον τὸν Θ' συμμαχήσῃ
 καὶ σώσῃ τὴν Ῥωσσίαν διὰ τῶν Σουηδῶν! διότι ἤδη
 ὁ Τσάρος ἐδυσπίστει τῇ πατρίδι, μεμολυσμένη ὑπὸ τοῦ
 πνεύματος τῆς προδοσίας· ὁ δὲ ἄριστος τῶν στρατη-
 γῶν, καὶ περὶ ὁ νεώτερος, κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον τῶν

Ἡ Ὀ Σκοπὴν
 ἀποστέλλεται
 εἰς Σουηδίαν.

1608.

μεγίστων κινδύνων ἀπεχωρίσθη τοῦ στρατοῦ μετὰ λύπης, νομίζων ὅτι ἐπιστρέψει ἴσως βραδέως καὶ οὐχὶ πρὸς σωτηρίαν τοῦ Τσάρου, ἀλλ' ὅπως ἀποθάνῃ ὁ ἔσχατος τῶν ἀξίων Ῥώσσων! . . . Τότε ἔγραψεν ὁ Τσάρος πρὸς τοὺς κυριάρχας τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης, πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Δανίας, τῆς Ἀγγλίας καὶ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα περὶ τῆς ἐπιτορκίας τοῦ Σιγισμούνδου, αἰτούμενος βοήθειαν, ἢ τοῦλάχιστον δικαίαν κρίσιν. Ἀλλὰ τὰ βασίλεια οὐχ εὐρίσκουσι συμμάχους ζηλωτὰς ἐν τοιαύταις περιστασεῖσι καὶ ἡ Ῥωσσία, προσεγγίζουσα τῷ ὀλέθρῳ, παρεῖχεν ἴσως μόνον θέαμα περιεργείας ἢ ἀκάρπου συμπαθείας τῇ ἀπομεμακρυσμένη Εὐρώπῃ!

Ἀποδεικνύων ἔτι ὁ Βασιλεὺς γενναίαν ἀταραξίαν, ἐζήτηε παρὰ τῶν Ῥώσσων, εἰ μὴ ἀνδρίαν, τοῦλάχιστον καταισχύνην· διό, συναθροίτας τὸν στρατὸν, ἠρώτα τίς θέλει μείναι παρ' ἑαυτῷ ὑπὲρ τῆς Μόσχας καὶ τοῦ βασιλείου, καὶ ἔλεγε· « Τίς ἢ ἀνάγκη καταισχύνειν ἑαυτοὺς » διὰ φυγῆς; Ἐλευθεροὶ ἐστε· ἀπέλθετε ὅπου ἂν ὑμῖν » δοκῇ! Μενέτωσαν μόνοι οἱ πιστοί! » Ἐφαίνετο δὲ ὅτι οἱ στρατιῶται ἀνέμενον τὸν μεγαλόψυχον τοῦτον λόγον· διό ἀπήτησαν τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὸν Σταυρὸν, ἠσπάζοντο κατὰ σειράν αὐτόν, καὶ ὤμνουον ἀποθανεῖν ὑπὲρ τοῦ Τσάρου . . . Ἀλλὰ τὴν ἐπιούσαν καὶ τὰς ἀκολούθους στιφηδὸν ἔφευγον εἰς Τουσίνον . . .

Οἱ πρὸ ὀλίγου ὑπηρετοῦντες πιστῶς Ἰωάννη τῷ Φοβερῷ, προεδίδωσαν τὸν ἐπιεικῆ Τσάρον, καὶ προσήρχοντο τῷ ἀγύρτῃ καὶ τοῖς Πολωνοῖς, τοῖς ἀσπόνδοις ἐχθροῖς τῆς Ῥωσσίας, οἵτινες ἔπνεον ἐκδίκησιν καὶ δικαίαν πρὸς αὐτοὺς καταφρόνησιν! Θαυμάσιον τὸ μέγεθος τῶν παθῶν, ἐξηγούμενον μόνον ἐκ τῆς

*Δραπέτευσις
πρὸς τὸν ψευδοβασιλέα.*

1608. ὀργῆς τοῦ Θεοῦ! Ὁ λαὸς οὗτος, ὅστις διετέλει σιωπηλὸς ἐπὶ τῶν τρόμων μοναρχίας κληρονομικῆς, ἔπαιζεν ἤδη πρὸς τοὺς Τσάρους, μαθὼν ὅτι δύναται ἐκλέγειν καὶ καθαιρεῖν αὐτοὺς τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ ἢ αὐτογνωμῶν θρασύτητι!

Ἡ δύνατο ἄρα ὁ Βασίλειος μάχεσθαι μετὰ τοιοῦτου στρατοῦ, διὸ, ἀντὶ προμάχου τῆς Μόσχας, κατέφυγεν ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς, εἰσῆλθε μετὰ παντός τοῦ στρατοῦ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, τὴν καθημαγμένην ὑπὸ τοῦ αἵματος τοῦ ψευδοβασιλέως καὶ τῶν Πολωνῶν, ἐκεῖ, ὅπου ὁ φόβος σκληρᾶς ἐκδικήσεως ἔμελλεν ἀναφλέγειν καὶ τοὺς μικροψύχους αὐτοὺς πρὸς ἀπηλπισμένην ἀντίστασιν. Ἀπασαὶ αἱ ὁδοί, τὰ τείχη, οἱ πύργοι, τὰ χώματα ἐπληρώθησαν στρατιωτῶν, ὧν ἤρχον οἱ τοῦ συμβουλίου, αἵτινες ἔτι δεικνύοντες προθυμίαν ἐθάμβουν αὐτοὺς καὶ τὸν λαόν. Ἄλλ' ἔλειπεν ἤδη ἡ ἀμοιβαία πίστις μεταξὺ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, ἔλειπεν ὁ ζήλος ἐν ταῖς ψυχαῖς, αἵτινες οἶονεὶ ἀπέκαμον ἐκ τῆς ἐπιτάσεως τῶν δυνάμεων ἐν τῇ πάλῃ πρὸς φοβεροὺς κινδύνους. Πάντα ἠσθένουν, ἢ τε εὐλάβεια πρὸς τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα, καὶ τὸ σέβας πρὸς τὴν σύγκλητον καὶ τὸν κληρον. Ἡ λάμψις τῆς τοῦ Βασιλείου καρτεροψυχίας ἐτεσχιάζετο ἐνώπιον τῆς πασχούσης Ῥωσσίας ἐκ τῆς συμφορᾶς αὐτοῦ, δι' ἣν ἠτιῶντο αὐτὸν, ὡς καὶ διὰ τὴν ἀπάτην· διότι ὁ φίλαρχος οὗτος ἡγεμῶν, λαμβάνων τὸ σκήπτρον, ὑπισχνεῖτο εὐημερίαν τῷ βασιλείῳ. Καὶ ἔβλεπον μὲν προσευχόμενον τὸν Βασίλειον ἐν τοῖς ναοῖς, ἀλλ' ὁ Θεὸς οὐκ εἰσῆκουεν αὐτοῦ· διὸ ὁ ἀτυχῆς Τσάρος ἐφαίνετο ὡς μὴ ἠυλογημένος καὶ ἐγκαταλελειμμένος. Ὁ κληρὸς ἀνύμνει μὲν τὴν μεγάλην ἀρετὴν τοῦ κυριάρχου, καὶ οἱ εὐπατρίδαι ἀπεδείκνυσαν ἔτι ζήλον, ἀλλ'

οὐ Μόσχοι ἀνεμιμνήσκοντο ὅτι ὁ κληρὸς ἀνύμνησε καὶ 1008.
κατηράθη τὸν Γοδουνόβ, ἀνύμνησε καὶ κατηράθη τὸν
Ουρέπιεβ καὶ ὅτι οἱ εὐπατρίδαὶ ἀπεδείκνυον ζῆλον καὶ τῷ
ἔξωμότη τὴν προτεραίαν τοῦ φόνου αὐτοῦ. Ἐν τοιαύ-
τῃ δὲ ταραχῇ τῶν φρονημάτων καὶ αἰσθημάτων οἱ
μὲν ἀγαθοὶ ἐθλίβοντο, οἱ δὲ ἀσθενεῖς ἐδίσταζον, οἱ δὲ
κακοὶ ἐνήργουν . . . αἱ δὲ βδέλυραὶ προδοσθαὶ ἦσαν
ἀδιάλειπτοι.

Ἡ πρωτεύουσα ἤδη ἐστερεῖτο στρατοῦ ἐν τῷ πεδίῳ·
διὸ ἀποσπάσματα ἐχθρικοῦ ἰππικοῦ, ἐλαύνοντα μέχρι
τῶν τειχῶν σχεδὸν τῆς πόλεως, ὑπεράσπιζον τοὺς φεύ-
γοντας ἐκ Μόσχας ἀποστάτας, στρατιώτας τε καὶ λοι-
πούς· πολλοὶ δ' ἐπανάρχοντο πεισθέντες, ὅτι οὐκ ἦν
ὁ Δημήτριος, καὶ πάλιν ἐφευγον πρὸς αὐτόν· διότι τὸ
κακουργεῖν ἤδη ἐφαίνετο πρᾶγμα οὐδενὸς ἄξιον, καὶ
οὐδεὶς ἐβδελύσσετο αὐτούς, ἀλλ' ἐσκωπτον μόνον ἀπο-
καλοῦντες μετὰ βατικούς. Ἡ διαφθορὰ ἦν τοσοῦτον
μεγάλη, ὥστε οἱ συγγενεῖς καὶ οἰκεῖοι συνωμολόγουν
ἀλλήλοις τίς ὄφειλε μένειν ἐν Μόσχᾳ, καὶ τίς ἀπελθεῖν
εἰς Τουσίον, ὅπως ὠφελῶνται ἐξ ἀμφοτέρων τῶν με- Διαφθορὰ ἐν
Μόσχᾳ.
ρῶν καὶ ἔχωσι προστάτας ἐν συμφορᾷ. Συνδειπνοῦντες
δὲ καὶ συνευχούμενοι (διότι ἠθώχουντο ἐτι ἐν Μόσχᾳ),
οἱ μὲν ἐσπευδον πρὸς τὸν Τσάρον, οἱ δὲ πρὸς τὸν Τσα-
ρίκαν (βασιλίσκον), ὡς ἀπεκάλουν τὸν Β' Ψευδοδη-
μήτριον. Λαμβάνοντες δὲ μισθὸν ἐκ τοῦ ταμείου τῆς
Μόσχας, ἀπήτουν ἕτερον ἐκ τοῦ Τουσίου καὶ ἐλάμβαν-
ον αὐτόν! Οἱ ἔμποροι καὶ εὐγενεῖς ἐπόριζον ἐπὶ χρή-
μασι πρὸς τὸ στρατόπεδον τοῦ ἐχθροῦ τροφάς, ἄλας,
ἐνθύματα, ἔπλα καὶ οὐχὶ κρύφα· πάντες ἐγίνωσκον τὰ
γινόμενα, ἔβλεπον καὶ ἐσιώπων· ὁ δὲ καταγγέλλων
ἐκαλεῖτο ὠτακουστής. Ὁ Βασίλειος ἀμφοταλαντεύετο

1698.

καὶ ὅτε μὲν οὐκ ἐτόλμα ἀποδείξαι σκληρότητα, ὡς ὁ Γοδουνῶβ, παρέχων συγγνώμην τοῖς κακούργοις, ὅτε δὲ ἀπεδείκνυεν αὐστηρότητα, καὶ πιστεύων συκοφίνταις ἐτιμῶρει τοὺς ἀθώους πρὸς ἐπίτασιν τοῦ κακοῦ. Διὸ χρονογράφος τις λέγει· « Οἱ μεγιστάνες αὐτοῦ ἔστα-
 » σίαζον καὶ διεφώνουν· ὑπέρητον αὐτῷ τῇ γλώττῃ,
 » οὐχὶ δὲ τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι· καὶ τινες μάλιστα
 » ἐτόλμων ὅπως καὶ παρῆσιν καταλυπῶσι τὸν Τσά-
 » ρον παρὰ τὸν ὄρκον καὶ τὴν συνείδησιν. » Οὐχ ἦτον ἡ Μόσχα, διδαχθεῖσα ἐκ τοῦ παραδείγματος τοῦ Ὀτρέ-
 πιεβ, οὐπω διανοεῖτο προδοσίαν, καὶ ἡ πίστις, εἰ καὶ ἀμφίβολος, ἐπεκράτει τῆς προδοσίας παρὰ τε τῷ στρα-
 τῷ καὶ τῷ λαῷ· καὶ πάντες ἐκυμαίνοντο μὲν, ἀλλ' οὐχ ὑπέκυπτον τῷ ψευδοβασίλει. Ἡ πρωτεύουσα, ἔχουσα ὄχυ-
 ρώματα καὶ οὕτω πλήρης στρατιωτῶν, οὐδόλως ἐφοβεῖ-
 το ἔφοδον, ὅτε κατα τὸν χρόνον τοῦτον ὁ ὑπερήφανος Σαπιέγας μάτην ἐσπούδαζε περὶ τὴν ἄλωσιν τοῦ πε-
 ριφράγματος τοῦ μοναστηρίου, ὅπου ὀλίγοι πρόμαχοι ἐν μέσῳ τῶν τρώων τῆς παρανομίας καὶ κατασχύ-
 νης ἀνεμιμνήσκοντο ἔτι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς τιμῆς τοῦ Ῥωσσοικοῦ ὀνόματος.

Ἐνδοξος πο-
 λιορμία τῆς
 Δούρας.

Ἡ Λαύρα τῆς Τριάδος καὶ τοῦ Ἁγίου Σεργίου (ἀ-
 πέχουσα ἐξηκοντατέσσαρα βέρστια τῆς πρωτευούσης)
 ἐλκύουσα τοὺς Πολωνοὺς διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῆς, τὸ
 πλῆθος τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν σκευῶν, πολυτίμων
 λιθῶν, εἰκόνων καὶ σταυρῶν ἦν ἐπίσημος καὶ ὡς πολε-
 μική θέσις· διότι συνετέλει εἰς εὐχερῆ συγκοινωνίαν τῆς
 Μόσχας πρὸς τὴν ἀρκτῶν καὶ ἀνατολικὴν Ῥωσσίαν,
 ὅθεν ἤρχοντο εἰς βοήθειαν αὐτῆς στρατός, καὶ ἐκομίζον-
 το χρήματα καὶ ἐπιτήδεια. Κειμένη δ' ἐν δρυμῶνι
 μεταξὺ ὄρεων καὶ στενῶν ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Δ' περιε-

τειχίσθη ἤδη διὰ λιθοδόμων τειχῶν μετὰ πύργων καὶ τάφρων. Ὁ δὲ προορατικὸς Βασίλειος κατέστησεν ἐν αὐτῷ ἐγκαίρως στρατὸν ἐκ παίδων τῶν εὐπατριδῶν, πιστῶν Κοζάκων καὶ τοξοτῶν· τῇ δὲ βοηθείᾳ τῶν ζηλωτῶν μοναχῶν ἐπόρισεν αὐτῇ πάντα τὰ πρὸς πολυχρόνιον ἄμυναν. Οἱ μοναχοὶ οὗτοι, ὧν πολλοὶ ὡς κοσμικοὶ ὑπηρετήσαν τοῖς Ἰσάροις ἐν τε πολέμῳ καὶ συμβουλίῳ, ἀνέλαβον οὐ μόνον μεγάλας δαπάνας καὶ προσευχὴν, ἀλλὰ καὶ καμάτους αἱματηροὺς ἐν τοῖς δεινοῖς τῆς πατρίδος· καὶ οὐ μόνον φέροντες ἐπὶ τῶν βράσων πανοπλίαν ἀνέμενον τὸν ἐχθρὸν ἐπὶ τῶν τειχῶν, ἀλλὰ καὶ ἐξήρχοντο μετὰ τῶν στρατιωτῶν ὅπως ματαιῶσι τὰς ἐπιδρομὰς τοῦ ἐχθροῦ, αἰχμαλωτίζωσι τοὺς κατασκόπους καὶ ὑπερασπίζωσι τὰς σιταγωγίας τοῦ Ἰσάρου· ἐνήργουν δὲ καὶ ἀοράτως ἐν τοῖς στρατοπέδοις τοῦ ἐχθροῦ, ἀποσπῶντες δι' ἐγγράφων νουθεσιῶν τοὺς περὶ τὸν ψευδοβασιλέα, ἐγείροντες τὴν συνείδησιν τῶν κούφων, τῶν μήπω ἐσκληρημένων ἐν τῇ ἀποστασίᾳ, καὶ παρέχοντες αὐτοῖς καταφύγιον τὴν Λαύραν, ὅπου ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγαθῶν προμάχων, τῶν φλεγομένων ὑπὸ καθαροῦ ζήλου ἢ μετανόιας, ἤξανε. « Μέχρι τίνος, ἔλενον τῷ Ψευδοδημητρίῳ οἱ Πολωνοὶ, μέλλουσι μείνεσθαι καθ' ἡμῶν οἱ αἰμοχαρεῖς κόρακες, οἱ ἐμφωλεύοντες ἐν τῷ λιθοδόμῳ αὐτῶν τάφῳ; Πολυκνηρωτοὶ πόλεις καὶ ὀλόκληροὶ χῶροι ἤδη ὑπὸ σέ· ὁ Σουλτκὴς ἔφυγεν ἀπὸ σοῦ σὺν τῷ στρατῷ, οἱ δὲ μοναχοὶ πολεμοῦσι τολμηρῶς! Ἀναβρίψωμεν εἰς τὸν ἀέρα τὴν κόνιν καὶ τὸ οἰκητήριον αὐτῶν! » Ἦδη ὁ Λισόβτκῆς, πορθῶν τὴν χώραν τοῦ Περεασλάβου καὶ Βλαδιμίρου, διανοεῖτο τὴν ἄλωσιν τῆς Λαύρας, ἀλλὰ συνιδῶν τὸ δυσχερὲς τοῦ ἔργου, παρήλθεν

1608. ἐμπρήσας μόνον τὸ ἀγροκήπιον τοῦ Κλήμεντος· ἀλλ' ὁ Σαπιέγας καταστρέψας τοὺς πρίγκιπας Ἰωάννην Σαῦτοσκην καὶ Ῥωμοδανόβσκη, ἔγνω τὴν διὰ πάσης θυσίας ἄλωσιν αὐτῆς.

Ἡ πολιορκία αὕτη ἐστὶν ἔνδοξος ἐν τοῖς ἡμετέροις χρονικοῖς οὐχ ἦταν τῆς τοῦ Ησκόβου, πολλῶ δὲ θαιμασιωτέρα· διότι ἡ μὲν πρώτη παρεμυθήσατο τὸν λαὸν ἐν τοῖς δεινοῖς τοῦ Ἰωάννου, αὕτη δὲ παραμυθεῖται τοὺς μεταγενεστέρους, θλιβομένους περὶ τῶν προγόνων, ταπεινωθέντων ἐκ τῆς διαφθοράς. Ἐν τῇ κοινῇ πτώσει τῶν πνευμάτων ὀψόμεθα τὴν λαμπρότητα τινων, καὶ ἐν ταύτῃ τὴν σωτηρίαν τοῦ βασιλείου· διότι ὁ Ὑψιστος, τιμωρῶν τὴν Ῥωσίαν, οὐκ ἤθελε τὸν ὄλεθρον αὐτῆς· διὸ κατέλιπεν αὐτῇ τοιοῦτους πολίτας. Οὐδόλως παρασιωπήσομεν τὰ καθ' ἕκαστα, διαγράφοντες ἔνδοξα ἔργα γενόμενα καὶ ἐν τῷ ταπεινῷ μοναστηρίῳ ὑπὸ ἀπλῶν ἀνθρώπων, ἀφανῶν μὲν ἐπ' ἀξιώμασιν, ἀλλ' ἐπιφανῶν ἐπὶ μεγαλοφυχία.

Τὴν 23 Σεπτεμβρίου ὁ Σαπιέγας καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ Λισόβσκη, ὁ πρίγκιψ Κωνσταντῖνος Βισνεβέτσκη, οἱ Τισκέβιτς καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐπιφανεῖς, ἄγοντες τριάκοντα χιλιάδας Πολωνῶν, Κοζάκων καὶ Ῥώσων ἐπαναστατῶν, ἐστρατοπέδευσαν ἀπέναντι τοῦ μοναστηρίου ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ Κλήμεντος· οἱ δὲ στρατηγοὶ τῆς Λαύρας, ὁ πρίγκιψ Γρηγόριος Δολγορούκης καὶ Ἀλέξιος Γολοχβάστοβ, ὅπως κατασκοπεύσωσι τὸν ἐχθρὸν καὶ ἀποδείξωσι τὴν ἰδίαν ἀνδρίαν, ἐξῆλθον καὶ ἐπανῆλθον, ὀλίγους μὲν ἀπολέσαντες, ἀλλὰ δόντες καιρὸν τοῖς περιοίκοις τοῦ μοναστηρίου ὅπως ἐμπρήσωσι τὰς ἑαυτῶν οἰκίας καὶ σώσωσι τὰς οἰκογενεῖας εἰς Λαύραν. Ὁ ἐχθρὸς τὴν ἐπιούσαν, κατασκοπεύσας τοὺς

τόπους, κατέλαβε τὰ ὑψώματα καὶ πάσας τὰς ὁδοὺς, ἐστρατιωπέδευσε καὶ ὠχυροῦτο. Ἐν τούτοις ἡ Λαύρα ἐπληρώθη ἀνθρώπων τοσοῦτον, ὥστε οὐκ ἔχω-1008.
 ρουν αὐτοὺς τὰ κελλία. Ὅθεν ἀσθενεῖς, παῖδες, μητέ-
 ρες ἦσαν ἀστεγοὶ ἐν καιρῷ βροχῆς καὶ φθινοπωρινοῦ
 ψύχους. Ἐντεῦθεν ἠδύνατό τις εἰκάσαι τὰ μετὰ ταῦ-
 τα ὀλέθρια ἐπακολουθήματα τῆς στενοχωρίας· ἀλλ' οἱ
 ἀγαθοὶ μοναχοὶ ἔλεγον· « Ὁ Ἅγιος Σέργιος οὐκ ἀπο-
 » βάλλει τοὺς πρὸς αὐτὸν προστρέχοντας· » διὸ πάντας
 ὑπεδέχοντο. Οἱ στρατηγοὶ, ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἰωάσαφ
 καὶ οἱ γέροντες διέταξαν τὰ τῆς ἀμύνης, στήσαντες
 πανταχοῦ τηλεβόλα, τάξαντες τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν τει-
 χῶν, τοὺς δὲ πρὸς τὰς ἐκδρομάς· ὁ δὲ πρίγκιψ Δολγο-
 ρούκης μετὰ τοῦ Γολοχβάστοβ πρῶτοι ἐπὶ τοῦ τάφου
 τοῦ Ἁγίου Σεργίου ἠσπάσαντο τὸν Σταυρὸν, ὑπισχνού-
 μενοι ὅτι διαμενοῦσι πιστοὶ ἐν τῇ πολιορ-
 κίᾳ. Πάντες, στρατιῶται καὶ λοιποὶ, ἐμιμήθησαν αὐ-
 τοὺς, ἐν ἀγάπῃ καὶ ὁμονοίᾳ ἐνεθάρρουν ἀλλήλους καὶ
 μετὰ ζήλου παρεσκευάζοντο εἰς τὴν τράπεζαν τῶν
 αἰμάτων ὅπως πίωσι τὸ ποτήριον τοῦ θανάτου ὑπὲρ
 τῆς πατρίδος. Ἐκτοτε δὲ νυχθημερὸν ἐδέοντο ἐν ταῖς
 ἐκκλησίαις τῆς Λαύρας.

Τῇ 29 Σεπτεμβρίου ὁ Σαπιέγας καὶ Λισόβτσκης
 ἔγραφον πρὸς τοὺς στρατηγοὺς, « Ὑποτάχθητε τῷ
 » Δημητρίῳ, τῷ ἀληθεῖ βασιλεῖ ὑμῶν τε καὶ ἡμῶν, ὅς-
 » τις οὐ μόνον ἰσχυρότερος, ἀλλὰ καὶ ἐλευθερώτερος
 » τοῦ ψευδοβασιλέως Σουΐσκη, δυνάμενος ἀμείβειν τοὺς
 » πιστούς· διότι ἄρχει ἤδη παντὸς σχεδὸν τοῦ βα-
 » σιλείου, πολιορκήσας τὸν κακοῦργον ἐν Μόσχα.
 » Καὶ ἐὰν μὲν εἰρηνικῶς παραδοθῆτε, ἔσεσθε τοποτη-
 » ρηταὶ τῆς πόλεως τῆς Τριάδος καὶ κύριοι πολλῶν

1608.

» πλουσίων χωρῶν· ἐὰν δ' ἀνωφελῶς ἐπιμείνητε, πε-
 » σούνται αἱ κεφαλαὶ ὑμῶν. » Ἐγρηψαν πρὸς τούτοις
 καὶ πρὸς τὸν Ἀρχιμανδρίτην καὶ τοὺς μοναχοὺς, ἀνα-
 μιμνήσκοντες αὐτοὺς τὰς δωρεάς τοῦ Ἰωάννου καὶ ἀ-
 παιτοῦντες εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν υἱὸν καὶ τὴν νύμ-
 φην αὐτοῦ. Ὁ Ἀρχιμανδρίτης καὶ οἱ στρατηγοὶ ἀνέ-
 γνωσαν τὰς ἐπιστολάς ταύτας πανδῆμως, οἱ δὲ μονα-
 χοὶ καὶ οἱ στρατιῶται εἶπον· « Ἡ ἐλπίς ἡμῶν ἐστὶν ἡ
 » Ἀγία Γριάς· τῆχος δὲ καὶ ἀσπίς, ἡ Θεοτόκος· οἱ δὲ
 » ἅγιοι Σεργίος καὶ Νίκων, συναγωνισταί. Οὐδένα φο-
 » θούμεθα. » Καὶ ἐν τῇ ὑβριστικῇ πρὸς τοὺς Πολωνοὺς
 ἀποκρίσει οὐδεμίαν ἐλπίδα εἰρήνης παρῆχον· οὐδόλως
 δ' ἔβλαψαν τὸν ἐπαναστάτην, υἱὸν εὐπατρίδου, Ῥου-
 γότιν, κομίσαντα τὰς ἐπιστολάς τοῦ Σαπιέγα.

Τῇ 30 Σεπτεμβρίου ὁ ἐχθρὸς ἔστησε τοὺς κοφίνους
 ἐπὶ τῶν ὀρέων Βολκούσου, Τερεντίου, Στρογγύλου καὶ
 Ἐρυθροῦ, ὥρυξε τάφρον ἐκ τοῦ ὑδροστασίου τοῦ Κελλα-
 ρίου μέχρι τῆς ἀργιλώδους φάραγγος, ὕψωσεν εὐρὴ ἐπί-
 χωμα καὶ ἀπὸ τῆς 3 Ὀκτωβρίου ἐπὶ ἕξ ἑβδομάδας
 ἐपुरοβόλει ἐξ ἐξήκοντα καὶ τριῶν τηλεβόλων, ὅπως
 κατασεῖσῃ τὸ λίθινον περίγραγμα· καὶ ἐσειόντο μὲν
 τὰ τείχη καὶ οἱ πύργοι, ἀλλ' οὐκ ἐπιπτον, εἴτε διὰ τὸ
 ἀδέξιον τῶν πυροβολητῶν, εἴτε διὰ τὴν σμικρότητα τῶν
 τηλεβόλων. Διεσκορπίζοντο κέραμοι, ἠνοίγοντο ρήγ-
 ματα, ἀλλὰ παραχρῆμα ἐπεσκευάζοντο· αἱ πεपुरακτω-
 μέναι σφαῖραι ἵπταντο πέραν τῶν οἰκοδομῶν εἰς τὰ ὕ-
 दाτα, ἢ ἐσβέννυντο ἐν κενοῖς καὶ λάκκοις πρὸς ἐκπλη-
 ξιν τῶν πολιορκουμένων, οἵτινες, βλέποντες ἐν τούτῳ
 τὸ θαυμάσιον τοῦ Θεοῦ ἔλεος, ἐστηρίζοντο τῷ πνεύμα-
 τι· καὶ ἀναμένοντες ἔφοδον, πάντες ἐξωμολογήθησαν,
 ὅπως, ἔχοντες καθαρὰν συνείδησιν, μὴ δειλιῶσι πρὸς

τὸν θάνατον· πολλοὶ δὲ καὶ ἐγένοντο μοναχοὶ ὅπως ἀποθάνωσιν ἐν τῷ ἀξιώματι τούτῳ. Οἱ μοναχοὶ, συμμετέχοντες τῶν καμάτων καὶ τῶν κινδύνων τῶν στρατιωτῶν, καθ' ἑκάστην περιήρχοντο τὰ τεῖχη μετὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων.

Ὁ Σαπιέγας παρεσκευάζετο εἰς τὸ πρῶτον κρίσιμον ἔργον οὐχὶ διὰ προσευχῆς καὶ μετνοίας, ἀλλὰ διὰ συμποσίου μετὰ πιντὸς τοῦ στρατοῦ. Τῇ 12 Ὀκτωβρίου ἀπὸ πρωίας μέχρι ἐσπέρας οἱ Πολωνοὶ καὶ Ῥῶσσοι ἀποστάται ἐθορύβουν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἔπινον, ἐπυροβόλουν καὶ ἤλαυνον ἔφιπποι μετὰ σημαίων περὶ τὰ τεῖχη τῆς Λαύρας, περὶ δὲ τὴν ἐσπέραν ἐξήλθον εἰς τὰ ὄχυράματα, κατέλαβον τὴν ὁδὸν τοῦ Οὐγλίτσου καὶ τὴν Περεασλάβου καὶ νυκτὸς ὤρμησαν εἰς τὸ μοναστήριον μετὰ κλιμάκων, ἀσπίδων, κραυγῆς καὶ μουσικῆς· ἀλλ' οἱ ἐν αὐτῷ ὑπήντησαν διὰ πυροβολισμοῦ τῶν τηλεβόλων καὶ ὄπλων, ἀπέκρουσαν τῶν τειχῶν, ἀποκτείναντες καὶ τραυματίσαντες πολλούς· οἱ δὲ λοιποὶ ἔφυγον ρίψαντες τὰς κλιμάκας, τὰς ἀσπίδας καὶ λοιπά. Τὴν ἐπιούσαν οἱ πολιορκούμενοι ἔλαβον τὰ τρόπαια καὶ παρέδωκαν τῷ πυρὶ, ἀνυμνοῦντες τὸν Θεόν. Ὁ δὲ Σαπιέγας, μὴ κρατήσας βίᾳ τῆς Λαύρας, ἐνόμιζεν ἔτι ὅτι δύναται κρατῆσαι αὐτῆς δι' ἀπειλῶν καὶ κολακειᾶς. Ὁθεν Πολωνοὶ ἤρχοντο εἰρηρικῶς εἰς τὰ τεῖχη, ἐπεδείκνυον τὴν πολυάριθμον αὐτῶν δύναμιν, καὶ προέτεινον ἐπωφελεῖς ὅρους, ἀλλ' ὅσω μᾶλλον ἀπῆτουν τὴν παράδοσιν, τοσούτῳ ἤττον φοβεροὶ ἐγίνοντο τοῖς πολιορκουμένοις, οἵτινες ἤδη καὶ ἐπετίθεντο.

Τῇ 19 Ὀκτωβρίου οἱ τοξόται καὶ Κοζάκοι, βλέποντες ὀλιγαρίθμους ἐχθροὺς ἐν τοῖς περιχώροις τοῦ μοναστηρίου, κατέβησαν τῶν τειχῶν ἄνευ διαταγῆς τῶν

1608. στρατηγῶν διὰ σχοινίων, καὶ ἐπιπεσόντες ἔσφαξαν πάντας τοὺς ἐκεῖ Πολωνούς· ὠφελούμενοι δ' ἐκ τοῦ ζήλου τούτου καὶ οἱ στρατηγοί, ἐξῆλθον μετὰ ἵππέων τε καὶ πεζῶν πρὸς τὰ ὀχυρώματα τοῦ Ἐρυθροῦ ὄρους πρὸς καταστροφὴν αὐτῶν· ἀλλ' ἐν κρατερᾷ σφαγῇ ἀπώλεσαν πολλοὺς ἀγαθοὺς στρατιώτας. Οὐδεὶς παρεδόθη· τοὺς δὲ τετραυματισμένους καὶ νεκροὺς ἐκόμισαν εἰς Λαύραν, λυπούμενοι ἰδίως ἐπὶ τῷ γενναίῳ ἀξιωματικῷ Βρέχοβ, ὅστις ἤδη ἔπνεεν, ὅτε ἀπεκάρη μοναχὸς μετὰ ἄλλων ἀποθνησκόντων. . . Εἰς ἀνταμοιβὴν δὲ διὰ τὴν πιστὴν ὑπηρεσίαν τῷ ἐπιγεῖῳ βασιλεῖ ἡ Πατρίς παρέδωκεν αὐτοὺς τῷ οὐρανίῳ ἐν ἀγγελικῷ σχήματι.

Ἐπαιρόμενος ὁ ἐχθρὸς ἐπὶ τῷ ἔργῳ τούτῳ ὡς ἐπὶ νίκη, ἔκρινεν ὅπως περικτώσῃ αὐτό· διὸ κατὰ ζοφώδη φθινοπωρινὴν νύκτα τῆς 25 Ὀκτωβρίου, ὅτε τὰ φῶτα μόλις ἔφεγγον ἐν τῇ Λαύρᾳ καὶ βαθεῖα ἐπεκράτει σιγή, οἱ νυστάζοντες στρατιῶται ἐξέστησαν ἐκ τοῦ αἰφνιδίου θορύβου· διότι οἱ Πολωνοὶ καὶ Ῥῶσσοι ἀποσάται, περιβομβούντων πάντων τῶν ὀχυρωμάτων, μετὰ κραυγῶν καὶ θορύβου ὤρμησαν εἰς τὸ μοναστήριον, κατέλαβον τὴν τάφρον καὶ δι' ἀχύρων καὶ φλοιῶν τῆς σημύδης ἐνέπρησαν τὸν φραγμὸν, ἡ δὲ λαμπρὰ φλόξ ἔφεγγεν ὡς ἡμέρα ὅπως σκοπεύωσιν οἱ πυροβοληταί. Δι' ἰσχυροῦ πυροβολισμοῦ καὶ σιδηροβόλων οἱ πολιορκούμενοι ἔκτειναν πολλοὺς τῶν τολμηροτάτων Πολωνῶν καὶ ἐκώλυσαν τὸν ἐμπρησμόν τοῦ φραγμοῦ. Ὁ ἐχθρὸς ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια χαρακώματα, ἀλλ' οὐδ' ἐν αὐτοῖς ἔμεινε· διότι ἐν τῷ φωτὶ τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου, βλέπων ἐπὶ τῶν τειχῶν τὰς ἐκκλησιαστικὰς σημαίας, στρατιώτας, ἱερεῖς ψάλλοντας δοξολογίαν ἐπινίκειον, ἐφοβήθη ἔφοδον καὶ ἔφυγεν εἰς τὸ

ώχυρωμένον στρατόπεδον. Ἡμέραι τινές παρήλθον ἐν 1608.
ἀργία.

Ἄλλ' ὁ Σαπιέγας καὶ Λισόβσκης ἡρέμα παρεσκευάζον ὄλεθρον τῇ Λαύρα δι' ὑπονόμων. Οἱ δὲ στρατηγοὶ Δολγορούκης καὶ Γολοχβάστοβ, εἰκάσαντες τοῦτο, ἐζήτησαν τοὺς γινώσκοντας τὰ τοῦ ἐχθροῦ· ἐξήλθον δ' εἰς τὸ καλούμενον Ἡγεμονικὸν πεδῖον πρὸς τὴν Μισουτινεϊάν φάραγγα, ὅπου, καταστρέψαντες τὴν ἐχθροικὴν φρουρὰν, ἔλαβον τὸν Λιθουανὸν ἱλαρχον Βρουσέβσκην, καὶ ἀβλαβῶς ἐπανήλθον, μὴ προλαβόντος τοῦ Σαπιέγα ἵνα φράξῃ τὴν ὁδόν. Ἡρώτων δὲ τὸν αἰχμάλωτον καὶ ἐβασάνιζον, ἀλλ' αὐτὸς εἶπε μόνον, ὅτι οἱ Πολωνοὶ διορύσσουσιν ἀληθῶς ὑπόνομον, ἀλλ' ἠγνῶει τὸν τόπον. Ὅθεν οἱ στρατηγοὶ, ἐκλέξαντες ἐπιτήδειον σκαπανέα, τὸν ὑπηρέτην τοῦ μοναστηρίου Κορσάκοβ, παρήγγειλαν αὐτῷ ὅπως ἀνορύξῃ ὑπὸ τοὺς πύργους λάκκους βαθεῖς πρὸς ἀκρόασιν τῶν σκαπτόντων, ἐκέλευσαν δὲ πρὸς τοῦτοις ὅπως βαθύνωσι τὴν τάφρον ἐκτὸς τῆς Λαύρας ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς ἄρκτον. Ἐνεκα τῆς ἐργασίας ταύτης ἐγένοντο δύο αἰμοστώδεις μάχαι· διότι ὁ ἐχθρὸς ὤρμησεν πρὸς τοὺς σκαπανεῖς, ἀλλ' ἀπεκρούσθη ὑπὸ τῶν τοῦ μοναστηρίου τηλεβόλων. Ἐν εἰτέρᾳ δὲ μάχῃ πέραν τῆς τάφρου, τῇ 1 Νοεμβρίου, οἱ Πολωνοὶ ἀπέκτειναν 190 καὶ ἔλαβόν τινας αἰχμαλώτους· στενοχωρήσαντες δὲ τοὺς πολιορκουμένους, ἐκώλυον τοὺς ὑδρευομένους ἐκτὸς τοῦ φρουρίου καὶ προσήγαγον τὰ χαρακώματα πρὸς τὰ τεῖχη. Ἀθυμία τότε κατέλαβε καὶ τοὺς μεγαλοψύχους· διότι ἔβλεπον τὴν ἐλάττωσιν τοῦ στρατοῦ καὶ ἐφοβοῦντο νόσους ἐκ τῆς στενοχωρίας καὶ σπάνεως καθαροῦ ὕδατος· καὶ ἐγίνωσκον μὲν ὅτι ὑπάρχει ὑπόνομος, ἀλλ' ἠγνόουν τὸν τόπον· ὥστε ἐκάστοτε ἐφοβοῦντο μὴ ἀναρ-

1608. ριφθῶσιν εἰς τὸν ἀέρα. Τότε καὶ σφαῖραι τινες ἔπεσον εἰς τὴν Λαύραν· καὶ ἡ μὲν κρούσασα τὸν μέγαν κώδωνα, κατέπεσεν εἰς τὸν ναὸν, καὶ πρὸς κοινὸν τρόμον κατέθραυσε τὰς ἀγίας εἰκόνας, παρ' αἷς ἤρχετο ὁ λαός· ἡ δὲ ἀπέκτεινε μοναχὴν τινα· τρίτη δὲ, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ἀπέκοψε τὸν πόδα τοῦ γέροντος Κορνηλίου. Οὗτος δ' ὁ εὐσεβὴς μοναχὸς, ἐκπνέων εἶπεν, « Ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἀρχιστρα-
 » τήγου αὐτοῦ Μιχαήλ ἐκδικήσει τὸ χριστιανικὸν αἷμα, »
 καὶ ἡσύχως ἐτελεύτησε. Τότε δὲ μεταξύ τῶν πιστῶν Ῥώσων ἐφάνησαν καὶ ἄπιστοι· διότι ὁ ὑπὸνόμενος τοῦ
 μοναστηρίου Σελεβὶν ἔφυγε πρὸς τοὺς Πολωνούς. Διὸ
 ἐφοβείοντο τὰς ὁδηγίας αὐτοῦ, τὰς μηχανηρῶφίας
 καὶ τοὺς ἀποκρύφους συνωμότητας. Παράδειγμά τι προ-
 δοσίας ἦν ἐπίφοβον. Ἄλλ' ἐν ταῖς περιστάσεσι ταύταις
 οὐδόλως ἠλατιώθη ὁ ζήλος τῶν ἀγαθῶν γερόντων·
 πρῶτοι δὲ ὄντες ἐν τῇ προσευχῇ, ἐν τῇ φρουρᾷ καὶ
 ἐν ταῖς μάχαις, ἔργῳ καὶ λόγῳ ἀνεβρίπιζον τὸ θάρ-
 ρος τῶν προμάχων, παριστῶντες αὐτοῖς τὴν μικρο-
 ψυχίαν ὡς ἀμάρτημα, καὶ τὸν γενναῖον θάνατον ὡς
 χριστιανικὸν καθήκον, τὸν δὲ πρόσκαιρον ὡς αἰωνίαν
 σωτηρίαν.

Αἱ μάχαι ἐξηκολούθουν· οἱ δὲ πολιορκούμενοι, ἀνο-
 ρύξαντες ὑπὸ τὰ τεῖχη ἔξω τῆς τάφρου ὑπόνομον νυ-
 κτὸς προσέβαλλον τὰ χαρακώματα τῶν ἐχθρῶν, ἤχμα-
 λώτιζον πολλοὺς, ἠρώτων καὶ τέλος ἔμαθον τὸ σπου-
 दाῖον μυστήριον· διότι ὁ βαρέως τραυματισθεὶς Κοζάκος
 Δεδιλόσκης, ἀποθνήσκων ὡς χριστιανός, ἔδειξε τοῖς
 στρατηγοῖς τὸν τόπον τῆς ὑπονόμου, ἣν οἱ Πολωνοὶ
 ὤρυσσον ἀπὸ τοῦ ἀνεμομύλου πρὸς τὸν στρογγύλον

πύργον τῆς γωνίας τοῦ κάτω μοναστηρίου. Ὁχυρώσαν-
 τες δὲ τὸν τόπον τοῦτον οἱ στρατηγοὶ, ἔγνωσαν τὴν
 ματαίωσιν τοῦ ἔργου τοῦ Σαπιέγα. Δύο δὲ περιστάσεις
 ἐθάβρυναν αὐτούς· καὶ πρῶτον μὲν δι' εὐστόχου πυρο-
 βολισμοῦ κατώρθωσαν τὴν ἀνατροπὴν τοῦ κυριωτέρου
 τηλεβόλου τῶν Λιθουανῶν, τοῦ καλουμένου Τρεστσέρα,
 καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων βλάπτοντος τὸ μοναστήριον·
 ἕτερον δ' ἐπίσης εὐτυχὲς συμβεβηκὸς ἠλάττωσε τὴν
 δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ· διότι 500 Κοζάκοι τοῦ Τανάϊδος
 μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ, αἰσχυρόμενοι πολεμῆν πρὸς τὴν
 ἁγίαν μονήν, ἀπῆλθον οἴκαδε. Τῇ 9 Νοεμβρίου τρεῖς
 ὥρας πρὸ τῆς ἑω, λαβόντες τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἀρ-
 χιμανδρίτου ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἁγίου Σεργίου, ἐξήλ-
 θον ἠσύχως οἱ στρατηγοὶ ἐκ τοῦ φρουρίου μετὰ στρα-
 τιωτῶν καὶ μοναχῶν, ἐν ᾧ τὸ βαθὺ σκότος ἔκρυπτεν
 αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ· ὅτε δ' ἤδη παρετάχθησαν,
 βιαία πνοὴ διεσκέδασε τὰ νέφη καὶ τὸ σκότος. Τότε
 σημάναντος τοῦ πολεμικοῦ, πάντες ὤρμησαν ἐπιβοῶν-
 τες τὸ ὄνομα τοῦ Σεργίου· ἡ δὲ ἐφοδὸς ἐγένετο ἐκ
 τριῶν μὲν μερῶν, ἀλλὰ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν. Καὶ
 εἰ ἀπέδιωξαν τοὺς Κοζάκους καὶ Πολωνοὺς ἐκ τῶν
 παρακειμένων ὀχυρωμάτων, ἐκράτησαν τοῦ ἀνεμομύ-
 λου καὶ εὐρόντες κατέστρεψαν τὴν ὑπόνομον, συγκα-
 ταστραφέντων δυστυχῶς καὶ δύο τολμητιῶν γεωργῶν,
 τοῦ Σίλοβ καὶ Σλότου, οἵτινες, πληρώσαντες αὐτὴν
 ἐμπρηστικῶν ὑλῶν, ἐνέβαλον πῦρ, ἀλλ' οὐ προέλα-
 βον σωθῆναι. Ἄλλ' οἱ νικηταὶ μὴ ἀρκεσθέντες τούτοις,
 ἐσφάζοντο μετὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν αὐ-
 τοῦ καὶ ἐπιπτον ἐκ τῶν σφαιρῶν καὶ τοῦ ξίφους· πάν-
 τες δ' οἱ λοιποὶ μοναχοὶ καὶ στρατιῶται κατὰ στίφη,
 μὴ ἀκούοντες τῶν στρατηγῶν, ὤρμησαν ἐκ τοῦ μονα-

1608. Σηρίου εἰς τὴν σφαγὴν, τὴν ἐπὶ πολὺν χρόνον πει-
 σματώδη. Καὶ πολλάκις μὲν οἱ Πολωνοὶ ἀπώθησαν
 αὐτοὺς ἐκ τῶν ὑψωμάτων εἰς τὰ στενὰ καὶ ἐδίωκον
 καὶ ἐσάλπιζον τὰ νικητήρια, ἀλλ' οἱ Ῥῶσσοι ἐξήρχον-
 το πάλιν καὶ ἀνέβαινον τὰ ὄρη ἕως τέλος ἐκράτησαν
 τοῦ Ἐρυθροῦ ὄρους μετὰ πάντων τῶν κοφίνων, οὐχὶ
 ὀλίγων αἰχμαλώτων, τῶν σημαιῶν, ὀκτὼ τηλεβόλων
 καὶ ἄλλων πολλῶν ὄπλων. Ἐμπρήσαντες δὲ ὅτι οὐκ
 ἠδύναντο λαβεῖν, ἐν θριάμβῳ καθημαγμένοι ἐπα-
 νήλθον, ἠχούντων πάντων τῶν κωδῶνων, φέροντες
 τοὺς νεκροὺς αὐτῶν, ἑκατὸν ἑβδομήκοντα τέσσαρας τὸν
 ἀριθμὸν, καὶ ἐξήκοντα ἕξ βαρέως τραυματισθέντας. Ἡ
 μάχη διήρκεσεν ἀπὸ βαθέως ὄρθρου μέχρι βαθείας ἐ-
 σπέρας· ἔπεσον δὲ 1,500 Ῥῶσσοι ἀποστάται καὶ
 Πολωνοὶ μετὰ τῶν μεγιστάνων Οὐγόρσκη καὶ Μαζο-
 θέτσκη περὶ τὸν ἀνεμόμυλον καὶ ἀλλαχοῦ μέχρι τῶν
 ναῶν τοῦ κάτω μοναστηρίου καὶ ἀπέναντι τῶν ἐρυθρῶν
 πυλῶν· διότι οἱ Πολωνοὶ, νικῶντες, ἐδίωκον τοὺς ἡμε-
 τέρους μέχρι τῶν τειχῶν. Οἱ μοναχοὶ καὶ στρατιῶται
 ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς μετὰ κατανύξεως καὶ εὐγνωμο-
 σύνης, τοὺς δὲ τραυματίας ἐθεράπευον ἐν τοῖς ἀρίστοις
 κελλίαις δαπάνῃ τῆς Λαύρας, ἀνυμνοῦντες τὴν ἀνδρίαν
 τῶν πεσόντων εὐγενῶν Βνοῦκοβ καὶ Ἐσιποβ, καὶ
 τῶν ζώντων Χοδιρόβ καὶ Ζοῦβοβ. Ὁ ἀδελφὸς προ-
 δότου καὶ δραπετεύου, ὁ ἑκατόνταρχος Δανιὴλ Σε-
 λεβὶν, εἰπὼν, « Θέλω ἀποτίψασθαι διὰ τοῦ θανά-
 » του τὴν καταισχύνην τοῦ γένους μου, » ἐτήρησε
 τὸν λόγον καὶ δὴ πεζὸς ὤρμησε πρὸς τὴν ἴλην τοῦ
 Τσίκη, κατέκοψε τρεῖς ἵππεις καὶ τρωθεὶς θανασίμως
 ὑπὸ τοῦ τετάρτου κατάρθωσεν ἕνα καὶ τοῦτον ἀπο-
 κτείνῃ. Ἄλλος δὲ στρατιώτης Σελεβὶν ἐξέπληξεν ἐπί-

σης ἐπ' ἀνδρία καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀνδρείους ὁ δὲ ὑπηρε-
της τοῦ μοναστηρίου Μερκούριος Ἀϊγουστόβ πρῶτος
κατέλαβε τὰ ὄχυράματα τοῦ ἐχθροῦ καὶ πρῶτος ἔπε-
σεν ὑπὸ πυροβόλου Λιθουανοῦ πυροβολητοῦ, ἀλλὰ πα-
ραχρήμα οἱ περὶ τὸν Μερκούριον ἀπέταμον τὴν κεφα-
λὴν τοῦ Λιθουανοῦ. Οἱ μοναχοὶ πανταχοῦ προηγοῦντο
μαχόμενοι. Τοῦτο δὲ τὸ ἔνδοξον ἔργον ὁ Ἀρχιμαν-
δρίτης καὶ οἱ στρατηγοὶ ἀνήγγειλαν εἰς Μόσχαν, ἥτις
ἐπάνηγύρισε μετὰ τῆς Λαύρας.

Αἰσχυρόμενοι ἐπὶ τῇ ἡττῇ ὁ τε Σαπιέγας καὶ Λι-
σόβσκη, κατέφυγον εἰς τὸν δόλον. Ὅθεν, ἀποκρύψαντες
νυκτὸς τὸ ἵππικὸν ἐν ταῖς τάφροις, ἔπεμψαν τάγμα-
τά τινα πρὸς τὰ τεῖχη ὅπως δελεάσωσι τοὺς πολιορ-
κούμενους, οἷνινες ὄντως ὤρμησαν πρὸς αὐτοὺς καὶ
ἐδίωκον τοὺς φεύγοντας ἐκ τὴν ἔνεδραν· ἀλλ' οἱ
φρουροὶ, ἰδόντες αὐτὴν ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ πύργου, ἀνήγ-
γειλαν αὐτοῖς διὰ τοῦ πολιορκητικοῦ κώδωνος τὸν δό-
λον τοῦ ἐχθροῦ· διὸ ἐπανήλθον ἀβλαβεῖς καὶ μετὰ
αἰχμαλώτων.

Ἐπέστη δὲ χειμῶν. Ὁ ἐχθρὸς, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
διαμένων ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἐτήρει καὶ τὰ χαρακώ-
ματα· οἱ δὲ στρατηγοὶ θέλοντες ὅπως διώξωσιν αὐτοὺς
ἐκ τῶν παρακειμένων ὄχυρωμάτων, ἐξήλθον κατὰ πρωί-
αν νεφελώδους ἡμέρας καὶ καταλαβόντες τὴν Μισου-
τινεϊάν φάραγγα, τὸ δάσος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τὸ
ἐρυθρὸν ὄρος μέχρι τῶν ὑδάτων τοῦ Κλήμεντος, οὐκ
ἐδυνήθησαν ἀντιστῆναι πρὸς τὰς ἠνωμένας δυνάμεις
τοῦ Λισόβσκη καὶ Σαπιέγα, καὶ ἀπεκρούσθησαν μέχρι
τῶν τειχῶν· ἐνισχυθέντες δὲ ὑπὸ νέων δυνάμεων, ἤρ-
ξαντο ἐτέρας μάχης αἱματωδεστέρας καὶ μᾶλλον ἀπλη-
πισμένης· διότι οὐδεὶς ὑπελείπετο αὐτοῖς εἰς βοήθειαν.

1608.

Ἄλλ' οἱ προμαχῶνες τοῦ μοναστηρίου καὶ ἡ γενναιοψυχία πολλῶν ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν νίκην. Διὸ ὁ χρονογράφος λέγει· « Ὁ Ἅγιος Σέργιος ἐκράτυνε καὶ τοὺς » ἀπειροπολέμους· διότι ἄνευ θώρακος καὶ κράνους, » ἄνευ ἔξωτος καὶ πείρας ἤρχοντο εἰς χεῖρας πρὸς ἐμ- » πειροπολέμους ἐνόπλους καὶ ἐνίκων. » Οὕτως ὁ κάτοικος τῆς κώμης Μολοκόβου, καλούμενος Σουετᾶ, μέγας τὸ ἀνάστημα, ἦρος ἐπὶ ῥώμη καὶ γενναιοψυχία ὑπερέβη πάντας ἐπὶ θαυμασία ἀνδραγαθία· καταστάς δ' ἀληθῆς στρατηγός, εἴλκυε κατόπιν τοὺς ἄλλους εἰς τὴν κρατερὰν συμπλοκὴν, καὶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀπέκοπτε κεφαλὰς βαίνων ἐπὶ τῶν πτωμάτων. Ὁ ὑπηρέτης Ποιμὴν Τένεβεβ ἐτόξευσεν ἐπὶ τοῦ τραχήλου τὸν Λισόβσκην καὶ ἔβριψεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἵππου. Ἔτερον δ' ἐπιφανῆ Πολωνόν, τὸν πρίγκιπα Ἰούριον Γόρσκην, ἀπέκτεινεν ὁ στρατιώτης Παυλόβ καὶ ἔσυρε νεκρὸν εἰς τὴν Λαύραν. Συνεπλέκοντο δὲ, ἐσφάζοντο ἐγχειριδίοις καὶ αἱ τάξεις τῶν ἐχθρῶν ἠραιοῦντο ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ πυροβολισμοῦ. Ὁ Σαπιέγας, μὴ ὦν παρεσκευασμένος εἰς ἐφοδόν, καὶ συνιδὼν τέλος τὴν βλάβην ἐκ τῆς ἰδίας ὀξύθυμίας, ἀπεχώρησεν, ἡ δὲ Λαύρα ἐπανηγύρισε τὴν δευτέραν ἐπιφανῆ νίκην.

Ἄλλ' ἐπέστη δοκιμασία καὶ καρτεροψυχία· διότι ἐν ὥρᾳ δριμέος χειμῶνος ἐστερεῖτο ξύλων τὸ μοναστήριον καὶ ἦν ἀνάγκη ὅπως δι' αἵματος ξυλεύωνται· διότι ὁ ἐχθρὸς, φυλάττων τοὺς εἰς τοῦτο πορευομένους, ἔκτεινε καὶ ἠχμαλώτιζε πολλούς. Οἱ πολιορκούμενοι παρ' ὀλίγον ἐστερήθησαν καὶ τοῦ ὕδατος· διότι δύο μακροὺργοι παῖδες εὐπατριδῶν, αὐτομολήσαντες πρὸς τοὺς Πολωνούς, εἶπον τῷ Σαπιέγα, ὅτι εἰ μετατρέψει τὸ ὕδωρ τῆς ἔξω τῶν τειχῶν δεξαμενῆς, ἐξ ἧς διωχέτευετο ὕδωρ

εἰς τὸ μοναστήριον, ἀποξηρανθήσονται πᾶσαι τοῦ μοναστηρίου αἱ δεξαμεναί. Ὁ ἐχθρὸς ἤρξατο κρυφίως τοῦ ἔργου· ἀλλ' εὐτυχῶς οἱ στρατηγοί, μαθόντες παρ' αἰχμαλώτου τοῦτο, ἐματαίωσαν τὴν ἐπιβουλήν· διότι ἐξεληθόντες νυκτὸς ἀπέκτειναν τοὺς ἐργάτας καὶ ἀνοίξαντες τοὺς ὑπογείους σωλῆνας ἐπλήρωσαν ὕδατος τὰς ἐν τῷ μοναστηρίῳ δεξαμενάς ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Ἄλλ' ἦσαν καὶ ἄλλοι ἐπισημότεροι προδόται, ὁ ταμίας τοῦ μοναστηρίου Ἰωσήφ καὶ αὐτὸς ὁ στρατηγὸς Γολοχβάστοβ, εἰ πιστευτέος ὁ χρονογράφος· διότι ἐν καιρῷ μεγάλων κινδύνων καὶ δεινῶν, ἅτινα διατιθέασιν εἰς ὑποψίαν, πολλάκις ἢ ἔχθρα ἐπιβουλεύεται καὶ τὸν ἀθῶον διὰ συκοφαντίας. Ἀναφέρεται ὅτι οἱ δύο οὗτοι ἀξιωματικοί, ἀμφιβάλλοντες περὶ τῆς σωτηρίας τῆς Λαύρας, διενεώθησαν σῶσαι ἑαυτοὺς διὰ κακουργήματος, καὶ διὰ τοῦ δραπετοῦ Σελεβίν συνέθεντο κρύφα πρὸς τὸν Σαπιέγαν τὴν παράδοσιν τοῦ μοναστηρίου· ὅτι ὁ Γολοχβάστοβ διενοεῖτο ὅπως ἐν καιρῷ ἐκδρομῆς ἐπιτρέψῃ τὴν εἰς τὸ φρούριον εἴσοδον τοῦ ἐχθροῦ· ὅτι ὁ γέρων Ἰούριος Σίσκιν, ἐπιτηδείως μαθὼν τὸ ἀπόρρητον τοῦτο, ἀνήγγειλε τῷ Ἀρχιμανδρίτῃ· καὶ τῷ μὲν Ἰωσήφ, ἀποθανόντι αἴφνης, ἔδωκαν καιρὸν εἰς μετάνοιαν, ὁ δὲ Γολοχβάστοβ διέμεινε στρατηγός· ἄρα οὐκ ἐξηλέγχθη. Ἄλλ' ἡ προδοσία αὕτη, εἴτε ἀληθής, εἴτε ψευδής, ἔβλαψε, δυσπιστούντων πρὸς ἀλλήλους τῶν προμάχων τῆς Λαύρας.

Τότε ἀνεφάνη κακὸν ἔτι φοβερώτερον. « Ὅτε, λέγει » ὁ Χρονογράφος τῆς Λαύρας, τὰ δεινὰ καὶ ὁ ὄλεθρος » ἠπέιλουν ἡμῖν, διενοούμεθα μόνον περὶ τῆς ψυχῆς· » ὅτε δ' ὁ κίνδυνος ἤλαττοῦτο, ἀπεβλέπομεν εἰς τὰ τοῦ » σώματος. » Ὁ ἐχθρὸς, ἀποκαμῶν ἐκ τῶν ματαίων ἔρ-

1008. γων και τοῦ ψύχους, κατέλιπε τὰ χαρακώματα και ἐνεκλείσθη ἐν τοῖς ἐκ χώματος ὀχυρώμασι πρὸς μεγίστην χαρὰν τῶν πολιορκουμένων, οἵτινες ἠδύναντο τέλος ἐξέρχασθαι ἀφόβως τοῦ στενοχώρου τείχους και ἀναπνεῖν ἔξω τῶν τειχῶν, ξυλεύεσθαι και πλύνειν τὰ ἐνδύματα ἐν τοῖς ἐκτὸς ὕδασι. Ἦδη δὲ οὐκ ἐφοβοῦντο ἐφόδους και μόνον ἐκουσίως ἐμάχοντο ταραττοντες ἐνίοτε τὸν ἐχθρὸν· ἐπεχείρουν δὲ μάχην και ἐπαύοντο κατὰ τὸ δοκοῦν. Ἡ ἀνάπαυσις αὕτη και ἐλευθερία ἐγέννησε κλίσιν εἰς ἀτωτείαν· διότι θριμὸν ὕδρῳμελι και νεάνιδες ἐτάρακτον τὰς κεφαλὰς τῶν στρατιωτῶν, μηδὲ ὁλῶς ἰσχυόντων τοῦ παραδείγματος και τῶν πραινεύσεων τῶν νηφαλιῶν μοναχῶν. Ἄλλ' οὐδὲ τῶν ἐδωδῖμων φειδόμενοι ἤδη ἐτρόφων, εὐωχοῦντο, ἠψφραίνοντο μουσικῆ και ὀρχήσει. . . και ταχέως ἐξέστησαν τοῦ τρόμου.

Ἡ πολυχρόνιος στενοχωρία, ὁ ὑγρὸς χειμῶν, ἡ χρῆσις ἀκαθάρτου ὕδατος, ἡ ἔλλειψις ὄξου, λαχάνων και οἴνου παρήγαγον τὴν νόσον στομακάκην, ἐξ ἧς ἐμόλυνοντο οἱ πτωχοὶ και ἐμόλυνον και ἄλλους. Οἱ νοσοῦντες οἶδαινον και ἐσήποντο· οἱ ζῶντες ὄζον ὡς πτώματα, κατεπνίγοντο ἐκ τῆς δυσωδίας ἐν τε τοῖς κελλίοις και τοῖς ναοῖς και ἀπέθνησκον καθ' ἐκάστην εἴκοσιν ὡς πεντήκοντα· ὥστε οὐδὲ προελάμβανον ἀνορύξαι τάφους, ὑπὲρ ὧν ἀπέτιον δύο, τρία και πέντε ρούβλια, ἐν ἐνὶ δὲ ἔθαπτον τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα νεκρούς. Ἀπὸ πρωίας μέχρι ἐσπέρας ἐψαλλον τοὺς κοιμηθέντας και ἔθαπτον· νυκτὸς δὲ ἀκαταπαύστως ἠκούοντο κλαυθμοὶ και ὄδυρμοι, τῶν μὲν ἐκπνεόντων, τῶν δὲ θρηγούντων αὐτούς. Καὶ οἱ ὑγιεῖς ἐπλανῶντο ὡς σκιαὶ ἐκ τοῦ καμάτου, μάλιστα δὲ οἱ ἱερεῖς, οἵτι-

1808.

νες ακαταπαύστως ἐψάλλον τοὺς νεκροὺς. Οἱ καταβεβλημένοι καὶ ἀσθενεῖς, προβλέποντες τὸν θάνατον, ἐζήτουν αὐτὸν ἐπὶ τῶν τειχῶν ἐκ τῆς ἐχθρικῆς σφαίρας. Ὅθεν αἱ ἐκδρομαὶ διεκόπησαν πρὸς χαιρεκακίαν τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες, ἀκούοντες τὸν ακατάπαυστον θρήνον ἐν τῇ μονῇ, ἀνέβησαν εἰς τοὺς λόφους καὶ τὰ δένδρα καὶ εἶδον τὸν ὀλεθρον τῶν προμάχων αὐτῆς, σωρείας νεκρῶν καὶ σειρὰς νέων τάφων θρασυθέντες δε ἤλαυνον πρὸς τὰς πύλας, προκαλοῦντες τοὺς μοναχοὺς καὶ στρατιώτας εἰς μάχην καὶ ὕβριζον τὴν ἀδυναμίαν αὐτῶν, ἀλλ' οὐκ ἤθελον λαθεῖν πείραν αὐτῆς δι' ἐφόδου· διότι ἤλπιζον ὅτι ταχέως ἢ παραδοθήσονται, ἢ ἐξολοθρευθήσονται.

Ἐν τοιοῦτῳ κινδύνῳ ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἰωάσαφ ἔγραψε πρὸς τὸν ἐπιφανῆ κελλάριον τῆς Λαύρας Ἀβράμιον Παλίτσιν, διαμένοντα τότε ἐν Μόσχᾳ, ὅπως σώσῃ ὁ Τσάρος τὸ ἱερόν τοῦτο ὀχύρωμα διὰ προχείρου βοηθείας. Καὶ ὁ μὲν Ἀβράμιος ἐπέιθε τὸν Βασίλειον καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ καὶ τὴν σύγκλητον καὶ τὸν Πατριάρχην, ἀλλ' αὐτῇ ἢ πρωτεύουσα ἦν ἤδη πεφοβημένη, ἀναμένουσα ἐφοδὸν τῶν ἐν Τουσίνω κακούργων. Ὁ Ἀβράμιος ἀπεδείκνυεν ὅτι ἡ Λαύρα μόλις ἐπὶ μῆνα ἀνθέξει, πεσούσης δὲ, ὁ ἐχθρὸς κρατήσει τῆς Ῥωσσίας μέχρι τῆς θαλάσσης. Τέλος ὁ Βασίλειος ἐπεμψεν ἀναγκαῖά τινα πρὸς πόλεμον καὶ ἐζήκοντα Κοζάκους μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Ὁσταγκόβ, ὁ δὲ κελλάριος, εἴκοσιν ὑπηρέτας τοῦ μοναστηρίου. Ἡ ἐπικουρία αὕτη, καὶ περ μικρὰ, παρεμυθήσατο τοὺς πολιορκουμένους· διότι εἶδον τὴν ὑπὲρ ἑαυτῶν προθυμίαν τῆς Μόσχας, καὶ διὰ νέας τόλμης, δυστυχῶς δι' ἔργου ὤμου, ἀπέδειξαν τῷ ἐχθρῷ, πόσον ὀλίγον φοβοῦνται τὴν κα-

1608. κίαν αὐτοῦ· διότι ὁ Λισόβσκης, μὴ δυνηθεὶς ἵνα κωλύσῃ τὴν εἰς Λαύραν εἴσοδον τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Τσάρου καὶ μόνον τέσσαρας Κοζάκους αἰχμαλωτίσας, ἐκέλευσε βαρβάρως τὸν φόνον αὐτῶν πρὸ τοῦ μοναστηρίου. Ἄλλὰ τὸ κακούργημα τοῦτο ἔχρηζεν ἐκδικήσεως· διὸ οἱ πολιορκούμενοι, ἐξαγαγόντες στίφος Λιθουανῶν αἰχμαλώτων, ἀπέκτειναν τεσσαράκοντα δύο αὐτῶν πρὸς τρόμον τῶν Πολωνῶν, οἵτινες, βδελυσσόμενοι τὸν αἴτιον τοῦ ὀλέθρου τούτου, ἤθελον ἵνα ἀποκτείνωσι καὶ τὸν Λισόβσκη, μόλις σωθέντα ὑπὸ τοῦ ἦττον ἀπανθρώπου Σαπιέγα.

Τὰ δεινὰ τῆς Λαύρας οὐδόλως ἠλαττώθησαν· διότι ἢ μὲν νόσος ἐμαίνετο ἐκεῖ, καὶ ταύτης ἐγένοντο θῆμα οἱ νέοι συναγωνισταί, ὁ ἀρχηγὸς μετὰ τῶν Κοζάκων, ὁ δ' ἐχθρὸς ἐδιπλασίασε τὰς φυλακάς, ὅπως ἄρη τῶν πολιορκουμένων πᾶσαν ἐλπίδα. Ἄλλ' ἡ μεγαλοφυχία διέμενεν ἀκμαία· πάντες δὲ παρεσκευάζοντο εἰς θάνατον, καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα προτεῖναι παράδοσιν. Οἱ ἀναλαμβάνοντες ἐκ τῆς νόσου ἐδοκίμαζον τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἐν τῇ μάχῃ, καὶ οὕτως ἐπανεληφθησαν αἱ ἐξοδοί· πολλάκις δὲ κατέφευγον καὶ εἰς τὴν δολιότητα· διότι ἐλαύνοντες μέχρι τῶν τειχῶν, οἱ Πολωνοὶ διελέγοντο φιλικῶς πρὸς τοὺς πολιορκουμένους, προσεκάλουν αὐτοὺς, ἀντήλλασσον πρὸς αὐτοὺς οἶνον ἀντὶ ὑδρομέλιτος, συνέπινον, καὶ . . . ἠχμαλώτιζον ἀλλήλους ἢ ἔκτεινον. Ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις ἦν καὶ Πολωνός τις, καλούμενος ἐν τῷ χρονογράφῳ Μαρτίας, νοήμων καὶ τοσοῦτον ἐπιδέξιος περὶ τὸ ἐξαπατᾶν, ὥστε οἱ στρατηγοὶ ἐπίστευσαν αὐτῷ ὡς αὐτομόλῳ Λιθουανῷ καὶ φίλῳ τῆς Ῥωσσίας· διότι ἀνεκοίνου αὐτοῖς τὰς ἀποκρύφους βουλὰς τοῦ Σαπιέγα, προὔλεγεν ἀκριβῶς

πάντα τὰ κινήματα τοῦ ἐχθροῦ, ἐδίδασκε τοὺς πυροβολητάς τὸ εὐστοχεῖν, ἐξήρχετο δὲ μάλιστα εἰς μάχην πρὸς τοὺς ὁμοφύλους καὶ ἐμάχετο ἀνδρείως. Ὁ πρίγκιψ Δολγορούκης τοσοῦτον ἠγάπα αὐτὸν, ὥστε συνδιητάτο ἐν τῷ αὐτῷ δωματίῳ, συνεβουλεύετο αὐτῷ καὶ ἐνεχειρίζεν ἐνίοτε τὴν νυκτερινὴν φυλακὴν. Εὐτυχῶς δὲ ἠτομόλησε τότε εἰς Λαύραν ὁ Λιθουανὸς μεγιστὰν Νέμκος, φύσει κωφάλαλος, ἀλλ' ἀτρόμητος ἐν ταῖς μάχαις ἥρωα καὶ ζηλωτὴς τῆς ἡμετέρας πίστεως καὶ τοῦ Ἁγίου Σεργίου· ἰδὼν δὲ τὸν Μαρτίαν, ἐνέπρισε τοὺς ὁδόντας, ἐξεδίωξεν αὐτὸν τοῦ δωματίου καὶ ἐντρομος ἀπεδείκνυε διὰ σημείων, ὅτι ἐξ αὐτοῦ πεσοῦνται τὰ τείχη τοῦ μοναστηρίου. Οἱ ἐν τούτῳ βισανίσαντες τὸν Μαρτίαν ἔμαθον τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἦν κατὰσκοπος τοῦ Σαπιέγα, ἐτόξευε ἐπιστολάς καὶ παρεσκευάζετο νυκτὸς ἵνα καθηλώσῃ τὰ πυροβόλα. Ἡ δολιότης αὕτη τοῦ ἐχθροῦ ἀξάνουσα τὴν μανίαν ἠύξανε καὶ τὰ κατωρθώματα τῶν ἀγωνιστῶν τῆς Λαύρας. Ὅθεν ἐπιπτον οἱ ἐπιφανέστατοι, ἀλλ' ἀνεπλήρουν αὐτοὺς νέοι τέως καταφρονούμενοι, ἄγνωστοι, ἀφανεῖς, ὑπηρέται γεωργοί. Οὕτως ὁ Ἀνανίας Σελεβίν, ταπεινὸς δούλος, ἐκλήθη Σεργιακὸς ἥρωα δι' ἀσυνήθη ἀνδραγαθήματα. Οἱ Ῥῶσσοι ἐπναστάται καὶ Πολωνοὶ ἐγίνωσκον τὸν ἵππον αὐτοῦ καὶ τὴν βαρεῖαν χεῖρα, ἔβλεπον αὐτὸν μακρόθεν καὶ οὐκ ἐτόλμων ἰδεῖν ἐκ τοῦ πλησίου, ὡς λέγει ὁ χρονογράφος. Μόνος ὁ Λισόβσκης ἐτόλμησε προσεγγίσει αὐτῷ, ἀλλὰ τρωθεὶς ἔπεσε κατὰ γῆς. Ὡσαύτως ὁ τοξότης Νεχαρόσεβ καὶ ὁ χωρικός Νικηφόρος Σίλοβ ἦσαν πάντοτε οἱ ὀδηγοὶ καὶ ἥρωες τῶν ἐξόδων· ἀμφοτέροι δὲ μονομαχοῦντες πρὸς αὐτὸν τὸν Λισόβσκη, ἐβάπτοντο ἐκ τοῦ αἵματος

1608. αὐτοῦ. Καὶ ὁ μὲν ἔκτεινε τὸν ἵππον αὐτοῦ, ὁ δὲ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸν μηρόν. . Οἱ φύλακες τοῦ ἐχθροῦ ἐγγρηγόρου, ἀλλὰ παραμυθητικαὶ ἐπιστολαὶ, καὶ τοὶ ἀνευ στρατιωτῶν, ἐκομίζοντο ἐκ Μόσχας· καὶ ὁ Ἀθράμιος ὁ αἰείποτε παρὼν τῇ Λαύρα τῷ πνεύματι ἔγραφε πρὸς τοὺς πιστοὺς αὐτῆς Ῥώσσοις· « Καρτερεῖτε μέχρι » τέλους! » Ὁ Ἀρχιμανδρίτης καὶ οἱ μοναχοὶ διηγοῦντο δράματα καὶ θαύματα, καὶ ἐβεβαίουν ὅτι οἱ Ἅγιοι Σέργιος καὶ Νικων ἐπιφάνονται αὐτοῖς εὐαγγελιζόμενοι σωτηρίαν· ὅτι νυκτὸς ἐν τοῖς κεκλεισμένοις ναοῖς οἱ ἀόρατοι χοροὶ τῶν ἀγγέλων ψάλλουσι τοὺς κοιμηθέντας, μαρτυροῦντες οὕτω τὸ οὐράνιον αὐτῶν ἀξίωμα, οὐπερ ἀπήλασαν ἀντὶ τοῦ ἐναρέτου θανάτου. Τὰ πάντα ὑπέθαλπον τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πίστιν καὶ τὸ πῦρ ἐν ταῖς καρδίαις καὶ τῇ φαντασίᾳ· διὸ οἱ μαχηταὶ ἐνεκαρτέρουν καὶ ἠνδρίζοντο μέχρι τοῦ ἔαρος.

Τότε ὁ ἰαματικὸς θερμὸς ἀὴρ κατέπαυσε τὴν θανατηφόρον νόσον· τῇ δὲ 9 Μαΐου ἐν τῷ ἐγκαλνισθέντι ναῷ τοῦ Ἀγίου Νικολάου οἱ μοναχοὶ καὶ στρατιῶται ἔψαλον δοξολογίαν καὶ παράκλησιν· μετὰ τοῦτο δὲ ἐγένετο εὐτυχῆς ἐξοδος· διότι ἤθελον ἴν' ἀποδείξωσι τῷ ἐχθρῷ, ὅτι ἡ Λαύρα πάλιν ἀκμάζει ἐπὶ ψυχικῇ τε καὶ σωματικῇ ὑγείᾳ. Ἄλλ' αἱ δυνάμεις ἀπελείποντο τοῦ πνεύματος· διότι ἐπὶ πέντε ἢ ἕξ μῆνας ἀπέθανον 297 γηραιοὶ μοναχοὶ, 500 νέοι καὶ 2,125 παῖδες εὐπατριδῶν, τοξόται, Κοζάκοι, γεωργοὶ καὶ ὑπηρέται τοῦ μοναστηρίου. Ὁ δὲ Σαπιέγας, γινώσκων τοὺς ὀλίγους ὑπερασπιστὰς τῆς Λαύρας, ἔγνω τρίτην γενικὴν ἐφοδον, τῇ δὲ 27 Μαΐου ἐθορύβησε τὸ στρατόπεδον τῶν ἐχθρῶν· διότι οἱ Πολωνοὶ, ὡς συνήθως, ἔωθεν ἤρξαντο εὐωχούμενοι καὶ σαλπίζοντες. Περὶ μεσημβρίαν δὲ πολλοὶ ἵππεις

περιήλαυον τὰ τείχη κατασκοπεύοντες τοὺς τόπους· 1608.
 ἕτεροι δὲ ἐλαύνοντες ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω ἠπειλοῦν τοὺς
 πολιορκουμένους τοῖς ξίφεσι. Τὸ ἑσπέρας πολυάριθμον
 ἰππικὸν μετὰ τῶν σημαίων ἔστη ἐπὶ τῆς πεδιάδος τοῦ
 Κλήμεντος, ὅπου ἐξῆλθε καὶ ὁ Σαπιέγας μετὰ τῶν λοι-
 πῶν ταγματῶν, πεζῶν τε καὶ ἰππέων, οἷονεὶ ἀποδεικ-
 νύων, ὅτι καταφρονεῖ τῆς αἰφνιδίου ἐφόδου καὶ δίδωσι
 καιρὸν τῷ ἐχθρῷ ὅπως παρασκευασθῆ εἰς ἄμυναν. Ἡ
 Λαύρα παρεσκευάσθη καὶ οὐ μόνον οἱ μοναχοὶ ἦσαν
 ἐνοπιοί, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες ἐφάνησαν ἐπὶ τῶν τει-
 χῶν μετὰ λίθων, πυρὸς, πίσσης, τιτάνου καὶ θεῖου. Ὁ
 Ἀρχιμανδρίτης καὶ οἱ γηραιοὶ ἱερομόναχοι ἐν πλήρει
 στολῇ ἴσταντο ἐπὶ τοῦ Βήματος καὶ προσήχοντο καὶ
 ἀνέμενον τὴν ὥραν. Ἐπέστη ἤδη ἡ νύξ καὶ ἀπέκρυψε
 τὸν ἐχθρόν· ἀλλ' ἐν βαθεῖ σκοτει καὶ σιγῇ ἤκουον οἱ
 πολιορκούμενοι τὸν προσεγγίζοντα πάταγον· διότι οἱ
 Πολωνοὶ ὡς ὄφεις εἶρπον ἐν τῇ τάφρῳ μετὰ πολιορ-
 κητικῶν μηχανῶν, ἀσπίδων καὶ κλιμάκων· αἰφνης δὲ
 ἠκούσθη ἐκ τοῦ Ἐρυθροῦ ὄρους πυροβολισμὸς, ὁ δὲ ἐχ-
 θρὸς κραυγάζει, σαλπίζει καὶ ὄρμῃ πρὸς τὰ τείχη
 προσαγαγὼν δὲ ἐπὶ τροχῶν τὰς ἀσπίδας, ἀναβαίνει τὰ
 τείχη. Ἐν τῇ κρισίμῳ ταύτῃ ὥρᾳ τὰ λείψανα τῶν γεν-
 ναίων ἐστεφάνωσαν τὸ ἔργον αὐτῶν· διότι ἐτοιμίως ἔχον-
 τες εἰς τὸν θάνατον οἱ πρόμαχοι τῆς Λαύρας, οὐδὲν ἐφο-
 βοῦντο, ἀλλ' ἀτρόμως καὶ ἀταράχως ἐξετέλει ἕκαστος
 τὸ ἴδιον ἔργον· ἐπυροβόλουν, ἐλόγχιζον ἀπὸ τῶν ὀπῶν,
 ἔβριπτον λίθους, ἀνημμένην πίσσαν καὶ θεῖον, ἔχεον
 ζέον ὕδωρ, ἐτύφλουν τοὺς ἐχθροὺς διὰ τιτάνεως, ἀπέ-
 κρουον τὰς ἀσπίδας καὶ τὰς κλίμακας. Ὁ ἐχθρὸς ἀπε-
 δείκνυε τόλμην καὶ γενναϊότητα, καὶ ἀποκρούμενος
 ἐπανεκάμβανε τὴν ἐφοδὸν μέχρι πρῶτας, ἦτις ἀνήγ-

1608.

γειλε τὴν σωτηρίαν τῆς Λαύρας. Οἱ Πολωνοὶ καὶ Ῥώσοι κακοῦργοι ἤρξαντο ὑποχωροῦντες, οἱ δὲ νικηταί, ἀκάματοι καὶ ἀκόρεστοι, ἐξορμήσαντες προσέβαλον αὐτοὺς ἐν ταῖς τάφροις, ἐδίωκον ἐν τῷ πεδίῳ καὶ τοῖς στενώμασιν, ἤχημαλώτισαν τριάκοντα μεγιστᾶνας καὶ ἐπαναστάτας ἀξιωματικούς, ἔλαβον πλῆθος πολιορκητικῶν μηχανῶν καὶ ἐπανήλθον ὅπως δοξάσωσι τὸν Θεὸν ἐν τῷ ναῷ τῆς Τριάδος. Οὕτω διὰ τοῦ λαμπροῦ τούτου ἔργου, αἵματηροῦ μόνον τῷ ἐχθρῷ, ἐκρίθη ἡ τύχη τῆς πολιορκίας. Ὁ Σαπιέγας ἐνεκαρτέρει ἔτι ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἐλπίζων ἔτι ὅτι καταβαλεῖ τὴν Λαύραν ὡς ἀποκαμόντων τῶν προμάχων αὐτῆς, ἐφύλαττε τὸν στρατὸν αὐτοῦ, καὶ μὴ ἐπιπίπτων, ἀπέκρουε μόνον τὰς τολμηρὰς ἐξόδους καὶ ἀνέμενε μόνον τί συμβήσεται ἐν Μόσχα. Τοῦτο ἀνέμενε καὶ ἡ Λαύρα, ἥτις ἦν αὐτῇ παράδειγμα, ἀλυσιτελὲς δυστυχῶς.

Ὅτε ὀλίγοι ἀξιοὶ στρατιῶται, μοναχοὶ, ὑπηρέται καὶ γεωργοὶ, ἐξησθενηκότες ἐκ τῆς νόσου καὶ τῶν μόχθων, καρτερῶς ἐμάχοντο πρὸς τὰ τάγματα τοῦ Σαπιέγα, ἡ Μόσχα, ἥτις πλὴν τῶν πολιτῶν εἶχε πολυάριθμον στρατὸν, τοὺς ἀρίστους τῶν εὐγενῶν καὶ πᾶσαν τὴν ἠθικὴν δύναμιν, ἐπέτρεπε τῷ τυχοδιώκτῃ ἄρχειν δώδεκα βέρστια μακρὰν τοῦ Κρεμλίνου καὶ κατακτᾶσθαι τὴν Ῥωσσίαν. Ἡ Μόσχα ἐπολιορκεῖτο· διότι ὁ ἐχθρὸς ἐκώλυε δι' ἐπιδρομῶν τὴν συγκοινωνίαν αὐτῆς. Καὶ τοι δὲ οἱ στρατηγοὶ τοῦ Τσάρου ἐξήρχοντο ἐνίοτε καὶ ἐμάχοντο καὶ ἐνίκησάν που, τραυματισθέντος καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Ψευδοδημητρίου, ἀλλ' οὐδὲν σπουδαῖον ἔργον ἐπεχείρουν. Ὁ δὲ Βασίλειος ἀνέμενε ἀγγελίας παρὰ τοῦ Σκοπίν, ὡς καὶ προχειροτέραν ἐπικουρίαν, κελεύσας τοὺς κατοίκους πασῶν τῶν ἀρκτῶν πόλεων, ὅπως

ὄπλισθέντες ἀπέλθωσιν εἰς Ἰαρόσλαβον καὶ εἰς τὴν Μόσχαν, τὸν δὲ εὐπατρίδην Θεόδωρον Σερεμέτεβ, ὅπως, ἐκλιπὼν τὸ Ἀστραχάνιον καὶ παραλαβὼν τοὺς στρατιώτας ἐκ τῶν κάτω πόλεων, σπεύσῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο κατετρίβετο χρόνος, ἐξ οὗ ἐδύνατο ὁ ἐχθρὸς ὠφελεῖσθαι, καὶ ἐν μέρει ὠφελήθη πρὸς τρόμον ἀπάσης τῆς Ῥωσσίας.

Μὴ δυνάμενος ὁ Ψευδοδημήτριος ὅπως κρατήσῃ τῆς Μόσχας, μὴ κατορθώσας δὲ καὶ τὴν ἄλωσιν τῆς Λαύρας, ἀπέστειλεν ἀποσπάσματα εἰς Σουσδαλίαν, Βλαδίμιρον καὶ ἄλλας πόλεις πρὸς ὑποταγὴν δι' ὑποσχέσεων, ἀπειλῶν ἢ βίας. Ἐπέτυχε δὲ τούτου· διότι πρώτη ἡ Σουσδαλία παρέβη τὰ καθήκοντα τῆς τιμῆς καὶ ἀκούσασα τὸν κακοῦργον, τὸν εὐγενῆ Σίλοβ, ὤμοσεν ὑπὲρ τοῦ ψευδοβασιλέως, καὶ ὑπεδέξατο τὸν Λισόβσκη καὶ τὸν στρατηγὸν Θεόδωρον Πλεστοσίβ· τὸ δὲ Περεάσλαβον-Ζαλέσκον κατήσχυεν ἑαυτὸ διὰ στυγερωτέρου ἔργου· διότι οἱ κάτοικοι, ἐνωθέντες τοῖς Πολωνοῖς, ἐστράτευσαν εἰς Ῥόστοβον. Αὐτόθι ἐθρῆνει τὰ δεινὰ τῆς πατρίδος ὁ ἐνάρετος Μητροπολίτης Φιλάρετος, οἱ δὲ πολῖται, μὴ ἔχοντες ἰσχυρὰ τείχη, προὔτεινον αὐτῷ ὅπως συναπέλθῃ αὐτοῖς εἰς Ἰαρόσλαβον· ἀλλ' ὁ Φιλάρετος εἶπεν, ὅτι οὐχὶ διὰ φυγῆς, ἀλλὰ δι' αἵματος σώζεται ἡ πατρίς· ὅτι ὁ γενναῖος θάνατος κρείσσων αἰσχρᾶς ζωῆς, καὶ ὅτι ὑπάρχει ἐτέρα ζωὴ καὶ μαρτυρικὸς στέφανος τοῖς πιστοῖς τῷ Θεῷ καὶ τῷ Τσάρῳ χριστιανοῖς. Βλέπων δὲ τὴν φυγὴν τοῦ λαοῦ ἐκλείσθη ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ μετ' ὀλίγων προθύμων στρατιωτῶν καὶ πολιτῶν, ὅπου πάντες ἐξωμολογήθησαν, ἐκοινώνησαν τῶν ἀχράντων μυστηρίων καὶ ἀνέμειναν τὸν ἐχθρὸν ἢ τὸν θάνατον. Οὐχὶ δὲ οἱ Πολωνοί, ἀλλ' οἱ ὁμόδοξοι

1608—609.

Προδοσίαι τῶν πόλεων.

1608. ἀδελφοί, οἱ τοῦ Περεασλάβου, ἐτόλμησαν πολιορκῆσαι τὸν Ἅγιον ναόν, καὶ πυροβολοῦντες διέβρηξαν τὰς πόλιν καὶ μετ' ἀγρίας κραυγῆς ἀπεκρίναντο τῷ Μητροπολίτῃ, ὅστις ἐδέετο αὐτῶν μὴ κακοιργῆσαι. Οἱ ἀγαθοὶ Ῥοστοβίται, περικυκλώσαντες τὸν Φιλάρετον, ἐμάχοντο μέχρι τελευταίας στιγμῆς. Καὶ ὁ μὲν ναὸς ἐπληρώθη πτωμάτων, οἱ δὲ κακοῦργοι νικηταί, συλλαβόντες τὸν Μητροπολίτην, ἀφείλον τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν καὶ ἐνέδυσαν ῥάκη· συλήσαντες δὲ τὸν ναόν, ὡς καὶ τὸν χρυσὸν τὸν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἁγίου Λεοντίου, διὰ κλήρου διεμοίρασαν αὐτόν· διαρπάσαντες δὲ καὶ τὴν πόλιν, ἐξήλθον μετὰ τῶν λαφύρων τοῦ Ῥοστόβου, ὅπου ὁ Σαπιέγας ἀπέστειλε στρατηγὸν τὸν κακοῦργον ἐπαναστάτην Ματθαῖον Πλεστοσίβ. Τὸν Φιλάρετον ἀπήγαγον δέσμιον, ἀνυπόδητον καὶ φέροντα Λιθουανικὴν στολὴν καὶ Ταταρικὸν πῖλον εἰς τὸ ἐν Τουσίω στρατόπεδον, ὅπου ὁ ψευδοβασιλεὺς παρεσκεύαζεν αὐτῷ ἀλλοίαν κατασχύνην. Καὶ δὴ ὑπήντησεν αὐτῷ μετὰ μεγίστου σεβασμοῦ ὡς ἀνεπιβ. τῆς συζύγου τοῦ Ἰωάννου Ἀναστασίας καὶ θύματι τοῦ Βορίση· ἐμεγάλυνεν αὐτόν ὡς ἐπιφανέστατον καὶ ἄξιον ἱεράρχην καὶ ἀπεκάλεσε Πατριάρχην· ἔδωκεν αὐτῷ χρυσὴν ζώνην καὶ ἀξιοματικούς πρὸς μεγαλοπρέπειαν· ἀλλ' ἐτήρει αὐτόν ἐν στενῷ περιορισμῷ ὡς ἄκαμπτον ἐν τῇ πρὸς τὸν Βασίλειον πίστει. Ὁ δεῦτερος οὗτος Ψευδοδημήτριος, διδαχθεὶς ἐκ τῆς συμφορᾶς τοῦ πρώτου, ἐφαίνετο ζηλωτὴς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κλήρου, διδάξας τὴν ὑπόκρισιν καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἥτις μετ' εὐλαβείας ἐδέξατο παρὰ τῷ Σαπιέγα τὴν πολυτελεῆ εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Λεοντίου· μὴ τολμῶσα δὲ νῦν ἀποστρέφουσαι τὰς τελετὰς τῆς ὀρθοδοξίας,

προσηύχτο ἐν τοῖς ἡμετέροις ναοῖς καὶ προσεκύνη τὰ λείψανα τῶν Ἀγίων τοῦ Θεοῦ. Ὑπεκρίνετο ἔτι καὶ ἐδολιεύετο πρὸς τύφλωσιν τῶν ἀνθρώπων ἐν χρόνῳ μωρίας καὶ ἀγρίων παθῶν!

Αἱ πόλεις ἀλλεπαλλήλως παρεδίδοντο τῷ Ψευδοδημητρίῳ, τὸ Βλαδίμιρον, τὸ Οὐγλιτσον, ἡ Κοστρομαῖ, τὸ Γάλιτσον, ἡ Βολόγδα καὶ ἄλλαι, καὶ μάλιστα ἐκεῖναι, ὅθεν ὁ Βασίλειος ἀνέμενεν ἐπικουρίαν· διότι ἐπιφαινομένων ἐπαναστατῶν καὶ Πολωνῶν μετ' ἐπευφημιῶν ὑπὲρ τοῦ Ψευδοδημητρίου, οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων ἀπεκρίνοντο τὰ αὐτὰ καὶ ὑπεδέχοντο αὐτοὺς ὡς φίλους καὶ ἀδελφούς. Οἱ δὲ εὐσυνεῖδητοι ἐσιώπων βλέποντες ὅτι ὑπερίτχυν ἢ διαφθορὰ καὶ κουφόνοια· διότι πολλοὶ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ἐπίστευον ἔτι τῷ Ψευδοδημητρίῳ! Ἄλλοι δὲ, καὶ περ γινώσκοντες τὴν ἀπάτην, ἐπανεστάτουν ἐκ δειλίας ἢ ὅπως κακουργῶσιν ἐλευθέρως, καὶ ἐνούμενοι ταῖς συμμορίαις τοῦ ψευδοβασιλέως, ἤρπαζον μετ' αὐτῶν ὅπου καὶ ὅ,τι ἤθελον. Ἡ Σουΐα, κληρονομικὸν κτῆμα τῶν προγόνων τοῦ Βασιλείου, καὶ ἡ Κινέσμα, ἣν ἡμύνητο ὁ στρατηγὸς Βαβαρίκιν, πεσοῦσαι διηρπάγησαν ὑπὸ τοῦ Λισόβσκη. Ἀλλὰ καὶ ἡ πιστὴ Τβέρη ἔπεσε· διότι οἱ ἄριστοι τῶν στρατιωτῶν αὐτῆς ἦσαν ἐν Μόσχᾳ. Ἀπόσπασμα δὲ ἵππικόν τοῦ Σαπιέγα εἰσήλασεν εἰς τὸ πόρρω κείμενον Βιελοζέρσκον, ὅπου ἐκπαλαι ἐτηρεῖτο μέρος τοῦ δημοσίου πλοῦτου· ἀλλ' οἱ Πολωνοὶ οὐδὲν εὔρον· ἀπέλυσαν ὁμῶς τοὺς ἐκεῖ καὶ ἀλλαχοῦ ἐξορίστους, ἐν οἷς καὶ τὸν κακουρῶγον Σιαχόβσκη, παραλαβόντες αὐτοὺς ὡς θερμοὺς συναγωνιστάς. Τὸ Ἰαρόσλαβον, πλοῦσιον ἐπὶ τῇ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ἐμπορίᾳ, παρεδόθη ἐπὶ τῷ ὄρω, ὅπως μὴ διαρπαγῶσιν οἱ ναοί, αἱ οἰκίαι καὶ τὰ ἔργα-

(Καραμζ. Τόμ. 12.)

1809.

στήρια, καὶ μὴ καταισχυρθῶσιν αἱ γυναῖκες καὶ παρ᾽
 θένοι· δεξάμενον δὲ καὶ στρατηγὸν τοῦ Ψευδοδημη-
 τρίου, τὸν ὀρθόδοξον Σουηδόν, Λαυρέντιον Βιοῦγγε κα-
 λούμενον, αἰχμάλωτον Ἰωάννου τοῦ Λιβονικοῦ, ἀπέ-
 στειλεν εἰς τὸ ἐν Τουσίνω στρατόπεδον 30,000 ρου-
 θλίων καὶ ὑπέσχετο παρασχεῖν 1,000 ἵππεῖς. Τὸ Πσκό-
 βον, τὸ ἐνδοξον ἐπὶ τῇ ἀρχαίᾳ καὶ νεωτάτῃ δόξῃ, κα-
 τέστη αἴφνης φωλεὰ ληστῶν καὶ φονέων· ἐκεῖ δ' ἤρχε
 πάλιν ὁ εὐπατρίδης Πέτρος Σερεμέτεβ, ὃς ἐπὶ μικρὸν
 ἦν ὑπὸ δυσμένειαν, ἀλλὰ πιστὸς τῷ Τσάρῳ, μισητὸς
 δ' ἄλλως τῷ λαῷ διὰ τὴν ρυπαρότητα. Καὶ ὁ κληρὸς
 καὶ οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ ἀλλοδαποὶ ἦσαν πιστοὶ, ἀλλ' οἱ
 κατάσκοποι καὶ αἱ ἐκ τοῦ Τουσίνου ἐπιστολαὶ τοῦ κα-
 κούργου ἐτάραξαν τοὺς ἀσήμους πολίτας, τὸν ὄχλον,
 τοὺς τοξότας καὶ Κοζάκους, τοὺς μισοῦντας τοὺς ἐν
 τέλει καὶ πλουσίους. Ἠγεῖτο δὲ τῶν στασιωτῶν ὁ εὐ-
 γενὴς Θεόδωρος Πλεστσέιβ· ἐπειδὴ δὲ ὑπερεῖχον ἐπὶ τῇ
 δυνάμει καὶ τόλμῃ, ὤμοσαν πίστιν τῷ Ψευδοδημη-
 τρίῳ, καὶ κραυγάζοντες ὅτι ὁ Σουίσκης παραδίδωσι τὸ
 Πσκόβον τοῖς Σουηδοῖς, καθεῖρξαν τοὺς Σερεμέτεβ
 καὶ τοὺς ἐπιφανεῖς πολίτας καὶ διήρπασαν τὴν ἐπι-
 σκοπικὴν περιουσίαν καὶ τὰ μοναστήρια. Μαθῶν δὲ
 τοῦτο ὁ Ψευδοδημήτριος, ἔπεμψε πρὸς αὐτοὺς τὴν ἰ-
 διάν συμμορίαν, καὶ ἐντεῦθεν ἤρξαντο σφαγαί. Καὶ
 τὸν μὲν Σερεμέτεβ ἀπηγχόνισαν ἐν τῇ εἰρκτῇ· τοὺς
 δὲ δεσμίους ἀπέκτεινον, ἐβασάνιζον, ἢ ἀνεσκολό-
 πιζον. Κατὰ τὸν φοβερὸν τοῦτον χρόνον ἐγένετο
 παρανάλωμα τοῦ πυρὸς τὸ κάλλιστον μέρος τοῦ
 Πσκόβου, ἣ δὲ τέφρα αὐτοῦ ἐποτίσθη νέφ' αἵματι· διότι
 οἱ ἐκμαινόμενοι ἐπαναστάται ἐκήρυξαν τοὺς εὐγενεῖς
 καὶ πλουσίους ἐμπόρους ἐμπρηστάς· καὶ διαρπάζον-

τες καὶ σφάζοντες τοὺς ἀθώους, ἐξύμνουν τὸν Τσάρο 1009.
 ρον τοῦ Τουσίνου. . . Τίς δὲ ἐδύνατο ἐν τοιοῦτοις κα-
 κουργήμασιν ἐπιγνῶναι τὴν πατρίδα τῆς Ἁγίας Ὀλγας,
 ὅπου ἄλλοτε ἠκμαζεν ἡ ἀρετὴ, πρὸ 26 δ' ἐτῶν ἔζων
 μεγαλόψυχοι πολῖται, νικηταὶ τοῦ ἥρωος Βατορίου,
 σωτῆρες τῆς ἡμετέρας τιμῆς καὶ δόξης;

Ἄλλὰ τίς ἐδύνατο ἐπιγνῶναι καὶ ἅπασαν τὴν Ῥω-
 σίαν, ὅπου ἐν ἀλληλουχίᾳ αἰῶνων εἶδομεν τοσαῦτα
 ἀξιάγαστα ἔργα, τοσαύτην καρτερίαν ἐν τοῖς δει-
 νοῖς, τοσαῦτα γενναῖα αἰσθήματα; Ἐφαίνεται ὅτι
 οἱ Ῥῶσσοι ἐστεροῦντο ἤδη καὶ πατρίδος καὶ ψυχῆς
 καὶ θρησκείας· ὅτι ἡ πολιτεία, μολυνθεῖσα ὑπὸ ἠθικῆς
 λύμης, ἐξέπνεε μετὰ φοβερῶν σπαραγμῶν! . . . Ταῦ-
 τα, διηγεῖται ὁ ἀγαθὸς μάρτυς τῶν τότε δεινῶν Ἀ-
 θράμιος Παλίτσιν, ὁ πλήρης ἀγάπης πρὸς τὴν ἐλεεινὴν
 πατρίδα καὶ τὴν ἀλήθειαν·

« Τὴν Ῥωσσίαν ἐσπάρασσον οἱ οἰκῆοι μᾶλλον ἢ οἱ
 » ἄλλοδαποί· διότι αὐτοὶ ἦσαν οἱ ὀδηγοὶ καὶ διδάσκα-
 » λοὶ καὶ φύλακες τῶν Πολωνῶν, καὶ πρῶτοι καὶ ἔσχα-
 » τοι ἐν ταῖς μάχαις, οἱ δὲ Πολωνοὶ ὄπλοφοροῦντες
 » ἦσαν μόνον θεαταὶ, ἐμπαίζοντες τὸν ἐμμανῆ ἐμφύ-
 » λιον πόλεμον. Ἐν τοῖς δάσεσι καὶ ἐν τοῖς ἀβάτοις
 » ἔλεσιν οἱ Ῥῶσσοι ἐδείκνυον ἢ παρεσκευάζον διάβασιν,
 » καὶ ἅτε πολυπληθέστεροι ἐφρούρουν αὐτοὺς ἐν τοῖς
 » κινδύνοις, ἀποθνήσκοντες ὑπὲρ ἐκείνων, οἵτινες προσ-
 » εφέροντο τοῖς Ῥώσσοις ὡς δούλοις. Πάντα τὰ λά-
 » φυρα διενέμοντο πρὸς ἀλλήλους οἱ Πολωνοί· μόνοι
 » οὔτοι ἐξέλεγον τοὺς βελτίστους τῶν αἰχμαλώτων,
 » τοὺς εὐεידεῖς νέους καὶ τὰς παρθένους, ἢ ἐπώλουν πρὸς
 » τοὺς οἰκείους καὶ πάλιν ἀφήρουν πρὸς τέρψιν τῶν
 » Ῥώσσων! . . . Φρίσσει ἡ καρδία ἐκ τῆς ἀναμνήσεως

*Δεινὴ κατά-
 στασις τῆς
 Ῥωσσίας.*

1809.

» τῶν κακουργημάτων· διότι ὅπου ἐπήγνυτο τὸ θερμὸν
 » αἷμα, ὅπου ἔκειντο τὰ πτώματα τῶν φονευθέντων,
 » ἐκεῖ ἢ βδελυρὰ φιληδονία ἐζήτει κοίτην πρὸς κορε-
 » σμὸν τῶν βδελυρῶν ἡδονῶν. . . . Τὰς Ἀγίας νέας
 » μοναχὰς ἐγύμνον καὶ κατήσχυνον· αἱ δὲ, στε-
 » ρούμεναι τῆς τιμῆς, ἐστεροῦντο καὶ τῆς ζωῆς ἐν ταῖς
 » βασιάνοις τῆς κατασχύνης. . . . Καὶ ἦσαν μὲν γυναῖκες,
 » αἵτινες ἐθέλγοντο ὑπὸ τῶν ἀλλοδαπῶν καὶ τῆς δια-
 » φθορᾶς, ἀλλ' ἄλλαι διὰ θανάτου ἀπήλασσον ἑαυτὰς
 » τῆς ἀγρίας βίας. Πολλοὶ δὲ, μὴ μαχόμενοι ὑπὲρ πα-
 » τρίδος, ἀπέθνησκον ὑπὲρ τῶν οἰκείων· διότι ὁ ἀνὴρ
 » ὑπὲρ τῆς γυναικὸς, ὁ πατὴρ ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς ἢ ὁ
 » ἀδελφὸς ὑπὲρ τῆς ἀδελφῆς ἐνέβαλλε τὸ ξίφος ἐπὶ
 » τοῦ στήθους τοῦ Πολωνοῦ. Οὐδεμία εὐσπλαγχνία ἦν·
 » μόνον δὲ παρὰ τοῖς Πολωνοῖς ὁ ἀγαθὸς καὶ πιστὸς
 » στρατιώτης τοῦ Τσάρου ἐτύγχανεν ἐνίοτε συμπαθείας
 » τινὸς καὶ τιμῆς διὰ τὴν πίστιν αὐτοῦ. Ἄλλ' οἱ ἐπα-
 » ναστάται ἐκάλουν διὰ τοῦτο τοὺς Πολωνοὺς γυναῖκας
 » καὶ κακοὺς συμμάχους τοῦ ἐν Τουσίνω Τσάρου, πάν-
 » τας δὲ τοὺς ἐμμένοντας τῇ ἀρετῇ παρεδίδοσαν σκλη-
 » ρῶ θανάτῳ, ἐκρήμνιζον ἐξ ἀποτόμων βράχων εἰς τοὺς
 » ποταμοὺς, κατετόξευον ἢ ἐπυροβόλουν· ἐνώπιον δὲ τῶν
 » γονέων ἔκαιον τὰ τέκνα καὶ ἔφερον τὰς κεφαλὰς αὐ-
 » τῶν ἐπὶ ξιφῶν καὶ λογχῶν, καὶ τὰ θηλάζοντα νήπια,
 » ἀρπάζοντες ἀπὸ τῆς μητρικῆς ἀγκάλης, συνέτριβον
 » κατὰ πετρῶν. Οἱ Πολωνοὶ, βλέποντες τὴν ἀνήκουστον
 » ταύτην μανίαν, ἔφρισσον λέγοντες· Τί ἔσται ἡ-
 » μῖν ἐκ τῶν Ῥώσσω, ὅταν οὗτοι κατασπα-
 » ράττωσιν ἀλλήλους μετὰ τηλικαύτης
 » μανίας; Αἱ καρδίαι ἀπελιθώθησαν, ὁ δὲ νοῦς ἐσκο-
 » τίσθη· οὔτε συμπάθειαν, οὔτε προσηρατικὸν εἶχομεν·

» ἐμαίνετο ἐγγύς ἢ κακουργία, ἡμεῖς δ' ἐνομιζομεν,
 » ὅτι καταλείψει ἡμᾶς! ἢ ἐζητοῦμεν δι' αὐτῆς ἰδιοτε-
 » λῆ συμφέροντα. Ἐν τῇ γενικῇ ἀφροσύνῃ πάντες ἤ-
 » θελον ἔν' ἀναδειχθῶσιν ἀνώτεροι ἑαυτῶν, οἱ μὲν δοῦ-
 » λοι κύριοι, ὁ δὲ ὄχλος εὐγενεῖς, οὗτοι δὲ μεγαστᾶνες.
 » Καὶ οὐ μόνον οἱ ἰδιῶται, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπιφανεῖς τοὺς
 » ἐπιφανεῖς καὶ οἱ νοήμονες τοὺς νοήμονας ἐξηπάτων
 » καὶ οἶκοι καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς μάχαις, λέγοντες· Ἡ-
 » μεῖς εὐημεροῦμεν· ἔλθετε πρὸς ἡμᾶς,
 » ἀπὸ τῆς θλίψεως εἰς τὰς τέρψεις... Ἄ-
 » πώλλυτο ἡ πατρις καὶ ἡ Ἐκκλησία, οἱ ναοὶ τοῦ ἀληθι-
 » νοῦ Θεοῦ κατεστρέφοντο, ὡς ἐπὶ τοῦ Βλαδιμίρου οἱ
 » ναοὶ τῶν εἰδωλολατρῶν, τὰ κτήνη καὶ οἱ κύνες διη-
 » τῶντο ἐν τῷ Ἁγίῳ Βήματι, τὰ καλύμματα τῶν ἱε-
 » ρῶν σκευῶν ἐκόσμουσαν τοὺς ἵππους· ἐπινον ἐκ τοῦ ἁ-
 » γίου ποτηρίου καὶ ἐπὶ τοῦ ἁγίου δίσκου ἐτίθετο κρέας·
 » ἐπὶ τῶν εἰκόνων ἐκύβευον· αἱ ἐκκλησιαστικαὶ σημαῖαι
 » ἦσαν ἀντὶ σημαῖῶν· ἐν ταῖς ἱερατικαῖς στολαῖς ὤρ-
 » χούντο αἱ πόρραι· τοὺς μοναχοὺς καὶ ἱερεῖς κατέφλε-
 » γον βασανίζοντες ὅπως ὁμολογήσωσι τοὺς θησαυ-
 » ροὺς· τοὺς ἀναχωρητὰς καὶ μεγαλοσχήμεους ἠνάγ-
 » καζον ὅπως ἄδωσιν αἰσχρὰ ἄσματα, τοὺς δὲ σιω-
 » πῶντας ἀπέκτεινον... Οἱ ἄνθρωποι παρεχώρουν τὰς
 » οἰκίας τοῖς θηρίοις, καὶ ἄρκτοι καὶ λύκοι, καταλιπόν-
 » τες τὰ δάση, ἐπλανῶντο ἐν ταῖς ἐρήμοις πόλεσι καὶ
 » κώμαις. Οἱ σαρκοβόροι κόρακες στιφηδὸν ἴσταντο
 » παρὰ τὰ ἀνθρώπινα πτώματα· τὰ μικρὰ πτηνὰ ἐνεφώ-
 » λευον ἐν τοῖς κρανίοις· οἱ τάφοι ἀνυψοῦντο ὡς λόφοι·
 » οἱ πολῖται καὶ γεωργοὶ διητῶντο ἐν τοῖς δρυμῶσι καὶ
 » ἀγνώστοις σπηλαίοις, ἢ ἐν τοῖς ἔλσεσι, νυκτὸς μόνον
 » ἐξερχόμενοι ὅπως ἀποφύξωσιν. Ἄλλὰ καὶ τὰ δάση

1600.

» οὐδόλως ἔσωζον τοὺς ἐκεῖ καταφεύγοντας· διότι εἶ
 » ἄνθρωποι, μὴ ἐξερχόμενοι ἤδη εἰς θήραν, ἀπήρχοντο
 » ἐκεῖ μετὰ κυνηγετικῶν κυνῶν πρὸς ζώγρησιν ἀν-
 » θρώπων. Αἱ δὲ μητέρες, κρυπτόμεναι ἐν πυκνοῖς θά-
 » μνοις, ἐφοβοῦντο τὸν κλαυθ μυρισμὸν τῶν νηπίων καὶ
 » ἐπεστόμιζον αὐτὰ πολλάκις μέχρι θανάτου. Οὕτω δὲ
 » οὐχὶ ἡ σελήνη, ἀλλ' αἱ πυρκαϊαὶ ἐφώτιζον κατὰ τὰς
 » νύκτας· διότι οἱ ἄρπαγες ἔκαιον πᾶν ὅ,τι οὐκ ἐδύνατο
 » λαβεῖν μεθ' ἑαυτῶν, οἴκους καὶ τὰ τοιαῦτα, ὅπως γέ-
 » νηται ἡ Ῥωσσία ἀοίκητος ἔρημος! »

Ἡ Ῥωσσία ἦν ἔρημος· ἀλλὰ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον
 οὐχὶ οἱ βάρβαροι τοῦ Βάτη, ἀλλ' οἱ οἰκεῖοι ἐμαίνοντο
 ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς, ἐκπλήττοντες καὶ αὐτοὺς τοὺς
 ἄγρίους ἀλλοδαπούς. Ἡ Ῥωσσία ἐδύνατο φθονεῖν τότε
 τοὺς χρόνους τοῦ Βάτη, καταστάσα θῦμα τοῦ μεγί-
 στου τῶν δεινῶν, τῆς πολιτικῆς διαφθορᾶς, ἣτις ἀφαι-
 ρεῖ καὶ τὴν ἐλπίδα καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ! Ἡ ἐλπίς
 αὕτη ὑπεθάλπετο μόνον διὰ τοῦ μεγαλοψύχου θανάτου
 πολλῶν Ῥώσσω· διότι ἔλαμπεν ἡ μεγαλοψυχία οὐχὶ
 μόνον ἐν τῇ Λαύρα, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄρη τῶν τᾶφων,
 κατὰ τὸν χρονογράφον, τὰ πανταχοῦ ἐπιφαινόμενα,
 περιελάμβαναν ἐν ἑαυτοῖς σωρείαν μαρτύρων ὑπὲρ τῆς
 πίστεως καὶ τῆς πατρίδος. Ἡ ἀρετὴ ὡς φοῖνιξ ἀναγεν-
 νᾶται ἐκ τῆς τέφρας τοῦ τάφου διὰ τοῦ παραδείγματος
 καὶ τῆς μνήμης· οὐκ ἀπώλλυντο δὲ πάντα ἐκεῖ, ὅπου
 ὀλίγοι τοῦλάχιστον προέκρινον τὸν θάνατον τῆς ἀνομίας.
 Ἐνδόξως ἀπέθνησκον καὶ στρατιῶται καὶ πολῖται καὶ
 γέροντες καὶ γυναῖκες· μάλιστα δὲ διέπρεπεν ὁ κληρὸς.
 Ἰδομεν τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ Φιλαρέτου· ὁ δ' Ἐπίσκο-
 πος τῆς Τβέρης Θεόκτιστος, φέρων σταυρὸν καὶ ξίφος,
 ἐμάχετο μέχρι τελευταίας στιγμῆς πρὸς στασιαστὰς

καὶ ἀτχμαλωτισθεὶς ἠξιώθη μαρτυρικοῦ στεφάνου· ὁ δὲ 1609,
 Ἀρχιεπίσκοπος Σουσδαλίας Γαλακτίων, μὴ θελήσας ἵνα
 εὐλογῆσῃ τὸν ψευδοβασιλέα, ἐτελεύτησεν ἐν τῇ ἐξορίᾳ.
 Τὸν ἐνάρετον Ἱεράρχην Ἰωσήφ ἔσυρον οἱ κακοῦργοι
 ἀπὸ πυροβόλου· αὐτὸς δ' ἐκαρτέρει καὶ ἐδέετο τοῦ Θεοῦ
 ὅπως συνετίσῃ τοὺς Ῥώσσοις. Ὁ Ἱεράρχης τοῦ Πσκού-
 βου Γεννάδιος, μάτην πειρώμενος τῆς χαλιναγωγήσεως
 τῶν στασιωτῶν, ἀπέθανεν ἐκ τῆς θλίψεως. Ὀλίγοι τῶν
 ἱερέων, κατὰ τὸν χρονογράφον, ἐσώθησαν· διότι παντα-
 χοῦ ἐδείκνυντο ἐχθροὶ τῆς στάσεως.

Ἡ στάσις αὕτη κατεβρόχθιζεν ἤδη τὴν Ἑωσσίαν καὶ
 ὡς διεσπαρμέναι νῆσοι ἐν χειμαζομένη θαλάσῃ ἐφαί-
 νοντο ἔτι ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς Μόσχας, ἐγγὺς μὲν ἡ
 Λαύρα, Κολόμνα καὶ τὸ Περεάσλαβον τῆς Ῥεζάνης, μα-
 κρὰν δὲ τὸ Σμόλενσκον, Νοβογόροδον καὶ Κάτω Νοβογό-
 ροδον, Σαράτοβον, ἡ Καζάνη καὶ αἱ πόλεις τῆς Σιβηρίας·
 πᾶσαι δὲ αἱ λοιπαὶ ὑπέικον τῷ βασιλείῳ τῆς ἀνομίας,
 οὗ πρωτεύουσα ἦν τὸ ἐν Τουσίνω στρατόπεδον· τοῦτο δὲ
 τῶνόντι ὠμοίαζε πρὸς πόλιν μετὰ διαφόρων οἰκοδομῶν,
 ἐργαστηρίων, ὁδῶν, ἀγορῶν, ὅπου συνεσωρεύοντο πλεί-
 ονες ἢ ἑκατονταχιχίλιοι κακοῦργοι, πλουτιζόμενοι ἐκ
 τῆς ἀρπαγῆς, καὶ ὅπου καθ' ἑκάστην ἔωθεν ἕως ἑσπέρας
 ἦν πανήγυρις, ὁ δὲ οἶνος καὶ τὸ ὑδρόμελι ἐχέοντο
 ἀφθόνως ἐκ τῶν πίθων καὶ τὰ ἐψήτᾳ καὶ ἀνέψητᾳ κρέατα
 ἔκειντο σωρηδὸν τρέφοντα ἀνθρώπους τε καὶ κύνας, οἵ-
 τινες μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν συνέρρεον εἰς Τουσίνον. Ὁ
 ἀριθμὸς τῶν συναγωνιστῶν τοῦ Ψευδοδημητρίου ἠυξήθη
 ἐκ τῶν Τατάρων, οὓς ἤγαγε πρὸς αὐτὸν ὁ Οὐράζ-Μαχ-
 μέτ, κληθεὶς εἰρωνικῶς βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ Βορίση, ἦν δὲ
 ἀρχηγὸς μικρὸς τοῦ Κασιμόβου, καὶ ὁ βαπτισθεὶς
 ἀρχηγὸς τῶν Νογαίων Ἀρασλάν-Πέτρος, υἱὸς τοῦ

Τουσίνον.

1603. Οὐρόσοβ. Ἀμφότεροι οὗτοι, ἦττον τῶν Ῥώσσων ὑπεύθυνοι, ἀπέστησαν τοῦ Βασιλείου· ὁ δεύτερος μάλιστα κατέλιπε καὶ τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ τὴν γυναῖκα (τὴν ἄλλοτε πριγκίπισσαν ἐκ τοῦ γένους τοῦ Σουίσκη), ὅπως στρατεύῃ ὑπὲρ τοῦ ψευδοβασιλέως, τουτέστιν ὅπως ἀρπάξῃ καὶ κακουργῇ. Ὁ οἶκος τοῦ ψευδοβασιλέως, καλούμενος ἀνάκτορα, ἐπληροῦτο ὑποκρινομένων προθυμίαν Ῥώσσων, ἀξιωματικῶν καὶ ἐπιφανῶν Πολωνῶν (ἐν οἷς ἐταπεινοῦτο καὶ ὁ πρεσβευτὴς τοῦ Σιγισμούνδου Ὀλεσνίτσκης, αἰτησάμενος περὰ τοῦ τυχοδιώκτου δῶρον τὴν πόλιν Βέλην). Αὐτόθι ἡ ἀναίσχυντος Μαρίνα μετὰ τῆς κατησχυμένης καλλονῆς αὐτῆς ἐνηθρύνετο κατὰ τὸ φαινόμενον ἐπὶ τῷ θεατρικῷ ἀξιώματι τῆς Τσαρίνης, ἀλλ' ἐνδομύχως ἠθύμει μὴ ἄρχουσα ὅπως ἐδόκει αὐτῇ, ἀλλὰ δουλεύουσα καὶ μετὰ τρόπον ὑπεΐκουσα τῷ βαρβάρῳ ἀνδρὶ, ὅστις ἀπηγόρευεν αὐτῇ καὶ αὐτὴν τὴν πολυτέλειαν. Αὐτόθι ὁ ἱερόπικς ἢ ὁ Ἰουδαῖος φυγὰς παρεχώρησε τῷ μεγιστάνι, πατρὶ αὐτῆς, ὅστις ἠσπάζετο τὴν χεῖρα αὐτοῦ, εἰς κληρουχίαν τὸ ἀνάλωτον ἔτι Σμόλενσκον, καὶ τὴν χώραν τοῦ Σεβέρσκου, ὑποσχόμενος καὶ 300,000 ρουβλίων ἐκ τοῦ ταμείου τῆς μὴ κατακτηθείσης ἔτι Μόσχας. Αὐτόθι ὁ ψευδοβασιλεὺς, παραφερόμενος ὑπὸ τῆς εὐτυχίας, ἄρχων τῆς Ῥωσσίας ἀπὸ τοῦ Δέσνα μέχρι τοῦ Βελοζέρου, τοῦ Δουίνα καὶ τοῦ Κασπίου πελάγους, καθ' ἐκάστην ἀκούων τὰς νέας ἐπιτυχίας τῆς στάσεως, καθ' ἐκάστην βλέπων νέους ὑπηκόους ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ σινοχωρῶν τὴν Μόσχαν, κινδυνεύουσαν ὑπὸ λιμοῦ καὶ προδοσίας, ἀνέμενεν ἡρέμα τὴν τελευταίαν ἐπιτυχίαν, ἤητοι τὸν ὄλεθρον τοῦ Σουίσκη καὶ τὴν ἄλωσιν τῆς πρωτεύουσας ἀνευ αἵματοχυσίας, ὡς ὑπισχνοῦντο αὐτῷ οἱ κουφένους αὐτόμολοι, οἵτινες οὐκ ἤθελον βλέπειν ἐν

Συνθῆκαι τοῦ
ψευδοβασιλέως
πρὸς τὸν Μνί-
σκον.

Μόσχα ξίφος καὶ πῦρ, ὡς ἔχοντες τὰς οἰκίας καὶ οἰκογενείας αὐτῶν.

Παρήλθε καὶ ἐπανήλθε τὸ ἔαρ· ἀλλ' ὁ ψευδοβασιλεὺς ἐστρατοπέδευεν ἔτι ἐν Τουσίνω! εἰ δ' ἐν ἐπιχειρήμασι τοιούτοις πᾶσα βραδύτης ἐπικίνδυνός ἐστι καὶ ἀνάγκη οὐχὶ ἀναπαύσεως, ἀλλὰ δραστηριότητος· εἰ καὶ ὁ Ψευδοδημήτριος, ἐπὶ πολὺ θεωρῶν τὴν Μόσχαν, εἶδω καιρὸν ὅπως γένηται γνωστός καὶ καταφρονῆται καὶ στερῆται τῆς ἠθικῆς δυνάμεως, καὶ περ ἀξιομένης τῆς ὕλικῆς, καὶ ὅμως ὁ θρίαμβος ἐτελεῖτο, εἰμὴ οἱ Πολῶνοι οἱ αἴτιοι τῆς ἐπιτυχίας, ἐγένοντο αἴτιοι καὶ τοῦ ὀλέθρου αὐτοῦ, ἀκουσίως ὑπηρετήσαντες τῇ ἡμετέρα πατρίδι ὡς ἐπὶ τοῦ πρώτου Ψευδοδημητρίου. Τῇ ἐκπνεύσει Ῥωσσία ἐβόηθη σε νέος ἐχθρός!

Μέχρι τοῦδε ὁ βασιλεὺς Σιγισμουῦνδος ἦν κρύφιος ἡμῶν ἐχθρός, μὴ ἀποβάλλων τὸ προσωπεῖον τῆς εἰρήνης καὶ συμπράττων τοῖς ψευδοβασιλεῦσι μόνον διὰ μισθῶν ἢ ἠθελοντῶν· ἀλλ' ἐπέστη ἤδη ἡ ὥρα ὅπως ἀποβάλλῃ τὸ προσωπεῖον καὶ ἐνεργήσῃ ἀναφανδόν.

Ἐνώσας ὁ στρατηγός τοῦ Σενδομίρου τὴν τύχην τῆς Μαρίνης καὶ τὴν τιμὴν ἑαυτοῦ μετὰ τῆς τύχης τοῦ ἀπατεῶνος, καὶ φοβούμενος μεταβολὴν τύχης, ἐλπίζων δὲ ὅτι ὠφελιμώτερος ἐσται τῷ γαμβρῷ ἐν τῷ βασιλικῷ συμβουλίῳ, ἀπῆλθεν εἰς Βαρσοβίαν Ἰανουαρίῳ μηνὶ 1609 τοσοῦτον ἐσπευσμένως, ὥστε οὐδὲ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἠϋλόγησεν· διὸ αὕτη ἐν ταῖς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολαῖς ἠτιᾶτο τὴν τοιαύτην ψυχρότητα. Κατόπιν τοῦ Μνίσεκ ὤφειλον ἀπελθεῖν καὶ οἱ πρέσβεις τοῦ Ψευδοδημητρίου ἐκεῖ, ὅπου πάντες μετὰ μεγίστης περιεργείας διέτριβον περὶ τὰ δεινὰ ἡμῶν, ἐπιθυμοῦντες ὅπως ὠφελῶνται ἐξ αὐτῶν πρὸς τε τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας καὶ τὸ ἴδιον.

1609.

διότι πολλοὶ εὐγενεῖς Πολωνοὶ, ἐπιθυμοῦντες κατορθώματα καὶ πλεονεξίαν, διανοοῦντο ὅπως εὐτυχήσωσιν ἐν τῇ συνταρασσομένη Ῥωσσίᾳ. Ἦδη δ' οἱ φίλοι τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Σενδομίρου ἐνήργουν προθύμως ἐν τῷ συμβουλίῳ, ἀποδεικνύοντες ὅτι ὁ θρίαμβος τοῦ Ψευδοδημητρίου ἔσται θρίαμβος τῆς Πολωνίας· ὅτι ἀναγκαῖον κατορθῶσαι αὐτὸν διὰ τῶν δυνάμεων τῆς δημοκρατίας καὶ δοῦναι τὸ στέμμα τῷ τυχοδιώκτῃ καὶ κτήσασθαι τὸ Σμόλενσκον, τὴν χώραν τοῦ Σεβέρσκου καὶ ἄλλας πάλα ποτε Λιθουανικὰς χώρας· ζητοῦντες δὲ ὅ,τι ὁ Μνίσεκ, ἦτοι πόλεμον ὑπὲρ τοῦ ψευδοβασιλέως, ἔλεγον, ὅτι εἰ καὶ ὁ Σιγισμοῦνδος, ὁμολογήσας τὸν Ψευδοδημήτριον Τσάρον, προθύμως καὶ ἐγκαίρως ἐβοήθει αὐτῷ διὰ νέου στρατοῦ, τότε ἦν ἀδύνατον τῇ Μόσχᾳ μετὰ τῶν πιστῶν αὐτῆ ἕξ ἢ ἑπτὰ πόλεων ἀντιστῆναι πρὸς τὴν καταγίδα ταύτην τῆς γενικῆς στάσεως καὶ καταστροφῆς. Τί δὲ ἐγένετο τότε ἡ Ῥωσσία, ἡ ἐκ δευτέρου βδελυρὸν λάφυρον τοῦ ψευδοβασιλέως καὶ τῶν σὺν αὐτῷ καταστάσα; ἐδύνατο ἄρα ἀνακύψαι ἐκ τῆς κατασχύνης καὶ γενέσθαι τοιαύτη, ὅποιαν ἡμεῖς νῦν βλέπομεν; Οὕτως ἡ τύχη τῆς Ῥωσσίας ἔκειτο ἐν τῇ πολιτικῇ τοῦ Σιγισμοῦνδου· ἀλλ' οὗτος εὐτυχῶς οὐκ ἦν Βατόριος· διότι, φίλαρχος μὲν ὢν, ἀλλὰ μικρόψυχος καὶ μικρόνους, οὐδόλως συνείδε τὰς αἰτίας τῶν πραγμάτων, ἠγνόει ὅτι οἱ Πολωνοὶ μόνον ὑπὸ τὰς σημαίας τῶν Ῥώσσω ἐδύναντο σπαράσσειν, ταπεινοῦν καὶ καταπατεῖν τὴν Ῥωσσίαν, καὶ ὅτι οὐκ οὐκ τῆς μεγαλοφυχίας αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Δημητρίου ἀφώπλιζον θαυμασίως τὸν τετυφλωμένον λαόν· ἠγνόει προσέτι ὅτι διὰ πολιτικῆς μοχθηρᾶς καὶ πλεονεκτικῆς ἠνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Ῥώσσω καὶ ἀνέφλεξε παρ' αὐτοῖς τὸν σπινθῆρα τῆς

μεγαλοφυχίας, ἐξωγογήνησε καὶ ἐνίσχυσε τὸ πρὸς τὴν 1607.
Λιθουανίαν παλαιὸν μῖσος καὶ πολλὰ κακώσας τὴν
Ῥωσσίαν ἔσωσεν αὐτὴν πρὸς φοβεράν, εἰ καὶ βραδεῖαν,
ἐκδίκησιν τῶν ἀσπόνδων αὐτῆς ἐχθρῶν.

Βεβαιοῦται ὅτι πολλοὶ ἐπιφανεῖς Ῥῶσσοι, εἰλικρινῶς
συνδιαλεγόμενοι πρὸς τοὺς Πολωνοὺς, ἐξέφραζον τὴν
ἐπιθυμίαν ὅπως ἴδωσιν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Μόσχας τὸν
υἱὸν τοῦ Σιγισμούνδου ἀντὶ τῶν ἀπατεώνων καὶ τυχο-
διωκτῶν, ὧν ἀπερισκέπτως προστατεύουσιν ὁ βασι-
λεὺς καὶ οἱ μεγιστάνες τῆς Πολωνίας. Τινὲς μάλιστα
ἔλεγον ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Σουίσκης παραχωρεῖ αὐτῷ τὴν
βασιλείαν. Ἄγνωστον δὲ, εἰ εἰλικρινῶς ἔλεγον τοιαῦτα
οἱ Ῥῶσσοι· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἐπίστευε, καὶ ἐλπίζων ὅτι
κτιήσεται τὴν Ῥωσσίαν, εἴτε τῷ υἱῷ, εἴτε ἑαυτῷ, ἔ-
παυσε φίλα φρονῶν ὑπὲρ τοῦ Ψευδοδημητρίου. Οἱ δὲ
φίλοι τοῦ βασιλέως προέτειναν τῷ συμβουλίῳ ὅπως
κηρύξη πόλεμον κατὰ τοῦ Βασιλείου διὰ τὸν φόνον
τῶν εἰρηνικῶν Πολωνῶν ἐν Μόσχᾳ καὶ διὰ τὴν μακρο-
χρόνιον καὶ αἰσχροὺν κράτησιν τῶν πρέσβειων τῆς δημο-
κρατίας Ὀλεσνίτσκη καὶ Γοσέβσκη· ἀπεδείκνυον δὲ ὅτι
ἢ Ῥωσσία οὐ μόνον ὑπεύθυνος, ἀλλὰ καὶ ἀσθενὴς ἦν,
καὶ ὅτι ὁ πρὸς αὐτὴν πόλεμος οὐ μόνον δίκαιος, ἀλλὰ
καὶ ἐπωφελής, λέγοντες ὅτι « Ὁ Σουίσκης καλεῖ τοὺς
» Σουηδοὺς, καὶ ἐὰν διὰ τῆς βοήθειας αὐτῶν στηρίξη
» τὴν ἰδίαν ἀρχήν, οὐδὲν ἀγαθὸν ἔσται τῇ δημοκρατίᾳ
» ἐκ τῆς συμμαχίας δύο ἐχθρῶν· χειρὸν δ' ἔσται ἐὰν οἱ
» Σουηδοὶ κρατήσωσι τῆς Μόσχας· κακὸν προσέτι ἐὰν,
» καταβληθεῖσα ὑπὸ τῶν δεινῶν, ὑποταγῇ τῷ σουλτάνῳ
» ἢ τοῖς Τατάροις. Ἀνάγκη ἡμῖν προλαβεῖν τὸν κίν-
» δυνον, καὶ εὐχερὲς τοῦτο· διότι τρισχίλιοι Πολωνοὶ
» τῷ 1605 ἔδωκαν τῷ τυχοδιώκτῃ τὴν Μοσχακὴν βα-

1609.

» σιλειάν, νῦν δὲ οἱ ἐθελονταὶ ἀπειλοῦσι τῷ Σουίσκῃ
 » αἰχμαλωσίαν. Ἐχομεν ἄρα φοβεῖσθαι ἀντίστασιν; »
 Ἦσαν ὁμως καὶ συνετοὶ σύμβουλοι, οἷτινες, μὴ θελγόμενοι ἐκ τῆς κατακτήσεως τῆς Μόσχας, ἐνόμιζον ἴσως τὴν δημοκρατίαν μᾶλλον ὑπεύθυνον τῆς Ἑρωσσίας, ὡς συγχωρήσασαν τῷ πρώτῳ Ψευδοδημητρίῳ παρὰ τὴν εἰρήνην ὅπως ὀπλιζήται ἐν τῇ Γαλικίᾳ καὶ Λιθουανίᾳ κατὰ τοῦ Γοδουνόβ, καὶ μὴ κωλύουσιν τοὺς Πολωνοὺς συνεργεῖν τοῖς κακουργήμασι τοῦ δευτέρου· ὅτι ἡ Πολωνία, κατασπαραχθεῖσα πρὸ μικροῦ ὑπ' ἐμφυλίων πολέμων, ὤφειλεν ἀποφυγεῖν τὴν ἔναρξιν πολέμου πρὸς βασιλείον εὐρύχωρον καὶ πολυάνθρωπον, καὶ ὅτι ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἦ ἀνάγκη τεσσάρων στρατῶν, δύο μὲν κατὰ τοῦ Σουίσκῃ καὶ τοῦ Ψευδοδημητρίου, δύο δὲ κατὰ τῶν Σουηδῶν καὶ τῶν οἰκείων ἐπαναστατῶν· ὅτι ἀδύνατον ἔχειν τοιοῦτους στρατοὺς ἄνευ ἐπαχθῶν φόρων, οἷτινες εἰσὶν ἐπικίνδunami. Ἀλλὰ ἀπεκρίναντο αὐτοῖς ὅτι « Ἡ Πλουσία Ἑρωσσία ἔσται ἡμετέρα » καὶ ἐκπληροῦν τὸ συμβούλιον τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ βασιλέως παρὰ τὴν νεωστὶ συνομολογηθεῖσαν ἐν Μόσχᾳ ἀνακωχὴν, παρεδέξατο τὸν πρὸς τὴν Ἑρωσσίαν πόλεμον ἄνευ κοινολογίας πρὸς τὸν Ψευδοδημητρίον· ὁ δὲ Μνίσεκ, θλιβόμενος ὡς μὴδὲν κατορθώσας ὑπὲρ τοῦ γαμβροῦ, ἠναγκάσθη ἀπελθεῖν τῆς αὐλῆς, ὅπου ἔκτειρον μόνον αὐτὸν καὶ κατεφρόνου.

Ἡ Πολωνία κηρύττει πόλεμον τῇ Ἑρωσσίᾳ.

Ὁ Σιγισμουῦνδος ἐφαίνετο ἄλλος Βατόριος, δραστηριώτατα παρασκευαζόμενος εἰς πόλεμον· καὶ συνήγειρε μὲν στρατὸν ἄνευ χρημάτων, ἀλλὰ πλεῖστα ὑπισχνεῖτο· διότι ἤλπιζεν ὅτι περανεῖ τὸν πόλεμον διὰ μόνῃς ἀπειλῆς, καὶ ὅτι ἡ ἀποκαμουσα Ἑρωσσία ἀπαντήσῃ αὐτῷ οὐχὶ μετὰ ξίφους, ἀλλὰ μετὰ τοῦ Μονομαχείου στέμματος

ὡς σωτήρι. Μαθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς τὴν καθ' ἑαυτοῦ συκεφαντίαν, ὅτι διανοεῖται ὅπως, κατακτησάμενος τὴν Ῥωσσίαν διὰ τῶν δυνάμεων αὐτῆς, καταπατήσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς δημοκρατίας, γενόμενος μονάρχης ἀμφοτέρων τῶν βασιλείων, δι' ἐγκυκλίου ἐβεβαίωσεν τοὺς Γερουσιαστὰς περὶ τοῦ ἀνυποστάτου τῶν θρυλλημάτων τούτων καὶ ὤμνουν, ὅτι οὐδόλως διανοεῖτο περὶ τῶν ἰδίων συμφερόντων, καὶ ὅτι ἐνεργήσῃ μόνον ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τῆ δημοκρατίας. Ἰουνίῳ δὲ μηνὶ ἀπῆλθε τῆς Κρακοβίας εἰς τὸν στρατόν, ἀγνοῶν ἔτι ὅπου ἀγάγῃ αὐτόν, εἰς τὴν χώραν ἄρα τοῦ Σεβέρσκου, ὅπου ἐπεκράτει ἀνομία ἐν ὀνόματι τοῦ Δημητρίου, ἢ εἰς Σμόλενσκον, ὅπου ἐβασίλευεν ὁ νόμος καὶ ὁ Βασίλειος; ἢ κατ' εὐθεῖαν εἰς Μόσχαν, ὅπως ἐξαφανίσῃ τὸν Ψευδοδημήτριον, ἀφαιρέσῃ αὐτοῦ τοὺς Πολωνοὺς καὶ Ῥώσσοις καὶ μετὰ ταῦτα καταστρέψῃ καὶ τὸν Σουίσκην, ὡς συνεβούλευεν αὐτῷ ὁ νοήμων ἀρχηγὸς Σολκέλβσκη; Ὁ Σιγισμοῦνδος ἀμφοταλαντεύετο, ἐχρόνιζε καὶ τέλος ἀπῆλθεν εἰς Σμόλενσκον· διότι ὁ καγκελάριος Λέων Σαπιέγας καὶ ὁ μεγιστάν Γοσέβσκη ἐβεβαίωσεν τὸν βασιλέα, ὅτι ἡ πόλις αὕτη παραδοθήσεται αὐτῷ, ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς μισητῆς ἐξουσίας τοῦ ψευδοβασιλέως. Ἀλλὰ τοῦ Σμολένσκου ἡγεῖτο ὁ ἔνδοξος Σέιν!

Τὰ μὲν ὅρια τῆς Ῥωσσίας ἦσαν τότε ἀνοικτά, οἱ δὲ στρατιῶται διεσπαρμένοι, αἱ δὲ πόλεις καὶ κῶμαι ἐν τέφρα καὶ στάσει· ἄλλοι μὲν ἐφοβοῦντο, ἄλλοι δ' ἐσκληρύνοντο· ἢ δὲ κυβέρνησις ἀσθενής· ὁ δὲ Ἰσάρος ἐπολιορκεῖτο ἐν μέσῳ προδοτῶν... Ἄλλ' ὅτε ὁ Σιγισμοῦνδος πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἰδίου βασιλείου ἤρχετο πρὸς ἡμᾶς ὡς εἰς εὐχερῆ λείαν τῆς φιλαρχίας, τότε τὰ δεινὰ τῆς Ῥωσσίας κορυφωθέντα εἰδείκνυσεν ἤδη σημεῖα μεταβολῆς καὶ τὸ δυ-

Κίνδυνος τῆς Ῥωσσίας καὶ μεταβολὴ ἐπὶ τὸ κρεῖττον.

νατὸν τῆς σωτηρίας γεννῶντα τὴν ἐλπίδα, ὅτι ὁ Θεὸς οὐκ ἐγκαταλείπει τὰ βασίλεια ὅπου πολλοὶ, εἴτε ὀλίγοι, πολῖται ἀγαπῶσι τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἀρετὴν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

Ὁ πρίγκιψ Ποζάρσκης. — Κατόρθωμα τοῦ Κάτω Νοβογορόδου. — Ἀνίστανται κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ αἱ λοιπαὶ κάτω πόλεις. — Ἐγείρεται καὶ ἡ ἀρκτὰ Ῥωσσία. — Συνωμοσία ἐν Μόσχῃ. — Λιμός. — Ἀγγελία περὶ τοῦ πρίγκιπος Μιχαὴλ καὶ κατορθώματα αὐτοῦ. — Ἐφοδος τοῦ Ψευδοδημητρίου εἰς τὴν Μόσχαν. — Νίκη τοῦ στρατοῦ τοῦ Τσάρου. — Τρεῖς ψευδοβασιλεῖς. — Επιτυχίαι τινὲς τοῦ Ψευδοδημητρίου. — Νέα στάσις ἐν Μόσχῃ. — Ἡ κόμη Ἀλεξάνδροβσκον. — Ἡττα τοῦ Σαπιέγα. — Ἀγάπη πρὸς τὸν πρίγκιπα Μιχαὴλ. — Πρότασις πρὸς τὸν ἥρωα περὶ τοῦ στέμματος. — Ἀηστεΐαι — Ποζάρσκης. — Πολιορκία τοῦ Σμολένσκου. — Στάσις τῶν τοῦ Ψευδοδημητρίου Πολωνῶν. — Ἐρις μεταξὺ Σιγισμούνδου καὶ τῶν ὁμοσπόνδων. — Πρεσβεία τοῦ βασιλέως εἰς Τουσίνον. — Διαπραγματεύσεις πρὸς τοὺς ἐν Τουσίνω ἐπαναστάτας. — Φυγὴ τοῦ Ψευδοδημητρίου. — Ὑψηλοφροσύνη τῆς Μαρίνης. — Κακουργήματα τοῦ Ψευδοβασιλέως ἐν Καλούγῃ. — Ταραχὴ ἐν Τουσίνω. — Φυγὴ τῆς Μαρίνης. — Πρεσβεία ἐκ Τουσίνου εἰς τὸν βασιλέα. — Οἱ ἐπαναστάται ὁμολογοῦσι Τσάρου τὸν Βλαδισλαόν. — Ἡ Μαρίνα ἐν Καλούγῃ. — Επιτυχίαι τοῦ πρίγκιπος Μιχαὴλ. — Ἀπελευθέρωσις τῆς Λαύρας. — Φυγὴ τοῦ Σαπιέγα. — Κατόρθωμα τοῦ πρίγκιπος Μιχαὴλ. — Θριαμβευτικὴ εἴσοδος τοῦ ἥρωος εἰς Μόσχαν,

1608—1610.

1608—610. Πρώτη ἐπιτυχία κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐγένετο ὑπὸ τῆν Κολόμναν, ὅπου οἱ στρατηγοὶ τοῦ Τσάρου, πρίγκιψ

Προζορόβσκης και Σουκίν, κατέστρεψαν τὸν μεγιστᾶνα Χμελέβσκη. Ἐν δευτέρῳ δ' ἔργῳ ἀπεδείχθη ἡ ἀνδρία καὶ εὐτυχία τοῦ νέου, ἀγνώστου ἔτι, στρατηγοῦ, ᾧ περ ἡ Πρόνοια παρεσκευάζεν εὐεργετικωτάτην ἐν τῷ κόσμῳ δόξαν, ἥτοι δόξαν ἥρωος, σωτῆρος τῆς πατρίδος. Ὁ πρίγκιψ Δημήτριος Μιχαήλ Ποζάρσκης, ἔλκων τὸ γένος ἐκ Βσεβολόδου τοῦ Γ' καὶ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Σταροδόβου, αὐλικός, ἀνευ ἀξιώματος ἐπὶ Βορίση καὶ τραπεζοκόμος ἐπὶ τοῦ ἐξωμότου, κληθεὶς ὑπὸ τῶν κινδύνων τῆς Ῥωσσίας εἰς τὸ στάδιον τοῦ πολέμου, ἠναγκάσθη ὅπως ἐκ δευτέρου ὑπερασπίσῃται τὴν Κολόμναν κατὰ τῆς ἐφόδου τῆς Λιθουανίας καὶ τῶν ἐκ Βλαδιμίρου ἐλθόντων ἐπαναστατῶν. Ὁ Ποζάρσκης οὐδόλως ἀνέμεινε αὐτοὺς, ἀλλ' ὑπήντησεν ἐν τῇ κώμῃ Βισότσκη, 30 βέρσια μακρὰν τῆς Κολόμνας, καὶ περὶ τὴν πρωίαν δι' αἰφνιδίας καὶ ἰσχυρᾶς ἐφόδου ἐξέπληξε τὸν ἐχθρὸν, ἠχμαλώτισε πολλοὺς, κατέλαβεν ἐφόδια καὶ πλοῦσιον ταμεῖον καὶ ἐνίκησεν, ὀλίγους ἀποβαλὼν καὶ ἀποδείξας οὐ μόνον τόλμην καὶ σπανίαν τέχνην, προάγγελον τοῦ μεγάλου αὐτοῦ προορισμοῦ.

Τότε καὶ ἐν ἄλλαις χώραις ἡ τύχη ἤρξατο εὐνοῦσα τῷ Τσάρῳ· διότι οἱ ἐπαναστάται Μόρβδιοι καὶ Τσερεμίσοι καὶ ἡ συμμορία τοῦ Ψευδοδημητρίου, Πολωνοὶ τε καὶ Ῥῶσσοι, ὑπὸ τὸν στρατηγὸν πρίγκιπα Βιάζεμσκη, ἐπολιόρκουν τὸ Κάτω Νοβογόροδον, οἱ δὲ πιστοὶ κάτοικοι τούτου, γνόντες ἀποθανεῖν, ἀπεχαιρέτιζον τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα, καὶ ὁμοθυμαδὸν ἐξεληθόντες ἐνίκησαν κατὰ κράτος τοὺς πολιορκοῦντας, αἰχμαλωτίσαντες καὶ τὸν Βιάζεμσκη, ὃν παραχρῆμα ἀπηγχόνησαν. Οὕτως οἱ ἀγαθοὶ κάτοικοι τοῦ Κάτω Νοβογορόδου ὤρμησαν εἰς κατορθώματα, ἅτινα ἐμελλον στέφεισθαι διὰ τῆς

1608.

Ὁ πρίγκιψ
Ποζάρσκης.

Κατόρθωμα
τοῦ Κάτω Νο-
βογορόδου.

1808.

ἀθανάτου, ἀγίας καὶ παραμυθητικῆς καὶ τῶν ἀπωτάτων αἰώνων δόξης ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἱστορίᾳ. Ἄλλ' οὐκ ἠρέσθησαν τῇ προσκαίρῳ ἰδίᾳ σωτηρίᾳ· διότι, μαθόντες ὅτι ὁ εὐπατρίδης Θεόδωρος Σερεμέτεβ, κατὰ παραγγελίαν τοῦ Βασιλείου, ἐξέλιπε τέλος τὸ Ἀστραχάνιον καὶ ἀπέρχεται εἰς Καζάνην, πανταχοῦ καταπαύων τὴν στάσιν καὶ πανταχοῦ προσβάλλων καὶ διώκων τοὺς ἐπαναστάτας, ἐξεστράτευσαν· κρατήσαντες δὲ τῆς Βαλάχνης ἔλαβον παρὰ τῶν κατοίκων αὐτῆς ὄρκον πίστεως ὑπὲρ τοῦ Βασιλείου, καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὸν νόμον καὶ ἄλλας πόλεις, ἀναζωπυροῦντες ἐν αὐταῖς τὸν πρὸς τὴν ἀρετὴν ζῆλον. Ἠγέρθησαν δὲ καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ Ἰουριεβίτσου, Χοροχόβτσου, τῆς Λούχας, Ῥέσνης καὶ Χολούης· ἔχοντες δ' ἀρχηγοὺς τὸν ἑκατόνταρχον Κράσνοε καὶ τοὺς πολίτας Κουβσίνικοβ, Ναγαβίτσην, Δέγγην καὶ τὸν γεωργὸν Λάφην, κατέστρεψαν τὸν ἐχθρὸν ἐν τῇ Λούχῃ καὶ τῇ κώμῃ Δρυνιλόβου, φυγόντα μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Θεοδώρου Πλεστσέιβ τοῦ συναγωνιστοῦ τοῦ Λισόβσκη εἰς Σουδαλίαν. Οἱ νικηταὶ ἠχμαλώτισαν πολλοὺς ἀναξίους εὐγενεῖς, ἀπέστειλαν αὐτοὺς εἰς Κάτω Νοβογόροδον καὶ ἠφάνισαν τοὺς οἴκους αὐτῶν.

Ἡ πολιουρκουμένη Μόσχα ἠγνώνει μὲν περὶ τῶν σπουδαίων τούτων συμβεβηκότων, ἀλλ' ἐγίνωσκεν ἄλλα σπουδαιότερα· διότι ὁ Βασίλειος, ἐλπίζων ἔτι ὅτι συνετίσει τοὺς ἐπαναστάτας, ἔγραψε πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν ἀρκτῶων πόλεων, τὸ Γάλιτσον, Ἰαρόσλαβον, Κοστρομᾶν, Βολόγδαν, καὶ Οὐστιοῦγον· «Ταλαίπωροι! » τίνι ὑμεῖς ἠσπάσασθε τὸν σταυρὸν καὶ ὑπηρετεῖτε; » Κακούργω καὶ κακούργοις, τυχοδιώκτη καὶ Πολωνοῖς! Βλέπετε ἤδη τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ βδελυρώτερα » ἔψαθε! Ὅταν διὰ τῆς μικροψυχίας σας προδώσητε

» αὐτοῖς τὸ βασίλειον καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, ὅταν πέσῃ
 » ἡ Μόσχα καὶ μετ' αὐτῆς ἡ Ἁγία πατρίς καὶ ἡ Ἁγία
 » πίστις, δώσετε λόγον οὐχὶ ἡμῖν, ἀλλὰ τῷ Θεῷ . . .
 » Ἔστι Θεὸς ἐκδικήσεως! Ἐὰν δὲ μεταμεληθῆτε καὶ
 » πιστῶς ὑπηρετήσητε, ὑπισχνούμεθα ὑμῖν ὅ,τι οὐδ'
 » ἐπῆλθε τῷ νοῖ ἡμῶν, χάριτας, προνομίας καὶ ἀτέ-
 » λειαν ἐμπορίου ἐπὶ πολλὰ ἔτη.» Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται,
 κομιζόμεναι ὑπὸ προθύμων ὑπηρετῶν πρὸς ἀποπλανη-
 θέ-τας πολίτας, ἀπέβησαν κατ' εὐχὴν, μάλιστα δὲ συ-
 νήργησεν ἡ ἀναιδεία τῶν Πολωνῶν καὶ ἡ λύσσα τῶν
 περὶ τὸν ψευδοβασιλέα Ῥώσσω, οἵτινες, καταστρέφοντες
 τοὺς ἐχθροὺς, οὐδὲ τῶν φίλων ἐφείδοντο· διότι ὁ ὄρκος τοῦ
 Ψευδοδημητρίου οὐδόλως ἔσωζεν ἀπὸ τῆς διαρπαγῆς· ὁ
 δὲ λαὸς, στερούμενος τῆς τιμῆς, ὑπερασπίζεται ἰσχυρώτε-
 ρον τὴν περιουσίαν. Οἱ γεωργοὶ πρῶτοι ὠπλίσθησαν
 κατὰ τῶν ἀρπάγων, καὶ ἤδη ἀπήντων τοῖς Πολωνοῖς
 οὐχὶ μετ' ἄρτου καὶ ἄλατος, ἀλλὰ ἐν ἤχῳ τυμπάνων,
 δικράνοις λόγχαις, δόρασι, πελέεσι καὶ ἐγχειριδίοις·
 καὶ ἔκτεινον καὶ κατεπόντιζον αὐτοὺς ἐν τοῖς ποταμοῖς,
 κραυγάζοντες· « Ὑμεῖς ἠρημώσατε τὰς ἀποθήκας ἡμῶν·
 τρέφεσθε νῦν ἐξ ἰχθύων.» Τοὺς γεωργοὺς ἐμιμήθησαν
 καὶ αἱ πόλεις ἀπὸ Ῥωμανόβου μέχρι Περμίας· διὸ, ἀπε-
 σείουσαι τὸν ζυγὸν τῶν κακούργων, ἐδίωκον τοὺς ἀξιω-
 ματικούς τοῦ Ψευδοδημητρίου. Καὶ οἱ μὲν ἀσθενεῖς
 μετεμελοῦντο, οἱ δὲ ἰσχυροὶ ἐθάρρουν· μάλιστα δὲ διέ-
 πρεψαν ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ δύο ἄνδρες, ὁ ἐπιφανὴς ἐπη-
 λυς Πέτρος Στρογονόβ, καὶ ὁ ὀρθόδοξος Γερμανὸς
 καὶ πλούσιος ἰδιοκτῆμων Δανιὴλ Ἐϊλόβ. Καὶ ὁ μὲν
 πρῶτος ἔσωσεν ἀπὸ τῆς προδοσίας οὐ μόνον τὴν Σολ-
 βιτσεγότσκην, ὅπου ἦσαν τὰ πλοῦσια αὐτοῦ καταστή-
 ματα, ἀλλὰ καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Περμίας καὶ Κα-

1608. ζάνης, προσφέρων τὴν ἰδίαν περιουσίαν πρὸς ἐξόπλισιν τῶν πολιτῶν καὶ γεωργῶν· ὁ δὲ δεύτερος νομίζεται ὡς πρῶτος αἴτιος τοῦ πολέμου τούτου, ὅστις κατετάραξε τὸ ἐν Τουσίμφ στρατόπεδον καὶ τὸ τοῦ Σαπιέγα, καὶ ἀπέσυρε μέγα μέρος τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων ἐκ τῆς Μόσχας καὶ Λαύρας. Οἱ μεγιστᾶνες Τιस्कέβιτς καὶ Λισόβσκης ἐξεστράτευσαν πρὸς κατάκασιν τῆς στάσεως καὶ ἐνέπρησαν τὸ προάστειον τοῦ Ἰαροσλάβου, τὸ Ἰουριέβετσον καὶ τὴν Κινέσμαν· ὁ δὲ Σβορόβσκης καὶ ὁ πρίγκιψ Γρηγόριος Σιαχόβσκης, τὴν Σταρίτσαν. Οἱ κάτοικοι ἀπεμάχοντο γενναίως ἀπὸ τῶν πόλεων καὶ ἔφραττον τὴν κώμας καὶ τὰ δάση, ἀλλ' ἐστεροῦντο μόνον ἐνότητος καὶ τάξεως. Οἱ ἐπαναστάται καὶ Πολωνοὶ ἐνίκησαν πολλὰς χιλιάδας αὐτῶν ἐξήκοντα βέρστια ἀπὸ τοῦ Ἰαροσλάβου ἐν τῇ κώμῃ Δανιλόβω, καὶ μαινόμενοι ἐδήρουν πάντα καὶ ἔκτεινον καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ γέροντας, αὐξάνοντες οὕτω τὴν ἀμοιβαίαν λύσσαν. Ἀλλὰ καὶ οἱ πιστοὶ Ῥῶσσοι, λαμβάνοντες δίκην, οὔτε συμπάθειαν, οὔτε φιλάνθρωπίαν ἐγίνωσκον, καὶ νικῶντες ἐνίοτε τοὺς ἐχθροὺς, ἔκτεινον καὶ τοὺς αἰχμαλώτους· ἀπέκτειναν δὲ καὶ τοὺς στρατηγούς τοῦ ψευδοβασιλέως Ζαστόλψκην, Ναστσόκιν καὶ τὸν μεγιστᾶνα Ματθίαν, τὸν δὲ Γερμανὸν Σμίτ, κάτοικον τοῦ Ἰαροσλάβου, ἔβρασαν ἐν λέβητι· διότι, ἐξελθὼν οὗτος εἰς τοὺς πολίτας πρὸς διαπραγμάτευσιν, ἐτόλμησε πείθειν αὐτοὺς πρὸς νέαν προδοσίαν. Τὰ δεινὰ τῆς χώρας ταύτης, οἱ φόνοι καὶ οἱ ἐμπρησμοὶ ἠῤῥξανον, ἀλλ' ἤδη οἱ κάτοικοι ἀπεδείκνουν μεγαλόψυχον ἀντίστασιν πρὸς τὸ κακούργημα, καὶ αἱ ἀγγελίαι περὶ εὐτυχῆς μεταβολῆς διήκον μέχρι τῆς Μόσχας διὰ πυρὸς καὶ αἵματος. Ἦδη δ' ὁ Βασίλειος, γράφων εὐχαριστηρίους ἐπιστολάς πρὸς τοὺς

ἀγαθούς ἀρκτώους Ῥώσσοις, ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς καὶ ἀξιωματικούς πρὸς μόρφωτιν στρατοῦ καὶ διέτα- 1608.
 τεν ὅπως τὰ τάγματα αὐτῶν ἀπέλθωσιν εἰς Ἰαρόσλα-
 βον καὶ ἀνοίξωσι συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν κάτω πό-
 λεων καὶ τοῦ εὐπατρίδου Θεοδώρου Σερεμέτεβ, καὶ τέ-
 λος σπεύσωσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

Ἄλλ' ἡ πρωτεύουσα ἦν τόπος μηχανορραφιῶν καὶ *Συνωμοσία ἐν*
 στάσεων. Ὅπου δὲ ἐφοβοῦντο οὐχὶ τὴν στάσιν, ἀλλὰ *Μόσχα.*
 τὴν καταγγελίαν αὐτῆς, ὅπου ἐφοβοῦντο τὴν ἐκδίκησιν
 τῶν Πολωνῶν καὶ τοῦ ψευδοβασιλέως μᾶλλον τῆς τοῦ
 Τσάρου καὶ τοῦ νόμου, ὅπου ἡ ἀνωτάτη ἀρχὴ, φοβουμέ-
 νη τὴν φανεράν καὶ ἀφανῆ αὔξησιν τῶν κακούργων, ἤθε-
 λεν ἴσως ὅπως διὰ προσποιητῆς ἀσθενείας παρατείνῃ
 μόνον τὴν σκιὰν τῆς ἰδίας ὑπάρξεως καὶ ἀπομακρύνῃ
 ἐπὶ τινα χρόνον τὸν ὄλεθρον, ἐκεῖ ἦν οὐχὶ στάσις, ἀλλ'
 ἡσυχία καὶ ἡρεμία, ὅτε ἡ μὲν ἐπικράτεια μόλις διετη-
 ρεῖτο, ἡ δὲ Μόσχα ἦν ἀπομεμονωμένη ἐν τῷ μέσῳ τῆς
 Ῥωσσίας, καὶ ἠπειλεῖτο ὑπὸ πολυχρονίου πολιορκίας
 ἀνευ ἐλπίδος εἰς σωτηρίαν, ἀνευ πίστεως εἰς τὴν κυ-
 βέρνησιν, ἀνευ ἀγάπης πρὸς τὸν Τσάρον· διότι οἱ Μό-
 σχιοι, οἱ ἄλλοτε ζηλωταὶ τοῦ εὐπατρίδου Σουτσκη, οὐκ
 ἠγάπων αὐτὸν, νῦν βασιλεύοντα, ἀπονέμοντες τὰ δεινὰ
 τοῦ βαισιλείου τῇ ἀβουλίᾳ καὶ ἀτυχίᾳ αὐτοῦ. Τοῦτο ἦν
 σπουδαῖον παρὰ τῷ λαῷ. Ἀόρατος δὲ τις δύναμις, ὁ νό-
 μος καὶ ἡ συνείδησις, ὁ ἐνδοιασμός καὶ ἡ διχόνοια ἔσω-
 ζον ἔτι τὸν Βασιλείον. Καὶ ἐπεθύμουν μὲν μεταβολὴν,
 ἀλλ' ἠγνόουν τίνι ἀποδοῦναι τὸ στέμμα, διχονοοῦντες
 ἐν ταῖς ἰδίαις συνεντεύξεσι· διότι τὸν μὲν ψευδοβασιλέα
 ἐβδελύσσοντο, τοὺς δὲ Πολωνοὺς ἐμίσουν, οὐδεὶς δὲ
 τῶν μεγιστάνων εἶχε τοσαύτας ἀρετὰς καὶ ὀπαδοὺς,
 ὅπως γένηται ἄξιος τοῦ θρόνου. Διὰ τοῦτο αἱ μὲν ἡμέ-

1008

ραι παρήρχοντο, ὁ δὲ Βασίλειος ἐβασίλευεν ἔτι, καταμετρῶν τὸ πρὸ αὐτοῦ βάθος τῆς ἀβύσσου καὶ διαλογιζόμενος περὶ τῶν πρὸς σωτηρίαν, ἀλλ' ἔτοιμος ὢν καὶ ἀποθανεῖν γενναίως. Ἄλλ' ἤδη ἀνέλαυψεν ἡ ἐλπίς· διότι τὰ μὲν ὄπλα τοῦ Τσάρου ἔσχον νέαν ἐπιτυχίαν, ἡ δὲ Λαύρα ἔμμενεν ἀκλόνητος, ἡ δ' ἀνατολικὴ καὶ ἀρκτῶα Ῥωσσία ἐξωπλίσθησαν ὑπὲρ τῆς Μόσχας. Ἄλλὰ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον οἱ στασιῶται ἐτόλμησαν ὅπως ἀναφανδὸν ἐγερωῶσι κατὰ τοῦ Τσάρου, εἴτε φοβούμενοι μὴ ἀποληται ὁ καιρὸς, εἴτε μὴ στηρίξῃ τὸν Βασίλειον ἢ ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβολὴ τῶν πραγμάτων.

Γνωστοὶ ἀρχηγοὶ τῆς στάσεως ἦσαν ὁ αὐλικὸς πρίγκιψ Ῥωμανὸς Γαγάριν, ὁ στρατηγὸς Γρηγόριος Σουμβούλοβ (ὁ λαβὼν συγχώρησιν ἐπαναστάτης) καὶ ὁ εὐγενὴς Τιμόθεος Γριασνόης· ἀλλ' ἴσως οἱ ἐπιφανέστεροι ἐκρύπτοντο ἔτι μέχρι καιροῦ. Αἰφνης δὲ τῇ 17 Φεβρουαρίου, ἠχήσαντος τοῦ διεγερτικοῦ, οἱ συνωμότηαι ἐκάλουν τοὺς πολίτας εἰς τὴν ἀγορὰν, ὅπου βιαίως ἤγαγον ἐκεῖ καὶ τὸν Πατριάρχην Ἑρμογένην. Ἄλλὰ καὶ πάντας τοὺς εὐπατρίδας τοῦ συμβουλίου ἐκάλουν, προτείνοντες πανδήμως τὴν καθάρισιν τοῦ Βασιλείου, καὶ ἀποδεικνύοντες ὅτι οὐκ ἐξελέχθη οὗτος ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας, ἀλλὰ μόνον ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν δι' ἀπάτης καὶ βίας· ὅτι ἡ παρανομία αὕτη ἦν αἰτία πασῶν τῶν διχονοιῶν, τῶν στάσεων, τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καὶ τῶν ψευδοβασιλέων· ὅτι ὁ Σουίσκης οὔτε Τσάρος ἐστίν, οὔτε δύναται εἶναι Τσάρος, κενόδοξος ὢν μᾶλλον, ἢ συνετὸς καὶ ἱκανὸς πρὸς ἡσυχίαν τοῦ βασιλείου ἐν τοιούτοις καιροῖς. Ἄλλ' ἀνερυθριάστως κατέφυγον καὶ εἰς ἀναιδεῖς συκοφαντίας, κατακρίνοντες τοῦ Βασιλείου ἀκράτειαν καὶ ἀσέλγειαν. Οὐδὲν δ' ἔλεγον περὶ τοῦ δια-

δόχου τοῦ Σουίσκη καὶ τοῦ Ψευδοδημητρίου, οὐδ' ὑπέδειξαν κρείττονα βασιλέα, καὶ οὕτως ἐκώλυσαν τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ. Ὀλίγοι τῶν πολιτῶν καὶ στρατιωτῶν ἠνώθησαν μετ' αὐτῶν, οἱ δὲ λοιποὶ, σκεφθέντες, ἀπεκρίναντο αὐτοῖς ψυχρῶς· « Ἡμεῖς πάντες ἤμεν » μάρτυρες τῆς ἐκλογῆς τοῦ Βασιλείου, τῆς ἐκουσίου » καὶ κοινῆς· πάντες ἡμεῖς, καὶ ὑμεῖς μεθ' ἡμῶν, ὡμό- » σαμεν αὐτῷ πίστιν ὡς νομίμῳ κυριάρχῃ. Ἄγνοοῦμεν » τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ. Τίς δ' ἔδωκεν ὑμῖν τὸ δικαίω- » μα τοῦ διατιθέσθαι τὴν βασιλείαν ἄνευ τῶν τάξεων » τοῦ βασιλείου; » Ἄλλ' ὁ Ἐρμογένης, καταφρονῶν τῶν ἀπειλῶν, ἐξώρριζε τὸν λαὸν μὴ συμπράττειν τῷ κα- » κουργήματι, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Κρεμλίνον. Καὶ ἡ σύγκλητος διέμενε πιστὴ· μόνον δέ τις τῶν τοῦ συμβου- » λίου, ὁ ἀρχαῖος ἐπαναστάτης πρίγκιψ Βασίλειος Γολίτ- » σιν, ἴσως ἀπόκρυφος συνωμότης, προσῆλθε τοῖς στα- » σιώταις εἰς τὴν ἐρυθρὰν ἀγορὰν, οἱ δὲ λοιποὶ εὐπατρί- » δαι, μετ' ἀγανακτήσεως ἀκούσαντες τὴν πρότασιν τῆς » καθαιρέσεως τοῦ Τσάρου καὶ συμμετοχῆς τῆς παρανόμου » συνελύσεως, περιεκύκλωσαν τὸν Σουίσκη μετὰ τῶν » πιστῶν αὐτοῦ ὀπαδῶν. Ἄλλὰ καὶ οὕτως οἱ στασιασταὶ » εἰσέβαλον εἰς Κρεμλίνον, ἀλλ' ἠττήθησαν ἄνευ ὀπλῶν· » διότι ὁ Βασίλειος ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ κινδύνου πάλιν ἀπέδειξεν » ἀταραξίαν· διότι ἐξελθὼν θαρραλέως εἰς τὸν ὄμιλον τῶν » ἐπαναστατῶν, καὶ ᾤοντο αὐτῶν, εἶπεν εὐσταθῶς· » « Τί θέλετε ; εἰ θέλετε τὸν θανατὸν μου, ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώ- » » πιον ὑμῶν, μηδὲ φεβούμενος τὸν θάνατον· εἰ δὲ » » τὴν καθαιρέσιν μου, οὐ δύνασθε τοῦτο ἄνευ συνε- » » λύσεως. Συνελθέτωσαν οἱ μεγάλοι εὐπατρίδαι καὶ » » αἱ τάξεις τοῦ βασιλείου, καὶ ἐνώπιόν μου κρινέτωσαν » » τὴν τύχην τῆς πατρίδος καὶ τὴν ἐμήν· ἢ ἀπόφασις

1608.

» αὐτῶν ἔσται μοι νόμος, οὐχὶ δὲ ἡ θέλησις τῶν στασιωτῶν! » Ἡ θρασύτης τῶν κακούργων μετεβλήθη εἰς τρόμον· διὸ ὁ Γαγάριν, Σουμβούλοβ, Γριασονῆς καὶ μετ' αὐτῶν τριακόσιοι ἄλλοι ἔφυγον, ἡ δὲ Μόσχα οἶνει ἐκ νέου ἐξελέξατο κυριάρχην τὸν Σουίσκην.. Τοσοῦτον ἀκμαία ἦν ἡ πρὸς αὐτὸν προθυμία, τοσοῦτον ἰσχυρῶς ἐπενήργησεν ἡ γενναιότης αὐτοῦ!

Δυστυχῶς ὁ θρίαμβος τοῦ νόμου καὶ τῆς μεγαλοψυχίας ἦν ὀλιγοχρόνιος. Οἱ στασιῶται ἀπῆλθον εἰς Τουσίνον, εἴτε φίλα φρονούντες ὑπὲρ τοῦ ψευδοβασιλείως, εἴτε βουλευόμενοι τὴν ἰδίαν σωτηρίαν ἐν τόπῳ ἀκινδύνῳ τοῖς κακούργοις. Ἄλλ' ἐκ τῆς φυγῆς αὐτῶν οὐδόλως ἀπῆλλάγη τῶν συνωμοσιῶν ἡ Μόσχα. Ἐπιφανῆς δὲ τις ἀνὴρ, ὁ στρατηγὸς Βασίλειος Βουτουρλίν, κατήγγειλε πρὸς τὸν Τσάρον, ὅτι ὁ εὐπατρίδης καὶ αὐλικὸς Κριούκ-Κόλιτσεβ ἐστὶ συνωμότης καὶ κοινολογεῖται τῷ Ψευδοδημητρίῳ. Αἱ προδοσίαι τότε οὐκ ἦσαν παράδοξοι· διὸ καὶ ὁ Κόλιτσεβ, καὶ περ ὧν πιστὸς, ἴσως ἦν καὶ προδότης, ὡς καὶ ὁ Ἰούριος Τρουβετσκόης καὶ πολλοὶ ἄλλοι· ἄλλ' ἴσως καὶ ἐσυκοφαντεῖτο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. Ἐδίκασαν δὲ καὶ ἐβασάνισαν καὶ ἐτιμώρησαν αὐτόν. Ἐβασάνισαν καὶ πάντας τοὺς ὑπόπτους συνωμώτας, καὶ ἐπλήρωσαν αὐτῶν τὰς εἰρκτάς, ὑπισχνόμενοι τοῖς ἀθώοις καὶ ἡσύχοις πολίταις ἡσυχίαν διὰ τοῦ ὀλέθρου τῶν συνωμοτῶν.

Ἄλλ' ἕτερον κακὸν ἤρξατο ἤδη λυμαινόμενον τὴν πρωτεύουσαν. Αὕτη ἐσπάνισε τῶν ἐπιτηδείων, στερηθεῖσα τῆς συγκοινωνίας, μάλιστα δὲ πρὸς τὴν Κολόμναν, πολιορκουμένην πάλιν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ψευδοδημητρίου Προϊδόντες δὲ τὴν ἔλλειψιν, οἱ ἀκόρεστοι πλεονέχται ἠγόρευαν πάντα τὸν ἐν τῇ Μόσχῃ καὶ τοῖς περι-

Λιμός.

χώροις σίτον, καὶ καθ' ἑκάστην ἠῶξανον τὴν τιμὴν αὐτοῦ τοσοῦτον, ὥστε τὸ τσέτβετ τοῦ μέλανος σίτου ἐτιμᾶτο ἑπτὰ ρουβλίων πρὸς φρίκην τῶν πτωχῶν. Μάτην ὁ Βασίλειος ἐσπούδαζεν ὅπως μετριάσῃ τὴν ἀνήκουστον ταύτην ὑπερτίμησιν, ὀρίζων δικαίαν τιμὴν καὶ ἀπαγορεύων τὴν ἄθεον· διότι οἱ ἔμποροι οὐδόλως ὑπήκουον, ἀπέκρυπτον τὴν ἰδίαν ἀφθονίαν καὶ ἐπώλουν κρύφα κατὰ τὸ δοκοῦν. Μάτην ὁ Τσάρος καὶ ὁ Πατριάρχης, ἐλπίζοντες ὅτι κινήσουσι τὴν συνειδήσιν καὶ συμπάθειαν, συνεκάλεσαν τοὺς μεγιστᾶνας, ἐμπόρους καὶ πλουσίους εἰς τὸν ναὸν τῆς Κοιμήσεως καὶ ἐνώπιον τοῦ βήματος τοῦ Ὑψίστου ἐξώρκισαν αὐτοὺς εἶναι φιλανθρώπους, μὴ ἐμπορεύεσθαι τὴν ζωὴν τῶν χριστιανῶν καὶ ὑποβιάζειν τὴν τιμὴν, μὴ ἀγοράζειν τὸν σίτον κατὰ μεγάλα ποσὰ καὶ στερεῖν οὕτω τοὺς πένητας· διότι οἱ ὑποκριταὶ μετὰ δακρύων ἐβεβαίουν, ὅτι οὐκ εἶχον σιταποθήκας καὶ ἀσυνειδήτως ἐξηπάτων, ἀναλογιζόμενοι μόνον τὴν ἰδίαν ὠφέλειαν, ὡς καὶ κατὰ τὸ 1603 ἔτος. Ὁ λαὸς ἀπογινώσκων, ἐκραύγαζεν ἐν ταῖς ὁδοῖς· « Ἀπολλύμεθα διὰ τὴν ἀτυχίαν τοῦ Τσάρου· ἕνεκα αὐτοῦ αἱ αἵματοχυσαὶ καὶ ὁ λιμὸς! » Πολλοὶ, καίπερ γινώσκοντες τὴν ἀπάτην τοῦ Ψευδοδημητρίου, ἀπήρχοντο πρὸς αὐτὸν μόνον ὅπως μὴ λιμώξωσιν ἐν Μόσχᾳ, ἕτεροι δέ, σπιφηδὸν ὀρμῶντες εἰς Κρεμλίνον, ἐκραύγαζον πρὸ τῶν ἀνακτόρων· « Ἐπὶ πόσον χρόνον διατελέσομεν ἐν πολιορκίᾳ καὶ ἀναμενοῦμεν τὸν ἐκ λιμοῦ θάνατον! » Ἀπήτουν δὲ σωτηρίαν, νίκην καὶ ἄρτον, ἢ Τσάρον εὐτυχέστερον! Ὁ Βασίλειος οὐδόλως ἀπεκρύπτετο ἀπὸ τοῦ λαοῦ, καὶ ἐξερχόμενος εἰς αὐτὸν ἀταράχως παρήνει καὶ ἠπέλει, καὶ κατεπράυνε τὸ θράσος τῶν πασχόντων, ἀλλ' ἐπὶ

7608. μικρόν. Συμπαθῶν δὲ τοῖς πένησιν, ἔπεισε τὸν κελ-
 λάριον τῆς Τριάδος Ἀβράμιον, ὅπως ἀνοίξῃ τὰς ἐν
 Μόσχα ἀποθήκας τοῦ μοναστηρίου· καὶ αἰφνης ἡ
 τιμὴ τοῦ σίτου ἠλαττώθη εἰς δύο ρούβλια. Αἱ προμή-
 θειαι αὐταὶ οὐκ ἤρχουν ἐπὶ πολὺ· ἀλλ' ἡ κραυγὴ ἐκό-
 πασε, καὶ ἀγαθὴ ἀγγελία ἐνεποίησε θάρρος τῇ Μόσχᾳ.

Ὁ πρίγκιψ Γαγάριν πρῶτος τῶν ἐπαναστατῶν, τῶν
 πρὸς τὴν βασιλέα ἀπελθόντων, μεγαλόσφυχος ὢν καὶ
 ἐπιγνοὺς τὸν Ψευδοδημήτριον, ἐπανήλθε πρὸς τὸν
 Τσάρον μεταμεληθεὶς· προσενεγκῶν δ' αὐτῷ τὴν ὑπεύ-

Τῇ 28 Μαρ-
 τίου.

θυνον κεφαλὴν αὐτοῦ, εἶπεν ὅτι προτιμᾷ ἀποθανεῖν ἐπὶ
 τοῦ ἰκρίου, ἢ ὑπηρετεῖν βδελυρῶ τυχοδιώκτῃ, καὶ ἔτυ-
 χεν ἐλέους. Προσαχθεὶς δὲ τῷ λαῷ ὁ Γαγάριν, ἐξώρ-
 κιζεν αὐτὸν ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ὅπως μὴ ἐξαπατηθῇ
 ὑπὸ τῆς διαβολικῆς πλάνης, μηδὲ πιστεύῃ τῷ κακούρ-
 γῳ τοῦ Τουσίνου, τῷ ὄργανῳ τῶν Πολωνῶν, τῶν ἐπι-
 ζητούντων μόνον τὸν ὄλεθρον τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς
 Ἀγίας Ἐκκλησίας. Αἱ διαβεβαιώσεις αὐταὶ ἐπενήργησαν,
 μάλιστα δὲ, ὅτε ὁ Γαγάριν ἀνήγγειλεν, ὅτι τὸ ἐν Τουσί-
 νῳ στρατόπεδον καταταράσσεται· ὅτι ὁ Ψευδοδημήτριος
 καὶ οἱ Πολωνοὶ ἔμαθον τὴν μετὰ τῶν Σουηδῶν ἔνωσιν
 τῶν Ῥώσσων, καὶ ὅτι ὁ πρίγκιψ Μιχαὴλ Σκοπὶν Σουί-
 σκης ἄγει αὐτοὺς εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ νικᾷ. Ὁ
 θαυμασμός μετέβαλε τὰς ὄψεις ἀπὸ λύπης εἰς χαρὰν·
 καὶ πάντες μὲν ἀνύμνουں τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ
 ἠσχύνοντο ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς εἰς Τουσίνον φυγῆς, καὶ
 ἐστηρίχθησαν ἐν τῇ πίστει, καὶ ἔκτοτε οὐδεὶς ἀπῆρχετο
 πρὸς τὸν ψευδοβασιλέα.

Ἀγγελίαι περὶ
 τοῦ πρίγκιπος
 Μιχαήλ καὶ κα-
 τορθωμάτων αὐ-
 τοῦ.

Ὁ Γαγάριν εἶπεν ἀλήθειαν περὶ τῆς ταραχῆς τῶν
 ἐν Τουσίνῳ κακούργων. Διαγράφωμεν δὲ τὴν ἀρχὴν τῶν
 κατορθωμάτων τοῦ περικλεοῦς νεανίου, ὅστις ἐν δει-

νοῖς καιροῖς ἐγεννήθη εὐτυχῆς, ὅπως ζήσῃ μόνον πρὸς σωτηρίαν τοῦ προωρισμένου εἰς συμφοράς Ἰσάρου. Εἰδομεν πῶς ὁ Μιχαήλ Σουίσκης ἐν καιρῷ μεγίστου κινδύνου ἀπῆλθε μετὰ λύπης τοῦ στρατοῦ πρὸς ἀνεύρεσιν ὑπερασπιστῶν τῆς Ῥωσσίας ἔξω αὐτῆς· καὶ δὴ, ἔλθων εἰς Νοβογορόδον, ὅπου ἤρχον ὁ εὐπατριδῆς πρίγκιψ Ἀνδρέας Κουράκιν καὶ ὁ αὐλικὸς Τατίστσεβ, παραχρῆμα ἀπέστειλε τῷ βασιλεῖ τῆς Σουηδίας τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Βασιλείου· ἔγραψε δὲ καὶ αὐτὸς πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τοὺς ἐν Φινλανδίᾳ καὶ Λιβονίᾳ, στρατηγούς αὐτοῦ Βιλμανον καὶ κόμητα Μανσφελδῶνα, αἰτούμενος βοήθειαν καὶ ὑποδεικνύων αὐτοῖς, ὅτι οἱ Πολωνοὶ, καταστήσαντες ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν Ψευδοδημήτριον, πολεμήσουσι μετὰ τῆς Ῥωσσίας τοῖς Σουηδοῖς πρὸς θρίαμβον τῆς Λατινικῆς θρησκείας, κινούμενοι πρὸς τοῦτο καὶ ὑπὸ τοῦ Πάπα, τῶν Ἰησουϊτῶν καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας. Οὐδεμία συμμαχία ἦν φυσικωτέρα τῆς τῶν Ῥώστων πρὸς τοὺς Σουηδοὺς, ὡς συνδέουσα εὐλικρινῶς αὐτοὺς διὰ τὸ πρὸς τοὺς Πολωνοὺς μῖσος· ἦν δ' ἀνάγκη μόνον, ὅπως πεισθῇ ὁ Κάρολος, ὅτι οἱ Σουηδοὶ εὐρήσουσιν ἔτι τὸν Βασιλεῖον ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ δυνήσονται στηρίξαι αὐτόν. Διὸ ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ, κατὰ τὰς ὁδηγίας καὶ τὴν πολιτικὴν, ἀπέκρυπτε τοῦ Καρόλου τὰ δεινὰ τῆς Ῥωσσίας καὶ ἐποιεῖτο δήλας μόνον τὰς κατὰ τόπους στάσεις καὶ τὰ περὶ ἐπαναστάσεων ὀκτακισχιλίων Ῥώστων, οἵτινες μετὰ πεντακισχιλίων ἢ ἑξακισχιλίων Πολωνῶν κακουργοῦσι παρά τὴν Μόσχαν. Ἄλλ' ἦν ἀνάγκη πολλοῦ χρόνου πρὸς διαπραγματεύσειν. Καὶ ὁ μὲν γραμματεὺς τοῦ Μανσφελδῶνος εἶδε τὸν πρίγκιπα Μιχαήλ ἐν Νοβογορόδῳ, ὁ δὲ στρατηγὸς Γολοβὶν, γαμβρὸς τοῦ Σκοπὶν, ἀπῆλθεν εἰς Βιβόργον,

1609.

ὅπου ἐπιφανεῖς ἀξιωματικοὶ τῆς Σουηδίας ἀνέμενον αὐτὸν πρὸς διομολόγησιν τῶν πρὸς ἐπικουρίαν. Ἐν δὲ τούτοις ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ, ἐπιθυμῶν ὅπως σώσῃ τὴν Μόσχαν καὶ τὸν Τσάρον οὐ μόνον διὰ τῶν ἀλλοδαπῶν, διελογίζετο ἐξοπλίσει ἀπασαν τὴν βορειοδυτικὴν Ῥωσσίαν, ἀλλὰ καὶ δι' ἐπιστολῆς προτρεπτικῆς ἐκάλει εἰς ἑαυτὸν τοὺς Πσκοβίους, ἐπαινῶν τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν δόξαν ἀλλ' οἱ Πσκοβιοὶ, κακουργοῦντες ἤδη, ἀπεκρίναντο αὐτῷ μετ' ἀπειλῆς. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Νοβογορόδιοι ἐγένοντο τοσοῦτον ὑποπτοὶ, ὥστε ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ ἔγνω ὅπως ζητήσῃ ἀλλαχοῦ προθυμίαν καὶ ἀσφάλειαν. Καὶ δὴ, ἐξελθὼν τοῦ Νοβογορόδου μετὰ τοῦ Τατίστσεβ, τοῦ γραμματέως Τελεπνέβ καὶ μετ' ὀλίγων πιστῶν, ἐζήτηε καταφύγιον ἐν Ἰθανγορόδῳ· ἀλλ' οὔτε ἐκεῖ ἐδέξαντο αὐτούς, οὔτε ἐν Ὀρεσέκῳ, ὅπου ὁ στρατηγὸς καὶ ὁ προδότης, ὁ εὐπατριδῆς Μιχαήλ Σαλτικὸβ, θεωρῶν τὸν Ψευδοδημητρίον νικητὴν, ἀπεκάλει ἑαυτὸν τοποτηρητὴν αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ὁ Μιχαήλ, ἐγκαταλειφθεὶς καὶ ὑπὸ τινῶν δειλῶν συνοδοιπόρων πρᾶς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νέβα, ἐσκέπτετο περὶ τοῦ ποιητέου, ἐφάνησαν πρέσβεις τοῦ Νοβογορόδου, παρακαλοῦντες ὅπως ἐπανεῖλθῃ εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν. Διὸ ὁ Μητροπολίτης Ἰσίδωρος καὶ οἱ ἀγαθοὶ κάτοικοι αὐτοῦ, ὑπερνικήσαντες τὴν ἐκεῖ παρανομίαν, ὑπήντησαν τῷ πρίγκιπι Μιχαήλ ὡς παρηγόρῳ, καὶ ἀσπαζόμενοι ἐν αὐτῷ τὴν πατρίδα καὶ τὴν πίστιν, εἰλικρινῶς ὤμοσαν ἀποθανεῖσθαι ὑπὲρ τοῦ Τσάρου Βασιλείου, ὡς οἱ πρόγονοι αὐτῶν ἀπέθνησκον ὑπὲρ Ἰαροσλάβου τοῦ Μεγάλου· μαθόντες δὲ, ὅτι ὁ στρατηγὸς τοῦ Ψευδοδημητρίου Κερνοσίτσκης μετὰ Πολωνῶν καὶ Ῥώσων στρατεύει ἐκ τοῦ Τουσίνου εἰς Ἰλμίνην, παρεσκευάζοντο εἰς στρατείαν. Ἐφαίνετο δὲ ὅτι τὸ

ἀρχαῖον Νοβογορόδον ἀνέστη μετὰ τῆς μεγαλοφυχίας, 1608.
ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ ἀξιέπαινος προθυμία αὐτῶν ἀπέβη
βλαβερά.

Ὁ γνωστὸς ἐπ' ἀνδρία Τατίστσεβ ἀνέλαβεν ὅπως
ἄγῃ τὴν προπορείαν εἰς Βρονίτσας, ἀλλὰ κατήγγειλαν
αὐτοῦ τῷ πρίγκιπι Μιχαήλ, ὅτι ὁ πονηρὸς οὗτος αὐλι-
κὸς βουλευέται προδοσίαν. Καὶ ἡ μὲν κατηγορία ἦν σπου-
δαία, ὁ δὲ πρίγκιψ Σουίσκης ἦν νέος καὶ ὄξυς· διὸ συγ-
καλέσας τοὺς συμπολίτας καὶ στρατιώτας, ἀνήγγειλε
τὴν κατηγορίαν, ὅπως μετ' αὐτῶν πανδῆμως δικάσῃ
αὐτόν, καὶ ἐξελέγξῃ τὴν ἀλήθειαν· ἀλλ' ἀντὶ δίκης,
ἐκμανεῖς ὁ λαὸς, ἀπέκτεινε τὸν Τατίστσεβ, μηδεμίαν ἀ-
πολογίαν ἐπιτρέψας αὐτῷ. Τοῦτο δὲ κατελύπησε τὸν
Μιχαήλ, συνιδόντα βραδέως ὅτι ὁ λαὸς ἐν τῇ παραρο-
ρᾷ αὐτοῦ ἐστὶ μᾶλλον δῆμιος ἢ κριτῆς. Τὸν Τατίσ-
τσεβ, ἄθῳον ἴσως, ἔθαψαν μετὰ τιμῆς ἐν τῇ μονῇ τοῦ
Ἁγίου Ἀντωνίου· ἀλλὰ πολλοὶ τῶν εὐγενῶν, φοβη-
θέντες ἴσως, ἔφυγον, καὶ μάλιστα εἰς τὸν ἐχθρον, ὅς-
τις, χωρῶν ἀμαχητί, κατέλαβε τὸ Χουτίνσκον καὶ
ἄλλα παρακείμενα μοναστήρια καὶ ἐδῆου καὶ διήρπα-
ζε, καὶ αἰφνης ἐκρύβη, μαθὼν ὅτι ἰσχυρὸς στρατὸς,
εἰσβαλὼν εἰς τὴν κώμην Γρουζίνην, σπεύδει εἰς βοή-
θειαν τοῦ Νοβογορόδου. Οἱ αἰχμάλωτοι ἠπάτησαν τὸν
ἐχθρόν· διότι ὁ εἰρημένος στρατὸς συνέκειτο μόνον ἐκ
χιλίων κατοίκων τῆς χώρας, οὓς ἐξώπλισαν οἱ εὐγενεῖς
Γοριχβόστοβ καὶ Ραζάνοβ. Οἱ ἀγαθοὶ οὗτοι Ῥῶσσοι, ἐξά-
κισ ἀσθενέστεροι τοῦ Κερνοσίτσκη, κατῶρθωσαν τὴν
ἀναιμωτὴ σωτηρίαν τοῦ Νοβογορόδου, ὅπου ὁ πρίγκιψ
Μιχαήλ μετὰ πάθου ἀνέμενεν εἰδήσεις παρὰ τοῦ Γολοβίν.

Αἱ εἰδήσεις ἦσαν εὐάρεστοι· διότι ὁ βασιλεὺς τῆς
Σουηδίας ἔργω τε καὶ λόγῳ ἀπέδειξε τὴν εἰλικρίνειαν 1609.

1609. αὐτοῦ. Ἦδη δὲ καὶ οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ Βόε καὶ Βίλδμαν, πρὶν ἢ διομολογήσωσι τὴν συνθήκην πρὸς τὸν Γολοβὶν καὶ τὸν γραμματέα Ζηνόβιεβ, παρεσκευάσαν στρατὸν ἐν Φινλανδία. Ἐκατέρωθεν ἔσπευδον· τῇ δὲ 28 Φεβρουαρίου ὑπέγραψαν ἐν Βιβόργῳ τὰ ἀκόλουθα·

1) « Ἡ περὶ εἰρήνης συνθήκη τοῦ 1595 ἀνανεοῦται μεταξύ »
 » Ῥωσσίας καὶ Σουηδίας εἰς αἰῶνας τῶν αἰῶνων· 2) Ἀπα-
 » γορευέται τῇ Ῥωσσία τὸ ἀναμίγνυσθαι ὑπὲρ τῆς Λιβο-
 » νίας· 3) Ὁ μὲν Κάρολος παρέχει τῷ Βασιλείῳ 2,000
 » ἰππέων καὶ 3,000 πεζῶν, ὁ δὲ Βασιλεὺς 100,000
 » εὐφιμκίους κατὰ μῆνα μισθόν· 4) Ὁ στρατὸς οὗτος,
 » ἀρχηγοῦντος τοῦ πρίγκιπος Μιχαήλ, καταλαμβάνει
 » πόλεις μόνον ἐν ὀνόματι τοῦ Τσάρου, οὐδένα δὲ
 » Ῥῶσσον αἰχμάλωτον ἐξάγει τῆς Ῥωσσίας πλὴν τῶν
 » Πολωνῶν· 5) Τὰ ἐδώδιμα χορηγηθήσονται αὐτῷ ἐν
 » μετρία τιμῇ· 6) Ὁ Τσάρος ὑπισχνεῖται ἀμοιβαίως βο-
 » ηθεῖν τῷ βασιλεῖ τῆς Σουηδίας κατὰ τοῦ Σιγισμούν-
 » δου ἐν Λιβονία, παρεχομένης διόδου τοῖς Σουηδοῖς
 » ἐκ τῆς Φινλανδίας διὰ τῶν Ῥωστικῶν χωρῶν· 7)
 » Οὐδὲν τῶν βασιλείων διαλλάσσεται πρὸς τὸν Σιγι-
 » σμούνδον ἄνευ κοινῆς συναινέσεως· 8) Ὁ Τσάρος πρὸς
 » εὐγνωμοσύνην παράχωρεῖ τῇ Σουηδία τὸ Κεξχόλμον,
 » ἀλλ' ἐπὶ τινα καιρὸν ἢ παραχώρησις αὕτη ἔσεται
 » μυστικὴ· διότι ἡ παραχώρησις αὕτη ἠδύνατο τὰ μά-
 » λιστα δυσαρεσθῆσαι πρὸς τοὺς Ῥώστους· 9) Ὁ πρίγ-
 » κιψ Μιχαήλ Σουίσκης δωρεῖται τῷ στρατῷ τῆς Σου-
 » ηδίας 5,000 ρουβλίων πλὴν τοῦ μισθοῦ. Ἡ συνθήκη
 » αὕτη ἐκυρώθη ἐν Νοβογορόδῳ ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος
 » Σουίσκη, τοῦ στρατηγοῦ, τοῦ εὐπατρίδου καὶ οἰκει-
 » οτάτου φίλου τοῦ Τσάρου, ἐν δὲ τῇ Μόσχᾳ ὑπ'
 » αὐτοῦ τοῦ Τσάρου.»

Τῆ 26 Μαρτίου εἰσῆλθεν ἤδη εἰς Ῥωσσίαν ὁ στρατηγὸς τῆς Σουηδίας Ἰάκωβος Δελεγάρδι, υἱὸς τοῦ Πόντου, εἰκοσαεπταετῆς ἤρωσ, μαθητῆς καὶ συναγωνιστῆς τοῦ ἐκ Νασάου ἐνδόξου Μαυρικίου ἐν τῷ μακροχρονίῳ καὶ αἱματηρῷ πολέμῳ ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας τῆς Ὀλλανδίας. Ἐν τοῖς μεθορίοις ὑπήντησε τοῖς συμμάχοις ὁ στρατηγὸς Δοδοῦροβ, ἀποσταλὲς ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Μιχαήλ μετὰ 2,300 Ῥώσσω, οἵτινες κατὰ πρῶτον ἤδη εἶδον ἑαυτοὺς συστρατεύοντας τοῖς Σουῖδοις καὶ τοῖς μισθοφόροις αὐτῶν Γάλλοις, Ἀγγλοῖς Σκώτοις, Γερμανοῖς καὶ Ὀλλανδοῖς. Οἱ πενταχισχίλιοι οὗτοι, συγκεῖμενοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξ ἀπατρίδων καὶ φαύλων, ζηλωτῶν δὲ οὐχὶ τῆς δόξης, ἀλλὰ τῆς φιλοκερδείας, ἐστράτευσον πρὸς σωτηρίαν τοῦ διαδόχου τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ ἀνυμνηθέντων ἐπὶ πολυαριθμοῖς δυνάμεσι μοναρχῶν! Τοῖς συμμάχοις ἐπέδειξαν τόπον πρὸς στρατοπέδουσιν παρὰ τῷ Νοβογορόδω, ὅπου ἐκάλεσαν τὸν Δελαγάρδι καὶ τοὺς στρατηγούς αὐτοῦ πρὸς συνάντησιν μετὰ τοῦ πρίγκιπος Μιχαήλ.

Ἐκεῖ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι, ἀμφότεροι νέοι, ἐδεξιώσαντο ἀλλήλους φιλοφρόνως καὶ ἐντίμως. « Ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ, γράφει ὁ σύγχρονος Σουηδὸς ἱστορικὸς, ἤγε τὸ εἰκοστὸν τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας· εἶχε καλλίστην ψυχὴν, νοῦν ὠριμον παρ' ἡλικίαν, ιδέαν καὶ ἀνάστημα χαρίεν καὶ τέχνην ἐν ταῖς μάχαις· ἦν δὲ εὐσυμπερίφορος πρὸς τὸν ἀλλοδαπὸν στρατόν. Ὁ Δελαγάρδι εἶπεν αὐτῷ ὅτι γινώσκει ὁ βασιλεὺς πάντα τὰ τῶν Πολωνῶν· ὅτι ἀπέστειλε στρατόν καὶ παρασκευάζει ἰσχυρότερον εἰς βοήθειαν, ἐπιθυμῶν τῆς εὐημερίας μὲν τοῦ τε Τσάρου καὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, τοῦ δλέθρου δὲ τῶν ἐχθρῶν. Ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ, ὑποκλίνας μέ-

1609. » χρις ἐδάφους, ἐδήλου εὐγνωμοσύνην, βεβαιῶν ὅτι
 » ἡ Ῥωσσία ἐστὶ πρόθυμος τῷ Τσάρῳ καὶ ταρίσσεται
 » μᾶλλον ὑπὸ ὀλιγαριθμῶν ἐπαναστατιῶν, ὧν εὐχερές
 » ἐστὶ κρατῆσαι δι' ὁμοφύχου ἐνεργείας τῶν συμμά-
 » χων. Ἐσκέπτοντο δὲ πόθεν ἀρξασθαι τοῦ ἔργου. Ὁ
 » Δελεγάρδι ἀπήτει εὐθὺς τὸν μισθόν, ὁ δὲ Μιχαήλ
 » ὑπισχνεῖτο ὅτι δώσει παραχρῆμα 8,000 ρουβλίων,
 » ὧν 5,000 εἰς χρήματα καὶ 3,000 εἰς διφθέρας. Ἐκύ-
 » ρωσε τῇ 5 Ἀπριλίου τὴν συνθήκην, καὶ αὐτὸς ὠδή-
 » γησε τὸν Δελαγάρδι μέχρι τῶν πυλῶν τοῦ φρου-
 » ρίου. »

Ὁ πηλὸς καὶ πλημμύρα τῶν ποταμῶν ἐκώλυον τὴν ἐκστρατείαν· διὸ ὁ μὲν Σουηδὸς στρατηγὸς ἤθελεν ὅπως ἀναμείνῃ τὴν ἀποξήρανσιν, καὶ πρὸς ἀσφαλεστέραν συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Λιβονίας καὶ Φινλανδίας ἀσχολῆται περὶ τὴν πολιορκίαν τοῦ Κοπορίου, Ἰθανγορόδου καὶ Ἰάμης, ὅπου ἤρχον οἱ ἐπαναστάται· ἀλλ' ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ ἄλλα διενοεῖτο. Ἦδη δὲ πρὸ τῆς ἐλεύσεως τῶν Σουηδῶν ὁ στρατηγὸς Ὅσίνιν, ἐκστρατεύσας ἐκ Νοβογορόδου μετὰ τῶν παιδῶν τῶν εὐπατριδῶν καὶ τῶν Κοζάκων ἐπὶ τὸ στασιάζον Πσκόβον, ἐνίκησε τοὺς αὐτόθι κακούργους ἐν τῷ πεδίῳ καὶ ἤλπιζε τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως· ἀλλ' ὁ Σκοπὶν ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐπανελθεῖν ἵνα μὴ ἀποληται ὁ καιρὸς ἐν ἄλλαις ἔργοις, καὶ ἔπεισε τὸν Δελεγάρδι, ὅπως παραχρῆμα ἐκστρατεύσωσιν εἰς Μόσχαν. Ὁ στρατηγὸς Τσοῦλκοβ καὶ ὁ Σουηδὸς στρατηγὸς Ἐβερτος Γόρν, εἰσβαλόντες εἰς Ῥούσαν, ἀπεδίωξαν τοὺς ἐπαναστάτας καὶ Πολωνοὺς μέχρι τῆς χώρας τοῦ Τοροπέτσου, τῇ δὲ 25 Ἀπριλίου ἐνίκησαν τὸν Κερνασίτσκην ἐν τῇ κώμῃ Καμένκη, λαβόντες ἐννέα τηλεβόλα, σημαίας καὶ αἰχμαλώτους. Τὸ

Πόρχοβον και Τοροπέτσον παρεδόθησαν ειρηνικῶς, τὸ δὲ Τόρζεκον παρεδόθη ἐτέρῳ στρατηγῷ, τῷ Τσογλοκόβῃ· Μαθῶν δ' ὁ Μιχαήλ, ὅτι ὁ μεγιστάν Σβορόβσκης καὶ ὁ πρίγκιψ Γρηγόριος Σιαχόβσκης μετὰ τρισχιλίων ἐπαναστατῶν καὶ Πολωνῶν ἐξεστράτευσαν ἐκ τῆς Τβέρης ἐπὶ τὸν Τσογλοκόβ, ἀπέστειλεν ἐκαῖσε τὸν Γολοβὶν καὶ Γόρν. Οὗτοι δὲ, μόλις δισχιλίων ἡγούμενοι, συνήψαν μάχην· ἐκ δὲ τοῦ στρατοῦ τοῦ Τσογλοκόβ ἐγένετο ἐξοδος, καὶ ὁ Σβορόβσκης μετὰ αἵματηρὰν μάχην ἀπεχώρησεν εἰς Τβέρην.

Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ μετὰ δέησιν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας, τῷ πλήρει ἀρχαίων ἐνδόξων ἀναμνήσεων, ἐξήγαγε, τῇ 12 Μαΐου, τὸν κύριον στρατόν. Τὸ Νοβογόροδον, τὸ ἄλλοτε μέγα καὶ τοσοῦτο πολυάριθμον καὶ ἀριμάνειον, ἔδωκεν αὐτῷ πᾶν ὅ,τι εἶχεν, ἤτοι δισχιλίους ἀπειροπολέμους! Ἄλλ' ἔ' Ῥωσσικὸς στρατὸς ἐνισχύθη ἐν Τόρσκῳ τῇ 24 Ἰουνίου διὰ νέων ταγμάτων· διότι ἀνδρείος καὶ πρόθυμος στρατηγός, ὁ πρίγκιψ Βοροτίνσκης ἤγαγε 3,000 παῖδας εὐπατριδῶν καὶ γεωργούς ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ Σμολένσκου, ὑποτάξας καθ' ὁδὸν τὴν Δορογοβούζην καὶ Βιάσμην. Οἱ σύμμαχοι ἔσπευσαν εἰς Τβέρην, ὅπου ἦσαν ὁ Σβορόβσκης καὶ Κερνοσίτσκης, λαβόντες βοήθειαν καὶ ἐκ τοῦ ἐν Τουσίνῳ στρατοῦ. Οἱ δὲ Πολωνοὶ καὶ Ῥῶσσοι ἐπαναστάται, ἐξεληθόντες τῆς πόλεως, ἐμάχοντο γενναίως· ἀλλ' ἐν ὥρᾳ βραχδαίας βροχῆς, ἣτις ἐκώλυε τὸν πυροβολισμόν. Ὁ ἐχθρὸς προσέβαλε διὰ δοράτων τὸ ἀριστερόν τῶν Σουηδῶν κέρας καὶ ἐτρέψατο τοὺς Γάλλους, κατόπιν δὲ τούτων καὶ τοὺς Γερμανοὺς καὶ Φινλανδοὺς καὶ Ῥώσσοι. Καί τοι δὲ τὸ δεξιὸν κέρας, οὗ ἦρχεν ὁ Δελαγάρδι, ἐνίκα καὶ ἀπεδίωξε τοὺς Πο-

1609.

λωνούς εἰς τὴν πόλιν· καὶ τοὶ ὁ Σβορόσβκης πληγω-
 θείς μόλις ἐσώθη, οἱ σύμμαχοι ἀπεχώρησαν, ἡ δὲ βρο-
 χὴ ἐξηκολούθει πολλὰ ἡμερόνυχτα. Ἴην δὲ ἐπιούσαν
 νύκτα, ὅτε οἱ Πολωνοὶ ἀμέριμοι ἐκάθευδον ἐν τῷ περι-
 φράγματι, ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ, προσελθὼν λεληθότως
 ἐπετέθη καὶ ἐκράτησεν αὐτοῦ ἄνευ ζημίας· ὁ δὲ ἀνα-
 τέλλων ἥλιος κατέλαβεν ἐκεῖ τὰς σημαίας τοῦ Τσά-
 ρου καὶ τοὺς σωροὺς τῶν ἐχθρικῶν σωμάτων. Ὁ νέος
 στρατηγὸς τῆς Ῥωσσίας ἐνηγκαλίσθη τὸν Δελαγάρδι
 εὐγνωμονῶν θερμῶς ἐπὶ τῇ ἀνδρίᾳ τῶν Σουηδῶν, οἵτινες
 ἤθελον ὅπως εἰσβάλωσιν εἰς τὴν πόλιν, ὅπου ἐκλείσθησαν
 οἱ λοιποὶ ἐπαναστάται καὶ Πολωνοί. Ἄλλ' ὁ πρίγκιψ Μι-
 χαήλ, φειδόμενος τῶν στρατιωτῶν, διέταξε τὴν ποῦσιν
 τῆς αἵματιρᾶς καὶ ἀνωφελοῦς σφαγῆς· διότι ἐνόμιζεν ὅτι
 ὁ ἐχθρὸς ἀσθενῆς ἤδη ὦν ἢ παραδοθήσεται ἢ ἀναχω-
 ρήσει. Καὶ ὄντως μετὰ τινος ὥρας οἱ Πολωνοὶ καὶ
 οἱ περὶ αὐτοὺς ἔφυγον ἐκ Τβέρης, ἥτις ἐγένετο κατὰ τὸ
 ἡμῖς παρανάλωμα τοῦ πυρὸς καὶ ἐπληροῦτο πτωμά-
 των. Οὕτω δὲ ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ ἐπὶ δύο μῆνας ἐκά-
 θηρε τὰς χώρας ἀπὸ τοῦ Νοβογορόδου μέχρι τῶν
 Μοσχίων μεθορίων ἐφρόνει δὲ ὅτι ταχέως ἀπαλλάξει τῶν
 ἐχθρῶν καὶ τὴν Μόσχαν τῇ συμπράξει τοῦ στρατοῦ τοῦ
 Τσάρου. Μέχρι δὲ τούτου ἠὺγνωμόνει τοῖς Σουηδοῖς. Κά-
 ρολος δὲ ὁ Θ' ἔγραψε πρὸς τὸν ἡμέτερον κληρὸν, εὐ-
 πατρίδας, εὐγενεῖς καὶ ἐμπόρους ὅτι ἐτοιμῶς εἶχεν
 ὅπως πανστρατιᾷ ἀμύνηται « τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν
 πίστιν, ἐλευθερίαν καὶ προνομίαν » πρὸς καταστροφὴν
 τοῦ συρφετοῦ τῆς Πολωνίας καὶ τυχοδιωκτῶν, οὓς ἀνα-
 γορεύει αὕτη Τσάρους πρὸς καταστροφὴν τῶν ἐπιφα-
 νεστέρων οἰκῶν, καὶ τῆς δόξης τῆς ἡμετέρας πατρίδος.
 Ὁ Δελεγάρδι ἀπέφευγε πᾶσαν πρὸς τοὺς Πολωνοὺς

1609.

κοινωνίαν, ἀπαντῶν δὲ πρὸς τὴν φιλόφρονα ἐπιστο-
 λην τοῦ Σβορόβσκη, ἣν ἐπέστειλεν ἐκ Τβέρης τῇ 11
 Ἰουνίου πρὸς τοὺς Σουηδοὺς στρατηγοὺς περὶ τῶν δικαιο-
 μάτων τοῦ Ψευδοδημητρίου, εἶπεν. « Ἐμὸν ἔργον ἐστὶ
 » τὸ πολεμεῖν, οὐχὶ δὲ ἀμφισβητεῖν πρὸς ἡμᾶς περὶ
 » τῶν Δημητρίων. » Μάτην καὶ οἱ κατὰστοποι τοῦ
 Σβορόβσκη ἐπειρῶντο ὅπως διεγείρωσι στάσιν ἐν τῷ
 συμμαχικῷ στρατῷ· διότι ἠχμαλωτίσθησαν καὶ ἐτι-
 μωρήθησαν. Ἄλλ' ὅτι οὐ κατώρθωσεν ἡ ἀπάτη, τοῦτο
 ἐγέννησεν ἡ ἀπειθεία. Ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ, ἐκλιπὼν
 τὴν Τβέρην καὶ τοὺς Σουηδοὺς, ἀπῆρχετο εἰς τὴν
 πρωτεύουσαν· ἀλλ' ἐν Γρόδνῳ ἔμαθεν, ὅτι οἱ σύμμα-
 χοι, μὴ ἀκολουθοῦντες αὐτῷ, ἀπέρχονται εἰς Νοβόγ-
 ροδον! Ἡ ἀπροσδόκητος δ' αὕτη προδοσία ἐγένετο
 διὰ στάσεως· διότι μετὰ τὴν ἐκ Τβέρης ἐκστρατείαν οἱ
 Φινλανδοὶ πρῶτοι ἀνήγγειλαν τῷ στρατηγῷ αὐτῶν,
 ὅτι οὐκ ἠθελον προχωρῆσαι εἰς προφανῆ ὄλεθρον· ὅτι
 οὐδὲ μισθὸς πλήρης ἐδόθη αὐτοῖς· ὅτι ἡ ἀπιστία τοῦ
 Μοσχιακοῦ λαοῦ ἦν τοῖς πᾶσι γνωστὴ, καὶ ὅτι αἱ γυ-
 ναῖκες καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἔμειναν ἀπροστάτευτα.
 Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ Γάλλοι καὶ Γερμανοὶ καὶ τέλος
 καὶ οἱ Σουηδοὶ ἐστασίαζον, καὶ ἀπειθοῦντες τοῖς στρα-
 τηγοῖς ἔρριψαν τὰς σημαίας. Διὸ ὁ Δελαγάρδι, γυμνώ-
 σασ τὸ ξίφος, ἠπέιλει, ἀλλ' ἠναγκάσθη ὑποχωρῆσαι
 ὅπως μὴ μείνῃ ἀρχηγὸς ἄνευ στρατοῦ· ἀγαγὼν δ' αὐ-
 τοὺς εἰς τὰ μεθόρια τῆς Σουηδίας, πρὸς δικαιολο-
 γίαν ἠτιάτο τοὺς Ῥώσους, ὅτι οὐκ ἐπληροῦσι τὴν
 συνθήκην, μὴ παραδίδόντες τὸ Κεξχόλμον καὶ μὴ
 ἀποτίοντες τὰ ὑπεσχημένα χρήματα. Ταραχθεὶς δ' ἐν-
 τεῦθεν, ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ ἔσπευσεν ὅπως στήσῃ τοὺς
 ἀναγκαίους συμμαχοὺς, καὶ τοὶ μὴ πιστοὺς, καὶ ἀπέ-

7609. στείλει πρὸς αὐτοὺς τὸν Ὀδοδοῦροβ, ὅστις ἐπειθεν αὐτοὺς ἵνα μὴ προδῶσι τὴν πίστιν καὶ καταισχύνωσι τὸ Σουηδικὸν ὄνομα, μηδὲ προδῶσι τοὺς φίλους καθ' ὃν καιρὸν ὁ ἐχθρὸς, ἠρεθισμένος ὢν μᾶλλον ἢ ἀσθενῆς, παρασκευάζεται εἰς κρίσιμον ἔργον. Οἱ λόγοι οὗτοι καὶ ὁ παραδοθεὶς ἄργυρος τοῖς πλεονέκταις μισθοφόροις ἔπεισαν αὐτοὺς, καὶ ὁ στρατηγὸς Ζόμε μετὰ ἰππικοῦ καὶ πεζικοῦ ἐπανῆλθε πρὸς τὸν πρίγκιπα Μιχαήλ τῆ παραμονῇ τοῦ μεγίστου κινδύνου καὶ τῆς δόξης. Ἐνταῦθα τὰ κατορθώματα τοῦ νέου ἥρωος συνδέονται μετὰ τῶν συμβεβηκότων τῆς περιφανοῦς πολιορκίας τῆς Τριάδος.

Ὁ Σαπιέγας, στρατοπεδεύων ἔτι παρὰ τῆ Λαύρα, ἔπεμπεν ἀποσπάσματα, κατελάμβανεν ἢ ἔκαιε πόλεις, ὑπέτασεν ἢ ἐτιμῶρει κατοίκους, ἐκώλυε τὴν συγκοινωνίαν τῆς Μόσχας πρὸς τὴν ἀνατολικὴν καὶ ἀρκτῶαν Ῥωσσίαν καὶ ἐνίσχυε τὸν Σβορόβσκη πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν Σουηδῶν. Ἐν τούτοις ἡ φήμη περὶ τῶν κινήματων τοῦ Σκοπίν καὶ Σερεμέτεβ διῆκεν ἤδη εἰς Λαύραν, ἧς οἱ πρόμαχοι ἀνέμενον τὰ ἐπακολουθήματα· ἐλπίζοντες δὲ, αἴφνης εἶδον ἀσυνήθη ταραχὴν ἐν τῷ ἐχθρικῷ στρατοπέδῳ· διότι ὁ Σβορόβσκης κατέφυγεν ἐκεῖσε μετὰ τῶν λειψάνων τοῦ διασπαρέντος στρατοῦ καὶ μετὰ τῆς ἀγγελίας ὅτι ἐάλω ἡ Γβέρη. Κατέφυγον δὲ πρὸς τούτοις καὶ πολλοὶ ἐπαναστάται εὐγενεῖς καὶ παῖδες τῶν εὐπατριδῶν, οἵτινες ἤθελον ὅπως διὰ τῆς ἐπαναστάσεως μόνον σώσωσι τὰς χώρας αὐτῶν ἀπὸ τῆς διαρπαγῆς, οὐχὶ δὲ ὑπηρετῶσι τῷ ψευδοβασίλει Τουσίνου, καὶ οἵτινες διῆγον μὲν ἡσύχως μέχρι τοῦδε, ἀλλ' οὐκ ἐτόλμων ἀναμεῖναι τὸν πρίγκιπα Μιχαήλ. Πάντα τὰ τάγματα ἐπανῆλθον πρὸς τὸν Σαπιέγαν, ὁ δὲ Ψευδοδημήτριος ἐνίσχυσε αὐτὸν καὶ διὰ στρατοῦ ἐκ Του-

1609.

σίνου, παραγγείλας αὐτῷ ὅπως ἐκστρατεύσῃ ἐπὶ τὸν Σκοπὶν καὶ τοὺς Σουηδοὺς. Οἱ Πολωνοὶ, κατὰ τὸ σὺνθηδες, παρεσκευάζοντο εἰς τὴν μάχην μετὰ θορύβου, εὐωχοῦντο καὶ ἀνήγγειλαν τῷ στρατηγῷ τῆς Λαύρας Δολγορούκη, ὅτι πανηγυρίζουσι νίκας· ὅτι οἱ Σουηδοὶ κατεστράφησαν, ὁ δὲ Σκοπὶν καὶ Σερεμέτεβ παρεδόθησαν, ἀλλ' οὐδεὶς προσεῖχεν αὐτοῖς. Τότε προσήλθον εἰς τὰ τεῖχη δύο ἄνδρες, ἐπιφανεῖς ἄλλοτε ἐπ' ἀξιώμασιν, ὁ εὐπατρίδης Σαλτικὸβ, φυγῶν ἐκ τοῦ Ὀρεσέκου διὰ τὰς ἐπιτυχίας τοῦ πρίγκιπος Μιχαήλ, καὶ ὁ γραμματεὺς τοῦ συμβουλίου Γράμοτιν· ἀμφότεροι δ' ἐβεβαίουν, ὅτι ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἐλώφησεν ἐν Ῥωσσίᾳ, καὶ ὅτι ἡ Μόσχα ὑποδέχεται τὸν Δημήτριον, ὁ δὲ Σουίτκης μετὰ τῆς συγκλήτου εἰσὶν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ. Οἱ περὶ αὐτοὺς ἐπαναστάται εὐγενεῖς ἐβεβαίουν τὰ αὐτὰ, προστιθέντες, « Οὐκ ἄρα ἡμεῖς ἤμεν μετὰ τοῦ Σερεμέτεβ, » νῦν δὲ ὑπηρετοῦμεν τῷ Δημητρίῳ; Τίνα ἔτι ἀνα- » μένετε; Πάντα ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰωάν- » νου· καὶ ἐὰν μόνοι ἀντιστῆτε, παραχρῆμα ὄψεσθε » ἐνταῦθα τὸν ἐξωργισμένον Τσάρον μετὰ παντὸς » τοῦ Λιθουανικοῦ στρατοῦ, μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ » Σκοπὶν καὶ τοῦ Σερεμέτεβ πρὸς τιμωρίαν τῆς παρα- » νομίας ὑμῶν. » Ἄλλ' ἀπεκρίναντο αὐτοῖς ὁμοφώνως νοήμονές τε καὶ ἀπλοῖ, ὡς ὁ χρονογράφος λέγει, « Ὁ » ὕψιστος μεθ' ἡμῶν· οὐδένα φοβούμεθα. Εἰ θέλετε » ὅπως πιστεύωμεν ὑμῖν, εἴπατε ὅτι ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ » παρὰ τῆ Γβέρη διὰ τῶν πτωμάτων τῶν Λιθουανῶν » καὶ τῶν ἡμετέρων κατεπλήρωσε τὸν Ῥᾶ, καὶ ἔθρεψε » τὰ σαρχοβόρα θηρία. Τοῦτο πιστεύομεν καὶ δοξάζομεν » τὸν Θεόν! Τὸ ψεῦδος οὐκ ἔστι νίκη· ἀπέλθετε μετὰ » ξίφους πρὸς ξίφος, καὶ ὁ Κύριος κρινεῖ τὸν ὑπεύ-

1609.

» θινον και τον αθων. » Ουτως ηνδριζοντο ετι οι ηρωες ουτοι, οι μόλις περι τους διακροσιους οντες! 'Ο Σαπιέγας ουκ εδύνατο βραδύνειν, αλλ' ομως επετρεψε τω Σβορόβσκη και τοις περι αυτον οπως προσβάλωσι την Λαύραν, ην ο υπερήφανος ουτος Πολωνός, παιζων προς αυτον και τον Λισόβσκη, απεκάλει φωλεαν κοράκων. 'Ο Σβορόβσκης, προσβαλών νυκτός, εφόνευσε γυναικά ινα επι των τειχων, και ηνδεν ετερον διαπραξάμενος απηλθεν. 'Ισως ο εχθρός εβουλεύετο την νύκτα ταύτην ουχι την αλωσιν, αλλ' οπως φοβήση την Λαύραν προς ιδίαν ασφάλειαν. 'Ο Σαπιέγας εσπευσε προς τας οχθας του 'Ρά, εγγχειρίσας την πολιορκίαν και το στρατόπεδον τοις Κοζάκοις, 'Ρώσοις επαναστάταις και ολίγοις Πολωνοις.

'Αγνοών μεν ο Μιχαήλ τα της Μόσχας, γινώσκων όμως οτι απασα η 'Ρωσσία απο του Ουγλίτσου μέχρι της Λευκής θαλάσσης και Περμίας πιστή ηδη πάλιν διατελει τω Τσάρω, πλήρης δ' ών ελπίδων, αλλά προφυλασσόμενος, απέστειλε προς μεν την πρωτεύουσαν τον αξιωματικόν Βεζοβράζεβ μετα ειδήσεων, αυτός δε, μη τολμών προβαίνειν μετ' ολίγων δυνάμεων, εξεστράτευσεν αριστερόθεν κατα τον ρουν του 'Ρά προς το μοναστήριον Κολιάζιν χάριν ευχερεστερας συγκοινωνίας μετα του πλουσιου και πολυανθρώπου 'Ιαροσλάβου. 'Εκει δε προσηλθεν αυτω ο ευγενής του Τσάρου Βολοδεβ, ο φονεύς του 'Οτρέπιεβ, αναγγέλλων οτι η Μόσχα εστι σωα, ο δε Βασίλειος αρχει ετι. 'Ο δε Τσάρος εγραφε τω Μιχαήλ « 'Ακούομεν τα της μεγάλης σου σπουδής και δεξάζομεν τον Θεόν. 'Όταν ειτε » δια φόβου, ειτε δια νίκης ελευθερώσης την επικράτειαν, τότε όποίων επαινών αξιωθήση παρ' ημών τε

» καὶ τῶν ἀγαθῶν Ῥώσσων! Ὅπόση γὰρ πληρώσει τὰς
 » καρδίας αὐτῶν! Τὸ ὄνομά σου καὶ τὸ ἔργον σου ἔσονται
 » ἀνάγραπτα εἰς αἰῶνας αἰῶνων οὐ μόνον παρ' ἡμῖν,
 » ἀλλὰ καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ὁμόροις ἡμῖν. Ἐλπίζομεν
 » ἐπὶ σὲ καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ψυχὴν.» Τῇ χαροποιᾷ
 ἀγγελίᾳ παρηκολούθησεν ἑτέρα. Ὁ Σαπιέγας, ὁ Σβο-
 ρόβσκης καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Ψευδοδημητρίου Ζαρζύτ-
 σκης ἦσαν ἤδη παρὰ τῆ μονῆ Κολιάζιν ἐν τῇ κώμῃ
 Πιρογόβ. Καί τοι δ' ὁ Μιχαὴλ εἶχε μόλις δεκακισχι-
 λίους στρατιώτας καὶ χιλίους περίου Σουηδοῦς, ὧν
 ἠγεῖτο ὁ στρατηγὸς Ζόμε, ἀλλ' ὅμως ἔγνω ὅπως ἀπαν-
 τήσῃ τῷ ἐχθρῷ, καὶ περ πολλῷ ἰσχυροτέρῳ. Καὶ δὴ
 αἱ προπορεῖαι συνεπλάκησαν κατὰ τὰς ἐλώδεις ὄχθας
 τοῦ Ζιάβνα, ὅπου διέπρεψαν ὁ Γολοβιν, Βοριατίσκης,
 Βολοῦεβω καὶ Ζερεβτσόβ, οἵτινες ἐνέβαλον τὸν ἐχθρὸν εἰς
 τὰ ἐλώδη καὶ ἔδωκαν καιρὸν τῷ Μιχαὴλ ὅπως παρασκευ-
 ασθῆ, καταλάβῃ εὐθέτους τόπους καὶ διατάξῃ τον στρατόν.
 Καὶ ὁ μὲν Σαπιέγας ὤρμησε μετὰ θορύβου καὶ κραυγῶν,
 ἀλλ' οἱ Ῥώσσοι καὶ Σουηδοὶ ἴσταντο ἑδραῖοι, καὶ ὤρμων
 ὅπου ὁ ἐχθρὸς ἐξήσθενει. Οὕτως ὁ πυροβολισμὸς καὶ
 ἡ σφαγὴ ἐξηκολούθει ἐπὶ τινὰς ὥρας. Περὶ δυσμᾶς δὲ
 ἡλίου οἱ πιστοὶ Ῥώσσοι, ἐπικαλούμενοι τὸν Ἅγιον Μα-
 κάριον τοῦ Κολιάζιν, ὤρμησαν οὕτως ὁμοφύχως καὶ
 κρατερῶς, ὥστε οἱ κεκμηκότες Πολωνοὶ κατέλιπον τὸ
 πεδίον τῆς μάχης· ἐδίωξαν δ' αὐτοὺς μέχρι τῆς μο-
 νῆς τοῦ Ριαβόβου· καὶ ὁ πρίγκιψ Μιχαὴλ εἰσῆλθεν εἰς
 τὴν μονὴν τοῦ Κολιάζιν μετὰ αἰχμαλώτων καὶ τρο-
 παίων, μηδὲ ὅλως καυχώμενος ἐπὶ νίκῃ, ἀλλ' ἐπαινῶν
 τὰ κατορθώματα τῶν ἰδίων καὶ Σουηδῶν καὶ ἐλπίζων
 ἄλλα μείζονα. Οὕτε δὲ τοὺς Πολωνοὺς ἐδίωξεν, οὕτε
 ἐκώλυσε τὴν ἐπάνοδον αὐτῶν εἰς τὴν αἰσχροὴν πολιορ-

1809.

κίαν τῆς Λαύρας, παρασκευαζόμενος ὅπως σῶση καὶ τὴν Λαύραν καὶ τὴν Μόσχαν καὶ αὐτὴν τὴν Ῥωσσίαν, εἰ ὁ Θεὸς ἐδώρειτο αὐτῇ τὸν ἥρωα τοῦτον νεανίαν!

Ἐκεῖ παρὰ τὸν Ῥᾶ ἐν τοῖς ἐρημικοῖς κελλίοις τοῦ Ἁγίου Μακαρίου ὁ πρίγκιψ Μιχαὴλ, ἀκούων τὴν Ἀκολουθίαν τῶν μοναχῶν καὶ τὰς σάλπιγγας τῶν στρατιωτῶν, ὡς ἄγγελος φύλαξ τῆς πατρίδος ἐγρηγόρει νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ βασιλείου. Συγκοινωνῶν δὲ πρὸς τὰς ἀρκτώας πόλεις, ἐλάμβανε παρ' αὐτῶν δῶρα, χρήματα καὶ στρατιώτας, καὶ ἀνέθηκε τῷ στρατηγῷ Ζόμε τὴν μόρφωσιν ταγμάτων, ἀσκησιν τῶν ἀπειροπολέμων καὶ ἀνέμενε πάντας τοὺς Σουηδοὺς πρὸς περαιτέρω ἔργα· ἀλλ' ὁ Δελαγάρδι διὰ νέαν στάσιν τοῦ στρατοῦ πάλιν ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια. Οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Σκοπίν, εὐρόντες αὐτὸν ἐν Κρέστσαις, ἀπέτισαν αὐτῷ ἑξακισχίλια βούβλια καὶ πεντακισχίλια ἕτερα εἰς διφθέρας, ὁ δὲ πρίγκιψ Μιχαὴλ ἀνέλαβεν ὅπως παραδῶ τοῖς Σουηδοῖς τὸ Κεξχόλμον ἀνευ ἐπικυρώσεως τοῦ Τσάρου. Ἐπὶ ἐξ ἑβδομάδας διεπραγματεύοντο, εἶτα δὲ ὁ Δελαγάρδι ἀπῆλθε τέλος εἰς Κολιάζιν, ὅπου ὁ πρίγκιψ Μιχαὴλ ἀκωλύτως ὁσημέραι ἐκρατύνετο.

Καίτοι ὁ Ψευδοδημήτριος ἐβλεπεν ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν Μόσχαν ἀπόρθητον, περίξ δὲ πόλεις ἐχθρικός, τέφραν, δάση καὶ ἐρήμους, ἐν αἷς οἱ διωχθέντες κάτοικοι μαινόμενοι ἐπετήρουν καὶ κατέστρεφον τοὺς ἐλαύνοντας ὀλιγαριθμούς Πολωνούς· καίτοι ἐκ μὲν τῆς ἀρκτου ἠπειλεῖτο ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Μιχαὴλ, ἐξ ἀνατολῶν δὲ ὑπὸ τοῦ Σερεμέτεβ, ἀλλ' ὅμως ἐβουλεύετο ὅπως μιᾷ πληγῇ ἐπιθῇ τῷ πολέμῳ πέρασ, κρατῶν βία οὐτινος μάτην καὶ ἐπὶ πολὺ ἀνέμενε ἐκ προδοσίας

καὶ λιμοῦ, ἤτοι τῆς Μόσχας μετὰ τοῦ Τσάρου καὶ τοῦ 1609.
 Βασιλείου. Παρώτρυνε δὲ εἰς τοῦτο ὁ μεγιστὰν Βοβό-
 σκης, ὅστις, ἐλθὼν τότε ἐκ Λιθουανίας μετὰ ἐθελοντῶν,
 ἠτιάτο τὸν Ῥοζένσκην ὡς ἀνάνδρον, καὶ ἐδήλου ὅτι ἡ
 Μόσχα σώζεται μόνον διὰ τὴν ἀδράνειαν τοῦ ἐν Του-
 σίνῳ στρατοῦ καὶ ὅτι ἐξ ἅπαντος πεσεῖται ἐκ πρώ-
 τῆς ὁμοθύμου ἐφόδου. Τοῦ δὲ Ψευδοδημητρίου δόντος
 τάγματα τινα, ὁ Βοβόσκης, ἐπαιρόμενος ὅτι νικήσει,
 ὤρμησεν ἐπὶ τὴν πόλιν· ἀλλ' οἱ στρατηγοὶ τοῦ Τσά-
 ρου οὐδὲ μέχρι τῶν προαστείων ἐπέτρεψαν αὐτῷ προ-
 βῆναι· διότι ἐξεληθόντες προσέβαλον καὶ ἐνίκησαν,
 καὶ ἡ Μόσχα ἐπανηγύρισε τὴν πρώτην αὐτῆς λαμπρὰν
 νίκη. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπανηγύρισε καὶ δευτέραν
 πολλῶ ἀξιολογωτέραν κατὰ παντός τοῦ ἐν Τουσίνῳ
 στρατοῦ νίκη· διότι αὐτὸς ὁ Ψευδοδημήτριος, ὁ Ῥο-
 ζίνσκης, ὁ ἀρχηγὸς Ζαρούτσκης, πάντες οἱ ἐπιφανεῖς
 ἐπαναστάται καὶ εὐπατρίδαι ἤγον τὰ τάγματα εἰς
 ἔφοδον (κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Ἁγίας Τριάδος) καὶ
 ἤθελον ὅπως ἐμπρήσωσι τὴν ξυλίνην πόλιν. Ἀλλ' ὁ
 Βασιλεῖος προλαβὼν ἐπεμψε στρατὸν μετὰ τοῦ πρίγκι-
 κιος Δημητρίου Σουίσκη. Τοῦ δὲ ἐχθροῦ διὰ κρατε-
 ρᾶς ὀρμῆς εἰσδύσαντος εἰς τὸ μέσον τῶν ταγμάτων
 τοῦ Τσάρου καὶ θραύσαντος τὸ ἵππικόν καὶ ταραξάντος
 τὸ πεζικόν, ἔνθεν μὲν ὁ στρατηγὸς πρίγκιψ Κουράκιν,
 ἔνθεν δὲ οἱ πρίγκιπες Γολίτσιν καὶ Λίκοβ, γνωστοὶ ἐπὶ
 ἀνδραγαθήμασιν, ὤρμησαν πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας
 καὶ Πολωνούς. Οὕτω συνέστη μάχη, ἐν ἣ, κατὰ τὸν
 χρονογράφον, οἱ Μόσχοι στρατιῶται ὑπερέβαλον ἑαυ-
 τοὺς ἐπ' ἀνδραγαθήμασι, μαχόμενοι ὡς οὐδέποτε πρὸς 900.
 τοὺς ἐκ Τουσίνου κακούργους, οὓς νικήσαντες ἐδίωξαν
 μέχρι τῆς Χοδίνκης καὶ ἠχμαλώτισαν 700. Ὁ φόβος

Ἐφοδος τοῦ
 Ψευδοδημη-
 τρίου εἰς τὴν
 Μόσχαν.

Νίκη τοῦ στρα-
 τοῦ τοῦ Τσάρου

1609.

τῶν ἐχθρῶν ἦν τηλικούτος, ὥστε οἱ φεύγοντες οὔτε ἐν Τουσίῳ ἔμενον, εἰ μὴ οἱ νικηταί, καθ' ὑπερβολὴν μετριοφρονεῦντες, ἴσταντο ἐν Χοδίνκῃ. Ἐνὶ δὲ λόγῳ καὶ αὐτοὶ οἱ Μόσχοι ἐθαύμαζον τὴν ἰδίαν ἀνδρίαν, ἣν ἐνεποίησαν αἱ περὶ τῆς ἐγέρσεως τῆς ἀρκτέας Ῥωσίας ἀγαθαὶ ἀγγελίαι, περὶ τῶν κατορθωμάτων τοῦ πρίγκιπος Μιχαὴλ καὶ τοῦ ἐν ταῖς Κάτω χώραις στρατοῦ, οὐπερ ὁ ἀξιωματικὸς Σολοβόη, ἐλθὼν εἰς τὸν Τσάρον ἐκ τοῦ Σερεμέτεβ, ἀνήγγειλε τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ὁ εὐπατρίδης Σερεμέτεβ πανταχοῦ κατέστρεψε τὸν ἐχθρὸν καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ψευδοδημητρίου ἀπὸ τῆς Καζάνης μέχρι τοῦ κάτω Νοβογορόδου· παρὰ δὲ τὸ Ίουριέβετσον κατέστρεψε κατὰ κράτος τὸν Λισόβσκη, πεμφθέντα ὑπὸ τοῦ Σαπιέγα πρὸς ὑποταγὴν τῆς Κοστρομίας χώρας· εἰρηνικῶς δ' εἰσελθὼν εἰς Μούρομον καὶ κρατήσας τοῦ Κοσιμόδου, ἀπληθύνθησε τοὺς ἐκεῖ καθειργμένους Ῥώσους. Ἄλλ' ὁ Τσάρος, μὴ ἀρεσκόμενος τῇ βραδύτητι αὐτοῦ, ἀπέστειλε τὸν πρίγκιπα Προζορόβσκη μετ' εὐχαριστηρίων καὶ μετὰ διαταγῆς ὅπως σπεύσῃ ὁ Σερεμέτεβ εἰς Μόσχαν. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα τοῦ Βογολιούβσκη ἐπανήλθεν εἰς τὸν νόμον· διότι πάντες οἱ χάτοικοι τοῦ Βλαδιμίρου πάλιν ὤμοσαν πίστιν τῷ Τσάρῳ πλὴν τοῦ θερμοῦ ὑπηρέτου τοῦ Ψευδοδημητρίου, τοῦ στρατηγοῦ Βελιαμίνοβ, ὃν ἔλαός, διατάξας ὅπως ἐξομολογηθῆ ἐν τῷ ναῷ, ἐξέταγεν εἰς τὴν πλατεῖαν, ἐκήρυξεν ἐχθρὸν τοῦ βασιλείου, ἐλιθοβόλησε καὶ μετὰ θερμοῦ ζήλου ὑπεδέξατο τοὺς στρατηγούς τοῦ Τσάρου.

Ἦδη εὐλόγως ἠδύνατό τις ἐλπίζειν· διότι τὸ μὲν βασιλεῖον τῆς ἀπάτης κατέρβρε, τὸ δὲ τοῦ νόμου

ἠγείρετο. Συνηγείροντο δὲ τάγματα ἐκ πιστῶν, οἵτινες 1609.
 ὠρμῶντο πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, τὴν Μόσχαν δηλο-
 νότι, τὴν ἠλευθερωμένην σχεδὸν διὰ τῶν δύο ἰδίων
 αὐτῆς κατορθωμάτων. Ὁ λαὸς, θορβήσας καὶ μετὰ
 κραυγῶν χαρᾶς ἀσπαζόμενος τὰς σημαίας τῆς προσ-
 φιλοῦς πατρίδος καὶ Ἀγίας πίστεως, ἀνέμενε μόνον
 τὴν ἔνωσιν τῶν δυνάμεων, ὅπως ὁμοθυμαδὸν ὀρμήσῃ
 πρὸς τὴν φωλεὰν τῶν κακούργων, τὸ ἐπὶ πολὺ φοβε-
 ρὸν Τουσίνον. . . ἀφ᾽ ἧς δ' ἐνέπεσεν εἰς νέαν ἀπόγνωσιν.

Ὡς οἱ ἐπαναστάται καὶ Πολωνοί, ὥσει τετυφλωμέ-
 νοι, ἐπέτρεπον τῷ πρίγκιπι Μιχαήλ ὅπως παρασκευά-
 ζῃ αὐτοῖς ἡσύχως ὄλεθρον, οὕτω καὶ ὁ Μοσχοκός
 στρατὸς, δυσπιστῶν ταῖς ἑαυτοῦ νίκαις, ἐπέτρεψε τῷ
 ψευδοβασίλει ὅπως ἀναλάβῃ τὰς ἰδίας δυνάμεις. Οὗτος
 ἐκρατύνθη διὰ νέων σιτιῶν Κοζάκων, ἐξεληθόντων τοῦ
 Ἀστραχανίου μετὰ τριῶν ψευδῶν βασιλοπαίδων, τοῦ *Τρεῖς ψευδο-*
 Αὐγούστου, Ὀσινοβίχου καὶ Λάβρου, ὧν ὁ μὲν πρῶτος *βασίλεις.*
 ἀπεκάλει ἑαυτὸν υἱὸν Ἰωάννου τοῦ Φοβεροῦ, ὁ δὲ δεύ-
 τερος καὶ τρίτος, ἐγγόνους. Διὸ ὁ χρονογράφος λέγει·
 « Οἱ ἐκ δουλικῶν γένους κακούργοι, βάνουσοι καὶ γε-
 » ωργοί, θεωροῦντες τὴν Ῥωσσίαν ἔριματὸν θρασέων
 » ἀπατεῶνων, ἐφαίνοντο ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, κα-
 » λούμενοι βασιλόπαιδες, μάλιστα μὴ ὑπάρξαντες, καὶ
 » ἤλπιζον ὅτι ἄρξουσι τῆς Ῥωσσίας ὡς σύμμαχοι
 » καὶ οἰκεῖοι τοῦ ἐν Τουσίνω κακούργου. » Ἄλλ' αὐτοὶ
 οἱ Κοζάκοι, ἀποκρουσθέντες ἐκ τοῦ Σαρατόβου ὑπὸ τοῦ
 στρατηγῶν Σαβῦροβ, ἀγανακτοῦντες ἀπέκτειναν τὸν
 Ὀσινοβίχον παρὰ τὸν Ῥᾶ, τοῦ δὲ Αὐγούστου καὶ Λού-
 ρου προσέταξεν ὁ Ψευδοδημήτριος τὴν ἀπαγχόνισιν
 ἐν τῇ ὁδῷ τῆς Μόσχας ἵνα διὰ τούτου ἀποδείξῃ ὅτι
 οὐκ εἰσὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ. Ὁ Ψευδοδημήτριος, μὴ δε-

1809.

Ἐπιτυχίαι τι-
νές τοῦ Φεν-
δοδημητρίου.

λιῶν ἐν τοῖς κινδύνοις, καὶ ἔχων ἔτι ἐξήκοντα χιλιά-
δας στρατιωτῶν, καὶ ἀρχῶν τοῦ πλείστου τῆς με-
σημβρινῆς καὶ δυτικῆς Ῥωσσίας, ἀπὸ τοῦ Τουσίνου
μέχρι τοῦ Ἀστραχανίου, τῶν μεθοριῶν τῆς Κριμαίας
καὶ Λιθουανίας, ἐτάρασσε δι' ἐπιδρομῶν τὰς κώμας
τῆς Μόσχας, ἤρπαζε τὰς σιταγωγούς ἀμάξας καὶ
ἐστενοχώρει τὴν Κολόμναν. Καὶ ὁ μὲν στρατηγὸς αὐ-
τοῦ Μλότσκης, Πολωνὸς, ἐνίκησε τοὺς Ῥεζανίτας,
θέλοντας ὅπως σώσωσι τὴν πόλιν ταύτην, ὑπ' αὐτοῦ πο-
λιορκουμένην· ὁ δὲ Λισόβσκης, ὁ πάντοτε μὲν γενναῖος,
ἀλλ' οὐχὶ καὶ εὐτυχῆς, ἐξήλειψε τὰς ἤττας αὐτοῦ διὰ
μεγάλης νίκης· διότι ὁ κατηγορούμενος ἐπὶ βραδύτη-
τι ὑπὸ τοῦ Τσάρου Σερεμέτεβ ἔσπευσεν ἐκ Βλαδιμίρου
εἰς τὴν ἐχθρικὴν ἔτι Σουδαλίαν, καὶ ἐστρατοπέδευσεν
ἐπὶ τῶν πεδιάδων, ὁ δὲ Λισόβσκης διὰ τοῦ ἵππικου
αὐτοῦ κατέθραυσεν ἅπαν τὸ πολυάνθρωπον, ἀλλὰ κακῶς
παρατεταγμένον, πεζικόν. Καὶ οὐκ ὀλίγοι μὲν ἐν τῇ αἵμα-
τηρᾷ καὶ ἀτάκτῳ ταύτῃ μάχῃ ἔπεσον, οἱ δὲ λοιποὶ ἔφυ-
γον μετὰ τοῦ Σερεμέτεβ εἰς Βλαδίμιρον. Ἡ Μόσχα,
μαθοῦσα τοῦτο, ἐταράχθη, ὁ δὲ λαὸς οὐκ ἐπίστευεν ἤδη
τὰς νίκας τοῦ Μιχαήλ. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον πάλιν
ἀνεφάνη λιμὸς, αἱ δὲ ἀποθῆκαι τοῦ Ἀβραμίου ἐξην-
τλήθησαν, καὶ τὸ μέτρον τοῦ σίτου πάλιν ὑψώθη μέ-
χρις ἑπτὰ ρουβλίων. Ὁ ὄχλος στασιάζων ὤρμησε
μετὰ κραυγῶν εἰς τὸ Κρεμλίνον, ἐπολιόρκει τὰ ἀνά-
κτορα καὶ ἐκραύγαζε, « Σίτον! σίτον! ἡ ζήτω ὁ ἐν Του-
» σίνῳ!... » Ἄλλ' ἐν καιρῷ τῆς μεγίστης ταραχῆς
ὁ Βεζοβράζεβ μετὰ τάγματος, κατορθώσας ὅπως διὰ
τῶν ἐχθρῶν ἔλθῃ εἰς Μόσχαν, ἐνεχείρισεν ἐπιστο-
λὴν τοῦ πρίγκιπος Μιχαήλ πρὸς τὸν Τσάρον· ὁ δὲ
διέταξεν ὅπως ἀναγνῶσιν αὐτὴν πανδήμως, ἡχούντων

Νέα στάσις
ἐν Μόσχῃ.

των κωδώνων καὶ φαλλομένης Δοξολογίας καθ' ἅπαντας τοὺς ναοὺς. Ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ ἔγραφεν ὅτι ὁ Θεὸς βοηθεῖ αὐτῷ· ἐξέλιπον ἡ ἀπόγνωσις, αἱ ἀμφιβολίαι καὶ ἡ στάσις, ἡ δὲ ἐλπίς τῆς ταχείας ἀπαλλαγῆς ἠλάττωσε καὶ τὸν λιμόν. Νεαὶ δὲ ἀγγελίαι ἔτι μείζονα χαρὰν ἐνεποίησαν τῇ Μόσχᾳ.

Ἀναμένων ὁ Μιχαήλ τὸν Δελαγάρδι, ἐπεχείρησεν ὅπως ἐκδιώξῃ τὸν ἐχθρὸν τοῦ Περεασλάβου-Ζαλέσκου χάριν ἐλευθέρας συγκοινωνίας πρὸς τὸν Σερεμέτεβ καὶ τὰς κάτω χώρας. Ὁ Γολοβίν, Γολοῦεβ καὶ Ζόμε τῇ 1 Σεπτεμβρίου νυκτὸς ἐκράτησαν τῆς πόλεως ταύτης, ἀποκτείναντες 500 καὶ αἰχμαλωτίσαντες 150 Πολωνοὺς τοῦ Σαπιέγα. Τῇ 16 Σεπτεμβρίου ἦλθε τέλος καὶ ὁ Δελαγάρδι, διὰ ξὲ τῶν χρημάτων, ἅπερ ἐλάμβανεν ἐκ τῶν πόλεων, ὁ Μιχαήλ κατῴρθωσεν ὅπως ἐντελῶς κορέσῃ τὴν πλεονεξίαν τῶν Σουηδῶν, δούς 15,000 ρουβλίων εἰς διφθέρας· οὕτω δ' ἀνεζωπύρησε τὸν ζῆλον αὐτῶν. Οἱ στρατηγοί, ἀμφοτέροι νέοι καὶ θυμοειδεῖς, ἦσαν παράδειγμα τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης τῶν στρατιωτῶν. Τῇ 26 Σεπτεμβρίου ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ καὶ Δελαγάρδι, καταλιπόντες ἐν Περεασλάβῳ ἰσχυρὰν δύναμιν, ἐξεστράτευσαν πρὸς μεσημβρίαν, ὅθεν διώξαντες τοὺς ὀλιγαρίθμους Πολωνοὺς κατέλαβον τὴν κώμην Ἀλεξάνδροβσκον, ὀνομαστήν κατα-^{Ἡ κώμη Ἀλεξάνδροβσκον.}στάσαν ἀπὸ Ἰωάννου. Ἐκεῖ πάντα ὑπεμίμησκον τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ, τὰ καθαρὰ ὕδατα, αἱ βαθεῖαι τάφροι καὶ τὰ ὑψηλὰ τείχη, ὅπου ὁ Φοβερός εὑρισκε καταφύγιον ἐκ τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς συνειδήσεως. Ὁ τόπος τῶν τρόμων μετεβλήθη εἰς τόπον ἐλπίδος καὶ σωτηρίας. Ἐκεῖ μείνας ὁ Μιχαήλ διέταξε τὴν παραχρῆμα ἀνέγερσιν νέων ξυλίνων ὀχυρωμάτων· ἀπο-

1609.

στείλας δ' ἀποσπάσματα εἰς τὰς ὁδοὺς, ἤνοιξε συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Μόσχας καὶ καθ' ἑκάστην ἔγραφε πρὸς τὸν Τσάρον ὅπως συμφωνήσωσι περὶ τῶν περαιτέρω ἔργων. Ἡ Μόσχα ἠπόρει ἤδη διότι ἐκ τριῶν μερῶν ἐκομίζοντο τροφαί, ἐκ Περεασλάβου, Βλαδιμίρου καὶ Κολόμνας, ἀπομακρυνθέντος ἐκ ταύτης εἰς Σερπούχοβον τοῦ Πολωνοῦ Μλότσκη ἐπειδὴ ἔμαθεν ὅτι οἱ σύμμαχοι ἦσαν ἐν τῇ κώμῃ Ἀλεξανδρόβσκω. Ἦδη ὁ Μιχαὴλ ἦγε 18,000 στρατοῦ πλὴν τῶν Σουηδῶν, ἀλλὰ γινώσκων ὅτι ἔρχονται νέα τάγματα ἐκ τῶν ἀρκτῶν πόλεων, ἤρκειτο μόνον ἐπὶ τινα καιρὸν ἀποκρούων τὸν ἐχθρὸν.

Ἐν τούτοις ἡ κεκμηκυῖα Λαύρα, πολιορκουμένη ἔτι ὑπὸ τοῦ Σαπιέγα, ἔτεινε χεῖρας ἰκέτιδας πρὸς τὸν σωτήρα. Οἱ ὀλιγάριθμοι, ἀλλ' ἀκάματοι αὐτῆς στρατιῶται, ἠλαττώθησαν ἔτι ἐν νέαις αἱματηραῖς μάχαις, καὶ περ εὐτυχέσι· διότι, μαθόντες τὴν ἐν Κολιάζιν νίκτην, ἐπανηγύρισαν αὐτὴν διὰ θρασέων ἐξόδων, προσέβαλλον τοὺς ἐπαναστάτας καὶ Πολωνοὺς καὶ ἀφήρουν ἐφόδια καὶ ποίμνια. Ὁ πρίγκιψ Μιχαὴλ ἔδωκε τῷ ἀξιωματικῷ Ζερεπτσόβ 900 στρατιώτας καὶ διέταξεν ὅπως εἴτε διὰ βίας, εἴτε διὰ δόλου εἰσέλθῃ εἰς Λαύραν. Καὶ ὄντως ὁ Ζερεπτσόβ, ἀπατήσας τὸν ἐχθρὸν, ἠνώθη μετὰ τῶν τῆς Λαύρας ἀμαχητῆ πρὸς χαρὰν τῶν προμάχων αὐτῆς.

Τότε, ταρασσόμενος ὁ Σαπιέγας ἐκ τῆς προσεγγίσεως τοῦ πρίγκιπος Μιχαὴλ καὶ τῶν Σουηδῶν, ἐξεστράτευσε (τῇ 18 Ὀκτωβρίου) μετὰ 4,000 Πολωνῶν ἐκ τοῦ στρατοπέδου πρὸς κατασκόπευσιν τῆς δυνάμεως αὐτῶν· ἀπαντήσας δὲ τῇ προπορείᾳ τῶν Ῥώσων ἐν τῇ κώμῃ Κορίνσκη, ἐδίωξεν αὐτοὺς μέχρι τῶν ὀχυρῶ-

1609

Ἐπτα τοῦ
Σαπιέγας.

μάτων τῆς κώμης Ἀλεξανδροβσκου, ἔνθα ἐγένετο κρατερὰ μάχη, ἧς ἤρξαντο μὲν οἱ Σουηδοὶ, ἐπέραναν δὲ οἱ Ῥῶσσοι. Ὁ Σαπιέγας ὑπεχώρησεν, εἰ μὴ τῇ ἀνδρίᾳ, ἀλλὰ τῷ ἀριθμῷ, καὶ ἐπανήλθεν εἰς τὴν ἀτελεύτητον αὐτοῦ πολιορκίαν, οἶονεὶ ἐλπίζων ἔτι τὴν ἄλωσιν τῆς Λαύρας! Ἄλλ' αὐτὸς ἤδη ἐπολιορκεῖτο σχεδόν, διότι τὰ ἀποσπάσματα, πεμπόμενα ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρόβσκῳ πρίγκιπος Μιχαήλ, τοῦ ἐν Βλαδιμίρῳ Σερεμέτεβ καὶ τοῦ ἐν Μόσχᾳ Τσάρου, ἐκώλυον τὴν μεταξὺ Λαύρας καὶ Τουσίνου συγκοινωνίαν τῶν ἐπαναστατῶν καὶ Πολωνῶν, ὡς καὶ τοὺς ταχυδρόμους καὶ τὰς τροφάς, καὶ ἔφθειρον τὰς ὁδοὺς, καὶ κατεπόρθουν τὴν χώραν. Πρὸς εὐτυχίαν δὲ τοῦ πρίγκιπος Μιχαήλ οἱ πρῶτοι ἀρχηγοὶ τῶν Πολωνῶν, Ῥοζίνσκησ καὶ Σαπιέγας, ἀμφοτέρω ὑπερήφανοι καὶ φίλαρχοι, διεφώνουν· διότι, ἰδόντες τὴν ἐπικίνδυνον ἐπίθεσιν αὐτοῦ, συνήλθον μὲν εἰς συμβούλιον, ἀλλὰ διέστησαν ἀλλήλων ἐν μεγίστῃ ἐρίδι ὅπως ἐνεργῆ ἕκαστος ἀνεξαρτήτως. Καὶ ὁ μὲν ἀπεχώρησε πάλιν εἰς Τουσίνον, ὁ δὲ Σαπιέγας ἀνέλαβε τὰς ματαίας ἐφόδους πρὸ ὀφθαλμῶν σχεδόν τοῦ Μιχαήλ, οὗ ὁ στρατὸς ἠϋξάνεν.

Ἦδη ἡ κώμη Ἀλεξανδροβσκον παρίστα τρόπῳ τινὰ τὴν Ῥωσσίαν καὶ ἐπεσχίαζε τὴν Μόσχαν· διότι ἐκεῖ ἐστρέφοντο τὰ βλέμματα καὶ αἱ καρδίαι τῶν τέκνων τῆς πατρίδος, ἐκεῖ δὲ συνήρχοντο καὶ οἱ στρατιῶται, εἴτε ἀθρόως εἴτε μὴ, πεζοὶ τε καὶ ἔφιπποι, ὀλίγοι μὲν ἐν πανοπλίᾳ, πάντες δὲ μετὰ ξίφους καὶ δόρατος καὶ ζήλου. Νέα τάγματα ἐξ Ἰαροσλάβου, ὁ εὐπατρίδης Σερεμέτεβ ἐκ Βλαδιμίρου μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν, οἱ πρίγκιπες Ἰωάννης Κουράκιν καὶ Λίκοβ ἐκ τῆς Μόσχας μετὰ τῶν ταγμάτων τοῦ Τσάρου ἠνώθησαν

1609. μετὰ τοῦ πρίγκιπος Μιχαήλ. Ἀνέμενον δὲ καὶ μείζονα βοήθειαν παρὰ Καρόλου τοῦ Θ'. διότι ὁ Δελαγάρδι ἔγραφεν αὐτῷ, ὅτι δεῖ νικᾶν τὸν Σιγισμούνδον οὐχὶ ἐν Λιβονία, ἀλλ' ἐν Ῥωσσία. Πάντα εἶχον εὐνοικῶς πρὸς τὸν νέον ἥρωα, ἡ πίστις τοῦ Τσάρου καὶ τῶν συμμάχων, ἡ προθυμία καὶ ἡ ὁμόνοια τῶν ἰδίων, ἡ ταραχὴ καὶ ἡ διχόνοια τῶν ἐχθρῶν. Τέλος οἱ Ῥῶσοι ἔβλεπον ὅτι πρὸ πολλοῦ οὐκ εἶδον, νοῦν, ἀνδρίαν, ἀρετὴν καὶ τύχην ἐν ἐνὶ ἀνδρὶ, ἔβλεπον ἀνδρα μέγαν ἐν περικαλλεῖ νεανίᾳ καὶ ἀνύμνου αὐτὸν μετ' ἀγάπης, ἧς τοσοῦτον χρόνον ἐδίψων καὶ ἦτις εὔρε τοσοῦτον ἀγνὸν ἀνδρα. Ἀλλ' ἡ ἀγάπη αὕτη, συνεργοῦσα εἰς τὸ μέγα ἔργον τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος, ἔσχε καὶ λυπηρὸν ἐπακολούθημα.

*Ἀγάπη πρὸς
τον πρίγκιπα
Μιχαήλ.*

Ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ ἐστράτευεν ὑπὲρ τοῦ Τσάρου καὶ τῆς πατρίδος δικαίως καὶ εὐσυνειδήτως ἀνευτινὸς σκοποῦ φιλαρχίας, καὶ μηδ' ὀλως ἴτως θελγόμενος καὶ ὑπὸ τῆς δόξης ἐν τῇ ἀθῶα καὶ ταπεινόφρονι ψυχῇ αὐτοῦ· ἀλλ' ἄλλοι διαφόρως ἐφρόνουν περὶ αὐτοῦ, εἰθισμένοι ἤδη δυστυχῶς ἐν μεταβολαῖς, καθαιρέσει καὶ παρανομίαις· διότι πολλοὶ ἐνόμιζον ὅτι, ἐὰν ὁ Θεὸς ἀνεγείρη τὴν Ῥωσσίαν, ὀφείλει αὕτη πρὸς ἀμοιβὴν ἔχειν Τσάρον κρείττονα τοῦ Βασιλείου, ὅστις παρέδωκε τὸ βασίλειον τοῖς λησταῖς καὶ κατέστησε τὴν Μόσχαν ἴσην τῷ Τουσίνω καὶ μόλις φέρει ἐπὶ ἀσθενοῦς κεφαλῆς τὸ ὑπὸ τοῦ στασιάζοντος ὄχλου ἀφαιρούμενον στέμμα. Νέον δὲ Τσάρον ἤθελον τὸν πρίγκιπα Μιχαήλ, καὶ ἀνὴρ τολμηρὸς ἐδήλωσε τοῦτο πανδήμως. Καὶ δὴ ὁ διὰ τοῦ ἐξόχου νοδὸς κρίνας τὴν τύχην τῆς πρώτης στάσεως συνήργησε τῇ ἐπιτυχίᾳ καὶ τῷ ὀλέθρῳ τοῦ ἐπικινδύνου Βολοτνικόβ, προὔδωκε

τὸν Βασίλειον καὶ ἐξήλειψε τὴν προδοσίαν διὰ σπου- 1609.
δαίων ἔργων, ὁ μόνος μὴ ἐνωθεὶς τῷ δευτέρῳ Ψευ-
δοδημητρίῳ, ἀλλ' οὔτε τὴν 'Ρεζάνην δούς αὐτῷ, ἦτοι
ὁ σύμβουλος Λιαπουνόβ αἰφνης καὶ πανδήμως ἐξ ὀνό-
ματος τῆς 'Ρωσσίας προέτεινε τῷ Μιχαήλ τὸ στέμμα,
αὐτὸν μὲν ἐν θωπευτικῇ ἐπιστολῇ ἀποκαλῶν μόνον
ἄξιον αὐτοῦ, τὸν δὲ Βασίλειον πολλὰ καὶ δεινὰ μεμ-
φόμενος. Τὴν δ' ἐπιστολὴν ταύτην ἐνεχείρισαν τῷ
Μιχαήλ οἱ πρέσβεις τῆς 'Ρεζάνης, ἀλλ' αὐτὸς μὴ
ἀναγνοὺς αὐτήν, ἀπέσχισε καὶ ἐπέταξε τὴν σύλληψιν
αὐτῶν ὡς ἐπαναστατῶν καὶ τὴν πρὸς τὸν Τσάρον
παράδοσιν. Οἱ πρέσβεις γονυκλιτῶς ἐθρήνουν καὶ ἠτιῶν-
το μόνον τὸν Λιαπουνόβ, ὤμοσαν δὲ πίστιν τῷ Βασι-
λείῳ· ὁ δὲ πρίγκιψ Μιχαήλ, φιλόανθρωπος μᾶλλον ὢν
ἢ αὐστηρὸς, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ἐπανελθεῖν οἴκαδε εἰς
'Ρεζάνην, ἐλπίζων ἴσως ὅτι συνετίσει τὸν θρασὺν αὐ-
τῆς στρατηγὸν καὶ τηρήσει ἐν αὐτῷ ἐνδοξὸν ὑπηρε-
την τῆς πατρίδος. Ἄλλὰ τὸν μὲν Λιαπουνόβ ἔσωθεν,
ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς συκοφαντίας· διότι πολλοὶ
ἔλεγον τῷ Βασιλείῳ, ὅτι ὁ Μιχαήλ μετὰ θυμασίας
μεγαλοφυχίας ἐλεεῖ τοὺς κακούργους, τοὺς προτεί-
νοντας αὐτῷ προδοσίαν καὶ στέμμα. Ἡ δὲ ὑλεθρία
αὕτη ὑπόνοια κατέδηξε μὲν τὸν Βασίλειον, ἀλλ' ἐπει-
δὴ ἔτι ἐχρηζον τοῦ ἥρωος ὑπεκρύπτετο τὸ μῖσος.

Καίτοι δ' ἐγγὺς ἦν ἡ σωτηρία, ἡ Μόσχα ὁμως ἐτα-
ράσσετο ὑπὸ τινων ἐπιτυχιῶν καὶ τῆς θρασύτητος τοῦ
ἐχθροῦ· διότι ὁ Μλότσκης, ἐπιτρέχων ἐκ τοῦ Σερπου-
χόβου, διήρπαζε τὰς σιταγωγούς ἀμάξας μεταξὺ Κο-
λόμνας καὶ Σερπουχόβου. Ἐκεῖ δ' ἐφάνησαν καὶ πο-
λυάριθμοι ληστρικαὶ συμμορίαί, ὧν ἠγεῖτο ὁ Σάλκοβ,
γεωργὸς τῆς Χατούνσκης, αἵτινες ἐνωθεῖσαι μετὰ τοῦ

Πρότασις πρὸς
τον ἥρωα περὶ
τοῦ στέμματος

Ληστεῖαι

1609. Μλότσκη, ἐνίκησαν τὸν στρατηγὸν πρίγκιπα Μασάλσκη, πεμφθέντα ὑπὸ τοῦ Τσάρου πρὸς ἐκδίωξιν αὐτῶν· ἐν δὲ τῇ ὁδῷ τῆς κώμης Ἀλεξανδροβσκου ἐκακούργει ὁ ἐπαναστάτης πρίγκιψ Πέτρος Οὐρούσοβ μετὰ Ἰουρτοβίων Τατάρων. Ὁ σίτος καὶ αὐτὶς ἐτιμήθη πολλοῦ ἐν Μόσχα, ἀπεκαλύφθη δὲ μάλιστα αἴφνης καὶ προδοσία· διότι ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Τσάρου Γοροχόβης, φρουρῶν μετὰ τῶν Κοζάκων καὶ τῶν παίδων τῶν εὐπατριδῶν τὴν κώμην Κράσαν, νυκτὸς ἐπέτρεψε τὴν εἴσοδον ἀποσπάσματι τοῦ Ψευδοδημητρίου. Καὶ οἱ μὲν παῖδες τῶν εὐπατριδῶν ἐσώθησαν, οἱ δὲ Κοζάκοι παρεδόθησαν τῷ ψευδοβασιλεῖ, καὶ ἐμπρήσαντες τὴν κώμην ἔφυγον εἰς Τουσίνον. Τὴν δ' ἐπιούσαν νύκτα τοιοῦτοι προδόται ἤγαγον τὸν ἐχθρὸν ἄνωθεν τῆς ὁδοῦ Νεγλίνα πρὸς τὴν ξυλίνην πόλιν, καὶ ἐνέβαλον πῦρ τοῖς τείχεσιν· ἀλλ' οἱ Μόσχοι, ἀποκρούσαντες τοὺς κακούργους, ἔσβησαν τὸ πῦρ. Ἐν δὲ τούτοις ὁ ληστὴς Σάρκοβ δέκα πέντε βέρστια μακρὰν τῆς πρωτευούσης ἐνίκησε τὸν Μόσχιον στρατηγὸν Σούκιν καὶ κατέλαβε τὴν ὁδὸν τοῦ Βλαδιμίρου. Ἐπειδὴ δὲ ἦν ἀνάγκη ἐκλογῆς κρείττονος στρατηγοῦ πρὸς ὄλεθρον τοῦ δευτέρου τούτου κακούργου, ἐξεστράτευσεν ὁ ἐνδοξὸς πρίγκιψ Δημήτριος Ποζάρσκης, ὅστις ὑπαντήσας τῷ ἐχθρῷ παρὰ τὸν Πεχόρπαν ἐνίκησε κατὰ κράτος τὴν συμμαχίαν αὐτοῦ, ἧς τριάκοντα μόνον σωθέντες, ἐτόλμησαν ἐλθεῖν εἰς Μόσχαν μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ πρὸς ὑποταγὴν! Ἔτερα δὲ ἀποσπάσματα τοῦ Τσάρου ἐδίωξαν τὸν Μλότσκη εἰς Μοζάϊσκον, ἐκ δὲ τῆς κώμης Ἀλεξανδρόβσκου οἱ πρίγκιπες Λίκοβ καὶ Βορεατίνσκης μετὰ Ῥώσων τε καὶ Σουηδῶν ἐστράτευσαν εἰς Σουσδάλιαν, νομίζοντες ὅτι κρατήσουσιν αὐτῆς αἰφνιδίως ἐν σκοτεινῇ νυκτί·

ἀλλ' ὁ ἐκεῖ γρηγορῶν Λισόβσκης ἀπήντησεν αὐτοῖς ἀφόβως διὸ ἀπέφυγον τὴν μάχην. 1609.

Ὅτε ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ, αὖξων καὶ μορφῶν τὸν στρατὸν, διὰ δὲ τῆς ἀσπίδος αὐτοῦ καλύπτων τὴν Λαύραν ^{Πολιορκία τοῦ Σμολένσκου.} καὶ πρωτεύουσαν, παρεσκευάζετο ὅπως ἐφορμήσῃ, ὅτε ἡ Μόσχα, ἐπὶ μακρὸν ἀποχωρισθεῖσα τῆς Ῥωσσίας, πάλιν ἠνώθη μετ' αὐτῆς ὡς κεφαλὴ μετὰ τοῦ σώματος, ἔβλεπε δ' ἤδη ὀλίγας πόλεις ὑπὸ τὸν Ψευδοδημήτριον, τότε νέος ἐχθρὸς οὐχὶ μετὰ τυχοδιωκτῶν καὶ ληστῶν, ἀλλὰ μετὰ τακτικοῦ στρατοῦ, μετ' ἐμπείρων στρατηγῶν, μετὰ δυνάμεων ὀλοκλήρου καὶ ἐπιφανοῦς βασιλείου ἦν ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ῥωσσίας καὶ ἔπραττε κατὰ τὸ δοκοῦν, ὡσεὶ μὴδὲ τὴν ἐλαχίστην προσοχὴν διήγειρεν ἐν τε Μόσχᾳ καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Ἀλεξανδρόβσκου! . . . Ἀλλ' ἐπανακάμπτομεν πρὸς τὸν Σιγισμοῦνδον. Ὁ Βασίλειος οὐδόλως ἀντέστη τῇ εἰς τὴν ἡμετέραν ἡγεμονίαν τοῦ Σμολένσκου εἰσβολῇ αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἔστερεῖτο δυνάμεων ἰκανῶν· ἀλλ' ἐφάνη ὅτι ἡ παράνομος αὕτη ἐπιδρομὴ ἦν τῷ Βασιλείῳ ἄριστον μέσον, ὅπως ἀπαλλαγῇ τοῦ ἐπικινδυνωτάτου καὶ ἐγγυτάτου ἐχθροῦ.

Πιστεύων ταῖς φήμαις ὁ Σιγισμοῦνδος, ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Σμολένσκου ἀναμένουσιν αὐτὸν ἀνυπομόνως ὡς σωτῆρα, ἐστράτευσε, Σεπτεμβρίῳ μηνί, εἰς τὴν ἀρχαίαν ταύτην πρωτεύουσαν τοῦ Μονομάχου μετὰ 12,000 ἐπιλέκτων ἰππέων, μετὰ πεζικοῦ Γερμανικοῦ, Λιθουανῶν Τατάρων καὶ 10,000 τῶν πέραν τῶν καταβρακτῶν Κοζάκων· στρατοπεδεύσας δὲ πρὸς τὸν Βορυσθένη μεταξὺ τῶν μοναστηρίων τῆς Τριάδος, Σωτῆρος καὶ Βορίση καὶ Γλέβη, ἀπέστειλε διάγγελμα τοῖς πολίταις, κηρύττων ὅτι ὁ Θεὸς τιμωρεῖ τὴν Ῥωσ-

1609.

σίαν διὰ τὸν Γοδουνόβ καὶ τοὺς λοιποὺς φιλάρχους, οἵτινες παρανόμως ἐβασίλευσαν ἐν αὐτῇ, ἀναρρίπιζοντες τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ προσκαλοῦντες ἄλλοδαπὸς πρὸς σπαραγμὸν αὐτῆς· ὅτι οἱ Σουηδοὶ θέλουσιν ὅπως κρατήσωσι τοῦ Μοσχιακοῦ βασιλείου, καταστρέψωσι τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ ἐγκαταστήσωσι τὴν ψευδῆ αὐτῶν· οἱ πολλοὶ Ῥῶσσοι δι' ἀποκρῦφον ἐπιστολῶν ἐπειθον αὐτὸν (τὸν Σιγισμουῆνδον), βασιλέα ἀληθῶς χριστιανόν, ἀδελφόν καὶ σύμμαχον τῶν νομίμων Τσάρων αὐτῶν, ὅπως σώσῃ τὴν πατρίδα τε καὶ τὴν Ἐκκλησίαν· ὅτι αὐτός, ἐξ ἀγάπης κινούμενος, καὶ μόνον συγκαταβαίνων πρὸς τὴν ἀξιαδάκρυτον παράκλησιν ταύτην, ἐξεστράτευσε καὶ τῇ βοήθειᾳ τῆς Θεοτόκου σώσει τὴν Ῥωσσίαν ἀπὸ πάντων τῶν ἐχθρῶν· ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Σμολένσκου εἰς σημεῖον τῆς χάριτος αὐτῶν ὄφειλον ὑποδέξασθαι αὐτὸν μετ' ἄρτου καὶ ἄλατος. Ὑπισχνεῖτο δ' αὐτοῖς, ἀντὶ μὲν τῆς εἰρηνικῆς ὑποταγῆς, νέα δικαίωματα καὶ προνομίας, ἀντὶ δὲ ἰσχυρογνωμοσύνης ἠπέιλει πῦρ καὶ μάχαιραν. Ἄλλὰ τῇ κομπορρήμονι ταύτῃ ἐπιστολῇ ἀπεκρίναντο ἀπὸ στόματος οἱ στρατηγοὶ, ὁ εὐπατρίδης Σείν καὶ ὁ πρίγκιψ Γορτσακόβ, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σέργιος, πολλοὶ ἀξιωματικοὶ καὶ ὁ λαός. « Ἡμεῖς ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου ὑπε-
 » σχόμεθα μὴ προδιδόναι τὸν ἡμέτερον κυριάρχην
 » Βασίλειον Ἰωάννου, σὲ δὲ τὸν Λιθουανὸν βασιλέα
 » καὶ τοὺς σοὺς μεγαστᾶνας μὴ φοβεῖσθαι εἰς αἰῶνας. »
 Ἀποστείλαντες δὲ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Σιγισμουῆνδου εἰς Μόσχαν, ἔγραφον τῷ Τσάρῳ· « Μὴ ἐγκατάλειπε
 » τοὺς ὄρφανούς ἐν κινδύνῳ. Στρατιῶται ὀλίγοι εἰσὶ
 » περ' ἡμῖν, οἱ δὲ τῶν ὑπεριχώρων κάτοικοι οὐχ ἡνώθησαν
 » μεθ' ἡμῶν· διότι ὁ βασιλεὺς ἀποπλανᾷ αὐτούς

» δι' ὑποσχέσεων. Ἄλλ' ἡμεῖς ἀντιστησόμεθα προθύ-
 » μως. » Οἱ στρατηγοὶ συμβουλευσάμενοι τοῖς εὐγενέσι
 καὶ πολίταις, ἔκαυσαν τὰ προάστεια καὶ τοὺς κήπους,
 ἐκλείσθησαν ἐν τῷ φρουρίῳ καὶ ὑπέμειναν πολιορκίαν,
 μὴ ἐπιφανεστέραν μὲν τῆς τοῦ Πικόβου καὶ τῆς Λαύ-
 ρας, ἀλλὰ πολυχρονιωτέραν καὶ ἐξ ἴσου λαμπρὰν
 ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς ἡμετέρας στροτιωτικῆς δόξης.

Συνορῶν ὁ βασιλεὺς ὅτι ἦν ἀνάγκη κρατῆσαι τοῦ
 Σμολένσκου οὐχὶ δι' εὐγλωτίας, ἀλλὰ διὰ βίας, ἐκέ-
 λευσε τὴν διὰ τηλεβόλων καθαίρασιν τῶν τειχῶν· ἀλλ'
 αἱ σφαῖραι ἢ οὐ διῆκον μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ ὄρους,
 ὅπου ἴστατο τὸ φρούριον, ἢ ἀβλαβῶς ἐπιπτον ὑπὸ τοὺς
 πρόποδας τῶν ὑψηλῶν καὶ στερεῶν πύργων αὐτοῦ,
 ἐγερθέντων ὑπὸ τοῦ Γοβουνόβ· ὁ δὲ πυροβολισμὸς τῶν
 πολιορκουμένων, ἀποβαίνων εὐτυχέστερος, ἐξεδίωξε τοὺς
 Πολωνοὺς τῆς μονῆς τοῦ Σωτῆρος. Γινώσκων δ' ἴ-
 σως ὁ Σιγισμοῦνδος ὅτι ἐν τῷ φρουρίῳ εἰσὶ μᾶλλον
 γυναῖκες καὶ παιδιά, ἢ στρατιῶται, παρήγγειλεν ἔφοδον,
 καὶ τῇ 23 Σεπτεμβρίου, δύο ὥρας πρὸ τῆς ἡμέρας, προ-
 σελθόντες οἱ Πολωνοὶ πρὸς τὰ τεῖχη ἀφανεῖς, κατέ-
 θραυσαν τὰς πύλας τοῦ Ἀβραάμ, ἀλλ' οὐκ ἐδυνήθησαν
 εἰσβαλεῖν. Τῇ 26 Σεπτεμβρίου ὑπὸ νύκτα πάλιν ἐ-
 κράτησαν τῶν χαρακωμάτων τοῦ μέρους Πιατνίτσκη,
 τὴν δ' ἐπιούσαν νύκτα πανστρατιᾷ ὥρμησαν εἰς τὰς
 μεγάλας πύλας, ἔνθα συνέστη αἵματηρὰ μάχη, εὐτυχῆς
 τοῖς πολιορκουμένοις. Ὁ δὲ ἐχθρὸς, πανταχοῦ ἀπο-
 κρουσθεὶς, ἔπαυσεν ἐξερχόμενος ἔκτοτε τοῦ στρατοπέδου,
 μόνον δὲ ἐπυροβόλει νυκτὸς καὶ ἡμέρας, μάτην θέλων
 ἵνα ῥήξῃ τὸ τεῖχος καὶ ἀνορύσσων ὑπονόμους· διότι
 οἱ Ῥῶσοι διὰ βαθέων λάκκων μανθάνοντες πάντοτε
 τὸν τόπον τῆς ἀποκρύφου ταύτης ἐργασίας, ὠρυσσον

1609.

καὶ αὐτοὶ ὑπονόμοι καὶ ἀνέβριπτοι εἰς τὸν ἀέρα τὰς ἐχθρικός. Οἱ ἱστορικοὶ τῆς Πολωνίας ἐπαινοῦσι τὴν τε ἀνδρίαν καὶ σύνεσιν τοῦ Σέιν, ἅμα δὲ καὶ τὴν λαμπρὰν τόλμην τῶν συναγωνιστῶν αὐτοῦ, διηγοῦμενοι ὅτι ποτὲ ἐν λαμπρᾷ ἡμέρᾳ ἐξ στρατιῶται τοῦ Σμολένσκου κατέπλευσαν ἐπὶ ἀκατίου εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ στρατάρχου Δορογοστάισκη, ὅθεν λαβόντες Λιθουανικὴν σημαίαν ἐπανήλθον εἰς τὸ φρούριον. Ἐπέστη χειμῶν· ὁ δὲ Σιγισμοῦνδος, ἰσχυρογνώμων ὢν, ὡς καὶ ὁ Βατόριος, καὶ θέλων ἵνα ἐξ ἅπαντος κρατήσῃ τοῦ Σμολένσκου, κατέτριβε τὸν χρόνον καὶ ἀπώλλυεν ἀνθρώπους ἐν ἀνωφελεῖ πολιορκίᾳ, καὶ νομίζων ὅτι καθήρει τὸν Σουίσκην, κατέστρεψε τὸν ψευδοβασιλέα!

Στάσις τῶν
τοῦ Ψευδοδη-
μηρίου Πολω-
νῶν.

Ἡ περὶ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Σιγισμοῦνδου εἰς Ῥωσσίαν ἀγγελία ἐτάραξε μᾶλλον τῆς Μόσχας τὸ Τουσίνον, ὅπου ταχέως ἔμαθον ὅτι τὰ σίφη τῶν Κοζάκων, ὑπηρετοῦντα τῷ βασιλεῖ, κρατοῦσι πόλεων ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ, καὶ ὅτι τὸ Πουτίβλον, Τσερνίγοβον καὶ Βριάνσκον μετὰ καὶ ἄλλων χωρῶν τοῦ Σεβέρσκου, ἐκόντα ἢ ἄκοντα, ὑπετάγησαν αὐτῷ, προδόντα τὸν Ψευδοδημήτριον. Ἐλεγον δὲ μετ' ἀναγανακτήσεως οἱ ἐν Σουσίνω καὶ οἱ περὶ τὸν Σαπιέγαν· « Τί θέλει ὁ Σιγισμοῦνδος; ἵνα στερήσῃ ἡμᾶς τῆς δόξης καὶ ἀμοιβῆς τῶν ἡμετέρων πόνων, κτήσῃται δὲ δωρεὰν ὅ,τι ἡμεῖς δύο ἔτη ἐκτησάμεθα διὰ τοῦ αἵματος καὶ τῶν νικῶν! » Ἡ χώρα τοῦ Σεβέρσκου ἐστὶν ἡμέτερον κτῆμα· ἐκ δὲ τῶν προσόδων αὐτῆς ὁ Δημήτριος ὑπέσχετο ἀποτίσειν ἡμῖν τὸν μισθόν. Τίς δὲ νῦν ἄρχει αὐτῆς; νέοι ἐπήλυδες, πλουτοῦντες ἐν ἀρπαγαῖς, ἡμεῖς δ' ὑπολείπομεθα ἐν πενίᾳ μετὰ τραυμάτων μόνον! » Οὕτως ἔλεγον οἱ ἀξιώματικοί τε καὶ εὐγενεῖς, οἱ δὲ πρῶτοι

1609.

στρατηγοὶ ἡγανάκτουν ἐτι πλέον· διότι, στερούμενοι τῆς ἐλπίδος, ὅτι διαμερίζονται τῷ Ψευδοδημητρίῳ ἀπαντα τὸν πλοῦτον τοῦ Ἑρωσικοῦ βασιλείου, καὶ θεωροῦντες τὸν Ψευδοδημητρίαν οὐχὶ ἄρχοντα, ἀλλὰ συνεταῖρον, βαρέως ἔφερον τὸ συναριθμεῖσθαι τοῖς λοιποῖς στρατηγοῖς τῆς δημοκρατίας. Καὶ ὁ μὲν Σαπιέγας ἀμφοταλαντεύετο, ὁ δὲ Ἑρωζίνσκης ἐνεργῶν διωμολόγησε πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν νέαν συνθήκην· ὡμοσαν δὲ πάντες ὅτι ἀποθανοῦνται ἢ καταστήσουσι βασιλέα τὸν Ψευδοδημητρίαν· καὶ καλέσαντες ἑαυτοὺς ὁμοσπόνδους, διήγγειλαν τῷ Σιγισμούνδῳ· « Εἰ ἡ βία καὶ ἡ παραπνομία παρασκευάζονται ὅπως ἀρπάξωσι τῶν ἡμετέρων χειρῶν τὸ κτῆμα τοῦ ξίφους καὶ τοῦ ἡρωϊσμοῦ, οὔτε βασιλέα, οὔτε πατρίδα, οὔτε ἀδελφοὺς γινώσκομεν! » Ὁ δὲ Ἑρωζίνσκης ἔγραψε τῷ ἰδίῳ μονάρχῃ· « Ἡ ὑμετέρα μεγαλειότης πάντα ἐγίνωσκε, καὶ μόνοις ἡμῖν ἀνέθετο τὸν ὑπὲρ τοῦ Δημητρίου πόλεμον, λυσιτελεῖ μᾶλλον τῇ δημοκρατίᾳ ἢ ἡμῖν· ἀλλ' αἰφνης καὶ πρ' ἐλπίδα ἐμφανίζεσθε μετὰ στρατοῦ, ἀφαιρεῖτε αὐτοῦ τὴν χώραν τοῦ Σεβέρσκου, ταρασσετε τοὺς Ἑρωσσοὺς, στερεοῦτε τὸν Σουτσκην καὶ βλάπτετε τὸ ἔργον, ὅπερ ἤδη ἡμεῖς περίπου ἀπετελέσαμεν!... » Ἡ χώρα αὕτη, ποτισθεῖσα τῷ ἡμετέρῳ αἵματι, λάμπει ὑπὸ μόνῃς τῆς ἡμετέρας δόξης. Ἐν τοῖς τάφοις τούτοις ἀπὸ τοῦ Βορυσθένους μέχρι τοῦ Ἑρωζίνσκειναι τὰ ὅσα τῶν ἐμῶν γενναίων συναγωνιστῶν... Παραχωρήσωμεν ἄρα ἐτέρῳ τὴν Ἑρωσίαν; Θάπτον πάντες ἡμεῖς οἱ λοιποὶ ἀποθανούμεθα... Καὶ ὁ ἐχθρὸς τοῦ Δημητρίου, ὅστις δὴποτε ἂν ᾗ, ἐστὶ καὶ ἡμέτερος! » Τῷ δὲ ἀρχηγῷ Σολκέβσκη ἔλεγον οἱ πρέσβεις τῶν ὁμοσπόνδων· « Ἐκπαλαὶ οἱ ἥρωες τῆς δημοκρατίας,

» Ἐφίς μεταξὺ Σιγισμούνδου καὶ τῶν ὁμοσπόνδων.

1609.

» γεννηθέντες ἐν τῇ χρυσῇ ἐλευθερίᾳ, ἐπεζήτουν πολε-
 » μικήν δόξαν ἐν ἀλλοτρίαις χώραις. Οὕτω καὶ ἡμεῖς
 » διὰ τοῦ ἡμετέρου ξίφους, τοῦ ἄληθοῦς Ἀρείου,
 » κατειργασάμεθα τὴν χώραν τῆς Μό-
 » σχας, ὅπως θερίσωμεν ἐν αὐτῇ τιμὴν καὶ
 » πλοῦτον. Πόσον δὲ λυπηρὸν ἡμῖν ἔχειν ἐναντίους
 » ὁμοφύλους τε καὶ ἀδελφούς! Ἐν τῇ θλίψει ταύτῃ
 » τείνομεν χεῖρας πρὸς σὲ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ στρα-
 » τοῦ τῆς Πατρίδος, τὸν ἡμέτερον διδάσκαλον ἐν
 » τοῖς ἔργοις τῆς δόξης! Δήλωσον τῇ γερουσίᾳ, τῇ
 » φύλακι τῶν νόμων καὶ τῆς ἐλευθερίας, τὰς δικαίας
 » ἡμῶν ἀπαιτήσεις ὅπως κωλύσῃ τὸν Σιγισμούνδον!.. »
 Ἄλλ' ἐνταῦθα οἱ μεγιστᾶνες καὶ εὐγενεῖς τοῦ βασι-
 λέως μετὰ κραυγῶν ἀγανακτήσεως διέκοψαν τὸν αὐ-
 θάδη λόγον· κελεύσαντες δὲ τοὺς πρέσβεις ἀποχωρῆσαι,
 πικρῶς ἔσκωπον αὐτοὺς ἐρωτῶντες περὶ τῆς ὑγείας τοῦ
 κυριάρχου αὐτῶν Δημητρίου καὶ τοῦ δευ-
 τέρου γάμου τῆς Τσαρίνης Μαρίνης· ἔδωκαν δ' αὐτοῖς
 ἐξ ὀνόματος τοῦ Σιγισμούνδου τὴν ἐξῆς ἔγγραφον ἀ-
 πάντησιν· « Ὑμῖν ἦν χρέος ἀναμεῖναι τὴν παρὰ τοῦ
 » βασιλέως πρεσβείαν, καὶ τότε ἐμάθετε ἂν διὰ τί ἐ-
 » νέβαλεν αὐτὸς εἰς Ῥωσσίαν. Ἡ πατρίς ἡμῶν καυ-
 » χᾶται θεβαίως ἐπὶ μεγάλη ἐλευθερία, ἀλλὰ καὶ ἡ
 » ἐλευθερία ἔχει νόμους, ὧν ἄνευ οὐδὲν κράτος ἴσταται.
 » Ὁ νόμος τῆς δημοκρατίας ἀπαγορεύει καὶ τῷ βασι-
 » λεῖ πολεμεῖν ἄνευ συναινέσεως τῶν τάξεων τοῦ βασι-
 » λείου· ἡμεῖς δὲ ἰδιῶται δι' αὐτογνώμονος ἐπιδρομῆς
 » ἐρεθίζετε τὸν ἐπικινδυνώτερον ἐχθρὸν αὐτῆς· διότι,
 » μένεα πνέων ὁ Σουίσκης, λαμβάνει δίκην διὰ τῶν
 » κατοίκων τῆς Κριμαίας καὶ τῶν Σουηδῶν. Εὐχερὲς
 » μὲν προκαλεῖν τὸν κίνδυνον, ἀλλὰ χαλεπὸν τὸ ἀπω-

» θῆσαι αὐτόν. Καυχᾶσθε ἐπὶ νίκαις, ἀλλ' ὑμεῖς ἐστε
 » ἔτι ἐν μέσῳ ἰσχυρῶν ἐχθρῶν. . . Ἀπέλθετε καὶ εἴ-
 » πατε τοῖς ἐταίροις ὑμῶν, ὅτι τὸ ζῆτεῖν δόξαν καὶ
 » πλοῦτον ἀνόμως, στασιάζειν καὶ θρασέως ὑβρίζειν
 » τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν ἐστὶν οὐχὶ ἐλευθέρων πολιτῶν,
 » ἀλλ' ἀγρίων καὶ ἀρπάγων. » Ἐνὶ δὲ λόγῳ ἐφαίνετο,
 ὅτι οὐχὶ ὑπήκοοι πρὸς κυριάρχην, ἀλλὰ δύο ἴδια βασι-
 λεια ἤριζον πρὸς ἄλληλα καὶ ἠπέιλουσαν πόλεμον!
 Καί τοι δὲ ὁ Σιγισμουῆδος ἀπεδείκνυε σταθερότητα,
 ἀπέφευγεν ὁμως τὴν αὐστηρότητα πρὸς κατεύνασιν
 τῶν στασιαζόντων· διότι εἶχεν ἀνάγκην αὐτῶν καὶ
 ἤλπικεν ὅτι ἐλκύσει μᾶλλον αὐτούς, ἢ φοβήσεται· ἐμάν-
 θανε τὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Ψευδοδημητρίου συμ-
 βαίνοντα, ἔμαθε τὴν διχόνοιαν τοῦ Σαπιέγα καὶ Σβορόβ-
 σκη πρὸς τὸν Ῥοζίνσκη, τὴν φανερὰν καταφρόνη-
 σιν τῶν νοημόνων Πολωνῶν κατὰ τοῦ ψευδοβασιλέως,
 τὴν ἐπιθυμίαν πολλῶν παρὰ τὸν δοθέντα ὄρκον ὅπως
 συμπράξωσι, καὶ πανδήμως ὤρισε (τὸν Δεκέμβριον τοῦ *Πρεσβεία τοῦ*
 1609) πρέσβεις εἰς Τουσίνον, τοὺς μεγιστᾶνας Σταδνί- *βασιλέως εἰς*
Τουσίνον.
 τσκη, τὸν πρίγκιπα Σβαράβσκη καὶ τὸν Τισκέβιτς
 μετὰ ἀξιολόγου δυνάμεως, πρὸς οὓς παρήγγειλεν ὅτι
 ὄφειλον εἰπεῖν τοῖς στρατιώταις καὶ τοῖς ἀρχηγοῖς
 πανδήμως καὶ κρύφα· ἔδωκεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Τσά-
 ρον Βασίλειον καὶ ἀποδεικνύων τὸ δίκαιον τῆς εἰσβολῆς
 αὐτοῦ, ἀνήγγελλεν ἅμα ὅτι ἐτοίμως εἶχε πρὸς
 εἰρήνην ἐπὶ συμφερούσαις τῇ δημοκρατίᾳ συνθήκαις,
 ἔδωκε δ' ἔτι ἰδίαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Πατριάρχην, τὴν
 σύγκλητον, τοὺς εὐγενεῖς καὶ τοὺς πολίτας τῆς Μόσχας,
 ἐν ἧ, ἀποβάλλων τὸ προσωπεῖον, ἀνελάμβανε τὴν
 κατάπαυσιν τῶν δεινῶν, εἰ κατέφευγον μετ' εὐγνωμο-
 σύνης ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, καὶ ἐβεβαίω βασιλικῶς

1609.

τὴν ἀκεραιότητα τῆς ἡμετέρας ἐκκλησιαστικῆς Ἀκολουθίας καὶ τῶν ἱερῶν θεσμῶν. Τοιαύτην ἐπιστολὴν ἔγραψεν ὁ Σιγισμούνδος καὶ πρὸς τοὺς Ῥώσσοις, τοὺς ὑπηρετοῦντας τῷ Ψευδοδημητρίῳ· πρὸς δὲ τὸν ψευδοβασιλέα ἔγραψαν μόνον οἱ γερουσιασταί, ἀποκαλοῦντες αὐτὸν φωτεινότατον πρίγκιπα καὶ παρακαλοῦντες ὅπως ἀπονείμῃ τοῖς πρεσβευταῖς τὴν πρέπουσαν τιμὴν χάριν τῆς δημοκρατίας, μηδεμίαν ὅμως μνεῖαν ποιούμενοι διὰ τί ἐκεῖνοι ἐπέμφθησαν εἰς Τουσίον.

Ἦδη οἱ ὀμόσπονδοι, στερούμενοι τῆς ἐλπίδος περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Μόσχας καὶ ὁσημέραι φοβούμενοι τὸν πρίγκιπα Μιχαὴλ καὶ τὴν σπάνιν τῶν ἐπιτηδείων, ἀφαιρουμένων ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν στρατηγῶν τοῦ Τσάρου, ἐκόλασαν τὴν ἰδίαν ὑπερηφάνειαν ἀναμένοντες δὲ μετὰ πάθου τοὺς πρέσβεις, ὑπήντησαν μεγαλοπρεπῶς. Ὁ περίεργος ψευδοβασιλεὺς μετὰ τῆς Μαρίνης ἐθεώρει ἐκ τῆς θυρίδος τὴν πάνδημον εἴσοδον αὐτῶν εἰς Τουσίον, μὴ εἰκάζων ἴσως ὅτι φέρουσιν αὐτῷ ὄλεθρον! Καὶ ὁ μὲν Ῥοζίνσκης συνεβούλευεν αὐτοὺς, ὅπως παραστῶσι τῷ Ψευδοδημητρίῳ, ἀλλ' ὁ Σταδνίτσκης καὶ Σβαράβσκης ἀπεκρίναντο, ὅτι τὸ ἔργον αὐτῶν ἐστὶ πρὸς μόνον τὸν στρατὸν· μετὰ μεγαλοπρεπῆς δὲ συμπόσιον προσεκάλεσαν πάντας τοὺς Πολωνοὺς εἰς ἐπήκοον τῆς διαταγῆς τοῦ βασιλέως. Ἐν μέσῳ δὲ εὐρείας πεδιάδος οἱ μὲν πρέσβεις ἐκάθηντο, οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ ἀξιωματικοὶ καὶ εὐγενεῖς ἔσταντο ἐν βαθείᾳ σιγῇ. Ὁ Σιγισμούνδος διεκήρυττεν ὅτι, σπασάμενος τὸ ξίφος κατὰ τοῦ Σουίσκη διὰ τὰς πολλὰς ἐχθρικὰς τῶν Ῥώσσων πράξεις, σώζει διὰ τούτου τοὺς ὀμοσπόνδους, ὀλιγαριθμούς ἤδη καὶ ἀπειρηκότας ὑπὸ τοῦ μακροχρονίου ποταλέμου καὶ καταθλιβομένους ὑπὸ τῶν ἠνωμένων δυνάμε-

μεων τῶν Μοσχίων καὶ Σουηδῶν, ἀναμένει τὰ ἀγαθὰ τέκνα τῆς πατρίδος ὑπὸ τὰς ἰδίας σημαίας, παραδί-
 δωσι τῇ λήθη τὴν εὐθύνην τῶν θρασέων, καὶ ὑπισχνεῖται
 πᾶσι μισθὸν καὶ ἀμοιβήν. Ἀκούσαντες τὸν λόγον τῶν
 πρέσβειων, πολλοὶ ἀπέδειξαν προθυμίαν πρὸς ἐκπλήρω-
 σιν τοῦ θελήματος τοῦ Σιγισμούνδου· ἕτεροι δὲ ἐπεθύ-
 μουν ὅπως, λαβὼν οὗτος τὸ Σμόλενσκον καὶ τὴν χώ-
 ραν τοῦ Σεβέρσκου παρὰ τοῦ Δημητρίου, ἐπανέλθῃ ἐν
 εἰρήνῃ εἰς τὴν πατρίδα, τὸν δὲ στρατὸν τῆς δημοκρα-
 τίας πέμψῃ πρὸς τοὺς ὁμοσπόνδους πρὸς κατάκτησιν
 τοῦ Μοσχιακοῦ βασιλείου· ἀλλ' οἱ πρέσβεις ἐνίσταντο
 λέγοντες· « Πρέπον ἄρά γε βασιλεῖ λαβεῖν χώρας
 » παρ' ἐκείνου, ὃν οἱ πλεῖστοι τῶν Ῥώσων ἀποκα-
 » λοῦσιν ἀπατεῶνα; Καὶ συνετὸν ἐκχέειν ὑπὲρ αὐτοῦ
 » τὸ πολύτιμον τῶν Πολωνῶν αἷμα; » Οἱ ὁμόσπονδοι
 ἀπήτουν τοῦλάχιστον δύο ἑκατομμύρια σλοτίων· πρὸς
 δὲ, ὅπως ὁ Σιγισμούνδος χορηγῆ τῷ Δημητρίῳ καὶ τῇ
 γυναικί τὰ πρὸς ἀξιοπρεπῆ βίον. Ἄλλ' οἱ πρέσβεις ἀπε-
 κρίναντο αὐτοῖς· « Ἀναμνήσθητε, ὅτι οὐκ εἰσὶ παρ' ἡ-
 » μῖν μεταλλεῖα τοῦ Περῶ. Ἀρκέσθητε νῦν τῷ συνή-
 » θει μισθῷ· ὅταν δὲ ὁ Θεὸς ὑποτάξῃ τῷ Σιγισμούνδῳ
 » τὸ μέγα βασίλειον τῆς Μόσχας, τότε ἀνταμειφθή-
 » σεται καὶ ἡ προτέρα ὑμῶν ὑπηρεσία, καὶ τοὶ ὑμεῖς
 » ὑπηρετεῖτε οὐχὶ τῷ κυριάρχῃ, οὐχὶ τῇ δημοκρατίᾳ,
 » ἀλλ' ἰδιώτῃ ἄνευ συναιρέσεως αὐτῶν. » Περὶ δὲ τῆς
 μελλούσης τύχης τοῦ ψευδοβασιλέως οὐδὲν εἶπον·
 στρατηγοὶ δὲ καὶ στρατιῶται ἀπήτησαν χρόνον τινα
 πρὸς ἀκέψιν.

Τί δ' ἔπραττεν ὁ ψευδοβασιλεὺς, περικυκλούμενος ἔτι
 ὑπὸ πολλῶν ἐπιφανῶν Ῥώσων καὶ ἄρχων ἔτι τοῦ
 στρατοῦ καὶ τοῦ στρατοπέδου; Ὡσανεὶ οὐδὲν ἐγίνω-

1609. σκεν, ἐκάθητο ἀμέριμνος ἐν Τουσίνω καὶ ἀνέμενον ἡσυχως τὴν λύσιν τῆς ἰδίας τύχης παρ' ἀνθρώπων καλουμένων δούλων αὐτοῦ· ὄνειροπολῶν δὲ τὸ μεγαλεῖον, ἐφοβεῖτο ὅπως ἐγερεθῆ, καὶ ἔκλειε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπὸ τὴν θανατηφόρον πληγὴν. Πρὸ πολλοῦ ἤδη ὑπέμενε τὴν θρασύτητα τῶν Πολωνῶν καὶ καταφρόνησιν τῶν Ῥώσων μὴ τολμῶν ὅπως ἦ αὐστηρός. Οὕτως ὁ δξύθυμος Ῥοζίνσκη ἐνώπιον τοῦ Ψευδοδημητρίου θραύσας τὴν ράβδον ἐπὶ τοῦ ἀγαπητοῦ αὐτοῦ πρίγκιπος Βισνεβέτσκη, ἠνάγκασε τὸν ψευδοβασιλέα ὅπως φύγῃ ὑπὸ φόβου· ὁ δὲ Τισκέβιτς ἀπεκάλεσεν αὐτὸν κατὰ πρόσωπον ἀπατεῶνα. Πολλοὶ Ῥῶσοι ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὑποκρινόμενοι καὶ τιμῶντες τὸν τυχοδιώκτην, ἤδη διαρρήδη ἐβδελύσσοντο αὐτὸν, ἐλύπουν διὰ σκαιῶν ἔργων καὶ λόγων καὶ ἐσκέπτοντο πρὸς ἀλλήλους ὅπως ἀπαλλαγῆσονται αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Σουίτσκη. Ἡ ἡσυχία αὕτη τοῦ κικούργου, στερηθέντος κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμήν τοῦ νοδς καὶ τοῦ θάρρους, συνετέλεσε τῇ ἐπιτυχίᾳ τῶν πρέσβων τοῦ Σιγισμούνδου.

Διαπραγμα-
τεύσεις πρὸς
τοὺς ἐν Του-
σίνω ἐπανα-
στάτας.

Οὗτοι δὲ προσεκάλεσαν τοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Ψευδοδημητρίου ἐπιφανεστάτους τῶν Ῥώσων καὶ ἐγχειρίσαντες αὐτοῖς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Σιγισμούνδου, ἔλεγον ὅτι, εἰ ὁ βασιλεὺς ἐνέβαλεν εἰς Ῥωσίαν, ἔπραξε τοῦτο πρὸς τὴν εἰρήνην καὶ εὐημερίαν αὐτῆς, ἐπιθυμῶν ὅπως σβέσῃ τὴν στάσιν, καταστρέψῃ τὸν ἀναίσχυντον ψευδοβασιλέα, καθέλη τὸν ἄπιστον τύραννον (τὸν Σουίτσκην), ἐλευθερώσῃ τὸν λαὸν καὶ στερεώσῃ τὴν τε πίστιν καὶ Ἐκκλησίαν. « Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, » γράφει ὁ Πολωνὸς ἱστορικός, καταβεβλημένοι ὑπὸ » μακροχρονίων συμφορῶν, οὐκ εἶχον λόγους πρὸς εὐ- » γνωμοσύνην. Τὰ κατηφῆ αὐτῶν πρόσωπα ἐφαιδρύν-

1809.

» θησαν ὑπὸ χαρᾶς, ἔκλαιον ὑπὸ κατανύξεως, ἀνεγί-
 » νωσκον ἀλλήλοις τὴν ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως, ἡ-
 » σπάζοντο, ἔθλιβον ἐπὶ τῆς καρδίας τὴν ὑπογραφὴν αὐ-
 » τοῦ, ἀναβοῶντες, Οὐ δύναμεθα ἔχειν κρείτ-
 » τονα κυριάρχην!... » Οὕτως ἡ περὶ τοῦ στέμ-
 ματος τοῦ Μονομάχου ἐπιθυμία τοῦ Σιγισμούνδου ἀνε-
 κηρύχθη πανδήμως καὶ πανδήμου ἔτυχεν ὑποδοχῆς
 παρὰ τοῖς Ῥώσσοις· ἀλλὰ παρὰ τίσι; παρ' ὁμίλῳ ἐπα-
 ναστατῶν, τῷ εὐπατρίδι Μιχαὴλ Σαλτικὸβ, τῷ πρίγκιπι
 Βασιλείῳ Ῥουβέτς-Μασάλσκη καὶ τοῖς περὶ αὐτοὺς
 ἐμπείροις ἐπιόρκοις, οἵτινες, τρίς ἐπιορκήσαντες, καὶ
 τέταρτον ἤδη ἀνευδοιάστως προὔδωκαν ἀλλοδαπῷ καὶ
 τὸν Ψευδοδημήτριον καὶ τὴν Ῥωσσίαν, ὅπως σωθῶσιν
 ἀπὸ τῆς ἐκδικήσεως τοῦ Σουΐτσκη, καὶ δι' ἐγκαίρου ζή-
 λου κτήσωνται τὴν εὐνοίαν τοῦ βασιλέως, καὶ ὑπὸ τὴν
 σκέπην τοῦ νέου βασιλικῷ οἴκου ἀπολαύσιν εὐτυχοῦς
 λήθης τῶν ἰδίων παρανομιῶν! Ἐν τῷ συλλόγῳ τούτῳ
 τῶν ἐπαναστατῶν παρῆν, ὡς ἀναφέρεται, καὶ ὁ ἐνάρετος
 αἰχμάλωτος Φιλάρετος ἀκουσίως καὶ ἄφρονος.

Βέβαιοι ὄντες οἱ πρέσβεις περὶ τῆς ὁμονοίας τῶν ἐν
 Τουσίνω Ῥώσσων ὑπὲρ τοῦ Σιγισμούνδου, ἐτοίμως
 εἶχον ταυτοχρόνως ὅπως διαπραγματεύωνται πρὸς τὸν
 Βασίλειον ὡς νόμιμον μονάρχην. Καὶ δὴ ἐπεμψαν πρὸς
 αὐτὸν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως, καὶ ἴτως προὔτει-
 γαν εἰρήνην ἐπὶ τῷ ὄρω, ὅτι ἀποδοθήσεται τῇ Λιθουα-
 νίᾳ τὸ Σμόλενσκον, ἢ ἡ χώρα τοῦ Σεβέρσκου, δι' οὗ ἐ-
 κορέννυτο ἡ φιλαρχία τοῦ Σιγισμούνδου, εἰ μὴ ἤθελον
 οἱ Ῥῶσσοι προδοῦναι τὸν ἴδιον βασιλέα. Ἄλλ' ὁ Βα-
 σίλειος, μεσολαβήσας τὰς πρὸς τὸν κληρὸν καὶ εὐπα-
 τρίδας καὶ τοὺς πολίτας τῆς πρωτευούσης ἐπαναστα-
 τικὰς τοῦ βασιλέως ἐπιστολάς, οὐδὲν ἀπεκρίνατο τῷ

160 . Σιγισμούνδω, καταφρονῶν αὐτοῦ· διεκήρυξε δὲ μόνον τὴν ἐπιπορκίαν καὶ τὰ μηχανήματα αὐτοῦ, ὅπως ἐμποιήσῃ ἀγανάκτησιν τοῖς Ῥώσσοις. Καὶ ἡ μὲν Μόσχα ἔμενεν ἡσυχος, ἐν δὲ Τουσίνω ἐξεκαύθη ἡ στάσις.

Δόντες καιρὸν τοῖς ὁμοσπόνδοις εἰ πρέσβεις τοῦ Σιγισμούνδου πρὸς σκέψιν, ἐπειθον κρύφα τὸν Ῥοζίνσκη καὶ τοὺς πρῶτους τῶν στρατηγῶν ὅπως ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ βασιλέως· ἀλλ' οὗτοι οὐκ ἠθέλησαν ὅπως καταλείψωσι τὸν ψευδοβασιλέα, φοβούμενοι μὴ ὁ πολυάριθμος συρφετὸς τοῦ Τουσίνου παραδοθῇ τῷ Βασιλείῳ. Διὸ ἔκριναν ὅπως ἐπίτινα χρόνον ὑπομένωσι μὲν τὴν φαινομένην δεσποτείαν τοῦ Ψευδοδημητρίου πρὸς φόβον τῆς Μόσχας, πράττωσι δὲ κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ Σιγισμούνδου πρὸς καθαιρέσιν τοῦ Σουίσκη. Ἄλλ' ἡ τύφλωσις καὶ ἡσυχία τοῦ τυχοδιώκτου παρήλθον ἤδη· διότι οὗτος, εἰκάζων, εἴτε μαθὼν τὴν ἐπιβουλήν, ἐκάλεσε τὸν Ῥοζίνσκη, καὶ ἀγερῶχος ἠρώτησε, τί ἐν Τουσίνω ἐπραττον οἱ μεγιστᾶνες τοῦ Σιγισμούνδου, καὶ διὰ τί οὐ παρέστησαν αὐτῷ. Ὁ δὲ ἀρχηγός, παραφερόμενος καὶ ἐπιλαθόμενος τῆς ὑποκρίσεως, ἀπεκρίνατο μεθ' ὕβρεως, μάλιστα δὲ καὶ ἀνέτεινε χεῖρα. Ὅθεν ὁ ψευδοβασιλεὺς, τρέμων, ἔφυγε πρὸς τὴν Μαρίναν, καὶ προσπεσὼν εἰς τοὺς πόδας αὐτῆς εἶπεν· «Ὁ ἀρχηγός » προδίδωσί με τῷ βασιλεῖ· ὀφείλω σωθῆναι. Χαῖρε, » καὶ νυκτὸς (29 Δεκεμβρίου), ἐνδυθεὶς ὡς γεωργός, μετὰ τοῦ γελωτοποιοῦ Πέτρου Κοσελέβ ἀπῆλθεν ἐν πενιχροῖς ἐλκύθροις πρὸς ζήτησιν ἐτέρας φωλεᾶς τοῦ κακουργεῖν· διότι τὸ βασίλειον τοῦ κακούργου οὕτω ἐτελεύτησε!

Φυγὴ τοῦ Ψευδοδημητρίου.

Κατὰ τὴν πρωίαν ἔμαθον ἐν Τουσίνω ὅτι ὁ Ψευδοδημητριος ἀφανῆς ἐγένετο· πάντες δὲ ἐξέστησαν· καὶ

πολλοὶ ἐνόμιζον ὅτι ἐφονεύθη καὶ ἐβρίφη εἰς τὸν ποταμόν. Ἐντεῦθεν ἠγέρθη τρομερὰ ταραχὴ· διότι τὸ πλείστον τοῦ στρατοῦ ἠγάπα τὸν ψευδοβασιλέα ὡς λήσταρχον. Διὸ τὰ πλήθη μετὰ θορύβου καὶ ὀργῆς ὤρμησαν πρὸς τὸν Ῥοζίνσκη, ἀπαιτοῦντα τὸν Δημήτριον, καὶ ταυτοχρόνως διαρπάζοντα τὴν ἀποσκευὴν τοῦ φυγάδος τούτου, τὰ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ σκευῆ. Ὁ δὲ Ῥοζίνσκης καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχηγοὶ μόλις κατεπράυναν τοὺς στασιάζοντας, βεβαιώσαντες ὅτι ὁ ψευδοβασιλεὺς οὔτε ἐφονεύθη, οὔτε ἐδιώχθη, ἀλλ' ἐκουσίως ἐφυγεν ἐπὶ δειλίας, καὶ ὅτι οὐχὶ διὰ στάσεως, ἀλλὰ διὰ σταθερότητος καὶ συμπνοίας ὤφειλον ἀπαλλαγῆναι τοῦ κινδύνου. Ἄλλ' οὐχ ἤττον ἐταράχθησαν καὶ οἱ Ῥῶσσοι ἐπαναστάται, στερηθέντες τοῦ ἀρχηγοῦ· διὸ οἱ μὲν ἐφυγον κατόπιν τοῦ ψευδοβασιλέως, οἱ δὲ εἰς Μόσχαν, οἱ δ' ἐπιφανέστατοι ἠνώθησαν μετὰ τῶν ὁμοσπόνδων καὶ μετ' αὐτῶν ἐπεμψαν πρεσβείαν πρὸς τὸν Σιγισμοῦνδον.

Ἐν τούτοις ἡ Μαρίνα, ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τε τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς αὐλῆς, οὐκ ἀπέβαλε τὴν ὑπεροψίαν καὶ καρτερίαν ἐν ταῖς δεινοῖς· φρουρουμένη δὲ ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ οἶονεὶ αἰχμάλωτος τοῦ μισητοῦ αὐτῆ Ῥοζίνσκη, ἐμέμφετο τοὺς τε Πολωνοὺς καὶ Ῥώσσους εἰς τὴν προδοσίαν· ἤθελε δὲ ὅπως ζῆ ἢ ἀποθάνῃ Τσαρίνα· διὸ ἀπεκρίνατο τῷ θεῷ αὐτῆς Σταζνίτσκη, ὅστις ἐπειθεν αὐτὴν ὅπως καταφύγῃ εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Σιγισμοῦνδου καὶ ἀπεκάλει ἐν τῇ ἐπιστολῇ θυγατέρα μόνον τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Σενδομίρου, οὐχὶ δὲ Τσαρίναν τῆς Μόσχας·
 « Εὐχαριστῶ ἐπὶ ταῖς ἀγαθαῖς εὐχαῖς καὶ συμβουλαῖς,
 » ἀλλ' ἡ δικαιοσύνη τοῦ Ὑψίστου οὐδόλως ἐπιτρέφει τῷ
 » κακούργῳ Σουίσκη ἀπολαβεῖν τῶν καρπῶν τῆς προ-

Ἐψηλοφροσύνη τῆς Μαρίνης.

»δοσίας. Ἐτινι ὁ Θεός ἔδωκεν ἅπαξ μεγαλειόν, οὗτος
 » οὐδέποτε στερεῖται τῆς λάμπειας ταύτης, ἔστι δὲ
 » πάντοτε ὡς ἥλιος φωταυγής, εἰ καὶ ἔστιν ὅτε ἐπίσκο-
 » τίζεται ὑπὸ νεφῶν. » Ἐγραφε δὲ καὶ πρὸς τὸν βασιλέα·
 « Ἡ τύχη ἐγκατέλιπέ με, ἀλλ' οὐκ ἐστέρησε τοῦ κυ-
 » ριαρχικοῦ δικαιώματος, στηριχθέντος ὑπὸ τῆς βασι-
 » λικῆς στέφειας καὶ τοῦ διττοῦ τῶν Ῥώσων ὄρκου. »
 Ἡύχετο αὐτῷ ἐπιτυχίαν, ἀλλ' οὐ παρεχώρει τὸ στέμμα
 τοῦ Μονομάχου, καὶ ἀναμένουσα καιρὸν πρὸς ἐνέργειαν
 ὠφελήθη ἐκ τῆς πρώτης περιστάσεως.

1610.

Ταχέως δ' ἐγένετο γνωστὸν ὅτι ὁ Ψευδοδημήτριος,
 ἀπελθὼν εἰς Καλούγαν, ἔστη ἐν τῇ παρά τῇ πόλει
 μονῇ καὶ ἐκάλεσε τοὺς μοναχοὺς ὅπως ἀναγγείλωσι
 τοῖς κατοίκοις, ὅτι ὁ βασιλεὺς Σιγισμουῆδος ἀπῆτει
 πρ' αὐτοῦ τὴν χώραν τοῦ Σεβέρσκου, θέλων ὅπως
 μεταστρέψῃ αὐτοὺς εἰς τὴν Λατινικὴν πίστιν, ἀλλ' ὅ-
 τι ἀποτυχῶν ἐκίνησε τὸν ἀρχηγὸν καὶ τὸν στρατὸν
 τοῦ Τουσίνου εἰς προδοσίαν· ὅτι ἤθελον ὅπως συλλά-
 βωσιν αὐτὸν καὶ φονεύσωσιν· ὅτι ἀπεχώρησε πρὸς αὐτοὺς
 τοὺς ἀξίους πολίτας τῆς ἐπιφανοῦς Καλούγας, ἐλπί-
 ζων μετ' αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων πιστῶν πόλεων ὅτι
 ἐκδιώξει τὸν Σουίσκην τῆς Μόσχας καὶ τοὺς Πολωνοὺς
 τῆς Ῥωσσίας, ἣ ἀποθανεῖται ἐνδόξως ὑπὲρ τῆς ἀκε-
 ραιότητος τοῦ βασιλείου καὶ τῆς ἀγιότητος τῆς πί-
 στεως. Τὸ πνεῦμα τῆς στάσεως ἐσώζετο ἔτι ἐν Κα-
 λούγα, ἐνθα ὑπελείποντο πολλοὶ τῶν συναγωνιστῶν
 τοῦ Βολοτικῆ, οἵτινες μετὰ ζήλου ἀπαντήσαντες τῷ
 κακούργῳ ὡς νομίμῳ κυριάρχῃ, ἔδωκαν αὐτῷ τὸν κάλ-
 λιστον οἶκον καὶ ἐχορήγησαν πάντα τὰ ἀναγκαῖα, ἧτοι
 πλούσια ἐνδύματα καὶ ἵππους. Κατέφυγον δὲ εἰς Κα-
 λούγαν ἐκ τοῦ Τουσίνου καὶ τινες τῶν οἰκείων τοῦ

ψευδοβασιλέως ἀξιωματικῶν, ὡς καὶ ὁ στασιάρχης πρίγκιψ Γρηγόριος Σιαχόβσκη μετὰ Κοζάκων ἐκ τοῦ Τσαρέβου-Ζαίμισκε, ὅπου ἐπετήρει τὸν στρατὸν τοῦ Σιγισμούνδου. Συνέστησαν δὲ τάγματα σωματοφυλάκων καὶ στρατιωτῶν, αὐλὴ καὶ κυβέρνησις ἀξία τοῦ ψευδοβασιλέως, οὗ πρῶτον διάταγμα ἐν τῇ νέα ταύτη φωλεᾷ τοῦ κακουργήματος ἦν ὁ ὄλεθρος τῶν Πολωνῶν καὶ Γερμανῶν διὰ τὰς ἐχθροπραξίας τοῦ Σιγισμούνδου καὶ Σουηδῶν. Τούτους οὖν ἔκτεινον μετὰ τῶν πιστῶν τῷ Τσάρῳ Ῥώσων ἐν πάσαις ταῖς ὑπεικούσαις ἔτι τῷ ψευδοβασιλεῖ πόλεις, ἤτοι ἐν Τούλᾳ, Πρεσμιλία καὶ Κοζέλσκῳ, καὶ διήρπαζον τὰ τῶν ἀλλοδαπῶν ἐμπόρων κατὰ τὴν ἐκ Λιθουανίας εἰς Τουσίνον ἄγουσαν. Ἐν δὲ Καλούγα κατεπόντισαν τὸν πρῶτον στρατηγὸν αὐτῆς Πολωνὸν Σκοτνίτσκη, ὡς ὑποπτον προδότην. Ἐκεῖ κατεσπάραξαν καὶ τὸν ἀγαθὸν ἑπαρχον Ἰωάννην Γοδουνόβ ὡς πιστὸν τοῦ Βασιλείου ὑπηρέτην, ὃν αἰχμαλωτίσαντες, ἔβαλον ἀπὸ τοῦ πύργου καὶ ζῶντα ἔτι ἔβριψαν εἰς τὸν ποταμὸν ἀψαμένου δὲ πλοιαρίου, ὁ κακοῦργος Μιχαὴλ Βουτουρλὶν ἀπέκοψε τὴν χεῖρα, καὶ ὁ μάρτυς οὗτος τῆς πίστεως ἐπνήγη ἐνώπιον τῆς γυναικὸς, ἀδελφῆς τοῦ Φιλαρέτου. Ὁ τέως ἐξαρτῶμενος ὀπωσοῦν ἐκ τοῦ Ῥοζίνσκη καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιφανῶν συνεταίρων ψευδοβασιλεὺς ἐδύνατο ἤδη ἐνεργεῖν ἐλευθέρως καὶ μαινέσθαι, καυχώμενος ἰδίᾳ ἐπὶ μίσει κατὰ πικρῶς μὴ Ῥωσικοῦ πράγματος καὶ λέγων ὅτι, ὅταν γένηται Τσάρος ἐν Μόσχᾳ, οὐδένα τῶν ἀλλοδαπῶν καταλείψει ζῶντα, οὔτε θηλάζον νήπιον, οὔτε ἔμβρυον! Καθημαγμένος δ' ὑπὸ τοῦ αἵματος τῶν Πολωνῶν, ἐζήτηι παρ' αὐτοῖς ἔτι προθυμίαν πρὸς τὸ κακουργεῖν!

Ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Τουσίνου ἀνεγίνωσκον τὰς

1610

Κακουργήματα τοῦ Ψευδοβασιλέως ἐν Καλούγα.

1610.

ἀποκρύφους ἐπιστολάς τοῦ Ψευδοδημητρίου, ὅστις ἔγραφεν ὅτι ἐπανακάμψει πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς συναγωνιστὰς μετὰ πλουσίου ταμείου, ἐὰν δῶσιν αὐτῷ νέον ὄρκον πίστεως καὶ τιμωρήσωσι τοὺς πρώτους τῶν αἰτιῶν τῆς προδοσίας. Ἦλθον δὲ καὶ ἀπόκρυφοὶ πρέσβεις αὐτοῦ, ὁ Πολωνὸς Καζιμίρσκης καὶ ὁ Γλαζοῦν-Πλεστέιβ, οἵτινες ἔλεγον τοῖς Πολωνοῖς καὶ Κοζάκοις, ὅτι μόνος ὁ Δημήτριος δύναται πλουτίσαι αὐτοὺς, ἔχων ἔτι εὐρυχώρους κτήσεις καὶ ἔτοιμα ἑκατομμύρια. Καὶ οἱ μὲν ὀπωσοῦν νοήμονες οὐδόλως προσεῖχον τὸν νοῦν, ἀλλ' οἱ τυχοδιώκται καὶ ἄρπαγες πάλιν ἐταράχθησαν, καὶ μάλις α, ὅτε ἡ Μαρίνα, ὠφελουμένη ἐκ τῆς ταραχῆς, παρέστη τοῖς στρατιώταις μετ' ἀτημελήτου κόμης, ὡχρὰ καὶ κατηφῆς καὶ ἔνδακρος. Καὶ οὐδένα μὲν ἠτιτίετο, ἀλλὰ συνεχίνει διὰ τε τῆς μορφῆς καὶ τῶν λόγων, ἔπειθεν αὐτοὺς ὅπως μὴ ἐγκαταλείψωσι τὸν Δημήτριον, πλήρη ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς αὐτοὺς, μὴ στερήσωσιν ἑαυτοὺς τῆς δικαίας ἀμοιβῆς ὑπὲρ τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ πόνων, μηδὲ ἐξαπατηθῶσιν ὑπὸ τῶν ὑποσχέσεων τοῦ βασιλέως, ὑπὲρ οὗ οὐδὲν ἔπραξεν· ἀπήρχει ο δὲ ἀπό σταθμοῦ εἰς σταθμὸν καὶ ἑκαστὸν τῶν ἀξιωματικῶν ἐκάλει ἐξ ὀνόματος, προσηγόρευε φιλοφρόνως καὶ παρεκάλει ὅπως ἐνωθῆ μετὰ τοῦ ἀνδρός. Μεγ ἄλλη ἦν ἡ κίνησις, καὶ πάντες συνέβρον ὅπως ἴδωσι καὶ ἀκούσωσι τὴν περικαλλῆ καὶ εὐγλωττον καταστάσαν ὑπὸ τῶν ζωηρῶν αἰσθημάτων καὶ ἀσυνήθων περιστάσεων τοῦ βίου γυναῖκα. Ἐλεγον δέ· « Οἱ πρέσβεις τοῦ βασιλέως ἐξαπατήσαντες ἡμᾶς ἀπεχώρησαν τοῦ Δημητρίου! Ποῦ » ἐκεῖνος, ὑπὲρ οὗ ἡμεῖς ἀπεθνήσκομεν; Παρὰ τίνος » ἀπαιτήσομεν ἀμοιβήν. » Ἄλλ' ὁ Ῥοζίνσκης καὶ οἱ στρατηγοὶ κατώρθωσαν πάλιν ὅπως χαλιναγῶ γήσωσι τοὺς

Ταραχὴ ἐν
Τουσίνοφ.

Πολωνούς, ἀλλ' οἱ Κοζάκοι τοῦ Τανάιδος, ἀποβάντες τῶν ἵππων, ἐξῆλθον τοῦ Γουσίνου εἰς Καλούγαν, ὅπου ὁ Ῥοζίνσκις μετὰ τῶν θωρακοφόρων, καταλαβὼν αὐτούς, κατέκοψεν ὑπὲρ τοὺς χιλίους καὶ ἠνάγκασε τοὺς ἠττηθέντας ὅπως ἐπανέλθωσιν.

Ἡ ἡσυχία ἦν βραχεῖα· διότι ἡ Μαρίνα, μὴ κατορθώσασα ἐντελῶς ὅπως ἐμβάλῃ εἰς στάσιν τὸ στρατόπεδον, καὶ φοβουμένη τὴν ἐκδίκησιν τοῦ ἀρχηγοῦ, ἐνεδύθη στρατιωτικὸν ἔνδυμα καὶ λαβοῦσα τόξον καὶ φαρέτραν ἀπῆλθε νυκτὸς ἐν καιρῷ ὀριμέος παγετοῦ, παρακολουθουμένη μόνον ὑπὸ τοῦ θεράποντος καὶ τῆς θεραπευίδος. Τὴν δὲ πρωΐαν εὔρον ἐν τοῖς δωματίοις αὐτῆς τὴν ἐξῆς πρὸς τὸν στρατὸν ἐπιστολήν· « Στερουμένη »
 » φίλων καὶ οἰκείων, καὶ μόνη ὑπολειφθεῖσα, ὤφειλον »
 » σώζεσθαι ἀπὸ τῆς ἀναιδεΐας τῶν ἐμῶν ὑπερασπιστῶν. »
 » Μεθύοντες ἐν θορυβώδεσι συμποσίοις, οἱ βδελυροὶ συκο- »
 » φάνται παραβάλλουσί με πρὸς αἰσχρὰς γυναῖκας καὶ »
 » βουλευόνται προδοσίαν καὶ ἀλύσεις. Μὴ γένοιτο ὅπως »
 » τις τολμήσῃ ἐμπορεύεσθαι με καὶ ἐκδῶ ἀνδρὶ, ὧτινι »
 » οὔτε ἐγὼ, οὔτε τὸ βασιλεῖόν μου ὑπαίκουσι! Στενο- »
 » χωρουμένη καὶ διωκομένη, ἐπιμαρτύρομαι τὸν Ὑψι- »
 » στον, ὅτι οὐδέποτε παύσομαι τηροῦσα τὴν ἐμὴν τι- »
 » μὴν καὶ δόξαν, καὶ οὐδέποτε ἀντὶ κυριάρχου λαῶν »
 » συναινέσω ἐπανακάμψαι εἰς τὸ ἀξίωμα εὐγενοῦς τῆς »
 » Πολωνίας. Ἀπέρχομαι δὲ ἐλπίζουσα ὅτι ὁ γενναῖος »
 » στρατὸς οὐκ ἐπιλήτεται τοῦ ὄρκου, τῆς εὐγνωμοσύ- »
 » νης μου καὶ τῶν ὑπεσχημένων αὐτῷ ἀμοιβῶν. » Τὴν ἐπιτολὴν δὲ ταύτην ἀναγνόντες πανδήμως οἱ φίλοι τῆς Μαρίνης, κατῶρθωσαν τὴν ποθητὴν αὐτοῖς στάσιν, ἀλλὰ πολλῶ ἰσχυροτέραν τῶν προτέρων· διότι πολλοὶ, μαινόμενοι μετὰ γυμνῶν ξιφῶν, περιεκύκλωσαν τὴν

1870. αίκιασι τοῖς ἀγγελοῖς, κερυαλάζοντες· «Κακοῦργε! σὺ
 » ἀπεδίωξας τὴν ἀτυχῆ Μαρίαν, τετυφωμένος ὑπὸ
 » ἀλαζονίας καὶ τῆς μέθης! Σὺ, ἐπίορκε, ἐφθάρης
 » χρήμασιν ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὅπως εἰ' ἀπάτης ἐξαρ-
 » πάσης τῶν χειρῶν ἡμῶν τὸ ταμεῖον τῆς Μόσχας!
 » Ἐπανάγαγε ἡμῖν τὸν Δημήτριον, ἢ ἀπόθανε, προδό-
 » τα!» Ἐπυροβόλησαν δὲ εὐθὺς καὶ ἤθελον τῷ
 ὄντι ὅπως κτείνουσι τὸν Ῥοζίσκη, ἐκλέξωσιν ἄλλον
 ἀρχηγὸν καὶ παραχρῆμα ἀπέλθωσι πρὸς τὸν ψευδοβα-
 σιλέα· ἀλλὰ πάλιν, μετameληθέντες, διετλάγησαν πρὸς
 τὸν ἀτρόμητον ἀρχηγὸν καὶ ὑπέσχοντο ὅτι ἀναμενου-
 σιν ἀπάντησιν τοῦ βασιλέως. Ἐγραφε δεὸ Ῥοζίσκης
 πρὸς τὸν Σιγισμοῦνδον· «Οὐδὲν ὑπισχνούμαι, εἰάν ἡ
 » ὑμετέρα μεγαλειότης μὴ εὐδοκήσῃ ἐπαρκεῖν τοῖς ἐπι-
 » θυμίαις τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν εὐπατριδῶν τῆς Μόσχας,
 » ἠνωμένων μεθ' ἡμῶν.»

Πρεσβεία ἐν
 Τουσίῳ εἰς
 τὸν βασιλέα.

Αἱ ἐπιθυμίαι καὶ ἀπαιτήσεις αὗται ἀνηγγέλθησαν τῷ
 βασιλεῖ ὑπὸ τῶν πρέσβειων, τῶν ἐν Τουσίῳ Ῥώσων
 καὶ Πολωνῶν. Ἐν δὲ τοῖς τεσσαράκοντα καὶ δυοῖ
 Ῥώσσοις ἠριθμοῦντο οἱ Μιχαὴλ Σαλτικὸς καὶ ὁ υἱὸς
 Ἰωάννης, οἱ πρίγκιπες Ῥουμπέτς Μασάλσκης καὶ
 Ἰούριος Χβορεστίνιν, ὁ Λέων Πλετσσεΐβ, Μολτσάνοβ
 (ὁ ἐν Γαλικίᾳ καλῶν ἑαυτὸν Δημήτριον), οἱ γραμματεῖς
 Γράμοτιν, Ἀνδρόνοβ, Τσιτσερίν καὶ Ἀπράξιν καὶ πολ-
 λοι εὐγενεῖς. Καὶ ὁ μὲν Σιγισμοῦνδος ὑπεδέξατο αὐτοὺς
 (31 Ἰανουαρίου) μεγαλοπρεπῶς, καθήμενος ἐπὶ θρόνου
 καὶ περιστοιχούμενος ὑπὸ γερουσιαστῶν καὶ ἐπιφανῶν
 μεγαστάνων· ὁ δὲ πολὺς Σαλτικὸς εἶπε μακρὸν λό-
 γον περὶ τῶν δεινῶν τῆς Ῥωσσίας, περὶ τῆς πίστεως
 αὐτῆς πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἐσιώπησεν ἀποχιμῶν. Ἀπε-
 κρίναντο δὲ αὐτῷ ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ὁ Γράμοτιν· καὶ ὁ

1610.
 μὲν ἠρίθμησε πάντας τοὺς ἡμετέρους κυριάρχας ἀπὸ
 'Ρουρίκου μέχρι Ἰωάννου καὶ Θεοδώρου, ὁ δὲ
 παρεκάλει τὸν Σιγισμουῆδον ὅπως ὑπερασπίσῃται τὴν
 ὀρθοδοξίαν ἡμῶν καὶ τύχη οὕτω τοῦ ἐλέους τοῦ Ἰψί-
 στού. Τέλος δ' ὁ εὐπατρίδης Σαλτικὸς προέτεινε τὸ
 στέμμα τοῦ Μονομάχου οὐχὶ τῷ Σιγισμουῆδι, ἀλλὰ
 τῷ βασιλόπιδι Βλαδισλάω, ὁ δὲ Γράμοτιν κατέπαυσε
 τὸν λόγον διαγράψας τὰς ὠφελείας, τὴν ἀσφάλειαν
 καὶ εὐημερίαν ἀμφοτέρων τῶν βασιλείων, ὧν μετὰ
 ταῦτα ἄρξει συνάμα ὁ Βλαδισλάος. Ἄλλ' ὁ Λιθουανὸς
 καγκελάριος Λέων Σαπιέγας ἀπεκρίνατο ὅτι ὁ Σιγι-
 σμουῆδος, εὐχαριστῶν ἐπὶ τῇ τιμῇ καὶ πίστει, συναινεῖ
 ὅπως γένηται προστάτης τοῦ Ῥωσικοῦ βασιλείου καὶ
 τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τάξει γερουσιαστὰς πρὸς διαπραγ-
 μάτευσιν τοῦ σπουδαίου τούτου ἔργου.

Αἱ διαπραγματεύσεις ἤρξαντο παραχρῆμα, καὶ οἱ
 πρέσβεις τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ Τουσίνου εἶπον τοῖς
 γερουσιασταῖς: « Ἀφ' οὗ χρόνου, ἀποθανόντος τοῦ
 » διαδόχου τοῦ Ἰωάννου, ἐξέλιπε τὸ βασιλικὸν γένος
 » τοῦ 'Ρουρίκου, ἡμεῖς πάντοτε ἐπεθυμοῦμεν ὑπέικειν
 » τῷ αὐτῷ βασιλεῖ ἐν τούτῳ δὲ δύνασθε βεβαιωθῆναι
 » παρὰ τοῦ συμβούλου καὶ εὐπατρίδου Μιχαὴλ Σαλ-
 » τικὸς, γινώσκοντος πάντα τὰ ἀπόρρητα τοῦ βασιλείου.
 » Ἄλλ' ἐκώλυσαν τοῦτο ἡ φοβερὰ βασιλεία τοῦ Βορίση,
 » αἱ ἐπιτυχίαι τοῦ Ψευδοδημητρίου, ἡ παράνομος ἐκλο-
 » γὴ τοῦ Σουίσκη καὶ ἡ ἐμφάνις τοῦ δευτέρου ψευ-
 » δοβασιλέως, πρὸς ὃν ἡμεῖς μετέστημεν, οὐ πιστεύον-
 » τες μὲν αὐτῷ, ἀλλὰ μισοῦντες τὸν Βασίλειον, καὶ μόνον
 » ἐπὶ τινα καιρόν. Χαρέντες δ' ἐπὶ τῇ εἰσβολῇ τοῦ
 » βασιλέως εἰς Ῥωσίαν, διεπραγματεύθημεν κρυφίως
 » πρὸς τοὺς ἐπιφανεστάτους ἀνδρας καὶ ἐμάθομεν τὴν

1610. » συμφωνίαν αὐτῶν· πρὸ πολλοῦ δ' ἤδη μετέστημεν
 » πρὸς τὸν Σιγισμούνδον, εἰ μὴ οἱ Πολωνοὶ τοῦ Ψευδο-
 » δημητρίου ἐκώλυον τοῦτο. Νῦν δ' ὅτε καὶ στρατηγοὶ
 » καὶ στρατὸς ἐτοίμως ἔχουσιν ὑποταγῆναι τῷ νομίμῳ
 » κυριάρχῃ, τῷ ἀγγείλαντι ἡμῖν τὰ ἀγνὰ αὐτοῦ φρο-
 » νήματα, θαρβράλεως παρακαλοῦμεν αὐτὸν ὅπως
 » δῶ ἡμῖν Τσάρον τὸν υἱόν· διότι αὐτὸς, ἅτε βασιλεὺς
 » μεγάλου βρασιλείου, οὐ δύναται ἐκλιπεῖν αὐτὸ, οὐδὲ
 » διοικεῖν τὸ Μόσχιον διὰ τοποτηρητοῦ. Ἄπασα ἡ Ῥωσ-
 » σία ὑποδέξεται τὸν ποθεινὸν Τσάρον μετὰ χαρᾶς,
 » αἱ πόλεις καὶ τὰ φρούρια ἀνοίξουσι τὰς πύλας, καὶ ὁ
 » Πατριάρχης καὶ ὁ κληρὸς εὐλογήσουσιν αὐτὸν προ-
 » θύμως. Μόνον μὴ βραδυνάτω ὁ Σιγισμούνδος, ἀλλὰ
 » στρατευσάτω εὐθὺς εἰς Μόσχαν, καὶ ἐνισχυσάτω τὸν
 » στρατὸν, ἀπειλούμενον ὑπὸ τῶν ὑπερεχουσῶν δυνά-
 » μεων τοῦ Σχοπίν καὶ τῶν Σουηδῶν· ἡμεῖς δὲ προπορευό-
 » μενοι δεῖξομεν αὐτῷ τὴν ὁδὸν καὶ τὰ πρὸς ἄλωσιν
 » τῆς πρωτευούσης· ἡμεῖς αὐτοὶ καθελοῦμεν καὶ κατα-
 » στρέψομεν τὸν Σουίσκην πρὸ πολλοῦ ἤδη προωρι-
 » σμένον εἰς ὄλεθρον. Τότε καὶ τὸ Σμόλενσκον, ἰσχυρῶς
 » καὶ ἀνωφελῶς πολιορκούμενον, ἅμα δὲ καὶ ἅπαν τὸ
 » βασίλειον μιμήσονται ἡμᾶς. » Ἄλλὰ φοβούμενος
 ἴσως ὁ Σιγισμούνδος, ὡς ἀνεφέρεται, ἵνα διαπιστεύσῃ
 τὸν ἐκκαιδεκαετῆ υἱὸν λαῶ δυστρόπῳ καὶ στασιάζοντι,
 ἢ διὰ φιλαρχίαν μὴ θέλων παραχωρῆσαι καὶ τῷ υἱῷ τὸ
 Μοσχιανὸν βασίλειον, ἐξεφράτθη ἐπαμφοτερίζων. Οἱ δὲ
 γερουσιασταὶ αὐτοῦ ἀπεκρίναντο τοῖς ἐπαναστάταις
 ὅτι, ἐὰν ὁ Ὑψιστος εὐλογῆσῃ τὴν ἀγαθὴν ἐπιθυμίαν
 τῶν Ῥώσων, ἐὰν τὰ ἐπικρεμάμενα φοβερὰ νέφη
 διασκεδασθῶσι καὶ γαλήνη ἀναλάμψῃ πάλιν, ἐὰν ὁ-
 μοφώνως καὶ ὁμοφύχως ὁ κληρὸς, οἱ μεγιστᾶνες, ὁ

στρατός καὶ οἱ πολῖται πάντες αἰτήσονται τὸν Βλαδισλάον, τότε καὶ ὁ Σιγισμουῆδος τελέσει τὴν θέλησιν αὐτῶν καὶ ἐτοίμως ἔχει ἀπελθεῖν εἰς Μόσχαν, ἅμα ἐνωθέντος μετ' αὐτοῦ τοῦ ἐν Τουσίνω στρατοῦ.

Ἐν ταῖς περιαιτέρω διπραγματεύσεσιν ἀπήτουν οἱ πρέσβεις ὅπως ὁ Βλαδισλάος δέξηται τὴν ἡμετέραν πίστιν· ἀλλ' ἀπεκρίναντο αὐτοῖς, ὅτι ἡ πίστις ἐστὶν ἔργον συνειδήσεως καὶ ἀλλότριον βίας, καὶ ὅτι ἐμπνέει τις ταυτην διὰ τῆς πειθοῦς, οὐχὶ δὲ ἐπιβάλλει. «Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, λέγει ὁ Πολωνός ἱστορικός, ὀλίγον φροντίζοντες περὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ ἐλευθερίας τῆς πολιτείας, ἐκραύγαζον μόνον περὶ Ἐκκλησίας, μοναστηρίων καὶ τελετῶν. Μόνον μέλημα αὐτῶν ἦσαν ταῦτα ὡς τὰ κυριώτατα καὶ ἀναγκασιότατα εἰς εἰρήνην τῆς ψυχῆς καὶ εὐδαιμονίαν.» Ἐν ὀνόματι δὲ τοῦ βασιλέως ἐκύρωσαν οἱ γερουσιασταὶ ἐγγράφως τὴν ἀκεραιότητα πάντων τῶν ἱερῶν ἡμῶν θεσμῶν καὶ συνωμολόγησαν ὅπως, ἐὰν ὁ Θεὸς δωρήσεται τῷ βασιλόπαιδι τὸ Μοσχιακὸν βασίλειον, στεφθῆ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου· ὑπέσχοντο δ' ἐπίσης ὅτι τηρήσουσι τὴν ἀκεραιότητα τῆς Ῥωσσίας, τοὺς νόμους αὐτῆς καὶ τὴν περιουσίαν τῶν ἰδιωτῶν. Οἱ δὲ πρέσβεις ὤμοσαν ὅτι ἐγκαταλείψουσι τὸν Σουίσκην καὶ ψευδοβασιλέα, πιστῶς ὑπηρετήσουσι τῷ Βλαδισλάω, καὶ ἐφ' ὅσον αὐτὸς οὐκ ἤρχεν, ὑπηρετήσουσι τῷ πατρί. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἔγραφεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὴν Γερουσίαν, ὅτι ἡ Μόσχα ἐταράσσετο καὶ ὅτι ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ διεφώνει πρὸς τὸν Βασίλειον· ὅτι ἦν ἀνάγκη ὠφελεῖσθαι ἐκ τῶν περιστάσεων, ἐκτείνειν τὰς κτήσεις τῆς δημοκρατίας καὶ κατακτήσασθαι μέρος ἢ ἅπασαν τὴν Ῥωσσίαν! Καὶ ὁ μὲν Σιλτικὸς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν

Οἱ ἐπαναστάται ὁμολογοῦσι Τσάρον τὸν Βλαδισλάον.

1610. οὐδόλως ἐτύφλωττον· διότι ἔβλεπον ὅτι ὁ βασιλεὺς παρασκευάζει ἑαυτῷ, οὐχὶ δὲ τῷ Βλαδισλάω, βασιλείαν· ἐγίνωσκον δὲ ὅτι καὶ ὁ Βλαδισλάος οὐκ ἠδύνατο δεξασθαι τὴν ἡμετέραν πίστιν, ἀλλὰ φοβούμενοι τὸν προσεγγίζοντα θρίαμβον τοῦ Βασιλείου ὡς ἴδιον ὄλεθρον, καὶ πρὸ πολλοῦ κιλνδούμενοι ἐν τοῖς κακουρήμασιν, οὐδόλως ἐδίστασαν παραδοῦναι τὴν πατρίδα ἐκ τῶν χειρῶν οὐτιδανοῦ ψευδοβασιλέως ταῖς χερσὶν ἀλλοθρήσκου βασιλέως. Προέτειναν δὲ μόνον ὄρους πρὸς ἐξαπάτησιν τῶν ἄλλων Ῥώσων· καὶ ὑποκρινόμενοι θαυμασμὸν ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ τοῦ Σιγισμούνδου, γεγωνυῖα τῇ φωνῇ ἠύχαριστον αὐτῷ, ἔκλαιον ὑπὸ χαρᾶς καὶ εὐωχοῦντο παρὰ τῷ βασιλεῖ, τῷ ἀρχηγῷ Ζολκέβσκη καὶ τῷ Λέοντι Σαπιέγα. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, καθήμενος ἐφ' ὑψηλοῦ, ἔπιεν ὑπὲρ τῶν πρέσβειων, οὗτοι δὲ, ὑπὲρ τοῦ Τσάρου Βλαδισλάου. Γράψαντες δὲ ἐπιστολάς πρὸς τοὺς στρατηγούς τῶν παρακειμένων πόλεων, ἀνύμνουσιν τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ Σιγισμούνδου, καὶ ἔπειθον αὐτούς, ὅπως ὁμόσαντες πίστιν τῷ βασιλόπαιδι, ἐνωθῶσι μετὰ τῶν ἀδελφῶν Πολωνῶν. Καὶ ὄντως ἐξηπίτησάν τινας· διότι τὸ Ῥζέβον καὶ Ζούπτσεβον ὑπετάγησαν τῷ νέῳ Τσάρῳ· ἀλλ' ὁ περικλεῆς Σείν, πολιορκούμετος ἤδη ἐν Σμολένσκῳ ἐπὶ πέντε μῆνας, πρὸς ἰδίαν δόξαν καὶ ὄλεθρον τοῦ στρατοῦ τοῦ βασιλέως, τοῦ ἀπολλυμένου ὑπὸ τῶν καμάτων καὶ τῶν μαχῶν καὶ τῶν παγετῶν, οὐδόλως ἠπατήθη· Προσκληθεὶς δ' ἐκ τοῦ φρουρίου ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν πρὸς συνδιάλεξιν, ἤκουσεν αὐτῶν μετὰ καταφρονήσεως καὶ ἐπανήλθε πιστὸς καὶ ἀκλόνητος.

Καὶ τοὶ δὲ εὐηρέεσσαν πρὸς τὸν Σιγισμούνδον οἱ ἐν Τουσίνω Ῥῶσσοι, ἀλλ' ὅμως δυσηρέεστησαν οἱ αὐτόθι Πο-

λωνοί· διότι οί πρέσβεις αὐτῶν ἀπήτουν πάλιν ἑκατομ-
 μύρια καὶ ἤθελον ὅπως, ὅταν κρατήσῃ τοῦ Μοσχαικοῦ
 βασιλείου, δωρήτηται τῇ Μαρίῃ τὸ Νοβογόροδον καὶ
 Πσκόβον, τῷ δ' ἀνδρὶ αὐτῆς, ἡγεμονίαν. Φροδούμενος
 δὲ ὁ βασιλεὺς μὴ παραξύνῃ ἀϊόρας φιλοταράχους καὶ
 στερηθῆ τῆς σπουδαίας καὶ ἀνγκυαίας συμπράξεως
 αὐτῶν, ὑπέσχετο τὰς προσόδους τοῦ Σεβέρσκου καὶ τῆς
 Ριζάνης καὶ εὐμενῆ ἀμοιβὴν τῇ Μαρίῃ καὶ τῷ Ψευ-
 δοδημητρίῳ, εἰ ὑπετάττοντο αὐτῷ, καὶ τὴν ππραχρῆμα
 ἀποστολὴν εἰς Τουσίνον τοῦ μεγιστάνου Ποτόσκη μετὰ
 χρημάτων καὶ στρατοῦ πρὸς ὄλεθρον καὶ δίωξιν τοῦ
 πρίγκιπος Μιχαήλ, πολιορκίαν τῆς Μόσχης καὶ καθάρ-
 ρεσιν τοῦ Σουίσκου. Ἄλλ' ἡ ἀπάντησις αὐτῆ οὐκ ἤρесе
 πρὸς τοὺς ὁμοσπόδους, δυσπιστοῦντας ταῖς ὑποσχέσεσι,
 διότι ἀνέμενον χρήματα, ὁ δὲ Σιγισμούνδος ἐβράβυνε καὶ
 ἔρριψε τὸν στρατὸν ὑπὸ τὸ Σμόλενσκον καὶ οὔτε στρατὸν,
 οὔτε χρήματα ἀπέστειλε πρὸς τοὺς ἐπανατάτας, ὁ δὲ
 πατριλῆς αὐτοῦ Πιότρη πρὸς λύπην τοῦ ἀρχηγοῦ
 Ζολκέβσκη, δικαίτωσιν τῆς πολιορκίας, ἤρνεϊτο στρα-
 τεῦσαι ὅπως μὴ αὐτῶν ἀπολέτη τῆ εὐνοίαν.

Αἱ ἐκ τῆς Καλοῦγας ἀγγελίαι εἴτι μᾶλλον ἐτάρατ-
 σον τοὺς συναμώτας· διότι ἐκεῖ ὁ Ψευδοδημητριος
 πάλιν ἐκρατύνθη καὶ ἤρχεν· ἐφάνη δὲ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ
 ἡ ἀνυμνουμένη ὡς ἡρώϊς. Αὕτη, φυγοῦσα ἐκ τοῦ Του-
 σίνου, ἀπεπλανήθη τῆς ὁδοῦ καὶ κατήνησεν εἰς Δημή-
 τροβον, ὅπου ἦν ὁ Σαπιέγας, ὅστις συνεβούλευεν αὐ-
 τὴν ὅπως ἀποχωρήσῃ εἰς τὸν πατέρα· ἡ δὲ Μαρίνα
 ἀπεκρίνατο· «Ἡ Ἰσκρίνα τῆς Μόσχας οὐδέποτε γε-
 νήσεται ἀθλία φυγὰς εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον,» καὶ
 λαβοῦσα παρὰ τοῦ Σαπιέγα πρὸς ἀσφάλειαν Γερμανι-
 κὸν τάγμα, ἔσπευσε πρὸς τὸν ἄνδρα, ὑπαντήσαντα

*Ἡ Μαρίνα ἐν
Καλοῦγα.*

1610.

αὐτῇ πομπῶδῶς μετὰ τοῦ λαοῦ ὅσους ἐθαύμαζε τὴν καλὴν αὐτῆς φερούσης στολὴν νέου ἥρωος. Ἡ Καλούγα ἠὲ φραίνεται καὶ εὐχαεῖτο καὶ ἐνηθρύνετο ἐπὶ τῷ φάσματι τῶν ἀνακτόρων, ἐπὶ τῇ πολυανθρωπίᾳ, τῇ εὐπορίᾳ καὶ ἡσυχίᾳ, οἱ δὲ ἐν Τουσίῳ Πολωνοὶ ὑπέμενον λιμὸν καὶ ψύχος, διητῶντο ἐν ταῖς ὀχυρώμασιν, ὡς ἐν πολιορκίᾳ, ἢ ἐξερχόμενοι εἰς διαρπαγὴν ὑπὸ τῶν σφαιραῖς καὶ ξίφεσι τῶν τοῦ Τσάρου ἢ τοῦ Μιχαὴλ ἀποσπασμάτων· διὸ ἐκραύγαζον, ὅτι μετὰ τοῦ Δημητρίου ἐξέλιπεν αὐτοὺς καὶ ἡ τύχη· ὅτι ἐν μὲν Τουσίῳ πενία καὶ θάνατος, ἐν δὲ Καλούγα τιμὴ καὶ πλοῦτός εἰσι. Μὴ προσέχοντες δὲ ταῖς νέοις πρεσβευταῖς τοῦ βασιλέως, τοῖς κομίζουσι μόνον φιλόφρονας λόγους, κατηρῶντο τὴν προδοσίαν τῶν ἰδίων ἀρχηγῶν καὶ τὴν δολιότητα τοῦ Σιγισμούνδου, καὶ ἐπεθύμουν, ὅπως διαρπάσαντες τὸ στρατόπεδον, ἀπέλθωσι μετὰ τῶν λαφύρων πρὸς τὸν ψευδοβασιλέα. Ἄλλ' ὁ στρατηγὸς κατεπράυνε διὰ φόβου τὸ τελευταῖον τὴν ἀτάσιν ταύτην.

Ἦδη ὁ πρίγκιψ Μιχαὴλ ἐκινεῖτο, ὁ δὲ στρατὸς αὐτοῦ ἤρξετο κατέμορφοῦτο. Προσελθόντων δ' ἔτι αὐτῶν τρισχιλίων Σουηδῶν ἐκ τοῦ Βιборγου καὶ τῆς Νάρβας, παρεσκευάζετο ὅπως ἐκστρατεύσῃ εὐθὺ ἐπὶ τὸν Σαπιέγαν καὶ Ροζίνσκη· ἀλλὰ θέλων ὅπως ταραξῆ αὐτοὺς καὶ ἐτέρωθεν, ἐπεμψε τοὺς στρατηγοὺς Χοβάνσκη, Βορεατίνσκη καὶ Γόρν πρὸς κατάληψιν τῆς μεσημβρινῆς Τβέρης καὶ τῆς ἀρκτώως τοῦ Σμολένσκου, ὅπως οὕτω κωλύσωσι τὴν πρὸς τὸν Σιγισμούνδον συγκαινωνίαν τῶν ὁμοσπόνδων. Ἐν δὲ τούτῳ ὁ ἀξιωματικὸς Βολοῦεβ μετὰ πεντακοσίων ἀνδρῶν παρηγγέλθη ὅπως κατασκοπεύσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰ ὀχυρώματα τοῦ Σαπιέγα· ἀλλ' ἐκεῖνος καὶ πλέον τι ἔπραξε· διότι νυκτὸς (τῆ 4

Ἐπιτυχία τοῦ πρίγκιπος Μιχαήλ.

Ιανουαρίου) εἰσελθὼν εἰς Λαύραν καὶ παραλαβὼν τὸ
 ἐκεῖ τάγμα τοῦ Ζερεπτσόβ, ὥρμησε τῇ πρωΐᾳ πρὸς
 τοὺς Πολωνοὺς· ἐπανῆλθε δὲ πρὸς τὸν πρίγκιπα Μι-
 χαὴλ ἄγων πολλοὺς αἰχμαλώτους καὶ ἀγγέλλων τὴν
 ἀσθένειαν τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ στρατὸς ἐπεθύμει μάχης,
 ἐλπίζων ὅτι καταβαλεῖ ἰδίᾳ τὸν Σαπιέγαν καὶ Ῥοζίν-
 σκην. Ἡ τόλμη τοῦ πρώτου τούτων ἐξέλιπεν ἤδη· δια-
 φωνῶν δὲ πρὸς τὸν Ῥοζίνσκη, καὶ ἀπροστάς μὲν τοῦ
 Ψευδοδημητρίου, μήπω δὲ προσελθὼν πρὸς τὸν βασι-
 λέα, ἔχων δὲ μόλις ἑξακισχιλίους ἀπειρηκότας ὑπὸ
 τῶν νόσων καὶ πόνων, συνείδε θραδέως, ὅτι οὐκέτι ἦν
 καιρὸς κατακτήσεως τῆς μονῆς, ἀλλὰ σωτηρίας· διὸ,
 λύσας τὴν πολιορκίαν (τῇ 12 Ἰανουαρίου), ἔφυγεν εἰς
 Δημήτροβον. Οἱ δὲ μοναχοὶ καὶ στρατιῶται τῆς Λαύ-
 ρας οὐκ ἐπίστευον τοῖς ἰδίοις ὀφθαλμοῖς, βλέποντες τὴν
 φυγὴν ταύτην ἰσχυρογνώμονος ἐχθροῦ. Ἐπιθεωρήσαντες
 δὲ τὸ σιωπηλὸν στρατόπεδον τῶν ἐπαναστατῶν καὶ
 Πολωνῶν καὶ εὐρόντες πολλὰ ἐφόδια, καὶ μάλιστα οὐκ
 ὀλίγα πολύτιμα πράγματα, ἐνόμιζον ὅτι ὁ Σαπιέγας
 ἐπανελεύσεται· ἀλλὰ μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας ἀπέστειλαν
 τέλος τὸν μοναχὸν Μακάριον μεθ' Ἀγιασμοῦ εἰς Μό-
 σχαν ἀγγελοῦντα τῷ Τσάρῳ, ὅτι ἡ Λαύρα ἐσώθη ὑπὸ
 τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ πρίγκιπος Μιχαὴλ, πολιορκηθεῖσα
 στενωῶς ἐπὶ δέκα ἕξ μῆνας. Ἡ Λαύρα λάμπουσα ἤδη
 οὐ μόνον ἐφ' ἀγιότητι, ἀλλὰ καὶ δόξῃ σπανίᾳ, κατα-
 πολεμήσασα διὰ τῆς πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν πίστιν
 ἀγάπης τὴν τέχνην καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐχθρῶν, τὴν
 στέρησιν καὶ τὴν νόσον, καὶ ἀναδείξασα τοὺς πύργους
 καὶ τὰ τείχη, τὰ δάση καὶ τοὺς λόφους μνημεῖα ἀθα-
 νάτου ἀνδρίας, ἐτέλεσε τὸν ἀγῶνα αὐτῆς καὶ δι' ἑτέρας
 εὐεργεσίας τῇ πατρίδι· διότι οἱ μὲν Ῥῶσοι ἀπήτουν

1610.

Ἀπελευθέρω-
 σις τῆς Λαύ-
 ρας.

1610. μόνον ὄπλα καὶ τροφήν καὶ πόλεμον· ἀλλ' οἱ σύμμαχοι αὐτῶν Σουηδοὶ ἀπήτουν χρήματα· διὸ οἱ μοναχοὶ τῆς Λαύρας, ὑπαντήσαντες τῷ πρίγκιπι Μιχαήλ καὶ τῷ στρατῷ αὐτοῦ μετ' ἀγάπης, ἔδωκαν αὐτῷ πᾶν ὅ,τι ὑπελείπετο ἔτι ἐν ταῖς ἀποθήκαις, τοῖς δὲ Σουηδοῖς, χιλιάδας τινὰς ρουβλίων ἐκ τοῦ ταμείου τῆς μονῆς. Ἡ πολλὴ χιὼν ἐκώλυε τὰ πολεμικὰ ἔργα, ἀλλ' ὁ πρίγκιψ Ἰωάννης Κουράκιν μετὰ Ῥώττων καὶ Σουηδῶν ἐξεστράτευσεν ἐπὶ παγοπεδίλων ἀπὸ τῆς Λαύρας εἰς Δημήτροβον καὶ ὑπὸ τὰ τείχη τούτου εἶδε τὸν Σαπιέγαν. Ἦρξατο δὲ αἱματηρὰ μάχη, ἐν ἧ ὁ Ῥώτσοι διὰ λαμπρᾶς ἀνδρίας ἐπηνέθησαν ὑπὸ τῶν ἀπαθῶν κριτῶν Σουηδῶν, ἐνίκησαν, ἔλαβον σημαίας, πυροβόλα, τὴν πόλιν Δημήτροβον καὶ ἐδίωξαν τὸν ἐλθρὸν διὰ ψιλῶν ταγματῶν μέχρι τοῦ Κλίνου, μηδ' αὐτὸ εὐρίσκοντες μήτε κατοίκους, μήτε ἄρτον ἐν ταῖς ἐρημωθεῖταις ταύταις ὑπὸ τοῦ πολέμου καὶ τῶν ληστειῶν χώρας. Ὁ δὲ Σαπιέγας, πικρὰ τῆ τύχῃ τοὺς ἐν Γουσίνο Πολωνοὺς, ἐπορεύετο νυκτὸς καὶ ἡμέρας εἰς τὰ μεθόρια πῆς Κιλούγας καὶ τοῦ Σιολένσκου, ὅπως ἐνωθῆ εἴτε μετὰ τοῦ βασιλέως, εἴτε μετὰ τοῦ Ψευδοδημητρίου, κατὰ τὰς περιστάσεις.

Φογὴ τοῦ Σαπιέγα.

Μέχρι τοῦδε ὁ Σαπιέγας ἦν ἀσις τοῦ Γουσίνου, ἰστάμενος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς κώμης Ἀλεξανδρόβσκου. Οἱ δὲ ὁμόσπονδοι, μαθόντες τὴν φυγὴν καὶ ὅτι οἱ στρατηγοὶ τοῦ πρίγκιπος Μιχαήλ, καταλαβόντες τὴν Σταρίτσαν καὶ τὸ Ῥζέβον, προσήγγιζον πρὸς τὸ Βέλον, οὐκ ἤθελον χρονίζειν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἐπικπειλουμένῳ ἐγγύς τε καὶ πόρρωθεν ὑπὸ τῶν στρατῶν τοῦ Τσάρου· ἀλλὰ, καταπληχθέντες ἐκ τοῦ φόβου, ὑπετάγησαν τῷ ἀρχηγῷ, ὅστις ἐξήγαγεν αὐτοὺς πρὸς τὸν

βασιλέα μετ' ἀναπεπταμένων σημαϊῶν καὶ ἡχουσῶν 1610.
 τῶν σαλπίγγων καὶ καπνίζοντος τοῦ πυρποληθέντος
 στρατοπέδου. Τῶν δ' ἐπαναστατῶν οἱ μὲν περὶ τὸν Σαλ-
 τικόδ ἠνώθησαν μετὰ τῶν Πολωνῶν, οἱ δὲ βδελυρώ-
 τεροι αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τὸν ψευδοβασιλέα, οἱ δ'
 ἤττον ἐνοχοὶ εἰς τὴν Μόσχαν καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις, πε-
 ποιθότες ἐπὶ τῇ εὐσπλαγχνίᾳ τοῦ Βασιλείου ἢ ἐπὶ τῇ
 ἰδίᾳ ἀφαιρείᾳ· ὥστε μετὰ τινὰς ὥρας ἔμενε μόνον ἡ τέ-
 φρα ἐν τῷ ἐρημωθέντι Γουσίνω, ὅπερ ἐπὶ δεκαοκτῶ
 μῆνας ἦν πολυάνθρωπον, ἐμεγαλύνετο ὡς βασι-
 λειον καὶ ἐπίλαιε πρὸς τὴν Μόσχαν! Καταδιωκόμενος
 δ' ὁ Ῥοζίνσκη; κατὰ πόδα ὑπὸ τῶν ταγματῶν τοῦ
 πρίγκιπος Μιχαήλ, διωχθεὶς ἐκ τῶν ὄχυρῶν τειχῶν
 τῆς μονῆς τοῦ Ἰωσήφ καὶ ἠττηθεὶς κατὰ κράτος ἐν τῷ
 πεδίῳ ὑπὸ τοῦ ἀνδρείου Βολοῦεβ (ὅστις ἠλευθέρωσε
 καὶ τὸν ἐπιφινῆ αἰχμάλωτον Φιλάρετον), ὁ πρίγκιψ
 οὗτος τοῦ Γεδιμενείου γένους, νέος ἔτι, ἐξ ἀδυναμίας
 καὶ θλίψεως ἐτελεύτησε τὸν ταρχῶδη βίον ἐν Βολόκω-
 Λάμτκω, αἰτιώμενος τὴν μεταβολὴν τῆς τύχης, τὴν
 ἄνοιαν τοῦ δευτέρου Ψευδοδημητρίου, τὸ φιλοτάρχον
 τῶν συναγωνιστῶν καὶ τὴν βραδύτητα τοῦ Σιγισμούν-
 δου. Ἦν δὲ ἀγαθὸς στρατηγός, ὡς οἱ ὁμοπίτριδες
 αὐτοῦ βεβαιοῦσιν, ἢ μόνον τολμηρὸς ἵππεὺς καὶ ἄρπαξ,
 ὡς τὰ ἡμέτερα χρονικὰ μνηστεύουσιν. Ὁ θάνατος τοῦ
 ἀρχηγοῦ διέλυσε τὸν στρατὸν καὶ οἱ μὲν ἔφυγον πρὸς
 τὸν Σιγισμούνδον, οἱ δὲ πρὸς τὸν Ψευδοδημήτριον καὶ
 Σαπιέγαν, στρατοπεδεύοντα παρὰ τὸν Οὐγγραν ἐν χώ-
 ραις εὐπόροις ἄρτου, καὶ προτείναντα τῷ ἑαυτοῦ κυριάρ-
 χῃ ὄρους πρὸς πιστὴν παρ' αὐτῷ ὑπηρεσίαν, ἀλλὰ κοι-
 νωνοῦντα καὶ πρὸς τὴν Καλούγαν. Οὕτως ἐξηφανίσθη
 ὁ κύριος καὶ φοβερὸς στρατὸς τῶν γενναίων καὶ ἄλλο-

Κατόρθωμα
 τοῦ πρίγκιπος
 Μιχαήλ.

1610.

δαπῶν ληστῶν καὶ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ κακούργων τῆς Ῥωσσίας, ὅσους ἀπέιχε μικρὸν μόνον πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ἦτοι τοῦ ὀλέθρου τῆς ἡμετέρας πατριδος· ἀλλ' αἴρνης ἔστησεν αὐτὸν ἡ μεγαλόψυχος προθυμία τῶν Ῥώσων, κατέστρεψε δὲ ἡ πολιτικὴ τοῦ Σιγισμούνδου!... Μόνος ὁ Δισδόσκη μετὰ τοῦ ἐπινατιτάτου ἀρχηγοῦ Προσοδέτσκη, μετὰ συμμορίας Κοζάκων καὶ ἐθελοντῶν ἔμεινεν ἔτι ἐπὶ τινα καιρὸν ἐν Σουδαλία, ὅθεν τὸ ἔαρ ἀπῆλθεν εἰς τὸ στασιζόν Πσκόβον διαρπάσας καθ' ὁδὸν τὴν μονὴν τοῦ Κολιάζιν, ὅπου ὁ στρατηγὸς Δαβιδ Ζερεπτσόβ ἔπεσεν μαχόμετος. Τέλος ἅπαν τὸ βασιλεῖον ἠύχασε.

Θριαμβευτικὴ
εἴσοδος τοῦ ἡ-
ρωος εἰς Μό-
σχαν.

Οὕτω κατῶρθωσεν ὁ ἥρως νεανίας τὸ μέγα αὐτοῦ ἔργον! Πρὸ πέντε ἡδὴ μηνῶν, ἐκλιπῶν τὸν Τσάρον ἄνευ βασιλείου περίπου, τὸν στρατὸν ἐν πανικῷ φόβῳ μεταξὺ ἐχθρῶν καὶ προδοτῶν, εὐρῶν δὲ πανταχοῦ ἀπόγνωσιν ἢ κακόνοιαν, ἀλλὰ γινώσκων ὅπως ἀναζωπυρῆ τὰς καρδίας διὰ γενναίου ζήλου, συναθροίσῃ ἐν ταῖς ἐσχατιαῖς τοῦ βρασιλείου νέον στρατὸν τῆς πατριδος καὶ ἐγκαίρως προσκλήθῃ ἀλλοδαπὸν, ἀνεγείρῃ τὴν ἀκεραιότητα τῆς Ῥωσσίας ἀπὸ δυσμῶν μέχρις ἀνατολῶν, διασκορπίσῃ τὰ σιφῆ τῶν πολυαριθμῶν ἐχθρῶν καὶ διὰ μόνης ἀπειλῆς κρατήσῃ ἰσχυρῶν τειχῶν, ἐξεστράτευσεν τέλος ἐκ τῆς ἐλευθερωθείσης ὑπ' αὐτοῦ Λαύρας πρὸς τὴν σωθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ τούτου πρωτεύουσαν ὅπως ἀπολαύσῃ τῶν καρπῶν τῆς δεδοξασμένης ἀρετῆς.

Οἱ Ῥῶσοι καὶ οἱ Σουηδοί, οἱ μὲν μετὰ χαρᾶς, οἱ δὲ μεθ' ὑπερηφανίας ἔβαινον ὡς ἀδελφοί, στρατηγοὶ τε καὶ στρατιῶται, εἰς πινήγυριν σπανίαν ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ κόσμου. Ὁ Τσάρος παρήγγειλε τοῖς ἐπιφανέσιν ἀξιωματικοῖς ὅπως ὑπαντήσωσι τῷ πρίγκιπι Μιχαήλ,

1610.

ἀλλ' ὁ λαὸς προλαβὼν αὐτοὺς, ἐπλήρωσε τὴν ὁδὸν τῆς Τριάδος, προσήνεγκεν αὐτῷ ἄρτον καὶ ἄλας, ἠύχαριστε ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ Μοσγιακοῦ βασιλείου καὶ ἀπεκάλει πατέρα τῆς πατρίδος· ἠύχαριστη δὲ καὶ τῷ συναγωνιστῇ Δελαγάρδι. Ἄλλὰ καὶ ὁ Βασίλειος ἠύχαριστήσεν ἀμφοτέροις μετὰ δακρύων καὶ εὐλικρινοῦς κατανούξεως· ἐφαίνετο δὲ ὅτι πάντες τὰ αὐτὰ ἠσθάνοντο, ὅτε Τσάρος καὶ ὁ ἐλάχιστος πολίτης. Ἡ Μόσχα οὖσα πρὸ ὀλίγου πρωτεύουσα ἄνευ βασιλείου, περικυκλωμένη ὑπὸ ἐχθρικῶν κτήσεων, κατατρυχομένη ὑπὸ λιμοῦ καὶ ἀγνοοῦσα τὴν ἐσπέραν, τίνα ὁ πρωϊνὸς ἥλιος εὕρησει ἐπὶ τοῦ θρόνου, τὸν νόμιμον ἄρα μονάρχην τῆς Ῥωσσίας, ἢ τὸν τυχοδιώκτην καὶ ὄργανον τῶν ἀλλοδιπῶν ληστῶν, ἢ Μόσχα πάλιν ὕψωσε κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ εὐρέος βασιλείου, τείνουσα χεῖρα πρὸς τὴν Ἰλμὲνην καὶ Ἐνισέιν, πρὸς τὴν λευκὴν καὶ τὴν Κασπίαν θάλασσαν, ἐρειδομένη ἐπὶ τῶν ἰδίων τειχῶν, ἐπὶ τῶν νικηφόρων συνταγμάτων, καὶ ἀπολαύουσα ἡσυχίας, δόξης καὶ ἀφθονίας· ἐθεώρει τὸν πρίγκιπα Μιχαὴλ αἴτιον τῆς μεγάλης ταύτης μεταβολῆς καὶ οὐδαμῶς ἐφείδετο οὔτε τῆς ταπεινοφροσύνης αὐτοῦ, οὔτε τῆς ἀσφαλείας· διότι ὅπου ἐφαίνετο πανταχοῦ ἐδοξάζετο καὶ ἤκουε κραυγὰς ζῶηροτάτης πρὸς αὐτὸν ἀγάπης, φυσικῆς μὲν καὶ δικίας, ἀλλ' ἐπικινδύνου· διότι ὁ φθόνος, μὴ δεσμευόμενος ἤδη ὑπὸ τοῦ φόβου, παρεσκεύαζε τὸ κέντρον κατὰ τοῦ περικλεοῦς ἀγωνιστοῦ τῆς Ῥωσσίας, καὶ παροξυνόμενος ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ λαοῦ ἔτι μᾶλλον ἐπληροῦτο τοῦ, μὴ προβλέπων ἐν τῇ τυφλῇ αὐτοῦ κακίᾳ, ὅτι αὐτὸς οὗτος ἔσται θῦμα ἑαυτοῦ.

Οὔπω ἐσώθη ἡ πατρίς, ἀλλὰ μόνον ἐσώζετο· διὸ ὁ πρίγκιψ Μιχαὴλ ἐν τῷ μέσῳ λαμπρῶν συμποσίων

1610. τῆς πρωτεύουσας, μήτε ὑπὸ τῆς τιμῆς, μήτε ὑπὸ τῆς δόξης θελγόμενος, ἤτειτο περικυβελίης τοῦ Γασάρου ὅπως συντελέσῃ τὸ μέγα ἔργον, ἦτοι ἐξολοθρεύσῃ τὸν Ψευδοδημήτριον ἐν Καλούγα, ἐξέλασῃ τὸν Σιγισμοῦνδον τῆς Ῥωτίας, ἐκκαθάρῃ τὰς μεσημβρινὰς χώρας αὐτῆς καὶ ἐπαναγάγῃ τὴν ἡσυχίαν εἰς αὐτήν, ἔχων πρὸς τοῦτο πῖντχ, ἦτοι στρατὸν, δόξαν, τύχην, εἴτε βροθήειαν τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' ἢ τύχη τοῦ Σούισκη ἠναντιοῦτο τοιοῦτῳ αἰσίῳ πέρατι· διότι οὐκ ἦν αὐτῷ δεδομένον ὅπως ἀναγεννηθῇ τῆς ἡμετέρας πατρίδος τὸ μεγαλεῖον!

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΚΑΘΑΙΡΕΣΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΣΟΒΑΣΙΛΕΙΑ.

Οι ἐπίβουλοι. — Τελευτή τοῦ Σκοπίν-Σουΐσκη. — Θλίψις τοῦ λαοῦ. — Ὁ πρίγκιψ Δημήτριος Σουΐσκη ἀναγορεύεται στρατηγός. — Ἐπανάστασις τοῦ Διακουνόβ. — Μάχη παρὰ τῷ Κλουσίμφ. — Ὁ Δελεγάρδι ἀποχωρεῖ εἰς Νοβογιόρον. — Οἱ Πολωνοὶ καταλαμβάνουσι τὸ Τσερέβο-Ζαΐμισα. — Σταθερότης τοῦ Ποζάρσκη. — Γογγυσμός τοῦ λαοῦ. — Ὁ Βασίλειος στερεῖται τοῦ θρόνου. — Μάταιαι νουθεσίαι τοῦ Πατριάρχου. — Κουρὰ τοῦ Βασιλείου καὶ τῆς γυναικός. — Συμβουλὴ τοῦ πρίγκιπος Μστισλάβσκη. — Διαπραγματεύσεις πρὸς τὸν Ζολκέβσκη — Ὅροι. — Ὅρκος πρὸς τὸν Βλαδισλάον. — Φρόνημα τοῦ Σιγισμούνδου. — Φυγὴ τοῦ ψευδοβασιλέως εἰς Καλούγαν. — Πολιτικὴ τοῦ Ζολκέβσκη — Πρεσβεία πρὸς τὸν βασιλέα. — Ἐξοδος τῶν Πολωνῶν εἰς Μόσχαν. — Πράξεις τῶν πρέσβων τῆς Μόσχας. — Ἀπέρχεται ὁ Ζολκέβσκη. — Ὁ Σουΐσκη παρεδόθη τοῖς Πολωνοῖς. — Μάταιαι ἔφοδοι εἰς Σμόλενσκον. — Αὐθαιρέσιαι τοῦ Σιγισμούνδου. — Ἀνησυχία τοῦ λαοῦ. — Ἐχθροπραξίαι τοῦ Δελαγάρδι. — Κακουργήματα Δισόβσκη — Ἀποστασία Καζάνης. — Θάνατος τοῦ ψευδοβασιλέως. — Νέα ἀπάτη. — Ἀρχηγοὶ τῆς ἐθνεγεσίας. — Ἐπιστολαὶ τῶν Σμολενσκίων καὶ Μοσχίων. — Ἀστάθεια τοῦ Μοσχακοῦ συμβουλίου. — Ἐριδες πρὸς τοὺς Πολωνούς. — Τίς ὁ ὑπὲρ τῆς Ῥωσσίας στρατός. — Φόνοι ἐν Μόσχᾳ. — Ἐμπρησμός τῆς Μόσχας. — Ἐλευσις τοῦ Στρούισου. — Κατορθώματα τοῦ Ποζάρσκη. — Δίσσα τῶν Πολωνῶν ἐν Μόσχᾳ. — Κάθειρξις τοῦ Ἐρμογένους.

1610—1611.

Ὅτε πᾶσα ὥρα ἦν πολύτιμος πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς Ῥωσσίας ἀπὸ πάντων τῶν ἐχθρῶν, τῶν καταπεφοβημένων καὶ ἐξησθηνηκῶτων διὰ τὴν διαίρεσιν, ὅτε πάντες οἱ φίλοι τῆς πατρίδος ἀπ. δείκνουον μεγίστην προθυμίαν τῷ πρίγκιπι Μιχαήλ, οὗτος δὲ μεγίστην προ-

1670.

1610. θυμίαν τῷ Τσάρῳ ὅπως ἐκστρατεύσῃ, παρῆλθεν ὀλόκληρος μὴν ἐν ἀπραξίᾳ μὲν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἐν ἔργοις δὲ προσωπικῆς ἔχθρας.

Οἱ δειλοί μὲν ἐν τοῖς δεινοῖς, ἀλλ' ἀλαζόνες ἐν ταῖς ἐπιτυχίαις καὶ ταπεινοὶ τὴν ψυχὴν, φοβούμενοι μᾶλλον ὑπὲρ ἑαυτῶν, ἢ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ νομίζοντες ὅτι τὸ δυσχερέστατον ἤδη ἐξετελέσθη, καὶ ὅτι τὸ ὑπόλοιπον εὐχερές καὶ οὐχ ὑπερβάλλον τὰς δυνάμεις τοῦ νοῦς καὶ τῆς ἀνδρίας αὐτῶν, οἱ οἰκειότατοι, λέγονται, ἀυλικοὶ ἐν τοῖς ἀποκρύφοις συμβουλίαις ἤρξαντο παραχρῆμα παριστῶντες τῷ Βασιλεῖῳ πόσον ἐπικίνδυνός ἐστιν αὐτῷ ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ, ὁ καθ' ὑπερβολὴν ἀγαπώμενος ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας καὶ διαβρῆδὴν τιμώμενος μᾶλλον τοῦ Τσάρου, διαβρῆδὴν δὲ καὶ ὁμοφώνως εἰς Τσάρον παρασκευαζόμενος ὑπὸ τε τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ. Καὶ ὄντως πολλοὶ εὐγενεῖς καὶ πολῖται, ἀνυμνοῦντες τὸν ἥρωα, ἔλεγον ἀναφανδόν, ὅτι ὁ σωτὴρ τῆς Ῥωσσίας ἀνάγκη καὶ ἄρχειν αὐτῆς· πολλοὶ δὲ ἀναφανδόν καὶ παρέβαλλον τὸν μὲν Βασίλειον πρὸς τὸν Σαοῦλ, τὸν δὲ Μιχαήλ πρὸς τὸν Δαβίδ. Ἡ κοινὴ ἀγάπη πρὸς τὸν ἐπιφανῆ νεανίαν ὑπετρέφετο καὶ ὑπὸ τῆς δεισιδαιμονίας· διότι μάντις τινὲς προέλεγον, ὅτι ἐν Ῥωσσίᾳ ἔσται βασιλεὺς ὀνόματι Μιχαήλ, ὀρισθεὶς ὑπὸ τῆς τύχης πρὸς εἰρήνην τοῦ βασιλείου. « Μετὰ δύο δ' ἔτη ἡ κεχαριτωμένη βασιλεία » τοῦ υἱοῦ τοῦ Φιλαρέτου ἐδικαίωσε τοὺς μάντις, » γράφει ἄλλοδαπὸς τις Σουηδός· » ἀλλ' οἱ Ῥῶσσοι ἀνέφερον τὴν μαντείαν ταύτην πρὸς τὸν Σκοπὴν καὶ ἐθεώρουν αὐτὸν οὐχὶ ἀντίζηλον, ἀλλὰ διαδοχὸν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ πρὸς θλίψιν μάλιστα τοῦ ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλείου Δημητρίου Σουίσκη, ὅστις ἴσως ἐφρότ-

Οἱ ἐπιβουλοί,

νει ὅτι κληρονομικῶ δικαιώματι ἄρξει· διότι ὁ ἐξηκον-
 τούτης Τσάρος οὐκ εἶχεν υἱόν, πλὴν τῆς νεογεννήτου
 Ἀναστασίας. Ὁ δὲ πρίγκιψ Δημήτριος, ἄνανδρος καὶ
 ὠμός, ἦν ὁ πρῶτος ἐπίβουλος τοῦ Μιχαήλ καὶ πρῶτος
 συκοφάντης· μὴ ἀρκοῦμενος δὲ τῇ ἀληθείᾳ, ὅτι ὁ λαὸς εὐ-
 χεται τῷ Μιχαήλ βασιλείαν, εἶπε τῷ Βασιλείῳ, ὅτι ὁ Μι-
 χαήλ, συνομνύων τῷ λαῷ, θηρεύει τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν
 καὶ πράττει ἤδη ὡς Τσάρος, ἀποδοὺς τοῖς Σουηδοῖς τὸ
 Κεξχόλμον ἄνευ παραγγελίας τοῦ κυριάρχου. Ἄλλ' ὁ
 Βασίλειος ἐφοβεῖτο ἔτι, ἢ ἡσχύνετο ὅπως ἀποδείξῃ ἀγνω-
 μοσύνην· διὸ ἐπέβαλε μὲν σιγὴν τῷ ἀδελφῷ καὶ μάλι-
 στα ἐξέβαλεν αὐτὸν ὀργίλως· καθ' ἐκάστην δ' ἐφιλο-
 φρονεῖτο καὶ ἐτίμα τὸν ἥρωα, ἀλλ' ἐβράδυνεν ἐγχειρί-
 σαι αὐτῷ τὸν στρατόν. Μαθὼν δ' ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ
 τὴν ἐπιβουλήν, ἔσπευσε ἵνα ἐξηγηθῇ μετὰ τοῦ Τσά-
 ρου, πρὸς ὃν ἀπεδείκνυεν ἀταράχως τὴν ἀθωότητα αὐ-
 τοῦ, ἐπιμαρτυρόμενος τὴν καθαρὰν συνείδησιν καὶ τὴν
 πιστὴν ὑπηρεσίαν, πρὸ πάντων δὲ μάλιστα τὸ ὄμμα
 τοῦ Ὑψίστου. Ἀλλὰ καὶ κατέκρινε θαρβράλως καὶ
 παρρησίᾳ τὴν ἄνοιαν τοῦ παρακαίρου φθόνου, ὅτε πᾶ-
 σα βραδύτης ἐν τῷ πολέμῳ, πᾶσα δυσἀρέστησις καὶ
 διχόνοια καὶ πάθη ἰδιοτελεῆ εἰσιν ὀλέθρια τῇ πατρίδι.
 Ὁ δὲ Βασίλειος ἤκουεν οὐχὶ ἀταράχως· διότι ἡ καρ-
 δία αὐτοῦ ἐταράσσετο ὑπὸ φθόνου καὶ ἀνησυχίας, ὡς
 μὴ εὐμοιρήσας πίστεως εἰς τὴν ἀρετὴν! Ἀλλὰ κα-
 τεπράυνε τὸν Μιχαήλ διὰ θωπειῶν καὶ παρηγγεῖλεν αὐ-
 τῷ καὶ τοῖς συμβούλοις, ὅπως συμφωνήσωσι πρὸς τὸν
 Δελαγάρδι περὶ τῶν μελλόντων ἔργων τοῦ πολέμου·
 κυρώσας δὲ τὴν συνθήκην τοῦ Βιβόργου καὶ Κολιά-
 ζιν, ὑπέσχετο παραχρῆμα ἀποτίσειν πάντα τὰ ὀφει-
 λόμενα τοῖς Σουηδοῖς.

1610.

Ἐν τούτοις ὁ νοήμων Δελαγάρδι ἐν ταῖς συνεντεύξεσι πρὸς τοὺς οἰκείους ἀυλικούς, ἰδὼν τὴν δυσμένειαν αὐτῶν πρὸς τὸν Μιχαήλ, προσεφύλαττεν αὐτὸν ὡς φίλον· διότι ἐθεώρει τὴν αὐτὴν ἐπικινδυνωδεστέραν τῷ ἥρωϊ ἢ τὸ πεδῖον τῆς μάχης. Ἀμφότεροι δὲ ἐπεζήτουν τὴν πρὸς τὸ Σμόβλεσκον ἐκστρατείαν, καὶ οὐχὶ ἠδέως παρῆσαν τοῖς συμποσίοις τῆς Μόσχας. Ἀλλὰ τῇ 23 Ἀπριλίου ὁ πρίγκιψ Δημητρίος Σουΐσκης ἐκάλεσεν ἐπὶ δεῖπνον τὸν Σκοπὶν καὶ διελέγοντο φιλικῶς καὶ εὐθύμως· ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Δημητρίου, ἡ πριγκίπισσα Αἰκατερίνα, θυγάτηρ τοῦ ἐν φόνοις βιώσαντος Μαλούτα Σκουράτοβ, παρέστη τῷ ἐπιφανεῖ ξένῳ μετὰ φιλοφρονήσεων καὶ ποτηρίου. Ὁ Μιχαήλ ἔπιε τὸ ποτήριον . . . καὶ ἐκομίσθη οἴκαδε ἐκπνέων ἐκ τοῦ ῥέοντος ἀπὸ τῆς ρινὸς αἵματος· προλαβὼν δὲ ὅπως ἐκτελέσῃ τὸ χριστιανικὸν χρέος, παρέδωκε τὴν ψυχὴν τῷ Θεῷ μετὰ τῆς τύχης τῆς πατρίδος! . . . Ἡ Μόσχα κατεπτοήθη.

Τελευτὴ τοῦ
Σκοπίν-Σουΐ-
σκη.

Τὸν αἰφνίδιον τοῦτον θάνατον τοῦ ἀκμάζοντος νέου ἀπέδωκαν φαρμάκῳ, καὶ ὁ λαὸς ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ ὁρμῇ μετὰ μανιωδῶν κραυγῶν ὤρμησεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πρίγκιπος Δημητρίου· ἀλλὰ τὸ τάγμα τοῦ Τσάρου ἠμύνατο τὸν τε οἶκον καὶ τὸν οἰκοδεσπότην. Καὶ ἔπειθον μὲν τὸν λαόν, ὅτι φυσικὸν ἦν τὸ τέλος τῆς πολυτίμου ταύτης ζωῆς, ἀλλ' οὐδεὶς ἤκουεν· ἐβλεπον ἢ εἰκαζον τὴν χαιρεκακίαν, καὶ ἠτιῶντο αὐτὴν ὡς κακούργημα ἀλλ' ἄνευ ἀποδείξεων· διότι μόνος αἰφνίδιος θάνατος, οὐχὶ δὲ τὸ εἶδος τοῦ θανάτου τοῦ Μιχαήλ (ἀναμιμνήσκοντος τὸν τοῦ Βορίση) ἐπεκύρου τὴν ὑποψίαν, τὴν ὀλεθρίαν τῷ τε Βασιλεῖῳ καὶ τοῖς οἰκείοις αὐτοῦ.

Μὴ γινώσκοντες οἱ χρονολογῶντες, ὅπως διαγράψουσι τὴν κοινὴν λύπην, λέγουσι μόνον ὅτι ἡ Μόσχα ἐθρήνει τὸν πρίγκιπα Μιχαήλ ἀπαραμυθῆτως, ὡς τὸν Γσάρεν Θεόδωρον Ἰωάννου· διότι ἀγαπῶντες τὸν Θεόδωρον διὰ τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ καὶ ἀπολέσαντες τὸν ἔσχατον κληρονόμον τοῦ οἴκου τοῦ Ῥουρίκου, ἐφοβοῦντο τὴν μέλλουσαν τύχην τοῦ βασιλείου. Ὁ ἀπροσδόκητος θάνατος τοῦ Μιχαήλ ἐφαίνετο αὐτοῖς θεομηνία· διότι ἐνόμιζον ὅτι ὁ Θεὸς καταδικάζει τῆς Ῥωσσίας βέβαιον ὄλεθρον, στερήσας αἴφνης ἐν μέσῳ προώρου θριάμβου τοῦ προμάχου αὐτῆς, ὅστις μόνος ἐνεποίει ἐλπίδα καὶ θάρρος τοῖς ἀνθρώποις, μόνος ἐδύνατο σῶσαι τὸ βασίλειον, τὸ ἀνευ κυβερνήτου πάλιν ἐμβαλλόμενον εἰς τὴν ἄβυσσον τῶν στάσεων. Ἡ Ῥωσσία εἶχε κυριάρχην, ἀλλ' οἱ Ῥῶσσοι ἐθρήνουν ὡς ὄρφανοὶ μὴ ἔχοντες ἀγάπην καὶ πίστιν πρὸς τὸν Βασίλειον, ἀμαυρωθέντα ἐνώπιον αὐτῶν διὰ τε τὴν ἀτυχῆ βασιλείαν, καὶ διότι ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ ἐγένετο θυμὰ τῆς ἀφανοῦς αὐτῷ ἔχθρας. Καὶ αὐτὸς ὁ Βασίλειος ἔχειε πικρὰ δάκρυα ὑπὲρ τοῦ ἥρωος· ἀλλ' ἐθεώρουν αὐτὰ προσποιητὰ, καὶ τὰ βλέμματα τῶν ὑπηκόων ὑπέφευγον τὸν Γσάρον, ὅτε οὗτος, ἀποδεικνύων τὴν κοινὴν καὶ ἰδίαν εὐγνωμοσύνην, ἀπέδωκεν ἀσυνήθη τιμὴν τῷ κεκοιμημένῳ, διότι ἐκῆδυσαν καὶ ἔθαψαν μεγαλοπρεπῶς ὡσεὶ βασιλέα, καὶ παρέδωκαν μεγαλοπρεπεῖ τάφῳ, ὅπου κεῖνται οἱ ἡμέτεροι βασιλεῖς, ἤτοι ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, καὶ ὅπου πρὸς τὸ μέρος Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ σώζεται μεμονωμένος ὁ τάφος τοῦ νέου τούτου νεανίου, σπανίου ἐπ' ἀρετῇ καὶ ἀγάπῃ τοῦ λαοῦ ἐν φοβερᾷ ἐποχῇ! Οὕτως ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρις ἡμῶν ἐν Ῥωσσίᾳ οὐδεὶς τῶν ὑπηκόων ἠξιώθη οὔτε τοσαύτης ἀγάπης ἐν τῷ βίῳ,

1010.

Θλίψις τοῦ
λαοῦ.

1610.

οὔτε τοσαύτης θλίψεως καὶ τιμῆς ἐν τῷ τάφῳ!... Ἀποκαλοῦντες δ' αὐτὸν οἱ χρονογράφοι Ἀχιλλέα καὶ Ἐκτορα τῆς Ῥωσσίας, ἀνυμνοῦσιν οὐχ ἦττον καὶ τὴν ἀμίμητον αὐτοῦ χάριν καὶ εὐπροσηγορίαν, καὶ τὴν ἀγγελικὴν ταπεινώσιν, προστιθέντες ὅτι τὸ λυπεῖν καὶ καταφρονεῖν τῶν ἀνθρώπων ἦν βάσανος τῆ ἀπαλῆ αὐτοῦ καρδία. Κατὰ δὲ τὸ εἰκοστὸν τρίτον τῆς ἡλικίας ἔτος κατορθώσας φωταυγῆ ἀθανασίαν (τύχη σπανία!), ἐτελεύτησε πρόωρα οὐχὶ δι' ἑαυτὸν, ἀλλὰ διὰ τὴν πατρίδα, ἣτις ἠύχετο αὐτῷ στέμμα· διότι ἐπεθύμει εὐτυχίας!

Τὰ πάντα μετεβλήθησαν· οἱ δὲ φθονοῦντες τὸν Σκοπὶν, νομίσαντες ὅτι ἡ Ῥωσσία οὐκέτι χρήζει αὐτοῦ, ταχέως εἶδον τὸναντίον. Ὁ σύνδεσμος τοῦ Τσάρου μετὰ τοῦ βασιλείου, ἀνορθωθείς ὑπὸ τοῦ Μιχαῆλ, κατέρρευσε· καὶ ἡ ἀτυχία τοῦ Βασιλείου, ἡ οἶονεὶ καταβληθεῖσα ἐπὶ τινα καιρὸν ὑπὸ τῆς εὐτυχίας τοῦ Μιχαῆλ, ἀνεφάνη πάλιν μετὰ παντὸς τοῦ τρόμου κατα τοῦ βασιλείου καὶ τοῦ κυριάρχου.

Ἡ πρίγκιψ
Δημήτριος
Σουίσκης ἀ-
ναγορεύεται
στρατηγός.

Ἀνάγκη ἦν ὅπως ἐκλεχθῆ στρατηγός, καὶ τοιοῦτον ἐξελέξαντο τὸν πρὸ πολλοῦ ἤδη μὴ ἀγαπώμενον, νῦν δὲ καὶ μισούμενον, ἦτοι τὸν πρίγκιπα Δημήτριον Σουίσκην. Καὶ οἱ μὲν Ῥῶσσοι ἐξεστράτευσαν ἀθύμως καὶ ἄνευ τροθυμίας, οἱ δὲ Σουηδοὶ ἀνέμενον τὰ ὑπεσχημένα χρήματα. Ἄλλ' ὁ Βασιλεὺς, στερούμενος προχείρων χρημάτων, ἀπῆτει παρὰ τῶν μοναχῶν τῆς Λαύρας, ἀλλ' οὗτοι ἔλεγον ὅτι, δόντες τῷ μὲν Βαρίσῃ 15,000 ρουβλίων, τῷ δὲ ψευδοβασίλει 30,000, αὐτῷ δὲ τῷ Βασιλείῳ 20,000, μόλις ἐδύναντο διὰ τῶν ὑπολοίπων ἐπισκευάσαι τὰ τεῖχη καὶ τοὺς πύργους αὐτῶν, παθόντα ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Ἄλλ' ὁ Τσάρος διὰ βίας ἔλαβε παρ'

αυτῶν καὶ χρήματα καὶ πλῆθος ἱερῶν σκευῶν, χρυσῶν 1610.
 τε καὶ ἀργυρῶν, πρὸς χώνευσιν. Διὸ οἱ μὲν μοναχοὶ
 ἐγόγγυζον, ὁ δὲ λαὸς ἠγανάκτει, ἀποκαλῶν τὸ πρᾶγμα
 ἱεροσυλίαν· μόνοι δὲ οἱ Σουηδοὶ, οἱ συμπαθοῦντες τῷ
 λαῷ ὑπὲρ τοῦ ἀγαπητοῦ καὶ αὐτοῖς Μιχαήλ, παρεμυ-
 θοῦντο λαβόντες τὸν μισθόν· διὸ ὁ Δελαγάρδι ἐξε-
 στράτευσε κατόπιν τοῦ πρίγκιπος Δημητρίου εἰς Μο-
 ζάισκον πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ Σμολένσκου. Ἄνεμε-
 νον ἔτι νέους συμμάχους, οὐδέποτε στρατεύσαντας ὑπὸ
 σημαίας χριστιανικᾶς, ἦτοι τοὺς βασιλόπαιδας τῆς Κρι-
 μαίας μετὰ ληστῶν, ὅπως ἐνωθῶσι καὶ τινα Μοσχιακὰ
 τάγματα καὶ ἐκστρατεύσωσιν εἰς Καλούγαν πρὸς κατα-
 στροφὴν τοῦ ψευδοβασιλέως. Οὐδόλως ἐφρόντιζον τῆς ἐκ
 τοιούτων συναγωνιστῶν κατασχύνης! Καὶ ἱκαναὶ μὲν
 ἦσαν αἱ δυνάμεις, ἀλλ' ἔλειπεν ὁ ἀνὴρ, ὃν ἐν τοῖς δεινοῖς
 τῶν βασιλείων καὶ ἑκατομμύρια οὐκ ἀντικαθιστῶσιν. ...
 Ποτίζων δὲ διὰ δακρῶν, εἰλικρινῶν ἢ μὴ, τὸν νεκρὸν
 τοῦ Μιχαήλ, ὁ Βασίλειος συνέθαψεν αὐτῷ καὶ τὴν ἰδίαν
 ἀρχὴν, καὶ δις σωθεὶς ἐκ τοῦ ἐπικειμένου ὀλέθρου, οὐκ
 ἐσώθη ἤδη τὸ τρίτον!

Ἡ πρώτη φοβερὰ ἀγγελία ἦλθεν εἰς Μόσχαν ἐκ Ἐπανάστασις
 Ῥεζάνης, ὅπου ὁ Διαπουνόβ, ὁ φανερός ἐπίβουλος τοῦ Διαπου-
 νόβ.
 Γσάρου καὶ ἰσχυρὸς μᾶλλον ἐπὶ τῇ ἀνδρίᾳ ἢ ἐπὶ τῷ
 ἀξιώματι, μὴ δελεάσας τὸν Μιχαήλ διὰ παρανόμου φι-
 λαρχίας, καὶ προβλέπων ἐπικείμενον τὸν κίνδυνον, εἰ
 ἐθριάμβευεν ὁ Βασίλειος, ἐτόλμησεν ἐν ὀνόματι τοῦ
 ἥρωος τῆς πίστεως (τοῦ Μιχαήλ) ἐπανάστασιν. Ὅ,τι δ'
 ἡ Μόσχα ὑπώπτει, τοῦτο ὁ Διαπουνόβ ἀνήγγειλε παν-
 δήμως ὡς ἀλήθειαν ἀναντίρρητον, ἦτοι τὸν Δημήτριον
 Σουίσκην καὶ αὐτὸν τὸν Βασίλειον φονεῖς τοῦ Σκοπίν·
 ἐκάλει ἐκδικητὰς, καὶ εὔρε πολλοὺς προθύμους· διότι

1610· ἡ πρὸς τὸν Μιχαήλ ἀγάπη παρίστη καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ πόλεμον ὡς ἔνδοξον ἀγῶνα! Ἡ ἡγεμονία τῆς Ῥεζάνης ἀπέστη τῆς Μόσχας καὶ τοῦ Βασιλείου, πλὴν τοῦ Ζα-
 ραΐσκου, ἔνθα ἐφάνη μὲν ὁ ἀνεπιός τοῦ Λιαπουνόβ μετ'
 ἐπιστολῶν, ἀλλ' ἐκεῖ ἦν ὁ στρατηγὸς Δημήτριος Ποζάρ-
 σκης. Οὗτος, προειωνιζόμενος τὴν μέλλουσαν δόξαν καὶ
 ἀνδρίαν καὶ ἀρετὴν, ἀπέδιωξε τὸν ταχυδρόμον, καὶ
 πέμψας τὴν ἐπιστολὴν εἰς Μόσχαν, ἠτεῖτο βοή-
 θειαν· ὁ δὲ Τσάρος ἀπέστειλε τὸν ἀξιωματικὸν Γλεβόβ
 μετὰ τάγματος, καὶ τὸ Ζαράϊσκον διέμεινε πιστόν. Ἄλ-
 λά κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν οἱ τοξόται τῆς Μόσχας, πεμ-
 φθέντες εἰς Σιάτσκον (ὅπου ἐφάνη ὁ στρατηγὸς τοῦ Ψευ-
 δοδημητρίου πρίγκιψ Τσερκάσκης καὶ κατέστρεψε τὸν
 στρατηγὸν τοῦ Τσάρου πρίγκιπα Λιτβινόβ), κατελήθη-
 σαν καθ' ὁδὸν ὑπὸ τοῦ Λιαπουνόβ καὶ παρεδόθησαν
 αὐτῷ ἐκουσίως. Τί δ' ἤθελεν ὁ ἐπαναστάτης οὗτος; Ἴνα
 καθαιρέσῃ τὸν Βασίλειον, ἀπικλάξῃ τὴν Ῥωσσίαν ἀπὸ
 τοῦ Ψευδοδημητρίου καὶ τῶν Πολωνῶν, καὶ γένηται
 κυριάρχης, ὡς δι' ἰσχυρίζεται ἱστορικός τις. Ἔτεροι δὲ
 γράφουσι πιθανώτερον, ὅτι ὁ Λιαπουνόβ ἐπεθύμει μόνον
 τοῦ ὀλέθρου τῶν Σουΐσκη, κοινολογούμενος κρύφα
 πρὸς τὸν ἐπιφανέστατον στασιάρχην, τὸν εὐπατρίδην
 καὶ πρίγκιπα Βασίλειον Γολίταιν ἐν Μόσχᾳ, καὶ πρὸς
 αὐτὸν τὸν Ψευδοβασιλέα, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ πολὺ· διότι κα-
 τεφρόνησε τοῦ τυχοδιώκτου ὡς βδελυροῦ ὄργανου,
 συνορῶν ὅτι εὐχερῆς ἢ ἐπιτυχία τοῦ ἐπιθυμητοῦ αὐτῷ
 τε καὶ πολλοῖς ἔχθροῖς τοῦ ἀτυχοῦς Τσάρου.

Ἡ στάσις τοῦ Λιαπουνόβ ἐτάραξε τὴν Μόσχαν,
 ἀλλ' ἦσαν καὶ ἄλλαι ἀγγελίαι πολλῶ φοβερῶτεραι. Ὁ
 πρίγκιψ Δημήτριος Σουΐσκης καὶ ὁ Δελαγάρδι ἐστρά-
 τευσον εἰς Σμόλενσκον, οἱ δὲ Πολωνοὶ πρὸς ἀπάντησιν

αὐτῶν. Ὁ Σιγισμοῦνδος, ὁ τέως φεύγων τοὺς κινδύνους καὶ ἐνδοιάζων, αἰφνης ἀπέδειξε τόλμην, ἅμα μαθὼν ὅτι ἡ Ῥωσσία ἐστερήθη τοῦ ἰδίου ἥρωος, καὶ πιστεύων τῷ Σαλτικῷ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν, ὅτι ὁ θάνατος οὗτός ἐστιν ἡ πτῶσις τοῦ Βασιλείου, μιμητοῦ τῆ τε Μόσχα καὶ τῷ στρατῷ. Οὐχ ἤττον ὅμως οὐπω ἤθελεν ἀπελθεῖν τοῦ Σμολένσκου· διὸ, δοὺς τῷ Ζολκέβσκη δισχιλίους ἵππεις καὶ χιλίους πεζοὺς, διέταξεν ὅπως μετὰ τῶν ὀλίγων τούτων ζητήσῃ τὸν ἐχθρὸν καὶ τὴν δόξαν ἐν τῷ πεδίῳ. Ὁ Ζολκέβσκης ἐστράτευσε κατ' ἀρχὰς εἰς Βέλων, πολιορκούμενον ὑπὸ τοῦ Χοβάνσκη καὶ Γόρν, οἵτινες, καίτοι εἶχον 6,500 Ῥώσσοις καὶ Σουηδοὺς, οὐχ ὑπέμειναν τὴν μάχην, ἀλλ' ἐσπευσαν πρὸς τὸν Δημήτριον Σουίσκην, ὅστις, στρατοπεδεύων ἐν Μοζαίσκῳ, ἐπεμψε 6,000 παῖδας εὐπατριδῶν μετὰ τοῦ πρίγκιπος Ἐλέτση καὶ Βολοῦεβ εἰς Τσαρέβο-Ζαίμισκε, ὅπως ὀχυρωθῶσιν ἐκεῖ καὶ ὦσιν ἀσπίς τοῦ κυρίου στρατοῦ. Καίτοι δὲ δεκάκις ἦν ἰσχυρότερος τοῦ ἐχθροῦ ὁ Σουίσκης, ἐχρόνιζε μιμούμενος τὸν Σκοπὶν, ὥστε ἀπώλεσε τὸν καιρὸν. Τοῦναντίον δὲ ἐνήργει δραστηρίως ὁ Ζολκέβσκης· καὶ δὴ, ἐνωθεὶς μετὰ τῶν λειψάνων τοῦ ἐν Τουσίνα στρατοῦ, ἅπερ ἤγαγεν ὁ Σβορόβσκης, τῇ 13 Ἰουνίου ἐστράτευσε εἰς Ζαίμισκε, ὅπου ἐνίκησε μὲν, ἀλλ' οὐκ ἐκράτησε τῶν ὀχυρωμάτων· ἔμαθε δὲ, ὅτι ὁ Σουίσκης καὶ Δελαγάρδι στρατεύουσιν ἐκ Μοζαίσκου εἰς βοήθειαν τοῦ Ἐλέτση καὶ Βολοῦεβ. Διὸ οἱ περὶ τὸν Ῥοζίνσκη ἐταράχθησαν· ἀλλ' ὁ Ζολκέβσκης ἐπειθεν αὐτοὺς, ὅτι ἀνάγκη περᾶναι τὸν πόλεμον μιᾷ τολμηρᾷ πληγῇ· ὑπεμύνησκε τὴν τιμὴν καὶ δόξαν, καὶ ἀνέμενον ἐπιτυχίαν ἐκ προδοσίας· διότι οἱ περὶ τὸν Σαλτικῷ, περιστοιχοῦντες καὶ ὀδηγοῦντες αὐτὸν, ἐκοινολογοῦντο

1610. πρὸς τοὺς ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Τσάρου συνωμότας, ἐγίνωσκον τὴν κοινήν ἀθυμίαν καὶ ἀγανάκτησιν καὶ ὑπισχνούντο τῷ Ζολκέβσκη νίκην. Ἀλλὰ ταύτην καὶ οἱ φυγάδες Σουηδοὶ ὑπισχνούντο καὶ Γερμανοὶ καὶ Γάλλοι καὶ Σκῶτοι, ἐρχόμενοι στιφηδὸν πρὸς αὐτὸν καὶ λέγοντες ὅτι πάντες οἱ συστρατιῶται, δυσηρεστημένοι ὄντες πρὸς τὸν Σουίσκην, ἐτοίμως εἶχον ὅπως παραδοθῶσι τοῖς Πολωνοῖς. Καὶ ὄντως οἱ Σουηδοὶ μόλις ἐξεστράτευσαν τῆς Μόσχας, καὶ ἤρξαντο αὐθις ἀπαιτοῦντες μισθὸν καὶ στασιάζοντες. Καὶ ἔδωκε μὲν ὁ Δημήτριος 10,000 ρουβλίων, ἀλλ' οὐκ ἐκόρεσεν αὐτούς, οὐδὲ ὁ Δελαγάρδι ἠδυνήθη κατευνάσαι τοὺς στασιάζοντας τούτους πλεονέκτας· διὸ ἔβαινον ἄκοντες καὶ ἠπειλοῦν ἴσως μᾶλλον τοὺς συμμάχους ἢ τοὺς ἐχθρούς. Αἱ δὲ περιστάσεις αὗται ἐξηγούνται ἡμῖν τὸ θαυμάσιον ἔργον τοῦ Ζολκέβσκη, τοῦ συνετοῦ μᾶλλον ἢ τολμηροῦ.

Καταλιπὼν οὗτος ὀλιγάριθμον πεζικὸν ἐν τῇ παρὰ τὸ Ζαίμισκε ἀποσκευῇ, τὴν ἐσπέραν (23 Ἰουνίου) μετὰ δεκακισχιλίων ἰππέων καὶ ἐλαφροῦ πυροβολικοῦ ἐξεστράτευεν εἰς ἀπάντησιν τοῦ Σουίσκη, καὶ τοσοῦτον ἡσύχως, ὥς ὁ Ἐλέτσκης καὶ Βολοῦεβ οὐδόλως ἤσθοντο τὴν κίνησιν ταύτην, καὶ ἐκάθηντο ἡσυχοὶ ἐν τοῖς ὀχυρώμασι, φανταζόμενοι βλέπειν ἅπαντα τὸν στρατὸν τοῦ ἐχθροῦ πρὸ αὐτῶν. Ὁ Ζολκέβσκης, ἠναγκασμένος ὅπως πορευθῆ εἴκοσι βέρστια βραδέως, νυκτὸς καὶ διὰ στενῆς καὶ κακῆς ὁδοῦ, εἶδε τὴν πρωίαν παρὰ τῷ Κλουσίνῳ μεταξὺ πεδιάδων καὶ δασῶν καὶ δύο χωρίων τὸ εὐρὺ στρατόπεδον τῶν 30,000 Ῥώσων καὶ τῶν 5,000 Σουηδῶν, μὴ παρεσκευασμένων εἰς μάχην, ἀμερίμων καὶ καθευδόντων· ἀνέμενεν ἔτι τὰ κεκμηκότα τάγματα καὶ τὰ πυροβόλα, ἐνέπρησε τοὺς ταρσοὺς καὶ διὰ τοῦ βρόμου τῆς φλογὸς

*Μάχη παρὰ τῷ
Κλουσίνῳ.*

καὶ τοῦ καπνοῦ ἐξήγειρε τοὺς καθεύδοντας. Ἐκπλαγέν-
τες δὲ ὁ Σουΐσκη καὶ Δελαγάρδι ἐπὶ τῇ αἰφνιδίᾳ ἐμ-
φανίσει τῶν Πολωνῶν, ἔσπευσαν παρατάξοντες τὸν
στρατόν· καὶ τὸ μὲν ἵππικὸν ἔταξαν ἔμπρὸς, τὸ δὲ πε-
ζικὸν ὅπισθεν ἐν θάμνοισι, κατ' ἰδίαν δὲ τοὺς Ῥώσσοι καὶ
Σουηδοὺς. Ὁ Ζολκέβσκη, σαλπίσας, προσέβαλεν ἅμα
ἀμφοτέρους· καὶ τὸ μὲν Μοσχιακὸν ἵππικὸν ἐταράχθη,
ἀλλ' ἐνίσχυθὲν ὑπὸ νέου στρατοῦ, ἐστενοχώρησε τὸν
ἐχθρὸν πυκναῖς ταῖς τάξεσι τοσοῦτον, ὥστε ὁ Ζολκέβ-
σκη, ἰστάμενος ἐπὶ λόφου, μόλις ἠδύνατο βλέπειν τὴν
σημαίαν τῆς δημοκρατίας ἐν τοῖς νέφεσι τοῦ κονιορτοῦ
καὶ καπνοῦ. Οἱ δὲ Σουηδοὶ ἐπέσχον τὴν ὁρμὴν τῶν Πο-
λωνῶν δι' ἰσχυρᾶς ἐκπυρσοκροτήσεως. Ὁ Ζολκέβσκη,
πέμψας τὰς ἐπιφυλακάς, ἐπυροβόλει ἐκ πάντων τῶν
τηλεβόλων κατὰ τῶν Σουηδῶν, καὶ ὁρμήσας πρὸς τοὺς
Ῥώσσοι κατὰ τὰ πλάγια ἐνίκησε. Καὶ τὸ μὲν ἡμέτε-
ρον ἵππικὸν τραπὲν ἐτάραξε τὸ πεζικὸν, οἱ δὲ Σουηδοὶ
ὑπεχώρησαν εἰς τὸ δάσος, οἱ δὲ Γάλλοι, Γερμανοὶ,
Ἄγγλοι καὶ Σκῶτοι παρεδόθησαν τοῖς Πολωνοῖς. Ἀπε-
ρίγραπτος ἦν ἡ ἀταξία· διότι πάντες ἔφευγον ἀνεπι-
στρεπτὴ καὶ ἑκατὸν ἐδίωκον χιλίους· οἱ δὲ πρίγκιπες
Σουΐσκη, Ἀνδρέας Γολίτσιν καὶ Μεζέσκη ἐστήσαν
μὲν ἐν τῷ στρατοπέδῳ μετὰ πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ,
ἀλλὰ, μαθόντες τὴν προδοσίαν τῶν συμμάχων, ἔφυ-
γον καὶ οὗτοι εἰς τὸ δάσος, σπεύροντες καθ' ὁδὸν πο-
λύτιμα πράγματα, ὅπως βραδύνη ὁ ἐχθρὸς. Ὁ δὲ Δελα-
γάρδι, λυπούμενος, ὡς γράφουσιν, ὅτι οὔτε δι' ἀπειλῶν,
οὔτε διὰ δεήσεων ἐπέσχε τὸν στρατόν ἀπὸ τῆς ἀτίμου
προδοσίας, ἠναγκάσθη ὅπως διαπραγματευθῆ πρὸς τὸν
Ζολκέβσκη, ὅτι οὐδέποτε βοηθήσει τῷ Βασιλείῳ· ἀρ-
πάσας δὲ τὸ ταμεῖον τοῦ Σουΐσκη, 5,450 ρούβλια καὶ

1610.

Ὁ Δελαγάρδι
ἀποχωρεῖ εἰς
Νοβογόροδον.

διφθέρας 7,000 βουβλίων, ἀπεχώρησε μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Γόρν καὶ 400 Σουηδῶν εἰς Νοβογόροδον, αἰτιώμενος τὴν μικροφυχίαν τῶν Ῥώσων, ὡς καὶ τὸ στασιαστικὸν πνεῦμα τῶν Ἀγγλων καὶ Γάλλων, καὶ ὑπισχνούμενος τῷ μὲν Τσάρῳ νέαν βοήθειαν παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας, τῷ δὲ βασιλεῖ τῆς Σουηδίας εὐχερῆ κατάκτησιν τῆς ἀρκτώας καὶ ἐσπερίας Ῥωσίας!

Ἄλλ' ἡ κατασχὺνη τῶν συμμάχων ἡλαττοῦτο ἐκ τῆς κατασχύνης τῶν Ῥώσων, οἵτινες τετυφλωμένοι ἔθουον διὰ τὸ πρὸς τὸν Τσάρον μῖσος τὴν ὑπὲρ πατρίδος ἀγάπην καὶ ἀπέρευγον μάχεσθαι γενναίως ὑπὲρ τοῦ ὑπονοουμένου φονέως τοῦ Μιχαήλ, νομίζοντες ἴσως ὅτι ἡ νίκη τῶν Πολωνῶν κατασιτῆρει μόνον τὸν ἀτυχῆ Βασιλείον· διὸ δι' αἰσχροῦς φυγῆς ἀπὸ ἀσθενοῦς ἐχθροῦ παρέδωκαν αὐτῷ τὴν Ῥωσίαν. Ἀποδείξας δ' ὁ Ζολκέβσκης μεγάλην σύνεσιν, ἐκαυχᾶτο ἐπὶ τῷ μικρῷ ἀριθμῷ τῶν ἐκυτοῦ στρατιωτῶν καὶ τῷ μεγάλῳ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἀποδιδούς πᾶσαν τιμὴν τῇ γενναιότητι τῶν συναγωνιστῶν, ἀνύμνει μάλιστα τὸν ζῆλον τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ Γουσίνου, ἦτοι τοῦ υἱοῦ καὶ τῶν φίλων τοῦ Μιχαήλ Σαλτικῶδ, οἵτινες, παρόντες ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ, ἔφθειρον κρυφίως διὰ κατασκόπων τὸν στρατὸν τοῦ Τσάρου. Ὀλίγοι ἔπεσον ἐν τῇ μάχῃ, ἐν οἷς καὶ ὁ ἐνδοξος πρίγκιψ Ἰάκωβος Βοριατίνσκης, ὁ δὲ στρατηγὸς Βουτουρλίη ἠχμαλωτίσθη. Οἱ πλεῖστοι τῶν Ῥώσων κατεσφάγησαν καὶ κατεπατήθησαν ἐν τῇ φυγῇ· ἑνδεκα δὲ τηλεβόλα, σημαῖαι τινες, ἐν αἷς καὶ ἡ σπρίχινους τοῦ Δημητρίου, τὸ ὄχημα αὐτοῦ, τὸ κράνος καὶ τὸ ξίφος, ὡς καὶ οὐκ ὀλίγος πλοῦτος ἐξ ἐριούχων καὶ διφθερῶν, πεμφθέντων ὑπὸ τοῦ Τσάρου πρὸς τοὺς

Σουηδούς, ἦσαν τὰ τρόπαια καὶ λάφουρα τῶν Πολωνῶν. 1610.
 Ὁ δὲ ἀτυχὴς Δημήτριος ἐλαύνων ἀνεπιστρεπτί, ἐνέβαλε
 τὸν ἵππον εἰς ἔλη, καὶ πεζῆ ἀφίκετο εἰς Μοζάϊσκον,
 ὅπου ἀγγείλας τοῖς πολίταις τὸν παντελεῆ ὄλεθρον,
 ἔσπευσε πρὸς τὸν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἀδελφὸν καὶ κυ-
 ριάρχην.

Ὁ δραστήριος Ζολκέσκης αὐθημερόν ἐπανῆλθεν εἰς
 Ζαΐμιτσκε, ὅπου οἱ Ῥῶσσοι νυκτὸς ἐξηγέρθησαν ἐκ τοῦ
 θορύβου καὶ τῶν κραυγῶν τῶν Πολωνῶν, ἀναγγελ-
 λόντων αὐτοῖς μεγαλοφώνως τὰ ἐπακολουθήματα τῆς
 ἐν Τουσίμφ μάχης. Καὶ ὁ μὲν Ἐλέτσκης καὶ Βολοῦεβ
 οὐκ ἐπίστευον, ἀλλ' ὁ Ζολκέσκης δεῖξας αὐτοῖς τὰς
 σημαίας τοῦ Τσάρου καὶ τοὺς αἰχμαλώτους, ἀπήτει
 ὅπως παραδοῶσιν οὐχὶ τοῖς Πολωνοῖς, ἀλλὰ τῷ ἰδίῳ
 Τσάρῳ Βλαδισλάφ, ὡς δῆθεν ἐκλεχθέντι ὑπὸ τοῦ πλεί-
 στου τῶν Ῥώσσω. Ἄλλ' ὁ Ἐλέτσκης καὶ Βολοῦεβ
 ἔπειθον τὸν ἀρχηγὸν ὅπως, ἀπελθὼν εἰς Μόσχαν, ἀρ-
 ξηται ἐκεῖ τῶν διαπραγματεύσεων· ἀλλ' ἀπεκρίναντα
 αὐτοῖς, « Ἐὰν ὑμεῖς παραδοθῆτε, καὶ ἡ Μόσχα ἔσται
 ἡμῶν. » Ὁ Βολοῦεβ, τιμώμενος μᾶλλον τοῦ Ἐλέτ-
 σκη ὑπὸ τῶν συναγωνιστῶν, ἔλυσε τὴν ἀμφιβολίαν αὐ-
 τῶν· διότι ὤμοσε τῷ Βλαδισλάφ πίστιν ἐπὶ ταῖς συν-
 θήκαις τοῦ Σαλτικὸς καὶ τῶν περὶ αὐτὸν πρὸς τὸν Σι-
 γισμοῦνδον. Ταῦτα ὤμοσαν καὶ οἱ λοιποὶ, καὶ μετὰ
 τῶν Πολωνῶν, ἤδη ὡς ἀδελφῶν, ἐπορεύοντο εἰς τὴν
 πρωτεύουσαν. . . . Ὁ τολμηρὸς ἐν ταῖς μάχαις Ζολ-
 κέσκης ἀπέδειξε τόλμην καὶ ἐν μεγάλῳ πολιτικῷ ἔρ-
 γῳ· διότι, ἀγνοοῦντος τοῦ βασιλέως, ἐπεθύμει ὅπως
 καταστήσῃ Τσάρου τὸν Βλαδισλάον, πεπορθῶς, ὡς
 καὶ οἱ ἐπαναστάται τοῦ Τουσίνου, ὅτι οὐδεὶς ἕτερος
 τρόπος ἐστὶ κρείττων καὶ βεβαιότερος τοῦ συντελέσαι

Οἱ Πολωνοὶ
 καταλαμβάνουσι τὸ Τσα-
 ρέβο - Ζαΐμι-
 σκε.

1610. τὸν πόλεμον τοῦτον μετ' ἀληθοῦς δόξης καὶ ὠφελείας τῇ δημοκρατίᾳ! Ὅθεν ὁ ἀρχηγὸς εἰρηνικῶς κατέλαβε τὸ Μοζαΐσκον καὶ ἄλλας παρακειμένας χώρας ἐν ὄνοματι τοῦ βασιλόπαιδος, διώκων πανταχοῦ τὰ διεσπαρμένα λείψανα τῶν ταγμάτων τοῦ Σουΐσκη.

Γογγυσμὸς τοῦ
λαοῦ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον μαθοῦσα ἡ πρωτεύουσα τὸ δεινὸν τοῦτο, ἀνεγίνωσκε καὶ τὴν διακήρυξιν τοῦ Ζολκέβσκη πρὸς τοὺς κατοίκους αὐτῆς, τὴν διανεμηθεῖσαν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Σαλτικὸβ. ἔγραφε δέ· « Αἴτιος πάντων τῶν ὑμετέρων δεινῶν ἐστὶν ὁ Σουΐσκης· δι' αὐτὸν τυγχάνει τὸ βασιλείον ἐν αἵματι καὶ τέφρᾳ. Ὑπὲρ ἑνὸς ἄρα μέλλουσιν ἀπόλλυσθαι ἑκατομμύρια ἀνθρώπων; Ἡ σωτηρία ὑπ' ὄψιν ὑμῶν ἐστὶν, ἦτοι ὁ νικηφόρος στρατὸς τοῦ βσιλέως καὶ ὁ νέος κεχαριτωμένος Τσάρος. Ζήτω οὖν ὁ Βλαδισλάος! »

Μήπω ὁ Βασίλειος ἀπεγνωκῶς, ἀλλ' εὐσταθῆς ἐν τοῖς δεινοῖς, παρήγγελλεν ὅπως ἐκ πασῶν τῶν πόλεων σπεύδωσι πρὸς αὐτὸν οἱ ἔσχατοι στρατιῶται, καὶ ἔσχατον ἤδη πρὸς σωτηρίαν τοῦ βασιλείου· ἐνεθάβρυνε τοὺς Μοσχίους, ἐδίδω χρήματα τοῖς τοξόταις, ἐβουλεύετο δὲ γράψαι πρὸς τὸν Ζολκέβσκη καὶ ὤρισε ταχυδρόμον· ἀλλὰ μετέγνω, ὅπως μὴ ταπεινωθῆ ἀνωφελῶς ἐν τοιοῦτοις καιροῖς, ὅτε οὐχὶ διὰ συνθηκῶν, ἀλλὰ διὰ μαχῶν ὄφειλε σωθῆναι. Ἄλλ' αἱ πόλεις οὐδένα στρατιώτην ἐπεμψαν εἰς Μόσχαν· διότι ὁ ἐν Ἑρζάνῃ ἐπαναστάτης Λιαπουνὸβ ἀπηγόρευεν αὐτοῖς ὑπακούειν τῷ Τσάρῳ, ἐμβάλλων εἰς στάσιν καὶ τὴν πρωτεύουσαν μετὰ τοῦ πρίγκιπος Βασιλείου Γολίτσιν, τὴν ταρασσομένην ἐκ τῆς ἀπονοίας... Ὁ κίνδυνος ἐτι μᾶλλον ἠύξετο· διότι ἐφάνη ἐν τῷ πεδίῳ καὶ ὁ Ψευδοδημήτριος μετὰ τοῦ ἀναισχύντου Σαπιέγα, ὅστις ἀντι

χιλιάδων τινῶν ρουβλίων, ἅπερ ἔλαβεν ἐκ Καλούγας, 1610.
 ὑπέσχετο πάλιν ὑπηρετεῖν τῷ κακούργῳ. Ἦλπιζον δ' ἄμφότεροι ὅτι πρὸ τοῦ Ζολκέβσκη κρατήσουσι τῆς Μόσχας, νομίζοντες, ὅτι ἡ τεταραγμένη πρωτεύουσα παραδοθήσεται μᾶλλον τῷ θρασεῖ τυχοδιώκτῃ ἢ τοῖς Πολωνοῖς. Ὁ ἄθλιος οὗτος ἐχθρὸς ἐφαίνετο φοβερώτατος τῷ Τσάρῳ, ὅστις μαθὼν ὅτι οἱ σύμμαχοι αὐτοῦ, οἱ προσκληθέντες ἐκ τῆς φωλεᾶς τῶν κακουργημάτων, υἱοὶ τοῦ Χάνη, ἦσαν ἤδη παρὰ τῷ Σερπουχόβῳ, ἐπεμφεν ἐκεῖ ἐπιφανεῖς ἄνδρας, τὸν πρίγκιπα Βοροτίνσκη, Λίκοβ καὶ τὸν ἀξιωματικὸν Ἰσμᾶηλοβ μετὰ παίδων εὐπατριδῶν καὶ τηλεβόλων ὅπως ἀγάγωσιν αὐτοὺς ἐπὶ τὸν ψευδοβασιλέα· ἀλλ' οἱ βασιλόπαιδες οὗτοι, ὑπαντήσαντες τούτῳ ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Βορόβσκου, μετὰ κρατερὰν μάχην ἀπῆλθον εἰς τὰς ἐρήμους, ὃ δὲ Βοροτίνσκης καὶ Λίκοβ μόλις ἐσώθησαν εἰς Μόσχαν. Πάντα ἀπώλετο τῷ Βασιλείῳ! Πάλιν ἐθριάμβευεν ὁ ψευδοβασιλεὺς, πάλιν ἀπέβλεπον πρὸς αὐτὸν οἱ ἐπαναστάται καὶ ἡ τύχη. Οἱ Πολωνοὶ τοῦ Σαπιέγα ἐπολιόρκησαν τὴν ἰσχυρὰν μονὴν τοῦ Παφνουτίου, ὅπου ἤρχον ὁ πιστὸς πρίγκιψ Μιχαὴλ Βολχόνσκης καὶ δύο προδόται· καὶ ὁ μὲν ἐμάχετο ὡς ἥρωας, οἱ δὲ κατώτεροι ἀξιωματικοὶ Σμέεβ καὶ Τσελιστσέβ ἔδωκαν εἴσοδον τῷ ἐχθρῷ. Ὁ Βολχόνσκης ἔπεσε μαχόμενος ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἁγίου Παφνουτίου (καταλιπὼν τὴν μνήμην τῆς δόξης αὐτοῦ ἐν τῷ ἐμβλήματι τῆς πόλεως Βορόβσκου), οἱ δὲ Πολωνοὶ ἐπλήρωσαν τὸ περίφραγμα καὶ τὸν ναὸν πτωμάτων μοναχῶν, τοξοτῶν καὶ κατοίκων τῆς μονῆς. Καὶ ἡ Κολόμνα δὲ, ἡ τέως ἀκλόνητος, αἰφνης ἀπέστη τοῦ Τσάρου ταραχθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἑκατοντάρχου Βοβίνιν. Ὁ δὲ λαὸς μηδόλως ἀκούων τὸν Ἐπίσκοπον Ἰωσήφ

1810. ἐκραύγαζεν, ὅτι ἀδύνατον τῷ Βασιλείῳ ἄρχειν, καὶ ὅτι ἄμεινον ὑπηρετεῖν τῷ Δημητρίῳ ἢ τῷ Σιγισμούνδῳ. Οἱ στρατηγοὶ τῆς Κολόμνας, ὁ πρίγκιψ Τουρένιν καὶ ὁ εὐπατρίδης Δολγορούκης ἐκ τοῦ φόβου ὤμοσαν καὶ αὐτοὶ πίστιν τῷ ἀπατεῶνι, ὡς καὶ ὁ στρατηγὸς Κοσίρσκης καὶ ὁ πρίγκιψ Ῥωμανοδόβσκης μετὰ τῶν πολιτῶν.

Σταθερότης
τοῦ Ποζάρσκη.

Μόλις ἐσώθη καὶ τὸ Ζαράϊσκον ὑπὸ τῆς γενναιότητος τοῦ πρίγκιπος Ποζάρσκη, ὅστις βλέπων τὴν στάσιν τῶν κατοίκων καὶ μήτε ἀπειλὰς, μήτε θάνατον φοβούμενος, μετὰ τοῦ προθύμου τάγματος ἐξέβαλεν αὐτοὺς τοῦ φρουρίου καὶ ἐπανήγαγε τὴν ἡσυχίαν συμφωνήσας πρὸς τοὺς κατοίκους, ὅπως μένωσι πιστοὶ τῷ Βασιλείῳ, ἐφ' ὅσον οὗτος ἄρχει, ἢ ὑπηρετήσωσιν ἐτέρῳ Τσάρῳ, ὃν ἂν ἐκλέξηται ἡ Ῥωσσία. Θερμῶς συνεργάτης τοῦ πρίγκιπος Δημητρίου ἦν ὁ ἀγαθὸς πρωτοπρεσβύτερος Νικόλσκης· ἀλλ' ἡ ὑποταγὴ τοῦ Ζαράϊσκου οὐκ ἀπέκλινε τῆς πρωτευούσης τὴν ὀλεθρίαν στάσιν.

Ὁ Ψευδοδημήτριος ἔσπευδεν εἰς Μόσχαν καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ κώμῃ Κολομένσκη, τῇ ἀξιωματικῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ δόξῃ τοῦ νέου πρίγκιπος Μιχαήλ, οὗ νῦν ἐστερεῖτο ἡ πατρίς. Τί ἐδύνατο ἐπιχειρεῖν ὁ ἀτυχὴς Τσάρος, ὁ ἠττηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ζολκέβσκη καὶ τοῦ ψευδοβασιλέως, ἀπειλούμενος ὑπὸ τοῦ Λιαπουνόβκαϊ τῆς ἐπαναστάσεως, τῆς μικροφυχίας καὶ κακοβουλίας, στερούμενος στρατοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ λαοῦ; Μὴ γεννηθεὶς κατὰ τὸν αἰῶνα τῶν Κατόνων καὶ Βρούτων, ἠδύνατο μόνον ἀφιερῶν ἑαυτὸν τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ· οὕτω δὲ καὶ ἔπραξεν, ἀταράχως ἀναμένων τὴν ἰδίαν τύχην καὶ ἔχων ἔτι τὸ πηδάλιον τοῦ βασιλείου, εἰ καὶ ἀνωφελῶς, κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ὀλέθρου· ἐξεδίδω ἔτι

διατάγματα, ἅπερ οὐδείς ἤκουεν, οὐδ' ἐξεπλήρου, καὶ ἦν θεατῆς μᾶλλον ἢ ἐνεργός, ἀφ' οὗ χρόνου ἔμαθον ἐν Μόσχᾳ τὴν στάσιν ἢ παρακοὴν τῶν πόλεων καὶ ἔβλεπον ὑπὸ τὰ τείχη τὰς σημαίας τοῦ Ψευδοδημητρίου καὶ καθ' ἑκάστην ἀνέμενον τὰς τοῦ Σιγισμούνδου. Τὰ ἀνάκτορα ἐκενώθησαν· αἱ ὁδοὶ καὶ ἀγοραὶ ἐπληρώθησαν λαοῦ· πάντες ἠρώτων ἀλλήλους τί γίνεται καὶ τί ποιητέον. Καὶ οἱ μὲν ἐχθροὶ τοῦ Βασιλείου ἀναφανδὸν ἤδη ἀπήτουν τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ κραυγάζοντες· « Ἐκεῖνος ἀνέβη ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἀγνοοῦσης » τῆς Ῥωσσίας· διὸ καὶ διηρέθη αὕτη καὶ χέεται χριστιανικὸν αἷμα. Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Βασιλείου διεχρήσαντο τὸν ἀνεψιὸν αὐτῶν καὶ ἡμέτερον πικτέρα καὶ προστάτην. Οὐ θέλομεν Τσάρον τὸν Βασίλειον! » Οὐδὲ τὸν ψευδοβασιλέα καὶ τοὺς Πολωνοὺς! προσετίθεσαν ἕτεροι μεγαθυμότεροι, ἐπόμενοι ταῖς εἰσηγήτεσι τοῦ ἐν Ῥεζάνῃ Λιαπουνόβ, τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ζιχαρίου καὶ τοῦ πρίγκιπος Βασιλείου Γολίτσιν. Οὗτοι ὑπερίσχυσαν τῷ τε ἀριθμῷ καὶ μεγέθει τῶν ὀπαδῶν· βδελυσσόμενοι δὲ τὸν Ψευδοδημητριον, ἐνόμιζον, ὅτι συνετίσουςι τοῖς περὶ αὐτὸν ὅπως ἐνισχυθῶσι διὰ τοῦ συνδέσμου αὐτῶν· διὸ προὔτειναν αὐτοῖς συνέντευξιν. Πολλοὶ ἔτι ἐπιφανεῖς περιεκύκλουν τὸν κακοῦργον τοῦ Τουσίνου, οἱ πρίγκιπες Σίτσκης καὶ Ζασέκιν, οἱ εὐγενεῖς Ναγόης, Σουμβουλόβ, Πλεστσείβ, ὁ γραμματεὺς Τρετιακόβ καὶ ἄλλοι, οἵτινες συνῆλθον ἐν τῷ πεδίῳ παρὰ τῆ·μονῇ τοῦ Δανιὴλ ὡς ἀδελφοί· ἠτύχως δὲ βουλευόμενοι περὶ τῶν δεινῶν καιρῶν τοῦ βασιλείου καὶ τῶν λυσιτελεστέρων τρόπων τῆς σωτηρίας, ὤμοσαν τέλος πρὸς ἀλλήλους, ὅτι οἱ μὲν Μόσχοι ἐγκαταλείψουσι τὸν Βασίλειον, οἱ δὲ ἐπαναστάται

1610. παραδώσουσιν αὐτοῖς τὸν Δημήτριον, ὁμοῦ δὲ ἐκλέξουσιν ἕτερον Τσάρον καὶ ἐκδιώξουσιν τοὺς Πολωνούς. Τὴν συνθήκην ταύτην διεκήρυξε πρὸς τὴν πρωτεύουσαν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Λιαπουνόβ καὶ ὁ εὐγενὴς Χομούτοβ ἐξεληθόντες μετὰ πλήθους ὀπαδῶν εἰς τὴν ἀγορὰν, ὅπου πλὴν τοῦ ὄχλου ἦσαν καὶ πολλοὶ τῶν ἐν τέλει, τῶν ἀρίστων πολιτῶν, ἀλλοδαπῶν καὶ ἐμπόρων. Πάντες γεγωνυῖα τῇ φωνῇ ἀπέδειξαν χαρὰν· πάντες ἐφαίνοντο πεπεισμένοι, ὅτι ἀναγκαῖος ἦν τῇ Ῥωσσίᾳ ἕτερος Τσάρος· ἀλλ' ἀπῆσαν τότε ὁ τε ἀνώτερος κληρὸς καὶ ἡ σύγκλητος· ὅθεν ἀπελθόντες εἰς Κρεμλίον, παρέλαβον τὸν Πατριάρχην καὶ τοὺς εὐπατρίδας, ἐξήγαγον αὐτοὺς τῶν πυλῶν τοῦ Σερπουχόβου πέραν τοῦ Μόσχα, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου ἐδείκνυον αὐτοῖς τὰ ἀποσπάσματα τοῦ ἱππικοῦ τοῦ Ψευδοδημητρίου καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ Σμολένσκου, ὅπου πᾶν νέφος κονιορτοῦ ἠπεῖλει τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Ζολκέβσκη· προὔτειναν δ' αὐτοῖς ὅπως σώσῃ τὴν Ῥωσσίαν ἀπὸ τῆς κατασχύνης καὶ τοῦ δλέθρου καὶ ἀπὸ τοῦ Σουίσκη. Ἦσαν μέτριοι ἐν τοῖς λόγοις μεμφόμενοι μόνον τῷ Βασιλείῳ εἰς ἀτυχίαν καὶ λέγοντες, ὅτι « Ἡ χώρα τοῦ Σεβέρσκου καὶ » πάντες οἱ πρῶν ὑπηρέται τοῦ Ψευδοδημητρίου πα- » ραχρῆμα ἐπιστρέψουσιν ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς πα- » τριδος, ἅμα ἀρθέντος τοῦ Σουίσκη, τοῦ φοβεροῦ αὐ- » τοῖς καὶ μισητοῦ· ὅτι ἡ πατρίς ἐστὶν ἀσθενὴς μόνον » ἐκ τῆς διαιρέσεως τῶν δυνάμεων· ἐὰν ἐνωθῇ καὶ » ὑποταχθῇ . . . οἱ ἐχθροὶ ἀπολοῦνται! » Μία μόνη φωνὴ ὑψώθη ὑπὲρ τοῦ νόμου καὶ τοῦ ἀτυχοῦς Τσάρου, ἡ τοῦ Ἐρμογένους. Ὁ Πατριάρχης οὗτος θερμῶς καὶ εὐσταθῶς ἀπεδείκνυε τῷ λαῷ, ὅτι οὐκ ἔστι σωτηρία, ὅπου οὐκ ἔστιν εὐλογία ἄνωθεν, ὅτι ἡ κατὰ τοῦ

Μάταιαι νοῦν
θεοῖαι τοῖ Πα-
τριάρχου.

Τσάρου προδοσία ἐστὶ κακούργημα, τιμωρούμενον πάν-
 τοτε ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐδόλως σώσει, ἀλλὰ μᾶλλον
 ἐμβαλεῖ τὴν Ῥωσσίαν εἰς τὴν ἄβυσσον τῶν δεινῶν.
 Ὀλίγιστοι εὐπατρίδαι καὶ ἀσθενέστατοι ἀπελογοῦντο
 ὑπὲρ τοῦ Σουίσκη καὶ αὐτοὶ δ' οἱ φίλοι αὐτοῦ καὶ οἱ
 κείοι ὑπέκλιναν, βλέποντες τὴν σταθερὰν καὶ κοινὴν θέ-
 λησιν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Πατριάρχης ἀπῆλ-
 theoretical ὅπως μὴ ἴδῃ τὴν στάσιν, καὶ ἡ συνέλευσις αὕτη
 τοῦ λαοῦ ὁμοθυμαδὸν καὶ ὁμοφώνως ἐψηφίσαστο ὅτι·
 « 1. Παρακαλέσει τὸν Βασίλειον, ὅπως ἀποκηρύξῃ τὴν
 » ἀρχὴν καὶ λάβῃ κληρουχίαν τὸ Κάτω Νοβογόροδον·
 » 2. Οὐδέποτε ἀποδώσει αὐτῷ τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ φυλά-
 » ξει τὴν ζωὴν αὐτοῦ, τῆς Τσαρίνης καὶ τῶν ἀδελ-
 » φῶν· 3. Ὁμόσουσι πάντες ἀνολλοίωτον πίστιν τῇ
 » Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ βασιλείῳ πρὸς ὄλεθρον τῶν κα-
 » κούργων αὐτῶν, τῶν Πολωνῶν καὶ τοῦ Ψευδοδη-
 » μητρίου· 4. Ἄπασα ἡ Ῥωσσία ἐκλέξεται Τσάρον, ὃν
 » ἂν δῶ ὁ Θεός, ἐν δὲ τούτῳ κυβερνήσουσιν αὐτὴν οἱ
 » εὐπατρίδαι, ὁ πρίγκιψ Μστισλάβσκησ μετὰ τῶν περὶ
 » αὐτὸν, ὧν ἡ ἐξουσία καὶ δίκη ἔσονται ἱερά. 5. Οὐ
 » συνεδρεύουσιν ἐν τῷ ἀνωτάτῳ συμβουλίῳ οἱ Σουί-
 » σκη, οὔτε ὁ Δημήτριος, οὔτε ὁ Ἰωάννης· 6. Πάντες
 » ἐπιλήσονται τῆς πρὸς ἀλλήλους ἐχθρας, ἀναμι-
 » μνησκόμενοι μόνον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ῥωσσίας.»
 Ἐν τῇ παρανομίᾳ ἔλαμπεν ἔτι φάσμα μεγαλοφυχίας·
 διότι ἐφείδοντο τοῦ καθαιρουμένου Τσάρου καὶ ἤθελον
 ἀποθανεῖν ὑπὲρ πατρίδος καὶ τιμῆς καὶ αὐτονομίας.

Ἐπεμψαν δὲ πρὸς τὸν Βασίλειον, κυριάρχην ἔτι,
 τὸν ἐπιφανῆ εὐπατρίδην καὶ κηδεστὴν πρίγκιπα Ἰωάν-
 νην Βοροτίνσκη μετὰ τῶν στασιάρχῶν Ζαχαρίου Λι-
 απουνόβ καὶ ἄλλων, ἀναγγέλλοντας αὐτῷ τὸ ψήφισμα
 (Καραμζ. Τόμ. 12.)

1610.

τῆς συνελεύσεως. Τὰ τέως γαλιηναῖα ἀνάκτορα τοῦ Κρεμλίνου ἐπληρώθησαν ἀνδρῶν καὶ θορύβου· διότι κατόπιν τῶν πρέσβειων ὤρμησε πλῆθος θρασέων ἐπαναστατῶν καὶ φιλοθεαμόνων. Ὁ Βασίλειος ἀνέμενε αὐτοὺς ἀταράχως, ἀναμιμνησκόμενος ἴσως ἀκουσίως ὁμοίας συρροῆς λαοῦ, ὃν ἤγαγεν αὐτὸς οὗτος πρὸς τὰ αὐτὰ ἀνάκτορα κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ὀλέθρου τοῦ ἐξωμότου! . . . Ὁ δὲ Ζαχαρίας Λιαπουνόβ, ἰδὼν τὸν Τσάρον, εἶπε· « Βασίλειε Ἰωάννου! οὐκ εἰς ἱκανὸς ἄρχειν· ἀπόδος οὖν τὸ στέμμα καὶ τὸ σκήπτρον. » Ὁ δὲ Σουίσκης ἀπεκρίνατο· « Πῶς τολμᾶς! . . . » καὶ ἐσπάσατο τὸ ἐγχειρίδιον ἐκ τοῦ ζωστήρος. Ἄλλ' ὁ ἀναιδὴς Λιαπουνόβ, γίγας τὸ ἀνάστημα καὶ ῥωμαλεώτατος, ἠπειλήσεν αὐτὸν τῇ χειρὶ . . . ἕτεροι δὲ ἐπειρῶντο διὰ μελιχίου τρόπου πείσαι τὸν Τσάρον, ὅπως ὑπακούσῃ τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ λαοῦ. Ἄλλ' ὁ Βασίλειος ἀπέβαλε πάσας τὰς προτάσεις, ἐτοίμως ἔχων ἀποθανεῖν μὲν, ἀλλ' ὡς βασιλεὺς, καὶ μὴ θεωρῶν τὴν θέλησιν τῶν ἐπαναστατῶν, τῶν καθαιρούτων τὸν νόμον, θέλησιν τοῦ λαοῦ. Ὑπεχώρησεν ὁμως τῇ βίᾳ, καὶ μετὰ τῆς νέας γυναικὸς μετεκομίσθη ἐκ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Κρεμλίνου εἰς τὸν ἀρχαῖον οἶκον αὐτοῦ, ὅπου ἀνέμενε τὴν τύχην τοῦ οἴκου τοῦ Βορίση· διότι ἐγίνωσκεν ὅτι τὸ βῆμα ἀπὸ τοῦ θρόνου ἐστὶ βῆμα πρὸς τὸν τάφον.

Ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐπεκράτει ταραχὴ, ἣτις ταχέως ἤρξατο, ἅμα μαθόντος τοῦ λαοῦ, ὅτι οἱ ἐπαναστάται τοῦ Τουσίνου ἠπάτησαν τοὺς Μοσχίους. Ὁ Λιαπουνόβ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἀνήγγειλαν παραχρῆμα τοῖς ἐν Τουσίνῳ ἐν τῇ ἐτέρᾳ παρὰ τῇ μονῇ τοῦ Δανιλόβοιχα συγγεντεύξει, ὅτι ὁ Σουίσκης καθηρέθη, καὶ ὅτι ἡ

Μόσχα κατὰ τὴν συνθήκην ἀναμένει παρ' αὐτῶν δέ- 1610.
 σμιον τὸν Ψευδοδημήτριον πρὸς τιμωρίαν. Οἱ δὲ τοῦ
 Γουσίνου ἀπεκρίναντο· « Ἐπαινοῦμεν τὸ ὑμέτερον ἔρ-
 » γον ὑμεῖς καθείλετε τὸν παράνομον Τσάρον· ὑπηρε-
 » τήσατε οὖν τῷ ἀληθεῖ. Ζήτω δὲ ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωάν-
 » νου! Εἰ ὑμεῖς ἐπιорκεῖτε, ἡμεῖς εὐορχοῦμεν, καὶ ἀπο-
 » θανούμεθα ὑπὲρ τοῦ Δημητρίου!» Ἀξίως δὲ ἐμπαι-
 χθέντες ὑπὸ τῶν κακούργων, οἱ Μόσχοι ἐξέστησαν.
 Ἄλλ' ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης ἤθελεν ἔτι ὠφελεῖ-
 σθαι ὁ Ἐρμογένης· διὸ, παραστάς τῷ λαῷ, παρεκάλει
 καὶ ἐξώρκιζεν ὅπως καταστήσῃσι πάλιν τὸν Βασι-
 λειον εἰς τὴν ἀρχήν· ἀλλ' οὐδεὶς προσεῖχε τῷ ἀγαθῷ
 Πατριάρχῃ· διότι πάντες, φοβούμενοι τὴν ἐκδίκησιν
 τοῦ Βασιλείου, ἤθελον τάχιστα ὅπως ἀπαλλαγῶσιν
 αὐτοῦ.

Ὁ Τσάρος, ὑπὸ πάντων ἐγκαταλελειμμένος, ὑπὸ πολ-
 λῶν δὲ μισούμενος καὶ παρ' ὀλίγοις τυγχάνων συμπα-
 θείας, ἐφρουρεῖτο ἐν τῷ οἴκῳ, ὅπου πρὸ τετραετίας ἐν
 νυκτερινῷ συμβουλίῳ τῶν ἐπιφανεστάτων Ῥώσων, τῶν
 ὑπ' αὐτοῦ ἀθροισθέντων καὶ κινουμένων, ἐκρίθη ἡ τύχη
 τοῦ Ὀτρέπιεβ. Ἐκεῖ τὴν ἀκόλουθον πρωΐαν παραστάντες *τῆ 11' Ιουνίου*
 ὁ Ζαχαρίας, τινὲς τῶν ἐν τέλει μετὰ τῶν μοναχῶν καὶ
 ἱερέων τοῦ Γσουδόβου μετὰ σίφους ἐνόπλων, προσέτα-
 ξαν τῷ Σουίσκῃ ὅπως παρασκευασθῇ εἰς τὴν κουράν,
 βδελυσσόμενοι ἄλλην βασιλοκτονίαν καὶ λογιζόμενοι τὸ
 κελλίον ἀσφαλὲς πρόθυρον τοῦ τάφου. Ἄλλ' ὁ Βασίλει-
 ος εἶπεν εὐσταθῶς· « Οὐχί· οὐδέποτε ἔσομαι μοναχός, »
 καὶ κατεφρόνει τῶν ἀπειλῶν. Ἰδὼν δὲ πολλοὺς γνω-
 στοὺς Μοσχοίους, ἔλεγεν αὐτοῖς μετὰ κατανύξεως·
 » « Ὑμεῖς ἠγαπᾶτέ με ἄλλοτε . . . διὰ τί νῦν μισεῖτέ με;
 » Μὴ διὰ τὴν τιμωρίαν τοῦ Ὀτρέπιεβ καὶ τῶν περὶ αὐ-

1610. » τόν; Ἐπεζήτουν τὸ συμφέρον ὑμῖν τε καὶ τῇ Ῥωσσίᾳ·
 » ἐτιμώρουν δὲ μόνους τοὺς κακούργους. Τίνα δὲ
 » οὐκ εὐηργέτησα; » Ἄλλ' αἱ κραυγαὶ τοῦ Λιαπουνόβ
 καὶ ἄλλων μαινομένων κατέπνιξαν τὴν συμπαθῆ ὀ-
 μιλίαν. Ἀναγνόντες δὲ τὰς εὐχὰς τῆς κουράς, ἐ-
 τέλεσαν τὴν ἱεροτελεστίαν καὶ οὐδεμίαν λέξιν ἤκουσαν
 τοῦ Βασιλείου· διότι οὗτος μὲν ἐσιώπα, ἀντ' αὐτοῦ δ'
 ἀπήγγειλε τὴν φοβερὰν ὑπόσχεσιν τοῦ μοναχικοῦ βίου
 ὁ πρίγκιψ Τουρένιν. Ἄλλὰ καὶ τὴν ἀτυχῆ Τσαρίναν
 Μαρίαν ἀπέχειραν, τὴν ἐπίσης μὲν ἄφωρον ἐν
 ταῖς ὑποσχέσεσιν, εὐγλωττον ὅμως ἐν τῇ πρὸς
 τὸν ἄνδρα ἀγάπῃ· διότι ὄρμα πρὸς αὐτόν, ἐστέναζεν,
 ἀπεκάλει κυριάρχην αὐτῆς περιπόθητον, μέγαν Τσά-
 ρον ἀναξίου λαοῦ καὶ σύζυγον αὐτῆς νόμιμον καὶ ἐν τῷ
 μοναχικῷ ῥάσω. Διεχώρισαν δ' αὐτοὺς βία· καὶ τὸν μὲν
 Βασίλειον ἀπήγαγον εἰς τὴν μονὴν τοῦ Τσουδόβου,
 τὴν δὲ Μαρίαν εἰς τὴν τοῦ Ἰωάννου, τοὺς δὲ δύο ἀ-
 δελφοὺς τοῦ Βασιλείου κατέκλεισαν ἐν τοῖς οἴκοις αὐ-
 τῶν. Οὐδεὶς ἀντέστη τῇ ἀσεβεῖ βίᾳ πλὴν τοῦ Ἑρμο-
 γένους, ὅστις, πανδήμως εὐχόμενος ἐν τοῖς ναοῖς ὑπὲρ
 τοῦ Σουίσκη ὡς χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Τσάρου τῆς
 Ῥωσσίας, καὶ περ καθειργμένου, καὶ πανδήμως κατα-
 ρώμενος τὴν σιάσιν, ἀπεκάλει μοναχὸν οὐχὶ τὸν Βα-
 σίλειον, ἀλλὰ τὸν πρίγκιπα Τουρένιν, ὅστις ἀντ' αὐ-
 τοῦ ὑπέβαλεν ἑαυτὸν ταῖς μοναχικαῖς ὑποσχέσεσιν.
 Οὕτω τὸ σέβας πρὸς τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἱεράρχου παρεῖχε
 τόλμην τῷ Ἑρμογένει, ἀλλ' ἀνωφελῆ.

Οὕτω προσηνέχθη ἡ Μόσχα πρὸς κυριάρχη, ὅστις
 ἐθῆρευσε τὴν ἀγάπην αὐτῆς καὶ τῆς Ῥωσσίας, ὑπε-
 τάγη τῷ νόμῳ, ἐφείσθη τοῦ πλοῦτου τοῦ βασιλείου,
 ἀμερολήπτως διένεμε τὰς ἀμοιβὰς, ἐκόλασε τὰς τιμω-

Κουρὰ τοῦ Βα-
 σιλείου καὶ τῆς
 γυναικὸς αὐ-
 τοῦ.

ρίας, ἠνέχθη τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἐγένετο ζηλωτὴς τῆς παιδείσεως τοῦ βασιλείου· ὅστις οὐκ ἐξίστατο καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς μεγάλοις δεινοῖς, ἀπεδείκνυεν ἀταραξίαν ἐν ταῖς στάσεσι καὶ προθυμίαν ὅπως ἀποθάνῃ πιστὸς τῇ μοναρχικῇ ἀξίᾳ, καὶ ὅστις οὐδέποτε ἦν τοσοῦτον μέγας καὶ ἀξίος τοῦ θρόνου, ὅσον καθαιρούμενος αὐτοῦ. Ἀπαγόμενος δὲ εἰς τὸ κελλίον ὑπὸ στίφους κακούργων, μόνος ὑπέδειξεν ἑαυτὸν ἀληθῶς μεγαλόψυχον ἐν τῇ στασιαζούσῃ πρωτεύουσῃ. . . Ἄλλ' ἢ παράδοξος τύχη αὐτοῦ οὔτε ἐν τῇ ταπεινώσει, οὔτε ἐν τῇ δόξῃ ἐξετελέσθη ἔτι!

Μέχρι τοῦδε ἐπεκράτει ἀναντιρρήτως ἡ μερίς τοῦ Λιαπουνόβ καὶ Γολίτσιν, τῶν δραστηρίων ἐχθρῶν τοῦ Σουίσκη, τοῦ ψευδοβασιλέως καὶ τῶν Πολωνῶν. Αὕτη ἤθελεν ἴδιον Τσάρον, καὶ ἐν τῇ εὐνοίᾳ ταύτης τὸ συμβούλιον ἔγραψεν ἐξ ὀνόματος τῆς συγκλήτου, τῶν ἐν τέλει καὶ στρατιωτικῶν, τῶν εὐγενῶν καὶ παιδῶν τῶν εὐπατριδῶν, τῶν παρεπιδήμων καὶ ἐμπόρων πρὸς πάντας τοὺς στρατηγούς καὶ κατοίκους τῶν χωρῶν, ὅτι ὁ Σουίσκης, εἰσακούσας τῆς παρακλήσεως τῆς Ῥωσσίας, ἐξέλιπε τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν κόσμον πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος· ὅτι ἡ Μόσχα ἠσπάσατο τὸν σταυρὸν ὀμνύουσα, ὅτι οὐκ ὑποταγήσεται οὔτε τῷ Σιγισμούνδῳ, οὔτε τῷ κακούργῳ τοῦ Τουσίνου· ὅτι ἅπαντες οἱ Ῥῶσοι ὤφειλον ἀνεγείρεσθαι, ὀρμηῆσαι πρὸς τὴν πρωτεύουσαν, καταλῦσαι τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἐκλέξαι ὁμοθυμῶς κυριάρχην περιπόθητον. Οὕτως ἀπεκρίναντο οἱ εὐπατρίδαι καὶ τῷ Ζολκέβσκη, ὅστις, μαθὼν ἐν Μοζάτσκῳ τὴν καθαίρεσιν τοῦ Βασιλείου, ἐδήλωσεν αὐτοῖς δι' ἐπιστολῆς, ὅτι ἤρχετο πρὸς ἀμυναν αὐτῶν· ἀπήντησαν

1610. δέ· « Οὐ χρήζομεν τῆς σῆς βοηθείας· μὴ ἔλθῃς ἵνα μὴ » ἀπαντήσωμέν σοι ὡς ἐχθρῶ. » Ἄλλὰ τὸ συμβούλιον τῶν εὐπατριδῶν, τὸ κρατοῦν τὰς ἡνίας τῆς ἀνωτάτης ἀρχῆς, οὐκ ἐδύνατο κατέχειν αὐτὴν κρατερῶς, οὐδὲ καταστεῖλαι τὴν κοινὴν ταραχὴν καὶ τὸν στασιάζοντα ὄχλον. Καὶ ὁ μὲν ψευδοβασιλεὺς ἠπείλει ἔφοδον τῇ Μόσχα, ὁ δὲ Ζολκέβσκης προσήγγιζεν αὐτῇ, ὁ δὲ λαὸς ἠπείθει, οἱ δὲ ὑπηρέται παρήκουον τοὺς κυρίους, πολλοὶ δὲ τῶν ἐν τέλει φοβούμενοι τὴν ἀναρχίαν, ἀπήρχοντο τῆς πρωτεύουσας, καὶ τινες πρὸς τὸν Ψευδοδημήτριον χάριν ἰδίας ἀσφαλείας. Ἐν ταῖς δειναῖς ταύταις περιστάσεσιν ὑπερίσχυσε τῶν περὶ τὸν Λιαπουνόβ καὶ Γολίτσιν ἢ ἑτέρα μερὶς, ἤττον μὲν εὖνους τῇ ὑπερηφάνειᾳ τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ ἤττον δολία· διότι προεξῆρχεν αὐτῆς ὁ πρίγκιψ Θεόδωρος Μστιλάβσκης, ὁ γνωστὸς ἐπ' ἀγαθότητι καὶ πίστει, ἀλλότριος δὲ πάσης φιλαρχίας καὶ μηχανορραφιῶν.

Ὅτε ἡ Μόσχα ἄνευ Τσάρου καὶ τάξεως ἐφοβεῖτο πάντων μάλιστα τὸν κακοῦργον τοῦ Τουσίνου καὶ τοὺς ἰδίους, τοὺς ἐτοίμως ἔχοντας πρὸς φόνον καὶ ἀρπαγὰς ἐν τοῖς τεύχεσιν αὐτῆς, ὅτε ἡ στασιάζουσα πατρις οὐδένα ἔβλεπεν ἐν τοῖς οἰκείοις τοσοῦτον ἐπιφανῆ τῶ τε γένει καὶ τοῖς ἔργοις, ὥστε ἐπιθεῖναι ἐπ' αὐτοῦ τὸ στέμμα ὁμοφώνως καὶ μετ' ἀγάπης καὶ ἐλπίδος, ὅτε αἱ ἀποστασίαι καὶ προδοσίαι ἐταπείνουν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ καὶ αὐτοὺς τοὺς πρώτους μεγιστᾶνας, δύο δὲ ἀτυχεῖς ἐκλογαὶ ἀπέδειξαν πόσον δυσχερές ἐστι τῶ πρότερον ὑπηκῶ ἀρχεῖν τῆς Ῥωσσίας καὶ μάχεσθαι καὶ πρὸς τὸν θρόνον, τότε ἐδύνατο εὐκόλως ἐπελθεῖν τῶ νῶ καὶ αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν πολιτῶν αἰτήσασθαι κυριάρχην ἐκτὸς τῆς πατρί-

δος, ὡς τὸ πάλαι οἱ Νοβογορόδιοι ἠτήσαντο ἡγεμό-
 νας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βαράγγων. Ὁ Μστισλάβσκη,
 ὀρμώμενος ἐξ ἀγνοῦ ζήλου, ἴσως δὲ μετ' ἀπόκρυ-
 φον συνδιάσκεψιν μετὰ τῶν ἐπιφανεσάτων ἀνδρῶν,
 πανδημῶς ἀνήγγειλε τοῖς εὐπατρίδαίς, τῷ κλήρῳ
 καὶ πάσῃ τάξει πολιτῶν, ὅτι πρὸς σωτηρίαν τῆς
 πατρίδος ἀνάγκη ὅπως ἐγχειρισθῆ τὸ σκῆπτρον...
 τῷ Βλαδισλάῳ. Ὅστις δὲ οὐκ ἐθήρευε τὸ στέμ-
 μα, καί περ δυνάμενος, τούτου ἡ γνώμη καὶ ψῆφος
 ἴσχυον ἴσχυον δὲ καὶ αἱ σπουδαὶ τὸν περὶ τὸν Σαλ-
 τικόβ, μάλιστα δὲ τοῦ Βολοῦεβ, καὶ τέλος αἱ φανεραὶ
 ὠφέλειαι τῆς ἐκλογῆς ταύτης. Ὁ Ζολκέβσκη, ὁ φο-
 βερὸς νικητῆς, ἐγένετο ἡμῖν πρόθυμος φίλος πρὸς σω-
 τηρίαν τῆς Μόσχας ἀπὸ τῶν κακούργων· ἔγραφε δὲ
 περὶ τούτου (31 Ἰουλίου) πρὸς τὸ συμβούλιον τῶν
 εὐπατριδῶν μετὰ τοῦ Ἰωάννου Σαλτικόβ καὶ Βολοῦεβ,
 οἵτινες διεκοίνωσαν πρὸς αὐτὸ τὴν συνθήκην
 τῶν πρέσβων τοῦ Τουσίνου μετὰ τοῦ Σιγισμούνδου
 καὶ τὴν ὑστάτην τὴν μετὰ τοῦ Ζολκέβσκη ἐν Τσαρέβω-
 Ζαίμισκε, ἐν αἷς ἐκυροῦτο ἡ ἀκεραιότης τῆς πίστεως
 καὶ τοῦ βασιλείου. Ἐλπίζον δὲ ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀποδέ-
 ξεται τὴν τιμὴν τοῦ ἰδεῖν τὸν υἱὸν μονάρχην μεγά-
 λου βασιλείου, καὶ ἐπιτρέψει αὐτῷ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ
 δόγματος, ἢ ὁ νέος Βλαδισλάος, ἀσταθῆς ἔτι ὢν ἐν
 τοῖς δόγμασι τῆς Λατινικῆς, εὐχερῶς ἀσπάσεται, καὶ
 ἄκοντος τοῦ πατρὸς, τὰ ἡμέτερα, ὅταν, ἄρξας τῆς
 Μόσχας, συνίδῃ τὴν ἀνάγκην ὅπως ἡ ὁμόδοξος χάριν
 στερεᾶς φιλίας πρὸς τὸν λαὸν, καὶ ἀνδρωθῆ ἐν τοῖς
 ἐθίμοις τῆς ὀρθοδοξίας· ἀπολαύων δὲ τιμῆς ὡς κυριάρ-
 χης ἐπιφανοῦς βασιλικοῦ οἴκου, ἔσται ἀγαπητὸς ὡς
 Ρῶσος τὸ φρόνημα. Ἡ εὐγενὴς ὑπερηφανία ἀπε-

1610.

Συμβουλή
 τοῦ πρίγκιπος
 Μστισλάβσκη.

1610. στρέφετο ἔτι τὴν ταπεινώσιν τοῦ δέξασθαι ἀκουσίως ἄρχοντα παρὰ τῶν Πολωνῶν καὶ δέεσθαι αὐτῶν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Ῥωσσίας καὶ ἀποδείξει οὕτω τὴν αἰσχρὰν αὐτῆς ἀσθένειαν. Καὶ ὁ κληρὸς ἐφοβεῖτο ἔτι περὶ τῆς πίστεως, ὁ δὲ Πατριάρχης ἔπειθε τοὺς εὐπα- τρίδας μὴ προδοῦναι τὴν Ἐκκλησίαν ἀντὶ μηδενός ἐ- τέρου ἀγαθοῦ· μὴ δυνάμενος δὲ, ὅπως ἀποδῶ τὸ σέμ- μα τῷ Σουίσκῃ, προὔτεινεν αὐτοῖς Τσάρον, ἢ τὸν πρίγ- κιπα Βασίλειον Γολίτσιν, ἢ τὸν νέον Μιχαήλ, τὸν υἱὸν τοῦ Φιλαρέτου, ἔγγονον δὲ τῆς πρώτης γυναικὸς τοῦ Ἰωάννου. Καὶ ὁ μὲν κληρὸς ἠγνῶσι τὸν Γολίτσιν, ὁ δὲ λαὸς τὸν Μιχαήλ, τὸν ἀγαπητὸν διὰ τὴν Ἀναστα- σίαν, τὴν ἀρετὴν τοῦ πατρὸς καὶ μάλιστα διὰ τὸ δμῶ- νυμον τῷ κεκοιμημένῳ ἥρωϊ τῆς Ῥωσσίας... Οὕ- τως ὁ ἀθάνατος Ἑρμογένης προανήγγειλεν αὐτῇ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ! Ἄλλ' οὕπω ἐπέστη ὁ καιρὸς, καὶ ὁ Ζολκέβσκης ἵστατο ἤδη πλησίον τῆς Μόσχας παρὰ τὸν Σετούναν ἀπέναντι τῆς κώμης Κολομένσκης καὶ τοῦ Ψευδοδημητρίου. Οὔτε δὲ ὁ Γολίτσιν, ὁ συνωμό- τῆς ἐν τῇ συγκλήτῳ καὶ ρίψασπις ἐν τῷ πεδίῳ, οὔ- τε ὁ νεανίας ὁ τρόφιμος τοῦ κελλίου καὶ ἄγνωστος σχεδὸν ὑπισχνοῦντο σωτηρίαν τῇ Μόσχᾳ, τῇ ἐκτὸς μὲν πολιορκουμένη ὑπὸ δύο ἐχθρῶν, ἐντὸς δὲ ταρασσομέ- νῃ ὑπὸ στάσεων. Ἐκάστη ὥρα ἦν πολύτιμος, ἢ δὲ πλειονοψηφία τοῦ συμβουλίου ἀπεφῆνατο « συναινεῖν » τῇ συμβουλῇ τοῦ Μστισλάβσκη! »

Παραχρῆμα ἠρώτησαν διὰ πρέσβειων τὸν Ζολκέβ- σκην· φίλος ἐστὶ τῆς Μόσχας ἢ ἐχθρὸς; Οὗτος ἀπε- κρίνατο· « Ἐπιθυμῶ οὐχί· τοῦ ὑμετέρου αἵματος, ἀλ- » λὰ τοῦ ἀγαθοῦ τῆς Ῥωσσίας. Προτείνω δὲ ὑμῖν » τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Βλαδισλάου καὶ τὸν ὄλεθρον τοῦ

Διαπραγμα-
τεύσεις πρὸς
τὸν Ζολκέβ-
σκη.

» ψευδοβασιλέως.» Δόντες δὲ ὁμήρους, ἤρξαντο διαπραγματεύσεων ἐν τῷ Παρθενίῳ πεδίῳ ἐν σκηνῇ, ὅπου οἱ εὐπατρίδαι, οἱ πρίγκιπες Μστισλάβσκης, Βασίλειος Γολίτσιν, Σερεμέτεβ καὶ Μεζέτσκης καὶ οἱ γραμματεῖς τοῦ συμβουλίου Τελεπνιέβ καὶ Λουγόβσκης ὑπήντησαν τῷ Ζολκέβσκη μετὰ τιμῶν, ἀναγγέλλοντες ὅτι ἡ Ῥωσσία δέχεται προθύμως τὸν Βλαδισλάον, ἀλλ' ἐπὶ ταῖς ἀναγκαίαις τῇ τιμῇ καὶ εὐημερίᾳ αὐτῆς συνθήκαις. Ὁ γραμματεὺς Τελεπνιέβ, ἀνελίξας δελτίον, ἀνέγνω τὰς συνθήκας ταύτας, αἵτινες ἦσαν τοσοῦτον σπουδαῖαι, ὥστε ἦν ἀδύνατον τῷ Ζολκέβσκη δέξασθαι αὐτοὺς ἀνευ τῆς συναινέσεως τοῦ βασιλέως· οὗτος δὲ οὐ μόνον ἐβράδυνεν ὅπως ἀπαντήσῃ, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο πρὸς πάσας τὰς ἀγγελίας αὐτοῦ μετὰ τὸ ἐν Κλουσίνῳ ἔργον, φροντίζων μόνον περὶ τῆς ἀλώσεως τοῦ Σμολένσκου, καὶ ὑπερηφάνως ἐπιδεικνὺς τὰ τρόπαια τοῦ Ζολκέβσκη, τὰς σημαίας καὶ αἰχμαλώτους τοῦ ἀκλονήτου Σέιν! Ὁ Ζολκέβσκης, τολμηρὸς ἅμα τε καὶ συνετὸς, ἀποκρύψας τῶν εὐπατριδῶν τὰς δυσχερείας, ἡσύχως ἐβουλεύετο μετ' αὐτῶν περὶ ἐκάστου ἄρθρου τῆς προτεινομένης συνθήκης, ἀπέβριπτε δὲ καὶ συνήνει ἐξ ὀνόματος τοῦ βασιλέως. Ἀκούσας δὲ τὴν πρώτην ἀπαίτησιν, ὅτι ὄφειλεν ὁ Βλαδισλάος βαπτισθῆναι εἰς τὴν ἡμετέραν πίσιν, παρέσχεν αὐτοῖς ἐλπίδας, ἀλλ' ἀπέφυγε τὴν πρὸς τοῦτο ἐγγύην εἰπὼν· « Γενέσθω πρῶτον ὁ βασιλόπαις Τσάρος, καὶ » τότε, ἀκούων τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως καὶ τὸ » συμφέρον τοῦ βασιλείου, ἐκπληρώσει ἐκὼν τὴν ἐπι- » θυμίαν τῶν Ῥώσων.» Ἀπέφυγε δὲ μέχρις ἰδίας τοῦ Σιγισμούνδου γνώμης τὴν κύρωσιν καὶ τῶν ἄλλων ἄρθρων· « 1. Ὁ Βλαδισλάος οὐδόλως κοι-

1610. » νολογήσεται τῷ Πάπᾳ περὶ τῆς πίστεως. 2. Κυρῶ-
 » σει ἐν Ῥωσσίᾳ θάνατον κατὰ παντὸς ἐξομόσαντος
 » τὴν Ἑλληνικὴν πίστιν χάριν τῆς Λατινικῆς. 3: Οὐχ
 » ἔξει παρ' ἑαυτῷ πλείους τῶν 500 Πολωνῶν. 4. Τη-
 » ρήσει πάντας τὰς βασιλικὰς προσηγορίας (ἄρα καὶ
 » τὰς τοῦ κυριάρχου τοῦ Κιέβου καὶ τῆς Λιβονίας) καὶ
 » ἄξεται γυναῖκα Ῥωσσίδα· ἀλλὰ πάντα τὰ λοιπὰ,
 ὡς συνωδὰ τῇ συνθήκῃ τοῦ Σαλτικὸβ καὶ Βολοῦεβ, ἐ-
 νεκρίθησαν ὑπὸ τοῦ Ζολκέβσκη, εἰ καὶ βραδέως· διό-
 τι ἐπίτηδες ἐβράδυνεν ἀναμένων μάτην ἀγγελίας πα-
 ρὰ τοῦ βασιλέως. Τέλος δὲ, φοβούμενος ἤδη τὴν ἀ-
 νησυχίαν τῶν Ῥώσσων τε καὶ Πολωνῶν, ἐτοιμῶν εἰς
 στάσιν διὰ τὴν καθυστέρησιν τοῦ μισθοῦ, ὑπέγραψε τῇ 17
 Αὐγούστου τοὺς ἐπομένους ἀξιωματημονεῦτους ὄρους.

Οροι.

α 1. Ὁ ἀγιώτατος Πατριάρχης, πᾶς ὁ κλῆρος καὶ
 » ἡ σύγκλητος, οἱ εὐγενεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ συμ-
 » βουλίου, οἱ ἐν τέλει καὶ λοιποὶ εὐγενεῖς, οἱ παῖδες
 » τῶν εὐπατριδῶν καὶ ἔμποροι, οἱ τοξόται, Κοζάκοι,
 » πυροβοληταὶ καὶ πᾶσα τάξις τῶν ὑπαλλήλων καὶ
 » εὐπόρων τοῦ Μοσχιακοῦ βασιλείου ἰκετεύσουσι τὸν
 » μέγαν κυριάρχην Σιγισμοῦνδον ὅπως δωρήσεται
 » αὐτοῖς Τσάρρον τὸν υἱὸν Βλαδισλάου, ὃν πάντες
 » οἱ Ῥῶσσοι ὁμοφώνως θέλουσιν, ὁμνύοντες ὅτι ὑπη-
 » ρετήσουσιν αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἀπογόνοις πιστῶς, ὡς
 » ὑπηρέτησαν τοῖς πρότερον μεγάλοις κυριάρχαις τῆς
 » Μόσχας.

» 2. Ὁ βασιλόπαις Βλαδισλάος στεφθήσεται τῷ
 » τοῦ Τσάρου στέμματι καὶ διαδήματι ὑπὸ τοῦ ἀγίω-
 » τάτου Πατριάρχου, καὶ τοῦ κλήρου τῆς Ἑλληνικῆς
 » Ἐκκλησίας, ὡς τὸ πάλαι ἐστέφοντο οἱ τῆς Ῥωσσίας
 » μονάρχαι.

« 3. Ὁ Τσάρος Βλαδισλάος τηρήσει καὶ τιμήσει τοὺς
 » ἀγίους ναοὺς, τὰς εἰκόνας καὶ ἅγια λείψανα, τὸν
 » Πατριάρχην καὶ ἅπαντα τὸν κληρον. Οὐτε δὲ τὰ
 » κτήματα καὶ προσόδους τῶν ναῶν καὶ μονῶν ἀφαι-
 » ρήσει, οὔτε ἀναμιχθήσεται ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικαῖς.

» 4. Οὐκ ἔσονται ἐν Ῥωσσίᾳ οὔτε Λατινικοὶ, οὔτε ἄλ-
 » λοι ναοὶ καὶ εὐκτήριοι οἴκοι, οὐδὲ προτρέψει τις τινα
 » εἰς παραδοχὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἢ ἄλλης θρησκείας.
 » τοῖς δὲ Ἰουδαίοις ἀπαγορεύεται ἡ ἐμπορία ἐν τῷ Μο-
 » σχιακῷ βασιλείῳ.

» 5. Τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα μένουσιν ἀναλλοίωτα· διὸ εὐπα-
 » τρίδαι καὶ πάντες οἱ ἐν τέλει ἔσονται, ὡς πάντοτε,
 » μόνοι οἱ Ῥῶσσοι. Οἱ δὲ Πολωνοὶ καὶ Λιθουανοὶ οὔτε
 » κτήματα, οὔτε ἀξιώματα ἔξουσιν· ὅσοι δ' αὐτῶν με-
 » νοῦσι παρὰ τῷ Τσάρῳ δύνανται λαβεῖν παρ' αὐτοῦ
 » μισθὸν ἢ χῶρας, μὴ βλαπτομένης τῆς τιμῆς τῶν Μο-
 » σχίων οἰκῶν τῶν εὐπατριδῶν καὶ πριγκίπων ὑπὸ τῆς
 » τιμῆς νέων ἐπηλύδων.

» 6. Ὁ μισθός, αἱ χῶραι καὶ αἱ κληρονομίαι τῶν Ῥῶσ-
 » σων εἰσὶν ἀπαρεγγχειρήτοι· εἰ δὲ τινες ἔλαβόν τι παρ'
 » ἀξίαν, ἕτεροι δὲ ἠδικήθησαν, συμβουλευέται ὁ κυ-
 » ριάρχης τοῖς εὐπατρίδαις καὶ ἐνεργεῖ κατὰ τὴν κοινὴν
 » ἀπόφασιν.

» 7 Θεμέλιον τῆς πολιτικῆς δικαιοσύ-
 » νης ἔσται ὁ κώδικξ, οὗ ἡ ἀναγκασία
 » διόρθωσις καὶ συμπλήρωσις κεῖται
 » τῷ κυριάρχῃ, τῷ συμβουλίῳ τῶν εὐ-
 » πατριδῶν καὶ τῆς χῶρας.

» 8. Οἱ ἔνοχοι ἐγκλήματός τινος τιμωροῦνται μό-
 » νον μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Τσάρου καὶ τῶν εὐπατρι-
 » δῶν καὶ συμβούλων ἀπόφασιν, τὰ δὲ κτήματα τῶν

1610. » τιμωρουμένων κληρονομοῦσιν αἱ ἀθῶαι γυναῖκες,
 » τέκνα καὶ συγγενεῖς. Ἄνευ δὲ τῆς πανδήμου ταύ-
 » τῆς δίκῃς τῶν εὐπατριδῶν οὐδεὶς στερεῖται οὔτε
 » ζωῆς, οὔτε ἐλευθερίας, οὔτε τιμῆς.

» 9. Ὅστις ἀποθάνῃ ἄπαις, τὰ κτήματα τούτου
 « ἀποδίδονται τοῖς οἰκείοις αὐτοῦ, ἢ ὧς τινι διατάξῃ.
 » Τυχούσης δ' ἀμφιβολίας δικάζει περὶ τούτου ὁ κυ-
 » ριάρχης μετὰ τῶν εὐπατριδῶν.

« 10 Αἱ πρόσοδοι τοῦ βασιλείου μένουσιν αἱ αὐταί.
 » Νέους δὲ φόρους οὐκ ἐπιβάλλει ὁ κυ-
 » ριάρχης ἄνευ τῆς συναινέσεως τῶν εὐ-
 » πατριδῶν, καὶ τῇ συναινέσει αὐτοῦ δίδωσι προνο-
 » μίας ταῖς ἐπαρχίαις καὶ χώραις καὶ κληρονομικοῖς
 » κτήμασι, τοῖς παθοῦσιν ἐν τοῖς δεινοῖς τούτοις καιροῖς.

« 11. Οἱ γεωργοὶ οὔτε εἰς Λιθουανίαν μεταβαίνου-
 » σιν, οὔτε ἀπὸ κύριον εἰς κύριον ἐν Ῥωσσίᾳ·
 » πάντες δ' οἱ δουλοπάροικοι μένουσιν εἰσαεὶ τοιοῦτοι.

« 12. Ὁ μέγας κυριάρχης Σιγισμουῦνδος, ἡ Πολω-
 » νία καὶ ἡ Λιθουανία συνομολογήσουσι πρὸς τὸν μέγαν
 » κυριάρχην Βλαδισλάον καὶ τὴν Ῥωσσίαν εἰρήνην καὶ
 » ἀγάπην αἰωνίαν, καὶ παρέξουσιν ἀλλήλοις βοήθειαν
 « κατὰ παντὸς ἐχθροῦ.

« 13. Οὔτε ἐκ τῆς Ῥωσσίας εἰς Λιθουανίαν καὶ Πο-
 » λωνίαν, οὔτε ἐκ Λιθουανίας καὶ Πολωνίας εἰς Ῥωσ-
 » σίαν μεταναστεύσουσι κάτοικοι.

« 14. Ἡ ἐμπορία ἐν ἀμφοτέροις τοῖς βασιλείοις ἔσαι
 » ἐλευθέρη.

« 15. Ὁ βασιλεὺς ὀφείλει μὴ προσβάλλειν τὸ Σμό-
 » λενσκον, παραχρῆμα δ' ἐξαγαγεῖν τὸν στρατὸν ἐκ
 » πρισῶν τῶν Ῥωσσικῶν πόλεων· ἢ δ' ἐκ τοῦ Μοσχι-
 » ακοῦ ταμείου ἀπότισις τῶν δαπανῶν καὶ τοῦ μισθοῦ

» τοῦ Λιθουανικοῦ καὶ Πολωνικοῦ στρατοῦ ὀρισθῆσε- 1610.
 » ται ἐν ἰδιαιτέρᾳ συνθήκῃ.

« 16. Πάντες οἱ αἰχμάλωτοι ἀπολύονται ἄνευ λύ-
 » τρων· πάντα δὲ τὰ ἀδικήματα παραδίδονται τῇ λήθῃ.

« 17. Ὁ Ζολκέβσκησ ὀφείλει ὅπως ἀπομακρύνῃ τοῦ
 » Ψευδοδημητρίου τὸν Σαπιέγαν καὶ λοιποὺς Πολω-
 » νοὺς, καὶ μετὰ τῶν εὐπατριδῶν ἐξεύρη τρόπους πρὸς
 » καταστροφὴν τοῦ ἀπατεῶνος, ἀπέλθῃ εἰς Μοζάϊσκον
 » ἅμα ἐκλιπόντος τοῦ κακούργου τούτου, καὶ ἐκεῖ ἀνα-
 » μείνη τὴν διαταγὴν τοῦ βασιλέως.

« 18. Ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ στρατοπεδεύσει παρὰ τῇ
 » γυναικειᾷ μονῇ καὶ οὐδενὶ τῶν ἰδίων ἐπιτρέψει τὴν
 » εἰς Μόσχαν εἴσοδον πρὸς ἀγορὰν τῶν ἀναγκαιῶν
 » ἄνευ τῆς ἀδείας τῶν εὐπατριδῶν καὶ διαβατηρίου.

« 19. Ἡ θυγάτηρ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Σενδομίρου
 » Μαρίνα ὀφείλει ἀπελθεῖν εἰς Πολωνίαν καὶ μὴ καλεῖ-
 » σθαι Τσαρίνα τῆς Μόσχας.

» 20. Πεμφθήτονται πρέσβεις τῆς Ῥωσσίας πρὸς
 » τὸν κυριάρχην Σιγισμοῦδον καὶ παρακαλέσουσιν,
 » ὅπως βαπτισθῇ ὁ κυριάρχης Βλαδισλάος εἰς τὴν
 » Ἑλληνικὴν πίστιν καὶ γένωνται δεκτοὶ πάντες οἱ
 » λοιποὶ ὄροι, οὓς ἀνέθετο ὁ Ζολκέβσκησ τῇ ἐγκρίσει
 » τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος.»

Καὶ ὄντως οἱ Ῥῶσσοι μὴ ἀρκούμενοι τῇ ἐκουσίᾳ
 θελήσει τοῦ Τσάρου Βασιλείου ὅπως μετριάσῃ τὴν
 μοναρχικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τέσσαρα ἤδη ἔτη, μετέβαλον
 γνώμην καὶ ἤθελον ὅπως ἔτι μᾶλλον περιορίσωσι τὴν
 ἀνωτάτην ἀρχὴν ἀποδιδόντες μέρος αὐτῆς οὐ μόνον τοῖς
 εὐπατρίδαις εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν δικαιοσύνην καὶ τοὺς φό-
 ρους, ἀλλὰ καὶ τῇ συνελεύσει τοῦ λαοῦ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ
 τὴν πολιτικὴν νομοθεσίαν. Ἐφοβοῦντο δὲ οὐχὶ τὴν μο-

1610. ναρχίαν ἐν γένει (ὡς ὀφόμεθα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἔτους 1613) ἀλλὰ τὴν μοναρχίαν ἐν ταῖς χερσὶν ἀλλοδαποῦ καὶ ἑτεροδόξου μονάρχου, τοῦ ἐκλεγομένου ἐξ ἀνάγκης ἀκουσίως καὶ ἀνευ ἀγάπης, καὶ διὰ τοῦτο ἐπέβαλον αὐτῷ ὄρους συμφέροντας τῇ φιλαρχίᾳ τῶν εὐπατριδῶν καὶ τοῖς σκοποῖς τοῦ πανούργου Ζολκέβσκη, ὅστις φιλελεύθερος ὦν οὐκ ἤθελε διδάξει τὸν διάδοχον τοῦ Σιγισμούνδου καὶ μέλλοντα μονάρχην τῆς Πολωνίας δεσποτεῖαν ἐν Ῥωσσίᾳ.

Κυρώσαντες τὴν συνθήκην δι' ὑπογραφῶν καὶ σφραγίδων οἷτε περὶ τὸν Ζολκέβσκη καὶ οἱ εὐπατρίδαὶ ἐκάλεσαν τέλος τὸν λαὸν εἰς ὄρκον. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Παρθενίου πεδίου ὑπὸ τὴν σκιὰν δύο μεγαλοπρεπῶν σκηνῶν ἴσταντο δύο πολυτελεῆ βήματα, πέριξ δ' αὐτῶν ὁ κλῆρος, ὁ Πατριάρχης, οἱ Ἱεράρχαι μετὰ σταυρῶν καὶ εἰκόνων· κατόπιν δὲ τοῦ κλήρου οἱ εὐπατρίδαὶ καὶ ἀξιωματικοὶ λαμπροστόλιστοι· περαιτέρω ἀναρίθμητον πλῆθος λαοῦ, στίχοι ἵππικου καὶ πεζικοῦ μετ' ἀναπεπταμένων σημαίων, ἐκ Ῥώσσων καὶ Πολωνῶν· πανταχοῦ ἦν τάξις καὶ ἡσυχία. Ὁ Ζολκέβσκης μετὰ τῶν ἰδίων στρατηγῶν εἰσῆλθεν εἰς τὴν σκηνὴν, προσήγγισε τῷ βήματι, ἐπέθηκεν αὐτῷ τὴν χεῖρα καὶ ὤμοσε τηρῆσαι πιστῶς τοὺς ὄρους ἀντὶ τοῦ βασιλέως καὶ βασιλόπαιδος, τῆς δημοκρατίας τῆς Πολωνίας καὶ τῆς μεγάλης ἡγεμονίας τῆς Λιθουανίας ἐξ ἑαυτοῦ καὶ παντός τοῦ στρατοῦ. Τότε δύο Ἀρχιερεῖς στραφέντες πρὸς τοὺς εὐπατρίδας καὶ ἀξιωματικούς εἶπον μεγαλοφώνως· « Παραγγελία τοῦ ἀγιωτάτου Πατριάρχου » Ἐρμογένους προσκαλοῦμεν ὑμᾶς εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς » πανδήμου τελετῆς· ἀσπάσασθε τὸν σταυρὸν ὑμεῖς » ἄνδρες τοῦ συμβουλίου, πᾶσα τάξις καὶ λαὸς, ὁμνύ-

Ὁρκος πρὸς
τὸν Βλαδισλά-
ον.

» οντες πίστιν τῷ Τσάρῳ καὶ μεγάλῳ ἡγεμόνι Βλα- 1610.
 » δισλάῳ τῷ Σιγισμούνδου, τῷ νῦν αἰσίως ἐκλεχθέντι
 » ὅπως ἦ ἡ Ῥωσσία μετὰ πάντων τῶν κατοίκων καὶ
 » τῆς οὐσίας κληρονομικὴ βασιλεία αὐτοῦ! » Ἡκού-
 σθη ἤχος μουσικῆς, βροντὴ τηλεβόλων καὶ κραυγὴ
 τοῦ λαοῦ· « Πολλὰ τὰ ἔτη τῷ κυριάρχη Βλαδισλάῳ!
 » βασιλευέτω ἐν νίκαις καὶ εἰρήνῃ καὶ εὐτυχίᾳ! » Τό-
 τε ἤρξατο ὁ ὄρκος· οἱ δὲ εὐπατρίδαι καὶ ἀξιωματικοί,
 εὐγενεῖς καὶ ἔμποροι, στρατιῶται καὶ πολῖται οὐχ ἥττους
 τῶν 300,000, ὡς βεβαιουῖσιν, ὤμοσαν ἀποδεικνύντες
 προθυμίαν καὶ εὐλάβειαν. Τότε οἱ πρόφῃ ἐπαναστάται
 Ἰωάννης Σαλτικὸβ, Βολοῦεβ καὶ οἱ περὶ αὐτούς, οἱ
 θερμοὶ συμμέτοχοι καὶ πρώτιστοι συνεργάται τῆς συν-
 θήκης, ἐνηγκαλίσθησαν τοὺς Μοσχίους, τοὺς ἀδελφοὺς
 ἤδη διὰ τὴν κοινὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ Βασιλείου καὶ
 τὴν κοινὴν ὑποταγὴν τῷ Βλαδισλάῳ! . . . Οἱ ταχυ-
 δρόμοι τοῦ συμβουλίου τῶν εὐπατριδῶν ἔσπευσαν
 εἰς τὰς πόλεις ἀγγελοῦντες τὸν νέον Τσάρον, τὸ πέρας
 τῶν στάσεων καὶ δεινῶν· ὁ δὲ Ζολκέβσκης εἰσίασε
 μεγαλοπρεπῶς τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν Ῥώσων
 καὶ διένειμεν ἐκάστῳ αὐτῶν πάντα τὰ λάφουρα τῆς ἐν
 Τουσίνω μάχης, ἵππους τῆς Ἀσίας, πολυτελεῆ ποτή-
 ρια καὶ σπάθας, καὶ οὐδὲν πολύτιμον κατέλιπεν ἑαυτῷ
 τε καὶ τοῖς περὶ αὐτόν, ἐλπίζων τοὺς θησαυροὺς τῆς
 Μόσχας. Ὁ δὲ πρῶτος μεγιστὰν πρίγκιψ Μστισλάβ-
 σκης ἀνταπέδωκεν αὐτῷ ὅμοιον συμπόσιον καὶ ὅμοια
 δῶρα.

Ἐνὶ δὲ λόγῳ ὁ νοῆμων Ζολκέβσκης ἐπέτυχε τοῦ
 σκοποῦ, καὶ ὁ Βλαδισλάος, εἰ καὶ ἐξελέχθη ὑπὸ μόνης
 τῆς Μόσχας, καὶ ἐπομένως παρανόμως, ὡς ὁ Σουί-
 σκης, πιθκνῶς ἔμενε Τσάρος τῆς Ῥωσσίας καὶ μετέ-

1610. βαλλε τὴν τύχην αὐτῆς ἐξασθενῶν τὴν μοναρχίαν· μετέβαλλε δὲ διὰ τούτου ἴσως καὶ τὴν τύχην τῆς Εὐρώπης ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας, εἰ ὁ πατὴρ αὐτοῦ εἶχε τὸν νοῦν τοῦ Ζολκέβσκη!

Φρόνημα τοῦ
Σιγισμούνδου.

Ἄλλ' ἔτι ὁ Σταυρὸς καὶ τὸ Εὐαγγέλιον ἔκειντο ἐπὶ τῶν βημάτων τοῦ Παρθενίου πεδίου, ὅτε ἐνεχείρισαν τῷ Ζολκέβσκη ἔγγραφον τοῦ Σιγισμούνδου, κομισθὲν ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου Ἀνδρόνοβ, σφραγιδοφύλακος καὶ γραμματέως τοῦ συμβουλίου, θερμοῦ τῶν Πολωνῶν ὑπηρέτου καὶ ἀποστάτου τοῦ βασιλείου καὶ τῆς ὀρθοδοξίας. Ἐγραφε δ' ὁ Σιγισμούνδος τῷ Ζολκέβσκη ὅπως καταλάβῃ τὴν Μόσχαν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως καὶ οὐχὶ τοῦ Βλαδισλάου. Τὰ αὐτὰ δ' ἔγραφεν αὐτῷ καὶ μεθ' ἑτέρου ἐπιφανεστάτου πρέσβεως, τοῦ Γοσέβσκη. Ὁ Ζολκέβσκης ἐξεπλάγη, ἐνόμιζε δὲ πλεῖον ἢ θρασύτητα, μᾶλλον δὲ ἄνοιαν, τὸ πανδήμως συνομολογεῖν ὄρους καὶ καταλύειν αὐτοὺς ἀναισχύντως, ἀντὶ δὲ νέου ἀγνοῦ καὶ ἀγαπητοῦ, παραστῆσαι τῇ Ῥωσσίᾳ γέροντα, δόλιον ἐχθρὸν αὐτῆς, αἴτιον ἢ ὑποθάλλοντα τὰς ταραχὰς ὑμῶν, γνωστὸν ζηλωτὴν τῆς Λατινικῆς πίστεως καὶ τῶν Ἰησοῦϊτῶν· ἐνεργεῖν πρὸς τούτοις βιαιῶς μετ' ὀλιγαριθμοῦ στρατοῦ καθ' ὀλοκλήρου λαοῦ, ἐσκληρυμένου ὑπὸ τῶν δεινῶν καὶ μαινομένου κατὰ τῶν Πολωνῶν. Διὸ ἔγνω ὅπως ἐκπληρώσῃ τὴν συνθήκην, ἀποκρύψῃ τὴν θέλησιν τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῶν Ῥώσων καὶ τῶν ἰδίων συναγωνιστῶν, πράξῃ ὅ,τι ἀπῆτει ἡ τιμὴ καὶ τὸ συμφέρον τῆς δημοκρατίας παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Σιγισμούνδου ἐπ' ἐλπίδι ὅτι μετατρέψει αὐτὸν εἰς κρεῖττονα πολιτικὴν.

Κατὰ τὴν συνθήκην ἀνάγκη ἦν ὅπως ἀπομακρυνθῶσιν οἱ Πολωνοὶ τοῦ ψευδοβασιλέως. Ὁ δὲ κακοῦρ-

γος οὗτος νομίζων ὅτι ἐξικατῆσει τὸν Ζολκέβσκη διὰ διαφόρων κολαρευτικῶν ὑποσχέσεων, ὤμοσεν ὅτι ἀποδώσει τῷ βασιλεῖ 300,000 σλοτίων, ἐπὶ δεκαετίαν δ' ἀποτίει τῇ μὲν δημοκρατίᾳ κατ' ἔτος τοσαύτης, τῷ δὲ βασιλόπαιδι 100,000 ὅτι κατακτήτεται τὴν μὲν Λιθονίαν ὑπὲρ τῆς Πολωνίας, τὴν δὲ Λουηδίαν ὑπὲρ τοῦ Σιγισμουῦνδου, καὶ ὅτι παραχωρήσει καὶ τὴν χώραν τοῦ Σεβέρσκου, ὅταν ἀναδειχθῇ Τσάρος. Ἄλλ' ὁ Ζολκέβσκη, ἀνιγχείλας τῷ Σαπιέγκ ὅτι ἡ Ῥωσσία ἐστὶν ἤδη τοῦ Βλαδισλάου, ἐπειθεν αὐτὸν ὅπως ἐιωθῆ μετὰ τοῦ στρατοῦ τῆς δημοκρατίας, τὸν δὲ τυχοδιώκτην, ὅπως προσπέτη πρὸς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως, ὑπισχνόμενος αὐτῷ ἐντὶ τῆς ταπεινώσεως ταύτης τὸ Γρόδνον, ἢ τὸ Σαμβόρον. Οἱ πρέσβεις τοῦ Ζολκέβσκη εἶβρον τὸν Ψευδοδημητρίον ἐν τῇ μονῇ τοῦ Οὐγρέτσκου, ὅπου ἦν καὶ ἡ Μαρία. Ἀκούσας δ' οὗτος τὴν πρότασιν εἶπεν· « Αἰρετώτερόν μοι ζῆν ἐν καλύβῃ ἢ τῷ » ἐλέει τοῦ Σιγισμουῦνδου! » Τότε ἡ Μαρίνα, δραμοῦσα εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ὀργιζομένη ἐκκακολόγει καὶ ἐξύβριζε τὸν βασιλέα· εἶτε δὲ σκωπτικῶς· « Νῦν ἀκούσσετε τῆν πρότασίν μου. Δότω ὁ Σιγισμουῦνδος τῷ » Τσάρῳ Δημητρίῳ τὴν Κρακοβίαν, καὶ λήψεται παρ' αὐτοῦ ὡς δῶγμα εὐνοίας τὴν Βαρσβίαν! » Οἱ Πολωνοὶ ἐπίσης ὑψηλοφρόνου καὶ οὐχ ἤκουον τὸν Ζολκέβσκη, ὅστις, συνορῶν τὴν ἀνάγκην τῆς βίας, ἐξεστράτευσεν μετὰ τοῦ πρίγκιπος Μοσιτλάβσκη καὶ 15,000 Μοσχίων ἐπὶ τοὺς ὁμοφίλους στασιαστὰς. Ἦδη ἤρξατο καὶ ἡ αἰματοχυσία· ἀλλ' ὁ ἀλιγάρημος καὶ ἀθλιος στρατὸς τοῦ Ψευδοδημητρίου οὐκ εἶδονατο ἐλπίζειν νίκην· διὸ ὁ Σαπιέγκ, ἐξελθὼν τῶν τάξεων, ἀπακαλύψατο τὴν κεφαλὴν τῷ Ζολκέβσκη καὶ ἔδε-

1610. ξιώσατο αὐτὸν ὡς ἀδελφόν· ὥστε μετὰ τινὰς ὥρας τὰ πάντα κατηνύσθησαν. Οἱ Πολωνοὶ καὶ Ῥῶσσοι ἐγκατέλιπον τὸν Ψευδοδημήτριον· καὶ οἱ μὲν πρῶτοι ἐκήρυξαν ἑαυτοὺς μέχρι καιροῦ ὑπηρέτας τῆς δημοκρατίας, οἱ δὲ ὤμωσαν ὑπὲρ τοῦ Βλαδισλάου, ἐν οἷς καὶ οἱ εὐπατρίδαι καὶ πρίγκιπες Τουρένιν καὶ Δολγορούκης, στρατηγοὶ Κολομένσκου· ὁ δὲ ψευδοβασιλεὺς καὶ ἡ Μαρίνα νυκτὸς (26 Αὐγούστου) ἀπῆλθον ἔφιπποι εἰς Καλούγαν μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Ζαρόντση, συμμορίας Κοζάκων, Τατάρων καὶ ὀλίγων Ῥώσσω.

Φυγὴ τοῦ ψευδοβασιλέως εἰς Καλούγαν.

Ὁ Ζολκέβσκη ἐνήργει μετὰ ζήλου· μετὰ ζήλου δὲ καὶ εὐθύτητος καὶ οἱ εὐπατρίδαι. Ἦρξατο ἀναντιρρήτως ἡ βασιλεία τοῦ Βλαδισλάου ἐν Μόσχα καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν, ἤτοι ἐν Κολόμνα, Τούλα, Ρεζάνη, Τβέρη, Βλαδιμίρω, Ἰαροσλάβω καὶ περικιτέρω· προσήχοντο ἐν τοῖς ναοῖς ὑπὲρ τοῦ νέου κυριάρχου· πάντα τὰ διατάγματα ἐγράφοντο καὶ πᾶσαι αἱ δίκαι ἐδικάζοντο ἐν ὀνόματι αὐτοῦ· ἔσπευσαν ὅπως ἀπεικονίσωσι αὐτὸν ἐν νομισματοσήμοις καὶ νομίσμασι· πολλοὶ ἔχαιρον ἐκ καρδίας διψῶντες γαλήνης μετὰ τηλικαύτας στάσεις· πολλοὶ δὲ, ἐν οἷς καὶ ὁ Πατριάρχης, ἀπέκρυπτον τὴν θλίψιν, μηδὲν ἀγαθὸν ἀναμένοντες παρὰ τῶν Πολωνῶν. Πάντων δὲ μάλιστα ἐθριάμβευον οἱ ἀρχαῖοι ἀποστάται τοῦ Τουσίνου, οἱ πρῶτοι ἀποβλέψαντες πρὸς τὸν Βλαδισλάον, ἤτοι ὁ Μιχαὴλ Σαλτικὸβ, ὁ πρίγκιψ Ῥουβέτς-Μασάλσκη καὶ ὁ Θεόδωρος Μεστέρσκη, οἱ εὐγενεῖς Καλογρίβοβ, Βασίλειος Ἰουρίου καὶ Μολτσάνοβ, οἵτινες, διαμένοντες τέως παρὰ τῷ Σιγισμούνδω, ἐφάνησαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν μετὰ προσποιητῆς κατανύξεως, οἷον εἰ μεγαλόφυχοι φυγάδες καὶ παθόντες ὑπὲρ τῆς πατρίδος, εἰς ἣν ἐπανῆλθον,

διὰ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀθωότητα καὶ ἀρετὴν αὐ-
 τῶν. Προσελθόντες δ' οὗτοι ἀθρώως εἰς τὸν ναὸν τῆς
 Κοιμήσεως, ἀπήτουν εὐλογίαν τοῦ Ἑρμογένους, ὅστις,
 διατάξας τὸν Μολτσάνοβ ὅπως ἀπομακρυνθῆ, ἐπειδὴ
 ἐνομιζέτο ὡς αἰρετικὸς καὶ μάγος, εἶπε τοῖς ἄλλοις·
 « Εὐλογῶ ὑμᾶς· ὑμεῖς ἐπιθυμεῖτε ὄντως τοῦ κοινῆ
 « συμφέροντος· ἀλλ' εἰ ὑμεῖς ἐστε Πολωνοὶ τὴν ψυ-
 « χὴν, δολιεύεσθε καὶ ἐπιβουλεύεσθε τὴν ὀρθοδοξίαν,
 « καταρῶμαι ἐξ ὀνόματος τῆς Εκκλησίας. » Ὁ Μι-
 χαὴλ Σολτικὸβ ἐνδακρυς ἐβεβαίω, ὅτι τὸ βασιλείον
 καὶ ἡ ὀρθοδοξία ἐσώθησαν διὰ παντός· ἐβεβαίω δὲ
 τοῦτο εἰλικρινῶς ἴσως, ἐπιθυμῶν ὅ,τι ἡ πρωτεύουσα
 μετὰ τοῦ πλείστου τῆς Ῥωσσίας, ἦτοι τὴν βασιλείαν
 τοῦ Βλαδισλάου ἐπὶ τοῖς ὠμολογημένοις ὅροις. Καὶ
 αὐτὸς δ' ὁ Ζολκέβσκις οὐκ ἄλλα ἐφρόνει, πειθῶν καθ' ἐ-
 κάστην δι' ἐπιστολῶν τὸν Σιγισμουῦνδον, ὅπως μὴ
 καταστρέψῃ τὸ εὐτυχὲς ἔργον τὸ κατορθωθὲν ὑπὸ
 τοῦ ἀγχοῦ δαίμονος τῆς δημοκρατίας, καὶ θέλγων
 τοὺς εὐπατρίδας τῆς Μόσχας διὰ τῆς ἐξεικονίσεως
 χρυσοῦ αἰῶνος τῆς Ῥωσσίας ὑπὸ βασιλεῖα νέον, ἀγα-
 πητὸν καὶ πρόθυμον ὅπως προσέχη ταῖς σφοαῖς αὐ-
 τῶν νουθεσίαις καὶ ἡ ἰσχυρὸς μόνον τῇ ἰσχύϊ τοῦ νό-
 μου. Ὁ Ζολκέβσκις οὐκ ἠθέλεν ὅπως ἀναφανδὸν ἄρχῃ
 τοῦ συμβουλίου, ἀρκούμενος μόνον παραινέσει καὶ
 συμβουλαῖς. Οὕτως ἀπεδείκνυεν αὐτῇ τὴν ἀνάγκην,
 ὅπως ἐξελιφθῆ ἡ μνήμη τοῦ παρελθόντος διὰ γενικῆς
 διαλλαγῆς, παραδοθῆ τῇ λήθῃ ἡ εὐθύνη τῶν περὶ τὸν
 ψευδοβασιλεῖα, ἀποδοθῶσι δ' αὐτοῖς τὰ ἀξιώματα καὶ
 πᾶσαι αἱ ὠφέλειαι τῶν ἀμώμων Ῥώσσιων. Οἱ εὐπατρί-
 δαι οὐδόλως συνήνουν ἀποκρινόμενοι· « Δυνατὸν ἄρα
 « ὑπηρέταις τοῦ ἀπατεῶνος ἔχειν τὰ ἴσα πρὸς ἡ-

1610.

Πολιτικὴ τοῦ
 Ζολκέβσκι.

1610. » μάς; ... » Κοί ἔπραξαν ἀσύνετα, ὡς ἐφρό-
 νει ὁ Ζολκέβσκη· διότι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων τούτων,
 μὴ ὑποφέροντες τὴν καταφρόνησιν, ἀπῆλθον πάλιν πρὸς
 τὸν ἐν Καλούγα ψευδοβασιλέα. Ἄλλ' ὁ Ζολκέβσκη
 κατώρθωσεν ὅπως ἐκβάλη τῆς Μόσχας δύο ἀνδρας,
 ὧν ἐφοβεῖτο τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀπόκρυφον δυσαρέ-
 στησιν, ἦτοι τὸν πρίγκιπα Βασίλειον Γολίτσιν, τὸν
 ὑπὸ τοῦ κλήρου ἀγαπώμενον καὶ θηρεύοντα τὴν ἀρ-
 χήν, καὶ τὸν Φιλάρετον, οὗ τῷ υἱῷ ἤρχοντο τὸ στέμ-
 μα ὁ λαὸς καὶ οἱ ἄριστοι τῶν πολιτῶν. Ἀμφότεροι,
 ὡς παρήγγειλεν ὁ Ζολκέβσκη, ὤφειλον ὡς μεγάλοι
 πρέσβεις ἀπελθεῖν πρὸς τὸν Σιγισμουῦνδον, ὅπως ἐγγει-
 ρίσωσιν αὐτῷ τὸν χάρτην τῆς ἐκλογῆς τοῦ Βλαδισ-
 λάου, τῷ δὲ Βλαδισλάῳ τὴν βασιλικὴν στολήν, αἰ-
 τήσωνται τὴν συναίνεσιν αὐτῶν εἰς τοὺς ὄρους τῆς
 συνθήκης, τοὺς μὴ κυρωθέντας ὑπὸ τοῦ Ζολκέβσκη,
 ἅμα δὲ ὧσιν ὁμηροὶ τῷ βασιλεῖ ὑπὲρ τῆς πίστεως τῶν
 Ῥώσων! Παρηκολούθουν δὲ τῷ Φιλάρετῳ καὶ Γολίτσιν
 ὁ πρίγκιψ Μεζέτσκη, ὁ σύμβουλος Σούκιν, οἱ γραμ-
 ματεῖς Λουγόβσκη καὶ Σιδαβνίτς-Βασίλιεβ, ὁ Ἀρχι-
 μανδρίτης τοῦ Σωτῆρος Εὐθύμιος, ὁ κελλάριος τῆς
 Λαύρας Ἀβράμιος, ὁ Ἡγούμενος τοῦ Οὐγρέτσκου Ἰω-
 νᾶς καὶ ὁ πρωτοπρεσβύτερος τῆς Ἀναλήψεως Κύριλ-
 λος. Ὁ Ἐρμογένης, ψάλας παράκλησιν μετὰ γονυκλι-
 σίας ἐν τῷ ναῷ τῆς Κοιμήσεως, δούς τοῖς πρεσβευ-
 ταῖς τὴν εὐλογίαν καὶ ἐπιστολήν πρὸς τὸν νέον Βλα-
 δισλάον περὶ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ὀρθοδοξίας τῆς
 Ῥωσσίας, ἐξώρκιζε τοὺς πρέσβεις, ὅπως μὴ προδῶσι
 τὴν Ἐκκλησίαν ἐξαπατηθέντες ὑπὸ κοσμητικῆς κο-
 λαχείας· ὁ δὲ ζηλωτὴς Φιλάρετος ἀπήγγειλε τὴν
 ὑπόσχεσιν, ὅτι ἀποθανεῖται πιστός. Ἡ σπουδαία καὶ

Πρεσβεία πρὸς
 τὸν βασιλέα.

μεγαλοπρεπής αὕτη πρεσβεία, προπεμπομένη ὑπὸ πολλῶν τῶν ἐν τέλει καὶ 500 στρατιωτῶν, ἐξῆλθε τῆς Μόσχας τῇ 11 Σεπτεμβρίου . . . καὶ μετὰ δέκα ἡμέρας οἱ Πολωνοὶ ἦσαν ἤδη ἐν τοῖς τείχεσι τοῦ Κρεμλίνου!

1610.

Οὕτω δὲ συνέβη ἡ πρώτη παράβασις τῆς συνθήκης, καθ' ἣν ὁ Ζολκέβσκις ὤφειλεν ἀπελθεῖν εἰς Μοζάϊσκον. Φοβούμενος δ' οὗτος τὴν ἀπείθειν τῶν Ῥώσων καὶ ἐπιθυμῶν ὅπως τάχιον λάβῃ τὰ πάντα ἐν χερσίν, ἔπεισεν οὐ μόνον τὸν Μιχαὴλ Σαλτικὸβ μετὰ τῶν ἀποστατῶν τοῦ Γουσίνου, ἀλλὰ καὶ τὸν Μισισιάβσκι καὶ λοιποὺς εὐπατρίδας. τοὺς κουφόνοας μὲν, ἀλλὰ τιμίους, ὅπως αἰτήσονται τὴν εἴσοδον τῶν Πολωνῶν εἰς Μόσχαν πρὸς κατευνασμόν τοῦ στασιάζοντος ὄχλου, τοῦ πρρασκευαζομένου δῆθεν ὅπως καλέσῃ τὸν Ψευδοδημήτριον. Οὕτε δὲ τοῦ Πατριάρχου ἤκουον, οὔτε τῶν συνετωτέρων μεγιστάνων, τῶν ζηλούντων ἔτι τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ βασιλείου· ἐπέτρεψαν τοῖς ἀλλοδαποῖς εἰσελθεῖν νυκτὸς, ἐκέλευσαν αὐτοὺς περιτυλίξαι τὰς σημαίας καὶ προεὔεσθαι ἡσυχῶς ἐν ταῖς ἐρήμοις ὁδοῖς, οἱ δὲ κάτοικοι τὴν πρωΐαν εἶδον ἐαυτοὺς ὡσεὶ αἰχμαλώτους ἐν τῷ μέσῳ τῶν στρατιωτῶν τοῦ βασιλέως· ἐκπλαγέντες δὲ ἠγανάκτουν, ἀλλ' ἠτύχασαν πιστεύοντες τῇ πανδήμῳ ἀγγελίᾳ τοῦ συμβουλίου, ὅτι οἱ Πολωνοὶ οὐκ ἄρξουσιν, ἀλλ' ὑπηρετήσουσιν αὐτοῖς καὶ φρουρήσουσι τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν τῶν ὑπηκόων τοῦ Βλαδισλάου. Οἱ φρουροὶ οὗτοι κατέλαβον πάντα τὰ ὀχυρώματα, πύργους καὶ πύλας ἐν Κρεμλίῳ καὶ τῇ πόλει, κατέλαβον τὰ τηλεβόλα καὶ ἀποσκευὴν, κατέλυσαν ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Τσάρου, ἐν τοῖς καλλίστοις τῶν οἰκῶν κατὰ τάγματα

*Εἴσοδος τῶν
Πολωνῶν εἰς
Μόσχαν.*

1610.

πρὸς ἀσφάλειαν. Τοῦλάχιστον μὴτε ἀδικεῖν, μὴτε ἀρπάζειν, μὴτε ὑβρίζειν τοὺς κατοίκους τολμῶντες ἐξελέξαντο ὑπαλλήλους ὅπως πορίζωσι τὰ ἐπιτήδεια πρὸς τὸν στρατὸν, καὶ δικαστὰς πρὸς πᾶσαν διαφορὰν. Ὁ Ζολκέβσκης ἤρχε μὲν, ἀλλὰ μόνον τοῖς διατάγμασι τοῦ συμβουλίου ἦν συγκαταβατικὸς τῷ λαῷ καὶ ἐτίμα τοὺς εὐπατρίδας καὶ τὸν κληρον. Τὰ ἀνάκτορα τοῦ Κρεμλίνου, ὅπου εὐωχοῦντο τὰ στίφη τῶν ἀλλοδαπῶν στρατιωτῶν, ὁμοιάζον πρὸς θορυβώδη ξενῶνα, ὁ δὲ ἐν Κρεμλίνῳ οἶκος τοῦ Βορίση, ἐν ᾧ κατῴκει ὁ Ζολκέβσκης, ἦν μεγαλοπρεπὴς ὡς ἀληθὲς ἀνάκτορον· καθ' ἐκάστην δὲ ἐπληροῦτο, ὡς ἐπὶ Θεοδώρου, ἐπιφανεστῶτων Ῥώσων, οἵτινες συνεβουλεύοντο ἐκεῖ περὶ τῶν πραγμάτων τῆς πατρίδος καὶ τῶν ἰδίων συμφερόντων. Οὕτως ὁ Ζολκέβσκης ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰσάρου Βλαδισλάου ἔσωκε τῷ πρώτῳ τῶν εὐπατριδῶν, τῷ πρίγκιπι Μοσιλάβσκη, τῷ ἀποπονηθέντι τὴν βασιλείαν, τὸ ἀξίωμα τοῦ σταυλάρχου καὶ ὑπερέτου. Ἀπολέσαντες δὲ τὴν τιμὴν, ἐκαυχῶντο ἐπὶ τῇ ἡσυχίᾳ, τῷ δώρῳ τοῦ νοήμονος Ζολκέβσκη! ἀρκοῦμενοι δὲ τούτῳ οἱ Ῥῶσοι, ὅτι οὐκ ἐπέτρεψε τῷ Σαμιέγα εἰσελθεῖν εἰς τὴν πρωτεύουσαν σὺν τοῖς λησταῖς, δόντες αὐτῷ 10,000 σλοτιῶν καὶ πείσαντες αὐτὸν ὅπως διαχειμάσῃ ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Σεβέρσκου, ἀτιράχως ἐβλεπον τὸν ἀτυχῆ Βισίλειον ἐν ταῖς χερσὶ τῶν Πολωνῶν· διότι παρὰ τὴν γνώμην τῶν εὐπατριδῶν, ὅπως ἀποσταλῆ ὁ ἀκούσιος μονιχὸς εἰς Σολόβκον, ὁ Ζολκέβσκης ἐπεμφεν αὐτὸν μετὰ Λιθουανῶν ὑπαλλήλων εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἰωσήφ ὅπως ἔχη ἐχέγγυον πρὸς πᾶσαν περίστασιν. Οἱ Ῥῶσοι ὑπέμειναν ἐπίσης τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ Πολωνοῦ Γοσεβσκη εἰς ἀρχηγὸν 18,000 Μα-

σχίων τοξοτῶν, οἵτινες ἀπὸ τοῦ χρόνου τοῦ ἐξωμό-
του, ὃν παρ' ὀλίγον ἔσωσαν, ἠσθάνοντο ἤδη τὴν ἰδίαν
δύναμιν καὶ ἦσαν ἐπίφοβοι τοῖς ἀλλοδαποῖς· ἀλλ' ὁ
Γοσεβσκης εἴλκυσε τὴν ἀγάπην αὐτῶν δι' ἐλευθεριότη-
τος καὶ συμποσιῶν. « Ἐνέμενεν ἐν τῇ καθ' ἡμῶν κοι-
» νωνία, γράφουσιν οἱ Πολωνοί, ὁ ὀγδοηκοντούτης
» Πατριάρχης, φοβούμενος τὸν ἑτερόδοξον βασιλέα·
» ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχρὰ καὶ ἀγροῖκος καρδιά αὐτοῦ ἐμει-
» λίχθη διὰ τῆς φιλοφροσύνης τοῦ Ζολκέβσκη, τοῦ
» ἐπαινοῦντος πάντοτε ἐν ταῖς ἰδίαις πρὸς αὐτὸν συν-
» διαλέξεσιν, ὥστε καὶ ὁ Πατριάρχης τέλος ἐφαίνετο
» εἰλικρινῆς αὐτῷ φίλος. » Ἄλλ' ὁ Ἐρμογένης ἦν μό-
νον φίλος τῆς πατρίδος, καὶ ἐν τῷ βαθυτάτῳ γήρατι
ἐτι ἀκμαῖος τὸν νοῦν, ὡς ὀψόμεθα μετ' ὀλίγον!

Στερεώσας τὴν ἡσυχίαν ἐν Μόσχᾳ ὁ Ζολκέβσκης
καὶ καταλαβὼν δι' ἀποσπασμάτων πάσας τὰς κατὰ
τὴν εἰς Σμόλενσκον ἄγουσιν πόλεις πρὸς ἀσφαλῆ
κοινωνίαν μετὰ τοῦ βασιλέως, ἐκαραδόκει ἀγγελίας
ἐκ τοῦ στρατοπέδου αὐτοῦ, ἀνέμενε συναίνεσιν ψυχῆς
ἀσθενοῦς πρὸς ἔργον τολμηρὸν καὶ μέγα, καὶ ἐβε-
βαίου τοὺς εὐπατρίδας ἐν τῇ ταχείᾳ πρὸς αὐτοὺς ἐλεύ-
σει τοῦ Βλαδισλάου . . . Ἄλλ' ἡ ἀγαθὴ τῇ Ῥωσσίᾳ
τύχη ἤγεν αὐτὴν πρὸς ἄλλον σκοπὸν, παρασκευάζου-
σα αὐτῇ νέας δοκιμασίας καὶ νέα ὀνόματα τῇ ἀθανασίᾳ!

Ὡς ὁ ἀτυχῆς Βασιλεὺς μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἐφθό-
νει τῷ πρίγκιπι Μιχαήλ, οὕτω καὶ ὁ Σιγισμουῆδος με-
τὰ τῶν ἰδίων μεγιστάνων ἐφθώνει τῷ Ζολκέβσκη, εἰ
καὶ ἡ δόξα τῶν δύο μεγάλων ἀνδρῶν ἦν δόξα τῆς πι-
τρίδος καὶ ἐκυτῶν. Ἀκαταλόγιστος ἡ δύναμις τῶν πα-
θῶν, ἀλλ' οὐχ ἤττον συνήθης ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ!
Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ζολκέβσκη, ὁ Πατότοκης καὶ οἱ περὶ

1610. αὐτὸν ἔλεγον τῷ βασιλεῖ· «Οὐχὶ τυχαῖαι ἐπιτυχίαι, ἀλλὰ σταθεραὶ ἀρχαὶ ἐξ ὠρίμου σκέψεως πρέπον ἐστὶν
 » ἵνα χειραγωγῶσιν ἡμᾶς ἐν ἔργῳ τοσοῦτον σπουδαίῳ.
 » Σπώμενος τὸ ξίφος, Κυριάρχα, διεκήρυξας ὅτι μόνον τὸ
 » συμφέρον τῆς δημοκρατίας μέλει σοι· νῦν δέ, δυνά-
 » μενος ἐκτείνει τὰς κτήσεις, υποχωρήσεις ἄρα τῇ
 » δόξῃ τοῦ ἔχειν τὸν υἱὸν βασιλέα τῆς Ῥωσσίας; Ἐγ-
 » χειρίσεις ἄρα πεντεκαίδεκαετη νεανίαν ἀνευ συμβού-
 » λων καὶ ὁδηγῶν ταῖς χερσὶν ἀνθρώπων φιλοταρά-
 » χων καὶ στισιαστῶν; Τί ἐγγυᾶται ὑπὲρ τῆς πίσεως
 » αὐτῶν καὶ τῆς ἀσφαλείας τοῦ καθιμαγμένου τού-
 » του θρόνου; Οὐκ ἐρεῖ ἄρι ὁ φιλελεύθερος λαὸς σου
 » ὅτι θέλγει σὲ ἡ μοναρχικὴ ἐξουσία; Εἰ δὲ τὸ Ῥω-
 » σικὸν βασιλεῖον τοσοῦτον περισπούδαστόν σοι, κρά-
 » τησον τοῦ Σμολένσκου, ἀπελθε εἰς Μόσχαν καὶ ἰδίᾳ
 » χειρὶ ὡς νικητῆς λάβε τὴν ἀρχὴν αὐτῆς!» Εἰ δὲ
 καὶ οἱ συνετοὶ μεγιστᾶνες Λέων Σαπίέγας καὶ ἄλλοι
 εἶόντο τοῦ βασιλέως ὅπως παραχρῆμα πέμψη τὸν
 Βλαδισλάον εἰς Μόσχαν, ἐπὶ αὐτῷ τὸν Ζολκέβσκη
 ὁδηγόν καὶ λεγεῶνα Πολωνῶν πρὸς φρουράν, πλουτί-
 ση τὸ ταμεῖον τῆς δημοκρατίας διὰ τοῦ τῆς Ῥωσσίας,
 ἱκανὰ ποιήσῃ πᾶσαις ταῖς ἀνάγκαις τοῦ πολέμου καὶ
 τέλος στερεώσῃ τὸν αἰώνιον σύνδεσμον τῆς Λιθου-
 νίας μετὰ τῆς Ῥωσσίας, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἐπέθετο
 τοῖς ἄλλοις συμβούλοις, ἐπιθυμῶν ὅπως αὐτὸς γένη-
 ται Τσάρος ἢ κατὰ κτητῆς τῆς Ῥωσσίας. Τοιαῦτα δὲ
 φρονῶν, ἀνέμεινε τοὺς πρέσβεις τῆς Μόσχας Φιλάρ-
 ρετον καὶ Γολίτσιν, ὧν ἡ ἐκλογή (τουτέστιν ἡ ἀπομά-
 κρυνσις) ἐμελλεν ὠφελεῖν τοὺς σκοποὺς τοῦ πολυτρό-
 που Ζολκέβσκη, ἀλλὰ συνήργησε μόνον πρὸς δόξαν
 τῆς μεγαλοφυχίας αὐτῶν ἀνευ τινὸς ὠφελείας τῆς

Λιθουανίας καὶ τῆς Ῥωσσίας αὐτῆς, πλὴν τῆς τιμῆς 1610.
 τοῦ ἔχειν τοιοῦτους ἄνδρας!

Μηδαμῶς πιστεύοντες τῷ Ζολκέβοσκη, ἢ τῷ Σιγισμούνδῳ, καθ' ὁδὸν ἤδη ἀνήγγειλαν τῷ συμβουλίῳ ὅτι παρὰ τὰς συνθήκας οἱ Πολωνοὶ διαρπάζουσι τὰς χώρας τοῦ Ὀσταςκοβου, Ῥζέβου καὶ Ζουπτσόβου, καὶ ὅτι ὁ Σιγισμούνδος διατάσσει ὅπως οἱ εὐγενεῖς τῆς Ῥωσσίας ὀμνύωσιν αὐτῷ τε καὶ τῷ Βλαδισλάῳ συνάμει, ὑπισχνούμενος αὐτοῖς ἀντὶ τούτου μισθὸν καὶ χώρας. Ἐν δὲ 7 Ὀκτωβρίου οἱ πρέσβεις εἶδον τὸ Σμόλενσκον καὶ τὸ στρατόπεδον τοῦ βασιλέως, ὅστις οὐδόλως ἐπέτρεψεν αὐτοῖς τὴν εἴσοδον, ἀλλ' ὑπέδειξε κατάλυμα ἐν ἐρήμῳ ὄχθη τοῦ Βορυσθένου, ἐνθα καὶ κατέλυσαν ἐν σκηναῖς, ὑπομένοντες ὑγρασίαν, ψύχος καὶ λιμὸν Οἱ προτείναντες βασιλεῖν τῷ Βλαδισλάῳ ἠτοῦντο τροφήν παρὰ τοῦ Σιγισμούνδου, αἰτιώμενοι πτωχεῖαν διὰ τὴν ἐν Ῥωσσίᾳ μακροχρόνιον ἐρήμωσιν καὶ στάσιν, οἱ δὲ μεγιστᾶνες τῆς Λιθουανίας ἀπεκρίναντο: « Ὁ βασιλεὺς ἐστὶν ἐν πολέμῳ, καὶ αὐτὸς ὑπομένει στέρησιν! » Πιραστάντες δὲ τῷ Σιγισμούνδῳ (12 Ὀκτωβρίου) ὁ Γολίτσιν, Μεξέτσκης καὶ οἱ γραμματεῖς, ὁ εἷς κητόπιν τοῦ ἄλλου, ὡς συνήθως, διὰ πανδήμων λόγων ἐξέθηκαν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς καὶ εἰπόντες ὅτι ὁ Σουίτκης ἐκουσίως ἀπεκέρυξε τὴν ἀρχὴν, ἠτοῦντο ἐκ τῆς Ῥωσσίας ἀπάσης τὸν Βλαδισλάον. Ἄλλ' ἀντὶ τοῦ βασιλέως ὑπερηφάνως ἀπεκρίνατο ὁ καγκελάριος Σαπιέγας: « Ὁ αἰώνιος Θεὸς ὁ τῶν θεῶν ὤρισε βαθμοὺς τοῖς μονάρχαις καὶ ὑπηκόοις. Ὅστις τολμήσῃ ὑπερβαίνειν τὸ αὐτοῦ ἀξίωμα, τιμωρεῖται ὑπ' ἐκείνου καὶ καθαιρεῖται. Οὕτως ἐτιμώρησε τὸν Γοδουνόβ καὶ καθείλε τὸν Σοφί-

Πράξεις τῶν
 πρεσβέων τῆς
 Μόσχας.

1610.

» σκην, βασιλεῖς μὲν, ἀλλὰ δούλους τὸ γένος! . . .
 » Γνώσσετε τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως » καὶ μετὰ τινὰς
 ἡμέρας ἀνήγγειλαν αὐτοῖς τὸ θέλημα τοῦτο!

Εἰ καὶ σπουδαῖοι ἦσαν οἱ ὅροι τῆς συνθήκης, οἱ ἀφαιρεθέντες ὑπὸ τοῦ Ζολκέβσκη, εἰ καὶ ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ εὐπατρίδαι ἐν τῇ πρὸς τοὺς πρέσβεις ὁδηγία παρήγγελλον ἐξάπαντος « ἵνα αἰτῶνται καὶ δέωνται
 » μετὰ δακρύων ὅπως ὁ βασιλόπαις (ὁ τότε
 » ἐν Λιθουανίᾳ) δέξηται τὴν Ἑλληνικὴν πίστιν παρὰ
 » τοῦ Φιλαρέτου καὶ τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ Σμολένσκου,
 » ἔλθῃ δ' εἰς Μόσχαν ὀρθόδοξος καὶ ἀποφύγῃ οὕτω
 » τὸ σκάνδαλον, τὸ ἀφόρητον καὶ ἐν τῇ Πολωνίᾳ, ὅπου
 » οἱ κυριάρχαι ὀφείλουσιν εἶναι πάντοτε ὁμόδοξοι τῷ
 » λαῷ, » ἀλλ' ἡ βασιλεία τοῦ Βλαδισλάου ἐξηρτάτο
 μόνον ἐκ τῆς συναιρέσεως τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς ὑπὸ
 τοῦ Ζολκέβσκη παραδεχθέντας ὄρους· διότι οἱ Ῥῶσοι
 ἠσπάσαντο τὸν σταυρὸν ὑπὲρ τοῦ Βλαδισλάου ἄνευ
 ἄλλων ἀπειτήσεων, ἀρκούμενοι τῇ ἐλπίδι, ὅτι ἐπιστρέψουσιν
 αὐτὸν εἰς τὴν ἡμετέραν πίστιν, ὅταν ἄρξῃ. Κύριον οὖν ἔργον τῶν
 πρέσβων ἦν ὅπως ἐπανέλθωσιν εἰς Μόσχαν μετὰ τοῦ
 Βλαδισλάου, δώσι πατέρα τοῖς ὀρφανοῖς, ζῶν καὶ
 ψυχὴν τῇ ἡμιθανεῖ ἄνευ κυριάρχου πολιτεία . . . Τί δ' ἔπραξαν οἱ
 μεγιστάνες τοῦ βασιλέως; Ἀνήγγειλαν αὐτοῖς κατ' αὐτὴν
 τὴν ἔναρξιν τῶν διαπραγματεύσεων, ὅτι ἀδύνατον τῷ
 ἀνηλικῷ Βλαδισλάῳ διατάξαι βασιλεῖον τεταρταγμένον·
 ὅτι ὁ Σιγισμουῆδος ὀφείλει πρότερον καταπαῦσαι τὴν
 ταραχὴν καὶ καταλαβεῖν τὸ Σμολένσκον, τὸ εὐνοϊκῶς ἔχον
 δῆθεν πρὸς τὸν Ψευδοδημήτριον. Ἄλλ' οἱ πρέσβεις ἀπεκρίναντο· « Ἔστι μὲν ὁ βασιλόπαις νέος,
 » ἀλλ' ὁ Θεὸς διατάζει τὸ βασιλεῖον διὰ τοῦ νοῦς αὐ-

» τοῦ καὶ εὐτυχίας, διὰ τῆς ἡμετέρας ἐπιμελείας καὶ
 » τῶν ὑμετέρων συμβουλῶν, ᾧ μεγιστάνες τοῦ συμ-
 » βουλίου. Τὸ Σμόλενσκον οὐδεμίαν ἔχει χρεῖαν ἄλλο-
 » δαπῶν στρατιωτῶν· ἀποδείξαν δὲ τοσαύτην πίστιν ἐν
 » καιροῖς τοσοῦτον δεινοῖς καὶ τοσαύτην ἀνδρίαν ἐν ἀμύνη
 » καθ' ὑμῶν, παραδώσει ἄρα νῦν τὴν τιμὴν ὅπως ὑπηρετῆ
 » τυχοδιώκτη; Ἐγγυώμεθα ὑμῖν διὰ τῶν ψυχῶν
 » ἡμῶν ὑπὲρ τοῦ εὐπατρίδου Σείν καὶ τῶν πολιτῶν. Οὗτοι
 » εἰλικρινῶς μετὰ τῆς Ῥωσσίας ὁμόσουσι πίστιν τῷ Βλα-
 » δισλάφ. » Διὰ τί δὲ οὐχὶ καὶ τῷ Σιγι-
 » σμούνδω; ὑπέλαθον οἱ μεγιστάνες· οἱ κυριάρ-
 » χαι εἰσὶν ἐπίγειοι Θεοὶ καὶ τὸ θέλημα
 » αὐτῶν ἱερόν. Ὑμεῖς ὑβρίζετε τὸν βα-
 » σιλέα διὰ τῆς ἀπιστίας ὑμῶν, τολ-
 » μῶντες ἀποχωρίζειν τὸν πατέρα τοῦ
 » υἱοῦ. Τὸ Σμόλενσκον ὀφείλει ὁμόσαι
 » πίστιν ἀμφοτέροις. Ὁ Φιλάρτος καὶ Γολί-
 » τσιν ἐκπλαγέντες εἶπον· « Ἡμεῖς ἐξελεξάμεθα τὸν
 » Βλαδισλάον, οὐχὶ δὲ τὸν Σιγισμοῦνδον· καὶ ὑμεῖς ἐ-
 » κλεξάμενοι τὸν βασιλόπαιδα τῆς Σουηδίας οὐκ ἠ-
 » σπάσασθε τὸν σταυρὸν ὑπὲρ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰωάν-
 » νου. » Ἄτοπος ἡ σύγκρισις! ἀνέκραξαν οἱ
 » μεγιστάνες· ὁ Ἰωάννης οὐκ ἔσωσε τὴν
 » ἡμετέραν δημοκρατίαν, ὡς ὁ Σιγι-
 » σμοῦνδος σώζει τὴν Ῥωσσίαν· διότι,
 » κρατήσας τοῦ Σμολένσκου, τῆς ἀρ-
 » χαίας Λιθουανικῆς κτήσεως, στρατεύ-
 » σει εἰς Καλούγαν πρὸς ὄλεθρον τοῦ
 » Ψευδοδημητρίου· καὶ οὕτω κατευνά-
 » σαι τὴν Μόσχαν, ὅπου οὐπω πάντες
 » ἀγαπῶσι τὸν βασιλόπαιδα, καὶ ὅπου

1610. πολλοὶ ἔτι οἱ ἐπίβουλοι καὶ στασιῶ-
 ταί· « Οὐδεμίαν χρείαν ἔχει ὁ Σιγισμοῦνδος, ἔλεγον
 » οἱ πρέσβεις, καὶ ταπεινωτικὸν μεγάλῳ μονάρχη, ἵνα
 » στρατεύσῃ αὐτὸς ἐπὶ τὸν κακοῦργον τῆς Καλούγας.
 » Κελευσάτω μόνον τὸν Ζολκέβσκην, ὅπως, ἐνωθεὶς
 » τοῖς Ῥώσσοις, καταστρέψῃ αὐτὸν, ὡς συνωμολογήθη
 » ἤδη! Ἡ ἐκστρατεία βασιλέως ἐν βασιλείῳ πικραλε-
 » λυμένῳ αὐξήσει ἔτι μᾶλλον ἴσως τὸ κακόν. Σὺ,
 » Λέων Σαπιέγα, διέμεινας ἐν Ῥωσσία, ἐγίνωσκας τὸν
 » πλοῦτον αὐτῆς, τὴν πολυανθρωπίαν, τὰς ἀκμαζούσας
 » πόλεις καὶ κώμας· νῦν δὲ ὑπολείπεται μόνη ἡ σικιά
 » αὐτῶν, τέφρα καὶ πυρίκαυστα τείχη· οἱ δὲ κάτοικοι
 » ἢ ἀπώλοντο, ἢ ἀπήχθησαν αἰχμάλωτοι εἰς Λιθου-
 » νίαν, ἢ ἔφυγον εἰς ἐτέρας χώρας Τίς δ' αἴ-
 » τιος τούτου; οἱ ἄρπαγες ὑμῶν μᾶλλον ἢ ὁ ψευδο-
 » βασιλεὺς. Ἀπέστωσαν οὖν διὰ παντός, καὶ ἡ
 » Ῥωσσία ἔσται οἷα καὶ πρότερον, τοῦλάχιστον μετὰ
 » μικρόν. Ὁ βδέλυρός Ψευδοδημήτριος καὶ ἄνευ τῆς
 » συνεργείας ἡμῶν ἐκλείψει. Οἱ θερμότατοι τῶν ὀπα-
 » δῶν τοῦ Τουσίνου καὶ ὀλόκληροι πόλεις, αἱ ἐξαπα-
 » τηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ Δημητρίου, ἐπανήλ-
 » θον ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς πατρίδος ἅμα ἀκούσασαι
 » τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου Ἰσάρου. Ποιεῖσθε λόγον
 » περὶ στασιαστῶν ἐν Μόσχα, ἀλλ' ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν
 » αὐτοὺς, ἰδόντες ἰδίους ὀφθαλμοῖς ὅτι πάντες
 » ἀπὸ μικροῦ μέχρι μεγάλου καὶ ἐκεῖ
 » καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν ὤμοσαν ὑπὲρ τοῦ Βλαδισ-
 » λάου μετὰ μεγίστης χαρᾶς. Οὐχί, ἢ τε σύγκλητος
 » καὶ ὁ λαὸς παραχρῆμα τιμωρήσουσι τὸν πρῶτον τολ-
 » μήσοντα παραβῆναι τὸν ἅγιον ὄρκον τῆς πίστεως.
 » Ἐνὶ δὲ λόγῳ ἐκπληρώσατε μόνον τὴν σιωπῆα, τὴν

» ἐμπεδωθεῖσαν διὰ τοῦ ὄρκου τοῦ Ζολκέβσκη ἐξ ὀνό-
 » ματος τοῦ βασιλέως καὶ τῆς δημοκρατίας. Ἐὖ ἔργον
 » ἔλαβε πέρασ πρὸς κοινὴν χαρὰν· μὴ ἐπινοεῖτε καινόν
 » τι ὅπως εὐρεθῆν μὴ ἀπολέσητε καὶ με-
 » ταμειληθήτε. Ἐὰν δὲ ἐπιπορήσητε, ὅποια ἔσονται
 » τὰ δεινά! Γινώσχετε ὅτι τὸ Μοσχικὸν βασιλείον
 » ἐστὶν εὐρύ· οὐπω τὸ πᾶν κατεστράφη, οὐδὲ ἔπεσεν·
 » ἔστι τὸ μέγα Νοβογόροδον, ὡς καὶ ἡ πολυάνθρωπος
 » πικραλία χώρα καὶ ἡ κάτω, τὸ βασιλείον τῆς Καζάνης,
 » τοῦ Ἀστραχανίου, τῆς Σιβηρίας! Οὐχ ὑπομενοῦσι
 » τὴν ἀπάτην, καὶ ἐγεροθήσονται. . . . Σώσειεν ὁ Κύ-
 » ριος ὑμᾶς τε καὶ ἡμᾶς ἀπὸ δεινῶν ἐπακολουθη-
 » μάτων! »

Οἱ πρέσβεις προσέταξαν τῷ γραμματεῖ ὅπως ἀνα-
 γνῶ τοὺς ὄρους τοῦ Ζολκέβσκη· ἀλλ' οἱ μεγιστᾶνες
 οὐκ ἤθελον ἀκούειν· αἴφνης δὲ, ὀνοεῖ μεταγνόντες καὶ
 στηριζόμενοι ἐπὶ τῆς συνθήκης ταύτης, ἀπήτουν ἑκα-
 τομμύρια πρὸς μισθὸν τοῦ στρατοῦ τοῦ βασιλέως καὶ
 αὐτοῦ τοῦ Σαπιέγα . . . « Διὰ τοῦτο ἄρα, ἠρώτησεν
 » ὁ Γολίτσιν, διότι ὁ Σαπιέγας, ὁ ὀπαδὸς βδελυροῦ
 » κακούργου ἐγύμνωσε τοὺς ἡμετέρους ναοὺς, τὰς
 » εἰκόνας, τοὺς τάφους τῶν ἁγίων καὶ ἔπιε χριστια-
 » νικὸν αἷμα; Τί δ' ἔπραξε καὶ πράττει ἐν Ῥωσσίᾳ
 » καὶ ὁ στρατὸς τοῦ βασιλέως; Ἀπόλλυσιν ἀνθρώπους
 » καὶ κτήματα· τί δικαίωμα κέκτηται πρὸς ἀμοιβὴν
 » καὶ εὐγνωμοσύνην; Καὶ ὅμως ὅταν εἰρηνεύσῃ τὸ
 » βασιλείον, τότε ὁ Τσάρος Βλαδισλάος, ὁ Πατριάρ-
 » χης, οἱ εὐπατρίδαι καὶ οἱ ἐν τέλει συνομολογήσου-
 » σι τῷ Σιγισμούνδῳ τὰ πρὸς ἀπότισιν τῶν ὑμετέρων
 » δαπανῶν. Ἀναμιμνησκόμεθα τῆς συνθήκης, καὶ ἡ-
 » θέλαμεν μόνον ὑπομνησαι ὑμᾶς αὐτήν. Ἐρωτῶμεν

1610.

» δὲ, δίδωσιν ὁ βασιλεὺς τὸν υἱὸν βασιλέα τῆς Μόσχας; . . . » Χαρίζεται, ἀπεκρίναντο τέλος οἱ μεγιστᾶνες (23 Ὀκτωβρίου). Τότε ὁ Φιλάρετος, ὁ Γολίτσιν καὶ Μεζέτσκης ἀναστάντες προσεκύνησαν μέχρις ἐδάφους, χαίροντες καὶ ἀνυμνοῦντες τὴν σοφίαν τοῦ Σιγισμούνδου καὶ τὴν εὐτυχεῖ βασιλείαν τοῦ Βλαδισλάου· ὁ δὲ Λέων Σαπιέγας, ἀπαντῶν περὶ τῶν ἀλύτων ὄρων, ἀνήγγειλεν ἐξ ὀνόματος τοῦ βασιλέως· 1. ὅτι ἐν τῷ βαπτίσματι καὶ τῷ γάμῳ τοῦ Βλαδισλάου γενέσθω τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Βλαδισλάου· 2. ὅτι οὐδεμίαν κοινωνίαν ποιήσεται πρὸς τὸν Πάπαν περὶ πίστεως· 3. ὅτι ὁ θάνατος τοῖς ἐξωμόταις τῆς Ἑλληνικῆς ὁμολογίας κυροῦται· 4. περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐπομένων παρὰ τῷ Τσάρῳ Πολωνῶν συνομολογησάτωσαν οἱ πρέσβεις περὶ τούτου πρὸς αὐτὸν τοῦτον· 5. πᾶσαι αἱ ἄλλαι ἐπιθυμίαι καὶ ἀπαιτήσεις τῶν Ῥώσων προταθήσονται τῇ ἐν Βαρσοβίᾳ συνελεύσει, ὅπου τῇ συναινέσει αὐτῆς ὁ βασιλεὺς δώσει αὐτοῖς τὸν υἱὸν Τσάρου, ἀλλὰ καταλαβὼν πρότερον τὸ Σμόλενσκον, καταστρέψας τὸν Ψευδοδημητρίον καὶ εἰρηνεύσας ἐντελῶς τὴν Ῥωσσίαν. . . . Τότε ἐξέλιπεν ἡ χαρὰ τῶν πρέσβων! Οἱ μεγιστᾶνες ἔλεγον πρὸς αὐτοὺς ὅτι, ἐὰν ὁ Σιγισμούνδος, μηδὲν διαπραξάμενος, ἐξέλθῃ τῆς Ῥωσσίας, οἱ ἐλεύθεροι ἐν αὐτῇ Πολωνοὶ καὶ Κοζάκοι, πλείους τῶν 80,000, ἐνωθήσονται τῷ Ψευδοδημητρίῳ· ὅτι ὁ βασιλεὺς θέλει τὸ Σμόλενσκον οὐχὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ Βλαδισλάου· διότι καταλείπει αὐτῷ πάντα κληρονομίαν, Λιθουανίαν τε καὶ Πολωνίαν· ὅτι οἱ πολῖται τοῦ Σμόλενσκου ὀφείλουσιν ὁμῶσαι πίστιν τῷ

1610.
 βασιλεῖ μόνον χάριν τιμῆς! Ἄλλ' ὁ Φιλάρετος καὶ Γολίτσιν, βλέποντες ὅτι ὁ Σιγισμουῦνδος σκοπεῖ μόνον ὅπως διὰ τοῦ Βλαδισλάου ἀπατήσῃ τὴν Ῥωσσίαν καὶ λάβῃ αὐτὴν ἑαυτῷ λάφυρον, ἢ κατακερματίσῃ, ἤγα-
 νάκτησαν τοσοῦτον, ὥστε, ὀργισθέντες ἤδη οἱ μεγα-
 στᾶνες, ἀπέφευγον τοῦ λοιποῦ διαλέγεσθαι πρὸς αὐ-
 τοὺς, ἀνακράξαντες: « Ἔστω τέλος τῇ ὑπομονῇ καὶ τῷ
 » Σμολένσκῳ! Ἐφ' ὑμᾶς ἔσται ἡ τέφρα αὐτοῦ καὶ τὸ
 » αἷμα τῶν κατοίκων! »

Περὶ τῆς ἀποτυχίας τῆς πρεσβείας ἔμαθον ἐν Μό-
 σχα μετ' ἴσης λύπης οἱ τε εὐπατρίδαι καὶ ὁ φιλόδοξος
 Ζολκέβσκη, ὅστις, μῆπω βεβαιῶν αὐτοὺς περὶ τῆς ἐ-
 ξάπαντος ἐκπληρώσεως τῆς συνθήκης, ἔγνω ὅπως κα-
 ταφύγῃ εἰς τὸ ἔσχατον μέσον, ἀναχωρήσῃ τουτέστιν ἐκ
 τῆς Μόσχας, τῆς μόνον ὑπ' αὐτοῦ κατευναζομένης,
 καὶ αὐτὸς ἐξηγηθῇ πρὸς τὸν βασιλέα. Ἄλλ' αὐτοὶ οἱ
 Ῥῶσσοι ἐκώλυον καὶ ἐξώρκιζον αὐτόν, ὅπως μὴ πα-
 ραδῶ τὴν πρωτεύουσαν τοῖς κινδύνοις τῆς ἀναρχίας
 καὶ τῶν στάσεων. Ἄλλ' αὐτὸς, σφίγγας τὴν χεῖρα τοῦ
 πρίγκιπος Μσισλάβσκη, εἶπεν αὐτῷ: « Ἀπέρχομαι ὅ-
 » πως περανῶ τὸ ἐμὸν ἔργον καὶ τὴν ἡσυχίαν τῆς
 » Ῥωσσίας. » Τοῖς δὲ Πολωνοῖς « ὑπεσχόμην τοῖς εὐ-
 » πατρίδαις, ὅτι προσενεχθήσεσθε καλῶς πρὸς τὴν
 » ἰδίαν ὑμῶν ἀσφάλειαν· ἐγχειρίζω ὑμῖν τὴν βασιλείαν
 » τοῦ Βλαδισλάου, τὴν τιμὴν καὶ δόξαν τῆς δημοκρα-
 » τείας. » Διάδοχος δ' αὐτοῦ, ἦτοι ἀληθῆς ἄρχων τῆς Μό-
 σχας, ἔμελλεν εἶναι ὁ Πολωνὸς Γοσέβσκης, βοηθού-
 των προθύμως τοῦ Μιχαὴλ Σαλτικὸβ καὶ τοῦ γραμ-
 ματέως Θεοδώρου Ἀνδρόνοβ, τοῦ ἀναγορευθέντος γε-
 νικοῦ ταμίου. Παρασκευασάμενος δὲ πάντα ὁ Ζολ-
 κέβσκη πρὸς τήρησιν τῆς ἡσυχίας, ἐπέβη ὀχήματος

Ἀπέρχεται ὁ
 Ζολκέβσκης.

1610. καὶ ἡρέμα ὤχειτο διὰ τῆς Μόσχας, προπεμπόμενος ὑπὸ τῆς συγκλήτου καὶ πλήθους λαοῦ. Αἱ ὁδοὶ καὶ αἱ στέ-

ἜΟ Σουίτσης
παρεδόθη τοῖς
Πολωνοῖς.

γαὶ τῶν οἰκιῶν ἐπληροῦντο ἀνθρώπων, πανταχοῦ ἠκούοντο βροντώδεις κρυγαί, πάντες ἤρχοντο αὐτῷ κατευόδιον καὶ ταχεῖαν ἐπάνοδον! Ὁ θρίαμβος οὗτος τοῦ Ζολκέβσκη ἐπήνεγκεν αἶσχος μέγα πρὸς τὸ συμβούλιον· διότι τοῖτο παρέδωκε τῷ ἀλλοδαπῷ τὸν πρόφην αὐτοῦ Γσάρον. Ὁ Ζολκέβσκη παρέλαβε μεθ' ἐαυτοῦ τοὺς δύο ἀδελφοὺς τοῦ Βασιλείου, ὁ δὲ λαὸς τῆς Μόσχας ἐθεώρει περιέργως πῶς ἐκόμιζον αὐτοὺς ἐν ἰδίῳι ὀχήμασιν πρὸ τοῦ Ζολκέβσκη! Καὶ τῇ μέν γυναικί τοῦ Δημητρίου Σουίτκη ἐπέτρεψαν, ὅπως συναπέλθῃ τῷ ἀνδρὶ, τὴν δ' ἀτυχῆ Γσκρίναν ἐπεμψαν εἰς τὴν ἐν Σουσδάλια γυναικίαν μονήν. Ὁ Ζολκέβσκη, ἀφικόμενος εἰς τὴν μονήν τοῦ Ἰωτῆρ, ἔλαβεν ἐκεῖ ἀπὸ τὸν τὸν Βασιλείον, καὶ φέροντα Λιθουανικὴν κοσμικὴν στολὴν παρέστησεν αὐτὸν τῷ Σιγισμούνδῳ ὡς δέσμιον! « Ὡ καιρὸς κηταισχόνης καὶ ἀνισθησίας, ἀνα- » κράζει σύγχρονός τις· ἐπελαθόμεθα τοῦ Θεοῦ! Τίνα » λόγον δώτομεν αὐτῷ καὶ τοῖς ἀνθρώποις; Τί ἐροῦ- » μεν τοῖς ἄλλοις βασιλείοις, παραδόντες τὸ βασίλειον » καὶ τὸν Γσάρον αἰχμαλώτους ἑτεροδόξοις; Ὅλιγοὶ » ἦσιν οἱ κηκοῦργοι· ἀλλ' ἡμεῖς ἐβλέπομεν καὶ ὑπο- » μένομεν μὴ ἔχοντες τὴν γενναϊότητα ἀποθνεῖν ὑπὲρ » τῆς ἀρετῆς. » Οὕτως οἱ ἀριστοὶ τῶν Ῥώστων ἐθλί- » θοντο ἐνδομύχως καὶ ἀγανακτοῦντες διετίθεντο πρὸς ἀπεγνωσμένην ἐπανάστασιν, καὶ περ ἀγνοοῦντες ἔτι καὶ μὴπω βουλευόμενοι περὶ αὐτῆς. Ἦν δ' ἐγγὺς ἡ ὥρα!

Τῷ Ζολκέβσκη, ὑπαντήσαντες μεγαλοπρεπῶς οἱ στρατηγοὶ τοῦ βασιλέως καὶ οἱ γερουσιασταὶ, εἶπον λόγους καὶ ἀνύμνουν ὡς ἥρωα· ὁ δὲ Ζολκέβσκη μετὰ

τῶν τροπαίων παρέστησε τῷ Σιγισμοῦνδῳ καὶ τὸν
 αἰχμάλωτον βασιλέα φέροντα πολυτελῆ σολήν. Πάντες
 ἀτενίσκντες τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν ἄφρωνον καὶ ἀκί-
 νητον Βασίλειον, ἤθελον ὅπως προσκυνήσῃ τὸν βα-
 σιλέα. Ἄλλ' ὁ Βασίλειος ἀπεκρίνατο· Ὁ Τσάρος
 τῆς Μόσχας οὐ προσκυνεῖ βασιλεῖς·
 κατὰ τὴν βουλήν τοῦ Ἰψίστου εἰμὶ
 αἰχμάλωτος, ἀλλ' οὐκ ἠχμαλωτίσθην
 ὑφ' ὑμῶν· παρεδόθην ὑμῖν ὑπὸ τῶν
 ἐπαναστατῶν ὑπηκόων μου. « Ἡ εὐστάθεια
 » αὐτοῦ, τὸ μεγαλεῖον καὶ ὁ νοῦς ἐξέπληξαν τοὺς Πο-
 » λωνοὺς, λέγει ὁ χρονογράφος· καὶ ὁ Βασίλειος καὶ περ
 » στερηθεὶς τοῦ στέμματος ἐτίμα τὴν Ῥωσσίαν. »
 Εἶχε χρεῖαν τῆς σταθερότητος ταύτης ὁ Βασίλειος,
 ὅπως ἐγκαρτερῇ τῇ αἰχμαλωσίᾳ καὶ ἀποτίσῃ οὕτω τὸ
 ἔσχατον χρέος τῇ πατρίδι πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι αὕτη
 ἀνεπαισχύντως ἐδύνατο καλεῖν αὐτὸν ἐπὶ τέσσαρα
 ἔτη ἴδιον βασιλέα! . . . Ὁ βασιλεὺς, καὶ περ εὐχα-
 ριστήσας τῷ Ζολκέβτκῃ ἐπὶ τῇ ψευδεὶ δόξῃ τοῦ ἔχειν
 τοιοῦτον αἰχμάλωτον καὶ τῇ ψευδεὶ ἀλώσει τῆς
 Μόσχας, ἤρνεϊτο ὁμως κυρῶσαι τὴν συνηθῆκην αὐτοῦ.
 Μάτην ὁ Ζολκέβτκῃς ἀπεδείκνυε καὶ ἠπέιλει· καὶ ἀπε-
 δείκνυε μὲν, ὅτι διὰ τῆς βασιλείας τοῦ βασιλοπαιδὸς τὸ
 Μοσχιακὸν καὶ Πολωνικὸν βασίλειον ἔσονται διὰ παντὸς
 ἓν, πρὸς κοινὴν αὐτῶν εὐημερίαν, καὶ ὅτι οὐδέποτε
 τὸ πρῶτον ὁμολογήσει Τσάρον τὸν Σιγισμοῦνδον· ἠ-
 πείλει δὲ νέον, σκληρὸν καὶ ἀτελεύτητον ἐν τοῖς δει-
 νοῖς πόλεμον. Ἄλλ' ὁ Σιγισμοῦνδος, θεωρῶν τὸν Ζολ-
 κέβτκῃν ὡς προκατελημμένον ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἔργου, καὶ
 διψῶν τῆς ἰδίας δόξης ἐδυσπίστει πρὸς αὐτόν· ἐπα-
 νέλεγε δὲ συχνά, ὅτι ἡ κατάληψις τοῦ Σμολένσκου ἦν

1610. ἀναγκαία πρὸς τὸ συμφέρον τῆς δημοκρατίας καὶ πρὸς τὴν τιμὴν αὐτοῦ. Τέλος προσέταξεν αὐτῷ τῷ Ζολκέβσκη, ὅπως πείσῃ τοὺς Μοσχίους πρέσβεις πρὸς παραχώρησιν εἰρηνικὴν.

Μετ' ἀπελπισίας ὁ Ζολκέβσκης ὤφειλεν ἐκπληρῶσαι τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως· ἀλλ' ἄρχων ἑαυτοῦ ἐν ταῖς πρὸς τὸν Φιλάρετον καὶ Γολίτσιν διαπραγματεύσεσιν, ἀπεδείκνυε πεποιθήσιν περὶ τῆς ὀρθότητος τοῦ θελήματος τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπήτει παρ' αὐτῶν τὸ Σμόλενσκον μόνον ὡς πρόσκαιρον ἐχέγγυον τῆς πρὸς τὴν Λιθουανίαν ἀσφαλοῦς κοινωνίας τοῦ στρατοῦ τοῦ Σιγισμούνδου. Ἔλεγε δέ· « Ἐφοβεῖσθε δεχθῆναι ἡμᾶς » καὶ ἐν Μόσχα· ἀλλὰ δεξάμενοι ἐχαίρετε! Μὴ ἰσχυρογνωμονεῖτε ἄλλως ἢ συνομολογηθεῖσα συνθήκη, ἢ τοσοῦτον εὖνους καὶ τοσοῦτον συμφέρουσα ἀμφοτέροις τοῖς βασιλείοις, λύεται ἐξάπαντος. Ὁ βασιλεὺς νομίζει ὅτι ἡ μὴ ἄλωσις τοῦ Σμολένσκου ἐστὶν ἀτιμία αὐτῷ· κρητῆσει δὲ βία, καὶ μόνον τιμῶν τὴν μεσιτείαν μου βραδύνει. Ἡ ἀξίγη κεῖται ἐπὶ τῆς ρίζης! » Μὴ παρέχοντες δὲ καιρὸν τοῖς πρεσβευταῖς ὅπως κοινωνῶσι πρὸς τὴν Μόσχαν, ἔλεγον· « Οὐχὶ ἡ Μόσχα προστάσσει τῷ βασιλεῖ, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς αὐτῇ » διὸ ἀπήτουν ταχεῖαν ἀπόφασιν. Ἐν ταῖς περιστάσεσι ταύταις ὁ Φιλάρετος καὶ ὁ πρίγκιψ Γολίτσιν συμβουλεύοντο τοῖς περὶ αὐτοὺς ὑπαλλήλοις καὶ εὐγενέσιν, ἐπεθύμουν δὲ ἵνα μάθωσι καὶ τὴν γνώμην τῶν παιδῶν τῶν εὐπατριδῶν τοῦ Σμολένσκου, οἵτινες ἦλθον μετ' αὐτῶν ὑπηρετήσοντες πιστῶς τῷ Σουίσκῃ μέχρι τῆς καθαιρέσεως αὐτοῦ. Πάντες δ' ἀπεκρίναντο· « Μηδεὶς Πολωνὸς εἰσέλθῃ εἰς Σμόλενσκον· εἰάν ὁ βασιλεὺς τολμήσῃ ἐκχῦσαι αἷμα, ἔσται ἐπ' αὐτὸν τὸν

» ἐπίορκον· διότι ὑπ' αὐτοῦ καὶ οὐχὶ ὑφ' ἡμῶν λύεται ἡ
 » ἱερὰ συνθήκη.» Οἱ δὲ παῖδες τῶν εὐπατριδῶν προσε-
 τίθεσαν· « Αἱ μητέρες καὶ γυναῖκες ἡμῶν εἰσιν ἐν
 » Σμολένσκῳ· ἀπολέσθωσαν ἐκεῖ, ἀλλὰ μὴ παραδίδοτε
 » Πολωνοῖς πιστὴν πόλιν. Μάθετε δέ, ὅτι οὐ δύνασθε
 » παραδοῦναι αὐτήν· διότι οἱ πρόμαχοι τοῦ Σμολένσκου
 » οὐκ ἀκούσουσιν ὑμῶν, ἅτε προδοτῶν.» Καί περ εὐ-
 σταθῶς ἀρνηθέντες τοῖς μεγιστῆσιν ὁ Φιλάρετος καὶ
 ὁ Γολίτσιν, ἀλλ' οὐχ ἤττον μετὰ δακρύων ἐξώρκιζον
 αὐτούς, ὅπως μὴ ἀπορρίψωσι τὸ ἔργον τοῦ Ζολκέβ-
 σκη καὶ ὧπι διὰ παντός ἀδελφοὶ τῶν Ῥώσσω· ἀλλὰ
 μάτην! Τῇ 21 Νοεμβρίου οἱ Πολωνοὶ, ἀναρρίψαντες
 εἰς τὸν ἀέρα διὰ νέας ὑπονόμου τὸν ἐκ γρανίτου πύρ-
 γον καὶ μέρος τοῦ τείχους τῆς πόλεως, ὠρμησαν με-
 τὰ Γερμανῶν εἰς τὸ φρούριον τοῦ Σμολένσκου, ὅπερ
 τρεῖς προσέβαλον· ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν γενναίως ὑπὸ
 τοῦ Σέιν ὑπ' ὄψιν τοῦ Σιγισμούνδου, Ζολκέβσκη καὶ
 τῶν ἡμετέρων πρεσβευτῶν! . . . Αἱ διαπραγματεύσεις
 ἐξηκολούθουν ἔτι, ἀλλ' ἀνωφελῶς· οἱ δὲ πρέσβεις τῆς
 Ῥωσσίας ἦσαν στενωῶς περιωρισμένοι· διότι ἀπηγόρευον
 αὐτοῖς τὸ ἐπιστέλλειν εἰς Σμολένσκον, καὶ ἐκώλυον τὴν
 πρὸς τὴν Μόσχαν καὶ τὰς ἄλλας πόλεις συκοινωνίαν
 αὐτῶν, ὥστε ἐπὶ μακρὸν χρόνον οὐδεμίαν ἀγγελίαν
 καὶ ὁδηγίαν ἔλαβον παρὰ τοῦ συμβουλίου τῶν αὐπατρι-
 δῶν· ἤκουον δὲ μόνον παρὰ τῶν μεγιστάνων ὅτι, τῶν
 Σουηδῶν πολεμούντων πρὸς τὴν Ῥωσσίαν, ὁ ψευδο-
 βασιλεὺς κρατύνεται ἐν Καλούγα, ἀναμένων τοὺς ἐκ
 Κριμαίας καὶ Τούρκους ἐπικύρους· ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς
 Δανίας παρασκευάζεται εἰς ἄλωσιν τοῦ Ἀρχαγγέλου·
 ὅτι πάντες ἐγείρονται καὶ πάντες κινοῦνται ἐπὶ τὴν Ῥωσ-
 σίαν· ὅτι ἀπόλλυται αὕτη καὶ δύναται σωθῆναι μόνον
 ὑπὸ τοῦ μεγαλοψύχου Σιγισμούνδου.

1610.

Μάταιαι ἐφο-
 δοὶ εἰς Σμολ-
 ένσκον.

1610.

Ἡ Ῥωσσία ἀπώλλυτο ὄντως καὶ ἠδύνατο σωθῆναι μόνον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἰδίας ἀρετῆς! Ἡ πρωτεύουσα, ἀνευ πολιτορκίας καὶ ἐφόδου ἀλοῦσα ὑπὸ τῶν ἀλλοδαπῶν, ἐφαίνετο ἀναίσθητος πρὸς τὴν ταπεινώσιν αὐτῆς καὶ τὴν καταισχύνην. Οἱ εὐπατρίδαι ἐκάθη-
το ἐν τῷ συμβουλίῳ καὶ διέτασσον, ἀλλ' ὑπέικον τῷ Γουσέβσκη, ὅστις, γινώσκων τὴν θέλησιν τοῦ Σιγισμούν-
δου καὶ προβλέπων τὰ ἐπακολουθήματα, πάντα ἐποι-
εῖτο πρὸς ἰδίαν ἀσφάλειαν. Καὶ δὴ ἀπέπεμπε τοὺς το-
ξότας τῆς Μόσχας ὅπως ἐλαττώσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν
στρατιωτῶν, πηρήγγελλεν ὅπως κατασρέψωσι πάντα τὰ
περιφράγματα τῶν ὁδῶν, ἀπηγόρευσε τοῖς κατοικοῖς
φέρειν ὅπλα, συρρέειν ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ ἐξέρχεσθαι
τῶν οἰκῶν νυκτὸς, ἐκράτυνε δὲ πανταχοῦ τὰς φυλακάς·
ἐδιώχθησαν δὲ καὶ οἱ εὐγενεῖς καὶ πλούσιοι ἔμποροι πέ-
ραν τῆς τάφρου τῆς ξυλίνης πόλεως, ὅπως ἐν ταῖς οἰκίαις
αὐτῶν οἰκῶσι Γερμανοὶ καὶ Πολωνοί. Ἄλλ' ὅμως αἱ
συνεταὶ ὁδηγίαι τοῦ Ζολκέβσκη ἐξεπληροῦντο αὐστη-
ρῶς· ἡ δ' ἀναίδεια ἀπηγορεύετο καὶ ἐτιμωρεῖτο αὐστη-
ρῶς. Οὕτω Πολωνός τις ἐπυροβόλησε πρὸς τὴν εἰκό-
να τῆς Θεοτόκου, ἕτερος δὲ διεκόρευσε παρθένον· δικα-
σθέντες δὲ ὁ μὲν πρῶτος ἐκάη, ὁ δὲ δεύτερος ἐμαστι-
γώθη. Ἡ ἡσυχία ἐπεκράτει ἔτι, καὶ οἱ Μόσχιοι συνευω-
χοῦντο τοῖς Πολωνοῖς, ἀποκρύπτοντες τὸν κίνδυνον καὶ
τὸ μῖσος, ἀποκαλούμενοι ἀδελφοὶ καὶ φέροντες τὸν
λίθον ὅπισθεν, ὡς λέγει ἱστορικὸς αὐτόπτης. Οἱ Πο-
λωνοὶ ἐδυσπίστουσαν πρὸς τὴν ὑπομονὴν τῶν Ῥώσων, οὗ-
τοι δὲ τῇ εὐνοίᾳ ἐκείνων, βλέποντες τὴν παράνομον ἀρ-
χὴν αὐτῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, τὴν ἀρεστὴν μόνον ὀλί-
γοῖς ἐπιφανέσι στασιάρχαις, τῷ Σαλτικὸβ, Ῥουμπέτς-
Μασάλσκη καὶ ἄλλοις κακούργοις τοῦ Τουσίνου, οἱ

τινες, εἰ καὶ προέτεινον τῷ ἀλλοδαπῷ ὄρους ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἐλευθερίας, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ Βλαδισλάου ἐτοίμως εἶχον ὅπως παραδῶσι τὴν Ῥωσσίαν καὶ τῷ Σιγισμοῦνδῳ ἄνευ τινὸς συνθήκης, ὅπως ὑπὸ τὸ κράτος αὐτοῦ σωθῶσιν ἀπὸ τῆς δικαίας τιμωρίας. Ἰσχύοντες δὲ διὰ τοῦ ξίφους τῶν Πολωνῶν, ἐνομοθέτουν ἐν τῷ δειλῷ συμβουλίῳ, βεβαιοῦντες τὴν ἐλπίδα τοῦ πρίγκιπος Μστισλάβσκη καὶ λοιπῶν ἀσθενῶν εὐπατριδῶν, ὅτι ὁ Σιγισμοῦνδος δώσει Τσάρον τὸν υἱόν, καί περ βραδύνων καὶ ἄδικα ἀπαιτῶν. Παρῆλθον δύο σχεδὸν μῆνες· τὸ δὲ συμβούλιον ἐγίνωσκεν, ὅτι οἱ πρέσβεις ἡμῶν εἰσὶν αἰχμάλωτοι παρὰ τῷ βασιλεῖ· ἐγίνωσκε τὴν ἔφοδον τῶν Πολωνῶν κατὰ τοῦ Σμολένσκου, καὶ ὁμῶς ἀνέμενεν ἔτι τὸν Βλαδισλάον! Ἐπὶ πολὺ σιωπήσας, ὁ βασιλεὺς ἔγραψε τέλος ὅτι οὐ παραδώσει τὴν Ῥωσσίαν θῦμα τῷ κακούργῳ τῆς Καλούγας καὶ τοῖς βδελυροῖς αὐτοῦ ὀπαδοῖς· ὅτι ὀφείλει καταστρέψαι αὐτούς, ὑποτάξαι τὸ στασιάζον Σμόλενσκον, καὶ τότε ἐπανελεύσεται εἰς Λιθουανίαν ἵνα ἐν τῇ συνελεύσει, παρόντων καὶ τῶν ἡμετέρων πρέσβεων, κυρώσῃ τὴν συνθήκην τῆς Μόσχας. Ἐν τούτοις ὁ βασιλεὺς ἐξ ἰδίου ὀνόματος προσέτατε τῷ συμβουλίῳ περὶ ἀμοιβῆς τῶν εὐπατριδῶν καὶ τῶν ἐν τέλει, τῶν πιστῶν πρὸς αὐτόν, ἦτοι τοῦ Σαλτικῶδ, Μασάλσκη, Χόροστίνιν, Μεστέρσκη, Δολγορούκη, Μολτσάνοβ, τοῦ σφραγιδοφύλακος Γράμοτιν καὶ ἄλλων, παθόντων ὑπὸ τοῦ Σουΐσκη· ἀπένειμε τιμὰς, χώρας καὶ χρήματα, καὶ ἐνὶ λόγῳ ἐνήργει ὡς ἄρχων τῆς Ῥωσσίας, καί περ μηδὲ σκιάν δικαιώματος ἔχων, τὸ δὲ συμβούλιον ἐτίμα τὸ θέλημα αὐτοῦ, ὡσεὶ ἀδιαίρετον τοῦ θελήματος τοῦ ἀγγελίκου Τσάρου! Καὶ ἐπιφανεῖς ἀπήρχοντο τῆς Μόσχας

1610.

Ἀφαιρεσίαι
τοῦ Σιγισμοῦν-
δου.

1610. εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ βασιλέως αἰτητόμενοι δωρεάς, ἐπίσης παρανόμους καὶ αἰσχράς! . . . Ἦδη δ' ὁ λαός, ἦτον τοῦ συμβουλίου μακροθυμῶν, ἀπεδείκνυεν ἀγανάκτησιν μὴ βλέπων τὸν Βλαδισλάον, οἱ δ' εὐπατρίδαι, φοβούμενοι στάσιν, ἐξώρχιζον τὸν Σιγισμοῦνδον, ὅπως καταπαύσῃ τὴν ἀνησυχίαν ταύτην ἄνευ ἀναβολῆς καὶ συνελεύσεως· ἀλλὰ περὶ τοῦ Βλαδισλάου οὐδεὶς ἐγένετο λόγος, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐφρόντιζε μόνον τῆς ἀλώσεως τοῦ Σμολένσκου!

Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἡδύνατο ἄρα ἡ πρωτεύουσα μετὰ τῆς ἐπιπλάστου κυβερνήσεως εἶναι κεφαλὴ καὶ ψυχὴ τοῦ βασιλείου; Τὰ πάντα ἐκυμαίνοντο ἐν ἀταξίᾳ, ἄνευ συνδέσμου τῶν μερῶν, ἄνευ ἐνότητος ἐν ταῖς κινήσεσιν· οἱ δὲ κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν, ὁμόσαντες πίστιν τῷ βασιλόπαιδι, ἐδυσχέρανον ἀκούοντες τὴν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ δεσποτείαν τῶν Πολωνῶν, καὶ ἡγανάκτουσαν βλέποντες τοὺς ὑπαλλήλους αὐτῶν ἀποστελλομένους ὑπὸ τοῦ Ζολκέβσκη καὶ Γοσέβσκη εἰς εἰσπραξίν τῶν φόρων πρὸς μισθοδοσίαν τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ. Πανταχοῦ ἐκραύγαζον· « Ἡμεῖς ὠμόσαμεν πίστιν » τῷ Βλαδισλάῳ, οὐχὶ δὲ τῷ Ζολκέβσκη καὶ Γοσέβσκη. » Αἱ μεμφιμοιρίαι ἤρχοντο ἔτι μᾶλλον ἐκ τῶν κακώσεων τῶν Πολωνῶν, οἵτινες μόνον ἐν Μόσχᾳ προσεφέροντο συνετῶς· διότι, καταφρονοῦντες τῆς συνθήκης, οὐ μόνον οὐκ ἀπῆρχοντο τῶν ἡμετέρων πόλεων, οὐ μόνον ἔπραττον τὰ δοκοῦντα καὶ ἤρπαζον, ἀλλὰ καὶ ἔκαιον, ἐθασάνιζον καὶ ἔκτεινον τοὺς Ῥώσους. Ὅπου οὐδεμίᾳ προστασίᾳ τῆς κυβερνήσεως, ἐκεῖ οὐδεμίᾳ καὶ ὑπακοῇ. Οἱ Νοβογορόδιοι ἐκλείσαν τὰς πύλας καὶ ἐπὶ πολλὸν χρόνον οὐκ ἤθελον δέξασθαι τὸν εὐπατρίδην Ἰωάννην Σαλτικὸβ, τὸν γνωστὸν φίλον

Ἀνησυχία τοῦ
λαοῦ.

τοῦ Ζολκέβσκη, πεμφθέντα πρὸς αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ συμ- 1610^α
 βουλίου μετὰ τοξοτῶν πρὸς ἐκδίωξιν τῶν Σουηδῶν

τῆς ἀρκτικῆς Ῥωσσίας· διότι ὁ σύμμαχος Δελαγάρδι ^{Ἐχθροπρα-}
 μετὰ τὴν ἐν Κλουσίνῳ μάχην, ἀναχωρῶν εἰς τὰ με- ^{ξίαι τοῦ Δε-}
 θόρια τῆς Φινλανδίας, ἤδη ἐνήργει ὡς ἐχθρὸς· καταλα- ^{λαγάρδι.}

βῶν δὲ τὴν Λαδόγαν, ἐπολιόρησε τὸ Κεξχόλμον καὶ
 μετ' ὀλίγων στρατιωτῶν ἐβουλεύετο ἀφελεῖν τὸ βασι-

λειον ἀπὸ τοῦ Βλαδισλάου, ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ Κα-
 ρόλου, προτείνων πανδήμως ἡμῖν Τσάρρον βασιλόπαιδά

τινα τῆς Σουηδίας. Ὁ Σαλτικὸβ, δὸς ὄρκον τοῖς Νοβο-
 γοροδίοις, ὅτι οὐδένα Πολωνὸν εἰσάξει, ἐπειθεν αὐτοὺς,

ὡς ὑπηκόους τοῦ Βλαδισλάου, ὅπως συμπράξωσιν αὐ-
 τῷ πρὸς ἐκδίωξιν τῶν Σουηδῶν καὶ κατευνασμόν τῶν

στασιαστῶν. Καὶ ἐξήλασε μὲν τοὺς Σουηδοὺς τῆς Λα-
 δόγας, οὐχὶ δὲ καὶ τῆς Ῥωσσίας, οὐδ' ὑπέταξε τὸ

Πσκόβον, ὅπου ἤρχεν ἔτι τὸ ὄνομα τοῦ Ψευδοδημη-
 τρίου, καὶ ὅπου ἐκακούργει ὁ Λισόβσκης, ἐμπορευόμενος

τὰ λάφυρα τῶν ἀρπαγῶν καὶ τῆς ἱεροσυλίας, συνευω-
 χούμενος τοῖς κατοικοῖς ὡς ἀδελφοῖς καὶ διαρπάζων

ὡς ἐχθρὸς. Αἱ Μεγάλαι Λοῦκαι, κατελιημμένα ὑπὸ
 τοῦ συναγωνιστοῦ καὶ ἐπιναστάτου Προσοβέτσκη, ἡ Ἰά-

μη, τὸ Ἰβανγόροδον, τὸ Κοπόριον καὶ Ὁρέσεκον ἐνέμει-
 ναν πιστὰ τῷ ψευδοβασίλει διὰ τὸ πρὸς τοὺς Πολωνοὺς
 μῖσος. Τὸ μῖσος τοῦτο ἐγέννησε τότε νέαν καὶ κατα-
 πληκτικὴν ἀποστασίαν· διότι ἡ ἐπιφανής, ὡς βασιλειον
 καλουμένη, Καζάνη, ἡ διατελέσασα πιστὴ τῇ Μόσχᾳ
 κατὰ τὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας τοῦ ἐν Τουσίνῳ κακούργου,
 αἰφνης μειέσθη πρὸς αὐτόν, ὅτε ἤδη ὑπὸ πάντων σχε-
 δὸν ἦν ἐγκαταλελειμμένος καὶ περιεφρονεῖτο! Ὁ ὄχλος
 καὶ οἱ πολῖται τῆς Καζάνης, μαθόντες τὴν εἴσοδον τοῦ
 Ζολκέβσκη εἰς τὴν πρωτεύουσάν, συνεταράχθησαν, ἐκῆ-

Κακουργήματ
 τα Λισόβσκη.

Ἀποστασία
 Καζάνης.

1610. ρυξαν δὲ, ὅτι προτιμῶσιν ὑπηρετεῖν τῇ Τσαρίνᾳ τῆς Καλούγας ἢ τῇ κακοδόξῳ Λιθουανίᾳ, καὶ ἠσπάσαντο τὸν Σταυρὸν ὑπὲρ τοῦ Ψευδοδημητρίου, πειθόμενοι τοῖς ὀργάνοις καὶ ὑπηρεταῖς αὐτοῦ, τοῖς πεμφθεῖσι τότε ὑπ' αὐτοῦ εἰς Ἀστραχάνιον καὶ τυγγάνουσιν ἐν Καζάνῃ. Ὁ στρατηγὸς Βέλσκης, ὁ ἀγαπητὸς τοῦ Ἰωάννου, ἐπειθε τὸν λαὸν μῆτε ὑπὲρ τοῦ Βλαδισλάου, μῆτε ὑπὲρ τοῦ Ψευδοδημητρίου ὀμνύειν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος καὶ ἀνωνύμου κυριάρχου τῆς Μόσχας. Καταισχύνων δὲ καὶ ἐξορκίζων, ἐγένετο θῆμα τοῦ μαινομένου ὄχλου, κινουμένου ὑπὸ τοῦ γραμματέως Σούλγιν· διότι, συλλαβόντες αὐτὸν, ἐκρήμνισαν ἀφ' ὑψηλοῦ πύργου καὶ ἐσπάραξαν ἐκεῖνον, ὅστις ὑπηρετήσεν ἕξ Τσάροις, μὴ ὑπηρετῶν μῆτε τῇ πατρίδι, μῆτε τῇ ἀρετῇ· ἐδολιεύετο, προεδίδω . . . καὶ ἀπώλετο κατὰ τὴν λαμπροτάτην ὥραν τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ βίου, ὡς μάρτυς ὑπὲρ τοῦ Ῥωσικοῦ λαοῦ! Ὁ δ' ἕτερος στρατηγὸς τῆς Καζάνης, ὁ εὐπατρίδης Μορόζοβ, καὶ οἱ ἐν τέλει, μὴ τολμήσαντες ἐναντιωθῆναι τοῖς τυφλωμένοις πολίταις, ἔγραψαν μετὰ τούτων πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν ἀρκτῶν χωρῶν, ὅτι ἡ Μόσχα ἐγένετο Λιθουανία, ἢ δὲ Καλούγα, πρωτεύουσα τῆς πατρίδος, καὶ ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Δημητρίου δεόν ἵνα ἐνωθῶσι πάντες οἱ ἀληθεῖς Ῥῶσσοι πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ βασιλείου καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλ' οἱ Καζανῖται ὤμοσαν ἤδη ὑπὲρ σικίας!

Ὁ ψευδαβασιλεὺς, ὑπὸ μηδενὸς ταρασσόμενος ἐν τῇ Καλούγᾳ, καὶ ἐπὶ τινα καιρὸν ἀναγκαῖος ὢν τῷ Σιγισμουνδῷ ὡς φόβητρον κατὰ τῆς Μόσχας, ἔχων δὲ 5,000 Κοζάκους, Τατάρους καὶ Ῥῶσσοις, ἠπείλει ἔτι τὴν τε Μόσχαν καὶ τὸν Σιγισμουνδὸν ἐβασάνιζε τοὺς Πολωνοὺς,

1610.

τούς συλλαμβανομένους ὑπὸ τῶν ἀποσπασμάτων αὐ-
 τοῦ καὶ ἔλεγε· « Οἱ χριστιανοὶ προὔδωκάν με· λοιπὸν
 » στρέφω πρὸς τοὺς Μωαμεθανούς· μετ' αὐτῶν κατα-
 » κτήσομαι τὴν Ῥωσσίαν, ἢ οὐ καταλείψω ἐν αὐτῇ
 » λίθον ἐπὶ λίθου· ἐφ' ὅσον δὲ ζῶ οὐδεμία αὐτῇ ἡσυ-
 » χία ἔσται.» Διανοεῖτο δὲ, ὡς ἀναφέρεται, ἀπελθεῖν
 εἰς Ἀστραχάνιον, προσκαλέσαι πάντας τοὺς τοῦ Τα-
 νάιδος Κοζάκους καὶ Νογαίους, ἰδρῦσαι ἐκεῖ νέον βα-
 σίλειον καὶ συνομολογήσαι ἀδελφικὴν συμμαχίαν πρὸς
 τοὺς Τούρκους! Ἐν τούτοις εὐωχεῖτο, ἐμαίνετο, καὶ
 καυχώμενος ἐπὶ τῇ φιλίᾳ τῶν Μωαμεθανῶν, ὅτε μὲν
 ἐθώπευεν, ὅτε δὲ ἐτιμῶρει αὐτοὺς πρὸς ἴδιον ὄλεθρον.
 Ἡ τύχη αὐτοῦ ἐκρίθη αἴφνης. Ὁ Χάνης, ἢ Γσάρος τοῦ
 Κασιμόβου Οὐράζ-Μαχμέτης, κατὰ τὴν ἐκ τοῦ Τουσί-
 νου φυγὴν τοῦ Ψευδοδημητρίου μὴ μεταστὰς μήτε
 πρὸς τοὺς Πολωνοὺς, μήτε πρὸς τοὺς Ῥώσσοις, ἦλ-
 θεν εἰς Καλούγαν μετὰ νέας προθυμίας· ἀλλ' ὁ υἱὸς
 τοῦ Χάνη κατήγγειλεν ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ διανοεῖτο,
 ὅπως ἀπέλθῃ κρύφα εἰς Μόσχαν· διὸ ὁ Ψευδοδημη-
 τριος ἄνευ ἀνακρίσεώς τινος ἐκέλευσε τοὺς δημίους
 Μιχαὴλ Βουτουρλὶν καὶ Μάχνιεβ ὅπως θανατώσωσι
 τὸν ἀτυχῆ Οὐράζ-Μαχμέτην καὶ ρίψωσιν εἰς τὸν Ὀκ-
 καν· τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῶν Νογαίων Πέτρον Ἀρασλάν
 Οὐροῦσοβ, τὸν διανοούμενον ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ συκο-
 φάντου υἱοῦ καθεῖρξε. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀπολυθεὶς ὁ
 Ἀρασλάν καὶ πάλιν θωπευόμενος ὑπὸ τοῦ ψευδοβα-
 σιλέως, ἔπνεεν ἤδη ἄσπονδον μῖσος· ἐξελθὼν δὲ μετ'
 αὐτοῦ ἐπὶ θήραν (τῇ 11 Δεκεμβρίου) ἐν ἐρήμῳ χώρῳ
 ἐπυροβόλησεν αὐτόν· εἰπὼν δὲ, « Διδάξω σε καταπον-
 » τίζειν τοὺς Χάνας καὶ καθεῖργειν τοὺς μούρζας, » ἀ-
 πέταμεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, καὶ μετὰ τῶν Νογαίων

Θάνατος τοῦ
 ψευδοβασιλέως

1610. ἀπῆλθεν εἰς Ταυρικὴν, δοξασθεὶς ἐπὶ τῷ κακούργῳ ὀλέθρῳ τοῦ κακούργου, ὅστις παρ' ὀλίγον ἐκράτησε τοῦ εὐρυτάτου βασιλείου τοῦ κόσμου πρὸς κατασχύνην τῶν Ῥώσων, μηδὲν ἕτερον ἔχων ἢ χαμερπῆ ψυχὴν καὶ παράφρονα θρασύτητα.

Τὴν ἀγγελίαν τοῦ φόνου τούτου ἐκόμισεν ἐτπευσμένως εἰς Καλούγαν ὁ γελωτοποιὸς τοῦ Ψευδοδημητρίου Κοσιλιέβ, αὐτόπτης γενόμενος. Μεγάλῃ δὲ ἦν ἡ ταραχὴ· ἐσήμαναν τὸ διεγερτικόν, ἡ δὲ Μαρίνα ἀπεγνωκυῖα καὶ ἡμίγυμος νυκτὸς μετὰ δαδὸς περιέτρεχε τὰς ὁδοὺς, ἀπαιτοῦσα ἐκδίκησιν, καὶ τὴν πρωΐαν οὐδεὶς τῶν Τατάρων ἔμεινε ζῶν ἐν Καλούγα· διότι πάντας, καὶ περ ἄθώους, ἀπέκτειναν ἀνηλεῶς οἱ Κοζάκοι καὶ πολῖται. Τὸ ἀκέφαλον πτώμα τοῦ Ψευδοδημητρίου μετὰ τιμῆς παρέδωκαν τῇ γῆ ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ· ἡ δὲ Μαρίνα, καὶ ἐν τῇ ἀπογνώσει μῆτε τὸν νοῦν, μῆτε τὴν φιλοδοξίαν ἀποβάλλουσα, παραχρῆμα διεκήρυξεν ἑαυτὴν ἔγκυον καὶ παραχρῆμα καὶ ἔτεκεν . . . υἷόν, πανδήμως βαπτισθέντα καὶ ἐπικληθέντα βασιλόπαιδα Ἰωάννην πρὸς μεγίστην χαρὰν τοῦ λαοῦ. Οὕτω παρεσκευάζετο νέα ἀπάτη· ἀλλ' οἱ ἐν τέλει Ῥῶσσοι, οἱ ἔσχατοι ὀπαδοὶ τοῦ ψευδοβασιλέως, ὁ πρίγκιψ Δημήτριος Τρουβετσκόης, Τσερκάρσκη, Βουτσερλὶν, Μικουλίη καὶ ἄλλοι οὔτε τῇ αἰσχυρᾷ χήρᾳ δύο ἀπατεώνων, οὔτε τῷ υἱῷ αὐτῆς, τῷ ἀληθεῖ ἢ ψευδεῖ, ἤθελον ἤδη ὑπηρετεῖν· διὸ, ἀσπασάμενοι τὸν σταυρὸν ὑπὲρ τοῦ νομίμου κυριαρχοῦ, τοῦ μέλλοντος ἄρχειν τῆς Μόσχας τῇ βουλῇ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ λαοῦ, ἀνήγγειλαν τοῦτο πρὸς τὸ συμβούλιον τῶν εὐπατριδῶν, καὶ κρατήσαντες τῆς Καλούγας, ἐφρούρησαν καὶ τὴν Μαρίναν.

Νέα ἀπάτη.

Ἡ Ῥωσσία, ὡς ἐφαίνετο, ἀνέμενε μόνον τὸ συμβε-

βηκός τοῦτο, ὅπως ὁμοφύχως ἀποδείξῃ ἑαυτὴν μὴ νε- 1610.
κράν πρὸς μεγαλοφυχίαν καὶ ἀγάπην τῆς πατριδος καὶ
ἀνεξαρτησίαν. Τί δὲ δύναται λαὸς ἐν τῇ ἐσχάτῃ αὐτοῦ
ταπεινώσει ἄνευ τολμηρῶν καὶ εὐσταθῶν ἀρχηγῶν;
Δύο ἄνδρες, ἐκλεχθέντες ὑπὸ τῆς Προνοίας ὅπως ἀρ-
ξῶνται τοῦ μεγάλου ἔργου καὶ γένωνται θῦμα
ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐγρηγόρουν ὑπὲρ τῆς Ῥωσσίας· τούτων
δ' ὁ μὲν ἦν πολὺς γέρων, ἀλλ' ἀδάμας τῆς Ἐκκλη-
σίας καὶ τοῦ βασιλείου, ὁ Πατριάρχης Ἑρμογένης, ὁ
δὲ, ὁ Λιαπουνόβ τῆς Ῥεζάνης, ὁ ἰσχυρὸς τὸν τε βρα-
χίονα καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ θερμουγὸς ὑπὲρ τῶν νομί-
μων καὶ παρανόμων. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἔμελλεν ἵνα
στέψῃ τὴν ἀρετὴν, ὁ δὲ δεύτερος ἵνα διαλλαγῇ πρὸς
αὐτήν. Καὶ ὁ μὲν Λιαπουνόβ ἦν ἐχθρὸς τοῦ ἀτυχοῦς
Σουίσκη, ὁ δὲ Ἑρμογένης, φίλος. Ἄλλ' αἱ νέαι συμ-
φοραὶ τῆς πατριδος ἤνωσαν αὐτούς. Ἄμφότεροι δὲ, ὑπο-
χωρῶντες τῇ βίᾳ, ὠμολόγησαν τὸν Βλαδισλάον, ἀλλ'
ἐπὶ συνθήκῃ, καὶ οὐκ ἔμενον ἄφωνοι, ὅτε, παραβαίνων τὴν
συνθήκην, ὁ Ζολκέβσκησ κατέλαβε τὴν πρωτεύουσαν, ὁ
δὲ Σιγισμουῆδος προσέταττεν ἐξ ἰδίου ὀνόματος, ἐκε-
ραυνοβόλει τὸ Σμόλενσκον, οἱ δὲ Πολωνοὶ ἐκακούρ-
γουν ἐν τῷ ὑποτιθεμένῳ βασιλείῳ τοῦ Βλαδισλάου. Ὁ
Λιαπουνόβ ἐγίνωσκε πᾶν ὅ,τι ἐγένετο ἐν τῷ στρατοπέ-
δῳ τοῦ βασιλέως, ὅπου ἦν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μεταξὺ
τῶν εὐγενῶν τῶν περὶ τὸν Φιλάρετον καὶ Γολίτσιν.
Ὁ ἀνὴρ οὗτος, ὁ θρασὺς καὶ πανούργος, ὁ γνωστὸς
Ζαχαρίας, εἷς τῶν πρώτων αἰτίων τῆς καθαιρέσεως τοῦ
Βασιλείου, ὑποκρινόμενος τὸν προδότην, συνευχαίτο
τοῖς μεγιστάσι τῆς Πολωνίας, ἀγροίκως ἔσκωπτε τοὺς
πρέσβεις, ἠτιᾶτο αὐτούς ἰσχυρογνωμοσύνην, ἀλλ' ἐξη-
πάτα τοὺς Πολωνοὺς· διότι κατεσχόπευεν, ἐμάνθανε

*Ἀρχηγοὶ τῆς
ἐθνεγερείας.*

1610. και ἔκοινώνει κρύφα πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὡς θερμὸς ἐχθρὸς τῆς βασιλείας τοῦ Βλαδισλάου. Οὕτω και τινες τῶν πρέσβειων, κληρικοὶ τε και λαϊκοὶ, ὑποκριτὸνόμενοι ἀγάπην πρὸς τὸν Σιγισμοῦνδον, εὐμενῶς ἀπελύθησαν εἰς Μόσχαν, ὑπισχνούμενοι σύμπραξιν πρὸς τοὺς σκοποὺς αὐτῶν. Οὗτοι δ' ἦσαν ὁ σύμβουλος Σούκιν, ὁ γραμματεὺς Βασίλιεβ, ὁ Ἀρχιμανδρίτης Εὐθύμιος και ὁ κελλάριος Ἀβράμιος, οἵτινες ἐπανῆλθον ὅπως διακηρύξωσιν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ και τῇ Ῥωσσίᾳ τὴν ἐπιτοριαν τοῦ Ζολκέβσκη, ἡ τοῦ Σιγισμοῦνδου. Ἦδη ὁ μὲν Ἑρμογένης ἐν ἀποκρύφοις συνδιαλέξεσι πρὸς πιστοὺς ἄνδρας, ὁ δὲ Λιαπουνόβ ἐν ἐπιστολαῖς πρὸς τὸν κληρὸν και τοὺς ἐν τέλει τῶν ἐπρχιῶν ἐπειθον αὐτοὺς μὴ ὑπομεῖναι τὴν βίαν τῶν ἀλλοδαπῶν· αἱ δὲ παραινέσεις ἀπέβησαν κατ' εὐχὴν διὸ ἡ ἀγανάκτησις ἤυξατο, και ἅμα μαθόντες εἰ Μόσχοι τὸν θάνατον τοῦ Ψευδοδημητρίου, τὸ φόβητρον τῆς φαντασίας αὐτῶν, χαίροντες και δοξολογούντες τὸν Θεόν, αἴφνης και τολμηρῶς διεκήρυξαν, ὅτι ἀνάγκη ἐνωθῆναι πάντας ψυχῇ τε και σώματι πρὸς ἐκδίωξιν τῶν Πολωνῶν. Μάτην ὁ Σιγισμοῦνδος, μαθὼν ἴσως τὸν ὄλεθρον τοῦ ψευδοβασιλέως και στερούμενος τῆς προφάσεως τοῦ μείναι ἐν Ῥωσσίᾳ πρὸς ὄλεθρον δῆθεν αὐτοῦ, ἐπέστειλε (τῇ 13 Δεκεμβρίου) πρὸς τοὺς εὐπατρίδας, ὅτι « ὁ μὲν Βλαδισλάος ἐλεύσεται ταχέως εἰς Μόσχαν, ὁ δὲ στρατὸς τοῦ βασιλέως στρατεύει ἐπὶ τὸν » κακοῦργον τῆς Καλούγας· » διότι ἡ Ῥωσσία ἤδη οὐκ ἤθελε τὸν Βλαδισλάον! Τὸ δὲ συμβούλιον ἐν τῇ ἀπαντήσῃ αὐτοῦ ἠὲ χαρίστηκε μὲν τῷ Σιγισμοῦνδῳ ἐπὶ τῇ εὐμενείᾳ, ἀπῆται ὁμως ταχύτητα, προστιθὲν, ὅτι ἀδύνατον τοῖς Ῥώσσοις ἤδη ὑπομένειν τὴν ὄρφανίαν· διό-

τι εἰσὶ ποίμνη ἄνευ ποιμένος, ἢ μέγα
 θηρίον ἄνευ κεφαλῆς· ἀλλ' ὁ Πατριάρχης,
 βέβαιος ὢν περὶ τῆς ὁμονοίας τῶν ἀγαθῶν πολιτῶν,
 διεκήρυξε πανδήμως, ὅτι ὁ Βλαδισλάος οὐ δύναται ἄρ-
 χεῖν ἐὰν μὴ βαπτισθῇ εἰς τὴν ἡμετέραν
 πίστιν, καὶ μὴ ἐκδιώξῃ πῖντας τοὺς Πολωνοὺς τοῦ
 Μοσχακοῦ βασιλείου. Καὶ ὁ μὲν Ἑρμογένης εἶπεν, ἡ
 δὲ πρωτεύουσα καὶ ἅπαν τὸ βασίλειον ἐπανάλαβον πολ-
 λάκις. Ἡδὴ δὲ οὐκ ἤρχοῦντο γογγύζοντες· καὶ ἡ μὲν
 Μόσχα, ὑπὸ τὸ ξίφος τῶν Πολωνῶν τυγχάνουσα, οὐ-
 πω ἐκινεῖτο ἀναμένουσα τὴν ὥρην, ἀλλ' ἐν ταῖς γειτνια-
 ζούσαις χώραις ἔλαμψαν τὰ ξίφη καὶ δόρατα· διότι
 ἤρξαντο ἐξοπλιζόμενοι. Αἱ πόλεις ἐκονολογοῦντο
 πρὸς ἀλλήλας· καὶ δι' ἔγραφον καὶ ἀπὸ στόματος ἀπε-
 δεῖκνουν ἀλλήλαις, ὅτι ἐπέστη ἡ ὥρα τοῦ ἐγειρεσθαι
 ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος· μάλιστα δὲ ἐνήργησαν δύο
 ἐπιστολαί, αἱ πανταχοῦ πεμφθεῖσαι ἐκ Μόσχας· καὶ ἡ
 μὲν ἐγγράφη πρὸς τοὺς Μοσχίους παρὰ τῶν Σμολεν-
 σκίων, ἡ δὲ παρὰ τῶν Μοσχίων πρὸς πάντας τοὺς
 Ῥώσσοις. Καὶ οἱ μὲν Σμολένσκιοι ἔγραφον· « Ἐξα-
 » πατηθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως, οὐκ ἀντέστημεν αὐτῷ·
 » τί δὲ βλέπομεν; Ὁλεθρον ψυχῆς τε καὶ σώματος.
 » Καὶ οἱ μὲν ναοὶ κατεστράφησαν, οἱ δὲ οἰκεῖοι ἡμῶν
 » κεῖνται· ἐν τάφῳ, ἢ ἐν δεσμοῖς. Ἐπιθυμεῖτε ἄρα τοι-
 » αύτην τύχην; Ἔμεῖς ἀναμένετε τὸν Βλαδισλάον καὶ
 » ὑπηρετεῖτε τοῖς Πολωνοῖς, χαριζόμενοι τοῖς μιαιοῖς
 » Σαλτικὸν καὶ Ἀνδρόνοβ· ἀλλ' ἡ Πολωνία καὶ Λι-
 » θουανία οὐδόλως παραχωρήσουσι τὸν μέλλοντα βα-
 » σιλέα αὐτῶν ὑμῖν, τοῖς δυσφημουμένοις ἐπὶ ἀποστα-
 » σίαις. Οὐχί· ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ συνέλευσις μετὰ μα-
 » κροχρόνιον βουλήν ἐγνώσαν, ὅπως κρατήσῃ τῆς

Ἐπιστολαὶ
 τῶν Σμολεν-
 σκίων καὶ Μο-
 σχίων.

1610.

» Ῥωσσίας ἀνευ ὄρων, μετακίωσιν αὐτῆς τοὺς ἀρί-
 » στους τῶν πολιτῶν καὶ ἄρχωσι τῶν ἐρειπίων αὐτῆς.
 » Ἐγείρεσθε ἐφ' ὅσον ἔτι ὁμοῦ ἐστὲ καὶ οὐκ ἐν δεσμοῖς·
 » ἐγείρετε καὶ τὰς λοιπὰς χώρας ἵνα σωθῶσιν αἱ ψυχαὶ
 » καὶ τὸ βασιλεῖον! Γινώσχετε τί γίνεται ἐν Σμολέν-
 » σκῳ· ἐκεῖ ὀλίγοι πιστοὶ ἴστανται ἀκλόνητοι ὑπὸ τῆν
 » αἰγίδα τῆς Θεοτόκου καὶ καταβάλλουσι τὰ πλήθη
 » τῶν ἀλλοδαπῶν!» Οἱ δὲ Μόσχοι ἔγραφον πρὸς
 τοὺς ἀδελφοὺς πασῶν τῶν πόλεων· « Οὐκ ἀκοῆ ἀκούο-
 » μεν, ἀλλὰ τοῖς ὀφθαλμοῖς βλέπομεν δεινὸν ἄρρητον.
 » Ἐξορκίζομεν ὑμᾶς ἐν ὀνόματι τοῦ Κριτοῦ ζώντων
 » καὶ νεκρῶν· ἐγείρεσθε καὶ σπεύσατε πρὸς ἡμᾶς.
 » Ἐνταῦθα ἡ ρίζα τοῦ βασιλείου, ἐνταῦθα ἡ σημαία τῆς
 » πατρίδος, ἐνταῦθα ἡ Θεοτόκος ἡ ἱστορηθεῖσα ὑπὸ τοῦ
 » Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, ἐνταῦθα οἱ φωστῆρες καὶ φύ-
 » λακες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ Μητροπολίται Πέτρος,
 » Ἀλέξιος, Ἰωνᾶς! Γνωστοὶ εἰσιν οἱ αἴτιοι τῶν δεινῶν,
 » οἱ αἰσχροὶ προδόται· εὐτυχῶς ὁμοῦ εἰσὶν ὀλίγοι· διότι
 » ὀλίγοι εἰσιν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Σαλτικῶδ καὶ Ἀνδρόνοβ·
 » ὑπὲρ ἡμῶν δὲ ὁ Θεὸς καὶ πάντες οἱ ἀγαθοὶ μεθ' ἡμῶν,
 » εἰ καὶ μὴ ἀναφανδὸν μέχρι τινός· καὶ δὴ ὁ Ἀγιώτα-
 » τος Πατριάρχης Ἐρμογένης, ὁ εὐθύς διδάσκαλος,
 » καὶ πάντες οἱ ἀληθεῖς χριστιανοὶ! Παραδόσατε ἅρα
 » ἡμᾶς τῇ αἰχμαλωσίᾳ καὶ τοῖς Λατίνοις;» Πλὴν τῆς
 Ῥεζάνης, τὸ Βλαδίμιρον, ἡ Σουδαλία, τὸ Κάτω Νοβο-
 γόροδον, τὸ Ῥωμάνοβον, τὸ Ἰαρόσλαβον, ἡ Κοστρο-
 μᾶ καὶ ἡ Βολόγδα ὠπλίσθησαν προθύμως πρὸς ἀπαλ-
 λαγὴν τῆς Μόσχας ἀπὸ τῶν Πολωνῶν, κατὰ τὴν
 βουλήν τοῦ Λιαπουνόβ καὶ τὴν εὐλο-
 γίαν τοῦ Ἐρμογένους.

Τί δ' ἔπραξεν ἡ οὕτω καλουμένη κυβέρνησις, τὸ 1610. συμβούλιον δηλαδὴ τῶν εὐπατριδῶν, μαθὼν τὴν κίνησιν ταύτην, τὸ σημεῖον ζωῆς καὶ ψυχῆς ἐν κατεσπα-
 ραγμένῳ βασιλείῳ ; . . . Κατήγγειλε πρὸς τὸν Σιγισμούνδον τοῦ Λιαπουνόβ ὡς ἐπαναστάτου, ἀπαιτοῦν τὴν τιμωρίαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ συνωμότου Ζαχαρίου· ἐκέλευσε τοὺς πρέσβεις Φιλάρετον καὶ Γολίτσιν σέβεσθαι τὸ θέλημα τοῦ Σιγισμούνδου καὶ ἀπελθεῖν εἰς Λιθουανίαν πρὸς τὸν Βλαδισλάον, εἰ οὕτως ἐδοκεῖ τῷ βασιλεῖ· παρήγγειλε τῷ Σείν ὅπως ἀνοίξῃ τὰς πύλας τοῦ Σμολένσκου τοῖς Πολωνοῖς· ἀπέστειλε μάλιστα στρατὸν μετὰ τοῦ πρίγκιπος Κουράκιν πρὸς κατάπαυσιν τῆς ἐν Βλαδιμίρῳ δῆθεν ἐπαναστάσεως. Ἄλλ' ὁ Φιλάρετος καὶ Γολίτцин ἐγίνωσκον ἤδη πάντα καὶ ἔχαιρον ἐπὶ τῷ μεγάλῳ ἔργῳ τοῦ Λιαπουνόβ· παρατηρήσαντες δὲ ὅτι ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῶν εὐπατριδῶν οὐκ ἦν ὑπογεγραμμένος ὁ Πατριάρχης, οὐδόπως ὑπήκουον διὸ διεκοίνωσαν κρυφίως καὶ τῷ στρατηγῷ τοῦ Σμολένσκου ὅπως μὴ ἐκπληρώσῃ τὸ διάταγμα τοῦ συμβουλίου· ὁ δὲ περικλεῆς Σείν ἀπεκρίνατο τοῖς μεγιστᾶσι τοῦ βασιλέως· « Ἐκπληρώσατε πρότερον τὴν » συνθήκην τοῦ Ζολκέβσκη » καὶ ἐχρόνιζεν ἐν ταῖς διαπραγματεύσεσιν, ἀναμένων ἀπελευθέρωσιν, ἅμα δὲ καὶ ἐτοίμως ἔχων πρὸς ἐνδοξον ὄλεθρον. Ὁ δὲ στρατὸς τῶν συμμάχων πόλεων παρὰ τῷ Βλαδιμίρῳ κατέσρεψε τὸν Κουράκιν. Διὰ τοῦ ἐμφυλίου τούτου αἵματος κατέβρευσεν ἡ ἐξουσία τοῦ Συμβουλίου, ἰσχύοντος μόνον ἐν τῇ αἰχμαλώτῳ Μόσχᾳ. Ὁ Λιαπουνόβ, κρατήσας τῶν προσόδων καὶ ἀπαγορεύσας τὴν ἀποστολὴν σίτου εἰς τὴν πρωτεύουσάν, διεκήρυξε πανδῆμως τοὺς μεγιστᾶνας τῆς συγκλήτου ἀρνησιθέους καὶ παραδεδο-

Ἀστάθεια τοῦ
 Μοσχιακοῦ
 συμβουλίου.

1610. μένους τῇ δόξῃ τοῦ κόσμου καὶ τῇ αἰσχρᾷ Δύσει, καὶ οὐχὶ ποιμένας, ἀλλ' ὀλετηράς τῆς χριστιανικῆς ποιίμνης. Τοιοῦτοι ὄντως ἦσαν ὁ Σαλτικὸς καὶ οἱ περὶ αὐτόν, οὐχὶ δὲ ὁ Μοσιλάβσκης καὶ οἱ ἄλλοι, οἵτινες ἐνέπεσον μόνον ταῖς παγίσι αὐτῶν, ἦσαν μόνον μικροψυχοὶ καὶ ἡγάπων τὴν πατρίδα, μὴ δυνάμενοι ἐκλέξει τὸ κράτιστον αὐτῇ ἐν σπουδαιοτάταις περιστάσεσι· διότι, φοβούμενοι τὰς τεραχὰς τοῦ λαοῦ μᾶλλον ἢ τὴν τοῦ βασιλείου ταπεινώσιν, ἐνόμιζον ὅτι σώσουσι τὴν Ῥωσσίαν διὰ τοῦ Βλαδισλάου· καὶ ἐπίστευον μὲν τῷ Ζολκέβσκη καὶ τῷ Σιγισμούνδῳ, ἀλλ' ἐδυσπίστουν μόνον πρὸς τὴν ἀρετὴν τοῦ ἰδίου αὐτῶν λαοῦ, καὶ τούτου ἕνεκεν ἐγένοντο ἄξιοι τῆς καταφρονήσεως αὐτοῦ, παραχωρήσαντες τὴν ἀγαθὴν δόξαν τρισὶ τῶν τοῦ συμβουλίου, τοῖς πρίγκιψιν Ἀνδρέα Γολίταιν, Βοροντίνσκη καὶ Ζασέκιν. Οὗτοι δὲ, μὴ ἀποκρύπτοντες τὴν πρὸς τὸν Ἑρμογένην ὁμοφροσύνην, ἐξήλεγchon τὴν προδοσίαν ἢ πλάνην τῶν ἄλλων εὐπατριδῶν· διὸ ἐτέθησαν ὑπὸ φρουρὰν ὡς στασιασταί.

Ἦδη οἱ Μόσχοι, μαθόντες τὴν πρόθυμον κίνησιν τῶν πόλεων, μετέβαλον τρόπον πρὸς τοὺς Πολωνούς· ἤρξαντο δὲ ἀποδεικνύοντες ἰσχυρογνωμοσύνην, δυστροπίαν, ἐχθρικὸν πνεῦμα καὶ φίλερι, ὡς καὶ πρὸ τοῦ ὀλέθρου τοῦ ἐξωμότου, καὶ ἐκραύγαζον καθ' ὁδόν· « Ἐξ ὀβουλίας ἐξελεξάμεθα Τσάρων Πολωνόν, οὐχὶ ὁμως ὅπως γενώμεθα αἰχμάλωτοι τοῖς Πολωνοῖς. Καιρὸς τοῦ ἀντιμετρεῖσθαι! » Σκώπτοντες δὲ αὐτοῦ βαναύσως, ἀπεκάλουν Χαχόλους, οἱ δὲ ἔμποροι ἀπήτουν

Ἐριδες πρὸς τοὺς Πολωνούς. διπλῆν τιμὴν. Ἦρξαντο δ' ἤδη καὶ διενέξεις καὶ κονδυλισμοί. Ὁ Γοσέβσκης ἀπῆτει παρὰ τῶν ἰδίων ἀνε-

σιν, υπομονήν και ἐγρήγορσιν. Καὶ ὄντως ἐγαγήρουν
 νυκτὸς και ἡμέρας, μὴ ἀπεκδυόμενοι τὴν πανοπλίαν,
 μηδὲ ἀποσπᾶτοντες τοὺς ἵππους· καθ' ἑκάστην δὲ τρίς
 και τετράκις ἐσήμαινον τὸ διεγερτικόν, εἶχον πανταχοῦ
 κατασκόπους, ἠρεύνων ἐν τοῖς σταθμοῖς τὰς φερούσας
 ξύλα, χόρτον και σίτον ἀμάξας, ἐν αἷς εὕρισκον ἐνίοτε
 κεκρυμμένα ὄπλα, ἐπεμπον ἀποσπᾶσματα ἵππικου εἰς
 τὰς ὁδοὺς και συνελαμβάνον ἀποκρύφους ἐπιστολάς ἐκ
 Μόσχας πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν ἐπαρχιῶν· ἔμαθον
 δὲ, ὅτι εἰσὶ συνωμῶται ἐκείνων και ὅτι κεφαλὴ ἐστὶν ὁ
 Πατριάρχης, και ὅτι οἱ Μόσχοι ἐλπίζουσι μηδένα Πολω-
 γόν καταλιπεῖν ζῶντα, ἀλλὰ ἰδόντες ἐλευθερωτὰς ὑπὸ
 τὰ τεῖχη αὐτῶν. Οὐχ ἤττον ὁμοῦς ὁ Γοσέβσκησ οὐπω
 ἐτόλμα σκληρότητα, οὐδὲ ἐξοπλίσαι τοὺς τοξότας και
 πολίτας και καθελεῖν τὸν Πατριάρχην, ἀρκούμενος
 μόνον ἀπειλαῖς· εἶπε δὲ τῷ Ἐρμογένει, ὅτι οὐκ ἴδιον
 τοῦ ἱεροῦ ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος στασιάζειν. Ἄλλὰ μείζω
 ἀναίδειαν ἀπέδειξαν οἱ κακοῦργοι τῆς Ῥωσσίας· και δὴ
 ὁ Μιχαὴλ Σαλτικὸς ἀπῆτει ὅπως ὁ Ἐρμογένης ἀπα-
 γορευσῆ τῷ Λιαπουνὸς τὸν ἐξοπλισμόν. « Ἀπαγορεύω,
 » ἀπεκρίνατο ὁ Πατριάρχης, ἐὰν ἰδῶ βαπτισθέντα τὸν
 » Βλαδισλάου ἐν Μόσχᾳ, και τοὺς Πολωνοὺς ἀπελθόν-
 » τας τῆς Ῥωσσίας. Ὑπαγορεύω δὲ, ἐὰν μὴ ταῦτο γέ-
 » νηται, και ἀπολύω πάντας τοῦ ὑπὲρ τοῦ βασιλόπει-
 »δος ὄρκου. » Ὁ Σαλτικὸς ἐκμανεῖς ἤρπασε τὸ ξίφος,
 ὁ δὲ Ἐρμογένης, σημειώσας τῷ σταυρῷ, εἶπε μεγαλο-
 φώνως· « Τὸ σημεῖον τοῦτο κατὰ τοῦ ξίφους· ἐπελθέ-
 » τω δ' ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ προδότου αἰωνία κατά-
 » ρα! » και ἐμβλέψας τῷ κατηφῇ Μαισιλάβσκη, εἶπεν
 ἠτύχως· « Ἀρχεται τὸ ἔργον σου· σὺ ὀφείλεις πρῶτον
 » ἀποθανεῖν ὑπὲρ πίστεως και πατρίδος· ἐὰν δὲ ἐμπέ-

1610,

» σης ταῖς παγίσι τοῦ στανᾶ, ὁ Θεὸς ἐξολοθρεύσει
 » τὴν ρίζαν σου ἀπὸ γῆς ζώντων, καὶ αὐτὸς ὁποῖω θα-
 » νάτω ἀποθάνῃ; » Ἡ πρόβησις ἐξεπληρώ-
 θη, λέγει ὁ χρονογράφος· διότι ὁ Μπτισλάβσκη, μὴ
 θέλων ἐπιδοκιμάσαι τὴν ἐπανάστασιν τοῦ λαοῦ, ἐ-
 πέστελλεν ἐξ ὀνόματος τῆς συγκλήτου συνεχῶς πρὸς
 τὸν βασιλέα, ὅτι αἱ περιπτώσεις εἰσὶ δειναί, ὁ δὲ χρὸ-
 νος πολύτιμος· ὅτι μόνῃ ἢ πρωτεύουσα οὕτω ἀφίστα-
 ται τοῦ Βλαδισλάου, τὸ δὲ βασιλείον διὰ τὴν ἀναρ-
 χίαν κατατέμνεται· ὅτι τὸ Ἴβινγόροδον καὶ τὸ Πσκό-
 θον, ἑξαπατηθέντα ὑπὸ τοῦ Δελαγάρδι, θέλουσι Τσάρρον
 Σουηδὸν βασιλόπαιδα· ὅτι τὸ Ἀστραχάνιον καὶ ἡ Κα-
 ζάνη, ὅπου ἄρχει ἡ Μωιμεθανικὴ ἀσέβεια, βουλευόνται
 παραδοθῆναι τῷ σίχῃ Ἀββάς· ὅτι αἱ κάτω χῶροι, αἱ
 ἔρημοι, αἱ ἀνατολικαὶ καὶ ἀρκτῶαι μέχρι τῶν ἐρήμων
 τῆς Σιβηρίας ἐταράχθησαν ὑπὸ τοῦ Λιαπουνόβ, ἀλλ
 ὅτι ἡ ταχέια ἔλευσις τοῦ βασιλόπαιδος δύναται ἐτι
 πάντα διορθοῦν καὶ σῶσαι τὴν Ῥωσσίαν καὶ τιμὴν τοῦ
 βασιλέως. Οἱ δὲ προδότηι Σαλτικὸβ καὶ Ἀνδρόνοβ ἐ-
 κάλουν εἰς Μόσχαν οὐχὶ τὸν Βλαδισλάον, ἀλλ' αὐτὸν
 τὸν βασιλέα μετὰ στρατοῦ, ἐγγυώμενοι αὐτῷ ὑπὲρ τῆς
 ἐπιτυχίας, τουτέστιν ὑπὲρ τῆς ὑποδουλώσεως τῆς Ῥωσ-
 σίας δι' ἀπάτης καὶ βίας.

Ἄλλ' ὁ Σιγισμοῦνδος παρὰ τὴν ἐπίμονον προτροπὴν
 τῶν εὐπατριδῶν, καὶ μάλιστα πολλῶν γερουσιαστῶν
 Πολωνῶν, καὶ παρὰ τὴν ἰδίαν ὑπόσχεσιν οὐδόλως δι-
 νοεῖτο, ὅπως πέμψῃ τὸν υἱὸν εἰς Μόσχαν· ἀλλ' οὐδ'
 αὐτὸς διανοεῖτο ἀπελθεῖν μετὰ στρατοῦ, ὡς συνεβού-
 λευον αὐτῷ οἱ ἡμέτεροι προδότηι ἐπέλενε δ' ἐνὶ μόνῳ,
 τῇ ἀλώσει τοῦ Σμολένσκου· οὐδὲν δὲ πράττων, ἔγραφε
 μόνον διατάγματα πρὸς τὴν σύγκλητον ἐκ τε τοῦ ἰδίου

ὀνόματος καὶ τοῦ Βλαδισλάου, ἀποκαλῶν αὐτὸν οὐχὶ 1610.
 Τσάρον, ἀλλ' ἀπλῶς βασιλόπαιδα, καὶ βεβαιῶν τοὺς
 εὐπατρίδας καὶ ἅπασαν τὴν Ῥωσσίαν, ὅτι εὐχεται αὐ-
 τῇ εἰρήνην καὶ σωτηρίαν, κινούμενος ἐκ τῶν ἡμετέρων
 συμφορῶν καὶ ὧν θερμὸς προστάτης τῆς ὀρθοδοξίας·
 ὅτι ἐπιθυμεῖ ἐνώσαι αὐτὴν μετὰ τῆς δημοκρατίας διὰ τῶν
 δεσμῶν τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ καινοῦ συμφέροντος ὑπὸ
 τὴν ἀδιαίρετον βασιλείαν τοῦ ἰδίου οἴκου· ὅτι αἴτιον
 πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη τοῦ Σέιν
 καὶ τοῦ πρίγκιπος Βασιλείου Γολίτσιν, μὴ θελόν-
 των μῆτε τὸν Βλαδισλάον, μῆτε τὴν εἰρήνην· ὅτι πρὸ
 τῆς ὑποταγῆς τοῦ Σμολένσκου οὐδὲν δυνατόν ἐστὶν
 ἐπιχειρῆσαι πρὸς ἡσυχίαν τοῦ βασιλείου. Ἐν τούτοις,
 ὥσει ἤρχεν ἡσυχῶς τῆς Ῥωσσίας, ἀκαταπαύστως ὁ
 Σιγισμουῦνδος διεκρίνου πρὸς τὸ συμβούλιον τὰς ὑπ'
 αὐτοῦ ἀπονεμομένας χάριτας· καὶ δὴ ἀνηγόρευεν εὐ-
 γενεῖς, θαλαμηπόλους καὶ εὐπατρίδας, διένεμε κτήμα-
 τα, διεξῆγε παλαιὰς ὑποθέσεις, διέταπτε τὸ ταμεῖον
 ὅπως ἀποτίη χρεὴ ἀλλαδαποῖς ἐμπόροις, γενόμενα ἐπὶ
 τοῦ Ἰωάννου ἤδη, καὶ ταῦτα καθ' ὃν χρόνον τὰ δια-
 τάγματα τοῦ συμβουλίου οὐδὲν ἰσχυρὸν ἐν Ῥωσσίᾳ,
 ὅτε αἱ πόλεις ἄλλη μετ' ἄλλην ἐγείροντο κατὰ τῶν
 Πολωνῶν, ὅτε οἱ κάτοικοι τῆς χώρας τοῦ Σμο-
 λένσκου ἐπετήρουν καὶ κατέστρεφον αὐτοὺς ἐν ἐκ-
 δρομαῖς, τaráσσοντες δι' ἐπιδρομῶν καὶ αὐτὸ τὸ στρα-
 τόπεδον, ἐξ οὗ πολλοὶ Ῥῶσσοι, ὑπηρετοῦντες τέως τῷ
 βασιλεῖ, ἀπήρχοντο ὑπηρετήσοντες τῇ πατρίδι. Οὕτως
 ὁ Ἰωάννης Σαλτικὸβ, ὁ ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ Σιγι-
 σμουῦνδου εὐπατρίδης, ὁ κατ' ἐπιφάνειαν εὐνοῦς αὐτῷ
 καὶ ἐχθρὸς δῆθεν τοῦ Ἐρμογένους, Φιλαρέτου καὶ Γο-
 λίτσιν μεθ' ὀλοκλήρου σώματος ἀπῆλθε πρὸς τὸν

Λιαπουνόβ. Μάτην ὁ Γοσέβσκης ἀνέμενε βοήθειαν παρὰ τοῦ βασιλέως· βλέπων δὲ ὅτι ἀνάγκη ἦν ἐνεργεῖν ἰδίαις μόνον δυνάμεσιν, ἔπεμψε συμμορίας Κοζάκων τοῦ Βορυσθένους καὶ τὸν ἐπαναστάτην Ἑσαίαν Σουμβούλοβ ἐπὶ τὰς χώρας τῆς Ῥεζανης. Ὁ δὲ Λιαπουνόβ, ἔχων ἐτι ὀλίγον στρατὸν, ἐξεδίωξε τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Πρόνσκου· ἀλλὰ μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐπολιορκήθη ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ ἐσώθη ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Δημητρίου Νοζάρσκη, τοῦ θερμοῦ ἤδη συνιγωνιστοῦ αὐτοῦ. Ὁ ἐνδοξος Δημήτριος τρέψας αὐτοὺς εἰς φυγὴν καὶ μετ' οὐ πολὺ κατὰ κράτος νικήσας παρὰ τὸ Ζιράϊσκον, ἔσωσεν ἅμα καὶ τὸν Λιαπουνόβ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ τὴν χώραν τῆς Ῥεζάνης τῆς διαρπαγῆς· ἀνέλαμψε διὰ νέας δόξης, καὶ μετ' ἀγνῆς ψυχῆς προστεθείς τῷ μεγάλῳ ἔργῳ, παρέσχεν αὐτῷ νέαν δύναμιν... Καὶ οἱ μὲν Κοζάκοι ἔφυγον εἰς Οὐκραίνην, πρόβλεποντες τὴν ἀτυχίαν τοῦ κακουργήματος, ὁ δὲ Σουμβούλοβ, εἰς Μόσχαν μετὰ κακῆς ἀγγελίας τοῖς ἐπαναστάταις καὶ Πολωνοῖς, τοῖς φοβουμένοις καὶ τὴν ἀνέγερσιν τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τὰ ἐγχειρίδια τῶν Μοσχίων. Ἄλλ' ὁ Γοσέβσκης ἐκαυχᾶτο καταπρονῶν τῶν Ῥώσων· διὸ ἤλπιζεν ὅτι ἀντιμετρηθήσεται πρὸς τὴν φοφοδεῖ Μόσχαν· ὅτι παρὰ τὴν ἀσυνεσίαν τοῦ βασιλέως τηρήσει αὐτὴν ὡς σπουδαίαν κατὰ τὴν τάκτῃσιν τῆς δημοκρατίας, καὶ ὅτι μετὰ τῶν ὀλίγων γενναίων στρατιωτῶν νικήσει τὸν πολυάριθμον σурφетόν.

Ὁ στρατὸς τοῦ Λιαπουνόβ καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐπαρχιῶν ἦν ὄντως παράδοξον μίγμα στρατιωτῶν καὶ πολιτῶν, τυχροδιωκτῶν καὶ ἀρπάγων, ὧν ἦν πλήρης κατὰ τοὺς δεινοὺς τούτους χρόνους ἡ Ῥωσία, ἐπιζητούντων μόνον λάφυρα ὑπὸ τὰς σημαίας

Τις ὁ ὑπερ-
της Ῥωσίας
στρατός.

1611.

δυνάμει νομίμου ἢ ἀνόμου· ἐν ᾧ δὲ πρότερον ἤρπαζον μετὰ τῶν Πολωνῶν, ἐπολέμουν ἤδη αὐτοῖς, ὅπως πάλιν ἀρπάζωσι καὶ μᾶλλον κωλύωσιν, ἢ συνεργῶσιν εἰς τὸ ἀγαθόν. Οὕτως ὁ ἀρχηγὸς Προσοβέτσκης, πρῶτον μὲν φίλος, μετὰ δὲ ταῦτα ἐχθρὸς τοῦ Λισόβσκη, μάχιστα δὲ συνάψας φονικὴν μάχην παρὰ τῷ Πσκόβω ὡς ληστὴς πρὸς ληστὴν, αἰφνης ἐφάνη ἐν Σουσδαλία ὡς τίμιος ὑπρέτης τῆς Ῥωσσίας· προσαγαγὼν δὲ τῷ Διαπουνόβ 6,000 Κοζάκων, κατέστη εἰς τῶν κυρίων στρατηγῶν τῆς ἐξοπλίσεως τοῦ λαοῦ! Πάντας ἐκάλουν συμμάχους ὅπως αὐξήσωσι μόνον τὸν ἀριθμὸν· ἐδέξαντο δὲ τὸν πρίγκιπα Δημήτριον Τρουβετσκόην, τὸν ἀρχηγὸν Ζαρούτσκην καὶ πάντα τὸν λοιπὸν στρατὸν τοῦ Τουσίνου· διότι οἱ ἐπίμονοι οὗτοι στασιασταὶ αἰφνης κατελήφθησαν ὑπὸ μεγίστης προθυμίας ὑπὲρ τῆς τιμῆς τοῦ βασιλείου, ἀπέβαλον τὸ διάταγμα τῶν Μοσχίων εὐπατριδῶν μὴ ὁμόσαντες πίστιν τῷ Βλαδισλάφ, καὶ ἐξήλασαν τῆς Καλούγας τὸν πρεσβευτὴν αὐτῶν πρίγκιπα Νικήταν Τρουβετσκόην. Ἄλλὰ καὶ τὸν ἀναισχυντον Σαπιέγαν ἐκάλεσαν, ὅστις, μὴ θελήσας ἀχωρησαί εἰς τὴν χώραν τοῦ Σεβέρσκου, ἔγραψεν ἐκ Πρεσμιλίας πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Καλούγας, ὅτι ὑπηρετεῖ οὐχὶ τῷ βασιλεῖ καὶ τῷ βασιλόπαιδι, ἀλλὰ τῇ ἐλευθερίᾳ· ὅτι οὐκ ἀκούει τῶν εὐπατριδῶν, πειθόντων αὐτὸν στρατεῦσαι ἐπὶ τὸν Διαπουνόβ, καὶ ὅτι ἐτοιμῶς ἔχει μάχεσθαι ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ῥωσσίας. Τί δὲ ἠδύνατό τις ἀναμένειν καὶ ἐν ἀγίῳ ἔργῳ παρὰ τοιοῦτου ἐλεεινοῦ μίγματος; Οὐχὶ βεβαίως ἐνότητα, ἀλλὰ διχόνοιαν καὶ ἀταξίαν. Ἄλλ' ὅστις ἐπίστευε τῇ μυστικῇ δυνάμει τοῦ ἀγαθοῦ ἠδύνατο ἐλπίζειν ἐπιτυχίαν ἀγαθὴν, βλέπων ὅποσοι καὶ μετὰ πόσου ζήλου ἐπορεύοντο ἀπο-

1611.

θανούμενοι ὑπὲρ πατρίδος ὀρφανῆς, ἐκλιπόντες οἴκους τε καὶ οἰκογενείας. Ἡ διχόνοια καὶ ἡ ἀταξία ὤφειλον ὑποχωρῆσαι τῇ μεγαλοψυχίᾳ!

Ἐπὶ τρεῖς μῆνας παρεσκευάζοντο, καὶ τέλος (τὸν Μάρτιον) ἐξεστράτευσαν ἐπὶ τὴν Μόσχαν· καὶ ὁ μὲν Λιαπουνόβ ἐκ Ῥεζάνης, ὁ δὲ πρίγκιψ Δημήτριος Τρουβετσκόης ἐκ Καλούγας, ὁ δὲ Ζαρούτσκης ἐκ Τούλας, ὁ δὲ πρίγκιψ Λίτβινοβ-Μασάλσκης καὶ Ἀρτέμιος Ἐσμάνηλοβ ἐκ Βλαδιμίρου, ὁ δὲ Προσοβέιτσκης ἐκ Σουδαλίας, ὁ δὲ πρίγκιψ Θεόδωρος Βολχόνσκης ἐκ Κοστρομᾶ, ὁ δὲ Ἰωάννης Βολίνσκης ἐξ Ἰαροσλάβου, ὁ δὲ πρίγκιψ Κοζλόβσκης ἐκ Ῥωμανόβου μετὰ εὐγενῶν, παίδων τῶν εὐπατριδῶν, τοξοτῶν, πολιτῶν, γεωργῶν, Τατάρων καὶ Κοζάκων· ὑπὴντων δ' αὐτοῖς καθ' ὁδὸν οἱ κάτοικοι μετ' ἄρτου καὶ ἄλατος, μετ' εἰκόνων καὶ σταυρῶν, μετὰ θερμῶν κραυγῶν καὶ πυροβολισμοῦ. Καὶ ἐπορεύοντο μὲν θηρραλέως οἱ μαχηταὶ οὗτοι, ἀλλὰ βραδέως· αὕτη δ' ἡ ἀκούσιος ἴσως καὶ ἀφευκτος διὰ τὰς περιστάσεις βραδύτης ἔσχε δεινὰ τῇ Μόσχᾳ ἐπακολουθήματα.

Καθ' ὃν χρόνον οἱ πολῖται τῆς Μόσχας ἀνυπομόνητοι ἀνέμενον σωτήρας, οἱ εὐπατρίδαι, ἐκπληροῦντες τὴν θέλησιν τοῦ Γοσέβσκη, ἔσχατον ἤδη ἐξώρχιζον τὸν Ἑρμογένην ὅπως ἀπομακρύνῃ τὴν θύελλαν, σώσῃ τὴν Ῥωσσίαν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καὶ τὴν Μόσχαν τῶν ἐσχάτων δεινῶν, γράψῃ πρὸς τὸν Λιαπουνόβ καὶ τοὺς συναγωνιστάς τούτου ἐν' ἀποχωρήσῃσι καὶ διαλύσῃσι τὸν στρατόν. Ἔλεγε δὲ ὁ Σαλτικὸς· Σὺ ἔδωκας αὐτοῖς ὄπλα, σὺ δύνασαι καὶ καταστεῖλαι αὐτούς. «Τὰ πάντα ἡσυχάζουσι, ἀπε-» κρινατο ὁ Πατριάρχης, ὅταν σὺ, προδότα, μετὰ τῆς

» σης Λιθουανίας ἐξαφανισθῆς· ἀλλὰ βλέπων ἐν τῇ βα-
 » σιλευούσῃ πόλει τὴν ὑμετέραν δεινὴν δεσποτείαν, καὶ
 » ἀκούων ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῦ Κρεμλίνου ναοῖς Λατινι-
 » κὴν ψαλμωδίαν (διότι οἱ Πολωνοὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ
 » Γοδουνόβ κατεσκεύασαν παρεκκλήσιον), εὐλογῶ τοὺς
 » ἀξίους στρατηγοὺς τῶν χριστιανῶν, ὅπως καταπαύ-
 » σωσι τὴν θλίψιν τῆς πατρίδος καὶ τῆς Ἐκκλησίας.»
 Ἐτόλμησαν τέλος ὅπως φρουρήσωσι τὸν ἀκλόνητον Ἱε-
 ράρχη, μηδενὶ τῶν κοσμικῶν καὶ κληρικῶν ἐπιτρέπον-
 τες τὴν εἰς αὐτὸν εἴσοδον· προσεφέροντο δ' αὐτῷ ὅτε
 μὲν σκληρῶς καὶ ἀπρεπῶς, ὅτε δὲ μετὰ σεβασμοῦ διὰ
 τὸν φόβον τοῦ λαοῦ. Τῇ Κυριακῇ τῶν Βαίων παραγ-
 γείλαντες ἢ ἐπιτρέψαντες τῷ Ἐρμογένει ἱερουργῆσαι,
 παρεσκευάσθησαν πρὸς χαλιναγωγῆσιν τῶν κατοίκων,
 οἵτινες τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ συνέρρεον συνήθως πανταχόθεν
 τῆς πόλεως καὶ τῶν παρακειμένων κωμῶν εἰς τὸ
 Κιτάϊ Γόροδον καὶ Κρεμλῖνον πρὸς θεωρίαν τῆς μεγα-
 λοπρεποῦς ταύτης τελετῆς. Ὅθεν οἱ Πολωνοὶ καὶ Γερ-
 μανοὶ, τὸ πεζικὸν καὶ ἵππικόν, κατέλαβον τὴν ἐρυ-
 θρὰν ἀγορὰν μετὰ γυμνῶν ξιφῶν, τηλεβόλων καὶ
 ἀνημμένων θρυαλλίδων. Ἄλλ' αἱ ὁδοὶ ἦσαν ἔρημοι!
 Ὁ Πατριάρχης ἤλαυνε μεταξύ στίγων ἀλλοδαπῶν
 στρατιωτῶν, τὸν χαλινὸν τοῦ πώλου τοῦ ὄνου κρατοῦν-
 τος τοῦ πρίγκιπος Γουδοῦροβ ἀντὶ τοῦ Τσάρου· εἶποντο
 δὲ εὐπατρίδαι τινὲς καὶ ἀξιωματικοὶ, κατηφεῖς καὶ σκυ-
 θρωποὶ. Οἱ πολῖται οὐδόλως ἐξήρχοντο τῶν οἰκιῶν
 νομίζοντες, ὅτι οἱ Πολωνοὶ διανοοῦνται αἰφνίδιον φόνον
 κατ' ἀόπλου λαοῦ. Ἡ ἡμέρα παρήλθεν ἐν ἡσυχίᾳ,
 ὡς καὶ ἡ ἐπομένη. Ὁ δὲ Γοσέβσκης, ἔχων μόνον ἑπτα-
 κισχιλίους στρατιώτας κατὰ 200,000 ἢ 300,000 κα-
 τοίκων, ἔφευγε τὴν αἱματοχυσίαν· ἀλλὰ καὶ οἱ Μόσχοι

1817. ἔφρουρον αὐτήν. Καὶ ὁ μὲν Γοσέβσκη, ἀκούων ὅτι ἡ
 Λιαπουνόβ καὶ Ζαρούτσκη ἐγγύς εἰσι, διενεοῖτο στρα-
 τεύσαι ἐπ' αὐτοὺς καὶ καταστρέφαι ἰδίᾳ· οἱ δὲ Μόσχοι,
 ἐτοιμῶς ἔχοντες πρὸς τὴν στάσιν, ἀνέβηλον μέχρις
 ἐμφανίσεως τῶν σωτήρων. Ἄλλ' ἡ ἀμοιβαία ἐχθρα ἐξεβ-
 ῥάγη μὴ δοῦσα μήτε τῷ Γοσέβσκη ἐκστρατεῦσαι τῆς
 Μόσχας, μήτε τοῖς στρατηγοῖς τῆς Ῥωσσίας σῶσαι
 αὐτήν. Τίς δ' ἤρξατο; ἀγνωστον· ἀλλὰ πιθανώτερον
 ὅτι οἱ Πολωνοὶ ἤρξαντο, μετ' ἀναγκτήσεως ὑπομειναν-
 τες τὰ σκώμματα καὶ τὰς ὕβρεις τῶν κατοίκων, καὶ νομί-
 ζοντες, ὅτι ἀμεινον ἐκδικεῖσθαι ἐγκαίρως ἢ τεθῆναι ἐν
 μέσῳ τῶν ἐν τῷ κρυπτῷ ὄξυνομένων ἐγχειριδίων καὶ
 τοῦ στρατοῦ τῶν συμμάχων πόλεων, καὶ τέλος ὅπως
 κορέσωσι τὴν πλεονεξίαν αὐτῶν διὰ τῆς διαρπαγῆς τῆς
 πλουσίας πρωτεούσης. Οὕτως ἤρξατο καὶ ἐτελέσθη τὸ
 φοβερόν δεινὸν τῆς Μόσχας.

Φοιοὶ ἐν Μο-
 σκῆ.

Τῇ 19 Μαρτίου, τῇ Μεγάλῃ Τρίτῃ, κατὰ τὴν ὥραν
 τῆς θείας λειτουργίας, ἠκούσθη ἐν Κιταΐ-Γορόδῳ τὸ
 διεγερτικόν, κραυγὴ καὶ χλαγγὴ ὄπλων. Ὁ Γοσέβ-
 σκη, προσελάσας ἐκ Κρεμλίνου, εἶδε τὸν φόνον με-
 ταξὺ Πολωνῶν καὶ Ῥώσων, καὶ ἤθελεν ὅπως ἐπίσχη
 αὐτόν, ἀλλ' οὐκ ἠδυνήθη· ὅθεν ἀφῆκεν ἐλευθέρους τοὺς
 Πολωνοὺς, οἵτινες ἐπετίθεντό, ἔσφαττον τοὺς ἐμπόρους
 καὶ διήρπαζον τὰ ἐργαστήρια· ὀρμήσαντες δ' εἰς τὸν
 οἶκον τοῦ πιστοῦ εὐπατρίδου πρίγκιπος Ἀνδρέου Γολί-
 τσιν, ἀπανθρώπως ἀπέκτειναν αὐτόν. Τῶν δὲ κατοίκων
 σωζομένων εἰς τὸ Βέλοϊ-Γόροδον καὶ πέραν τοῦ Μό-
 σχα, οἱ ἱππεῖς Πολωνοὶ ἐδίωκον, κατεπάτουν, ἔσφατ-
 τον αὐτοὺς, ἀλλ' ἐν ταῖς Ἱβηρίαις πύλαις ἔστησαν αὐ-
 τοὺς οἱ τοξόται. Κρατερωτέρα μάχη συνέστη πρὸς τὸν
 Σρετέγκαν, ὅπου ἐπιφάνη ὁ ἐνδοξὸς ἥρωα Δημήτριος

1611.

Ηοζάρσκης, εἴτε προαποσταλείς ὑπὸ τοῦ Αἰαπουνόβ, εἴτε οἰκοθεν ἐλθὼν πρὸς ἐμφύχωσιν τῆς Μόσχας. Οὗτος, κιλέσας τοὺς γενναίους, παρέταξεν αὐτοὺς, ἔλαβε τὰ τηλεδόλα ἐκ τῶν πύργων καὶ ὑπήντησε τοῖς Πολωνοῖς διὰ σφαιρῶν, ἀπέκρουσε καὶ ἀπεδίωξεν εἰς Κιταί-Γόροδαν. Ὁ δ' Ἰωάννης Βουτουρλὶν ἐν ταῖς Ἰαουζαῖαις πύλαις καὶ ὁ Κολτόβσκης πέραν τοῦ Μόσχα ἀπεμύχοντο ἐπίσης μετὰ στρατιωτῶν καὶ πολιτῶν. Ἐμάχοντο ἐτι ἐν ταῖς ὁδοῖς Γβερσκάια, Νικητσκαῖα καὶ Γσερτολσκάια, ἐν Ἀρβάτη καὶ Σναμένσκη. Καὶ ὁ μὲν Γοσέβσκης ἐκράτυνε τοὺς ἰδίους, ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς τῶν Ῥώσων ἤψατο ἐτι μᾶλλον· διότι, σημαίνοντος τοῦ διεγερτικοῦ, γέροντες καὶ νέοι, ὠπλισμένοι διὰ δικράνων καὶ πελέειων, ἔτρεχον εἰς τὸν κονιορτὸν τῆς σφαγῆς· ἐκ δὲ τῶν θυρίδων καὶ στεγῶν κατέστρεφον τοὺς ἐχθροὺς διὰ λίθων καὶ στελέχεων, περιέφραττον τὰς ὁδοὺς διὰ τραπεζῶν, ἐδρῶν καὶ ξύλων, ἐπυροβόλουν ἐξ αὐτῶν καὶ ἐκίνουν τὸ ἀχύρωμα τοῦτο πρὸσω ὅπου ὑπεχώρουσιν οἱ Πολωνοί. Ἦδη δὲ οἱ Μόσχοι ἐνίκων πανταχοῦ, ὅτε ἔσπειυσεν ἐκ Κρεμλίνου μετὰ Γερμανῶν ὁ ἀρχηγὸς Μαρζερέτος, ὁ πιστὸς οὗτος ὑπηρέτης τοῦ Γοδουνόβ καὶ τοῦ ἐξωμότου, διωχθεὶς ὑπὸ τοῦ Σουΐσκη καὶ δεκτὸς γενόμενος παρὰ τοῦ Ζολκέβσκη ἐν τῇ βασιλικῇ ὑπηρεσίᾳ· ἐμπορευόμενος δὲ τὴν τε πίσιν καὶ ζωὴν, ὁ τίμιος οὗτος μίσθαρνος ἐθάρρυνε τοὺς Πολωνοὺς διὰ τῆς ἀφοβίας, καὶ χύσας ἄλλοτε τὸ ἑαυτοῦ αἷμα ὑπὲρ τῶν Ῥώσων, ἀκορέστως ἤδη καθημάχθη ἐν τῷ αἵματι αὐτῶν. Ἡ μάχη πάλιν ἐγένετο κρατερά, ἀλλ' ὅμως ἡ πολυανθρωπία ὑπερίσχυε καὶ οἱ Μόσχοι ἐδίωκον τὸν ἐχθρὸν εἰς Κρεμλίνον, τὸ ἔσχατον αὐτοῦ καταφύγιον καὶ ἐλπίδα. Ἐκεῖ κατὰ τὴν κρίσιμον ὥραν

1611.

ἠκούσθη φωνή, « Πῦρ! πῦρ! » καὶ πρῶτος ἀνεφλέχθη ἐν Βιέλω-Γορόδω ὁ οἶκος τοῦ Μιχαήλ Σαλτικὸβ, ἐμπρησθεὶς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ οἰκοδεσπότη· διότι ὁ μιαρὸς ἀποστάτης οὐκ ἠδύνατο ἤδη ἔχειν οἰκητήριον ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς πατρίδος, τῆς ὑπ' αὐτοῦ παραδοθείσης! Ἐνέβαλον πῦρ καὶ ἀλλαχοῦ· ὁ δὲ σφοδρὸς ἄνεμος ἀνερρίτιζε τὰς φλόγας κατὰ πρόσωπον τῶν Μοσχίων μετὰ πυκνοῦ καπνοῦ καὶ ἀφορήτου καύσωνος ἐν ὁδοῖς στεναῖς· διὸ πολλοὶ ὤρμησαν πρὸς κατάσβεσιν τοῦ πυρὸς καὶ σωτηρίαν τῶν οἴκων. Ἡ μάχη ἐκόπασε καὶ ἡ νύξ κατέπαυσε ταύτην πρὸς εὐτυχίαν τοῦ κεκμηκότος ἐχθροῦ, ὅστις κατεῖχε τὸ Κιτάι-Γόροδον, στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ Κρεμλίνου. Ἐκεῖ ἦν ἡσυχία, ἀλλὰ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Μόσχας παρίστων θορυβώδη ταραχὴν· διότι τὸ Βιέλο-Γόροδον ἐφλέγετο, τὸ διεγερτικὸν ἐσήμαινεν ἀκαταπαύσως, οἱ κάτοικοι μετὰ κραυγῶν ἐσθέννυον τὸ πῦρ ἢ ἔτρεχον, ἐζήτουν, ἐκάλουν τὰ τέκνα καὶ γυναῖκας, τὰς ἐγκαταλελειμμένας ἐν καιρῷ τῆς μάχης. Μετὰ τοιαύτην ἡμέραν προέβλεπον ὁμοίαν· διὸ οὐδεὶς διενοεῖτο ἀνάπαυσιν.

Ἐμπρησμός
τῆς Μόσχας.

Οἱ Πολωνοὶ ἐν ταῖς ἐρήμοις οἰκίαις τοῦ Κιτάι-Γόροδου μετὰ πτωμάτων ἀνεπαύοντο· ἐν δὲ Κρεμλίω, φωτίζοντος τοῦ πυρὸς, ἐγρηγόρουν καὶ ἐβουλεύοντο οἱ ἀρχηγοὶ περὶ τοῦ πρακτέου. Ἐκεῖ ἦν ἔτι ἡ κατ' ἐπιφάνειαν κυβέρνησις τῆς Ῥωσσίας μετὰ τῶν ἐπιφανεστάτων τῶν ἐν τέλει, στρατιωτικῶν τε καὶ πολιτικῶν. Καί ται' ὁ ἔφριττον εὐχεσθαι νίκην τοῖς ἀλλοδαποῖς, καθημαγμένοις ὑπὸ τοῦ αἵματος τῶν Μοσχίων, ἀλλὰ μικροψύχως φοβούμενοι καὶ τὴν ἐκδίχησιν τοῦ ἰδίου λαοῦ, ἢ μὴ πιστεύοντες τῇ ἐπιτυχίᾳ τῆς στάσεως, ὁ Μοτισλάβσκις καὶ λοιποὶ κουφόνοες μεγιστάνες, οἱ ἐμμένοντες πιστοὶ τῷ Βλαδισλάω, ἔμενον ἐκθαμβοὶ καὶ

ἀπρακτοί. Θερμότερον ὁμως ἐνέργουν οἱ ἐσκληρυμμέ-
 νοι ἀποστάται, οἵτινες, διαβρῆξαντες διὰ παντός τὸν
 πρὸς τὴν πατρίδα δεσμὸν, γενόμενοι ἀξιοὶ τοῦ μίσους
 αὐτῆς καὶ τῆς κατάρας τῆς Ἐκκλησίας, μαινόμενοι
 καταχθόνιον μανίαν καὶ διψῶντες ὀλέθρου, ἐκάθηντο ἐν
 τῷ νυκτερινῷ τούτῳ συμβουλίῳ τῶν Πολωνῶν καὶ συ-
 νεβούλευον αὐτοῖς τὴν καταστροφὴν τῆς Μόσχας πρὸς
 σωτηρίαν ἑαυτῶν. Ὁ Γοσέβοκhes ἐπέισθη εἰς τὴν συμ-
 βουλήν· τῇ δ' ἐπιούσῃ δισχιλίοι Γερμανοὶ μετὰ ἵππικῷ
 ἐξῆλθον τοῦ Κρεμλίνου καὶ Κιτάι-Γορόδου εἰς τὸ Βιέλο-
 Γόροδον καὶ τὸν Μόσχαν, ἐνέβαλον πῦρ πολλαχού,
 οἴκοις, ναεῖς, μοναῖς, καὶ ἐδίωκον τὸν λαὸν ἀφ' ὁδοῦ
 εἰς ὁδὸν οὐχὶ τοσοῦτον διὰ τῶν ὀπλων, ὅσον διὰ τῆς
 φλογός. Κατὰ δὲ τὴν ὥραν ταύτην προσήλασαν τοῖς
 τείχεσι τῆς φλεγομένης ἤδη ξυλίνης πόλεως παρὰ μὲν
 τοῦ Λιαπουνὸβ ὁ στρατηγὸς Ἰωάννης Πλεστοσίβ, ἐκ δὲ
 Μοζαΐσκου ὁ συνταγματάρχης τοῦ βασιλέως Στροῦσος,
 ἕκαστος πρὸς βοήθειαν τῶν οἰκείων, ἀμφοτέρω μετὰ
 φιλῶν ταγμάτων ἕσων μὲν τῇ δυνάμει, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ^{Ἐλευσίς τοῦ}
 τῇ ἀνδρίας. Καὶ οἱ μὲν Πολωνοὶ ἐπέθετο, οἱ δὲ Ῥω- ^{Στρούσου.}
 σοὶ ἔτρεψαν τὰ νῶτα· καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Πολωνῶν
 ἀνακράξας « Ἀκολουθεῖτέ μοι γενναῖοι! » διὰ τοῦ κο-
 νιορτοῦ καὶ τοῦ πατάγου τῶν πιπτόντων ξυλίνων τει-
 χῶν ὤρμησεν εἰς τὴν πόλιν, ὅπου οἱ κάτοικοι ἐν μέσῳ
 φλογῶν καὶ δαλῶν πιγόμενοι ὑπὸ τῆς θερμότητος
 καὶ τοῦ καπνοῦ, ἔπαυσαν ἤδη μαχόμενοι ὑπὲρ τῆς τέ-
 φρας· διὸ ἔφευγον πολλαχόσε ἔφιπποι καὶ πεζῆ οὐχὶ
 μετὰ πλοῦτου, ἀλλὰ μόνον μετὰ τῶν οἰκογενειῶν. Ἐκα-
 τοστύες τινὲς χιλιάδων αἴφνης διεσκορπίσθησαν εἰς τὰς
 ὁδοὺς τῆς Λαύρας, Βλαδιμίρου, Κολόμνας, Τούλας·
 ἐπορεύοντο καὶ διὰ τῶν πεδιάδων, ἐνέπιπτον εἰς τὴν

1611.

βαθείαν ἔει χιόνα, ἐπήγνουον ἐκ τοῦ σφοδροῦ καὶ ψυχροῦ ἀνέμου, ἐθεώρουν τὴν φλεγομένην Μόσχα καὶ ὠλόλυζον, νομίζοντες ὅτι μετ' αὐτῆς ἐκλείπει καὶ ἡ Ῥωσσία! Τινὲς ἔμειναν ἐν τῇ ὀχυρᾷ μονῇ τοῦ Συμεῶνος ἀναμένοντες σωτήρας, ἀλλ' ἡ ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ θῦμα τοῦ πυρός καὶ τῶν Πολωνῶν, Μόσχα εἶχεν ἀγωνιστήν· καὶ δὴ ὁ πρίγκιψ Δημήτριος Ποζάρσκις ἰστάμενος γενναῖος ἐν τοῖς νέφεσι τοῦ καπνοῦ μεταξὺ τῶν ὁδῶν Στρετέγκα καὶ Μνιασνίκαε ἐν ὀχυρώματι ἀνεγερθέντι ὑπ' αὐτοῦ, ἐμάχετο πρὸς τοὺς Πολωνοὺς καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐκάλυεν αὐτοὺς ἐμπρῆσαι τὴν πόλιν πέραν τοῦ λιθοδόμου τείχους· οὐκ ἐφύλαττε δὲ ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν σφαιρῶν καὶ ξιφῶν· διὸ ἀποκαμῶν ἐκ τῶν τραυμάτων ἔπεσε κατὰ γῆς. Οἱ ὀλίγοι συναγωνισταί, οἱ μέχρι τέλους διαμείναντες πιστοὶ αὐτῷ, ἔλαβον καὶ ἔσωσαν τὸν μέλλοντα σωτήρα τῆς Ῥωσσίας, κομίσαντες αὐτὸν εἰς Λαύραν Οἱ Πολωνοὶ, μέχρι νυκτὸς ἀκωλύτως καταστρέφαντες διὰ πυρός τὴν πρωτεύουσαν, ἐπινῆλθον νικηταί εἰς Κιτάϊ Γόροδον καὶ Κρεμλίνον, ὅπως τέρπωνται ἐκ τοῦ πρᾶσκειασθέντος ὑπ' αὐτῶν θεάματος. Ἡ θουελλῶδης θάλασσα τοῦ πυρός κατακλύζουσα περίε αὐτοὺς ὑπισχενεῖτο αὐτοῖς ἀσφάλειαν, ὡς ἐνόμιζον, μηδὲως ἀναλογιζόμενοι τὰ πορρωτέρω αἰώνια ἐπακολουθήματα τοιοῦτου ἔργου καὶ καταφρονοῦντες τῆς ἐκδικήσεως τῶν Ῥώσσιων!

Ἡ ἔρημος Μόσχα ἐκαίετο ἐπὶ δύο ἡμέρας καὶ νύκτας· ὅπου δ' ἐσβέννυτο τὸ πῦρ, ἐκεῖ οἱ Πολωνοὶ, ἐξαλαύνοντες τοῦ Κιτάϊ-Γορόδου, ἐνέβαλλον πάλιν πῦρ. Τέλος πανταχοῦ ἐσβέσθη ἡ φλόξ· διότι πάντα ἀπετεφρώθησαν, ὑφούντο δὲ μόνον τὰ μέλανα τείχη τῶν ναῶν καὶ τῶν λι-

Κατορθώματα
τοῦ Ποζάρσκι.

θοδόμων ἀποθηκῶν. Ὁ ὄγκος οὗτος τῆς τέφρας, περιφε-
 ρείας εἶχουσι βερστίων καὶ πλέον, ἐκάπνιζεν ἔτι ἐπὶ πολλὰς
 ἡμέρας, ὥστε οἱ Πολωνοὶ, ἀναπνέοντες δυσωδίαν, διη-
 τῶντο ὡς ἐν ὀμίχλῃ· ἀλλ' οὐχ ἤττον ἠφραίνοντο· διήρ-
 παζον τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ Τσάρου, ἔλαβον πάντα
 τὸν κόσμον τῶν ἀρχαίων ἡμῶν ἡγεμόνων, τὰ στέμ-
 ματα αὐτῶν, τὰ σκῆπτρα, τὰ σκεύη καὶ τὰς σολᾶς, ὅπως
 πέμψωσι πρὸς τὸν Σιγισμοῦνδον, ἢ μεταχειρισθῶσιν
 εἰς μισθοδοσίαν τοῦ στρατοῦ· ἐσώρευον τὰ λάφυρα ἐκ
 τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν οἰκῶν τῶν ἐμπόρων καὶ ἄλλων ἐ-
 πιφανῶν, ἀφῆρουν τῶν εἰκόνων τὰ κοσμήματα, διενέ-
 μοντο ἐξ ἴσου τὸν χρυσόν, τὸν ἄργυρον, τοὺς μαργα-
 ρίτας, λίθους καὶ πολυτελεῆ ὑφάσματα μετὰ περιφρο-
 νήσεως ρίπτοντες τὸν χαλκόν, τὸν κασσίτερον, τὰ λι-
 νᾶ ὑφάσματα καὶ ἐριούχα ἐνεδύοντο σπρίχνοα καὶ σπρι-
 κά· ἔπινον ἐκ πίθων οὐγγρικόν καὶ γλυκὺν οἶνον, καὶ
 ἔθριθον πάσης πολυτελείας, στερούμενοι μόνον τοῦ ἀ-
 ναγκαιοτάτου, τοῦ ἄρτου! Ἐτέρποντο, ἐκύβευον, ἠσέλ-
 γαινον καὶ μεθύοντες ἔσφαζον ἀλλήλους. . . . Οἱ δὲ
 Ῥῶσσοι, οἱ βδελυροὶ αὐτῶν ὀπαδοὶ, ἢ μικρόψυχοι αἰχ-
 μάλωτοι, ἐώρταζον ἐν Κρεμλίῳ τὴν λαμπροφόρον
 Ἀνάστασιν καὶ ἠύχοντο ὑπὲρ τοῦ Τσάρου Βλαδισλάου
 μεθ' Ἱεράρχου ἀξίου τοιαύτης ποιμένης, τοῦ Ἱγνατίου,
 τοῦ φίλου τοῦ ἐξωμότου, ὃν ἐξήγαγον τῆς μονῆς τοῦ
 Τσουδόβου, ὅπου ἐπὶ πέντε ἔτη διήγεν ὡς μοναχός, καὶ
 πάλιν ἀντιγόρευσαν Πατριάρχην, καθαιρέσαντες καὶ
 καθείρξαντες τὸν Ἑρμογένην ἐν τῷ μετοχίῳ τοῦ Κυ-
 ρίλλου. Ὁ ἀθάνατος οὗτος ἀνὴρ, μόνος μεταξὺ ἔμμα-
 νῶν ἐχθρῶν καὶ βδελυρῶν Ῥώσσων, μεταξὺ μνημείων
 τῆς ἡμετέρας δόξης ἐν περιοχῇ καθιερωθείσῃ διὰ τῶν
 τάφων Δημητρίου τοῦ Ταναϊδικοῦ, Ἰωάννου τοῦ Γ' καὶ

1611.

Λίσσα τῶν
 Πολωνῶν ἐν
 Μόσχᾳ.

Κάθειρξις τοῦ
 Ἑρμογένους.

1611. Μιχαήλ Σουίτκη, μόνος ἐν σκοτεινῷ κελλίῳ ἔλαμπεν ὡς ἀκτινοβόλος ἀστὴρ τῆς πατρίδος, ἐτοίμως ἔχων πρὸς ἀπόσβεισιν, ἀλλ' ἤδη ἀναφλέξας ἐν τῇ πατρίδι τὴν ζωὴν καὶ τὸν ζῆλον πρὸς τὸ μέγα ἔργον!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ΜΕΣΟΒΑΣΙΛΕΙΑ.

*Επακολούθημα τῶ ἐμπρησμοῦ τῆς Μόσχας. — Οἱ Πολωνοὶ πολιορκιοῦνται. — Καρτερία τοῦ Ἐρμολόμου. — Ἐκλογή ἀρχηγῶν. — Ἔργα τοῦ Σαπιέγα. — Ἐφοδος εἰς Κιτάι. — Γόροδον. — Πρέσβεις τῆς Μόσχας πέμπονται εἰς Λιθουανίαν. — Ἄλωσις τοῦ Σοκλένσκου. — Οἱ Σουίτκη ἐν Βαρσοβίᾳ. — Ἐπινόημα τοῦ Ζαρούτση καὶ τῆς Μαρίνης. — Ψήφισμα. — Φρονήματα τοῦ Λιακουνόβ. — Ἔργα πρὸς τοὺς Σουηδοὺς. — Ἄλωσις τοῦ Νοβογορόδου ὑπὸ Δελαγάρι. — Συνθήκη τῶν Σουηδῶν πρὸς τὸ Νοβογορόδον. — Στάσις ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Δελαγάρι. — Φόνος τοῦ Λιακουνόβ. — Ἐπακολούθημα. — Κατάστασις τῆς Ρωσσίας.

1611—1612.

*Επακολούθημα τῶ ἐμπρησμοῦ τῆς Μόσχας. Ἡ ἀγγελία περὶ τῆς συμφορᾶς τῆς Μόσχας, διαδοῦσα τὸν τρόμον, ἔδωκε καὶ νέαν δύναμιν τῇ κινήσει τοῦ λαοῦ. Οἱ ζηλωταὶ μοναχοὶ τῆς Λαύρας, μόλις μαθόντες τὰ ἐν πρωτευούσῃ γινόμενα, ἀπέστειλαν πάντας τοὺς στρατιώτας τῆς μονῆς, ἔγραψαν καταναυτικὰς ἐπιστολάς πρὸς τοὺς στρατηγούς τῶν ἐπικριτῶν καὶ ἐξώρχιζον αὐτούς, ὅπως σβέσωσι τὴν καπνίζουσαν

τέφρην αὐτῆς διὰ τοῦ αἵματος τῶν ἀποστατῶν καὶ τῶν Πολωνῶν. Οἱ στρατηγοὶ ἤδη οὐδόλως ἐβράδυνον, ἀλλὰ προέβαινον εὐρίσκοντες πανταχοῦ στίφη Μοσχίων, οἵτινες μετὰ κραυγῶν ἐκδικήσεως ἔτρεχον πρὸς τὸν στρατὸν, ἐγχειρίζοντες τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν τῇ μεγαλοφυχίᾳ τοῦ λαοῦ. Τῇ 25 Μαρτίου οἱ Πολωνοὶ εἶδον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Βλαδιμίρου φιλὸν ἀπόσπασμα Ῥώστων καὶ Κοζάκων τοῦ ἀρχηγοῦ Προσοβέτσκη, ἐπιπεσόντες δὲ ἐπληθθον καυχώμενοι ἐπὶ νίκῃ. Τῇ ἐπιούσῃ ἦλθεν ὁ Λιαπουνόβ ἐκ Κολόμνας, ὁ δὲ Ζαρούτσκη ἐκ Τούλας, οἵτινες ἠνώθησαν μετὰ τῶν λοιπῶν στρατηγῶν παρὰ τῇ μονῇ τοῦ Οὐγρέτσκου, καὶ τῇ 28 Μαρτίου ἐστράτευσαν ἐπὶ τὴν τέφρην τῆς Μόσχας. Ὁ ἐχθρὸς, ἀπηντήτας αὐτοῖς πέραν τῶν Ἰαουζίων πυλῶν, ταχέως ἀπεχώρησεν εἰς Κιτάι-Γόροδον καὶ Κρεμλίον, ὅπου οἱ Ῥώσσοι, περὶ τὰς 100,000 ὄντες, ἀλλ' ἄνευ τάξεως καὶ ἀμοιβαίας πίστεως, ἐπολιόρησαν 6 ἕως 7 χιλιάδας γενναίων ἀλλοδαπῶν, καταφρονούντων αὐτῶν. Καὶ ὁ μὲν Λιαπουνόβ ἐστρατοπέδευσε πρὸ τῶν Ἰαούζων, ὁ δὲ πρίγκιψ Δημήτριος Τρουβετσκόης μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Ζαρούτσκη πρὸ τοῦ πεδίου Βοροντσόβου, τὰ δὲ τάγματα τοῦ Ἰαροσλάβου καὶ Κοστρομᾶ πρὸ τῆς πύλας Ποκρόβου, ὁ δὲ Ἰσμᾶηλοβ παρὰ τὰς τοῦ Σρετένκα, ὁ δὲ πρίγκιψ Λιτβὶν Μασάλσκη παρὰ τὰς τῆς Τβέρης ἐν μέσῳ τῶν πυρικαύστων τειχῶν τοῦ Βιελγορόδου. Τότε προσῆλθε τῷ στρατῷ ὁ κελλάριος Ἀβράμιος μεθ' Ἀγιασμοῦ ἐκ Λαύρας ἀνελωπυρήσαν τὰς καρδίας διὰ ζήλου καὶ ἀνδρίας. Ἐπὶ δὲ τῶν κατακτηθεισῶν σωρειῶν τῆς τέφρας, στήσαντες τὰς σημάχιας, στρατιῶται καὶ στρατηγοὶ μετὰ πανδήμου τελετῆς ὤμοσαν, ὅτι οὔτε τὸν Βλα-

1611.

Οἱ Πολωνοὶ
πολιορκοῦνται

1641.

διστάον ὁμολογήσουσι Τσάρον, οὔτε τοὺς σύπατριδας τῆς Μόσχας κυβέρνησιν, ὑπηρετήσουσι δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ πατρίδι μέχρι ἐκλογῆς νέου κυριάρχου· προσέτι δὲ, ὅτι οὔτε ἔργῳ, οὔτε λόγῳ τσασιάσουσιν, ἀλλὰ τηρήσουσι τὸν νόμον, ἡσυχίαν καὶ ἀδελφικὴν ἀγάπην, καὶ μισήσουσι μόνον τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος, τοὺς κακούργους καὶ τοὺς ἀποστάτας, πρὸς οὓς πολεμήσουσι προθύμως.

Αἱ μάχαι ἤρξαντο· ἐξορμῶντες δὲ οἱ πολιορκούμενοι ἐθαύμαζον τὸ πλῆθος τῶν Ῥώσων, καὶ πολλῶ μᾶλλον τὴν συνετὴν διάταξιν τῶν στρατηγῶν αὐτῶν, τουτέστι τοῦ Λιαπουνόβ, ὅστις ἐν τῇ μάχῃ τῆς 6 Ἀπριλίου ἐπεκλήθη λεο ν τ ο ε ι δ ῆ ς στρατηγός· διότι ἐκ τῆς ἠχηέσεως αὐτοῦ φωνῆς καὶ τοῦ παραδείγματος θαρρόντες οἱ Ῥῶσοι, ὠρμῶν πεζοὶ πρὸς ἵππεις, ἐσφάζοντο ἀνὴρ πρὸς ἀνδρα, καὶ διώξαντες τὸν ἐχθρὸν εἰς τὸ φρούριον, νυκτὸς κατέλαβον τὴν ὄχθην τοῦ Μόσχα καὶ Νεγκλίνα. Μάτην οἱ Πολῶνοι ἐσπούδαζον ἐκδιώξαι αὐτοὺς ἐκεῖθεν· ὀρμῶντες δὲ πεζοὶ καὶ ἵππεις, ὅτε μὲν ἐπετύγχανον, ὅτε δὲ ἀπετύγχανον ἐν ταῖς καθ' ἑκάστην συμπλοκαῖς· ἔβλεπον δὲ ἐλαττούμενον μόνον τὸν ἀριθμὸν τῶν ἰδίων, ἐν ᾧ αἰζημίαι τῶν πολιορκούντων ἦσαν διὰ τὸ πολυάνθρωπον ἀνεπαίσθητοι. Καὶ οἱ μὲν Ῥῶσοι ἠλπίζον εἰς τὸν χρόνον, οἱ δὲ Πολῶνοι ἐσφοβούντο τοῦτον, σερούμενοι ἀνδρῶν καὶ ἄρτου. Ὁ Γοσεβσκις ἐπιθύμει μὲν ὅπως καταπαύσῃ τὰς ἀνωφελεῖς ἐξόδους, ἀλλ' ἐμάχετο ἐνίοτε ἄκων πρὸς σωτηρίαν τῶν σιταρχούντων, τῶν ἀποστελλομένων ὑπ' αὐτοῦ κρυφίως καὶ νυκτὸς εἰς τὰς παρακειμένας κώμας· ἐμάχετο δὲ καὶ πρὸς τοῦτο, ἵνα ἔχη αἰχμαλώτους πρὸς ἀνταλλαγὴν. Ἀναγγείλας δὲ τῷ βασιλεῖ τὸν ἐμπρησμόν, τῆς

Μόσχας καὶ τὴν ἔλευσιν τῶν Ῥώσσων, ἤτειτο ταχεῖαν βοήθειαν, ἐνεθάρρυνε τοὺς περὶ αὐτὸν, συνεβουλεύετο τῷ βδελυρῷ Σαλτικὸβ καὶ ἐδοκίμασεν ἔτι τὴν δύναμιν τῆς φυγῆς τοῦ Ἑρμογένους· διότι πρὸς τὸν πολὺν γέροντα, τὸν ἀπηυδηκότα ὑπὸ τῆς νηστείας καὶ τῆς στενῆς φυλακῆς, προσήρχοντο οἱ ἡμέτεροι ἀποστάται, καὶ αὐτὸς ὁ Γοσέβσκης, παραινούντες καὶ ἀπειλοῦντες· ἤθελον δὲ ὅπως κελεύσῃ τὸν Λιαπουνὸβ καὶ τοὺς συναγωνιστάς αὐτοῦ ἀποχωρῆσαι. «Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἑρμογένους ἦν ἡ αὐτή, «Ἀπέστωσαν οἱ Πολωνοί!» Ἠπίλουν δ' αὐτῷ δεινὸν θάνατον, ἀλλ' ὁ γέρων, δεικνύς αὐτοῖς τὸν οὐρανὸν, ἔλεγε· «Φοβοῦμαι ἓνα, τὸν ἐκεῖ ζῶντα!» Ἀόρατος ὢν τοῖς ἀγαθοῖς Ῥώσσοις, ὁ μέγας οὗτος Ἱεράρχης ἐκοινώνει αὐτοῖς διὰ προσευχῆς· ἀκούων δὲ τὸν θόρυβον τῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος μαχῶν μυστικῶς ἐκ βάθους καρδίας, φλεγομένης ὑπὸ τοῦ ἀσθέστου πυρὸς τῆς ἀρετῆς, ἀπέστελλε τὴν εὐλογίαν πρὸς τοὺς πιστοὺς ἀγωνιστάς!

Δυστυχῶς οἱ συναγωνισταὶ οὗτοι διεφώνουν· διότι οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἤκουον ἀλλήλων, ἔργα δὲ πολεμικὰ ἄνευ κοινοῦ σκοποῦ καὶ ἐνότητος οὐδόλως ἠδύναντο εἶχειν καὶ μεγάλην ἐπιτυχίαν. Ἐκριναν δὲ πανδήμως ὅπως ἐκλέξωνται ἀρχηγόν, ἀλλ' ἀνθ' ἑνὸς ἐξελέξαντο τρεῖς· καὶ οἱ μὲν πιστοὶ ἐξελέξαντο τὸν Λιαπουνὸβ, οἱ δὲ ἐν τέλει ἐπαναστάται τοῦ Τουσίνου, τὸν πρίγκιπα Δημήτριον Τρουβετσκόην, οἱ δ' ἄρπαγες Κοζάκοι, τὸν ἀρχηγὸν Ζαρούτσκην, ὅπως διὰ τοιαύτης ἀπαισίου ἐκλογῆς ἐδραϊώσωσι τὸν κατ' ἐπιφάνειαν δεσμὸν τῶν ἀγαθῶν Ῥώσσων μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ληστῶν, ὧν ἦσαν πολλοὶ ἐν τῷ στρατῷ. Καὶ ὁ μὲν Τρουβετσκόης, πλὴν τοῦ ἐπιφανοῦς γένους, εἶχε τοῦλάχιστον στρα-
(Καραμζ. Τόμ. 12.)

1611. τηγικόν νοῦν καὶ ἄλλας τινὰς ἀρετάς· διὸ προεθυ-
 μείτο ὅπως ἀποδείξῃ ἑαυτὸν ἄξιον τῆς ὑψηλῆς τιμῆς·
 ὁ δὲ Ζαρούτσκης, ὁ μετ' ἐκείνου κτησαμένος τὸ ἀξίω-
 μα τοῦ εὐπατρίδου ἐν Γουσίνω, ἦν τολμηρὸς μόνον ἐ-
 πιχειρηματίας πρὸς κόρεσιν τῶν μιαρῶν αὐτοῦ παθῶν,
 ἀλλ' οὐδὲν ἦν αὐτῷ ἱερόν, οὔτε Θεὸς, οὔτε πατρίς.
 Ἡ στρατιωτικὴ αὐτῆ τριανδρία κατέστη καὶ πολιτικὴ·
 διότι ὁ στρατὸς παρίστη τὴν Ῥωσσίαν· ἀπέστειλε δὲ
 διατάγματα εἰς τὰς πόλεις, ἀπαιτοῦσα ἐφόδια καὶ
 χρήματα μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους. Αἱ πόλεις ὑπήκουον,
 ἐπολυχρόνιζον ἐν τοῖς ναοῖς τοὺς
 εὐσεβεῖς πρίγκιπας καὶ εὐπατρίδας,
 ἐν δὲ ταῖς ἀναφοραῖς ἐκέτευον τὴν σύγ-
 κλητον τοῦ μεγάλου Ῥωσσικοῦ βα-
 σιλείου καὶ ἐχορήγουν πᾶν ὅ,τι ἐδύναντο. Ἡ
 Καζάνη, αἰσχυνομένη τὴν ἑαυτῆς πλάνην, ἠνώθη πά-
 λιν μετὰ τῆς πατρίδος, ἀσπασαμένη δὲ τὸν σταυ-
 ρόν, ὅτι ἔσεται ἐν ἀγάπῃ καὶ ὁμοψυχίᾳ
 μετὰ πάσης τῆς χώρας, ἀπέστειλε τάγ-
 ματὰ τινα εἰς Μόσχαν, ὡς καὶ αἱ κάτω χῶραι
 καὶ αἱ παράλια. Καὶ οἱ εὐγενεῖς δὲ τῆς χώρας τοῦ
 Σμολένσκου καὶ οἱ πῖδες τῶν εὐπατριδῶν προσῆλθον
 αὐτοῖς, δραπετεύσαντες ἐκ τοῦ Σιγισμούνδου. Οἱ δὲ
 Πολωνοὶ διώκοντες αὐτοὺς, ἀπέκτειναν πολλοὺς ὡς
 ἀποστάτας· διὸ οἱ λοιποὶ προθυμοτερον ἐπεθύμουν συμ-
 μετασχεῖν τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος τῶν Ῥώσσω. Καὶ ὁ
 Σαπίέγθς ἐλθὼν μετὰ τῶν ἰδίων συμμοριῶν, κητέλα-
 θε τὸ ὄρος τῆς Προσκυήσεως καὶ ἐκήρυξεν ἑαυ-
 τὸν φίλον τῆς Ῥωσσίας· ἀλλ' ἐδυσπίστουν πρὸς αὐ-
 τὸν, καὶ ἀκούσαντες τὰς προτάσεις ἀπερρίψαν αὐτάς.
 λέγεται δὲ, ὅτι ὁ ἀρχηγὸς τῶν ληστῶν καταπλεως

"Ἔργα τοῦ Σα-
 πιέγα.

κονιορτοῦ τῶν ἡμετέρων πόλεων καὶ καθημαγμένος ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου αἵματος, ἐθήρευε τὸ στέμμα τοῦ Μονάρχου· πιθανώτερον ὅμως, ὅτι ἤθελεν ἑκατομμύρια ὅπως ὑπηρετήσῃ. Μὴ ἀπατήσας δὲ τοὺς Ῥώσσοις, προσέβαλε μέρος τοῦ στρατοπέδου ἀπέναντι τῶν Λουσιτικών, ἀλλ' ἀποκρουσθεὶς ὤρμησεν ἐξ ἑτέρου μέρους παρὰ τὰς Τβερίας πύλας· μὴ δυνηθεὶς δὲ νικῆσαι τὴν πολυανθρωπίαν, κατὰ συμβουλήν τοῦ Γοσέβσκη, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ 1,500 Πολωνοὺς καὶ τὸν πρίγκιπα Γρηγόριον Ῥωμοδανόβσκη ὁδηγὸν καὶ ἀπεχώρησεν εἰς Περέσλαβον, διαρπάσων τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ῥωσσίας καὶ ταράξων τοὺς πολιορκουμένους. Κατόπιν αὐτῶν ὁ Λιαπουνοβ ἀπέστειλε ψιλὰ τινὰ τίγματα· ἀλλ' Σαπίεγας κατέστρεψεν αὐτὰ ἐν τῇ κώμῃ Ἀλεξανδρόβσκη, ἐπολιόρχησε τὸ Περέσλαβον, ἐδήου, ἐκακούργει κατὰ τὸ δοκοῦν, καὶ οἱ Ῥῶσσοι τοῦ Μοσχιακοῦ στρατοπέδου, βλέποντες ὀπίσω ἑαυτῶν τὸν καπνὸν τῶν πυρπολουμένων κωμῶν, αἴφνης ἤκουσαν ἐν Κιτάι-Γορόδω καὶ Κρεμλίνω ἀσυνήθη θόρυβον, βροντώδεις κραυγὰς, ἤχον κωδῶνων, πυροβολισμὸν ἐκ τηλοβόλων καὶ ὄπλων, καὶ ἀνέμενον ἐξοδόν· ἀλλ' ἔμαθον ὅτι οἱ Πολωνοὶ ἠγαλλιῶντο μόνον καὶ ἐπανηγύριζον τὴν ἀγαθὴν ἀγγελίαν περὶ τῆς ταχείας ἐλεύσεως τοῦ Ζολκέβσκη μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ. Ἡ ἀγγελία αὕτη οὕτω ἦν ἀληθής, ἠνάγκασεν ὅμως τὸν Λιαπουνοβ καὶ τοὺς συνάρχοντας αὐτῶ σπεύδειν. Καὶ δὴ παρεσκευάσθησαν ἠσυχως, καὶ μίαν ὥραν πρὸ τῆς πρωίας (τῇ 22 Μαΐου) προσβαλόντες τὸ Κιτάι-Γόροδον ἐκράτησαν πύργου τινός, ὅπου ἦσαν 400 Πολωνοί. Ἦν δὲ ἡ θέσις σπουδαία· διότι οἱ Ῥῶσσοι ἠδύναντο ἐντεῦθεν καταπυροβολεῖν τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Κιτάι-Γορόδου· διὸ ὁ Γοσέβσκη ἐκλεξάμενος τολμη-

^{1614.}
Ἐφοδος εἰς
Κιτάι-Γόρο-
δον.

4611. ρούς, ἐκέλευσεν αὐτοὺς ὅπως ὅπως ὅπως ἐκβάλλουσι τὸν ἐχθρὸν τοῦ πύργου τούτου· οἱ δὲ Πολωνοὶ γυμνώσαντες τὰ ξιφὴ ὤρμησαν ὑπὸ τὰ σιδηρόβολα πρὸς αὐτὸν βαίνοντες ἀνὰ εἰς ἐπὶ στενοῦ τείχους· ὀρμήσαντες δὲ εἰς τὰ τηλεβόλα, ἔσφαξαν καὶ ἐξεδίωξαν τοὺς Ῥώσους καὶ γενναίως ἀπέκρουσαν πᾶσαν ἄλλην ἐφοδὸν. Ἀλλαχοῦ ὁ Λιαπουνόβ, πάντοτε πρῶτος, καὶ ὁ Τρουβετσκόης ἔσχον πλείονα ἐπιτυχίαν· διότι ἠλευθέρωσαν ἅπαν τὸ Βελογόραδοι, ἐκράτησαν τῶν ἐν τῷ ἔλει Κοζίω ὀχυρωμάτων, τῶν πύργων τοῦ Νικήτα καὶ Ἀλεξίου, τῶν πύλων Τρετσικσιτσκίας, Τσελτολτσκίας, Ἀρβατσκίας, πανταχοῦ μετὰ κρατερὰν μάχην. Μετὰ πέντε ἡμέρας παρεδόθη αὐτοῖς καὶ ἡ γυναικεία μονὴ μετὰ δύο λόχων Πολωνῶν καὶ 500 Γερμανῶν. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον οἱ Ῥῶσοι ἀνεγείραντες ὀχυρώματα πέραν τοῦ Μόσχα ἐπιροβόλου κατὰ τοῦ Κρεμλίνου καὶ ἐκώλυον τὴν κοινωνίαν τῶν πολιόρκουμένων πρὸς τὸν Σιγισμουῦνδον, παρ' οὗ ὁ Γοσέβσκη στενοχωρούμενος καὶ καταπονούμενος μετ' ὀλίγου στρατοῦ καὶ ἀνευ τροφῶν ἀνέμενε σωτηρίαν.

Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς μόνον ἔτι ἐφρόντιζε τοῦ Σμολένσκου· διότι ἡ ἀγγελία τοῦ Γοσέβσκη περὶ τοῦ ἐμπρησμοῦ τῆς Μόσχας καὶ τῆς ἐπιθέσεως πολυαρίθμου Ῥωσικοῦ στρατοῦ, ἡ ληφθεῖσι ὑπὸ τοῦ Σιγισμουῦνδου μετὰ τῶν τροπαίων, (ἡ μετὰ μέρους τῶν διαρπισθέντων ὑπὸ τῶν Πολωνῶν σκευῶν καὶ ταμείου τοῦ Τσάρου) οὐδὲν ἄλλο μετέβαλε τὴν γνώμην αὐτοῦ. Οἱ δὲ μεγιστᾶνες ἐν ἄλλῃ συνεντεύξει πρὸς τὸν Φιλάρετον καὶ Γολίτσιν (τῆ 8 Ἀπριλίου) λυπούμενοι ἐπὶ τῇ συμφορᾷ τῆς πρωτεύουσος, ἐπακολουθήματι τοῦ ρωσιστικοῦ αὐτῆς πνεύματος, ἠρώτων αὐτοὺς περὶ

1611.

τοῦ ἀρίστου τρόπου πρὸς ἐξάλειψιν τοῦ κα-
κοῦ. Μετὰ δακρύων ἀπεκρίνατο ὁ Μητροπολίτης:
« Ἄγνοοῦμεν ἤδη! Ὑμεῖς εὐχερῶς ἠδύνασθε προλαβεῖν
» τὸ κακὸν τοῦτο, ἱορθοῦν δὲ ἴσως ἀδύνατον. » Ἄλλ'
οὐχ ἤττον οἱ πρέσβεις συνήθουν ὅπως γράψωσι πρὸς
τὸν Ἑρμογένην, τοὺς εὐπατρίδας καὶ τον στρατὸν πε-
ρὶ καταπαύσεως τῶν φόνων, εἰ ὁ Σιγισμοῦνδος ὑπι-
σχεῖτο ἀπελθεῖν παραχρῆμα τῆς Ῥωσσίας· ἀλλ' εἰς
τοῦτο οὐδαμῶς ἐκείνος συνήθει, ἀπαιτῶν ἐπιμόνως τὸ
Σμόλενσκον· ὀργισθεὶς δὲ διέταξεν αὐτοὺς τέλος ὅπως
παρασκευασθῶσι πρὸς τὴν εἰς Λιθουανίαν ἐξορίαν.
« Οὐτε τὴν ἐξορίαν, οὐτε τὴν Λιθουανίαν φοβούμεθα,
» εἶπεν ὁ νοῆμων γραμματεὺς Λουγόβσκη· ἀλλὰ διὰ
» τῆς βίας κατορθώτετε ἄρα τὸ ἐφετὸν ὑμῖν; » Ἡ ἀ-
πειλὴ ἐξετελέσθη καὶ παρὰ πᾶν τὸ ἱερὸν τοῖς τε κυ-
ριάρχαις καὶ λαοῖς ἐπέβαλον χεῖρας ἐπὶ τῶν πρέσβεων.
. . . οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ διήρπασαν αὐτοὺς
ὥσεί ἐν σκοτεινῷ δάτει, ἢ ἐν φωλεᾷ ληστῶν· παρέδωκαν
αὐτοὺς τοῖς στρατιώταις καὶ ἀπήγιγον ἐπὶ πλοιαρίων εἰς
Κίεβον· ὕβρισαν ἄνδρας ἐνόχους μόνον ἐπ' ἀρετῇ, ἐπὶ
ζήλω πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος καὶ ἐκπληρώ-
σει πολιτικῶν καθηκόντων! . . . Εἷς μόνος Πολωνὸς
ἡσχύνετο ἔτι ὑπὲρ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς δημοκρατίας,
ὁ Ζολκέβσκη. Ὁ Σιγισμοῦνδος προὔτεινε αὐτῷ τὴν
ἀνωτάτην ἀρχηγίαν τῆς Μόσχας καὶ Ῥωσσίας. « Βρα-
» δέως! » ἀπεκρίνατο ὁ Ζολκέβσκη, καὶ μετ' ἀγανα-
κτῆσεως ἀπεχώρησεν εἰς τὸ ἴδιον κατάλυμα, ὅθεν ἰδὼν
ἀπαγομένους τὸν Φιλάρετον καὶ Γολίτσιν, ἔπεμψε πρὸς
ἀπόδειξιν σεβασμοῦ καὶ φιλοφρονήσεως τοὺς ἐρω-
τήσοντας περὶ τῆς υἰείας αὐτῶν. Οἱ δὲ πολιπαθεῖς
οὗτοι ἄνδρες ἔγραψαν πρὸς τὸν Ζολκέβσκη· « Μέ-

Πρέσβεις τῆς
Μόσχας πέμ-
πονται εἰς Λι-
θουανίαν.

1610. » μνησο τοῦ ὄρκου· μέμνησο τῆς ψυχῆς! Τί ὠμοσας
 » τῷ Μοσχιακῷ βασιλείῳ; Τί δὲ γίνεται νῦν; ἔστι
 » Θεός καὶ αἰωνία δίκη!»

Μη φοβούμενος τὴν δίκην ταύτην, ὁ βασιλεὺς ἐν ταῖς πρὸς τοὺς εὐπατρίδας τῆς Μόσχας ἐπιστολαῖς ἐπεδείκνυτο τὴν ἰδίαν εὐμένειαν πρὸς τὴν Ῥωσσίαν, ἠὺχαρίσται αὐτοῖς ἐπὶ τῇ πίστει καὶ τῇ μὴ συμμετοχῇ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ἑρμογένους καὶ Λιαπουνόβ· ὑπισχνούμενος δέ, ἐκείνοις μὲν ταχεῖαν καταπαυσιν πασῶν τῶν ταραχῶν, τῷ δὲ Γοσεβσκη, ᾧ τινὶ ἐπέτρεπε χάριν τῆς μισθοδοσίας τοῦ στρατοῦ οὐ μόνον τοὺς θησαυροὺς τῶν Τσάρων, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ κτήματα τῶν πλουσίων Μοσχίων, ταχεῖαν βοήθειαν, ἀνενέωσε τὰς ἐφόδους πρὸς τὸ Μόλενσκοκ πάλιν ἀνεπιτυχῶς· διότι ὁ Σείν, οἱ στριτιῶται αὐτοῦ καὶ πολιταὶ ἀπεδείκνυον πλεῖόν τι τῆς ἀνδρίας, ἤτοι ἀληθῆ ἠρωϊσμόν, ἀφοβίαν ἀπαράμιλλον καὶ ψυχράν, καὶ ἀποφασιν τοῦ καρτερεῖν μέχρι τέλους καὶ ἀποθανεῖσθαι μᾶλλον ἢ παραδοθῆναι. Εἵκοσιν ἤδη μῆνας διήρκει ἡ πολιορκία· τὰ δὲ πρὸς πόλεμον καὶ αἱ δυνάμεις, πάντα ἐξηντλήθησαν πλὴν τῆς μεγαλοψυχίας· πάντα ὑπέμεινον ἀγογγύστως, ἡσυχῶς καὶ ὑπέικοντες· ἦσαν δὲ λέοντες μὲν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἀρνία δὲ πρὸς τοὺς ἀρχηγούς. Μόλις ὑπελείπετο τὸ πέμπτον τῶν προμάχων, ἀπολεσθέντων τῶν ἄλλων οὐχὶ τοσοῦτον ὑπὸ τῶν ἐχθρικῶν σφαιρῶν καὶ ξιφῶν, ὅσον ὑπὸ τῶν καμάτων καὶ νόσων· διότι θανατηφόρος στομακάκη ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἄλατος καὶ ὄξους ἐξετέλεσε τὸ δεινόν· ἀλλ' οὐχ ἦττον ἐμάχοντο ἔτι! Οἱ δὲ Πολωνοὶ ἐχρηζον ἔτι προδοσίας ὅπως κρατήσωσι τῆς πόλεως· καὶ δὴ δραπέτης τοῦ Σμολένσκοκ, Ἀνδρέας Δεδίσιν,

ὑπέδειξεν αὐτοῖς ἀσθενές μέρος τοῦ φρουρίου, ἤτοι νέον
 τεῖχος, ἀνεγερθὲν τὸ φθινόπωρον ταχέως καὶ ἀκροσφα-
 λῶς. Τὸ τεῖχος τοῦτο δι' ἀκαταπαύστου πυροβολισμοῦ
 κατέπεσε, καὶ περὶ μέσην νύκτα (τῆ 3 Ἰουνίου) οἱ Πολωνοὶ
 ἐνέβηλον εἰς τὸ φρούριον, καὶ ἐντεύθεν καὶ ἐξ ἄλλων
 μερῶν, τῶν ἐγκαταλειφθέντων ὑπὸ τῶν εὐαρίθμων Ῥώσ-
 σων πρὸς ἀμυναν τοῦ ῥήγματος. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον
 ἐμάχοντο ἐν τοῖς ἐρειπίοις, ἐπὶ τῶν τειχῶν, ἐν ταῖς
 ὁδοῖς, ἠχούντων πάντων τῶν κωδῶνων καὶ δεομένων
 ἐν τοῖς αἰεὶ τῶν γυναικῶν καὶ γερόντων. Οἱ Πολωνοὶ,
 ὑπερισχύοντες πανταχοῦ, ὤρμων πρὸς τὸν πρώτιστον
 ναὸν τῆς Θεοτόκου, ὅπου ἐνεκλείσθησαν πολλοὶ τῶν
 πολιτῶν καὶ ἐμπόρων μετὰ τῶν οἰκογενειῶν, τῆς πε-
 ριουσίας καὶ πυρίτιδος. Οὐδεμία ἤδη ἔμενε σωτηρία·
 διὸ οἱ Ῥώσσοι, ἐμβαλόντες πῦρ τῆ πυρίτιδι, ἀνερρίφθη-
 σαν εἰς τὸν ἀέρα μετὰ τῶν τέκνων, τῆς περιουσίας
 καὶ δόξης! Ἐκ τῆς φοβερᾶς ἐκρήξεως ὁ ἐχθρὸς κατε-
 πτοήθη, ἐπιλαθόμενος ἐπὶ τινα καιρὸν τῆς νίκης, καὶ μετὰ
 τρόμου ἐβλεπεν ἅπασαν τὴν πόλιν καταθιβρωσκομένην
 ὑπὸ πυρός, εἰς ὃ οἱ κάτοικοι ἔρριπτον πᾶν τὸ τιμιώτα-
 τον, καὶ τέλος ἔρριπτον καὶ αὐτοὶ ἑαυτοὺς μετὰ τῶν
 γυναικῶν, ὅπως καταλείψωσι τῷ ἐχθρῷ τέφραν μόνον,
 τῆ δὲ προσφιλεῖ πατρίδι, παράδειγμα ἀρετῆς. Ἐπὶ τῶν
 ὁδῶν καὶ ἀγορῶν ἔκειντο σωρεῖαι πυρκαϊστων σω-
 μάτων. Τὸ Σμόλενσκον ἀνεδείχθη νέον Σάγουντον,
 καὶ οὐχὶ ἡ Πολωνία, ἀλλ' ἡ Ῥωσσία ἐδύνατο πανηγυ-
 ρίζειν τὴν μεγαλὴν ταύτην ἡέραν ἐν τοῖς χρονικοῖς
 αὐτῆς.

Εἷς ἐτι στρατιώτης ἵστατο ἐφ' ὑψηλοῦ πύργου φέρων
 καθημαγμένον ξίφος καὶ ἀπομαχόμενος πρὸς τοὺς
 Πολωνοὺς, ὁ περιφανὴς Σέν. Οὗτος ἐζήτει τὸν θά-

1611-

"Αλωσις τοῦ
Σμόλενσκου.

1611.

νατον, ἀλλ' ἐνώπιον αὐτοῦ ᾠδύροντο ἡ γυνή, ἡ νέα θυγάτηρ καὶ ὁ ἀνήλικος υἱός. Κινηθεὶς δ' ὑπὸ τῶν δακρύων αὐτῶν, διεκήρυξεν ὅτι παρεδίδοτο τῷ ἀρχηγῶ τῶν Πολωνῶν, καὶ παρεδόθη τῷ Ποτόσκη. Πιστευτέος ἄρα ὁ χρονογράφος, ὅτι τὸν ἥρωα τοῦτον ἐδέσμευσαν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ βασιλέως καὶ ἐβασάνισαν, ὅπως μάθωσι τὸν θησαυρὸν τοῦ Σμολένσκου, κρυβέντα δῆθεν ὑπ' αὐτοῦ; Ὁ βασιλεὺς ἔλαβε παρ' ἑαυτῷ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, τὴν δὲ γυναῖκα καὶ θυγατέρα παρέδωκε τῷ Λέοντι Σαπιέγα, αὐτὸν δὲ τὸν Σέιν ἐπεμφε δέσμιον εἰς Λιθουανίαν. Ἠχμαλωτίσθησαν πρὸς τούτοις ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σέργιος, ὁ εὐπατριδῆς καὶ πρίγκιψ Γορτσακόβ καὶ 300 ἢ 400 παῖδες τῶν εὐπατριδῶν. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς πολιορκίας ἀπώλοντο, ὡς βεβαιοῦνται, περὶ τὰς 70,000· ἀλλὰ καὶ οἱ Πολωνοὶ οὐκ ὀλίγα ἔπαθον· διότι μόλις τὸ τρίτον τοῦ στρατοῦ ἐσώθη, στερηθὲν ὑπὸ τοῦ πυρός τῶν λαφύρων, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ τῆς προθυμίας πρὸς περαιτέρω ἀγῶνας· ὥστε ἀκούοντες οἱ στρατιῶται τὴν πάνδημον εὐχαρίστησιν τοῦ Σιγισμούνδου ὑπὲρ τοῦ μεγάλου αὐτῶν ἔργου καὶ τὰς νέας δαφιλεῖς ὑποσχέσεις αὐτοῦ ἐγέλων, πολλάκις ἀκούσαντες τοιαύτας καὶ πολλάκις ἀποτυχόντες. Ἄλλ' ὁ Σιγισμούνδος ἐσεμνύνετο ἐπὶ τῷ λαμπρῷ αὐτοῦ ἔργῳ· ἔδωκε τῷ Ποτόσκη γράμμα, δ' οὗ καθίστη αὐτὸν ἄρχοντα τοῦ Καμενέτσου· τρεῖς ἡμέρας εἰστία τοὺς ἀγωνιστάς· ἐκέλευσεν ὅπως ἐξεικονισθῇ ἐπὶ νομισματοσήμων ἡ ἄλωσις τοῦ Σμολένσκου καὶ ὑπερηφάνως ἀνήγγειλε τοῦτο τοῖς εὐπατρίδαις τῆς Μόσχας, οἵτινες ἀπεκρίναντο, ὅτι καὶ τοὶ ἔλυποῦντο ἐπὶ τῷ ὀλέθρῳ τῶν ὁμογενῶν, ἔχαιρον ὁμῶς ἐπὶ τῇ νίκῃ αὐτοῦ κατὰ τῶν παρη-

κῶν καὶ ἐδοξολόγουν τὸν Θεόν! . . . Θρίαμβος πολ-
λῶ καταπληκτικώτερος ἀνέμενε τὸν Σιγισμούνδον, ἀλλ'
οὐχὶ ἤδη ἐν Ῥωσσίᾳ.

Οἱ ἱστορικοὶ τῆς Πολωνίας, αὐστηρῶς κατακρίνοντες
τῆς ἀσυνεσίας αὐτοῦ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, ἀναφέ-
ρουν ὅτι, εἰ αὐτὸς μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Σμολένσκου
ἐστράτευε παραχρῆμα εἰς Μόσχαν, τότε ὁ στρατὸς τῶν
πολιορκούντων, βλέπων ἔνθεν μὲν τὸν βασιλέα, ἔνθεν
δὲ τὸν τολμηρὸν ἥρωα Σαπιέγαν, πρὸ αὐτοῦ δὲ τὸν
ἀκαταμάχητον Γοσέβσκην, δισκεδάζετο ἔντρομος δίκην
ἀγέλης προβάτων· ὅτι ὁ βασιλεὺς εἰσῆρχετο νικητῆς
εἰς Μόσχαν καὶ μετὰ συμβουλίου τῶν εὐπατριδῶν, εἰρή-
νευε τὸ βασίλειον, εἴτε δούς αὐτῷ τὸν Βλαδισλάον,
εἴτε ἐνώσας αὐτὸ μετὰ τῆς δημοκρατίας, καὶ ἐπανήρ-
χετο εἰς Βαρσοβίαν κατακτητῆς οὐ μόνον τοῦ Σμολέν-
σκου, ἀλλὰ καὶ συμπάσης τῆς Ῥωσσίας. Ἄλλὰ τὸ
συμπέρασμα τοῦτό ἐστιν ἀμφίβολον· διότι πεντακισχί-
λιοι κεκμηκότες στρατιῶται μετὰ τοῦ βασιλέως, ὀλίγον
τιμωμένου ὑπὸ τῶν Πολωνῶν καὶ μισουμένου ὑπὸ
τῶν Ῥώσσων, οὐ κατώρθουν ἴσως πλεῖόν τι τοῦ με-
τέπειτα ἀρχηγοῦ, ὡς ὀφόμεθα, οὐδὲ μετέβαλλον τὴν
ὀρισθεῖσαν ὑπὸ τῆς Προνοίας τῇ Ῥωσσίᾳ τύχην!

Ὁ ἀρχηγὸς οὗτος, ὁ στρατηγὸς τῆς Λιθουανίας
Χοδκέβιτς, ἐνδοξὸς ἐπὶ ἐμπειρίᾳ καὶ ἀνδρίᾳ, καὶ τέως
πολεμήσας ἐπιτυχῶς πρὸς τοὺς Σουηδοὺς, προσεκλήθη
ἐκ Λιβονίας ὅπως στρατεύσῃ εἰς Μόσχαν ἀντὶ τοῦ
Σιγισμούνδου, ὅστις ἀνυπομόνως ἀνέμενεν ἀνάπαυσιν
ἐπὶ τῶν δαφνῶν τῆς νίκης, καὶ παραχρῆμα ἀπῆλθεν
εἰς Βαρσοβίαν, ὅπου ἡ Γερουσία καὶ ὁ λαὸς εὐφροσύ-
νως ἠσπάσαντο αὐτὸν ὡς ἥρωα. Ἄλλ' ἡ λαμπρὰ αὐτῷ
τε καὶ τῇ δημοκρατίᾳ πανήγυρις ἐτελέσθη καθ' ἡμέραν

1611.

Ο Σουίσκης
ἐν Βαρσοβίᾳ.

ἀξιομνημόνευτον, ὅτε ὁ Ζολκέβσκης ἐφάνη ἐν τῇ πρω-
τευούσῃ μετὰ τοῦ αἰχμαλώτου β-σιλέως, τοῦ ἀτυχοῦς
Σουίσκη. Τὸ δὲ θέαμα τοῦτο, ὑπὸ κενοδοξίας τῆ κε-
νοδοξία δοθέν, ἕτερπε τοὺς Πολωνοὺς ἀπὸ μονάρχου
μέχρι τοῦ ἐσχάτου πολίτου καὶ ἦν, ὡς ἐνόμιζον, ἀναν-
τίρρητον δεῖγμα τῆς ὑπεροχῆς αὐτῶν, καὶ τέλος τῆς
μακροχρονίου πάλης δύο μεγάλων Σλαβικῶν λαῶν.
Τὴν πρωίαν (19 Ὀκτωβρίου) συρρέυσαντος ἀπείρου
λαοῦ, ὁ Ζολκέβσκης ἤλαυνε διὰ τῶν προαστείων τοῦ
Κρακόβου εἰς τὰ ἀνάκτορα, παρακολουθούμενος ὑπὸ
εὐγενῶν ἰππέων καὶ μεγιστάνων τῆς Πολωνίας καὶ
Λιθουανίας ἐν ἐξήκοντα ὀχήμασι· κατόπιν δ' αὐτῶν ἐπὶ
πλουσίου ὀχήματος ἐξ ἑξ λευκῶν ἵππων εἶπετο ὁ Βα-
σίλειος, φέρων λαμπρὰν στολὴν καὶ πῖλον ἐκ μελαί-
νης ἀλώπεκος, μετὰ τῶν δυο ἀδελφῶν καὶ τοῦ ἀρ-
χηγοῦ τῆς φρουρᾶς· κατόπιν δὲ ὁ Σέιν, ὁ Ἀρχιεπί-
σκοπος Σέργιος καὶ ἄλλοι αἰχμαλῶτοι τοῦ Σμολέν-
σκου ἐν ἐτέροις ὀχήμασιν. Ὁ βασιλεὺς ἀνέμενεν αὐ-
τοὺς ἐν τοῖς ἀνακτόροις καθήμενος ἐπὶ θρόνου καὶ
περιστοιχούμενος ὑπὸ τῶν Γερουσιαστῶν καὶ τῶν ἐν
τέλει ἐν ἄκρᾳ ἡσυχία. Ὁ Ζολκέβσκης ἤγαγε τὸν αἰχ-
μάλωτον Τσάρον καὶ παρέστησεν αὐτὸν τῷ Σιγι-
σμούνδῳ. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Βσιλείου ἐξεικονίζε-
το ἡ θλίψις ἄνευ αἰσχύνης καὶ δειλίας, ἔφερε δὲ ἐν
τῇ χειρὶ τὸν πῖλον, καὶ μικρὸν τι ὑποκλίνας τὴν κε-
φαλὴν προσηγόρευσε τὸν Σιγισμούνδον. Πάντων οἱ
ὀφθαλμοὶ ἠτένισαν εἰς τὸν καθαιρεθέντα μονάρχην με-
τὰ μεγίστης περιεργείας καὶ ἡδονῆς, ἡ δὲ περὶ τῶν
μεταβολῶν τῆς τύχης ἔννοια καὶ συμπάθεια τῇ συμ-
φορᾷ οὐδαμῶς ἐκώλυον τὸν ἐνθουσιασμόν τῶν Πο-
λωνῶν. Ἐπεκράτει σιωπὴ, καὶ ὁ Βασίλειος προσεκτι-

κῶς ἐθεώρει τοὺς μεγιστᾶνας τῆς Πολωνίας, καὶ ζη-
 τῶν οἶονεὶ γνωστὸς τις, εὔρε τὸν πατέρα τῆς Μα-
 ρίνης τὸν ὑπ' αὐτοῦ σωθέντα ἀπὸ δεινοῦ θανάτου,
 νῦν δὲ χαίροντα ἐπὶ τῇ δυστυχίᾳ αὐτοῦ! Τέλος ὁ
 Ζολκέβσκις διέκοψε τὴν σιγὴν διὰ κομπορρήμονος
 λόγου, οὐχὶ τοσοῦτον εἰλικρινοῦς καὶ μετριόφρονος·
 « Ἐθαύμαζε τὴν καταπληκτικὴν μεταβολὴν ἐν τῇ τύ-
 » χῇ τῶν ἐπικρατειῶν καὶ τὴν τύχην τοῦ Σιγισμούν-
 » δου, ἐπῆναι τὴν ἀνδρίαν αὐτοῦ καὶ εὐστάθειαν ἐν ταῖς
 » δυσχερείαις, ἀνύμνει τὴν ἄλωσιν τοῦ Σμολένσκου
 » καὶ τῆς Μόσχας, ἐδείκνυε τὸν Ἰσάρον, τὸν διάδο-
 » χον μεγάλων μοναρχῶν, τῶν πρὸ μικροῦ ἔτι φοβε-
 » ρῶν τῇ δημοκρατίᾳ καὶ πᾶσι τοῖς ὁμόροις κυριάρ-
 » χαις, καὶ αὐτῷ τῷ Σουλτάνῳ καὶ σχεδὸν παντὶ
 » τῷ κόσμῳ· ἐδείκνυε καὶ τὸν Δημήτριον Σουίσκην, τὸν
 » ἀρχηγὸν ἐκατόν ὀγδοήκοντα χιλιάδων
 » γενναίων στρατιωτῶν, ἀπρηρίθμη τὰ βασίλεια,
 » τὰς ἡγεμονίας, χώρας, λαοὺς καὶ πλοῦτον, ὧν ἦσαν
 » κύριοι οἱ αἰχμάλωτοι οὗτοι, στερηθέντες παντός ὑπὸ
 » τοῦ νοῦς τοῦ Σιγισμούνδου, αἰχμαλωτισθέντες καὶ
 » πίπτοντες ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως . . . Ἦντε
 » (γράφουσιν οἱ Πολωνοὶ) ὁ Βασιλεὺς, προσκυνῶν τῷ
 » Σιγισμούνδῳ, ἀφῆκε τὴν δεξιὰν χεῖρα μέχρις ἐδά-
 » φους καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τῶν χειλέων, ὁ δὲ Δημήτριος
 » Σουίσκης προσέπεσε κατὰ γῆς, ὁ δὲ πρίγκιψ Ἰωάν-
 » νης προσέπεσε τρεῖς μετὰ πολλῶν δακρῶν. Ὁ Ζολ-
 » κέβσκις ἐγχειρίζων αὐτοὺς τῇ μεγαλοφυχίᾳ τοῦ Σι-
 » γισμούνδου, ἀπεδείκνυε διὰ τῆς ἱστορίας ὅτι καὶ αὐ-
 » τοὶ οἱ ἐπιφανεστάτοι βασιλεῖς οὐ δύνανται κληθῆναι
 » εὐτυχεῖς μέχρι τέλους τοῦ βίου, καὶ ἐμεσίτευσεν ὑπὲρ
 » τῶν δυστυχῶν.»

1611.

Ἡ μεγαλοψυχία τοῦ Σιγισμούνδου συνίστατο ἐν τῇ χαλιναγωγίᾳ τῶν φιλεχθίκων φίλων τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Σενδομίρου, οἵτινες ἀνυπομόνως ἤθελον εἰπεῖν πανδήμως τῷ Βασιλείῳ ὅτι, « Αὐτός οὐκ ἔστι Τσάρος, » ἀλλὰ κακοῦργος καὶ ἀνάξιος εὐσπλαγχνίας, ἀποστάς » τοῦ Δημητρίου, ποτίσας τῇ Μόσχῃ δια τοῦ αἵματος » τῶν εὐγενῶν Πολωνῶν, ὑβρίσας τοὺς πρέσβεις τοῦ » βασιλέως, τὴν στεφηφόρον Μαρίναν, τὸν μεγιστᾶνα » πατέρα αὐτῆς, καὶ ὧν ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ τῇ αἰχμαλω- » σίᾳ θρισύς, καὶ ὑπερήφανος καὶ ἰσχυρο- » γνῶμων, οἶονεὶ πρὸς καταφρόνησιν τῆς τύχης. » Ἄλλ' ἡ μομφὴ αὕτη ἔπαινον προσάπτει τῷ ἀτυχεῖ Τσάρῳ καὶ ἀπάδει πρὸς τὰ λεγόμενα περὶ τῆς ταπεινώσεως δῆθεν αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως! Κορέσαντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν καρδίαν διὰ θαύματος κολακεύοντος τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν, ἀπέστειλαν τὸν Βασίλειον εἰς τὸν Γοστίνσκειον πύργον παρὰ τῇ Βαρσοβίᾳ, ὅπου μετὰ τινος μηνῶς (τῇ 12 Σεπτεμβρίου 1612) ἐτελεύτησε τὸν ἀτυχῆ μὲν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀδόξον βίον. Ἐκεῖ ἀπέθινον καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, οἱ ἦττον καρτερικῶς ἐνεγκόντες τὴν ταπεινώσιν καὶ αἰχμαλωσίαν. Ὅπως δὲ διαιωνίσῃ τὸν ἑαυτοῦ θρίαμβον, ὁ Σιγισμούνδος ἀνήγειρε μνημεῖον ἐκ μαρμάρου ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Βασιλείου καὶ τοῦ πρίγκιπος Δημητρίου ἐν τῷ παρὰ τῇ Βαρσοβίᾳ προαστείῳ τεῦ Κρακόβου, ἐν τῷ καινῷ εὐκτηρίῳ οἴκῳ τῷ παρὰ τῷ ναῷ τοῦ Σταυροῦ μετὰ τῆς ἐξῆς ἐπιγραφῆς· « Εἰς δόξαν τοῦ βασιλέως τῶν βασιλέων, νι- » κήσας ἐν Κλουσίῳ, καταλαβὼν τὴν Μόσχῃ, ἀπο- » δούς τὸ Σμόλενσκον τῇ δημοκρατίᾳ, αἰχμαλωτίσας » τὸν μέγαν ἡγεμόνα τῆς Μόσχας Βασίλειον μετὰ τοῦ » ἀδελφοῦ αὐτοῦ πρίγκιπος Δημητρίου, ἀρχιστρατήγου

» τῆς Ῥωσσίας, ὁ βασιλεὺς Σιγισμουῦνδος μετὰ θά-
 » νατον αὐτῶν διέταξεν ὅπως θιψωσιν ἐνταῦθα ἐντί-
 » μως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν, μὴ ἐπιλανθανόμενος τῆς
 » κοινῆς τῶν ἀνθρώπων τύχης καὶ εἰς ἀπόδειξιν ὅτι
 » ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔστεροῦντο ταφῆς
 » καὶ οἱ ἄγριοι καὶ παράνομοι βασιλεῖς! » Ἐπὶ κρειτ-
 » τόνων χρόνων τῆς Ῥωσσίας, ἐπὶ τοῦ Μιχαήλ ἢ Πο-
 » λωνία ὤφειλεν ἀποδοῦναι τὰ λείψανα τῶν Σουίσκη,
 ἐπὶ δὲ ἐνδοξοτέρῳ χρόνῳ, ἐπὶ Πέτρου τοῦ Με-
 γάλου ἀπέδωκε τῷ ζηλωτῇ τούτῳ Αὐγούστῳ τῷ
 Β' καὶ ἕτερον μνημεῖον τῶν ἡμετέρων δεινῶν, τὸν
 πίνικα τῆς ἀλώσεως τοῦ Σμολένσκου καὶ τῆς κατα-
 σχύνης τοῦ Βασιλείου ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ, τὸν γραφέν-
 τα ὑπὸ ἐμπείρου καλλιτέχνου, τοῦ Δολαβέλλα. Διὰ
 χειρὸς κραταιᾶς ἐξηλείφθησαν τὰ σημεῖα τῆς ἀσθε-
 νείας! . . .

Αἰσχυνόμενος ἔτι ὁ βασιλεὺς οὐ παρέστητεν ἐν Βαρ-
 σοβία τὸν Φιλάρετον, Γολίτσιν καὶ Μεζέτσκην ὡς
 αἰχμαλώτους, ἀλλ' ὅμως αὐτὸς μετὰ τοῦ Σέιν ἐστέ-
 ναζεν ἐν ἐννεαετεί αἰχμαλωσίᾳ, ἐν ἣ ἐδοξάσθη ἰδίως
 ἡ ἀρετὴ τοῦ Φιλκρέτου· διότι οὐ μόνον οἱ ὁμόθη-
 σκοὶ ἡμῶν Λιθουανοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ μεγιστάνες τῆς Πο-
 λωνίας θαυμάζοντες τὴν σταθερότητα, τὸν νοῦν καὶ
 τὴν μεγαλοφυσίαν αὐτοῦ, ἀπεδείκνυον αὐτῷ ἀκράϊφνῃ
 σεβασμόν. Εὐτυχῶς δὲ ἔζησε μέχρι τῆς ἀπολυτρώσεως,
 ὡς ὁ περικλεῆς Σέιν, πρὸς ἀτυχίαν ἰδίαν καὶ λύπην
 τῆς Ῥωσσίας! . . .

Ἐν τούτοις, καίπερ ἀλωθέντος τοῦ Σμολένσκου καὶ
 θριαμβεύοντος τοῦ Σιγισμουῦνδου καὶ προκασκευαζομένου
 τοῦ Χοτκέβιτς, οἱ στρατηγοὶ τοῦ Μοσχιακοῦ στρατοπέ-
 δου εἶχον καιρὸν καὶ ἠδύναντο καταβαλεῖν τὸν Γοσέβ-

1611

σκην, εἰ ἐνήργουν μεθ' ὀμοθύμου ζήλου· ἀλλὰ μετὰ τοῦ Λιαπουνόβ καὶ Τρουβετσκόη συνεβουλευέτο, ἦγεν εἰς μάχας, μετεῖχε τῆς τε πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς

Επιπόημα τοῦ
Ζαρούτσκη καὶ
τῆς Μαρίνης.

ἤδη ἀπόκρυφος. Καὶ δὴ ὁ ἀρχηγὸς Ζαρούτσκης, ἰσχυρὸς ἐπὶ τῷ ἀριθμῷ καὶ τῇ τόλμῃ τῶν ληστῶν αὐτοῦ Κοζάκων, ἀκόρεστος πλεονεξίας. ὠφελούμενος τῶν ταραχῶν οὐ μόνον διήρπαζεν ὅ,τι ἐδύνατο, ἤτοι ὀλοκλήρους πόλεις καὶ χώρας, ὡς λάφυρα, οὐ μόνον ἐπέτρεπε τοῖς Κοζάκοις πορθεῖν τὰς κώμας καὶ διαρπάζειν ὡς ἐν ἐχθρικῇ χώρᾳ, καὶ εἶχε τὰ παντὰ μετ' αὐτῶν ἄφθονα, ὅτε οἱ λοιποὶ στρατιῶται ἐλίμωττον σχεδὸν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἀλλὰ καὶ διενεοῖτο ἀρπᾶσαι καὶ τὴν βασιλείαν! Ἡ Μαρίνα ἦν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ· διότι ἡ ἀναίσχυντος αὐτῆ γυνὴ μάτην γράψασα ἐκ Καλούγας πρὸς τὸν Σαπιέγαν, ὅπως σώσῃ τὴν ζωὴν καὶ τιμὴν αὐτῆς ἀπὸ τῶν ἀγρίων Ῥώσων, ὥρμησεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Κοζάκου, ἐπὶ τῷ ὄρω, ὅτι ὁ Ζαρούτσκης ἀνυψώσει ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸ βρέφος τοῦ Ψευδοδημητρίου καὶ ὡς κυβερνήτης συνάρχει αὐτῆ! Τί ἀτοπον καὶ παράλογον ἦν ἀδύνατον τότε ἐν Ῥωσσίᾳ; Ὁ Ζαρούτσκης μεθ' ὑποκρίσεως ἐνωθεὶς μετὰ τοῦ Τρουβετσκόη καὶ Λιαπουνόβ, λαβὼν ὑπὸ ἐπιτήρησιν τὴν Μαρίναν, μετακομισθεῖσαν εἰς Κολόμναν, κοινωνῶν φιλικῶς καὶ πρὸς τὸν Γοσέβσκη, ἀπατῶν Ῥώσους τε καὶ Πολωνοὺς, ἠῤῥξανε τὰς συμμορίας αὐτοῦ διὰ τοῦ δελιάτος τῶν λαφύρων· ἐζήτηε ὀπαδοὺς ὑπὲρ τοῦ ψευδοβασιλόπαιδος Ἰωάννου μεταξὺ τῶν ἐν τέλει καὶ εὗρισκεν, ἀλλ' οὐπω ἦσαν ἱκανοὶ πρὸς ἐπιτυχίαν. Ἡ ἐπιβουλὴ ἐγένετο γνωστὴ, καὶ ὁ Λιαπουνόβ ἀνέλαβε μόνος ἄνευ τοῦ ἀσθενοῦς Τρουβετσκόη, ὅπως, εἰ οὐκ

ἦν δυνατὸν ἐξελέγξει παρ' ἄχρημα κακοῦργον τὸν ἀρχηγὸν τῶν πολυαριθμῶν συμμοριῶν, χαλιναγωγήσῃ τοῦλάχιστον τὰς παρανομίας αὐτοῦ, αἵτινες παρεῖχον αὐτῷ δύναμιν.

Ὁ Λιαπουνόβ κατώρθωσεν ὅπως πάντες οἱ εὐγενεῖς, οἱ παῖδες τῶν εὐπατριδῶν καὶ οἱ ἐντέλει πέμψωσιν ἀναφορὰν πρὸς τὴν τριανδρίαν περὶ Συνελεύσεως, ἀπαιτοῦντες θεσμούς ὑπὲρ τῆς τάξεως καὶ ποινας κατὰ τῶν ἐγκληματιῶν. Πρὸς θλιψιν δὲ τοῦ Ζαρούτσκη καὶ αὐτοῦ τοῦ Τρουβετσκόη ἡ συνέλευσις αὕτη συνέστη ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ στρατοῦ, ὅπως ἐνεργῇ ἐξ ὀνόματος τῆς πατρίδος καὶ τῶν τάξεων τοῦ βασιλείου, εἰ καὶ ἔλειπον δ' ἀνώτερος κληρὸς καὶ οἱ συγκλητικοί. Ἐκύρωσε δὲ τὴν ἐξουσίαν τῆς τριανδρίας, ἀλλ' ἐπέβα- ψήφισμα.
 λεν αὐτοῖς κανόνας, ψηφισαμένη 1) « ὅπως ἀφαιρεθῶσιν αἱ χῶραι τῶν ἰσχυρῶν, οἵτινες ἐκτήσιντο αὐτὰς ἐν τοῖς χρόνοις τῶν ταραχῶν ἄνευ ἀποφάσεως τῆς χώρας, ἀποδοθῶσι δὲ τοῖς ἐνδεέσι παισὶ τῶν εὐπατριδῶν, ἢ δοθῶσιν αἱ πρόσοδοι αὐτῶν εἰς μισθὸν τοῦ στρατοῦ, ἀφαιρεθῇ ἐπίσης πᾶν ὅ,τι ἐδωρήθη ἐξ ὀνόματος τοῦ Βλαδισλάου ἢ Σιγισμούνδου, πλὴν τῶν ἀρχαίων δωρεῶν, τοῖς εὐπατρίδαις καὶ εὐγενεῖσι, τοῖς μένουσιν ἐν Μόσχᾳ μετὰ τῶν Λιθουανῶν· ἀφαιρεθῶσι δὲ καὶ αἱ κτήσεις πάντων τῶν φαύλων Ῥώσων, τῶν μὴ θελόντων κατὰ τοὺς μεγίστους κινδύνους ὑπηρετεῖν τῇ πατρίδι, ἢ ἀπερχομένων ἐκουσίως τοῦ Μογχακοῦ στρατοπέδου, ληφθῶσι δὲ ἐν τῷ ταμείῳ πᾶσαι αἱ πρόσοδοι αἱ παρανόμως ἀφαιρεθεῖσαι ὑπὸ τινῶν στρατηγῶν (ἴσως τοῦ Ζαρούτσκη). 2) Πάλιν καθιδρυθῇ ἀρχὴ ἐπὶ τῶν κτημάτων καὶ ἐπὶ τοῦ ταμείου πρὸς εἰσπραξίν τοῦ σίτου καὶ τῶν χρημάτων. 3)

1611. » ἰσοτιμηθῶσι διὰ χωρῶν καὶ μισθοῦ πάντες οἱ ἐν τέλει
 » ἀδιακρίτως, εἴτε ἐν Μόσχα ὑπηρετήσῃ τις, εἴτε
 » ἐν Τουσίνω, εἴτε ἐν Καλούγα, κατὰ τὴν ἀ-
 » ξίαν καὶ τὸν βαθμόν. 4) Μένωσιν ἄθικτα τὰ κτήμα-
 » τα τῶν ἀγαθῶν Ῥώσσω, τῶν πεσόντων ἢ αἰχμα-
 » λωτισθέντων ὑπὸ τῶν Λιθουανῶν, καὶ ἀποδίδονται
 » ταῖς οἰκογενεαῖς αὐτῶν, ἢ τηρῶνται μέχρι τῆς ἐ-
 » πανόδου τῶν αἰχμαλώτων· μένωσιν ἐπίσης ἄθικτοι
 » αἱ κτήσεις τῶν ναῶν, τῶν μοναστηρίων καὶ τοῦ
 » Πατριάρχου, ὡς καὶ πᾶν ὅ,τι ἐδωρήθη ὑπὸ τοῦ Τσά-
 » ρου Βασιλείου τοῖς συναγωνισταῖς τοῦ
 » πρίγκιπος Μιχαήλ Σουΐσκη καὶ λοιποῖς
 » στρατιώταις ἀντιπιστῆς ὑπηρεσίας. 5) Ὅρισθῆ μι-
 » σθὸς καὶ πρόσοδοι τοῖς ἐν τέλει καὶ τοῖς παισὶ τῶν
 » εὐπατριδῶν, ὅσων τὰ κτήματα κατελήφθησαν ἢ ἡρη-
 » μώθησαν ὑπὸ τῶν Λιθουανῶν, καὶ οἵτινες πολεμοῦ-
 » σι νῦν μετὰ πάσης τῆς χώρας πρὸς τοὺς
 » ἀποστάτας καὶ ἐχθρούς. 6) Ἀποστέλλωνται εἰς τὰς
 » πόλεις μόνον οἱ τραυματαῖαι εὐγενεῖς καὶ ἀπόλεμοι·
 » πάντες δὲ οἱ ὑγιεῖς ἐπανέρχονται εἰς τὸν στρατόν.
 » («Ὅστις νῦν πέσῃ ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἢ ἀκρωτηριασθῆ
 » ἐν μάχαις, τὸ ὄνομα τούτων καταγράφεται ἐν τοῖς
 » μητρώοις μετὰ ἀληθοῦς διαγραφῆς πάντων τῶν ἐπι-
 » σήμων ἔργων εἰς αἰώνιον μνήμην. 8) Τοῖς ἀρχηγοῖς
 » καὶ τοῖς Κοζάκοις ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς πᾶσα
 » ἐκδρομὴ καὶ βία· πρὸς ἐπισιτισμὸν δὲ ἀπο-
 » στέλλωνται μόνον ἀγαθοὶ εὐγενεῖς μετὰ παί-
 » δων τῶν εὐπατριδῶν. Ὅστις δὲ τῶν στρατιωτῶν τολ-
 » μήσῃ ἀρπάζειν ἐν κώμαις καὶ ὁδοῖς τιμωρῆται ἀνη-
 » λεῶς. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀποκαθίσταται τὸ ἀρχαῖον κα-
 » κουργοδικεῖον τῆς Μόσχας. 9) Κυβερνᾶται ὁ στρατός

» και ἡ χώρα ὑπὸ τῶν τριῶν ἐκλεκτῶν ἀρχόντων, 1611.
 » ἀλλὰ μηδεὶς τιμωρῆται θανάτῳ, μηδὲ
 » ἐξορίζεται ἄνευ πανδήμου ἀποφά-
 » σεως τῆς χώρας, μηδὲ ἄνευ δίκης καὶ νομί-
 » μου αἰτίας· ὅστις δ' ἀποκτείνῃ ἐκουσίως ἄνθρωπον,
 » θανατῶται ὡς κακοῦργος. 10) Ἐάν τις τῶν ἐκλεκτῶν
 » ἀρχόντων μὴ φροντίζῃ ὀλοφύχως περὶ τοῦ συμφέ-
 » ροντος τῆς χώρας καὶ παραβαίῃ τὰ νῦν ἐψηφισμέ-
 » να, ἢ στρατηγὸς ἀνεξετάστως μὴ ὑπακούσῃ, δυνά-
 » μεθα μεθ' ἀπάσης τῆς χώρας καθαιρεῖν τοὺς ἀρχον-
 » τας καὶ στρατηγούς τούτους καὶ ἐκλέξασθαι ἄλλους
 » ἱκανοὺς πρὸς πόλεμον καὶ διοίκησιν τῆς χώρας.»

Τὸ σπουδαῖον τοῦτο ψήφισμα, τὸ χαρακτηριζόμενον
 ὑπὸ πνεύματος μετριότητος, ἀγάπης πρὸς τὸ κοινῆ
 συμφέρον καὶ συγκαταβάσεως πρὸς τὰ τότε δεινὰ, ἐπέ-
 γραψεν ἡ τριανδρία (ὁ Λιαπουνόβ ἀντὶ τοῦ Ζαρούτσκη,
 πιθανῶς ἀγραμμάτου), τρεῖς γραμματεῖς, ὁ ὀκολνί-
 τσιος Ἀρτέμιος Ἰσμάρλοβ, ὁ πρίγκιψ Ἰωάννης Γολί-
 τσιν, ὁ Βελιαμίνοβ, Ἰωάννης Σερεμέτεβ καὶ πολλοὶ
 τῶν ἰδιωτῶν ἐξ ὀνόματος εἴκοσι καὶ πέντε πό-
 λεων καὶ τοῦ στρατοῦ. Ἐψηφίσαντο δὲ καὶ ἐσπούδα-
 ζον ὅπως ἐκληρώσωσι τὰ ἐψηφισμένα· ἀνήγειραν τοῦ-
 λάχιστον τὴν σκιάν τῆς κυβερνήσεως, ἣτις ἐστὶν ἄψυ-
 χος ἐν μοναρχίᾳ ἄνευ μονάρχου. Ἄλλ' ὁ Λιαπου-
 νόβ ἠσχολεῖτο καὶ περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἔργου,

Φρονήματα
 τοῦ Λιαπουνόβ

ζητῶν κρείττονα Τσάρον πρὸς ἐμφύχωσιν τῆς
 Ῥωσσίας· μεταβαλὼν δὲ γνώμην, ἐφρόνει ἤδη, ὡς
 καὶ ὁ Μοτισλάβτσκης καὶ ἄλλοι, ὅτι ὁ κρείσσων
 οὗτος Τσάρος δεόν ἵνα ἦ ἀλλοδαπὸς ἐκ βασιλικοῦ
 οἴκου, ἄνευ δεσμῶν κληρονομικῶν καὶ προσωπικῶν,
 ἄνευ συγγενῶν καὶ φίλων, ἄνευ ἐχθρῶν καὶ φθονούντων,

1611. μεταξύ τῶν ὑπηκόων. Οὐκ ἦν δὲ καιρὸς ὅπως ἐπιθεωρήσῃ τις πάσας τὰς χριστιανικὰς βασιλείας, ζητῆ μακρὰν καὶ διαπραγματεύηται ἐπὶ μακρὸν χρόνον· τὸ ἐγγὺς ἡμῖν ἐφαίνετο καὶ συμφορώτατον, ὡς ὑπισχνόμενον ἀντὶ ἔχθρας εἰρήνην καὶ συμμαχίαν. Οἱ Πολωνοὶ ἠπάτησαν ἡμᾶς· διὸ ἐδυνάμεθα δοκιμάσαι τοὺς Σουηδοὺς, τοὺς ἤττον ἀποτροπαίους τῷ Ῥωσικῷ λαῷ· διότι τὸ μὲν πρὸς τοὺς Πολωνοὺς μῖσος ἦν ἀκμαῖον παρὰ πᾶσι, τὸ δὲ πρὸς τοὺς Σουηδοὺς ἦν μόνον ἱστορικὴ ἀνάμνησις παρὰ τοῖς Νοβογορόδιοις. Ἄλλὰ καὶ οὗτοι οἱ Νοβογορόδιοι, ὡς βεβαιοῦνται, διεννοοῦντο ὅπως ἐν καιρῷ κινδύνου παραδοθῶσι μᾶλλον τοῖς Σουηδοῖς ἢ τῷ Σιγισμούνδῳ. Ὅτι δὲ προέειπεν ὁ Δελαγάρδι οἴκοθεν, τοῦτο ἤδη ἐπεζήτηι Κάρολος ὁ Θ', ὅπως δῶ ἡμῖν δηλονότι Τσάρον τὸν υἱόν· διὸ παρέσχεν ἐξουσίαν τῷ στρατηγῷ αὐτοῦ πρὸς πάσας τὰς σπουδαίας διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Ῥωσσίας καὶ ἔγραψε πρὸς τοὺς ἐν τέλει αὐτῆς, ὅτι ὁ Σιγισμούνδος, ἅτε ὄργανον τῶν Ἰησουϊτῶν καὶ τοῦ Πάπα, ἐπιθυμεῖ ἄρχειν μόνον πρὸς ἐκρίζωσιν τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας· ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας συνώμοσεν αὐτοῖς καὶ βουλεύεται καταλαβεῖν τὸν Ἀρχάγγελον, ἢ τὸν λιμένα τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἀλλ' ὅτι ἡ Ῥωσσία, σύμμαχος γενομένη τῇ Σουηδίᾳ, δύναται καταφρονεῖν καὶ τῶν Πολωνῶν καὶ τοῦ Πάπα καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας. Ἄλλ' ἡ Ῥωσσία εἶδε τοὺς Σουηδοὺς ἐν Κλουσίνῳ! ἠδύνατο ὅμως συγχωρεῖν τῇ ἀπιστίᾳ αὐτῶν διὰ τὴν ἀπιστίαν τῶν ἰδίων, καὶ ἀνεμιμνήσκετο ὅτι αὐτοὶ μετὰ τοῦ ἀειμνήστου πρίγκιπος Μιχαήλ ἠλευθήρωσαν τὴν Μόσχαν. Ὁ Λιαπουνῶβ ἔγνω ὅπως ἄρξεται διαπραγματεύσεων μετὰ τοῦ Δελαγάρδι.

Καί περ θέλοντες οἱ Σουηδοὶ ὅπως ἐμπεδώσωσι τὴν πρὸς ἡμᾶς αἰωνίαν φιλίαν, ἐξηκολούθουν κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον πολεμοῦντες ἡμῖν ἀσυνειδήτως ἐν ταῖς ἀρχαίαις χώραις τοῦ Νοβογορόδου, καὶ μάτην θελήσαντες κρατῆσαι τοῦ Ὁρεσέκου, ἐκράτησαν τέλος τοῦ Κεξχολμου, ὅπου ἐκ τῶν 3,000 Ῥώσων τῶν ἀπολεσθέντων ἐν ταῖς μάχαις καὶ ὑπὸ τῆς στομακάκης ὑπελείποντο μόνον ἑκατὸν, ἐξεληθόντες ἐλευθέρως μετὰ τῆς περιουσίας καὶ τῶν σημαιῶν· διότι ὁ ἐχθρὸς ἐφοβεῖτο ἔτι τὴν ἀπόγνωσιν αὐτῶν, μαθὼν ὅτι ἐτοίμως εἶχον ἀναρρίψαι τό τε φρούριον καὶ ἑαυτοὺς εἰς τὸν ἀέρα! Οἱ ἄγριοι κρημνοὶ τῆς Καρελίας ἐδοξάσθησαν διὰ τῆς μεγαλοψυχίας τῶν προμάχων τῶν ἐφαμίλλων γενομένων τοῖς ἥρωσι τῆς Λαύρας καὶ τοῦ Σμολένσκου! Δυστυχῶς οἱ Νοβογορόδιοι, στερούμενοι τῆς μεγαλοψυχίας ταύτης καὶ καυχώμενοι μόνον ἐπὶ τῷ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς Πολωνοὺς μίσει, οἶονεὶ παρεώρων ἀμερίμνως τὰς κατακτήσεις τοῦ ἐτέρου ἐχθροῦ· διότι ὁ Δελαγάρδι ἐστρατοπέδευεν ἤδη παρὰ τὸν Βόλχοβον! Ὁ εὐπατρίδης Ἰωάννης Σαλτικὸβ, ἄρχων τοῦ Νοβογορόδου ἠνθόει ἐνδομύχως ἴσως τῷ Σιγισμούνδῳ· τοῦλάχιστον ἐνήργει προθύμως κατὰ τῶν Σουηδῶν, ἀλλ' ἤδη οὗτος ἐξέλιπε· διότι οἱ Νοβογορόδιοι, μαθόντες ὅτι διανοεῖτο στρατεῦσαι εἰς Μόσχαν, συνεταράχθησαν· οὐκ ἐπίστευον δὲ τῷ υἱῷ κακούργου καὶ ζηλωτῆ τῆς βασιλείας τοῦ Βλαδισλάου, φοβούμενοι μὴ συμπολεμήσῃ μετὰ τῶν Πολωνῶν· διὸ ἐκάλεσαν τὸν Σαλτικὸβ ἐκ τοῦ παρὰ τὸν Λαδύγαν στρατοπέδου καὶ ἐβεβαίωσαν μεθ' ὄρκου περὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτοῦ, ἀλλ' ἀνετκόλόπισαν κινήθεντες εἰς τὸ βδελυρὸν τοῦτο ἔργον ὑπὸ τοῦ μοχθηροῦ γραμματέως Σαμφόνοβ! Ἐκπνέων δ' ἐν ταῖς βασάνοις, ὁ δυστυχῆς

1611.

Ἔργα πρὸς
τοὺς Σουη-
δοὺς.

1611. οὗτος ὤμνυεν ἐπὶ τῇ αὐτοῦ ἀθωότητι καὶ ἔλεγεν· «Οὐ
 » γινώσκω πατέρα, ἀλλὰ μόνον πατρίδα, καὶ πανταχοῦ
 » πολεμήσω τοῖς Πολωνοῖς...» Ἐγένετο δὲ θῦμα τῆς
 παρανομίας καὶ τῆς θείας δίκης· διότι ὁ νέος οὗτος
 καὶ νοήμων εὐπατρίδης κατὰ τὴν ἐν Κλουσίνῳ μάχην
 προθυμότερον τῶν ἄλλων ἀποστατῶν συνήργησεν εἰς
 τὸν θρίαμβον τῶν Πολωνῶν καὶ τὴν κατασχύνην τῶν
 Ῥώσων!... Ἄντι τοῦ Σαλτικὸς ἐπεμφεν ὁ Λιαπου-
 νόβ τὸν στρατηγὸν Βουτουρλίη, κατόπιν δ' αὐτοῦ καὶ
 τὸν πρίγκιπα Τροεκούροβ, τὸν σύμβουλον Σομβάκιν καὶ
 τὸν γραμματέα Βασιλιεβ παραχρῆμα ὅπως διαπραγμα-
 τευθῶσι μετὰ τοῦ Δελαγάρδι, ὅστις μετὰ 5,000 στρα-
 τιωτῶν ἦν ἤδη παρὰ τὴν ἐν Χουτίνῳ μονήν. Αἱ διαπραγ-
 ματεύσεις ἤρξαντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ· «Ἡ τύχη
 » τῆς Ῥωσσίας, εἶπεν ὁ Βουτουρλίη, οὐχ ὑπομένει
 » βασιλέα ὁμογενῆ· διότι δύο ἀτυχεῖς ἐκλογαὶ ἀπέδει-
 » ξαν, ὅτι ὁ ὑπήκοος οὐ δύναται εἶναι παρ' ἡμῖν εὐ-
 » λογητὸς Τσάρος.» Ὁ Λιαπουνόβ ἐπεζήτη εἰρήνην,
 συμμαχίαν τοῖς Σουηδοῖς καὶ τὸν βασιλόπαιδα αὐτῶν,
 τὸν νέον Φίλιππον, κυριάρχην· ὁ δὲ Δελαγάρδι πρὸ παν-
 τὸς ἄλλου ἐπεθύμει χρημάτων καὶ φρουρίων εἰς
 ἐχέγγυον τῆς ἡμετέρας εἰλικρινείας· ἀπῆται δὲ τὸ Ὀρέ-
 σεκον, τὴν Λαδόγαν, τὴν Ἰάμην, τὸ Κοπόριον, Ἰθανγό-
 ροδον καὶ Γδόγον. « Ἄμεινον ἀποθανεῖν ἐν τῇ χῶρᾳ
 » ἡμῶν, ἢ ζητεῖν σωτηρίαν διὰ τοιούτων παραχωρή-
 » σεων » ἀπεκρίναντο οἱ Ῥῶσσοι ἀξιωματικοί, καὶ συ-
 νωμολόγησαν ἀνακωχὴν μόνον, ὅπως γράψωσι πρὸς
 τὸν Λιαπουνόβ. Ὁ ἄρχων δ' οὗτος, διδαχθεὶς ἐκ τῆς
 ἀπάτης τοῦ Σιγισμούνδου, οὐδόλως διενοεῖτο διανεῖμαι
 τὴν Ῥωσσίαν τοῖς Σουηδοῖς· συνήνεσεν ὅμως ὅπως
 εἰσαχθῶσιν εἰς τὸ Νεβαϊκὸν φρούριον καὶ ἀποδοθῶσιν

αὐτοῖς χιλιάδες τινές ρουβλίων ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ Νοβογορόδου, εἰ ἔσπευδον εἰς Μόσχαν, ὅπως μετὰ τῶν πιστῶν Ῥώσσω ἀποκαθάρωσι τὸν θρόνον αὐτῆς ἀπὸ τῆς σκιάς τοῦ Βλαδισλάου ὑπὲρ τοῦ Φιλίππου. Τὸ πᾶν ἐξήρητο ἐκ τοῦ Δελαγάρδι, ὡς πρότερον ἐκ τοῦ Σιγισμούνδου· ὁ δὲ Δελαγάρδι ἔπραξε τὰ αὐτὰ, τουτέστι προέκρινε τὴν πόλιν τῆς βασιλείας!

Εἰ αὐτὸς ἀμέσως ἦνοῦτο μετὰ τοῦ ἐν Μόσχα στρατοῦ ἡμῶν, ὅπως κρατύνη τὸν Λιαπουνόβ, κοινωνήσῃ τῆς δόξης αὐτοῦ, καταστρέψῃ τὸν Γοσέβσκη καὶ Σαπιέγαν, ἀποκρούσῃ τὸν Χοτκέβιτς, ἀνεγείρῃ τὴν Ῥωσσίαν, τότε τὸ στέμμα τοῦ Μονομάχου, ἐξαρπασθὲν τῶν χειρῶν τῶν Λιθουανῶν, ἐπανήρχετο ἴσως τοῖς ἀπογόνοις τῶν Βαράγγων, καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Γουστάβου Ἀδόλφου, ἢ αὐτὸς οὗτος ὁ Ἀδόλφος, ἐκλεχθεὶς νομίμως ἐν τῇ ἐλευθερωθείσῃ Μόσχα, νομίμως δὲ καὶ στερεωθεὶς ἐπὶ τοῦ θρόνου ὑπὸ τῆς συνελεύσεως τοῦ ἔθνους, συμπεριελάμβανε τὴν Ῥωσσίαν εἰς τὸ σύστημα τῶν Ἐπικρατειῶν, αἵτινες μετὰ τινα ἔτη ἐν τῇ Βεσφαλία εἰρήνην ἐθεμελίωσαν τὴν ἰσορροπίαν τῆς Εὐρώπης μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων!

Ἄλλ' ὁ Δελαγάρδι, κατορθώσας τὴν φιλίαν τοῦ Βουτουρλίν, τοῦ ἄλλοτε αἰχμαλώτου Ζολκέβσκη καὶ θερμοῦ ἐχθροῦ τῶν Πολωνῶν, διενοεῖτο κατ' ἀπόκρυφον συμβουλήν τοῦ κουφόνου τούτου στρατηγοῦ, ὡς ἀναφέρεται, καταλαβεῖν τὴν ἀρχαίαν πρωτεύουσαν τοῦ Ρουρίκου, ὅπως ἀποδῶ αὐτὴν τῷ Σουηδῷ Τσάρφ τῆς Μόσχας, ἢ τηρήσῃ αὐτὴν ὡς σπουδαίαν κτήσιν τῆς Σουηδίας. Ἡ προθεσμία τῆς ἀνακωχῆς παρήλθε, καὶ ὁ Δελαγάρδι, αἰτιώμενος τοὺς Νοβογοροδίους, ὁτιοῦ παρέχουσιν αὐτῷ χρήματα, ἀποδεικνύουσιν ἐχθρικὴν διά-

1611.

θεσιν, ὀχυροῦνται, καίουσι τὰς παρὰ τὴν τάφρον ξυλίνας οἰκίας, καὶ ὀχυροῦσι διὰ τηλεβόλων τὰ τεῖχη καὶ τοὺς πύργους, προεχώρησε μέχρι τῆς μονῆς Κολμόγου, παρέταξε τὸν στρατὸν εἰς ἔφοδον, κρυφίως κατεσκόπευε τοὺς τόπους καὶ φιλικῶς εἰστία τοὺς πρέσβεις τοῦ Διαπουνόβ. Καὶ ὁ μὲν Βουτουρλὶν οὐδόλως ἀπεχωρίζετο αὐτοῦ, πανηγυρίζων ἐν τῷ στρατοπέδῳ, οἱ δὲ λοιποὶ στρατηγοὶ ἀμερίμωνως ἐπίσης εὐωχοῦντο ἐν Νοβογορόδῳ, καὶ οὔτε τὰ τεῖχη, οὔτε τοὺς πύργους ἐφύλαττον· οἱ δὲ κάτοικοι ἤριζον πρὸς τοὺς στρατιώτας, οἱ δὲ ἔμποροι ἐκόμιζον ἐμπορεύματα πρὸς τοὺς Σουηδοὺς. Νυκτὸς, ἀπὸ τῆς 15 πρὸς τὴν 16 Ἰουλίου, ἀναγγείλας τοῖς ἀξιωματικοῖς ὅτι τὸ πολέμιον Νοβογόροδον, τὸ μέγα τὸ ὄνομα, τὸ ἔνδοξον ἐπὶ πλούτῳ, ἀλλ' ἀκίνδυνον ἐπὶ δυνάμει, ἔμελλεν εἶναι εὐχερὲς λάφυρον καὶ σπουδαῖον ἐχέγγυον, αἴφνης τῇ βοήθειᾳ ὑπηρετοῦ τινὸς ἀποστάτου, Ἰωάννου Σβάλου, εἰσέβαλεν εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς πόλεως διὰ τῶν Γσουδιντσοβίων πυλῶν. Πάντες ἐκάθευδον, τεχνῖται καὶ φρουροί· ὁ δὲ Σουηδοὶ ἔσφαζον τοὺς ἀόπλους, ὅτε ταχέως διεδόθη ἡ κραυγὴ ἀπ' ἄκρου ἕως ἄκρου, ἀλλ' οὐχὶ πρὸς μάχην· ἐρρίπτοντο ὑπὸ τοῦ φόβου εἰς τὸν ποταμὸν, ἐσώζοντο εἰς τὸ φρούριον, ἔφευγον εἰς τὰς πεδιάδας καὶ τὰ δάση, ὁ δὲ Βουτουρλὶν ἔφευγε διὰ τῆς Μοσχιακῆς ὁδοῦ μετὰ τῶν παιδῶν τῶν εὐπατριδῶν καὶ τῶν τοξοτῶν, προλαβὼν ὁμῶς ὅπως διαρπάσῃ τὰ ἐργαστήρια καὶ τοὺς οἴκους τῶν ἐπισημοτέρων ἐμπόρων. Ἐμάχοντο μόνον ὀλίγοι τινὲς ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Στρελέτσκου Βασίλειον Γαϊούτην, τὸν ἀρχηγὸν Σάροβ καὶ τοὺς γραμματεῖς Γολενίστσεβ καὶ Ὁρλόβ· ἔπεσον δὲ μὴ θελήσαντες παραδοθῆναι. Εἷς ἐστὶ οἶκος ἐν τῇ ἐμπορικῇ συνοικίᾳ ἐφαίνετο ἀκαταμάχτην

"Αλωσις τοῦ
Νοβογορόδου
ὑπὸ Δελαγά-
δι.

δύρωμα· και ἐφόρων οἱ Σουηδοὶ, ἀλλ' οὐκ ἐδύναντο κρατῆσαι αὐτοῦ· ἠδραγάθει δ' ἐκεῖ ὁ πρωτοῖτερός τοῦ ναοῦ τῆς Σοφίας Ἀμῶς μετὰ τῶν φίλων, βλέποντος πόρρωθεν τοῦ Μητροπολίτου Ἰσιδώρου, ὅστις ἐπὶ τῶν τευχῶν τοῦ φρουρίου ἔψαλλε παράκλησιν· βλέπων δὲ τοιοῦτον ἀνδραγάθημα, ἀπέστειλε μακρόθεν εὐλογίαν διὰ τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς χειρός, ἀπαλλάξας αὐτὸν παντὸς ἐπιτιμίου ἐκκλησιαστικοῦ. Οἱ Σουηδοὶ ἐνέπρησαν τέλος τὸν τε οἶκον καὶ τὸν οἰκοδεσπότην, τὸν ἔσχατον ἔνδοξον Νοβογορόδιον ἐν τῇ ἱστορίᾳ! Μηδενὸς δ' ἤδη ἀνθισταμένου, ἐζήτησαν λάφυρα· ἀλλ' ἡ φλόξ κατέλαβεν αἴφνης ὁδοὺς τινὰς, καὶ ὁ στρατηγός, εὐπατρίδης καὶ πρίγκιψ, Νικήτας Ὀδοέσκης, ὧν ἐν τῷ φρουρίῳ μετὰ τοῦ Μητροπολίτου, ὀλίγων παιδῶν τῶν εὐπατριδῶν καὶ λαοῦ μικροψύχου, πρόετινε τῷ Δελαγάρδι εἰρήνην. Ὅθεν συνεθεντο τὰ ἑξῆς τῇ 17 Ἰουλίου ἐξ ὀνόματος Καρόλου τοῦ Θ' καὶ τοῦ Νοβογορόδου, τῆ συναινεσεῖ τῶν εὐπατριδῶν καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Μόσχας, κυροῦντες ἕκαστον ἄρθρον δι' ὄρκου ἀντὶ ἑαυτῶν καὶ τῶν μεταγενεστέρων.

1. Ἐστω αἰωνία εἰρήνη μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν ἐπι- Συνθήκη τῶν
Σουηδῶν πρὸς
τὸ Νοβογορό-
δον. κρατειῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Γεουζινείου συνθήκης. Ἡμεῖς οἱ Νοβογορόδιοι, ἀποβαλόντες τὸν βασιλέα Σιγισμούνδον καὶ τοὺς διαδόχους αὐτοῦ, τοὺς Λιθουανούς καὶ τοὺς Πολωνούς τοὺς ἐπιόρκους, ὁμολογοῦμεν ὑπέρμαχον καὶ προστάτην τὸν βασιλέα τῆς Σουηθίας ἐπὶ τῷ ὄρω, ὅπως ἦ τε Ἑρσσία καὶ Σουηθία ἀπὸ κοινοῦ μάχωνται τῷ κοινῷ τούτῳ ἐχθρῷ καὶ μὴ διαλλάσσηται ἡ μὲν ἄνευ τῆς ἄλλης.

2. Ἐστω Ἰσάρος καὶ μέγας Ἡγεμὼν τοῦ Βλαδιμίρου καὶ τῆς Μόσχας ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς

1611. Σουηδίας Γουστάβος Ἀδόλφος, ἢ ὁ Φίλιππος. Τὸ Νοβογορόδον ὁμνύει πίστιν αὐτῷ, καὶ μέχρι τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ ὑπισχνεῖται ὑπακούειν τῷ ἀρχηγῷ Δελαγάρδι ἐν παντὶ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν τιμὴν τοῦ εἰρημένου βασιλόπαιδος καὶ τὸ κοινῆ τῆς πατρίδος συμφέρον. Ὑπισχνεῖται ἐπίσης ὅτι μετὰ τοῦ Δελαγάρδι στερεώσεται ἐν τῇ πρὸς τὸν βασιλόπαιδα πίστει πάσας τὰς πόλεις τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ, ὑπερασπίσεται αὐτὰς καὶ οὐ φέισεται πρὸς τοῦτο καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς. Ἡμεῖς ὁ Μητροπολίτης Ἰσίδωρος, ὁ στρατηγὸς καὶ πρίγκιψ Ὀδοέβσκη καὶ πάντες οἱ λοιποὶ καὶ ἐν τέλει ὁμνύομεν τῷ Δελαγάρδι, ὅτι ἐσόμεθα εἰλικρινεῖς ἐν συμβουλίῳ καὶ ζῆλωται ἐν ἔργοις· ὅτι παρυχρήμα ἀναγγελοῦμεν πᾶν ὅ,τι μάθωμεν ἐκ Μόσχας καὶ τῶν λοιπῶν τῆς Ῥωσσίας χωρῶν ὅτι, ἀγνοοῦντος αὐτοῦ, οὐδενὶ ἐπιχειρήσομεν σπουδαῖόν τι, καὶ μάλιστα ἐπιβλαβὲς τοῖς Σουηδοῖς, ἀλλὰ προφυλάξομεν καὶ τηρήσομεν αὐτοὺς ἐν πάσῃ περιστάσει· ἐπίσης δεῖξομεν εὐσυνειδήτως πάσας τὰς προσόδους τοῦ ταμείου, τὰ χρήματα καὶ τὰ ἐντοταμιεύματα, ὅπως ἐπαρκῶμεν τῷ στρατῷ καὶ τῷ φρουρίῳ διὰ πάντων τῶν ἀναγκαίων πρὸς τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν, καὶ οὕτω ἐπιτυχέστερον κατευνάσωμεν τοὺς παρηκούς τῷ βασιλόπαιδι καὶ τῷ μεγάλῳ Νοβογορόδῳ.

3. Ἐπίσης καὶ ἡμεῖς Ἰάκωβος Δελαγάρδι καὶ πάντες οἱ Σουηδοὶ ἀξιωματικοὶ ὁμνύομεν ὅτι, ἐὰν ἡ ἡγεμονία τοῦ Νοβογορόδου καὶ τὸ βασίλειον τῆς Μόσχας ὁμολογήσωσι τὸν βασιλέα τῆς Σουηδίας καὶ τοὺς διαδόχους αὐτοῦ προστάτας ἑαυτῶν, συμμαχήσαντες κατὰ τῶν Πολωνῶν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ὅροις, τότε ὁ βασιλεὺς δώσει αὐτοῖς Τσάρον τὸν υἱὸν Γουστάβον ἢ Φίλιππον, ἅμα ὅτι ἐκεῖνοι ὁμοφύχως καὶ διὰ πρεσβείας ἐπισήμου δη-

λώσωσι πρὸς τὴν μεγαλειότητα αὐτοῦ τὴν ἰδίαν ἐπιθυμίαν. Ἐγὼ δὲ ὁ Δελαγάρδι ἐν ὀνόματι τοῦ κυριάρχου μου ὑπισχνοῦμαι τῷ Νοβογορόδῳ καὶ τῇ Ῥωσσίᾳ ὅτι ἡ ἀρχαία αὐτῶν Ἑλληνικὴ θρησκεία καὶ ἡ λατρεία ἔσονται ἐλεύθεραι καὶ ἀκέραιαι· οἱ ναοὶ καὶ τὰ μοναστήρια σῶα, ὁ κλῆρος ἐν τιμῇ καὶ σεβασμῷ, τὰ κτήματα τῶν ἱεραρχῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀθικτα.

4. Ὅσαι τῶν χωρῶν τῆς ἡγεμονίας τοῦ Νοβογορόδου καὶ ἄλλαι θελήσωσιν ἔχειν τὸν κυριάρχην μου προστάτην, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ Τσάρον, οὐχ ἐνωθήσονται τῇ Σουηδίᾳ, ἀλλ' ὑπολειφθήσονται τῇ Ῥωσσίᾳ, πλὴν τοῦ Κεξχόλμου μετὰ τῆς ἐπαρχίας. Ἴτι δὲ ὀφείλει ἡ Ῥωσσία τῷ στρατῷ τῆς Σουηδίας, τοῦτο ὁ βασιλεὺς, δούς Τσάρον τὸν υἱὸν καὶ καταπαύσας πάσας τὰς ταραχὰς αὐτῆς, ὑπολογίσεται μετὰ τῶν εὐπατριδῶν καὶ τοῦ λαοῦ, καὶ ψηφίσεται ἰδίᾳ.

5. Ἄνευ συναινέσεως τῆς Ῥωσσικῆς Κυβερνήσεως οὐκ ἀποκομίζονται εἰς Σουηδίαν οὔτε χρήματα, οὔτε πολεμικοὶ ὄπλα, οὐδὲ προσκαλοῦνται οἱ Ῥῶσσοι δι' ἀπάτης εἰς τὴν χώραν τῆς Σουηδίας, ἀλλ' οἰκήσουσιν ἡσυχῶς ἀπολαύοντες τῶν ἀρχαίων δικαιωμάτων, ὡς τοῦτο ἐγένετο ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ῥουρίκου μέχρι Θεοδώρου τοῦ Ἰωάννου.

6. Ἐν ταῖς δίκαις συνεδρεύουσι τοῖς Ῥῶσσοις ἰσάριθμοι Σουηδοὶ πρὸς τήρησιν τῆς κοινῆς δικαιοσύνης. Οἱ δὲ ἐγγληματίαι, Σουηδοὶ τε καὶ Ῥῶσσοι, τιμωροῦνται αὐστηρῶς. Οὐδεὶς αὐτῶν ἀποκρύπτεται καὶ κατὰ Τεουζίνειον συνθήκην ἀποδίδονται οἱ φεύγοντες τοῖς διώκουσιν.

7. Οἱ εὐπατρίδαι, οἱ ἐν τέλει, εὐγενεῖς καὶ στρατιωτικοὶ τηροῦσι τὰς κληρονομίας, τὸν μισθὸν, τὰ κτήματα καὶ τὰ δικαιώματα αὐτῶν· δύνανται δὲ κτήσασθαι καὶ τερα διὰ προθυμίας καὶ πίστεως.

1611. 8. Ἀμείβονται καὶ οἱ ἄξιοι Σουηδοὶ ἀντὶ τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν τῇ Ῥωσσίᾳ διὰ κτημάτων, μισοῦ καὶ χωρῶν, ἀλλὰ μόνον τῇ συναινέσει τῶν μεγιστάνων τῆς Ῥωσσίας καὶ μενόντων ἀθίκτων τῶν κτημάτων τῶν ναῶν, τῶν μονῶν καὶ ιδίων.

9. Κυροῦται ἡ ἐλευθέρα ἐμπορία μεταξὺ τῶν δύο ἐπικρατειῶν.

10. Οἱ Κοζάκοι τοῦ Δαρπάτου, τῆς Ἰάμης καὶ οἱ ἄλλοι ἀπέρχονται ἐλευθέρως ἐκ τῶν Σουηδικῶν χωρῶν εἰς Ῥωσσίαν, καὶ τὰνάπαλιν, ὡς τοῦτο ἐθεσπίσθη πρὸ τῆς βασιλείας τοῦ Βορίση.

11. Οἱ δουλοπάροικοι καὶ ὑπηρέται, ὡς τὸ πάλαι, προσήκουσι τοῖς κυρίοις καὶ οὐ δύνανται ἐλευθερωθῆναι.

12. Οἱ αἰχμάλωτοι Ῥῶσοί τε καὶ Σουηδοὶ ἀπολύονται.

13. Οἱ ὄροι οὗτοί εἰσι στερεοὶ καὶ ἄλυτοι τῷ τε Νοβογορόδῳ καὶ ἅπαντι τῷ Μοσχιακῷ βασιλείῳ, ἐὰν τοῦτο ὁμολογήσῃ τὸν κυριάρχην τῆς Σουηδίας προστάτην, τὸν δὲ βασιλόπαιδα Γουστάβον ἢ Φίλιππον, Τσάρρον. Περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀναγκῶν συνομολογήσει ὁ βασιλεὺς τῇ Ῥωσσίᾳ τὰ δέοντα μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ υἱοῦ.

14. Ἐν τούτοις, μέχρις οὗ ἔλθωσι νέαι διαταγαὶ παρὰ τοῦ κυριάρχου, ἐγὼ ὁ Δελαγάρδι εἰσάγω εἰς Νοβογορόδον τοσοῦτους στρατιώτας, ὅσοι εἰσὶν ἀναγκαῖοι πρὸς τὴν ἀσφάλειαν αὐτοῦ, τὸν δὲ λοιπὸν στρατὸν μεταχειρισθῆσομαι ἢ πρὸς καταστολὴν τῶν παρηκῶν, ἢ πρὸς ἄμυναν τῶν πιστῶν κατοίκων τῶν χωρῶν· τὴν δὲ ἡγεμονίαν τοῦ Νοβογορόδου τῇ βοθησίᾳ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Μητροπολίτου Ἰσιδώρου, τοῦ στρατηγοῦ πρίγκιπος Ὀδοέβσκη καὶ τῶν περὶ αὐτὸν διοικήσω ἐπιμελῶς καὶ εὐσυνειδήτως, φυλάττων τοὺς πολίτας καὶ

διὰ τῆς αὐστηρότητος κωλύων τοὺς στρατιώτας ἀπὸ πάσης βίας.

15. Οἱ κάτοικοι ὀφείλουσι πορίζειν τῷ στρατῷ τῆς Σουηδίας μισθὸν καὶ ἐπιτίμια, ὅπως προθυμότερον συνεργῆ τῷ κοινῇ συμφέροντι.

16. Απαγορεύεται τοῖς εὐπατρίδαις καὶ στρατιωτικοῖς ἄνευ συναινέσεώς μου ἀπέρχεσθαι καὶ ἀποκομίζειν τὴν περιουσίαν αὐτῶν ἐκ τῆς πόλεως.

17. Οἱ ἀμειβαῖοι οὗτοι ὄροι εἰσὶν ἄλλοι τῷ Νοβογορόδῳ, καὶ ἐὰν παρ' ἐλπίδα τὸ Μοσχιακὸν βασίλειον μὴ δέξηται αὐτούς· πρὸς βεβίωσιν δὲ τούτου ἡμεῖς, ὁ στρατηγὸς Ἰάκωβος Δελγάρδι, οἱ συνταγματάρχαι καὶ ἑκατόνταρχοι τοῦ Σουηδικοῦ στρατοῦ ὀμνύομεν, κυροῦντες τὸν ὄρκον διὰ τῶν σφραγίδων καὶ ὑπογραφῶν ἡμῶν.

18. Καὶ ἡμεῖς, ὁ Μητροπολίτης Ἰσίδωρος μετὰ τοῦ κλήρου, οἱ εὐπατρίδαι, οἱ ἐν τέλει οἱ ἔμποροι καὶ οἱ πολῖται πάσης τάξεως τοῦ Νοβογορόδου ὀμνύομεν ἐπίσης, ὅτι τηρήσομεν πιστῶς τὴν συνθήκην τῷ ἡμετέρῳ προστάτῃ, τῷ μεγαλειοτάτῳ Καρόλῳ τῷ Θ' καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, τῷ μέλλοντι κυριάρχῃ ἡμῶν, καὶ ἐὰν παρ' ἐλπίδα τὸ Μοσχιακὸν βασίλειον μὴ δέξηται τὴν συνθήκην ταύτην.

Περὶ δὲ τῆς θρησκείας τοῦ ἐκλεγομένου οὐδεὶς ἐγένετο λόγος. Ἀναμφίβολον δὲ, ὅτι ὁ Δελεγάρδι καθησύχαζε τοὺς Νοβογοροδίους, ὡς ὁ Ζολκέσκης τοὺς Μοσχίους, διὰ τῆς ἐλπίδος μόνον, ὅτι ὁ βασιλόπαις ἐκπληρώσει τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν καὶ γενήσεται τέκνον τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας. Ἐν τοῖς δεινοῖς καιροῖς ἐσίγα καὶ ὁ ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας ζῆλος! ἐφρόντιζον δὲ μόνον ὅπως σωθῶσι τοῦ πολιτικοῦ ὀλέθρου, εἰ καὶ μετὰ σκανδάλου καὶ κινδύνου τῆς πίστεως.

1611.
Στάσις ἐν τῷ
στρατῷ τοῦ
Δελαγάρδι.

Οἱ Σουηδοί, εἰσελθόντες εἰς τὸ φρούριον, εὔρον πλήθος τηλεβόλων, ἀλλ' ὀλίγα πολεμεφόδια καὶ τροφᾶς καὶ 500 μόνον βρούβλια ἐν τῷ ταμείῳ· ὥστε ὁ Δελαγάρδι, ὁ νομίζων πλουτισθῆναι ἐκ τῶν ἀναριθμῆτων θησαυρῶν τοῦ Νοβογορόδου, ὤφειλεν αἰτεῖσθαι χρήματα παρὰ τοῦ βασιλέως· διότι ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἐπιμόνως ἤτει τὸν μισθόν, ἐταράσσετο καὶ ἐστασίαζεν· ὀλόκληρα δὲ τάγματα μετ' ἀναπεπταμένων σημειῶν ἔφευγον εἰς Φιλανδίαν.

Κατ' εὐτυχίαν τῶν Σουηδῶν οἱ Νοβογορόδιοι ἦσαν θεαταὶ τῆς στάσεως αὐτῶν καὶ ἔδωκαν καιρὸν τῷ Δελαγάρδι πρὸς κατάπυσιν αὐτῆς, ἐκπληροῦντες πιστῶς τὴν συνθήκην τὴν κυρωθεῖσαν δι' ὄρκου καὶ ὑπὸ πάντων τῶν εὐγενῶν, πάντων τῶν στρατιωτικῶν, οἵτινες ἀπήλθον μετὰ τοῦ Βουτουρλίν, ἀλλ' ἐπανῆλθον ἐκ Βρονίτσῶν. Αὐτὸς δ' ὁ Βουτουρλίν, εἰ καὶ μὴ ἀποστάτης, ἀλλὰ μωρὸς, διαμείνας ἡμέρας τινας ἐν Βρονίτσει, ὅπως λάβῃ ἐκ Νοβογορόδου ὅ,τι κακοῦργος ἤρπασεν, ἔσπευσεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Μόσχας μετὰ τοῦ ἀξιωματικοῦ τοῦ Δελαγάρδι Γεωργίου Βρόμμε, ἀγγελῶν τοῖς στρατηγοῖς, ὅτι οἱ Σουηδοί, κρατήσαντες τοῦ Νοβογορόδου ὡς ἐχθροὶ ἐτοιμῶς ἔχουσιν ὡς φίλοι ἀμύνασθαι τὴν Ῥωσσίαν κατὰ τῶν Πολωνῶν.

Ἀλλὰ τὸ στρατόπεδον τῆς Μόσχας παρίστη ἤδη οὐχὶ τὴν ἔνοπλον Ῥωσσίαν, ἀλλὰ συμμορίαν στασιωτῶν, πρ' οἷς ἡ τιμὴ καὶ ἀρετὴ ὑπεκρύπτοντο ἐν δικρούοις καὶ ἀπογνώσει! Εἷς Ῥώστος ἦν ἡ ψυχὴ τοῦ παντός, ἀλλ' ἔπεσεν, ὡς ἐφαίνετο, ἐπὶ τοῦ τάρου τῆς πατρίδος. Μισούμενος ὑπὸ τῶν ἀλλοδαπῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' ἐτι μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἀποστατῶν καὶ κακούργων τῆς Ῥωσσίας, ἐκεῖνος, καθ' οὗ ὁ ἀρχηγὸς τῶν ληστῶν, ὁ ἐξώλης Ζαρούτσκης ἐν τῷ προσωπεῖῳ ἀνωτάτου ἄρχοντος

ἐνέπριε τοὺς ὀδόντας, ὁ Λιαπουνόβ, λέγομεν, ἐνῆργει 1611.
 ἐν μέσῳ ἐγχειριδίων. Ἐτιμᾶτο μὲν, ἀλλ' ὀλίγον ἠγα-
 πάτο διὰ τὴν ἑαυτοῦ ὑπερηφάνειαν, στερούμενος καὶ
 αὐτῆς τῆς ταπεινοφροσύνης τοῦ Μιχαήλ· διότι ἐγί-
 νωσκε μὲν τὴν ἰξίαν ἀξίαν καὶ τὴν τῶν ἄλλων, ἀλλὰ
 σπανίως ἦν συγκαταβατικὸς καὶ κατεφρόνει ἀναφαν-
 δὸν πάντων· κατῴκει δ' ἐν οἰκίσκῳ, ὡς ἐν ἀπροσίτοις
 ἀνακτόροις, ὅπου αὐτοὶ οἱ ἐπιφανέστατοι ἀξιωματικοὶ
 δουλικώτατα ἀνέμενον τὴν ἐξοδὸν αὐτοῦ, ὡς Τσαίρου.
 Οἱ ἄρπαγες, οἱ κωλυόμενοι ὑπ' αὐτοῦ διαρπάζειν, ἐμαί-
 νοντο καὶ ἐβουλεύοντο φονεῦσαι αὐτὸν, ἐλπίζοντες
 εὐαρεστήσαι πολλοῖς ἐχθροῖς τοῦ ἀγερώχου τούτου ἀν-
 δρός. Ἡ πρώτη ἀπόπειρα περιποιήσατο αὐτῷ δόξαν·
 εἴκοσι Κοζάκοι, βληθέντες ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Πλεστέ-
 ιβ εἰς τὸν ποταμὸν διὰ ληστείαν παρὰ τῆ μονῆ τοῦ
 Οὐγγρέτσκου, ἐσώθησαν ὑπὸ τῶν συστρατιωτῶν αὐτῶν
 καὶ παρέστησαν τῷ στρατοπέδῳ τῆς Μόσχας. Ἐκινήθη
 στάσις· διότι οἱ ἄρπαγες, προστατεύοντες τῶν ἀρπάγων,
 ἀπήτουν τὴν κεφαλὴν τοῦ Λιαπουνόβ. Βλέπων δ' οὗτος ^{φόνος τοῦ Λια-}
 τὴν λύσσαν τῶν κακούργων καὶ τὴν ψυχρότητα τῶν ^{πουνόβ.}
 ἀγαθῶν καὶ βαρυθυμήσας, ἐπέβη τοῦ ἵππου καὶ ἀπῆλθε
 κατὰ τὴν εἰς Ῥεζάνην ἄγουσαν, ἀπομακρυνόμενος τῶν
 ἀναξίων συναγωνιστῶν. Οἱ Κοζάκοι κατέλαβον αὐτὸν
 παρὰ τῆ μονῆ τοῦ Σίμωνος, ἀλλὰ, μὴ τολμήσαντες
 ἄψασθαι αὐτοῦ, τούναντίον ἐπειθον ὅπως παραμείνη
 αὐτοῖς. Διενυκτέρευσε δὲ ἐν τῷ ὀχυρώματι τοῦ Νικῆτα,
 ὅπου τὴν ἐπιούσαν ἐφάνη ἅπας ὁ στρατὸς, ὅστις ἐκραύ-
 γαζεν, ἀπῆται καὶ μετὰ δακρύων παρεκάλει ἐν ὀνόματι
 τῆς Ῥωσσίας ὅπως ὁ πρόμαχος αὐτῆς ὁ πρώτιστος μὴ
 θυσιάσῃ αὐτὴν τῇ ἑαυτοῦ ὀργῇ. Ὁ Λιαπουνόβ ἐκάμφθη,
 εἴτε μετέγνω, κατέλαβε τὸ πρῶτον ἀξίωμα ἐν τε τῷ στρα-

τοπέδω και τῷ συμβουλίῳ, περιγεγόμενος τῶν ἐχθρῶν, ἢ μόνον βυθίσας τὸ μῖσος ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. Καὶ ἡ μὲν στάσις ἐκόπασεν, ἀλλ' ἀνεφύη βδελυρὰ ἐπιβουλὴ, μετέχοντος αὐτῆς καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐχθροῦ. Ὁ Γοσέβσκης, κοινολογούμενος κρύφα πρὸς τὸν ἀρχηγὸν Τριάνδρον, ἐδεξιῶσατο αὐτὸν ἐκ Κρεμλίνου πρὸς ὄλεθρον τοῦ φοβεροῦ ἀμφοτέροις ἀνδρός· ὁμοῦ ἐμμηχανοῦράφουν καὶ ἔγραψαν ἐξ ὀνόματος τοῦ Λιαπουνόβ διάταγμα πρὸς τοὺς στρατηγούς τῶν πόλεων περὶ ταυτοχρόνου ὄλεθρου πάντων τῶν Κοζάκων, τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὥραν. Τὸ ὑποβολιμαῖον τοῦτο καὶ ἀφαιρηθὲν δῆθεν τοῦ ταχυδρόμου· ἔγγραφον παρέστησε τοῖς ἐταίροις ὁ ἀρχηγὸς Ζαβαρζίν· ἡ ὑπογραφή δὲ καὶ ἡ σφραγίς ἐφαίνοντο ἀναντίρρητοι. Προσεκάλεσαν τὸν Λιαπουνόβ, ἀλλ' οὗτος ἐβράδυνε· τέλος, βεβαιωθείς περὶ τῆς ἀσφαλείας ὑπὸ δύο ἀξιωματικῶν, Τολστόη καὶ Ποτέμκιν, παρέστη πῆ θορυβῶδει συναγωγῇ τῶν Κοζάκων, ἔνθα ἀκούσας τὰς κατηγορίας, καὶ ἰδὼν τὸ ἔγγραφον καὶ τὴν σφραγίδα, εἶπεν· « Ἐγράφη οὐχὶ ὑπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ὑπ' ἐχθρῶν τῆς Ῥωσσίας » ἐπεμαρτύρητο δὲ τὸν Θεόν, ἐλάλει εὐσταθῶς, καὶ ἔφραξε τὰ στόματα καὶ τῶν φιλοταράκων, ἀλλ' οὐ μείπεισε μόνους τοὺς κακούργους, οἵτινες ἀπέχτειναν αὐτόν· εἷς δὲ μόνος Ῥῶσσοσ, ἐχθρὸς τοῦ Λιαπουνόβ, Ἰωάννης Ῥζέβσκης, ἔσθη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐγχειριδίων· διότι ἡγάπα τὴν Πατρίδα καὶ οὐκ ἔφερον ἐπιζῆσαι τοιοῦτω φόνῳ· μεγαλοψύχως δὲ ἐδέξατο τὸν θάνατον παρὰ τῶν λυμεώνων, γενόμενος μόνον θῦμα, ἀλλὰ πολύτιμον, εἰς τιμὴν τοῦ Ἡρώος τοῦ καιροῦ ἐκείνου, τῆς Κεφαλῆς τῆς ἐπαναστάσεως, τοῦ ζωπύρου τῆς πολιτείας, οὗ ἡ μεγάλη σκιά, διαλλαχθεῖσα ἤδη πρὸς τὸ δίκαιον, ἀναφαίνεται λαμπρὰ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, τὸ

δὲ πτώμα, διαφθαρέν ὑπὸ τῶν κακούργων, ἔμεινεν ἴσως 1611·
 ἄνευ χριστιανικῆς ταφῆς, καὶ ἦν βρῶμα τοῖς κόραξι
 πρὸς καταίσχυρην τῶν συγχρόνων, τῶν ἀχαρίστων
 ἢ μικροψύχων, καὶ πρὸς οἶκτον τῶν ἐπιγιγνομένων!

Τὰ ἐπακολουθήματα ἦσαν δεινά· ὁ στρατός, μὴ δυ-
 νηθεὶς ἀμύνασθαι τὸν ἄνδρα τῆς δυνάμεως, τὸν ἀξιον^{Ἐπακολουθή-}ματα.
 στρατηγὸν καὶ ἄρχοντα, κατήντησεν εἰς ἀπερίγραπτον
 στάσιν· ἡ ἐλπίς, ἡ πίστις, ἡ ἀνδρία καὶ ἡ τάξις ἐξέλι-
 πον, τὸ δὲ κακούργημα καὶ ὁ Ζαρούτσκης ἐθριάμβευον,
 αἱ δὲ ἄρπαγαὶ καὶ φόνοι ἐπανεληθήθησαν οὐ μόνον ἐν
 ταῖς κώμαις, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἔνθα οἱ
 ἄγριοι Κοζάκοι, διαρπάσαντες τὴν περιουσίαν τοῦ
 Λιαπουνόβ καὶ ἄλλων, ἀπέκτειναν πολλοὺς εὐγενεῖς
 καὶ παῖδας εὐπατριδῶν. Πολλοὶ δὲ στρατιῶται ἐλει-
 ποτάκτου, φροντίζοντες μᾶλλον τῆς ζωῆς ἢ τῆς
 τιμῆς, καὶ πανταχοῦ διεδίδosan ἀπελπισίαν· οἱ δὲ
 κρείττονες καὶ μεγαθυρότεροι ἐζήτουν τὸν θάνατον ἐν
 ταῖς πρὸς τοὺς Πολωνοὺς μάχαις. . . Κατὰ τὸν χρό-
 νον τοῦτον ἐφάνη ὁ Σαπιέγας ἐκ Περεσλάβου, ὁ δὲ
 Γοσέβσκης ἐξῆλθε τοῦ φρουρίου, ἐπέπεσον ὁμοῦ καὶ
 πάλιν ἀνεκτήσαντο πάντα ἀπὸ τοῦ πύργου τοῦ Ἀλε-
 ξίου μέχρι τῶν Τβεριῶν πυλῶν, ἅπαν τὸ Βιελγορό-
 δον καὶ πάντα τὰ πέραν τοῦ Μόσχα ὄχυρώματα. Οἱ
 Ῥῶσσοι πανταχοῦ ἀνθίσταντο ἀσθενῶς, παραχωρή-
 σαντες τῷ ὀλιγαρίθμῳ ἐχθρῷ καὶ τὴν γυναικειάν μο-
 νήν. Ὁ Σαπιέγας εἰσῆλθεν εἰς Κρεμλίνον νικηφόρος
 καὶ μετ' ἐφοδίων· εἰ καὶ ἡ Ῥωσσία ἐβλέπεν ἔτι τὰς
 ἑαυτῆς σημαίας ἐπὶ τῆς τέφρας τῆς πρωτευούσης,
 ἀλλὰ τί ἐδύνατό τις ἀναμένειν παρὰ στρατοῦ, οὗ αἰσ-
 χραὶ Κεφαλαὶ ὑπελείφθησαν, ὁ τοῦ Τουσίνου ψευδο-
 πατρίδης καὶ ὁ κακούργος καὶ συχοινωνὸς τῆς Μα-

1811)

ρίνης μετὰ ἀποστατῶν, τοῦ ἀρχηγοῦ Προσοβέτσκη καὶ ἄλλων οὐχὶ στρατιωτῶν, ἀλλὰ ληστῶν καὶ λυμεῶνων;

Καταστροφὴ
τῆς Ῥωσσίας

Τίς δ' ἦν τότε ἡ Ῥωσσία; ἅπαντα ἡ μεσημβρινὴ ἦν ἀπροστάτευτον θῦμα τῶν ἀρπάγων, Νογαίων τε καὶ τῶν ἐκ τῆς Κριμαίας, τέφρα καθημαγμένη, καὶ ἔρημος· ἅπαντα δὲ ἡ μεσημβρινοδυτικὴ, ἀπὸ τοῦ Δέσνα μέχρι τοῦ Ὀκκα, ἦν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν Πολωνῶν, οἵτινες μετὰ τὸν ἐν Καλούγα φόνον τοῦ Ψευδοδημητρίου ἐκράτησαν καὶ κατέστρεφον τὰς πιστὰς αὐτῷ πόλεις, Ὀρελον, Βόλχοβον, Βέλεβον, Καράτσεβον, Ἀλέξινον καὶ ἄλλας. Τὸ Ἀστραχάνιον, ἡ φωλεὰ τῶν μικρῶν ψευδοβασιλέων, ἀπεχωρίζετο τρόπον τινὰ τῆς Ῥωσσίας, καὶ ἤθελεν ὑπάρχειν ὡς ἰδίον τι βασίλειον, μὴ ἀκοῦον μῆτε τοῦ συμβουλίου τῶν εὐπατριδῶν, μῆτε τῶν στρατηγῶν τοῦ στρατοπέδου τῆς Μόσχας· οἱ δὲ Σουηδοὶ, καταλαβόντες τὸ Νοβογόροδον, διὰ πειθοῦς καὶ βίας ἐκτῶντο τὰς ἡμετέρας ἀρκτικοδυτικὰς χώρας, ὅπου ἐπεκράτει ἡ ἀναρχία, ὅπου ἐφάνη ἔτι τρίτος ἢ τέταρτος Ψευδοδημητριος, ἄξιος τῶν προγενεστέρων, ὅπως προσθῆ νέαν κατασχύνην τοῖς συγχρόνοις Ῥωσσοῖς καὶ διὰ νέων βδελυριῶν καταβαρύνῃ τὴν ἱστορίαν, καὶ ὅπου ἐνεφώλευεν ἔτι ὁ Λισόβσκη μετὰ τῶν κακούργων συμμοριῶν. Διωχθεὶς δὲ τέλος οὗτος ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ Πσκόβου καὶ μὴ γενόμενος δεκτὸς ἐν τῷ ὀχυρῷ Ἰβανγορόδῳ, ἐκράτησε τοῦ Βορονίτσου, Κράσνοϊ καὶ Ζαβολοκίας· προσέβαλλε τοῖς ὀλιγαρίθμοις τάγμασι τῶν Σουηδῶν, ἤρπαζεν ὅπου καὶ ὄν τινα ἡδύνατο. Τὸ Τίχβινον, ἡ Λαδόγα παρεδόθησαν τῷ Δελαγάρδι ἐπὶ τοῖς ὄροις τοῦ Νοβογορόδου, ἀλλὰ τὸ Ὀρέσεκον οὐ παρεδίδοτο

Η Ι Ν Α Ξ

ΤΩΝ

ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΟΥΪΣΚΗ.

Καταγωγή τοῦ Βασιλείου, Σελίς 5. — Χαρακτήρ τοῦ νέου βασιλέως, 6. — Ὄρκος τοῦ Βασιλείου, 8. — Προκήρυξις, 9. — Στέφισ, 11. — Πτώσεις, αὐτόθι. — Δυσαρέσκαι, 12. — Ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων τοῦ Δημητρίου, 13. — Νέος Πατριάρχης, 15. — Ὑπερφηανία Μαρίνης, 17. — Λόγος τῶν πρέσβειων τῆς Λιθουανίας, 18. — Πρεσβεία εἰς Σιγισμουῦνδον, 21. — Σχέσεις πρὸς τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν, 23. — Στάσις ἐν Μόσχᾳ, 24. — Στάσις τοῦ Σιαχόβσκη, 27. — Ὁ δεῦτερος Ψευδοδημήτριος, 29. — Βολοτικὸς, 32. — Ἐπιτυχίαι τῶν στασιωτῶν, 33. — Προκόπιος Δικπονὸς, 34. — Ἀνακομιδὴ τοῦ Βορίση, 36. — Οἱ στασιῶται παρὰ τὴν Μόσχαν, 38. — Νίκη τοῦ Σκοπίν-Σουΐσκη, 41. — Ψευδοπέτρος, 42. — Πολιορκία τῆς Καλούγας, 44. — Οἱ Γοδουνὸς ἐν Σιβηρίᾳ, αὐτ. — Μέτρα τοῦ Βασιλείου, 45. — Πρόσκλησις τοῦ Ἰώβ, αὐτ. — Νίκαι τοῦ Ρωμανὸς, 51. — Ἀνδρία τοῦ Σκοπίν, αὐτ. — Ἀγχίνοια τοῦ Βασιλείου ἐν τῇ δυστυχίᾳ, 52. — Δόξα τῶν στρατηγῶν τοῦ Τσάρου, 53. — Πολιορκία τῆς Τούλας, 54. — Ἐμφάνισις νέου Ψευδοδημητρίου, 56. — Ἄλωσις τῆς Τούλας, 64. — Γάμος τοῦ Βασιλείου, 64. — Νόμοι, 65. — Διατάξεις στρατιωτικαί, αὐτ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

Φυγὴ τῶν στρατηγῶν ἐκ Καλούγας, σελ. 69. — Ἐνισχύεται

ὁ ψευδοβασιλεὺς, αὐτ. — Ἐνδοξον ἔργον, 70. — Ἐγκλίσις τοῦ Ψευδοδημητρίου, 74. — Πρότασις τῶν Σουηδῶν, 72. — Νίκη τοῦ Αἰσόβοσκη, 73. — Νίκη τοῦ ψευδοβασιλέως, 74. — Τρόμος ἐν Μόσχα, 75. — Προδοσία τῶν στρατηγῶν, 76. — Ὁ ψευδοβασιλεὺς ἐν Τουσίνω, αὐτ. — Ἀνακωχὴ μετὰ τῆς Αἰθουανίας, 79. — Δολιότης τῶν Πολωνῶν, 80. — Νίκη τοῦ Σαπιέγα, 83. — Ἡ Μαρίνα καὶ ὁ Μνίσεκ παρὰ τῷ ψευδοβασιλεῖ, 84. — Ὁ Σχοπὶν ἀποστέλλεται εἰς Σουηδίαν, 86. — Δραπέτευσις πρὸς τὸν ψευδοβασιλέα, 87. — Διαφθορὰ ἐν Μόσχα, 89. — Ἐνδοξος πολιορκία τῆς Λαύρας, 90. — Προδοσία τῶν πόλεων, 114. — Δεινὴ κατάστασις τῆς Ῥωσσίας, 115. — Τουσίνον, 119. — Συνθήκαι τοῦ ψευδοβασιλέως πρὸς τὸν Μνίσεκ, 120. — Ἡ Πολωνία κηρύσσει πόλεμον τῇ Ῥωσσίᾳ, 124. — Κίνδυνος τῆς Ῥωσσίας καὶ μεταβολὴ ἐπὶ τὸ κρεῖττον, 125.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

Ὁ πρίγκιψ Ποζάρσκης, σελ. 127. — Κατορθώματα τοῦ Κάτω Νοβογορόδου, αὐτ. — Συνωμοσία ἐν Μόσχα, 134. — Λιμὸς, 134. — Ἀγγελίαι περὶ τοῦ πρίγκιπος Μιχαὴλ καὶ κατορθώματα αὐτοῦ, 136. — Ἐφοδος τοῦ Ψευδοδημητρίου εἰς Μόσχαν, 154. — Νίκη τοῦ στρατοῦ τοῦ Τσάρου, αὐτ. — Τρεῖς ψευδοβασιλεῖς, 152. — Ἐπιτυχίαι τινὲς τοῦ Ψευδοδημητρίου, 154. — Νέα στάσις ἐν Μόσχα, αὐτ. — Ἡ κώμη Ἀλεξάνδροβσκον, 155. — Ἡττα τοῦ Σαπιέγα, 157. — Ἀγάπη πρὸς τὸν πρίγκιπα Μιχαὴλ, 158. — Πρότασις πρὸς τὸν ἥρωα περὶ τοῦ στέμματος, 159. — Ληστεῖαι, αὐτ. — Πολιορκία τοῦ Σκολένσκου, 164. — Στάσις τῶν τοῦ Ψευδοδημητρίου Πολωνῶν, 164. — Ἔρις μετὰξὺ Σιγισμούνδου καὶ τῶν ὁμοσπόνδων, 165. — Πρεσβεία τοῦ βασιλέως εἰς Τουσίνον, 167. — Διαπραγματεύσεις πρὸς τοὺς ἐν Τουσίνω ἐπαναστάτας, 170. — Φυγὴ τοῦ Ψευδοδημητρίου, 172. — Ἰψηλοφροσύνη τῆς Μαρίνας, 173. — Κακουργήματα τοῦ ψευδοβασιλέως ἐν Καλούγα,

175. — Πρεσβεία ἐκ Τουσίνου εἰς τὸν βασιλέα, 178. — Οἱ ἐπαναττάται ὁμολογοῦσι Τσάρρον τὸν Βλαδισλάον, 184. — Ἡ Μαρίνα ἐν Καλούγα, 183. — Ἐπιτυχίαι τοῦ πρίγκιπος Μιχαήλ, 184. — Ἀπελευθέρωσις τῆς Λαύρας, 185. — Φυγὴ τοῦ Σαπίεγα, 186. — Κατόρθωμα τοῦ πρίγκιπος Μιχαήλ, 187. — Θριαμβευτικὴ εἴσοδος τοῦ ἥρωος εἰς Μόσχαν, 188.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΚΑΘΑΙΡΕΣΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΣΟΒΑΣΙΛΕΙΑ.

Οἱ ἐπίβουλοι, σελ. 192. — Τελευτὴ τοῦ Σχοπὶν -Σουίσκη, 194. — Θλίψις τοῦ λαοῦ, 195. — Ὁ πρίγκιψ Δημήτριος Σουίσκης ἀναγορεύεται στρατηγός, 196. — Ἐπανάστασις τοῦ Λιαπουνόβ, 197. — Μάχη παρὰ τῆ Κλουσίνω, 200. — Ὁ Δελαγάρδι ἀποχωρεῖ εἰς Νοβογόροδον, 202. — Οἱ Πολωνοὶ καταλαμβάνουσι τὸ Τσαρέβο-Ζαΐμισκε, 203. — Γογγυσμὸς τοῦ λαοῦ, 204. — Σταθερότης τοῦ Ποζάρσκη, 206. — Μάταιαι νουθεσίαι τοῦ Πατριάρχου, 208. — Κουρὰ τοῦ Βασιλείου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, 212. — Συμβουλὴ τοῦ πρίγκιπος Μοσιλάβσκη, 215. — Διαπραγματεύσεις πρὸς τὸν Ζολκέβσκη, 216. — Ὅροι, 218. — Ὅρκος πρὸς τὸν Βλαδισλάον, 222. — Φρόνημα τοῦ Σιγισμούνδου, 224. — Φυγὴ τοῦ ψευδοβασιλέως εἰς Καλούγαν, 226. — Πολιτικὴ τοῦ Ζολκέβσκη, 227. — Πρεσβεία πρὸς τὸν βασιλέα, 228. — Εἴσοδος τῶν Πολωνῶν εἰς Μόσχαν, 229. — Πράξεις τῶν πρέσβων τῆς Μόσχας, 233. — Ἀπέρχεται ὁ Ζολκέβσκης, 239. — Ὁ Σουίσκης παρεδόθη τοῖς Πολωνοῖς, 240. — Μάταιαι ἔφοδοι εἰς Σμόλενσκον, 243. — Αὐθαιρέσιαι τοῦ Σιγισμούνδου, 245. — Ἀνησυχία τοῦ λαοῦ, 246. — Ἐχθροπραξίαι τοῦ Δελαγάρδι, 247. — Κακουργήματα Λισόβσκη, αὐτ. — Ἀποστασία Καζάνης, αὐτ. — Θάνατος τοῦ ψευδοβασιλέως, 249. — Νέα ἀπάτη, 250. — Ἀρχηγὸς τῆς ἐθνεγεργίας, 254. — Ἐπιστολαὶ τῶν Σμολενσκιῶν καὶ Μοσχίων, 253. — Ἀστάθεικ τοῦ Μοσχιακοῦ συμβουλίου, 255. — Ἐριδὲς πρὸς τοὺς Πολωνοὺς, 256. — Τίς ὁ ὑπὲρ τῆς Ῥωσσίας

στρατός, 260. — Φόνοι ἐν Μόσχᾳ, 264. — Ἐμπρησμός τῆς Μόσχας, 266. — Ἐλευσις τοῦ Στρούσου, 267. — Κατορθώματα τοῦ Ποζάρσκη, 268. — Λύσσα τῶν Πολωνῶν, 269. — Κάθειρξις τοῦ Ἐρμογένους, αὐτ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ΜΕΣΟΒΑΣΙΛΕΙΑ.

Ἐπακολουθήματα τοῦ ἐμπρησμοῦ τῆς Μόσχας, 270. — Οἱ Πολωνοὶ πολιορκοῦνται, 71. — Καρτερία Ἐρμογένους, 273. — Ἐκλογή ἀρχηγῶν, αὐτ. — Ἔργα τοῦ Σαπιέγα, 274. — Ἐφοδος εἰς Κιτάϊ-Γόροδον, 275. — Πρόσβεις τῆς Μόσχας πέμπονται εἰς Λιθουανίαν, 277. — Ἄλωσις τοῦ Σμολένσκου, 279. — Ὁ Σούϊσκη ἐν Βαρσοβίᾳ, 282. — Ἐπινόημα τοῦ Ζαρούτσκη καὶ τῆς Μαρίνης, 286. — Ψήφισμα, 287. — Φρονήματα τοῦ Λιαπουνόβ, 289. — Ἔργα πρὸς τοὺς Σουηδοὺς, 294. — Ἄλωσις τοῦ Νοβογόροδου ὑπὸ τοῦ Δελαγάρδι, 294. — Συνθήκη τῶν Σουηδῶν πρὸς τὸ Νοβογόροδον, 295. — Στάσις ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Δελαγάρδι, 300. — Φόνος τοῦ Λιαπουνόβ, 304. — Ἐπακολουθήματα, 303. — Κατάστασις τῆς Ῥωσσίας, 304.

ἩΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΔΙΩΡΘΩΣΙΣ.

	Ἡμάρτηται.	Διόρθου.
Σελίς	9 στίχ. 24 ἀνεγινώσον	ἀνεγινώσκοντο
»	125 » 30 Ῥωσσίας	Ῥωσσίας
»	149 » 15 Βολοῦεβ	Βολοῦεβ
»	159 » 22 ὀλεθρία	ὀλεθρία
»	188 » 31 ὑπαντήσωι	ὑπαντήσωσι
»	190 » 2 παραγγελίας	παραγγελίας
»	248 » 22 Βλαδισλάου	Βλαδισλάον
»	243 » 24 εὐπατριδῶν	εὐπατριδῶν
»	244 » 11 κατασρέψωσι	καταστρέψωσι
»	286 » 24 ἦν	ἦν
»	297 » 31 καὶ τερα	καὶ ἔτερα

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000079648